T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

MÜNŞEÂT-I ABDÜLKERÎM ÇELEBİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Sevim BİRİCİ

HAZIRLAYAN
Muhammed ÜLGEN

ELAZIĞ-2021

ÖZET

Doktora Tezi

Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi

Muhammed ÜLGEN

Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Elazığ-2021; Sayfa: XIX+484

Abdülkerîm Çelebi 16. yüzyılın ikinci yarısında ve 17. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olup Dâvûd Paşa, Zâl Paşa, Astarcı Sinan, Sahn-ı Semâniye ve Vâlide Sultan Medreselerinde müderrislik yapmış; Yenişehir, Edirne, Halep, Mısır, Bursa ve Galata gibi farklı şehirlerde kadılık vazifesini deruhte etmiştir. Bunun dışında dönemin edebî muhitiyle de iç içe olmuştur. Özellikle nesir alanında yazdığı mektuplarla dikkat çekmiştir. Mektup gönderdiği kişiler arasında dönemin önemli makamlarında vazifeli kişiler de yer almaktadır. Bu mektupların yer aldığı yazma eserler tarandığında yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerde 37 nüshaya ulaşılmıştır. Mektupların herhangi bir konuda talepte bulunma, tebrik etme, baş sağlığı dileme, hasbıhâl etme gibi çok farklı içeriklerden oluştuğu görülmüştür.

17. yüzyıl nesrinin sanatlı dilinin kullanıldığı mektuplar, dönemin mektup yazma geleneğine uygun bir üslûpla kaleme alınmıştır. Çalışmada Klasik Türk Edebiyatında Münşeât, Abdülkerîm Çelebi'nin hayatı ve eserleri ile mektupların üslûbu hakkında bilgi verilmiştir. Akabinde Çelebi'nin Münşeâtı'nda yer alan kelime türleri, cümle yapısı, şiir örneklerinin sayısı ile kullanım yüzdeleri, tespit edilen 37 nüshadaki 64 mektubun

sıralamaları ile ilgili tablolar oluşturulup mektupların gönderildiği kişiler, mektup içerikleri ele alınmıştır. Son olarak da metin tenkidi bölümüne yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Abdülkerîm Çelebi, Münşeât, Mektup, Münşi, Nüsha.

ABSTRACT

Doctorate Thesis

The Münşeât of Abdülkerîm Çelebi

Muhammed ÜLGEN

Fırat University
Institute of Social Science
Department of Turkish Language and Literature
Old Turkish Literature Branch
Elazığ-2021, Page: XIX+484

Abdülkerîm Çelebi lived in the second half of the 16th century and the first half of the 17th century, and he worked as a mudarris in the madrasahs of Davud Pasha, Zal Pasha, Astarcı Sinan, Sahn-ı Semaniye and Valide Sultan; he worked as a Kadi in different cities such as Yenişehir, Edirne, Aleppo, Egypt, Bursa and Galata. Apart from that, he was also intertwined with the literary environment of the period. Especially the letters he wrote in the field of prose attracted attention. Among the people he sent letter to, there are also those who were in charge of the important offices of the period.When the works containing these letters were scanned, 37 copies were reached in domestic and foreign libraries. When the letters were examined, it was seen that they consisted of very different contents such as making a request in any matter, congratulating, expressing condolences and chatting.

The letters, in which the artistic language of 17th century prose was used, was written in a style suitable for the tradition of writing letters of the period. In the study, information was given about Münşeât in Classical Turkish Literature, the life and works of Abdülkerîm Çelebi and the style of the letters. Subsequently, tables were created

regarding the word types, sentence structure, the number and usage percentages of poetry examples in the text, the order of 64 letters in 37 copies which were detected. And the people to whom the letters were sent, the contents of the letters were discussed. Finally, the text criticism section is included.

Key Words: Abdülkerîm Çelebi, Münşeât, Letter, Münşi, Copy.

İÇİNDEKİLER

ÖZET II
ABSTRACT IV
İÇİNDEKİLER VI
TABLOLAR LİSTESİ XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ XIV
ÖN SÖZ XV
KISALTMALAR XVIII
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ XIX
GİRİŞ 1
I. Abdülkerîm Çelebi'nin Hayatı ve Eserleri 1
I.1. Hayatı 1
I.2. Eserleri 2
I.2.1. Münşeât 2
I.2.2. Vefeyât 3
I.2.3. Fî İlmi Âdâbi'l-bahs 3
II. Klasik Türk Edebiyatında Münşeât 3
BİRİNCİ BÖLÜM
1. MÜNŞEÂT'IN İNCELENMESİ 10
1.1. Dil ve Üslûp 10
1.2. Kelime Türleri 11
1.2.1. İsimler 11
1.2.2. Sıfatlar 12
1.2.3. Zamirler 12
1.2.4. Zarflar 12
1.2.5. Edat ve Bağlaçlar 13
1.2.6. Fiiller 13
1.3. Tamlamalar 14
1.3.1. Türkçe Tamlamalar 14
1.3.1.1. İsim Tamlamaları 14

1.3.1.2. Sıfat Tamlamaları 14
1.3.2. Arapça Tamlamalar 14
1.3.2.1. Arapça İsim Tamlamaları 14
1.3.2.2. Arapça Sıfat Tamlamaları 15
1.3.3. Farsça Tamlamalar 15
1.3.3.1. Farsça İsim Tamlamaları 15
1.3.3.2. Farsça Sıfat Tamlamaları 15
1.4. Cümle Türleri 16
1.4.1. Yapılarına Göre Cümleler 16
1.4.2. Anlamlarına Göre Cümleler 17
1.4.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler 17
1.4.3.1. İsim Cümlesi 17
1.4.3.2. Fiil Cümlesi 17
1.5. Deyimler ve Atasözleri 18
1.5.1. Türkçe Deyimler 18
1.5.2. Arapça Atasözleri ve Deyimler 18
1.5.3. Farsça Atasözüleri ve Deyimler 19
1.6. Manzumeler 20
1.7. Ayetler 21
1.8. Hadisler 22
1.9. Fıkhî Kaideler 22
1.10. Mektupların Şekil Açısından İncelenmesi 23
1.10.1. Elkab 23
1.10.2. İbtidâ 23
1.10.3. Tahallüs 25
1.10.4. Talep 25
1.10.5. İntihâ 26
1.10.6. Dua 26
1.10.7. İmza 27
1.11. Mektupların Gönderildiği Kişiler ve Mektupların İçeriği 27

İKİNCİ BÖLÜM

2. NÜSHALAR İLE İLGİLİ BİLGİLER VE NÜSHA TASNİFİ 37
2.1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar Hakkında Bilgi 37
2.2. Diğer Nüshalar Hakkında Bilgi 41
2.3. Nüsha Tasnifi 50
2.4. Metin Bölümünde Yer Alan Mukaddime ve Altmış Dört Mektup Sıralamasının Diğer Nüshalarla Karşılaştırılması 53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TENKİTLİ METİN 65
3.1. Nüsha Karşılaştırması Yapılırken Dikkat Edilen Hususlar 65
3.2. Münşeâtın Tenkitli Metni 66
[Mukaddime] 66
3.2.1. [1. Mektup] Tehniyet-i ʿīd-i saʿīd içün ḳuvvet-i ḳalbi'l-İslām kuḥl-ı dīde-i remed-dīde-i eyyām dībāce-küşā-yı gülistān-ı faż̇l u taḳvā mesned-nişīn-i destgāh-ı rifʿat-penāh-ı fetvā ʿālī-ḥażret Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫak-i pāy-i ʿālīlerine ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur 71
3.2.2. [2. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'dan seccāde-pīrāy-ı şeriʿāt iken vezīr-i vizr-endūz Merre Ḥüseyin Paşa'ya müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātda taḳṣīr itdi diyü ictirā-yı iftirā vü mübāşeret-i ʿazl itdükde reʾfet-penāh saʿādetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-i ʿālīlerine ihdā olınmışdur 76
3.2.3. [3. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'da mesned-ārā-yı ḥükūmet iken vezīr-i dīv-sāz-ı ẓülm-şiʿār Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i eṣer-i ḥiẕlānı resīde-i ser-ḥadd-ı güş-ı intiẕārları olduḳda saʿādetlü veliyü'n-niʿām Şeyhü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḥāḳ-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā olınan mektūb-ı merġūb-ı belāġat-üslūbdur 80
3.2.4. [4. Mektup] Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫiẕlānına ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerinde maḥmiyye-i Burusa'dan saʿadetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınmışdur 86
3.2.5. [5. Mektup] Maḥmiyye-yi Burusa'dan pīr-i faḳīr u giriftār-ı ʿıyāl Tāce'd-dīn Efendi'niñ tesviye-i umūriçün saʿādetlü Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Yaḫyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi şefāʿat-nāmedür 98

3.2.6. [6. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'dan ḥasbe'l-maḳdūr meṣālih-i ʿibādullāh ile taḳayyud-i dil-peẕīr-i ʿālem-pesendlerin muşʿir saʿādetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāylerine ihdā olınmışdur 101
3.2.7. [7. Mektup] Saʿādetlü veliyyü'n-niʿam Yaḥyā Efendi pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı dīvān-ı Rūm olduḳda Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdügi tehniye-nāme-i muḫāleṣat-nümūndür 104
3.2.8. [8. Mektup] Şeref-baḫş-ı destgāh-ı ḥükūmet-i Yeñişehr iken isticlab-ı duʿā-yı icābet-ḳarīn-i Şeyḫü'l-İslāmī içün vuḳūʿ-ı i[n]ḥirāf-ı mizā[c]ı mutażammın merḥūm Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne göndermişdür 107
3.2.9. [9. Mektup] Ḥaleb'den saʿādetlü veliyyü'n-niʿam Şeyḫü'l-İslām Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūb-ı belāġāt-üslūbdur 110
3.2.10. [10. Mektup] ʿAzīmet-i ḳażā'-i Yeñişehr hengāme-i şitāye muşādefe itmekle baʿde'l-vuṣūl metāʿib-i rāhı tāḥrīr ve merḥūm cennet-mekān Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūbdur 114
3.2.11. [11. Mektup] Mesned-nişīn-i ḥükūmet-i Yeñişehr iken merḥūm Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı belāġat-üslūbları vuṣūl bulduḳda irsāl eyledikleri belāġat-meşḥūndur 120
3.2.12. [12. Mektup] Şām-ı dārü's-selām ṭalebi içün Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 126
3.2.13. [13. Mektup] Eṣnā'-ı ṭaleb-kārī-i ḳażā'-i Şām'da merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 134
3.2.14. [14. Mektup] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ḥüssād-ı bed-nihāddan şikāyeti mutażammın ihdā olınan mektūbdur 143
3.2.15. [15. Mektup] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne muḥabbet ü isti[ʿ]ṭāfı muşʿir ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur 152
3.2.16. [16. Mektup] Ber-vech-i arpalıḳ Mudānya ḳażāsı recāsına Şeyḫü'l-İslām merḥūm Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 156
3.2.17. [17. Mektup] Ṭaleb-kārī-i Şām-ı dāru's-selām içün Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 165

3.2.18. [18. Mektup] Ḥaleb-i şehbāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl olduḳda Şeyḫü'l-İslām merḥūm Esʿad Efendi Ḥāżretleri'ne irsāl olınan mektūbdur 171
3.2.19. [19. Mektup] Taḥṣīl-i ḳażā'-i Şām içün müftī Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne 176
3.2.20. [20. Mektup] Şeref-yāb-ı manṣıb-ı Şām olmaġiçün Esʿad Efendi'ye yazılmışdur..... 183
3.2.21. [21. Mektup] ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi Ḥażretleri'ne 190
3.2.22. [22. Mektup] Merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 195
3.2.23. [23. Mektup] Fāriġ-nişīn-i menzilgāh-ı ġufrān ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye gönderilmişdür 198
3.2.24. [24. Mektup] Ol ṭāḳ-ı kitābe fażīleti ḥallāl-ı müşkilāt-ı enām olan Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne birāderleri ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi mütevveffā olduḳda taʿziyet içün Mıṣır'dan ihdā olınmışdur 203
3.2.25. [25. Mektup] ʿUlemā-yı kibārdan birine ihdā olınmışdur 207
3.2.26. [26. Mektup] Medrese-i refīʿa-i Ḫāṣekiyye tehniyyeti içün ʿalleme-i bī-mānend-i rūzigār ve ʿunvān-ṭırāz-ı sāḥāyif-i faźl u ʿirfān Rıżāyī ʿAlī Çelebi merḥūma ihdā olınan mektūbdur 208
3.2.27. [27. Mektup] Merḥūm vezīr-i aʿẓam Naṣūḥ Paşa Ḥażretleri'ne 211
3.2.28. [28. Mektup] Merḥum vezīr-i aʿẓam Naṣūḥ Paşa Ḥażretleri'ne ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur 218
3.2.29. [29. Mektup] Ecille-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişānın birine 221
3.2.30. [30. Mektup] Merḥūm feżā'il-penāh Ṣadre'd-dīn-zāde Muḥammed Emīn Efendi'ye iştiyāḳ-nāmedür 224
3.2.31. [31. Mektup] Ṭalebkārī-i incāz-ı vaʿd-ı manṣıb-ı Şām içün mektūb-ı belāġat-üslūbdur 229
3.2.32. [32. Mektup] Ḥaleb-i şehbādan merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye muḥabbet-nāmedür 236
3.2.33. [33. Mektup] Reīs Medḥī Efendiye taʿn-āmīz mektūbdur 240
3.2.34. [34. Mektup] Kibārdan birine ihdā olınan mektūbdur 242

3.2.35. [35. Mektup] Ṣāḥibu'l-faẕli'l-bāhir ve'l-ʿilmi'l-vāfir ʿAlī Çelebi-zāde ʿAbdullāh Efendi merḥūma ihdā olınan recā-nāme-i belāġat-üslūb feṣāḥat-meşḥūbdur 247
3.2.36. [36. Mektup] Pīrāye-i efāẕıl-ı rūzigār merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye muḥabbet-nāme-i belāġat-nümūndür 250
3.2.37. [37. Mektup]Kibārdan birīne ihdā olınan mektūbdur 255
3.2.38. [38. Mektup] Eḥibbādan birine tehniyet-i manṣıb içün irsāl olınan mektūb-ı merġūbdur 258
3.2.39. [39. Mektup] Kibārdan birine ihdā olınmışdur 261
3.2.40. [40. Mektup] Gencīne-küşā-yı faẕl u efḍāl ve zīver-i destgāh-ı saʿādet ü iḳbāl merḥūm ʿAzmī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur 264
3.2.41. [41. Mektup] Ḥaleb-i şehbādan vālī-i vilāyet ile olan mācerāyı iʿlāmiçün yazılmışdur 271
3.2.42. [42. Mektup] ʿUlemādan Ebu's-Suʿūd Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūbdur 273
3.2.43. [43. Mektup] Veysī Efendi'ye iḥdā olınmuşdur 275
3.2.44. [44. Mektup] Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinde Burusa'dan ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye ihdā olınmışdur 296
3.2.45. [45. Mektup] Müfredü'l-ʿaṣr vaḥīdü'd-dehr Muʿīd Aḥmed Efendi Ḥażretleri'ne 299
3.2.46. [46. Mektup] Faẕıl-ı müşārün ileyhe gönderilmişdür 301
3.2.47. [47. Mektup] Bu daḫı müşārün ileyhe ihdā olunmışdur 305
3.2.48. [48. Mektup] Bu daḫı müşārün ileyhedür 308
3.2.49. [49. Mektup] Vezīr-i aʿẓam Lālā Muḥammed Paşa'ya ihdā olınmışdur .. 311
3.2.50. [50. Mektup] Vezīr-i aʿẓam merḥūm Ḥasan Paşa'ya gönderilmişdür 319
3.2.51. [51. Mektup] Mıṣır'dan masḳaṭ-ı reʾsleri olan Aḳḥiṣār'a geldükde Muʿīd Aḥmed Efendi'ye irsāl olınmışdur 326
3.2.52. [52. Mektup] Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi 336
3.2.53. [53. Mektup] Kendü mülāzımlarından ʿAbdu'r-raḥmān nām kimesne ḥaḳḳında merḥūmYaḥyā Efendi'ye şefāʿat-nāmedür 337
3.2.54. [54. Mektup] Merḥūm Muʿīd Aḥmed Efendi'ye ihdā olınmışdur 339

3.2.55. [55. Mektup] Şeyḫü'l-islām Yaḥyā Efendi'ye Burusa ḳaḍısı iken gönderilmişdür 343
3.2.56. [56. Mektup] Muʿīd Aḥmed Efendi'ye daʿvet-nāmedür 349
3.2.57. [57. Mektup] Vezīr-i aʿẓam merḥūm ʿAlī Paşa'ya ihdā olınmışdur 352
3.2.58. [58. Mektup] Vezīr-i aʿẓam merḥūm Murād Paşa'ya gönderilmişdür 363
3.2.59. [59. Mektup] Merḥūm Ṭoḫtamış Giray Sulṭān'a Yazılmışdur 388
3.2.60. [60. Mektup] Mevlānā-yı müşārün ileyh Ḥaleb ḳāḍısı iken Ḥaleb'den İstanbul'a baʿżı aḥbābına 402
3.2.61. [61. Mektup] Merḥūm Aḥmed Paşa'ya gönderilmişdür 414
3.2.62. [62. Mektup] Aḥmed Efendi'ye teẕkire-i laṭīfedür 416
3.2.63. [63. Mektup] Āhbāb-ı ẕü'l-meʿārifden birinedür taḥrīr 417
3.2.64. [64. Mektup] ʿAbdü'l-ḥalīm Efendi Edirne ḳaḍı[sı] iken vezīr-i aʿẓama gönderdügi mektūb-ı şikve-üslūbdur 419
SONUÇ 422
KAYNAKÇA 425
EKLER 430
Ek 1. H Nüshasının Tıpkıbasımı 430
ÖZ GEÇMİŞ 484

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Mektupların Gönderildiği Kişiler ve Mektupların İçeriği 27

Tablo 2. Nüshalardaki Mektup Sıralaması 55

Tablo 3. Nüshalardaki Mektup Sıralaması 60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Münşeât'ta Geçen Arapça, Farsça ve Türkçe Manzume Sayıları 20

Şekil 2. Münşeât'ta Geçen Arapça, Farsça ve Türkçe Manzume Yüzdeleri 20

Şekil 3. Şecere Şeması 53

ÖN SÖZ

İletişim insanlık tarihi kadar eski ve hayatî bir unsurdur. Toplumsal bir varlık olan insanın toplumun içinde kendini ifade etmesi, karşısındakini anlaması iletişimle mümkündür. Tarih boyunca insanlar pek çok iletişim aracı geliştirmiş; bu sayede duygu, düşünce ve hayallerini ifade etme/aktarma fırsatı bulmuşlardır. Mektup da bu amaca hizmet eden iletişim araçlarından biridir. Bazen resmî bir beyan taşıyan bazen edebî bir duyguyu ifade eden bazen de basit bir isteği dile getiren mektup, günümüze kadar birçok farklı amaç için kullanılmıştır.

Sosyal hayatta önemli bir işleve sahip olan mektuplar, Osmanlı Döneminde de önemli iletişim araçlarındandır. Osmanlı'da hem resmî yazışmalarda hem de hususî yazışmalarda mektuplar kullanılmıştır. Kişiler ya da makamlar arasında gerçekleşen ve özel denilebilecek konuları içeren mektuplar, zamanla özel olmaktan çıkmıştır. Bu mektuplar mecmualarda kendilerine yer bulmuştur. Daha sonra münşeât mecmualarının çok sayıda kopyaları yapılmıştır.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeâtı'nda yer alan mektuplar, dönemin önemli şahsiyetlerine farklı amaçlarla yazılmıştır. Çelebi'nin mektuplarının geçtiği çok sayıda münşeât mecmuası, mektuplarının takdir gördüğünü ve mektuplarda kullanılan dilin dönemin edebi muhitince benimsendiğini gösterir.

Bu çalışmada Abdülkerîm Çelebi Münşeâtı'nın tenkitli metninin yapılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda eserin üslûbu, muhtevası, eserde geçen kelime türleri, tamlamalar, cümle yapısı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Metin bölümündeki 64 mektup diğer yazma eserlerdeki mektuplarla karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Tenkitli metin bölümünde beş nüsha karşılaştırılmış olup nüshalarda geçen farklılıklar dipnotlarda gösterilmiştir. Tenkitli metin bölümünde yer alan 64 mektubun diğer nüshalardaki yeri ve sırası ayrıca tablo 2 ve tablo 3'te tespit edilmeye çalışılmıştır. Ancak bu sıralamaya 64 mektubun dışında yer alan mektuplar dâhil edilmemiştir.

Yapılan bu çalışmayla 17. yüzyıl mektup yazma geleneğinin daha iyi anlaşılması, mektuplarda işlenen konuların sosyal yönlerinin tespitiyle hem tarih bilimine hem de

edebiyat tarihine yardımcı olunacağı düşünülmektedir. Yazarın yaşadığı dönemi anlamada mektuplar, tarihî birer belge özelliği kazanabilmektedir. Münşeâttaki bazı mektuplarda tarihî olaylara yer verilmektedir. Celalî İsyanları ile ilgili detayların yer aldığı mektupta yazarın edebi gözle olaylara bakışı ve anlatımı önemli detaylardandır. Yine vezir ve paşalara hitaben yazılan mektuplarda tarihî olaylar bağlamında kesitler sunulmaktadır. Bu detaylar, mektuplara tarihî hususiyet atfetmekle birlikte mektupların bilinir olmasına katkı sağlamıştır.

İncelenen nüshalara bakıldığında bu kadar çok nüshanın bulunması, mektuplarının beğenildiğini ve mektupların bilindiğini göstermektedir. Zira mektup gönderilen kişiler, dönemin önemli şahsiyetlerinden olması mektupları ayrıca değerli kılmaktadır.

Münşeâltlarla ilgili çalışmalar incelendiğinde Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeât'ı ile ilgili sınırlı çalışma olduğu görülmüştür. Bu durumun çalışmayı daha önemli kılacağı düşünülmektedir.

Çalışma, metin tenkidi yöntemiyle ele alınmıştır. Müellif nüshasının bulunmaması, nüshaların çokluğu, nüshalardaki mektup sayılarının ve sıralarının birbirinden farklı olması metin tenkidini önemli kılmaktadır. Çalışmada 37 nüshaya ulaşılmış olup metin tenkidi yöntemiyle müellif nüshasına ya da ona en yakın nüshaya ulaşmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda kullanılan araç ve yöntemle tercih edilen nüshalarla eserin çeviri yazımı metne bağlı kalınarak dönemin kullanılan dili dikkate alınıp verilmeye çalışılmıştır. Nüshaların tanıtımı ve tasnifi ile ilgili bilgiler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı olarak verilecektir.

Münşeâtta geçen Farsça, Arapça ve Türkçe şiirlerin tespitinin yapılması, metindeki mektupların şekil açısından incelenmesi, metinlerin yer aldığı nüshaların incelenmesi, nüshalar ile ilgili bilgi ayrıca yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgi, mektupların geçtiği nüshalardaki sıralamalarının tespit edilmesi, yazarın üslûbunun belirlenmesi, metin tenkidi yoluyla nüshaların karşılaştırılması, mektupların içeriği ve kimlere gönderildiği araştırmanın konusudur.

Bu çalışmada Çelebi'ye ait yer verilen mektupların dışında mektupların da olduğu tespit edilmiştir. Bu mektuplar çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir.

Çalışmamızın bütün çabalara rağmen eksiksiz ve hatasız olduğunu söylemek doğru olmaz. Bütün gayretlere rağmen hatalar ve eksiklere hoşgörüyle yaklaşılacağını temenni ediyorum. Bu çalışmanın münşeât alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlamasını umuyorum.

Çalışmam boyunca maddi ve manevi desteklerini gördüğüm, bilgilerinden yararlandığım danışmanım, değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Sevim BİRİCİ'ye, sadece tez çalışmam sürecinde değil yüksek öğrenim hayatım boyunca akademik çalışmalar konusunda yardımlarını esirgemeyen, hemen her konuda yardım ve desteklerini gördüğüm kıymetli hocam Prof. Dr. Ali YILDIRAM'a, tez çalışmam süresince ilgisini esirgemeyen Prof. Dr. Bahir SELÇUK'a, Arapça ve Farsça şiirlerin çevirilerini yapan ve metin tashihinde desteklerini esirgemeyen, kıymetli zamanlarını ayıran Mehmed AYDEMİR'e, çalışmalarımda maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Emrullah ÜLGEN'e, katkılarından ötürü Ali BALABAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez sürecinde aramıza katılan ve yeterince zaman ayıramadığım Tarık Ali ve Sümeyye'me sevgilerilerimi sunar, çalışmalarımda yardımcı olan ve sürekli desteğini esirgemeyen eşim Kübra YILMAZ ÜLGEN'e teşekkür ederim.

ELAZIĞ-2021 Muhammed ÜLGEN

KISALTMALAR

Ark.	: Arkeoloji
A.Ü.S.B.E.	: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
B	: Biritish Museum, Or. 1139
bk.	: Bakınız
C	: Cilt
çev.	: Çeviren
Ef.	: Efendi
ET.	: Erişim tarihi
h.	: Hicrî
H	: Hacı Selim Ağa 985/4
haz.	: Hazırlayan
İ	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NEKTY01834
İ2	: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi NECTY03328/04
Ktb.	: Kütüphane
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
M	: Mukaddime
S	: Hamidiye 1205
S1	: Hamidiye 1202
s.	: Sayfa
T	: TBMM Ktb. I.d. 497/2
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
ts.	: Tarihsiz

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (آ)	A, a, Ā, ā	ص	Ṣ, ṣ
ا (أ)	A, a, E, e, İ, i, I, ı, U, u, Ü, ü	ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ء	’	ط	Ṭ, ṭ
ب	B, b, p	ظ	Ẓ, ẓ
پ	P, p پ	ع	ʿ
ت	T, t	غ	Ġ, ġ
ث	Ş, ş	ف	F, f
ج	C, c	ق	Ķ, ķ
چ	Ç, ç	ك	K, k, ñ
ح	Ḥ, ḥ	گ	G, g
خ	Ḫ, ḫ	ل	L, l
د	D, d	م	M, m
ذ	Ẕ, ẕ	ن	N, n
ر	R, r	و	V, v, o, ö, u, ü, ū, ˇ
ز	Z, z	ه	H, h, a, e, i
س	S, s	ي ى	Y, y, ī, ı, i
ش	Ṣ, ş		

GİRİŞ

I. Abdülkerîm Çelebi'nin Hayatı ve Eserleri

I.1. Hayatı

Abdülkerîm Efendi, Abdülkerîm bin Sinân, Abdülkerîm-i Akhisarî[1] olarak da bilinen dönemin kadı, müderris ve ünlü nesir yazarlarından Abdülkerîm Çelebi, meşhur âlimlerden Akhisarî Sinan Efendi'nin oğludur. 977'de (1569-1570) doğdu (Kâtip Çelebi, 1871: 113; Mehmed Süreyya, 1996: 121-122). Abdülkerîm Çelebi ilk eğitimini babasından aldı. Kuvvetli bir zekâ ve ilim öğrenme isteği hususunda akranlarından üstündü. Devrinin tanınmış hocalarından dersler alıp medrese ilmini tamamladı. 997 (1588-1589) yılında mülâzım olarak çalışmaya başladı. Daha sonra kısa bir süre rütbece küçük medreselerde vazife yaptı. Medrese ilmini İstanbul ulemâsından tamamladıktan sonra Mısır'a gidip dönemin Kur'an ilimlerinin ünlü hocalarından olan Şeyh Ali Makdisî'den kıraat derslerini almıştır (Ekinci, 2014: 81; Atâyî, 1852: 718). Dönemin ünlü müfessir ve muhaddis âlimi kabul edilen Bedreddin-i Karafî'den ise hadîs ve tefsîr derslerini almıştır. Dönüşte hem yazmaya başlamış hem de Dâvûd Paşa, Zâl Paşa, Astarcı Sinan, Sahn-ı Semâniye ve Vâlide Sultan Medreselerinde müderris olarak görev yapmıştır (Mehmed Tahir, 1994: 72-73). Daha sonra Yenişehir, Edirne, Halep, Mısır, Bursa ve Galata gibi farklı şehirlerde kadılık görevini icra etmiştir. 1038 (1629 Şubat) yılında Dersaadet'te vefat etmiş, Edirnekapı dışında Emir Buhari zaviyesi yakınlarında babasının yanına defnedilmiştir (Gönül, 1945:160; Atâyî, 1852: 719; Kılıç, 2015: 102-11; Bursalı Mehmed Tahir, 1972: 260; Bursalı Mehmed Tahir, 1994: 71-72; Gökyay, 1991: 831; Donuk, 2015: 1699-1700).

[1] Abdülkerîm Çelebi'ye ait mektupların yer aldığı yazma eserlerde her üç isim de kayıtlıdır. Detaylı bilgi için bu çalışmanın nüshalar ile ilgili bilgiler ve nüsha tasnifi bölümüne bakınız.

I.2. Eserleri

I.2.1. Münşeât

Kâtip Çelebi (öl.1067/1657), Keşfu'z-zunûn adlı eserinde Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeâtı ile ilgili şu bilgiyi verir: "*Mevlâ Abdülkerîm bin …. Galata'da kadı, kendisinden sonra Mevlâ İsmetî mektuplarını toplamış ve tedvin etmiştir. (Mektuplar) itibar görmüştür. Ondan sonra şöhret bulmuştur.*" (Kâtip Çelebi, ts.: 1861). Münşeât'ı düzenleyen/derleyen İsmetî ise Rumeli kadıaskeri görevine getirilmiştir (1075/1664-1665) (Rieu, 1988: 108). İsmetî, 17. yüzyıl divan şiirinin tanınmış şairlerindendir (İpekten, 2001: 141).

Mektupların çoğu Halep ve Bursa'dan gönderilenlerden oluşur ancak mektuplar tarihsizdir. Başlıklara bakıldığında bu bilgi rahatlıkla görülür. Çoğu tebriklerden oluşur. (Rieu, 1888: 98)

Eser mukaddime ile başlar. Bu bölümde Hz. Peygamber'e övgüde bulunulur. Salvele ve hamdeleden sonra Abdülkerîm Çelebi ile ilgili övgü dolu ifadeler kullanılır.

Müellif nüshası mevcut değildir. Mevcut incelenen nüshaların mektup başlıklarına bakıldığında mektupların gönderildiği kişilerle ilgili *merhûm* ifadesi de mektupların üçüncü bir kişi tarafından yazıldığının başka bir kanıtı olarak ifade edilebilir. Ayrıca mektuplarda tarih ve imza bölümünün olmaması mektupların sonradan üçüncü bir kişi tarafından derlendiğini ispatlamaktadır.

Mektup başlıklarından sonra çoğunlukla Arapça beyitlerin kullanılması dikkat çekmektedir. Arapça beyitler, konu bağlamına uyumlu olarak kullanılmıştır. Bu minvalde Arapça beyitlerden sonra Farsça beyitlerin kullanılması az da olsa Türkçe beyitlere yer verilmesi Çelebi'nin her üç dile de hâkimiyetini gösterir.

Abdülkerîm Çelebi'nin en çok mektup yazdığı kişilerin başında Şeyhülislâm Yahyâ, Şeyhülislâm Es'ad Efendi ve Muid Ahmed Efendi gelmektedir. Mektupların gönderildiği kişiler şunlardır: Şeyhülislâm Yahyâ Efendi, Şeyhülislâm Hazretleri, Şeyhülislâm Mehmed Efendi, Şeyhülislâm Es'ad Efendi, Abdülaziz Efendi, Abdülganizâde Efendi, Rızayî Ali Çelebi, Vezir-i Azam Nasuh Paşa, Sadreddinzâde Mehmed Emin Efendi, Reis Mehmed Efendi, Ali Çelebizâde Abdullah Efendi, Azmizâde

Efendi, Veysi Efendi, Muid Ahmed Efendi, Lâlâ Mehmed Paşa, Hasan Paşa, Ali Paşa, Murad Paşa, İnayet Giray Han, Ahmed Paşa...

Mektuplar daraatnâme, şükürnâme, taziyenâme, şefaatnâme, tebriknâme, ârıza… gibi farklı türlerde yazılmıştır.

I.2.2. Vefeyât

Arapça Vefeyât nüshasına ulaşılamamıştır (Gönül, 1945: 160). Nev'izâde Atayi bu eserden sitayişle bahseder. Abdülkerîm Çelebi Şakâiku'n-Nu'mâniye'ye benzer bir şekilde Arapça kaleme almıştır. Arapça olarak yazdığı bu eseri daha sonra Terâcim-i Kibârü'l-ulemâ Ve'l-vüzerâ adıyla Tükçeye çevirmiştir. Eserde yedi sadrazam, yedi ulema olmak üzere toplamda on dört kişinin biyografisine yer verilmiştir (Ekinci, 2014: 81). Eserin bilinen tek nüshası Avusturya Wien'de (Flügel, 1865: 270) bulunan Österreichische Nationalbibliothek'tedir.[2]

I.2.3. Fî İlmi Âdâbi'l-bahs

Arapça bir risâle olup mantık sahasında yazılmıştır (Ekinci, 2014: 81).[3]

II. Klasik Türk Edebiyatında Münşeât

İnşâ, *iyi yazmak usulü* anlamında kullanılan bir kelime olup güzel yazılan örnekleri kapsayan eserlerdir (Pakalın, 2004: 73). Lügatte, *ortaya* çıkarmak, *icat ve ihdas etmek, yaratmak* anlamlarına gelen inşâ kelimesi zamanla *kurmak, üretmek ve yazmak* şeklinde anlamlar da kazanmıştır. Sonraki zamanlarda yazı yazma sanatı anlamı kazanarak inşâ, yazma usûllerini taşıyan bir mektup yazma sanatı anlamını ihtiva eden

---

[2] Österreichische Nationalbibliothek, Wien, Nadir Eserler Bölümünde HO 129. arşiv numaralı eserin adı Terâğim-i Kibâril-'Ulemâ' vel-Vüzerâ' yazarın adı da Abdülkerîm b. Sinân Aqhisarî olarak geçer. www.onb.ac.at

[3] Ayrıca bu eser ve mantıkla iligili Osmanlı sahasında yazılan diğer eserler hakkında Pehlivan şu tespitte bulunur: "Semerkandî sonrası âdâb geleneği; hem telif, şerh, haşiye, talik ve hamiş yazın kültürü ile hem de uygulamasına dönük en yetkin örneklerini Osmanlı bilim havzasında verdi." Necmettin Pehlivan, "Âdâbu'l-Bahs ve'l-Münazara Üzerinden Tehafütleri Okumaya Bir Giriş", Uluslararası 13. yüzyılda Felsefe Sempozyumu Bildirileri, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Ankara 2014, s. 92-106.

bir terim olmuştur. İnşâ ilminin inceliklerini taşıyan resmî ve edebî içerikli yazılardan oluşan metinlere de münşeât adı verilmiştir (Durmuş, 2000: 334).

Sözlükte *düz yazı, nesir* anlamındaki inşâ masdarından türeyen münşeât kelimesi de münşî denilen devletin görevli kâtiplerinin yazdığı resmî yazılar, mektuplar ve diğer taraftan şairlerin ve edebiyatçıların edebî hüviyet taşıyan mektuplarının toplandığı kitaplara verilen addır. Türk ve Fars edebiyatında ağırlıklı olarak münşeât yerine mektubât, Arap edebiyatında ise daha çok *resâil* veya *mektûbât* tabiri kullanılmıştır. Osmanlı inşâ geleneğinde mektuplarla birlikte farklı farklı muhtevalara ait yazıların toplandığı eserlere mecmûatü'l-münşeât, mecmûa-i inşâ adı verilmiştir (Uzun, 2003: 265; Uzun, 2006:18-20).

İnşâ sanatıyla oluşmuş metinlerin kendisine has birtakım kuralları vardır. Arap edebiyatında ortaya çıkan bu yazı yazma sanatının zamanla çerçevesi belirli hale gelmiş, kuralları oluşmuştur. İslamiyet'in geniş coğrafyalara yayılması ile birlikte gerek Fars edebiyatında gerekse Türk edebiyatında da hızlı bir şekilde önce resmî yazışmalarda sonra da edebî mahiyet taşıyan metinlerde geniş bir alanda çok sayıda inşâ metni örnekleri ortaya çıkmıştır.

İnşâ ilmiyle uğraşan kâtiplerin özellikle resmî yazılarda bu ilmin inceliklerini bilmesi, bunların inşâsı hususunda takip edilmesi gereken kuralları (edebü'l-kâtib) öğrenmesi, nihayetinde bu ilmin bir disiplin haline gelmesi uzun bir süreç almıştır. İnşâ ilmi önce resmî yazışmalarda ortaya çıkmış, akabinde özel yazışmaların da etkisiyle hususi yazılar içeren yazışmalarda etkisini göstermiştir. Hususi mektup yazanlar için kâtip ya da münşî tabiri kullanılır. Ancak aralarında birtakım farklılıklar vardır. Bu farklılığı Hüseyin Selim (1898:6), Hadîka-i Münşeât-ı Umumîye adlı eserinde kâtip ile münşînin tanımını yaparak şöyle ifade eder:

> Tahrîren ifâde-i merâm itmekle ki fenn-i kitâbet ıtlâk olunur. Her yazdığı şeyden suhûletle istihrâc-ı meal ittirmege muktedir olan adama kâtip denilebilir. Kâffe-i ulûm u fünûn üzre idâre-i lisân u mübâdele-i efkâr melekesini ve her fende telîf-i kitâb iktidârını hâiz bulunan zâta da münşî denilir. Bu tarîfe göre kâtib içün yalnız lisânının mâder-zâdını bildikden başka daha pek çok malûmât, mahfûzât u müstahzarâtı

olmadıkça nesren ve nazmen inşâ-yı kelâma muktedir olamayacağından münşî ile kâtibin arasında fark-ı küllî vardır.

İnşânın tarihi seyrine bakıldığında Araplarda resmî yazışmaları yapan kâtipler bu uğraşlarının yanında hususi mektuplar da yazmışlardır (Durmuş, 2000: 335). Bu durum Osmanlıda da varlığını sürdürmüştür. Kâtipler veya farklı görevleri ifa eden memurlar yazışmalarla ilgili teorik bilgileri öğrendikten sonra zamanla bu anlamda kazandıkları tecrübelerini belli makamlardaki görevlilere, yakın dostlarına da hususi mektuplar göndererek inşâ alanında kabiliyetlerini ortaya koymuşlardır.

Osmanlıda genel anlamda inşâ, özel anlamda münşeât ile ilgili ilk eserler 14. yüzyılda yazılmıştır. Sonraki dönemlerde sayı olarak artan bu eserler 20. yüzyıla kadar yazılmaya devam edilmiştir. Osmanlının yeni kurulması, büyümesi ve devlet teşkilatı olarak bütün kurumları ile tam bir devlet olması; Osmanlı Türkçesinin hızlı şekilde gelişmesini etkilemiştir. 15. yüzyılda Osmanlının gelişmesiyle birlikte dildeki Arapça ve Farsça sözcüklerin sayısı da artmaya başlamıştır. Bu süreç dilin ağırlaşmasına, nihayetinde ise süslü nesrin meydana gelmesine neden olmuştur (Gültekin, 2015: 47).

Münşeâtların içeriğine ve bahsettiği konulara göre çeşitli sınıflamalar yapılmıştır. Abdurrahman Daş (2003: 62-67); münşeâtların içeriği ve tasnifi ile ilgili kısa bir açıklamadan sonra muhteva açısından münşeâtları edebî, tarihî ve didaktik olmak üzere üçe; yazılışlarına göre münşeâtları telif münşeâtlar, inşâ suretlerini bir kişinin yazdığı, derleme ve tertiplerini ise başkalarının yaptığı münşeâtlar olmak üzere üçe; umumi içeriğine göre ise münşeâtları resmî olmayan yazıları içerenler, resmî belgeleri içeren münşeât mecmuaları, öğretici bilgileri içeren münşeât mecmuaları ve şairlare ait münşeât mecmuaları olmak üzere dörde ayırmaktadır. Bunula birlikte yaptığı tasnif ile ilgili örnek eser isimleri de zikretmektedir. Levend (2014:113-116) ise münşeât mecmualarını resmî yazılardan toplanmış olanlar; münşeât ya da mecmua adı altında devlet büyükleri, âlimler vb. kişiler için yazılacak yazıların başlıkları, hatimeleri, bu yazılara uygun düşecek cümleler, ibareler, beyitler ve örnekler veren eserler; yalnız bir şairin mektuplarından toplanmış olanlar ile başka başka şairlerin mektuplarından toplanmış olanlar olmak üzere

dört gruba ayırmaktadır.[4] Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi ise taşıdığı özellikler itibariyle resmî olmayan yazıları içeren hususi münşeâtlara örnek verilebilir. Bu gruptaki mektuplara tebriknâmeler, şefâatnâme, talebnâme, tehniyenâme, taziyenâmeler, teşekkürnâme vb. mektuplar örnek gösterilir (Daş, 2003: 57-64; Gökyay, 1974: 20).

Divan edebiyatında münşeâtlarla ilgili ilk örnekler 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarında görülür. Bu örneklere daha çok münşeât mecmualarında rastlanır. Bu eserlerde kâtiplere ve bu alanla ilgilenenlere yönelik inşâ sanatı ile ilgili teorik bilgiler yer alır (Haksever, 1998: 66). Yahyâ bin Mehmet el-Kâtib'in Menâhicü'l-İnşâ'sı, Ahmed-i Dâî'nin Teressül'ü, Şeyh Mahmûd bin Edhem'in Gülşen-i İnşâ'sı ile Mesîhî'nin Gül-i Sad-berg'i bu alanda yazılan ilk eserlerdir (Derdiyok, 1997: 665).

Menâhicü'l-İnşâ, 1479'da İbrahim el-Karaviryevî tarafından istinsah edilmiştir. Eserde inşâ ilmiyle ilgili teorik bilgiler yer alır. Akabinde bu bilgilere örnek metinler verilir. Eser üç babdan/bölümden oluşur. Birinci bölümde inşâ ile ilgili teorik bilgilere yer verilir. İkinci bölümde resmî makamlarda bulunanlara ve memur olmayan kişilere gönderilecek mektuplardaki başlıklar ve giriş bölümüyle ilgili bilgiler anlatılır. Üçüncü bölümde ise inşâ kuralları yanında başlıklarla ilgili örnek metinler verirlir (Haksever, 1995: 76-77). *Teressül*'de mektup yazarken biçim ve içerik hakkında uyulması gereken kurallardan bahsedilmektedir (Derdiyok, 1994: 58-59). *Gülşen-i İnşâ,* mukaddime ve üç ana bölümden oluşan eser, II. Bayezid adına yazılmıştır. Eserde yer alan örnek metinlerde isimler yer almamıştır. Metinlerin gerçek ya da temsili metinler olduğu belli değildir. Farsça ve Arapça tamlamaların çokça yer almasına rağmen eserin dili ağır değildir (Haksever, 1995: 80-81). *Gül-i Sad-berg,* inşâ sanatı hakkında bilgi veren bir eserdir. İ. Çetin Derdiyok "XV. Yüzyıl Şairlerinden Mesîhî'nin Gül-i Sad-berg'i" adlı doktora tez çalışması yapmıştır. Bu çalışmanın üçüncü bölümünün mektupların içeriği başlığında ise

[4] Ayrıca bk. H. İbrahim Haksever, "Eski Türk Edebiyatında Mektup", Hece Dergisi Mektup Özel Sayısı,114-115-116, Hece Yayınları, Ankara, 2006, s. 37-47. Orhan Şaik Gökyay, "Tanzimat Dönemine Değin Mektup", Türk Dili Mektup Özel Sayısı, C. 30, Sayı: 274, Ankara, 1974, s. 17-23. Mustafa Uzun, "Münşeât", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 32, TDV Yayınları, İstanbul, 2006, s. 18-20. İ. Çetin Derdiyok, "Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği", Osmanlı, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, s. 731-740.

içeriğine göre mektuplar; şefkatnâme, talepnâme, irsalnâme, şevknâme, tehniyetnâme, ilâmnâme, şikâyetnâme, cevapnâme, şükrnâme, taziyetnâme, ıyâdetnâme, davetnâmeler olmak üzere on iki grupta değerlendirilmiştir. Sernâmeler bu tasnife dâhil edilmemiştir. 64-72 ile 85-99 aralığında olan metinler/mektuplar tam bir mektup özelliği göstermemektedir. Bu durum, Mesihî'nin eserini yüz mektuba tamamlama gayreti içerisinde olduğunu düşündürmektedir (Derdiyok, 1995: 65-90).

16. yüzyılda Feridun Ahmet Bey'in Münşeâtü's-Selâtîn'i, bu yüzyılın en önemli münşeât örneklerinden biridir. Feridun Bey önemli görevlerde bulunmuştur (Özcan, 2006: 20). Görevi gereği resmî yazışmalar yapmıştır. II. Murad dönemi ile ilgili mektuplar, daha eski dönemlere ait resmî yazışmalar ve önceki münşeât mecmuaları derlenerek bir araya getirilen eser III. Murat'a sunulmuştur (Gültekin, 2015: 100).[5] Mektupların üçte birine yakını Farsça mektuplardan oluşur (Kanar-Kurtuluş, 2000: 337-338). Bursalı Lamiî Çelebi'nin Münşeât'ı yine bu yüzyılda yazılan önemli münşeâtlardan biridir. Münşeâtta muhtelif konular ile ilgili yazarın düşüncelerini anlattığı mukaddime ile yetmiş sekiz Türkçe, beş Arapça, üç Farsça ve bir tane de Uygur Türkçesiyle yazılan toplamda seksen altı mektup yer alır. Eserin sonunda da bir de hatime yer alır. Başlıklarda mektupların konuları, türleri ile içerikleri hakkında bilgi ve mektupların gönderildikleri kişilerle ilgili bilgiler yer alır. Mektupların gönderildiği muhataplara göre kullanılan dil de değişmiştir. Mektuplarda sade, süslü yer yer hem sade hem de süslü anlatım iç içe kullanılmıştır. İşlenmiş, uyumlu bir dil kullanılmıştır (Esir, 2016: 28). Bu yüzyılda yine pek çok münşeât örneklerine rastlanır. Bu yüzyılda yazılan münşeâtlara; Kınalızâde Ali Efendi'nin Münşeât'ı, Kemâlpaşazâde'nin Münşeât'ı, Fevrî Ahmet'in Münşeât'ı, Za'ifî'nin Münşeât'ı, Lali Ahmet'in Münşeât'ı, Hoca Sa'deddin Efendi Münşeât'ı, Ebüssuûd Efendi'nin Münşeât'ı, Tacizâde'nin Münşeât'ı, Gelibolulu Mustafa Ali'nin Menşe'ü'l-

[5] İnalcık, Feridun Bey Münşeâtı ile ilgili şu tespitte bulunur: "Feridun Bey Münşeâtında II. Murad devrine ait mektuplar, daha eski devirlere ait birçok mektuplar gibi sahte değildir. Feridun Bey Münşeâtı, büyük kısmı itibariyle kendisinden önceki münşeât mecmualarının bir araya getirilmesi veya bunlardan derleme suretiyle meydana getirilmiştir." Halil İnalcık, Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I, Ankara, 1954, s. 22.

İnşâ'sı, Abdülgani b. Mir Şah'ın Münşeât'ı, Abdülhalim'in Münşeât'ı… örnek verilebilir (Haksever, 1995: 84-104; Gültekin, 2015: 100-111; Levend, 2014: 113-116).

17. yüzyılda münşeât ve nesir alanında Osmanlı edebiyatı zirveyi yakalamıştır. Veysî ve Nergisî gibi iki önemli münşî ile Kâtip Çelebi ve Evliya Çelebi gibi nesir yazarı bu asırda olduğu gibi kendilerinden sonraki dönemlerde de yazdıklarıyla önemli bir etkiye sahiptirler. Bunlarla birlikte yazılan diğer eserlerle bu yüzyıl, Osmanlı nesrinin en verimli yüzyılı olmuştur. Bu dönem nesrinde dilde sanatlı ifadeler ve Farsça tamlamalarla kurulu cümlelerden oluşan, söyleyiş tarzını önceleyen estetik nesir üslûbu etkili oluşmuştur (Çaldak, 2006: 87; Haksever, 1995: 104; Daş, 2003: 80; Gültekin, 2015: 115; Öztürk, 134: 2018; Selçuk, 2009: 84). Bu yüzyılda yazılan belli başlı münşeâtlar: Münşeât-ı Nâbî, Münşeât-ı Veysî, Münşeât-ı Nergisî, Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi, Münşeât-ı Nev'izâde Atâyî, Münşeât-ı Abdülganizâde Nâdirî, Münşeât-ı Okçuzâde (Menşe'ü'l-İnşâ), İnşâ-i Sa'di, Mehmed Hendan Efendi'nin Behcetü'l-İnşâ'sı, Sarı Abdullah Efendi'nin Düstûru'l-İnşâs'ı, Münşeât-ı Azmîzâde Hâletî, Münşeât-ı Latife, Münşeât-ı Vani Efendi… (Haksever, 1995: 105-130; Gültekin, 2015: 116-135).

18. yüzyılda münşeâtlar yazılmaya devam edilmiştir. Bir önceki yüzyıla göre dilde sadeleşmeler görülmektedir. Bu sadeleşme nesir alanında olduğu gibi münşeâtlarda da kendini göstermektedir. Bu yüzyılda derleme ve telif münşeâtların sayısı artmış, içerik bakımından da zenginleştiği görülür. Bu dönemde yazılan münşeâtlar: Münşeât-ı Kânî, Münşeât-ı Ta'ib, Münşeât-ı Nevres, Münşeât-ı Koca Ragıb Paşa, Münşeât-ı Münif Mustafa , Münşeât-ı Çelebizâde Asım, Münşeât-ı Atıf Mustafa, Münşeât-ı Mehmet Reşid, Münşeât-ı Sümbülzâde Vehbi… (Haksever, 1995: 131-153; Gültekin, 2015: 143-154).

19. yüzyıldaki sosyal ve siyasal değişikler tüm alanları etkilediği gibi edebiyatı da etkilemiştir. Tanzimat edebiyatıyla edebiyata giren yeni türlerle münşeâtlar da eski önemini kaybetmiştir.

19. yüzyılda mektup yazma geleneğinde usul değişiklikleriyle birlikte klasik kalıplarda değişikliklere gidilmiş, Osmanlı dönemindeki katı mektup yazma kuralları yerine daha esnek denilebilecek tarzda mektup yazma geleneği başlamıştır (Kütükoğlu,

2004: 20). Bu yüzyılda yazılan münşeâtlarda içerik ve dil, değişime uğramıştır. Özellikle 17. yüzyıldaki süslü ve sanatlı dil yerine daha anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Tanzimatla birlikte okullarda usûl-i kitâbet ve inşâ adıyla dersler konularak bu dersler için örnek metinlerle yazılan İnşâ-yı Cedîd eserleri için inşâ mecmuaları/kitapları ifadesi kullanılmıştır (Uzun, 2006: 19). Bu yüzyılda yazılan münşeâtlar: Münşeât-ı İzzet Mehmed, Münşeât-ı Celâl Paşa, Münşeât-ı Ahmet Asım, Münşeât-ı Enverî, Münşeât-ı Hâcı Râsim, İnşâ-yı Hayret, Münşeât-ı Münib… (Haksever, 1995: 155-188; Gültekin, 2015: 167-180).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MÜNŞEÂT'IN İNCELENMESİ

1.1. Dil ve Üslûp

Mektup başlıklarına bakıldığında müstensihlerin/kâtiplerin içerik ve üslûp açısından mektupları değerlendirdikleri görülülür. Özellikle üslûp açısından tercih ettikleri başlıklar dikkat çekicidir.

> …Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫak-i pāy-i ʿālīlerine ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur. (1 ve 2. mektup), Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā itdikleri mektūb-ı bedīʿu'l-üslūbdur (6. mektup), Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdügi tehniye-nāme muḫāleṣat-nümūndür/Ḥaleb'den ihdā itdügi tehniyet-nāme-i muḫāleṣat-nümūn-ı ṣadāḳat-mażmūndur (7. mektup), Şeyḫü'l-İslām Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūb-ı belāġāt-üslūbdur/ Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-ı ʿālīlerine irsāl itdügi mektūb-ı laṭīfdür (9. mektup), Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı feṣāḥat-şiʿārdür (10. mektup), Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı belāġat-üslūbları vuṣūl bulduḳda irsāl eyledikleri belāġat-meşḥūndur/Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı iltifāt-āmīzleri vuṣūl bulduḳda irsāl itdügi mektūb-ı belīġdür (11. mektup)… Mektup başlıkları ile ilgili bu örnekleri artırmak mümkündür.

Farsça tamlamalardan oluşan, fiilimsilerle bağlanan, yardımcı fiillerle biten uzun cümlelerin yanında iki satırı geçmeyen kısa cümle sayısı da oldukça fazladır. Farsça tamlamalardan oluşan, fiilimsilerle bağlanan uzun cümlelerdeki anlatım tarzı dikkat çekmektedir. Anlamdan ziyade anlatım biçimi önemsenmiştir. Yazar, ağırlıklı olarak mecaz ve teşbihin hâkim olduğu bir üslûbu benimsemiştir.

Mektuplarda Arapça, Farsça ve Türkçeden alıntılanan şiirler muhtevaya uygun bir şekilde kullanımıştır. Müellifin çok sayıda şairin şiirlerinden kesitler sunması onun Arap, Fars ve Türk şiirine hâkim olmasının yanı sıra dönemin dil ve üslûbunu yansıtması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca alıntılanan şiirlerin metin geçişlerinde kullanımı oldukça başarılıdır.

Zincirleme tamlamalar (tetâbu'-ı izâfât) üçten fazla kelimenin bir birinin ardınca izâfe edilmesidir. Cevdet Paşa, üçten fazla kelimenin izâfet oluşturması ile ilgili fesâhate halel getirmek, fesahatten düşmek tabirlerini kullanır (Cevdet Paşa, 1881: 10-11). Benzetmenin ögelerinden yararlanılarak süslü bir anlatım oluşturmak için dili ağır olan metinlerde üçten fazla kelimeden oluşan Farsça tamlamalar çok fazla kullanılmışıtır (Duman, 1987: 37). Mektuplarda da üçten fazla kelimenin oluşturduğu tamlamalar sıklıkla kullanılmıştır.

Üçüncü bir kişi tarafından yazılan mukaddime bölümünde Abdülkerîm Çelebi'nin üslûbuyla ilgili değerlendirme cümleleri manidardır:

> …maḫdūm-ı bī-miṣāl-ı zemān ʿAbdü'l-kerīm Çelebi ki her nāzenīn-edā-yı rengīnī ciger-kūşe-i zebān-ı rūzigār her lafẓ-ı dil-bend-i müşkil-pesendi bīgāne-nümāy u āşina-rūy her bikr-i maʿnā-yı dil-āşūb-ı ḫūrşīd-cebīn-i ʿālem-ārāsı gülgūne-baḫş-ı dūşīzegān-ı ḥaclegāh-ı ḫayāl her tāze taʿbīr-i dil-peẕīr-i ṭarab-engīzi miṣāl-i dil-ber-i meh-rūyān-ı ʿişve-rīz…(97b/18-21)

Abdülkerîm Çelebi'nin çağdaşı olan Kâtip Çelebi, Fezleke adlı eserinde kendisiyle/üslûbuyla ilgili şu bilgileri verir:

> … Arsâ-i zerâfetde alem vâdi-i nezâketde müsellem-i âlem maârifde inşâ-i tâze tarzı nakş-ı kitâbe-i zamâne arabî makâleleri mecâlis-i idbâre nakl u tevâle olup asrında mu'azzez u mükerrem sudûr-ı kirâm ile tev'em idi (Kâtip Çelebi, 113: 1871).

1.2. Kelime Türleri

1.2.1. İsimler

Metinde kullanılan isimlere bakıldığında tekil isimler, çoğul isimler ve topluluk isimleri; özel ve cins isimler; somut ve soyut isimler kullanılmıştır.

…**dünyāyı**…(110b/24), (108b/3), (111a/18), …**Aḫḥişār**…(111b/18)…**Van**…(112a/18), (147b/2), …**Şām**…(147b/13), (104a/13) …**Mışr**…(107b/21), …ḳażā'-i **Sermīn** ilḥāḳıyla….(130a/14), …**Yeñişehr…(105b/8), …Burusa…(110b/14) …Muġnisa** …**(132a/21), …Ḥaleb'den…(146a/2), …İstanbul'a…(146a/2), …Ḳoniya'ya…** (130a/12), …**Üsküdar'dan…**(130b/9), …şuʿle-i āteş-i zebāne-keş gibi bir **yerde** ārām itmeyüp āḫir-i kār…143b/15), …olmaġın bülend-himmetān-ı **orduya**

mürācaʿat…(148a/6), …**gün…**(149a/21), …bir **gün** olmaz ki…(149a/21), …**ulaḳlara** yüz virirsek… (24), ….**başıña** bizler irḫā-yı ʿinān idersek **Müslümānlarıñ yoluna izler** kürkci….(149a/23-24), …nā-murād ʿālem-i fānīye **ḫayr bād itmek** muḥtemeldür (124a/4).

1.2.2. Sıfatlar

Metinde kullanılan sıfatlara örnekler:

… **ol** şehbāz-ı kebk-i ḫırām… (145a/5), **ol** cūy-bārdan… (145a/16), …**ol** maʿnā ḳarīn-i … ḥuṣūldur… (99a/12), … **Bu** ārzū ile niçe eyyām … (138b/25), …**ne** meẕhebde cā'izdür. (127b/2), **…Baʿżı** leyālīde ḥareket-i şebāne-i ḫuffāşāne… (139a/6), **…Şu ol** ḫar daḫı ġalṭān-ı ʿalef-zār-ı Mıṣr olmaḳ… (125b/5), **…ol** mükerrem cenāb-ı risālet-penāh maḳṣad-ı kārgāh-ı taḳdīr … (97b/7), …vāṣıḳ oldur ki **bu** maʿna pertev-endāz-ı pīşgāh-ı şuʿūrları olduḳda… (130b/1), … olup **iki** ṭarafdan duḥān-ı ʿanber u ʿūd… (147b/21), …Cānib-i şerīflerinden gūş-ı hūşa **bir** ḫaber-i münker… (148b/15)

1.2.3. Zamirler

Metinde kullanılan zamir çeşitlerine örnekler:

… yāḫūd **aña** müdānī bir medrese … (102b/11), Zīra **añı** ḳaldırmaġa yine… (134a/5), **Kendü** mülāzımlarından… (136a/9), … bī-sebeb **kendüyi** itʿāb iderdi… (139a/8), … hevl-i istimāʿından murġān-ı behiştī-çemen **kendülerin** unıtdılar … (148b/16), **Benim** ʿizzetlü sulṭānım … (105b/2), … **bizim** ḥışşamız nigāh-ı ḥasret-ālūd olmışdur (115b/5), **Şu** ol ḫar daḫı ġalṭān-ı ʿalef-zār-ı Mıṣr olmaḳ … (125b/5), … mevżūʿı **bize** isnād ettügi … (125/7), … vāṣıḳ **oldur** ki bu maʿna pertev-endāz-ı pīşgāh-ı şuʿūrları olduḳda… (130b/1), **anlardan, anlar** (130a/19).

1.2.4. Zarflar

Metindeki zarfların Arapça, Farsça ve Türkçe olmak üzere her üç dile de ait olduğu görülür.

… revān olan ḫūn-ābdan **boyunca** ḳana boyanup … (145a/22-23), **niçe zamān** ḫᵛān-ı iḥsānından nevāle-bend ve niʿmetī bī-pāyānından behremend olup … (144b/8-9), **Siyyemā** bendeleri niçe müddet … (108b/12), **Ḥālā** ḫūşe-çīn-i pīrāmen-i ḫırmen-ı feżā'il

olmaḳ duʿāsına (119b/17), **Lāsiyyemā** bu baḥāne ile veliyyu'n-niʿam-ı ʿālem … (114b/22), **Baʿde ez**-taḳdīm-i niyāzmendī ʿarża-dāşt-ı müstemendī … (130b/6), **El-ḥāṣıl** naṣīb-i nişāb-ı istiʿdād ile … (125b/20-21), Müselmānlar ḥaseb-i ḥāl iʿlāmından **niçün** ḳaçarlar (147a/13), … mürtāż-ṣıfat **ḫālī ḳoyup** gitmişler (139b/16).

1.2.5. Edat ve Bağlaçlar

Eserde cümle içerisinde kelimeleri, kelime gruplarını ve iki cümleyi biribirine bağlamak için bağlaçlar sıklıkla kullanılmıştır. Metinde geçen başlıca edatlar: üzre, içün, eger, -dan ṣoñra, ile, gibi… Metinde geçen başlıca bağlaç örnekleri: -den berü, daḫı, ki, u/ü/vu/vü/ve, ammā, çünki, hem… hem de, ne … ne, gāh … gāh, zīrā …

… **ne** devriñ renc-i ḫumārından bīmār **ve ne** cām-ı sürūrıñ inkisārından ḫaberdār **ne** dest-i ġam dāmen-i ṣoḥbetine irmiş **ve ne** dīde-i elem pīramen-i ʿişretin görmüş. (145b/15-17), … Deḳāyıḳ-ı aḥvāl **u** umūrı vuḳūf **u** ṣuʿūrı iḥāṭa idüp **lākin** dā'imā aḫẕ-ı emvāl-ı ḫalḳa ṣarf-ı efkār… (133b/6-7), … Ḥaḳḳā **ki** ol ṭūmār-ı muʿciz-āṣār dīde-i miḥnet-dīdeye naẓar-ı eṭfālde hilāl-i … (128a/3), … oldur **ki eger** taḳbīl-i rikāb-ı hümāyūn-ı meymūn-encām **ve** telṣīm-i türāb-ı saʿādet-maḳrūn-ı rifʿat-fercāmlarıy**la** iftiḫār (126b/1-2), Ṣaydgāh-ı ʿālemde resm-i şikār āşikār olalı**dan berü …** (113b/5), **Çünki** her şāḫ-ı dıraḫt-ı emelim bir naḫl-ı ʿazā olsa **daḫı** (116b/4-5), … oldıḳ**dan ṣoñra** ʿarża-dāşt-ı müstemendāne (117a/5), … mefhūmı **üzre** ṭabīb-i çāre-sāz-ı iḥsānları … (119a/7-8).

1.2.6. Fiiller

Metinde çoğunlukla bir isim ve yardımcı fiilden oluşan birleşik fiiller kullanılmıştır. Bunun yanında basit zamanlı fiiler de kullanılmıştır.

… bāliş-i āsāyiş-i sāḥat-ı rāḥat **olalar** (131a/19-20), Müselmānlar ḥaseb-i ḥāl iʿlāmından niçün **ḳaçarlar** (147a/13), … daʿvā-yı necāt ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh **işbāt olınur**. (128a/15), … teraḳḳī-i merātib-i aʿdād gibi **izdiyād bulur** (134b/11), … ḫayāl-bāz-ı felek bir ṣūret-i ġarīb **iẓhār itmişdür** (144a/12), … ol gūne naḳş-ı ġarīb hergiz meclā-yı ḫayālde cilveger **olmaz**. (144a/13), … iḫtiyār-ı mevt nufūs-ı ʿazīze-i insāna āsān **görinüyor** (123b/22-23), … iẓhār-ı ṣemerāt-ı dil-peẕīr itmedin ṣarṣar-ı fenādan **şikest bulmış** ... (148b/20).

1.3. Tamlamalar

Metinde Türkçe isim ve sıfat tamlamarı ile Farsça ve Arapça tamlamalar da kullanılmıştır. Özellikle Farsça tamlamaların sayısı oldukça fazladır.

1.3.1. Türkçe Tamlamalar

Türkçede tamlamalar sıfat ve isim tamlaması olmak üzere ikiye ayrılır.

1.3.1.1. İsim Tamlamaları

İsim tamlamaları örnekleri:

… **bizim ḥışşamız** nigāh-ı ḥasret-ālūd olmışdur (115b/5), **Müslümānlarıñ yoluna** izler kürkci … (149a/24), … hemīşe **ānıñ kārı** hemān bir miḳdār nān ile kūçe… (139a/17), **Benim** ʿizzetlü **sulṭānım** … (105b/2), … dāru's-salṭana **raʿiyyetiniñ erzāḳını** … (142a/6).

1.3.1.2. Sıfat Tamlamaları

Türkçe sıfat tamlamaları örnekleri:

Bu ārzū ile **niçe eyyām** … (138b/25), **Baʿżı leyālīde** ḥareket-i şebāne-i ḫuffāşāne … (139a/6), **Şu ol ḫar** daḫı ġalṭān-ı ʿalef-zār-ı Mışr olmaḳ (125b/5), … **ʿizzetli sulṭānım …** (105b/2).

1.3.2. Arapça Tamlamalar

Metinde Arapça isim ve sıfat tamlamaları kullanılmıştır.

1.3.2.1. Arapça İsim Tamlamaları

Arapça isim tamlamaları örnekleri:

Kuḥlu'l-cevāhir-i aʿyān-ı rūzigār olan ḥāk-i pāy-i tūtiyā… (148a/16), … **düstūru'l-ʿamel** itmişler idi. (109b/19), … kuḥlü'l-cevāhir-i çeşm-i **ulu'l-ebṣār**dur (115a/3), …**lisāni'l-ḳalb** … (127a/24), **Şeyḫü'l-İslām** Esʿad Efendi … (115b/20-21), Dādār-ı cihān olmaḳ vehminden **ḥaşerātü'l-arż…** (128b/6), **… ḫālişü'l-velāları** niçe māh u sāl (109b/5), ….ve cārūb-keş-i **beytü'l-luṭf**… (125b/9).

1.3.2.2. Arapça Sıfat Tamlamaları

Arapça sıfat tamalamaları örnekleri:

…burhānü**'l-fużelā'i'l-kirām…** (126b/22), (125b/9), sulṭānu**'l-ʿulemāi'l-ʿiẓām** burhānü**'l-fużelā'i'l-kirām** saʿādetli sulṭānım ḥażretleriniñ… (126a/22-23), …beyyin bi**'l-maʿna'l-eḫaṣ** ḳıyās olınurken revā degüldür ki netīce-i (113b/3).

1.3.3. Farsça Tamlamalar

Farsçada tamlamalar isim ve sıfat tamlamaları olarak ikiye ayrılır.

1.3.3.1. Farsça İsim Tamlamaları

Farsçada isim tamlaması iki kelimeden oluştuğu gibi ikiden fazla kelimeden de oluşabilir. İsim tamlamasında tamlayan isimse tamlama isim tamlaması olur (Develi, 2013: 41-48). Metinde üç, dört ve beşten fazla kelimenin bir araya gelerek isim tamlaması örneklerine sıkça rastlanmaktadır.

… menāṣıb-ı ʿulemādan … (123b/12), …veche-i ḫiṭāb… (123b/4), …muʿallim-i debistān… (98a/25), …dībāce-i dīvān-ı aʿmāl… (111a/1), …ekdār-ı rūzigār-ı ġaddār… (98a/17), …şāh-ı şāhān-ı ʿālem…(140a/13), …iḳtiżā-yı beẕl-i māl-ı ḥarām… (134a/10), …mudāvemet-i tilāvet-i āyet-i cihād… (140a/7).

1.3.3.2. Farsça Sıfat Tamlamaları

Farsçada sıfat tamlaması iki kelimeden oluştuğu gibi ikiden fazla kelimeden de oluşabilir. Sıfat tamlamasında tamlayan sıfatsa tamlama sıfat tamlaması olur (Develi, 2013: 41-48). Münşeâtta iki ve ikiden fazla kelimenin bir araya gelerek oluşturulan sıfat tamlaması örneklerine sıkça rastlanmaktadır.

…ʿarūs-ı zībāya…(110b/16), …derd-i bī-devā'… (98b/15), …ḥoḳḳa-dehān-ı ḫūbān... (129a/13), …püşt-i pā-zede-i kem... (120b/7), …ṭabʿ-ı bülend-i ʿālīleri…(110b/15).

1.4. Cümle Türleri

Münşeâtta uzun cümlelerin varlığı dikkat çekmektedir. Terkipli ifadelerin kullanımının yanında uzun cümlelerin kullanımı dili ağırlaştırmaktadır. Münşeâtta cümleler anlamlarına göre, yapılarına göre ve yüklemin türüne göre incelenecektir.

1.4.1. Yapılarına Göre Cümleler

Tek bir yargının bildirildiği basit cümleler:

Bī-tekellüf ḫırām-ı nüzhetgāh-ı dil-i her müştāḳdur (98a/1-2), Fi'l-ḥaḳīḳa bu ḳadar metāʿib u ekdār āṣār-ı baḫt-ı nā-sāz-kārdur (105a/12-13), Ḥasbe'l-maḳdūr sebeb-i defʿ-i ẓulm u bī-dād müttekā-yı ʿināyetlerine istināddur (106a/3).

Cümlede fiilimsilerin kullanımıyla birden fazla yargının bildirildiği birleşik cümleler:

…mefhūmı üzre ol ʿarūs-ı zībāya ṭalāḳ **virüp** bu cānibe cezm ü ʿazm **itdügi** taḥḳīḳ olındı (110b/16-17), Cām-ı luṭf-ı leb-rīz-i ḫarīf-nüvāz ile ser-mest ü ser-endāz **iken** ḥālā ḫamyāze-i tāze-be-tāze-i maḫmūrāne ile hilāl-āsā dehen-bāz **olup** her çend ārzu-yı keyfiyyet-i ṣoḥbetleri ile pāy-ı ṭaleb ābile-rīz-i cüst ü cūy **olınca** tek u pūy olındı (121a/2-3-4), Devletmendān-ı zamāne etbāʿ ınıñ erācīfine iʿtimād **idüp** düstūru'l-ʿamel **itmek** cā'iz **olmaduġı** ḫod muḳarrerdür (121b/2-3).

Ki'li cümle örneklerinden kendisinden önceki ögenin açıklayıcısı durumunda olan kullanımı eserde dikkat çekicidir. Ki'li cümlelerde bu kullanımın fark edilmemesi durumunda cümlede anlamı ortaya çıkarmak zorlaşabilir. Yazarın metinde sıklıkla bu tarz bir kullanıma baş vurması onun üslûbuyla ilgili olduğu söylenebilir.

Bendegān-penāhā kalb-i Şām u Ḥaleb **ki naḳş-i ḫātem-ḫᵛāhiş ü nigīn-ṭalebdür** dest-yārī-i ʿināyet-i ʿaliyye ile ṣūret-nümā-yı ṣaḥīfe-i ümīd olursa bu luṭfları kitābe-i eyvān-ı iḥsān ve ser-süḫan-ı dīvān-ı kerem olmaḳ muḥaḳḳaḳdur (137b/21-24), …mülāḳāt-ı ẕāt-ı girāmī-ṣıfāt **ki etemm-i murādāt u ecell-i saʿādetdür** ʿan ḳarīb ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh minaṣṣa-i vücūdı cilvegāh ide (138a/10-12).

Bağlı cümleler örnekleri:

…kām olmaḳ iltizām olınmayup **ancaḳ** nevbet-i ḫᵛan-sālar-ı iltifātları ʿarżagāh-ı ḫᵛāhiş olur(123b-124a/24-2), Deḳāyıḳ-ı aḥvāl u umūrı vuḳūf u şuʿūrı iḥāṭa idüp **lākin**

dā'imā aḫẕ-ı emvāl-ı ḫalḳa ṣarf-ı efkār ve mülāḥaẓa-i deḳāyıḳ-ı irtişāyı hemīşe kār idüp nihāyet ḥırṣ-ı Eşʿabī ḥasebiyle meşelā ʿaded-i çehārdan ümīd-i penç ve müflis-i bī-nevādan sevdā-yı genc iderdi (133b/6-8).

1.4.2. Anlamlarına Göre Cümleler

Soru cümlelerine örnek kullanımlar:

…maʿnāsıyla ʿamel vācib olmaz **mı** (129b/22), …mecāl-ı vuṣūl-ı menzilgāh-ı dil-ḫᵛāh olur **mı** (113a/10), Bende-perverā bilmem ḥamiyyet-i ʿilmiyye **midür** ġayret-i cāhiliyye **midür** (124a/2)

Olumsuz cümle örnekleri:

Fi'l-ḥaḳīḳā bu nevbet daḫı devletlerinden ḥişşe-dār olmamaḳ meẕheb-i mürü'etde dem-sāz-ı cevāz **degüldür**. (137a/3-5), …fi'l-cümle müfāraḳat **itmemişdür.** (130b/13).

Olumlu cümle örnekleri:

Bī-tekellüf ḫırām-ı nüzhetgāh-ı dil-i her **müştāḳdur**. (98a/1-2), Perīşānī-i ḫāṭır berīd-i nāmeden **maʿlūmdur** (130a/4)

1.4.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

1.4.3.1. İsim Cümlesi

İsimlerin sonuna ek-fiiller getirilerek isim cümleleri oluşturulmuştur. İsim cümlesine örnekler:

…nā-murād ʿālem-i fānīye ḫayr bād itmek **muḥtemeldür**. (124a/4), …dā'imā der-kār olmaġıla nümūdār-ı ḫāṭıb-ı leyl olduġı **muḳarrerdür.** (127a/17), …nā-murād ẕebḥ olınmaḳ ne meẕhebde **cā'izdür.** (127b/2), **şāh-beyt-i ḳaṣīde-i ʿömr ve netīce-i muḳaddemāt-ı ḫayātdur**. (138a/19-20)

1.4.3.2. Fiil Cümlesi

Fiillerin yüklem olarak kullanıldığı cümlelerdir. Bu cümlelere örnekler:

…cüdā-sāz-ı cān u ten **olmışdu**r.(139b/24), nufūs-ı ʿazīze-i insāna āsān **görinüyor.** (123b/23-24), …zūd-res-i menzilgāh-ı dil-ḫᵛāh-ı ʿadālet **ola.** (131b/1), …ḫāṭırı meslek-i rıżāya **maḳṣūr eyleyeler**. (116b/1), …ve ḫāṭır-şikeste olmaḳ revā görülmeye **didiler**. (126b/17), …eẕyāl-ı tevbe-i ṣādıḳaya **teşebbüş eylemiş**.(131b-132a /25-1)

1.5. Deyimler ve Atasözleri

Metinde Arapça, Farsça deyim ve atasözleri ile Türkçe deyimler kullanılmıştır.

1.5.1. Türkçe Deyimler

Metinde geçen Türkçe deyimler:

…muteġallibe her cānibden ḥabāb-āsā **baş ḳaldur-**(140a/23), … cānib-i ḳalʿa-i Van'a **revāne olmışdur** (131a/18), ….berg-i gül-i ḫazān-dīde gibi **yüz yere ḳodı** (145a/19), bu daḫı çoḳ **su götürür** (149b/6), …tīr-i pertāb-kerde gibi **yerinden atıl**- (144b/23), … revān olan ḫūn-ābdan boyunca **ḳana boyan-** (145a/22-23), …devlet-penāh cānibine **cān at-** (133a/24)… min ḥayṣi'l-iʿtibār **pest ol-** (132b/23),

1.5.2. Arapça Atasözleri ve Deyimler

Arapça deyim ve atasözleri daha çok manzum şekilde yer almaktadır. Nesir bölümlerde ifade edilen düşüncenin doğrulanması ya da desteklenmesi şeklinde deyimlere de başvurulmuştur. Arapça deyim ve atasözü örnekleri:

لا رد ولا كد

…lā redde velā kedde[6]… (130a/23) (deyim)

والشمس كالمرآة في كف الأشل

Ve'ş-şemsu ke'l-mir'āti fi keffi'l-eşelli[7] (122a/8-9) (atasözü)

بالبر يستعبد الحر

Bi'l-birri yustaʿbedu'l-ḥurru[8] (122b/19) (deyim)

ما يقضى منه العجب

mā yuḳḍā minhü'l-ʿaceb[9] (18) degül… (135a/17) (deyim)

قضية ولا أبا حسن لها

ḳaḍiyyetün velā Ebā Ḥasenin lehā[10] (142b/24) (deyim)

---

[6] [T nüshasının derkenarında anlam şu şekilde kaydedilmiştir:] Zahmet çeküp talep etmeyiz. Lâkin bila-taleb zuhur ederse kaçmayız.

[7] Güneş felçli kişinin elindeki ayna gibidir.

[8] İyilikle/ihsanla hür kişi kul köle kılınır. (İnsan bende-i ihsandır.)

[9] Kendisinden/kendisiyle hayretin giderileceği bir şeydir.

[10] [Çözülmesi gereken] bir dava ama onun için bir Ebû Hasan yok.

الحرب بين الرجال سجال

el-ḥarbu beyne'r-ricāli sicāl[11] (142b/20) (deyim)

هيهات تضرب في حديد بارد

Heyhāte teḍribu fī-ḥadīdin bāridin[12] (143a/23) (deyim)

ليس للحمار الواقع كصاحبه

Leyse li'l-ḥimāri'l-vākīʿ i ke-ṣāḥibihi[13] (134a/4-5) (atasözü)

شنشنة أعرفها من أخزم

Şinşinetün aʿrifuhā min Aḫzem[14] (135a/19-20) (atasözü)

من نام لم يشعر بمن قد سهر

Men nāme lem yeşʿur bi-men ḳad sehere[15] (141a/8) (atasözü)

التدبير قبل وقوع البئر

et-tedbīru ḳable vuḳūʿi'l-biʾr[16] (141a/13) (atasözü)

هيهات تضرب في حديد بارد

Heyhāte teḍribu fī-ḥadīdin bāridin[17] (143a/23) (deyim)

اهوا من بيت العنكبوت

evhen min beyti'l-ʿankebūt[18] (105a/4) (Ayetten mülhem bir deyimdir.)

1.5.3. Farsça Atasözüleri ve Deyimler

Metinde Farsça atasözü ve deyimler Arapçaya göre az kullanılmıştır.

Ālūçe be ālū ni-gered reng peẕired (135a/18) (atasözü) (Türkçedeki üzüm üzüme baka baka kararır atasözü örneğindeki gibi…)

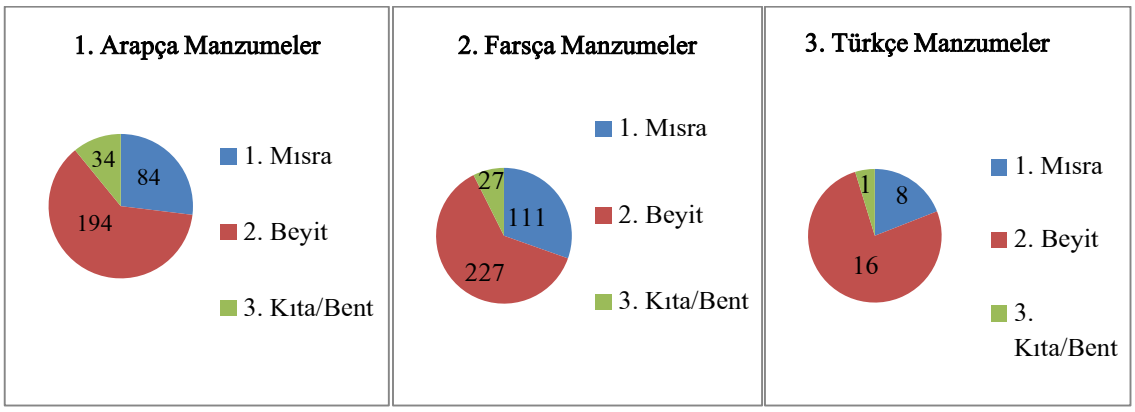
ḫ̬āh u nā-ḫ̬āh (117b/8), (127b/5) (deyim)

ḥalḳa-be-gūş (144b/9) (deyim)

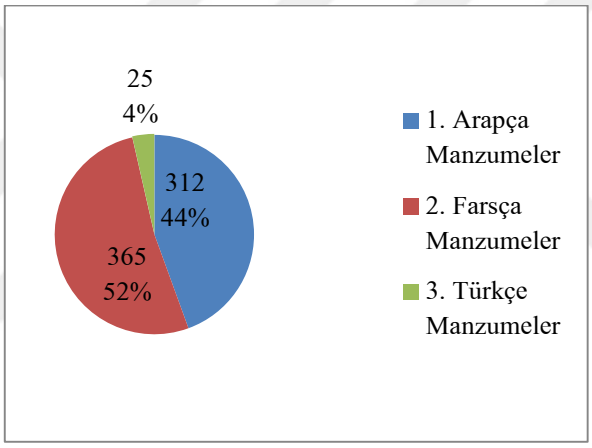
ber-bād-dāde (144a/18) (deyim)

[11] Erler arasında savaş nöbetledir/bir gün zafer olur bir gün hezimet...
[12] Heyhat ki heyhat! Soğuk demir dövüyorsun.
[13] Düşmüş eşeğe sahibi gibi kimse olmaz. Zira onu kaldırmağa yine sahibi saʿy eder.
[14] (Bunların babası da böyleydi.) Ben bu tavrı Ahzem'den bilirim.
[15] Uyuyan sabahlayanın kim olduğunu bilmez.
[16] Tedbir kuyuya düşmeden önce alınmalıdır.
[17] Heyhat ki heyhat! Soğuk demir dövüyorsun.
[18] [Ayetten mülhem bir deyim olup "örümcek evinden daha zayıf" anlamına…]

1.6. Manzumeler

Şekil 1. Münşeât'ta Geçen Arapça, Farsça ve Türkçe Manzume Sayıları

Şekil 2. Münşeât'ta Geçen Arapça, Farsça ve Türkçe Manzume Yüzdeleri

Münşeât'ta Tükçe, Farsça ve Arapça kıta/rubai/bent, beyit ve mısra karışık olarak yer almaktadır. Eserde geçen mısra, beyit ve dörtlük/bent sayıları tekrarlarla yaklaşık olarak 702'dir. Arapça ve Farsçanın yüzdesi Türkçeye oranla oldukça yüksektir. Farsça şiirlerden en çok alıntı yapılan şairler Sadî, Vahşî, Urfî ve Hâfız'dır.

Metinde geçen örnek şiirlerle ilgili adı tesip edilen şairlerin dışında adı tespit edilemeyen başka şairlerin şiirleri de metinde alıntılanmıştır. Farsça şiir örneklerinin alındığı şairler: Hâfız, Vahşî, Sadî, Mevlânâ, Urfî, Emîr Hüsrev Dehlevî, Nizâmî, Firdevsî, Zevkî Kâşânî, Muhteşem Kaşânî, Hakanî, Selmân Sâvecî, Şekib-i Isfahanî,

Molla Câmî, Seyyid Mehmed Nesim, Senâî, Emîr Muizzî, Hilâlî Çağatayî, Sadık Ordubadî…

Arapça şiir örneklerinin alındığı şairler: Asrî el-Endülisî, Ebû Temmâm, İshak bin İbrahim el-Mevsılî, Buhtürî, Ebû Nüvâs, İbnü'r-Rûmî, Emîr Sen'ânî , el-Mütenebbî, Ali bin Ebî Talib, İmâm eş-Şâfiî, Ebü'l-Esved ed-Düelî, Ebü'l-Alâ el-Maarrî, İbn Zâkûr, İbn Nübâte el-Mısrî, el-Ebyurdî, eş-Şerîf er-Radî, Ebü'l-Feth el-Büstî, İbnü'n-Nehhâs el-Halebî, Hasan-ı Basrî, Abdülmelik bin Mervân, Tarafa bin el-Abd, İbnü'n-Nebih, İbn Senâ el-Mülk, el-Ercânî, Beşşâr bin Bürd, İbrahim bin Herme, Ebû Firâs el-Hamdânî, Sarî' el-Ğavânî, et-Tihâmî, Kesîr İzzet, Abdülkâhir el-Cürcânî, Bahâuddin Züheyr, İbn Kalâkıs, Ebû Züeyb el-Hüzelî, Kâdî Ebü'l-Hasen el-Cürcânî, Bedîüzzaman el-Hemedânî, Züheyr bin Ebû Sülmâ, Şihâbuddîn el-Hallûf, Nâbiga ez-Zubyânî, es-Serî er-Reffâ', Ebû Bekir el-Hârizmî…

Türkçe şiir örneklerinin alındığı şairler: Şeyhülislâm Yahyâ, Bâkî…

1.7. Ayetler

Metinde geçen ayetler:

و ما ذلك على الله بعزيز

Vemā ẕalike ʿalellāhi bi-ʿazīz[19] (125a/6), (132a/2-3), (105b/7), (100a/13-14)

أليس الصبح بقريب

eleyseṣ-ṣubḥu bi-ḳarīb[20] (106b/15)

لا يسمن ولا يغني من جوع

lā yüsminu ve lā yuʿnī min cūʿi[21] (107a/5)

وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون

Ve seyeʿlemu'l-leẕīne ẓalemū eyye münkalebin yenḳalibun[22] (109a/16)

---

[19] ***Bu, Allah için güç de değildir.*** Fâtır 35/17.

[20] ***Sabah da yakın, değil mi?*** Hud 11/81. [Hud 11/81 ayetinin bir kısmı]

[21] ***O da ne besler ne de açlığı giderir.*** Ğaşiye 88/7.

[22] ***Haksızlık edenler, neye nasıl dönüşeceklerini (başlarına nelerin geleceğini) yakında görecekler.*** Şu'arâ 26/227.

1.8. Hadisler

Münşeât'ta geçen hadisler:

الجنة تحت ظلال السيوف

el-cennetu taḥte ẓilāli's-suyūf[23] (142a/11)

سافروا تصحوا وتغنموا

Sāfirū teṣiḥḥū ve teġnemū[24] (105a/23)

وان فات فرض الوقت فجائز

اذا ذكر الناس قضاء الوفوايت

Ve in fāte farżu'l-vaḳti (13) sehven fe-cā(y)izun

İẕā ẕekere'n-nāsī ḳażāe'l-fevā(y)iti[25] (120a/12-13)

من شهد له خزيمة فحسبه

Men şehide lehu Ḫuzeymetu fe-ḥasbuhu[26] (124a/23-24)

1.9. Fıkhî Kaideler

Metin geçişlerinde konunun bağlamına uygun olarak kullanılan unsurlardan biri de İslam hukuku alanına ait kaidelerdir. Bu kullanım kendisi de kadı olan yazarın mesleğiyle yakından ilgili olduğu söylenebilir.

…mā lā yetimmu'l-vācibu illā bihi fe-huve vācibun[27]maʿnāsı… *(116b/25)*

Ve in fāte farżu'l-vaḳti sehven fe-cā(y)izun / İẕā ẕekere'n-nāsī ḳażāe'l-fevā(y)iti[28] (120a/12-13)

el-meysūr lā-yesḳuṭu bi'l-maʿsūr[29] (103a/4) (Metinde farklı mektuplarda dört yerde geçmektedir.)

---

[23] *Cennet kılıçların gölgesi altındadır.* (Hadis)

[24] *Sefere çıkınız, sıhhat bulur, ganimete erişirsiniz.* (Bu haliyle *zayıf* bir hadistir)

[25] *(Unutarak) bir farz namazın vakti geçerse, câizdir / Unutan kişi (için) hatırladığında kaçırılan namazları kazâ/ile edâ etmek.*

[26] *Huzeyme kime şahitlik ederse kendisine yeter.* (Hadis)

[27] Vacibin ancak kendisiyle tamama erdiği şey de vaciptir.

[28] (Unutarak) bir farz namazın vakti geçerse, câizdir / Unutan kişi (için) hatırladığında kaçırılan namazları kazâ/ile edâ etmek.

[29] Kolay olan, zor olan dolayısıyla (hükümden) düşmez (/terk edilmez).

1.10. Mektupların Şekil Açısından İncelenmesi

Çetin Derdiyok (1997: 666); Mebâniyü'l-inşâ adlı eserde mektuplarda ibtida, tahallüs, talep ve intiha olmak üzere dört bölümün olduğunu ifade eder. Ayrıca Mesîhî'nin Gül-i Sad-berg adlı eserinde incelediği yüze yakın mektup örneğinde elkâb ve duâ bölümlerinin olduğunu tespit ederek mektuplardaki bölüm sayısını altı olabileceğini söyler. Abdülkerî Çelebi'nin münşeatında ise 64 mektubun tamamında imza bölümü olmadığından mektuplar genellikle altı bölümden oluşur. İmza bölümü mektuplarda eksiktir. Yine elkab bölümü olan az sayıda mektup vardır.

Mektubun bölümleri:

1.10.1. Elkab

Devlet büyüklerinin gönderdikleri mektuplarda bazılarının unvan yerine muhatabın makam ve mevkiine uygun sıfatlarla hitap edildiği bölümdür. Muhatap için, makam ve mevkilere göre farklı farklı elkab cümleleri vardır. Resmî mektuplar dışında özel mektuplarda da elkab bölümlerine yer verilir (Gültekin, 2015: 322; Kütükoğlu, 1998: 3211-322). Abdülkerîm Çelebi'nin mektuplarınında elkab bölümü genellikle yer almamaktadır.

Şeyhülislâm Yahyâ'ya hitaben yazılan elkab cümlesi:

ʿİzzetlü ve saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñ… (103a/12)

Şeyhülislâm Es'ad Efendi'ye hitaben yazılan elkab cümlesi:

Ḳudve-i cümle-i enām ve melce'-i ḫavāṣ u ʿavām sulṭānu'l-ʿulemāi'l-ʿiẓām burhānü'l-fużelā'i'l-kirām saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñ… (126a/23)

1.10.2. İbtidâ

İbtidâ kelimesi başlama, başlangıç anlamlarına gelir. Mektupların giriş bölümüdür. Bu bölümden önce elkab bölümü gelir. Bu bölümde mektubun gönderildiği kişiye yazar saygı, övücü ve hürmet yüklü ifadelere yer verir (Derdiyok, 1999:734). Birçok mektupta hemen Arapça bir beyit/kıt'a ile başlanmıştır. Bu manzum ifadeler Arap şiirinden alınmış, konunun içeriğine uygun olarak seçilmiştir. Bunun yanında diğer

mektuplarda yer yer aynı beyit/kıt'alar tekrar edilmiştir. Arapça beyitle/kıt'ayla mektuba başlandıktan sonra mensur ifadelerle devam edilmiştir. Ancak elkab bölümü ve beyit/kıt'alar olmadan doğrudan ibtida bölümüyle başlanan çok sayıda mektup örnekleri de vardır:

Lem yebḳa ġayreke insānun yulāẕu bihi

Felā beriḥte liʿayni'd-dehri insānen[30]

neṯr: Ḫidmet-i rüft ü rūb-ı bārgāh-ı fetvā-penāh edā-kerde-i cārūb-ı müjgān olduḳdan ṣoñra… (101a/17-19) (5. mektup)

Ḳad kuntu ʿan ʿadedi'l-eyyāmi fī şaġelin

Fe'l-yevme şehrī li-vaʿdin minke maʿdūdu

İlā-me aġdū ke-kemmunin bi-mezraʿatin

İn fātehu'l-mā'u aġnethu'l-mevāʿīdu[31]

şiʿr:

Yā ekṯere'n-nāsi iḥsānen ve aʿreḍehum

Seyben ve eṭvalehum fi'l-mekrumāti yeden

Mā nes'elullāhe illā en tedūme leke

en-naʿmā'u fīnā ve en tebḳā lenā ebeden[32]

neṯr: Efvāh-ı ecfānıla āsitān-būsī-i feżā'il-penāh lā-zāleti'l-fetvā *yetefeyyeu ẓilāle ẕurāh*[33] taḳdīm olınup… (107b/2-6) (13. mektup)

Ve ḥiman bi-naʿlikum ṣerāhu yudāsu

Minnī bi-efvāhi'l-cufūni yubāsu[34]

Ḫidmet-i rüft ü rūb-ı bārgāh-ı fetvā-penāh ḥuffe bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh ḥavāle-i cārūb-ı müjgān ḳılınup ol maḳām-ı bülend-rütbe-i refīʿü'l-ḳadr-ı ʿālīde ṣad hezār taẓarruʿ u niyāzile yüz yerde rūy niyāz-mālīde ḳılındıḳdan ṣoñra… (109a-109b/25-3) (15. mektup)

---

[30] Senden gayrı kendisine sığınılacak bir insan kalmadı / Ki sen hâlâ zamanın gözü için bir göz bebeğisin.

[31] Doğrusu (geçen) günler adedince (boş) bir meşgale içindeydim ben / Bugün ise bir ayım senden (gelecek) bir vaad için sayılı (sayılır) / Kime gideyim, bir mezraada (su yerine yalancı vaadlerle avutulmuş) kimyon otu gibi(yim) / Ki sudan mahrum kaldığında (sahte) vaadlere kanar durur.

[32] Ey insanların en fazla ihsan sahibi, bağışça en engini ve ikramlarda eli en açık olanı! Allah'tan dileğimiz nimetlerin dâimi olmasıdır içimizde senin için ve ebeden kalmandır bizim için. (Buhtürî)

[33] Fetvâ hâlâ daha (onun) zirvelerinin gölgesinde gölgelenir.

[34] Ayağını bastığın toprak, benim için yüz sürülerek öpülecek bir koruluktur.

Ḫidmet-güẕārī-i rüft ü rūb-ı ʿarżagāh-ı maʿālī-penāh perdāḫte-i cārūb-ı müjgān olduḳdan soñra…(114b/15-16) (22. mektup)

Bisāt-būs-i meclis-i ʿālī ki ārāyiş-i dīde vü pīrāye-i faż̈l u maʿālīdür perdāḫte-i leb-i edeb olınduḳdan soñra… (116b/10-11) (25. mektup)

1.10.3. Tahallüs

Tahallüs kurtulma, halâs olma anlamlarına gelmektedir. Tahallüs bölümü ibtida ile talep bölümü arasında bulunur (Derdiyok, 1997: 666-667). *ʿArza-dāşt-ı bendegî budur ki* gibi kısa ifade kalıplarıyla tahallüs bölümüne geçiş yapılır. Bazı mektupların tahallüs bölümleri:

…ʿarża-dāşt-ı bendegī budur ki… (102a/18-19) (4, 5, 7, 30 ve 34. mektup)

…ʿarża-dāşt-ı müstemendī budur ki… (130b/6) (46. mektup)

…ʿarża-daşt-ı niyāzmendāne oldur ki… (125a/13) (40. mektup)

…inhā-i iḫlāṣ-perverī budur ki… (148b/2) (62. mektup)

…inhā'-i bende-i perīşān-ḥāl ve dāʿī-i mütevezziʿu'l-bāl budur ki… (148b/10) (63. mektup)

1.10.4. Talep

İsteme, dileme; arzu etme anlamlarına gelmektedir. Mektupta yazarın kendisi için ya da başka bir kimse için talepte bulunduğu bölümdür.

Tāce'd-dīn Efendi dāʿīleri maġlūb-ı evlād u ʿiyāl bir pīr-i faḳīr-i perīşān-ḥāldür. Merḥamet u işfāḳ-ı ḫāṣṣe-i lāzıme-i ẕāt-ı bārān-ı berekāt Şeyḫü'l-İslāmī re'fet-penāhī lā-zāle maḥfūfen bi ʿavni'l-ilāhī olup hemīşe dest-gīrī ḫallāb-ı ıżṭırāb-ı üftādegān mekārim-i celiyye-i cibilliyyelerine lāzım beyyin bi'l-maʿna'l-eḫaṣṣ olmaġın deryūze-i zekāt-ı ḫırmen-i iltifāt ile evḳātı güẕār eyleye... ʿAbd-ı ḫāliṣü'l-velāları daḫı dest-yārī-i delālet-i ḫayr ile ḥiṣṣe-dār-ı niṣāb-ı ṣevāb olmaḳ luṭfa baḥāne-cūyī Girdigār-ı Dādār'dan istibʿād olınmaz. Ümīd-perverā nā-müsāʿade-i rūzigār hemīşe der-kār olmaġla ol mültemise dest-rese imḳān ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı vücūd olmaz ise necl-i necābet-mendleri Abdü'r-raḥman Çelebi bendelerine Şāhīn Lālā yāḫūd aña müdānī bir medrese iḥsānı tesellī-baḫş-ı pīr-i faḳīr ola… (5. mektup)

…zaḫm-ı dil-ḫırāş-ı ḫūn-pāş-ı dīrīnemiz şifāḫāne-i luṭflarından deryūze-i merhem-i kerem iderken ḫārīde-i nāḫun-i sitem olup dāġ-ı ciġer-sūz-ı cefā-yı zemāne penbe-i sāz-kār-ı iḥsāna ümid-vār iken mühre-kende-i dest-i cevr olmaḳ ḫāşā ki maṣlaḥat-dīd-i ṭabīb-ı iḥsān-ı meded-resān ola. (113a/20-23) (20. mektup)

….eger ḥāl-i zārdan istiḫbār ḥavālī-i ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı siḥr-āṣāra güẕār iderse bi-faḍlillāhi teʿālā henūz āfitāb-ı serīʿu'z-zevāl-ı ḥayātdan istifāże-i envār üzre olup ber-vefḳ-i dil-ḫ ͮāh mülāḳāt müyesser eyleye. (148b/2-4) (62. mektup)

1.10.5. İntihâ

İntihâ; son bulma, sona erme, nihayet vb. anlamlara gelmektedir. Mektupların tamamlandığını gösteren bu bölümlerde "Bâki'd-dua, Bâki ferman Sultânumundur, Bâki" gibi klişe ifadelere yer verilir (Derdiyok, 1999: 735). Mektuplardaki intiha bölümüne örnekler:

Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet (2, 4, 5 6, 7, 8, 9, 10, 15, 31, 38 ve 46. mektuplar)

Bāḳī tevfīḳ-i ebedī refīḳ u saʿādet ziyādet (44. mektup)

Bāḳī tevfīḳ-i ebedī refīḳ saʿādet ziyādet

Bāḳī tevfīḳ refīḳ (47, 48 ve 61. mektup)

Bāḳī saʿādet ziyādet (55. mektup)

Bāḳī (60. mektup)

1.10.6. Dua

Mektubun gönderildiği kişiye iyi dileklerde, temennilerde ve duada bulunulan bölümdür. Dua bölümünün olduğu mektuplarda şiirlerden alıntılara başvurulmaktadır. Her mektupta dua bölümü yoktur. Birçok mektup intiha bölümüyle son bulmuştur.

Baḳiyte beḳāe'l-ferḳadeyni bi-niʿmetin

Ve ʿayşin ṣafīke'ẕ-ẓılli aḥḍere meyyāsin

Velā zāleti'l-ʿalyāu ʿindeke vefduhā

Terūḥu bi-envāʿ in ve taġdū bi-ecnāsin[35] (5. mektup)

Kemer-i ḫidmet-i tū bended çerḫ

Tā ber-eflāk kehkeşān bāşed[36] (34. mektup)

Naḫl-ı tū ez-bād-ı ḫazān ḫam me-bād

Sāye-i tū ez-ser-i mā kem me-bād[37] (44. mektup)

1.10.7. İmza

Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeâtı üçüncü bir kişi tarafından derlendiği için mektuplarda imza bölümü yoktur. Ancak İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde yer alan NECTY01891 arşiv numaralı nüsha 78b nolu varakta yer alan mektubun başlığının hemen yanına (karşılaştırma bölümünde de yer alan "Merḥūm Ṭoḫtamış Giray Sulṭān'a Yazılmışdur" başlıklı 59. mektup) 1021 (h.) kaydı düşürülmüştür.

1.11. Mektupların Gönderildiği Kişiler ve Mektupların İçeriği

Tablo 1. Mektupların Gönderildiği Kişiler ve Mektupların İçeriği

Mektuplar	**Mektupların Gönderildiği kişiler[38]**	**Mektupların İçeriği**
1.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye gönderilen bayram tebriğidir.
2.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Merre Hüseyin Paşa'nın Bursa bölgesinde eksik ve yanlış taksimatını Şeyhülislâm Yahyâ'ya arz etmek için yazılmıştır. Ayrıca yazar, mektupta kendisine atılan iftirayı da ifade etmiştir. Mektup daraatnâme özelliği göstermektedir.
3.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Merre Hüseyin Paşa ile ilgili olumsuzluklar Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye şikayet edilmektedir.

[35] Ferkadan bâki kaldıkça bâki kalasın nimet içre / (Bâki kalasın) bir ömür içre ki engin gölgeli, yeşil (yeşillikleri) salınır (olsun) / Büyüklerin heyetleri/kervanları her dâim senin yanında (olsun) / Erkence envaiçeşit şeyle gelip gece envaitürlü şeyle döner (olsun).

[36] Senin hizmet kemerini çarh(-ı felek) bağlar olsun / Ta eflâk üzre bir kehkeşan olsun. (Muhteşem Kâşânî)

[37] Hurma ağacın hazan rüzgarından eğilmesin / Gölgen üzerimizden eksik olmasın.

[38] Mektupların gönderildiği kişiler karşılaştırma nüshalarından alınmıştır.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
4.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Merre Hüseyin Paşa'nın çıkardıkları kargaşalarda kadıların rahatsızlıklarını şeyhülislâma bildiren ârîza mektubudur.
5.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Abdülkerîm Çelebi, Taceddin Efendi'nin yaşadığı sıkıntılara değinerek Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'den kendisinin Şahin Lâlâ Medresesini ya da ona benzer bir mederesede görev ihsan etmesini talep etmektedir. Mektup şefaatnâme özelliği göstermektedir.
6.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Bursa'daki ilim ehlinin ahvalinden haber veren bir mektuptur. Mektup Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye Bursa'daki ilim ehlinin durumu bildirilmektedir. Şehirdeki düzenin olumsuzluğundan bahsedilen ârîza mektubudur.
7.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Mektubun içeriğine bakıldığında Şeyhülislâm'a övgü dolu ifadelere yer verilmiştir. Mektup Halep'ten gönderilmiştir. Abdülkerîm Çelebi genelde iki cihanın saadeti özelde de kendi saadetini Şeyhülislâm'a bağlamaktadır. Mektup tehniyenâme özelliği göstermektedir.
8.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Düzenin bozukluğu ile ilgili ifadeler geçmektedir. Bu durumun iyileşmesi için yazar dua etmektedir. Sıkıntıların giderilmesi için gönderdiklerinin (yün kumaş ve bir tonluk atlas kumaş) katkı sağlamasını temenni etmektedir.
9.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi	Abdülkerîm Çelebi kendisine atılan iftiralardan bahsederek bunların doğru olmadığını, kendisini bu durumdan Allah'ın yardımı ve inayeti kurtaracağını, Şeyhülislâm'ın iyiliklerinin de zamanın kahredici tablosunu bertaraf edeceğini anlatmaktadır.
10.	Şeyhülislâm Muhammed Efendi	Çelebi, kış mevsiminin zorlukları karşısında çaresiz kaldıklarını ifade ederek Sultan'ın himmetiyle bu ağır yükün hafifletileceğini belirtmektedir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
11.	Şeyhülislâm Muhammed Efendi	Şeyhülislâm'ın mektubunun ulaşmasından sonra kendisine yazılan mektuptur. Abdülkerîm Çelebi; adaletsiz, zalim tabiatlı kişilerin ortaya çıkardıkları sıkıntıları ifade etmektedir. Bu durumu düzeltmek için Şeyhülislâm'ın kendisine inanması gerektiğini, zalim tabiatlı kişilerin ortaya çıkardıkları sıkıntıların giderilmesi noktasında ise kendilerinin himmetinin elzem olduğunu ifade etmektedir.
12.	Şeyhülislâm Muhammed Efendi	Şam kadılığı talebiyle ilgili Şeyhülislâm'a yazılmıştır. Mektup recânâme türüne örnektir.
13.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Çelebi, kendisinin içerisinde bulunduğu sıkıntılı durumu anlatmaktadır. Bulunduğu makamı hak etmeyen kişilerin olduğunu, Mısır ve Şam kazalarında makamları işgal edenleri buna örnek vermektedir.
14.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Etrafındaki kötü huylu kişilerle ilgili şikayetleri içeren mektuptur. Mektup şikâyetnâme türüne örnektir.
15.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne gönderilen bir sitâyişnâmedir. Mektupta ilim yolunun önemli olduğu vurgulanmıştır.
16.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Talihinin çaresizliği karşısında zor durumda olduğunu belirtmiştir. Bu durumdan kurtulmak için Şeyhülislâm'dan yardım talep etmektedir.
17.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Şimdiye kadar makam/mevkilerin tadını almadığını ve dünyanın izzetini elde etmek için bir iyilik talebinde bulunmadığını belirterek durumunun çok kötü olduğunu söylemektedir. İsteklerde bulunmak (menâsıb-ı Şam için) Es'ad Efendi'ye saygısızlık olduğunu ayrıca mektupta belirtmektedir.
18.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Çelebi, Halep'te sıkıntılar çektiğini ifade etmektedir. Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin himmeti bu sıkıntıları gidereceğini dile getirmektedir. Ayrıca mektupta Karakaş Mehmed Paşa'nın Van Kalesi'ne huzuru sağlamak için revan olduğunu belirterek bu seferin de huzur getirmesini temenni etmektedir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
19.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Mektubun başında yine Es'ad Efendi Hazretleri'ne hürmet bildiren ifadelere yer vermiştir. Daha sonra bulunduğu sıkıntılı durumu süslü ifadelerle anlatmıştır. Es'ad Efendi'nin yardımı, kendi ümitsizliğini gidereceğini ve bunun da onun beğenilmiş yüksek ahlâkının yardımından uzak bir iş olmayacağını ifade etmektedir. Ayrıca Şam kadılığı için talepte bulunmuştur.
20.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Mektubun giriş bölümünden sonra inhâ tabiri kullanılarak ricalar sıralanmıştır. Kendisine verilen Halep'i (Halep kadılığını) beğenmediğini sanatlı ifadelerle belirtmiştir. Daha sonra kendisinin Halep'te yeme içme dışında başka bir şey yapmadığını, bunun da hastalığa sebebiyet vereceğini bildirmiştir. Şeyhülislâm'ın bu durumu değiştirmesi için lütufta bulunmasını, bunun da kereminden bir şey değiştirmeyeceğini/eksiltmeyeceğini uzun uzadıya süslü ifadelerle anlatmaya çalışmıştır.
21.	Abdülaziz Efendi'ye	Abdülaziz Efendi'ye saygı bildiren kısa bir girişten sonra sıkıntılı durumdan kurtulmak için kendisinin kapısından gidilecek başka bir kapı olamayacağını ifade etmektedir. Bu sıkıntılı durumunu *hilâl gibi ağzı açık kalıp ölmek* şeklinde betimlemiştir. Bununla çok zor bir durumda olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Abdülaziz Efendi'den kendisini yanına almasını istemiştir.
22.	Abdülganizâde Efendi'ye	Abdülganizâde Efendi'ye gönderilen bu mektup aynı şekilde saygı bildiren ifadelerden sonra kış mevsiminin yaklaşmasıyla yüce keremlerinden lütufta bulunmasını talep etmiştir. Mektup muhabbetnâme örneğidir.
23.	Abdülganizâde Efendi'ye	Çelebi kendi sıkıntılarını gidermek için Abdülganizâde'ye gönderilen bu mektupta kendilerinin kulaklarına bizimle ilgili olumsuz bir şeyin gelmesinin doğru olmadığını bildirerek yine kendilerinin yardımıyla bu durumdan kurtulacaklarını ifade etmektedir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
24.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi Hazretleri'ne	Şeyhülislâm Es'ad Efendi'nin biraderinin vefatı için yazılan taziyetnâmedir
25.	Ulemâ-yı Kibârdan Birine	Yazar, kendisine verilen sözün yerine getirilmesini ve bunun için de sabrettiğini edebî bir dille anlatmıştır. Ayrıca kendisinin içinde bulunduğu tabloyu resmetmeye çalışmıştır.
26.	Rızâyi Âli Çelebi'ye	Abdülkerîm Çelebi, Rızayî Ali Çelebi'ye Haskiye Medresesi için yazdığı tebriknâmedir. Mektup tehniyetnâme özelliği göstermektedir.
27.	Vezir-i Azam Nasûh Paşa Hazretleri'ne	Çelebi; bu mektubunda yapılan zulümlerin, halkın çektiği sıkıntıların giderilmesi için Nasuh Paşa'ya isteklerini yazmıştır. Masum insanlara kötülük eden zalim tabiatlı kişilerin durumlarını Nasuh Paşa'ya anlatmaya çalışmıştır. Nasuh Paşa'dan bu olumsuz tablonun kaldırılmasını istmektedir.
28.	Nasûh Paşa Hazretleri'ne	Abdülkerîm Çelebi bu mektubunda Nasuh Paşa'nın çaresizlerin yardımcısı, kırık gönüllerinin ümidi olduğunu kendisinin de yardıma ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Nasuh Paşa uzun uzadıya süslü ifadelerle övülmektedir.
29.	Ecille-i Ahbâb-ı Sadakat-Nişândan Birine	Yüksek makamda bulunan dostlarından birine ihsan ve lütuflarını esirgememesini edebî bir dille beyan etmiştir.
30.	Sadreddinzâde Muhammed Emin Efendi	Bu mektupta Çelebi değer verdiği dostu Sadreddinzâde Muhammed Emin Efendi'ye muhabbetlerini dile getirmiştir. Dualarında kendisine yer verilmesini istemiştir. Mektupta samimi bir üslûp dikkat çekmektedir.
31.	Mektubun gönderildiği kişinin adı geçmiyor. Ancak mektupta fetvâ-penâh tabirine bakılırsa bu kişi dönemin şeyhülislâmı olabilir (?)	Şam kadılığı için (ya da Şam'da bir mansıp için) verilen vaadin yerine getirilmesi hususunda talepte bulunulmaktadır. Mevcut görevliler için yer yer olumsuz ifadeler kullanılmaktadır.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
32.	Abdülganizâde Efendi'ye	Mektup iştiyaknâme, muhabbetnâme özelliği göstermektedir. Abdülkerîm Çelebi, Abdülganizâde'ye Halep'e ulaşır ulaşmaz hissiyatını/durumunu arz etmektedir.
33.	Reis Medhî Efendi'ye	Çelebi, kendisi ile ilgili aktarılan ya da oluşan olumsuz haberler/bilgiler ile amel etmenin doğru olmadığını ifade ederek kendisinin de vefa sahibi biri olduğunu Reis Medhi Efendi'ye şikâyetvari edibâne bir üslûpla yazmış olduğu mektuptur.
34.	Abdülganizâde Efendi'ye/Kibârdan Birine	Çelebi, istiğna-pesend bir kişiliğe sahip olduğunu uzun uzadıya anlatmıştır. Bursa'da ma'hud bir vakfın ataması/tayini ile ilgili sıkıntının giderilmesi için Abdülganizâde'den talepte bulunmaktadır.
35.	Ali Çelebizâde Abdullah Efendi'ye	Ali Çelebizâde'ye Gördek kazası ihsanıyla ilgili yazılmıştır.
36.	Abdülganizâde Efendi'ye	Yazar, Abdülganizâde'den talebiyle ilgili ona hissiyatını anlatmış ve tazim/hürmet ifade eden cümlelerle meramını dile getirmiştir.
37.	Kibârdan Birine	Çelebi, mektupta mansıp talebinde bulunmuştur.
38.	Ehibbâdan Birine	Çelebi, mektupta mansıp talebinde bulunmuştur.
39.	Kibârdan Birine	Kendisinin de kıymetinin anlaşılmasını istemektedir. Zira ehil kişilerin değerinin bilinmediğini belirtilmiştir.
40.	Azmizâde Efendi Hazretleri'ne	Çelebi, makam talebinde bulunmuştur. Bununla birlikte Mısır kazasının kendisine değil de Çivizâde'nin oğluna verilmesiyle hakaretamiz cümleler dikkat çekicidir.
41.	Kime gönderildiği belli değildir.	Halep'in valisiyle olan ilişkiler/maceralar anlatılmıştır.
42.	Ulemâdan Ebüssuûd Efendi Hazretleri'ne	Mektupta Ebüssuûd Efendi'den talepte bulunulmaktadır. Bu mektup, Abdülkerîm Çelebiye ait değildir (?) Ayrıca bu mektupta kullanılan üslûp diğer mektuplardan farklılık göstermektedir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
43.	Veysî Efendi'ye	Münşeâtın en uzun mektuplarından biridir. Mektup samimi üslûpla yazılmıştır. Bulundukları durumdan, talihlerinden şikâyet edilmektedir. Abdülgani Efendi'nin hamiliğinden, Ahmet Paşa Hazretleri'nden ise taleplerinin karşılanmadığından bahsedilmiştir. Herkesin nimetlerden faydalandığı ancak sıra kendilerine geldiğinde bu nimetlerden nasiplerinin olmadığı dile getirilmiştir.
44.	Abdülganizâde Efendi'ye	Makam taleplerinin karşılanamaması ile ilgili olumsuz durumlar dile getirilmiştir. Abdülganizâde'ye durumun izahı edebî bir üslûpla bildirilirken bütün tartışmaların Çeşmî Efendi'nin takdir edilmesiyle ilgili olduğu belirtilmiştir.
45.	Mu'id Ahmed Efendi	Çelebi, mektupta Mu'id Ahmed Çelebi'den talepte bulunmuştur.
46.	Fazıl-ı Müşârün İleyhe/Ahmed Efendi Hazretleri'ne	Çelebi; Ahmed Efendi'ye duacı olmakta, kendisini övmektedir.
47.	Müşârün İleyhe/Ahmed Efendi Hazretleri'ne	Çelebi'nin Ahmed Efendi'ye gönderdiği mektupta, Halep'e vardıklarında vilayetin sorumlusunun zulümlerini, sürekli aralarında bir mücadelenin olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Karakaş Mehmed Paşa'nın muhafaza görevi için Van Kalesi'nin yakınlarına yola revan olduğunu ifade etmiştir.
48.	Müşârün ileyhe/ Ahmed Efendi	Abdülkerîm Çelebi, Halep'te kadı iken yanlarında kayınlarının vefatı dolayısıyla üzüntüsünü dile getirmiştir. Câmî-i Emevî'de âlim, salih ve mecazibden pek çok insanın katıldığı cenaze namazından sonra merhumun İmâm Kâşânî Hazretleri'nin türbelerinin yanına defnedildiğini yazmıştır.
49.	Vezir-i Azam Lâlâ Muhammed Paşa'ya	Abdülkerîm Çelebi, Lâlâ Muhammed Paşa'ya karşı olan hislerini anlattığı mektuptur. Onun vezir olması münasebetiyle mutluluğunu dile getirmiştir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
50.	Vezir-i Azam Hasan Paşa'ya	Hasan Paşa, zamanın talihinde zehir u tiryak, kahr u eşfak, gam u sürür ile daima iç içedir. Onun Lâlâ Muhammed Hanî ile olan mücadelesinden kısa kesitler sunmaktadır. Ayrıca Hasan Paşa; Arapça deyim olan açgözlü, cimri anlamlarına gelen *Eş'ab* hırsı ile tavsif edilmektedir. Mektupta ayrıca merhum Bostanzâde'ye dua etmektedir.
51.	Mu'id Ahmed Efendi'ye	Mektupta dostlardan ayrılığın zorluğu, boşlukta olmanın sıkıntısı, verilen sözlerin tutulmaması vb. hususlar dile getirilmiştir.
52.	Şeyhülislâm Es'ad Efendi'ye	Şeyhülislâm'a tazimlerini bildirip kendilerinin iltifatına mazhar olmayı, ondan inayetlerini esirgememesini talep etmektedir.
53.	Yahyâ Efendi'ye	Mevlânâ Abdurrahman Çelebi ile ilgili yazılan mektuptur. Yahyâ Edendi'den onun İshak Paşa Medresesi'ne ihsanda bulunmasını talep etmektedir.
54.	Mu'id Ahmed Efendi'ye	Çelebi, Mu'id Ahmet Efendi'den kendilerine ihsanda bulunmasını istemektedir.
55.	Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye	Şeyhülislâm'ın hamiliğinden bahsedilmektedir. Ona duacı olduğunu, Şam'da işlerin kurallarına göre yürümediğini ve bunun haberinin de kendisine ulaştığını düşünerek bu anlamda yanlış yapanların himmete nail olamayacağını belirtmektedir. Ayrıca Şeyhülislâm'ın kendisine ihsanda bulunmasını talep etmektedir.
56.	Mu'id Ahmed Efendi'ye	Ahmed Efendi'den sıkıntı çeken dostların ayrılığında kanatlarının gölgesinde şereflendirilmelerini talep etmektedir. Onunla ilgili sevinç haberleri karşısında duyulan mutluluk ifade edilmektedir.
57.	Vezir-i Azam Ali Paşa'ya	Ali Paşa'nın Mısır Valiliği esnasında yapılanlar anlatılmıştır. Daha sonra ona vezir-i azam payesinin verildiği ifade edilmiştir. Belgrad seferine giderken masum insanların çektiği zulümlere yer verilmiştir. Ayrıca cihad için Belgrad'a giderken öldüğü anlatılmaktadır.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
58.	Vezir-i Azam Murad Paşa'ya/ Vezir-i Azam Murad Paşa'nın Bazı Ahvalidür	Celalî İsyanları'na karşı Murad Paşa'nın yaptıkları anlatılmaktadır. Düzeni sağlamak için verilen mücadele dile getirilmektedir. Olayların geçtiği memleketlerde insanların ölüm kalım mücadelesi verdiği anlatılmaktadır. İnsanların açlık karşısındaki çetin imtihana değinilmiştir. Buna örnek olarak da açlığın verdiği dehşet/hücum ile şefkatli annelerin evlatlarının canlarına kastettikleri anlatılmıştır.
59.	Merhum Toktamış Giray	Bu mektup/makale Cengiz soyundan olan Gazi Giray Han'ın büyük oğlu Toktamış Giray Sultan'ın Muhammed Giray ile aralarında geçen mücadele anlatılmaktadır. Toktamış Giray Han'ın mücadele esnasında öldürülmesiyle üzüntülü tablo resmedilmiştir. Yine mektubun son bölümünde Toktamış Giray'ın biraderi İnayet Giray'ın ölümü konu edinilmiştir.
60.	Mevlânâ-yı Müşârün İleyh Haleb Kadısı İken Halep'ten İstanbul'a Bazı ahbâbına	İstihza üslûbuyla yazılmış mektuptur. Üslûbuyla diğer mektuplardan ayrılır. Ancak mektubun ilerleyen bölümlerinde Karakaş Paşa ve Çerkez Mustafa Paşa görevleriyle ilgli bilgiler verilmektedir. Yine yazarın bulunduğu Halep'le ilgili merkeze bilgi vermektedir. Mektubun sonunda karşılıklı sohbet etmek imkânı olmadığından çaresizce böyle bir mektubu yazmaya/yazışmaya başvurduğunu anlatmaktadır.
61.	Merhum Ahmed Paşa'ya Gönderilmişdür	Ahmet Paşa'ya dua ve tazim bildiren ifadelerden sonra Çelebi, Paşa'ya hediye olarak üç tonluk atlas gönderdiğini belirtmiştir. Ayrıca ondan ihtiyaçlarını gidermesini talep etmektedir. Hacimce en kısa mektuplardan biridir.
62.	Ahmed Efendi'ye	Ahmet Efendi'ye gönderilmiş olup hızlıca akıp giden hayatın son demlerinde onunla konuşma dileği anlatılmaktadır. Kendisinden gelen haberle de mesrur olmuştur. Bu mektup, münşeâtta geçen en kısa mektup örneğidir.
63.	Ahbâb-ı zü'l-me'ârifden Birine/Tanıdıklarından Birine	Akrabalarından birine yazılmış mektuptur. Mektup gönderilen kişiden hamiliğini devam ettirilmesini istemektedir.

Mektuplar	Mektupların Gönderildiği kişiler[38]	Mektupların İçeriği
64.	Abdülhalim Efendi Edirne kadısı iken Vezir-i Azama	Vezir-i azamdan ihsan talep edilmektedir. Abdülhalim Efendi maddi sıkıntılar çektiğini belirtmektedir. Edibâne, zarif bir üslûpla kaleme alınmış mektuptur. Mektubun üslûbu diğer mektuplardan farklılık göstermektedir. Mektup Abdülhalim Efendi'ye aittir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. NÜSHALAR İLE İLGİLİ BİLGİLER VE NÜSHA TASNİFİ

Bu başlık altında metin tenkidi yapılırken nüshalar hakkında bilgi, karşılaştırmada kullanılan nüshalar ve diğer nüshalar olmak üzere iki başlıkta verilecektir. Metin tenkidinde kullanılan nüshalar ile ilgili bilgiler verildikten sonra diğer nüshalarla ilgili daha ziyade katalog bilgilerine yer verilecektir. Ardından nüsha tasnifi başılığı altında nüsha şeceresi verilecektir. Hasan Gültekin'in "Türk Edebiyatında İnşâ" adlı eserinde, Halil İbrahim Haksever'in doktora çalışması olan "Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisî'nin Münşeâtı" adlı eserinde ve Adem Çalışkan'ın "Unutulmuş Bir Münşî Akhisarî Abdülkerîm Çelebi Münşeâtı ve Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye Bayram Tebriği Vesilesiyle Gönderdiği Mektubu" adlı makalesinde Abdülkerîm Çelebi'ye ait mektupların geçtiği yazma eserlerlerin arşiv kayıtları ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Haksever, 1995: 109; Gültekin, 2015: 125; Kılıç, 2015: 105-106). Ancak metin tenkidi bölümündeki 64 mektubun yer almadığı yazma eserler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Nüshaların tanıtımıyla ilgili bilgiler www.yazmalar.gov.tr ve ilgili kütüphanelerden alınmıştır. Bu nüshalarda yer alan mektuplarla tenkitli metin bölümünde yer verilen mektuplardan benzer olanları karşılaştırılmış ve bu mektupların nüshalardaki sıralamalarının belirtildiği tablo 2 ve tablo 3 hazırlanmıştır.

2.1. Karşılaştırmada Kullanılan Nüshalar Hakkında Bilgi

1. 985-004 Hacı Selim Ağa Ktb. (İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Ktb.)

Yazar: Abdülkerîm Efendi

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm

Kâtip: Mehmed Emin

İstinsah Tarihi: 1192 (h.)'den önce

Fiziksel Nitelik 97-153 yk.; satır sayısı 25, 260x150,170x80 mm

Hat: Talik

Mektup Sayısı: Mukaddime, 64 mektup

Eserin telif tarihi belli değildir. Bütün sahife cetvelleri altınla çekilmiştir. Mektup başlıkları kırmızıdır. *985 numaralı münşeât mecmuasının hemen girişinde Rabbi sehhil umure Mehmed Emin*[39] şeklinde kâtibin mührü vardır. Mührün hemen üzerinde "Men ketebe Mehmed Emin *kâtibest?* " kaydı vardır. 985 arşiv numaralı Münşeât mecmuasında sırayla Münşeât-ı Mahmûd Efendi, Münşeât-ı Nergisî, Münşeât-ı Veysî, Münşeât-ı Abdülkerîm, Münşeât-ı Ali, Münşeât-ı Azmizâde ve vesâir münşeâtlar yer alır. Münşeât mecmuası yedi eserden oluşmaktadır. Bu yedi eserin tamamında aynı kişi tarafından yazıldığı münşeâttaki yazıya bakıldığında söylenebilir. Girişte de kâtip Mehmed Emin Efendi'nin mührünün olması bu yedi eserin aynı kişi tarafından yazıldığı tezini güçlendirir. Her bölümde olduğu gibi yer yer aynı bölümün farklı varaklarında vakıf mührü vardır. Vakıf mühründe 1192 (h.) tarih kaydı vardır. Ya eserin bu tarihten önce yazılarak vakfa verildiği/vakıf tarafından deruhte edildiği ya da mektupların vakfa verildikten sonra kâtip Mehmed Emin tarafından mecmuanın yazıldığı söylenebilir. Bu bilgiler eserin hicri 1192'den önce yazıldığı düşüncesini kuvvetlendirir. Mecmuada Abdülkerîm Efendi kaydı hemen eserin başında mevcuttur. Ancak katalog bilgilerinde Sami Abdülkerîm Efendi kaydı vardır. Abdülkerîm Efendi/Abdülkerîm Çelebi'ye ait olan bu mektuplar Sami Abdülkerîm Efendi'ye ait mektuplar olarak tanıtılmasına neden olmuştur (Gültekin, 2015: 131; Haksever, 1995: 123).

2. 06 TBMM LD 497/2 (TBMM Kütüphanesi, TBMM Koleksiyonu)

Eser Adı: Mecmûa-i Münşeât

Yazar: Abd el-Kerîm Çelebi b. Sinân Akhisârî

Müstensih: Kilaritaş? Feyzullah

İstinsah Tarihi: 1163/1749-1750

Fiziksel Nitelik: 40b-111b yk., satır sayısı 25, 208x130, 155x66 mm

[39] Rabbim Mehmed Emin'in işlerini kolaylaştır.

Hat: Nesih

Mektup Sayısı: Mukaddime, 63 mektup

Eserin telif tarihi belli değildir. İstinsah tarihi hicrî (miladî) 1163 (1749)'tür. Renkli nakışlı tezhipli mihrabiyesi ve de ilk iki sahife cetvelleri altınla çekilmiştir. Öteki cetveller ve söz başları kırmızı mürekkeple belirlenmiştir. Kenarları kahverengi meşin, ebru kâğıt kaplı mıklebli bir cildi vardır. Derkenarlarda birçok sözcüğün anlamına ve yer yer beyit açıklamalarına yer verilmiştir. Kimi zaman, beyitlerde geçen şiirlerle ilgili önemli arkaik bilgiler de kayıtlıdır. Bu özellikleriyle nüsha diğer nüshalar arasında önemli bir yere sahiptir. Eserin başında üçüncü bir kişi tarafında yazılan mukaddime yer almaktadır. Münşeâtta 63 mektup yer alır. Mektuplardan sonra Kilaritaş Feyzullah tarafından yazılan kısa bir bitişten/temmetten oluşur. Bu kısımda müstensih eserin tashih edildiğini ve bunun da kolay olmadığını belirtmiştir.

Temmet kısmının girişinde Feyzullah Kilaritaş, münşeât sahibi Abdülkerîm Çelebi'nin mektuplarından sitayişle bahsettikten ve ilim/irfan ehlinin şahitliğini de zikrettikten sonra kâtiplerin bu tür metinleri yazarken yaptıkları önemli hatalara, ayrıca bu tür kıymetli metinlerin iş bilmez kimselerin eline düştüğüne atıfta bulnmuştur. Akabinde kâtiplerin haddi hesabı olmayan söz konusu yanlışlarını tashih işini “dağların zirvelerine kaya taşımaktan daha zor” betimlemesiyle ve acizane bir şekilde elden geldiğince deruhte ettiğini gayet edebî bir üslûpla vurgulamıştır. Bu arada “Zamanın bozduğunu aktar düzeltemez. ” darb-ı meseline atıfla düzeltilmesi ve tashihi tamıtamına mümkün olmasa bile “Me'mûr olan ma'zûrdur” hükmünce elinden gelen gayreti sarfettiğini belirtmiştir. İlerleyen cümlelerde Abdülkerîm Çelebi Efendi'ye epeyce övgüde bulunmuş, kendisine rahmet dilemiş ve dua etmiştir.

3. Or.1139/2 (İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları) (B)

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abd el-Kerîm Efendi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: 18. yy.

Fiziksel Nitelik: 38b-51 yk., satır sayısı 19, 254x127mm

Hat: Nesih

Mektup Sayısı: Mukaddime, 46 mektup (B nüshasında yer alan başlıksız 26. mektup, "Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Hazretleri'ne başlıklı 41. mektup ve Veysî Efendi Merhuma Gönderilmişdür" başlıklı 42. mektup karşılaştırılan nüshalarında yer almadığı için ayrıca metin tenkidi bölümünde yer verilmemiştir.)

Bu nüsha mevcut nüshalar içinde imlâ bakımından dikkat çekmektedir. Mektup sıralamaları metin bölümünde yer verilen diğer nüshalara göre farklılık göstermektedir. Mektup başlıkları diğer nüshalara göre oldukça kısadır.

Nüsha, "şiir" başlığıyla şu anlamdaki Arapça dizelerle bitmektedir: "Karınca bütün bir içtenliğiyle Süleyman'a, şöyle diyerek yarım çekirge ayağı gönderdi: Gayretimin nihaî noktası budur. Hediyeler hediyeyi gönderenin kadrince olur."

4. 1205 Hamidiye (Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye) (S)

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Müstensih: Cevrî

İstinsah Tarihi:1043 h.

Fiziksel Nitelik: 62 yk., satır sayısı 19, 191x105, 140x62 mm

Hat: Talik

Mektup Sayısı: Mukaddime, 43 mektup

Nüsha mukaddime bölümüyle başlamaktadır. Bu nüsha Hamidiye 1202 arşiv numaralı nüshayla aynı müstensih ve aynı yılda yazılmıştır. İlk yirmi üç mektup sıralama olarak H ve T nüshalarıyla aynı olup sonraki mektuplarda mektup sıralamaları değişmektedir.

5. NEKTY01834 (İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi) (İ)

EserA dı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm Çelebi Edirneli

Müstensih: es-Seyyid Ahmed Râşid Efendi

İstinsah Tarihi: 1247 h.

Fiziksel Nitelik: 1b-74b yk. , satır sayısı 17, 203x127 mm

Hat: Talik

Mektup sayısı: Mukaddime, 42 mektup

Yazma eserin hemen başında (Ia'da) şöyle bir kayıt vardır:

İsteshabehu el-hakir el-fakir es-seyyid Ahmed Râşid Efendi an kâtiban-ı kalem-i muhasebe-i evvel veledu seyyid el-hac Ali Efendi kethüda-yı mi'marı … sabık veldu'l-Hac Muhammed Said Efendi Muhassıl-ı Sakız-ı esbak 'ufiye enhuma bi-hurmeti Resulihi Amin 1247 h.

Metin bölümünde Abdülganizâde'ye gönderilen 22. mektup bu nüshada iki defa geçmektedir. Ancak başlıkları farklıdır. 22. sıradaki mektup Ganizâde Efendi'ye 34. mektup ise Bâkîzâde Efendi'ye şeklinde başlıklandırılımıştır.

2.2. Diğer Nüshalar Hakkında Bilgi

1. 03446-005 Es'ad Efendi (Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Es'ad Efendi Bölümü)

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Eser Adı: Münşeât

Müstensih: Cevrî

İstinsah Tarihi: 2 Şaban 1043

Fiziksel Nitelik 33-78 yk., satır sayısı 28, 200 x133, 189x100 mm

Hat: Talik

2. 00921-002 Reisülküttab Mustafa Efendi (Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Reisülküttab Mustafa Efendi Bölümü)

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Eser Adı: Münşeât

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik 25b-63b yk., satır sayısı 27, 223x123, 156x65 mm

Hat: Talik

3. 00065-004 Haşim Paşa (Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Haşim Paşa Bölümü)

Yazar: Abdülkerîm B. Sinan el-Akhisarî

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: 1290

Fiziksel Nitelik: 143-172 yk., satır sayıs 21, 238 x140, 170x90 mm

Hat: Rika

4. 321 Aşir Efendi (Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Aşir Efendi Bölümü)

Eser Adı: Münşeât-ı Kerîm Çelebi

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Müstensih: Nezîr Belhî

İstinsah Tarihi:1053? h.

Fiziksel Nitelik: 1b-85 yk., satır sayısı 15, 217x127, 150x71 mm

Hat: Talik

5. 34 Nk 4287/1 Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1-49 yk., satır sayısı 23, 211x116, 158x070 mm

Hat: Talik

6. 34 Nk 4976/22 Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi

Yazar: Abdülkerîm

Eser Adı: Münşeât

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Ffiziksel nitelik: 181-193 yk., 30 satır sayısı, 267x127, 235x079 mm

Hat: Talik

7. 34 Fa 1411/2 (Köprülü 1 Yazma Eser Kütüphanesi, Fazıl Ahmed Paşa Koleksiyonu)

Yazar: Abdülkerîm Efendi b. Sinan

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm Efendi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

fiziksel nitelik: 63b-82a yk., satır sayısı 25, 208 x115, 150 x70 mm

Hat: Talik

8. 34 Ha 362/33 (Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi, Hâfız Ahmed Paşa Koleksiyonu)

Yazar: Abdülkerîm Efendi b. Sinan

Eser Adı: Mektubât

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

fiziksel nitelik: 87-97 yk., satır sayısı 21, 250 x140, 175 x85 mm

Hat: Talik

9. 458-004 Aşir Efendi (Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Süleymaniye Aşir Efendi Koleksiyonu)

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abd el-Kerîm Çelebî b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi:?

Fiziksel Nitelik: 62-68 yk., satır sayısı bb, 201x119, bbxbb mm

Hat: Muhtelif

10. 277 Hafid Efendi (Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi Hafid Efendi Bölümü

Yazar: Veysi, Üveys B. Muhammed El-Alaşehri El-Üskübi

Eser Adı: Münşeât-ı Veysi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik 3b-23a yk., satır sayısı 19, 255x145, 210x110 mm

Hat: Talik

3b-23a yk.'da Abdülkerîm Çelebi'nin mektupları yer almaktadır.

11. 03310 Es'ad Efendi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Eser Adı: Münşeât

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1a-36a yk., satır sayısı bb, 185 x120, 147x75 mm

Hat: Talik

12. 1202 Hamidiye (İstanbul Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi)

Yazar: Lamii, Abdülkerîm Çelebi

Eser Adı: Münşeât

Müstensih: Cevrî

İstinsah Tarihi: 1043 h.

Fiziksel Nitelik 1b-55a yk., satır sayısı 21, 203x106,155x64 mm

Hat: Talik

13. 594/3 Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abd el-Kerîm Çelebi b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 111b-167b yk., satır sayısı 23, 120x218, 70x162 mm.

Hat: Talik

14. 599/2 Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abd el-Kerîm Çelebî b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 19b-26a yk., satır sayısı 19, 198x116, 145x76 mm

Hat: Nestalik

15. EY_ 322 (İstanbul Arkeoloji Müzesi El Yazma Bölümü)

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm

Müstensih: Enverî

İstinsah Tarihi: 1279 h.

Fiziksel Nitelik: 3b-42b, satır sayısı 21, 205/125 mm

Hat: Türkçe talik

16. REV_ 248 (İstanbul Arkeoloji Müzesi, Recaizâde Ekrem Bey Vakfı)

Eser Adı: Abdülkerîm Efendi Münşeâtı

Yazar: Abdülkerîm

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1-280 yk., satır sayısı 25, 280/135 mm

Hat: Türkçe talik

17. YAZ_1855 (İzmir Milli Kütüphanesi)

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1-44 yk., satır sayısı 16-17, 200 x135, 175 x115 mm

Hat: Talik

18. 583 Tek-Esin Vakfı Kütüphanesi İstanbul

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm Efendi

Yazar: Abdülkerîm Efendi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1a-52a yk., satır sayısı 19, 186x123, 152x75

Hat: Talik

19. NEKTY10141 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1b-61a yk., sayısı 19, 235x150 mm

Hat: Nesih

20. NEKTY03462 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât-ı Kerîm Çelebi

Yazar: Kerîm Çelebi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 84 yk., satır sayısı 21, 215x127 mm

Hat: Talik

21. NECTY04097/17 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi el-Akhisârî

Yazar: el-Akhisârî, Abdülkerîm Çelebi b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 143b-149a yk., satır sayısı 31, 294x197, 244x141 mm

Hat: Talik

22. NECTY01891 İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Ahizâde Halimî, Abdülhalim b. Mehmed, (Abdülkerîm)

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 221 yk., satır sayısı bb, 195x125, bb mm.

Hat: Talik

23. NECTY03665/01 İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât-ı Veysî

Yazar: Veysî, Üveys b. Mehmed Alaşehrî el-Üskübî/Abdülkerîm Çelebi

Müstensih: es-Seyyid Muhammed

İstinsah Tarihi: 1642

Fiziksel Nitelik: 31b-40b yk., satır sayısı 23, 212x147, 148x92 mm.

31b-40b yk.'da Abdülkerîm Çelebi'nin mektupları yer almaktadır.

24. NECTY03100/01İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi el-Akhisârî

Yazar: Abdülkerîm Çelebî b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 66a-184b yk., satır sayısı 11, 299x195, 189x102 mm

Hat: Talik

25. NECTY03328/04 İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi (İ2)

Eser Adı: Münşeât-ı Abdülkerîm Çelebi

Yazar: el-Akhisârî, Abdülkerîm Çelebî b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 102b-157b yk., satır sayısı 25, 238x145, 175x81 mm

Hat: Talik

26. AT-OeStA/HHStA Or HS 89 (Osterreichisches Staatsarchiv Avusturya Devlet Arşivleri, Viyana/K K. Orientalischen Akademie Zu Wien Nr: LXXXIX

Eser Adı: Abd el-Kerîm Efendi'nin Münşeâtı

Yazar: Abd el-Kerîm Efendi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik:1- 41 yk. (?), satır sayısı 20

Hat: Nestalik

27. H.O. 175 (K. U. K. Hoftbibliothek Zu Wien, Nr: 294)

Eser Adı: Münşeâ-ı Abdülkerîm Efendi

Yazar: Abdülkerîm b. Sinân Aqhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 71 yk. (?), satır sayısı 19, 191x104 mm

Hat: Nestalik

28. R. 2028 Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları

Eser Adı: Mecmua

Yazar: Abdülkerîm b. Sinân Ahhisarî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1b-105b yk., satır sayısı 19, 210x140 mm

Hat: Nesih

29. R. 1057 Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm b. Sinân Akhisarî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1b-37a yk., satır sayısı 25, 210x130 mm

Hat: Talik

30. R. 1055 Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları

Eser Adı: Mecmua

Yazar: Abdülkerîm b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: 1082 (1671)

Fiziksel Nitelik: 75 yk., satır sayısı değişik, 200x130 mm

Hat: Talik

31. 4226/2 Milli Kütüphane Ankara

Eser Adı: Mecmua

Yazar: Abdülkerîm b. Sinân Akhisârî

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: 1040 (1631)

Fiziksel Nitelik: 19b-59a, satır sayısı 21, 200x120 mm, 150x80 mm

Hat: Nestalik

32. Y/0090-1 Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Ankara

Eser Adı: Münşeât

Yazar: Abdülkerîm Çelebi

Müstensih: ?

İstinsah Tarihi: ?

Fiziksel Nitelik: 1b-111a, satır sayısı 17, 200x125 mm, 150x65 mm

Hat: Talik

2.3. Nüsha Tasnifi

Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeâtı'yla ilgili 37 yazma esere ulaşılmıştır. İncelenen nüshalarda müellif nüshasına ulaşılamamıştır (Haksever, 1995: 253; Riuo, 18888: 98). Müellif nüshasının olmayışı nüshalarda özellikle mektup sayısı ve sıralaması büyük ölçüde değişiklik göstermektedir.

Çalışma metin tendkidi yöntemiyle incelenmiştir. Metin tenkidinin amacı, bir yapıtın yazma nüshalarından, o yapıtın aslına veya aslına en yakın haline ulaşmaya çalışmaktır (Yıldırım, 2007: 624; Ateş, 2010: 255-256; Ece, 2015: 713). Metin tenkidi bölümünde beş nüshanın karşılaştırılmasına yer verilerek yapıtın aslına en yakın şekline ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yazma eserlerin güvenirliği, yazara ait olmaması dış tenkit konusudur. Metnin ait olduğu dönemin tarihi olayları, kişilikleri ile uyumlu olup olmaması ise iç tenkit konusudur (Polat, 2009: 37). Münşeâttaki mektupların içeriği ve mektupların gönderildiği kişiler dönemin gerçekliğiyle uyumludur. Mektupların nesir bölümüne ve mektuplarda yer alan manzumelere bakıldığında üslûp birliği görülür. Ancak münşeâtta yer alan 42. mektup ve 64. mektup Abdülkerîm Çelebi'ye ait olmadığı tespit edilmiştir. İç tenkit ve dış tenkit noktasında yazma eserlerin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmışıtr.

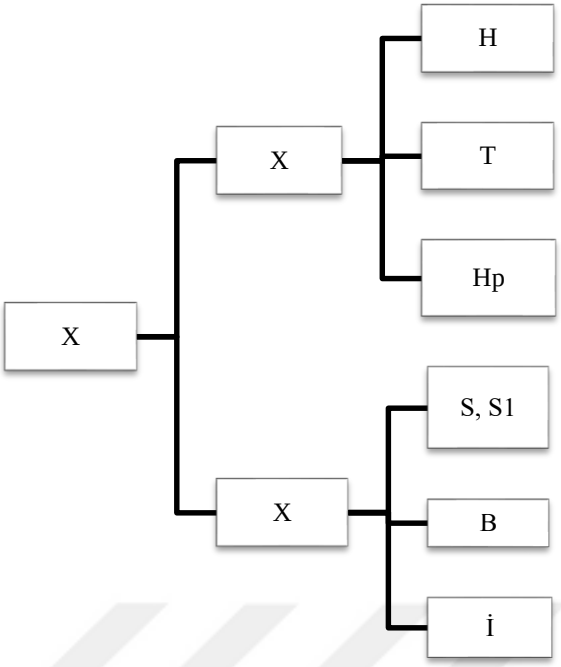
Nüshaların karşılaştırmasında iki ana kol tespit edilmiştir. I. grupta olan nüshalar; H, İ2, T, Hp, R. 2028 nüshalarıdır. II. gruptaki nüshalar da geriye kalan nüshalardır.

Tenkitli metin oluşturulurken en büyük eksiklik II. gruptan hiçbir nüshanın I. grupta yer alan 64 mektubun tamamıyla karşılaştırma imkânının olmamasıdır. Bundan dolayı I. gruptan T nüshası tenkitli metne dâhil edilmiştir. I. gruptaki H ve İ2 nüshalarının benzer nüsha olduğu mektup sıralamasına bakıldığında açıkça görülmektedir. Bunun yanında mektup içerikleri de büyük oranda örtüşmektedir. T nüshasında ise 64. mektup hariç mektup sıralamasının H ve İ2 nüshalarıyla aynı olduğu görülmektedir. R. 2028 arşiv numaralı nüshada 8. mektup ile 64. mektup yoktur. Bu nüshada 62 metktup yer almaktadır. Haşim Paşa 65 arşiv numaralı nüshada ise mektup sıralaması farklı olup 27 mektup yer almaktadır. II. gruptaki nüshalarda ise mektup sayıları ve sıralamaları büyük farklılık göstermektedir. Kâtiplerin/müstensihlerin tutumu bu farklılığın en önemli nedeni olduğu söylenebilir. II. grupta S nüshası ile S1 nüshası aynı tarihte ve aynı müstensih tarafından istinsah edilmiştır.

Nüsha şeceresi oluşuturulurken şu hususlara dikkat edildi:

1. Mektup sayısı az olan nüshalar tasnif dışı bırakılmıştır.
2. İmla hataları ve yazım hataları fazla olan nüshalar tasnife dâhil edilmemiştir.

3. Nüshalar tasnife tabi tutulurken münşeât mecmuası ya da müstakil nüsha olmasına dikkat edilmemiştir.
4. Mektup başlıkları büyük oranda eksik olanlar ve müdevven olamayanlar tasnif dışı bırakılmıştır.
5. Diğer minşilere ait mektuplarla Abdülkerîm Çelebi'nin mektuplarının iç içe olduğu nüshalar tasnif dışı bırakılmıştır.

Şekil 3. Şecere Şeması

2.4. Metin Bölümünde Yer Alan Mukaddime ve Altmış Dört Mektup Sıralamasının Diğer Nüshalarla Karşılaştırılması

Birinci grupta yer alan nüshalarda (H, T, İ2) mektup sıralamaları, benzerliğiyle dikkat çekmektedir. İkinci grupta yer alan diğer nüshalarda bu durum farklılaşmaktadır. Mektup sıralamalarına bakılırken nüsha ayırımına gidilmemiştir. Bütün nüshalar gözden geçirilmiştir. Metin bölümünde yer alan mektuplarla ilgili bunların hangi nüshada olup olmadığını ve bulundukları nüshada sıralamalarınınn ne olduğunu tespit etme yoluna gidilmiştir. Metin tenkidi bölümünde yer almayan mektupların sıralamaya dâhil edildiğini ancak tabloda sıralamalarına yer verilmemiştir. Sıralama numaraları verilirken sadece Abdülkerîm Çelebi'ye ait olan mektupların sıralaması verilmiştir (42. ve 64. mektup metin tenkidi bölümünde yer verildiği için sıralamaya dâhil edilmiştir.). Zira bazen başka münşîlere ait mektuplar -özellikle münşeât mecmualarında yer alan mektuplar- ile Abdülkerîm Çelebi'nin mektuplarının iç içe olduğu görülmüştür. Böyle durumlarda diğer münşilere ait mektuplar dikkate alınmayıp sadece Abdülkerîm Çelebi'nin mektuplarının sıralamasına yer verilmiştir. Metin tenkidinde yer verilen nüshalardaki mektup sıralamaları tablo 2'de bold olarak gösterilmiştir. Tablonun

kullanımı ile ilgili örnek vermek gerekirse ilgili mektubun karşılığında artı (+) işareti aynı mektubun olduğunu ve sırasının aynı olduğunı gösterir. +/3 şeklindeki kullanım ise aynı mektubun olduğunu ancak sıralamasının bulunduğu nüshada üç olduğunu gösterir.

Tablo 2. Nüshalardaki Mektup Sıralaması

Mektup Sıralaması	TBMM (T)	Reisülküttab 921	Hamidiye 1205	Es'ad Ef. 3446	Es'ad Ef. 3310	Aşir Ef. 321	H. 985/4	Yapı Kredi 594/3	Hamidiye 1202	Tek-Esin 583	British Or.1139	HS 89 Viyana	İzmir Milli Ktb. 1855	NEKTY10141	İ. NEKTY01834	NECTY03100/01	NECTY03328/04	NEKTY03462
M	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+/29
2	+	+	+	+	+	+/3	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+/35
3	+	+	+	+	+	+/4	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+/36
4	+	+	+	+	+	+/5	+	+	+	+	+/13	+	+	+	+	+	+	+/33
5	+	+	+	+	+	+/6	+	+	+	+	+/4	+	+	+	+	+	+	+/34
6	+	+	+	+	+	-	+	+, +/23	+	+	+/5	+	+	+	+	+	+	+/37
7	+	+	+	+	+	+	+	+/27	+	+	+/6	+	+	+	+	+	+	+/38
8	+	+	+	+	+	+/2	+	+/45	+	+	+/7	+	+	+	+	+	+	+/45
9	+	+	+	+	+	+/8	+	+/14	+	+	+/8	+	+/25	+/24	+	+	+	+/20
10	+	+	+	+/11	+	+	+	+/40	+	+/11	+/14	+	+/9	+/9	+	+	+	+/46
11	+	+	+	+/12	+	+	+	+/16	+	+/12	+/9	+	+/10	+/10	+	+	+	+/47
12	+	+	+	+/13	+	+	+	+/15	+	+/13	+/10	+	+/11	+/11	+	+	+	+/2
13	+	+	+	+/14	+	+	+	+/18	+	+/14	+/11	+	+/12	+/12	+	+	+	+/3

Mektup Sıralaması	TBMM (T)	Reisülküttab 921	Hamidiye 1205	Es'ad Ef. 3446	Es'ad Ef. 3310	Aşir Ef. 321	H. 985/4	Yapı Kredi 594/3	Hamidiye 1202	Tek-Esin 583	British Or.1139	HS 89 Viyana	İzmir Milli Ktb. 1855	NEKTY10141	İ. NEKTY01834	NECTY03100/01	NECTY03328/04	NEKTY03462
14	+	+	+	+/15	+	+	+	+/38	+	+/15	+/45	+	+/13	+/13	+	+	+	+
15	+	+	+	+/16	+	+	+	+/7	+	+/16	+/12	+	+/14	+/14	+	+	+	+/16
16	+	+	+	+/17	+	+	+	+/39	+	+/17	+/15	-	+/15	+/15	+	+	+	+/19
17	+	+	+	+/18	+	+	+	+/36	+	+/18	+/16	-	+/16	+/16	+	+	+	+/15
18	+	+	+	+/19	+	+	+	+/9	+	+/19	+/46	-	+/17	-	+	+	+	+/10
19	+	+	+	+/20	+	+	+	-	+	+/20	+/17	-	+/18	+/17	+	+	+	+/11
20	+	+	+	21	+	+	+	+/37	+	+/21	+/18	-	+/19	+/18	+	+	+	+/18
21	+	+	+	22	+	+	+	+/12	+	+/22	+/19	+/16	+/20	+/19	+	+	+	+/48
22	+	+/22 +/34	+	23	+	+/22 +/35	+	-	+	+/23 +/36	+/20	+/17	+/21+ /34	+/20	+/22 +/34	+/22 +/34	+	+/5
23	+	+	+	24	+	+	+	-	+	+/24	+/21	+/18	+/22	+/21	+	+	+	+/4
24	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
25	+	-	-	+/41	-	-	+	+/10	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
26	+	+/33	+/34	+/35	+/32	+/34	+	+/22	+/34	+/35	+/39	+/27	+/33	-	+/33	+/33	+	+/55
27	+	+/36	+/36	+/37	+/34	+/37	+	+/28	+/36	+/38	+/40	+/29	+/36	+/34	+/36	+/36	+	+/1
28	+	+/37	+/37	+/38	+/35	+/38	+	+/35	+/37	+/39	+/24	+/30	+/37	+/35	+/37	+/37	+	+/50

Mektup Sıralaması	TBMM (T)	Reisülküttab 921	Hamidiye 1205	Es'ad Ef. 3446	Es'ad Ef. 3310	Aşir Ef. 321	H. 985/4	Yapı Kredi 594/3	Hamidiye 1202	Tek-Esin 583	British Or.1139	HS 89 Viyana	İzmir Milli Ktb. 1855	NEKTY10141	İ. NEKTY01834	NECTY03100/01	NECTY03328/04	NEKTY03462
29	+	-	-	+/42	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
30	+	+/28	+/28	+/29	+/27	+/28	+	+/8	+/28	+/29	+/34	+/22	+/28	+/27	+/28	+/28	+	+/12
31	+	-	-	+/43	-	-	+	+/11	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
32	+	+/25	+/25	+/26	+/24	+/25	+	+/13	+/25	+/26	+/23	+/19	+/24	+/23	+/25	+/25	+	+/9
33	+	-	-	64	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
34	+	-	-	+/44	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
35	+	+/27	+/27	+/28	+/26	+/27	+	+/44	+/27	+/28	+/33	+/21	+/27	+/26	+/27	+/27	+	+/49
36	+	-	-	+/45	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
37	+	-	-	+/46	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
38	+	-	-	+/47	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
39	+	-	-	+/10	-	+/9	+	-	-	+/10	-	-	-	-	-	-	+	-
40	+	+/26	+/26	+/27	+/25	+/26	+	+/26	+/26	+/27	+/32	+/20	+/26	+/25	+/26	+/26	+	+/30
41	+	-	-	+/48	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
42	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
43	+	+/35	+/35	+/36	+/33	+/36	+	+/42	+/35	+/37	+/44	+/28	+/35	+/33	+/35	+/35	+	+/52
44	+	+/24	+/24	+/25	-	+/24	+	+/24	+/24	+/25	+/22	-	+/23	+/22	+/24	+/24	+	+/39

Mektup Sıralaması	TBMM (T)	Reisülküttab 921	Hamidiye 1205	Es'ad Ef. 3446	Es'ad Ef. 3310	Aşir Ef. 321	H. 985/4	Yapı Kredi 594/3	Hamidiye 1202	Tek-Esin 583	British Or.1139	HS 89 Viyana	İzmir Milli Ktb. 1855	NEKTY10141	İ. NEKTY01834	NECTY03100/01	NECTY03328/04	NEKTY03462
45	+	+/29	+/29	+/30	+/28	+/29	+	+/30	+/29	+/30	+/35	+/23	+/29	+/28	+/29	+/29	+	+/6
46	+	+/30	+/30	+/31	+/29	+/30	+	+/31	+/30	+/31	+/36	+/24	+/30	+/29	+/30	+/30	+	+/7
47	+	+/31	+/31	+/32	+/30	+/31	+	+/32	+/31	+/32	+/37	+/25	+/31	+/30	+/31	+/31	+	+/8
48	+	+/32	+/32	+/33	+/31	+/32	+	+/17	+/32	+/33	+/38	+/26	+/32	+/31	+/32	+/32	+	+/13
49	+	+/38	+/39	+/67	+/37	+/40	+	+/46	+/39	+/41	+/27	+/32	+/39	+/37	+/38	+/38	+	+/41
50	+	+/39	+/40	+/68	+/38	+/41	+	+/47	+/40	+/42	+/28	+/33	+/40	+/38	+/39	+/39	+	+/42
51	+	-	-	+/49	-	-	+	+/25	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+/54
52	+	-	-	+/50	-	-	+	+/21	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
53	+	-	-	+/51	-	-	+	+/19	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
54	+	-	-	+/52	-	-	+	+/29	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
55	+	-	-	+/56	-	-	+	+/20	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
56	+	-	-	+/57	-	-	+	+/41	-	-	+/43	-	-	-	-	-	+	-
57	+	+/40	+/41	+/69	+/39	+/42	+	+/48	+/41	+/43	+/29	-	+/41	+/39	+/40	+/40	+	+/43
58	+	+/41	+/42	+/65	-	+/43	+	+/49	+/42	-	+/30	-	+/42	+/40	+/41	+/41	+	+/44
59	+	+/42	+/43	+/66	-	+/44	+	+/50	+/43	-	+/31	-	+/43	+/41	+/42	+/42	+	+/40
60	+	+/43	-	+/40	-	-	+	+/43	-	-	-	-	-	-	-	-	+	+/53

Mektup Sıralaması	TBMM (T)	Reisülküttab 921	Hamidiye 1205	Es'ad Ef. 3446	Es'ad Ef. 3310	Aşir Ef. 321	H. 985/4	Yapı Kredi 594/3	Hamidiye 1202	Tek-Esin 583	British Or.1139	HS 89 Viyana	İzmir Milli Ktb. 1855	NEKTY10141	İ. NEKTY01834	NECTY03100/01	NECTY03328/04	NEKTY03462
61	+	+/44	+/38	+/39	+/36	+/39	+	+/34	+/38	+/40	+/25	+/31	+/38	+/36	-	-	+	+/51
62	+	+/45	+/33	+/34	-	+/33	+	+/33	+/33	+/34	-	-	-	+/32	-	+	+	+/31
63	+	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
64	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-

Tablo 3. Nüshalardaki Mektup Sıralaması

Mektuplar	REV_248 Ark. Müzesi	EY_ 322 Ark. Müzesi	Nusurosmaniye 4976	H.O. 175 Viyana	Hafid Ef. 277	Hâfiz Ahmet Paşa 362	Aşir Ef. 458	NECTY03665/01 Nadir Eserler Ktb.	Milli Ktb. Ankara 4226/2	Haşim Paşa 65	TTK Y-90	Yapı Kredi 599/2	NECTY04097/17 Nadir Eserler Ktb.	Fazıl Ahmet Paşa 1411	Nuruosmaniye 4287	Topkapı Sarayı Ktb. 1055	Topkapı Sarayı Ktb. 1057	Topkapı Sarayı Ktb. 2028	NECTY01891 Nadir Eserler Ktb.
M	-	+[40]	-	+	-	-	+	+	+	-	+	+	-	-	+	-	+	+	-
1	+/19	+/14	-	+	+/12	+/7	+/2	-	+	-	+	+	+/10	+/24	+/31	+/18	+	+	-
2	-	+/40	-	-	-	-	+/3	+/1	-	-	+	+	-	+	+/41	+/21	+	+	-
3	-	+/28	-	-	-	-	+/1 +/4	-	-	-	+	-	-	+/6	+/34	+/24	+	+	-
4	-	-	+/14	-	-	-	-	-	-	+/1	+	+/3	+/1	+/5	+/15	+/19	+	+	-
5	-	+/15	-	+/40	-	-	+	-	-	-	+	-	-	+/26	+/42	+/25	+	+	-
6	-	+/17	-	+/3	-	-	-	+/2	+/3	-	+	-	-	+/20	+/12	-	+	+	-
7	+/42	+/43	-	+/4	-	-	+/6	+/3	+/4	-	+	+/4	-	+/27	+/22	-	+	+	-
8	-	+/44	+/2	+/2	-	+/9	-	+/4	+/2	+/2	+	+/5	-	-	+/38	-	+	-	-
9	-	+/27	-	-	-	-	-	+/6	-	-	+	-	-	+/11	+/4	+/23	+	+/8	-
10	+/20	+/18	+/3	+/5	-	+/1	-	-	+/5	-	+/11	-	-	-	+/32	-	+	+/9	+9

[40] Bu nüshada mukaddime 13. mektuptan sonra yer almıştır.

Mektuplar	REV_248 Ark. Müzesi	EY_ 322 Ark. Müzesi	Nusurosmaniye 4976	H.O. 175 Viyana	Hafid Ef. 277	Hâfız Ahmet Paşa 362	Aşir Ef. 458	NECTY03665/01 Nadir Eserler Ktb.	Milli Ktb. Ankara 4226/2	Haşim Paşa 65	TTK Y-90	Yapı Kredi 599/2	NECTY04097/17 Nadir Eserler Ktb.	Fazıl Ahmet Paşa 1411	Nuruosmaniye 4287	Topkapı Sarayı Ktb. 1055	Topkapı Sarayı Ktb. 1057	Topkapı Sarayı Ktb. 2028	NECTY01891 Nadir Eserler Ktb.
11	+/41	+/20	-	+/6	+/8	-	-	+/5	+/6	-	+/12	-	+/2	+/13	+/2	-	+	+/10	-
12	+/24	+/29	+/6	+/7	+/7	-	-	-	+/7	-	+/13	-	-	+	+/1	+/2	+	+/11	-
13	+/25	+/30	-	+/8	-	-	-	-	+/8	-	+/14	-	+/12	+/15	+/5	+/3	+	+/12	-
14	+	+/24	+/4	+/9	-	+/2	-	-	+/9	-	+/15	-	+/7	-	+/29	-	+	+/13	+/1
15	+/16	+/19	+/11	+/10	+/1	+/4	-	+/7	+/10	-	+/16	-	-	+/1	+/6	-	+	+/14	-
16	+/18	+/21	+/5	+/11	+/5	+/6	-	-	+/11	-	+/17	-	+/11	-	+/30	-	+	+/15	-
17	+/15	+/45	+/13	+/12	-	+/3	-	+/8	+/12	-	+/18	-	-	+/22	-	-	+	+/16	-
18	+/33	+/23	-	+/13	+/9	-	-	+/9	+/13	-	+/19	-	-	+/4	+/43	+/10	+	+/17	-
19	+/34	+/22	-	+/14	+/10	-	-	+/10	+/14	+/3	+/20	-	-	-	+/27	+/11	+	+/18	-
20	+/17	+/39	+/10	+/15	+/3	+/5	-	+/11	+/15	-	+/21	-	+/13	+/23	+/28	-	+	+/19	-
21	+/37	+/25	-	+/16	-	-	-	+/12	+/16	-	+/22	-	-	+/9	+/26	-	+	+/20	-
22	+	+/36 +/41	-	+/17 +/36	-	-	-	-	+/17 +/36	-	+/23 +/36	-	+/8	+/28	+/44	+/5	+/22 +/34	+/21	-
23	+	-	-	+/18	-	-	-	-	+/18	+/4	+/24	-	+/9	-	+/45	+/4	+	+/22	-
24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/5	-	-	-	-	-	-	-	+/23	+2

Mektuplar	REV_248 Ark. Müzesi	EY_ 322 Ark. Müzesi	Nusurosmaniye 4976	H.O. 175 Viyana	Hafid Ef. 277	Hâfız Ahmet Paşa 362	Aşir Ef. 458	NECTY03665/01 Nadir Eserler Ktb.	Milli Ktb. Ankara 4226/2	Haşim Paşa 65	TTK Y-90	Yapı Kredi 599/2	NECTY04097/17 Nadir Eserler Ktb.	Fazıl Ahmet Paşa 1411	Nuruosmaniye 4287	Topkapı Sarayı Ktb. 1055	Topkapı Sarayı Ktb. 1057	Topkapı Sarayı Ktb. 2028	NECTY01891 Nadir Eserler Ktb.
25	-	-	+/7	-	-	-	-	-	-	+/6	+/42	-	-	+/7	-	-	-	+/24	-
26	-	+/34	-	-	-	-	-	-	-	-	+/35	-	+/16	+/19	+/11	+/20	+/33	+/25	-
27	+/21	+/8	-	-	+/6	-	-	-	-	-	+/38	-	+/4	-	+/23	+/1	-	+/26	+11
28	+/40	+/1	-	+/21	-	-	-	-	+/21	-	+/39	-	+/15	-	+/25	-	+/37	+/27	+7
29	-	-	-	-	-	-	--	-	-	+/7	+/43	-	-	-	-	-	-	+/28	-
30	-	+/35	-	+	-	-	-	-	+	-	+/29	-	-	+/3	+/47	+/12	+/28	+/29	-
31	-	-	+/9	-	-	-	-	-	-	+/8	+/44	-	-	+/8	+/9	-	-	+/30	-
32	+/28	+/31	-	+/20	-	-	-	-	+/20	-	+/26	-	-	+/10	+/46	+/9	+/25	+/31	-
33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/9	+/63	-	-	-	-	-	-	+/32	-
34	-	-		-	-	-	-	-	-	+/10	+/45	-	-	+/21	-	-	-	+/33	-
35	-	+/32	-	+/29	-	-	-	-	+/29	-	+/28	-	-	-	+/37	-	+/27	+/34	-
36	-	-	+/12	-	-	-	-	-	-	+/11	+/46	-	-	+/29	-	-	-	+/35	-
37	-	-	+/8	-	-	-	-	-	-	+/12	+/47	-	-	-	-	-	-	+/36	-
38	-	-		-	-	-	-	-	-	+/13	+/48	-	-	-	-	-	-	+/37	-
39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/14	+/10	-	-	-	-	-	-	+/38	-

Mektuplar	REV_248 Ark. Müzesi	EY_ 322 Ark. Müzesi	Nusurosmaniye 4976	H.O. 175 Viyana	Hafid Ef. 277	Hâfız Ahmet Paşa 362	Aşir Ef. 458	NECTY03665/01 Nadir Eserler Ktb.	Milli Ktb. Ankara 4226/2	Haşim Paşa 65	TTK Y-90	Yapı Kredi 599/2	NECTY04097/17 Nadir Eserler Ktb.	Fazıl Ahmet Paşa 1411	Nuruosmaniye 4287	Topkapı Sarayı Ktb. 1055	Topkapı Sarayı Ktb. 1057	Topkapı Sarayı Ktb. 2028	NECTY01891 Nadir Eserler Ktb.
40	-	+/13	-	+/28	-	-	-	-	+/28	-	+/27	-	+/3	-	+/21	-	+/26	+/39	-
41	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/26	+/49	-	+/14	-	-	-	-	+/40	-
42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/27	-	-	-	-	-	-	-	+/41	-
43	+/1	+/17	+/1	-	+/2	+/8	-	-	-	-	+/37	-	-	-	+/35	+/17	+35	+/42	-
44	-	+/42	-	+/19	-	-	-	-	+/19	-	+/25	-	-	+/25	+/13	-	+/24	+/43	-
45	+/27	+/37	-	+/31	-	-	-	-	+/31	-	+/30	-	-	-	-	+/6	+/29	+/44	-
46	+/26	+/38	-	+/32	-	-	-	-	+/32	-	+/31	-	-	-	+/48	+/7	+/30	+/45	-
47	+/29	+/33	-	+/33	-	-	-	-	+/33	-	+/32	-	-	-	-	+/8	+/31	+/46	-
48	+/35	-	-	+/34	-	-	-	-	+/34	+/15	+/33	-	-	+/14	+/3	+/13	-	+/47	-
49	-	+/4	-	+/23	+/11	-	-	-	+/23	-	+/69	-	-	-	+/16	-	+/38	+/48	+3
50	-	+/5	-	+/24		-	-	-	+/24	-	+/70	-	-	-	+/17	-	+/39	+/49	-
51	+/2	-	-	-	-	-	-	-	-	+/16	+/50	-	+/6	-	+/14	-	-	+/50	-
52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/17	+/51	-	-	+/18	+/10	-	-	+/51	-
53	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/18	+/52	-	-	+/16	+/7	-	-	+/52	-
54	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/19	+/53		+/5	-	+/24	-	-	+/53	-

Mektuplar	REV_248 Ark. Müzesi	EY_ 322 Ark. Müzesi	Nusurosmaniye 4976	H.O. 175 Viyana	Hafid Ef. 277	Hâfız Ahmet Paşa 362	Aşir Ef. 458	NECTY03665/01 Nadir Eserler Ktb.	Milli Ktb. Ankara 4226/2	Haşim Paşa 65	TTK Y-90	Yapı Kredi 599/2	NECTY04097/17 Nadir Eserler Ktb.	Fazıl Ahmet Paşa 1411	Nuruosmaniye 4287	Topkapı Sarayı Ktb. 1055	Topkapı Sarayı Ktb. 1057	Topkapı Sarayı Ktb. 2028	NECTY01891 Nadir Eserler Ktb.
55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/20	+/54	-	-	+/17	+/8	-	-	+/54	-
56	+/36	-	-	-	-	-	-	-	-	+/21	+/55	-	+/17	-	+/33	-	-	+/55	+8
57	-	+/6	-	+/25	-	-	-	-	+/25	-	+/71	-	-	-	+/18	-	+/40	+/56	+4
58	-	+/2	-	+/26	-	-	-	-	+/26	-	+/67	-	-	-	+/19	-	+/41	+/57	-
59	-	+/3	-	+/27	-	-	-	-	+/27	-	+/68	-	-	-	+/20	-	+/42	+/58	+5
60	+/31	-	+/15	-	-	-	-	-	-	+/23	+/41	-	-	-	+/36	-	-	+/59	-
61	+/38	+/26	-	-	-	-	-	-	+/22	-	+/40	-	-	-	+/40	-	-	+/60	+6
62	-	-	-	+/35	-	-	-	-	+/35	+/22	+/34	-	-	-	+/39	-	-	+/61	-
63	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/24	-	-	-	-	-	-	-	+/62	-
64	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+/25	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TENKİTLİ METİN

3.1. Nüsha Karşılaştırması Yapılırken Dikkat Edilen Hususlar

1. Nüshaların varak numaraları çeviri yazıda köşeli parantez içinde [ ] gösterilmiştir.
2. Nüshalar arası kelime ve/veya cümle farklıkları, önce metindeki haline sonra diğer nüshalarda geçen şekline yer verilmek suretiyle dipnotlara taşınmıştır: maḳṣūd: ve maḳṣūd: İ, T; ve maḳṣūd u: H.
3. Metinde yer verilen kelime, kelime grubu veya cümlelerin diğer nüshalarda bulunmadığını belirtmek için ilgili nüshanın başına "-" işareti konulmuştur: dehr-i: -T, -H.
4. Metinde satır numaraları H nüshasına göre verilmiş ve parantez ( ) içerisinde gösterilmiştir.
5. Metinde geçen Farsça veya Arapça mısra/beyit/dörtlüklerin çevirileri, açık bir şekilde kâtip kaynaklı hata dolayısıyla imkânsızlaştığında orijinalleri metne taşınmış ve bu durum dipnotta belirtilmiştir.
6. Arapça ve Farsça şiirlerin asılları ve transkribe edilmiş hallerine metinde yer verilmiş, çevirileri dipnotta gösterilmiştir.
7. Farsça ve Arapça şiirlerin şairlerinden tespit edilebilenler, şiirlerin çevirisinin hemen akabinde parantez içinde gösterilmiştir. Şairleri hakkında farklı isimler belirtilen şiirlere isim kaydı girilmemiştir.
8. Metin transkripsiyonunda kullanılan alfabe tezin başında verilmiştir.
9. Çeviri yazıda Arapça ve Farsça eklerin yazımında İsmail Ünver'in *Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* adlı makalesi esas alınmıştır.
10. Şiir çevirilerinde anlam bütünlüğüne ve verilmek istenen mesaja azami derecede dikkat edilmekle birlikte elden geldiğince edebî zevke uygun çeviriler yapılmaya gayret edilmiştir. İlgili şiirin bir gereği olarak bazen alternatif çeviriler de sunulmuştur. Ayrıca belli bir usul doğrultusunda köşeli parantez [ ] kullanımına sıkça başvurulmuştur.

3.2. Münşeâtın Tenkitli Metni

[H-97b, B-80b, T-40b, S-1b, İ-1b]

[Mukaddime]

(1) Hezārān hezār[1] ḥamd-ı bedīʿ ve ṣenā-yı cemīl ki ʿunvān-ṭırāz-ı muṣḥaf-ı tevḥīd ve hem-āġūş-ı isticābet (2) u ḳabūldur dest-āvīz-i ber-terīn bārgāh-ı Ḫudāvend-i Bī-çūn ḳılınur ki seyyāḥ-ı cihān-gerd-i berḳ (3) -şitāb-ı vehm ü ḫayāl her ne ḳadar tek u pūda[2] olsa resīde-i ser-ḥadd-ı künh-i[3] Ẕātı olmayup (4) mānend-i[4] āheste[5]-nesīm üftān u ḫīzān ḥayret-ḫāne-i ʿacz u ḳuṣūrı ḳarārgāh ve[6] *el-ʿaczu āḫirü'l-ḥiyeli*[7] (5) mefhūmın pīş-nihād u ser-ʿunvān-ı mecmūʿa-i ḥaseb-i ḥāl ider.

beyt[8]:

وهم تهی رای بسی ره نوشت

هم ز درش دست تهی بازگشت

Vehm-i tehī-rāy[9] (6) besī reh neveşt[10]

Hem zı-dereş dest-i tehī bāz-geşt[11]

mıṣrāʿ:

ذره چه آگاه که خورشید کیست

Ẕerre çı āgāh ki ḫūrşīd (7) kīst[12]

---

[1] hezār: -S; herān?: T.
[2] tek ü pūda: fersūde-pāy-ı tek-ā-pūy: S, İ, B.
[3] künh-i: künh ü: H.
[4] mānend-i: mānende-i: H, S, B.
[5] āheste: āheste-i: H.
[6] ve: -İ.
[7] Acz(ini kabul etmek) çarelerin/çözümlerin en sonuncusudur.
[8] beyt: naẓm: S.
[9] rāy: pāy: [şiirin aslında].
[10] neveşt: T [derkenarda neveşt: uzun yol gitti].
[11] Boş vehimler/ham hayallerle epeyce bir yol gitti. Nihayet kapısından eli boş avdet etti. (Nizâmî)
[12] Zerre ne bilir güneşin kim [ne] olduğunu?

neṯr[13]: Ve ṣad gūne taḥiyyāt ü teslīm[14] ol mükerrem[15] cenāb-ı risālet-penāh *maḳṣad-ı kārgāh-ı (8) taḳdīr*[16] *maḳṣūd*[17]*-ı çihil ṣabāḥ-ı taḫmīr*[18] nūr-ı evvel ẓuhūr-ı āḫir

şiʿr[19]: **[İ-2a]**

اول الناس في المعاد وفودا

اشرف الخلق خاتم الانبيا

Evvelü'n-nāsi fi'l-meʿādi vufūdā[20]

(9) Eşrefü'l-ḫalḳi ḫātemü'l-enbiyā[21/22]

neṯr[23]**:** Ḥabīb-i Ḫudā resūl-i kibriyā merḳad-ı muṭahhar ve meşhed-i muʿaṭṭarlarına[24] (10) revān ola ki[25] sīmurġ-ı bülend-pervāz-ı ʿakl-ı hevā-yı[26] idrāk[27] cāh u celālinde süst (11) - cevelān u yekrān-ı germ[28]-ʿinān-ı zebān naʿt-ı ẕāt-ı bā-kemālinde teng-meydāndur.

beyt[29]: (12)

Gül-berg-i fesāne-i kemāli

Ṣad dāmen-i dāsitāne ṣıġmaz[30]

şiʿr:

صلى الله عليه ما جن الدجى

وبدا الظلام من الصباح بديلا

---

[13] neṯr: -B, -T, -İ.
[14] teslīm: teslīmāt: T.
[15] mükerrem: -S.
[16] taḳdīr: taḳdīr mışrāʿ: S.
[17] maḳṣūd: ve maḳṣūd: İ, T; ve maḳṣūd u: H.
[18] [Molla Câmî'ye ait bir beytin metin içi kullanımı...]
[19] şiʿr: mışrāʿ: İ, B, S.
[20] vufūdā: İ [İ'de vufūden'in sonundaki elif düşmüştür.] vaḳūra?: T [T kâtipten kaynaklanan bir hata olup yine bu nüshanın derkenarında: "Ḳıyāmen, Tirmizī ḥadīşinde vāḳiʿdür", kaydı vardır. Bu durumda, "vufūden": Kıyamen, yani haşr esnasında kıyam etmek/kalkmak anlamındadır. Ayrıca bk. 19/Meryem, 85. ayetin tefsiri ve ilgili hadisler…]
[21] ḫātemül-enbiyā: [B'de ḫātimü'l-enbiyā olarak harekelenmiştir.]
[22] Yevm-i me'ad'da ("vefd" eşliğinde) gelecek ilk insan eşref-i mahlukat hatem-i enbiyâdır.
[23] neṯr: -T, -B, -İ, S [S'de neṯr "evvelu…vufūda" dizesinden sonra sehven kullanılmıştır.]
[24] muʿaṭṭarlarına: muʿaṭṭarına: S, İ.
[25] ki: -İ.
[26] hevā-yı: hevāk: T.
[27] idrāk: idrāk ve: H.
[28] germ: germ ü: H.
[29] beyt: -T, -İ.
[30] Gül-berg-i... ṣıġmaz: -İ.

وعلى الاكابر آله من لم يزل

حبل الهدى بحبالهم موصولا

Ṣallallāhu ʿaleyhi[31] mā cenne'd-dücā

Ve beda'ẕ (13) -ẓalāmu mine'ṣ-ṣabāḥi bedīlā **[S-2a]**

Ve ʿale'l[32]-ekābiri ālihi men[33] lem yezel

Ḥablu'l-hudā bi-ḥibālihim mevṣūlā[34] (14)

neşr[35]: Baʿde-ez-ān dāʿiye-i taḥrīk-i ḫāme-i sūzende-zebān-ı şuʿle-taḥrīr budur ki muḳaddemā kālā-yı (15) girān-bahā-yı Edirne pāy-endāz-ı semend-i cāhı[36] olan münteḫab gevher-i defîne-i rūzigār-ı ḫayāl-ı muḥāl (16) dîde-i ārzū-yı eyyām-ı yek-ḥāṣıl-ı **[T-41a]** dihḳān-ı dehr-i[37] kühen[38]-sāl evvelīn[39] cünbüş-i nesīm[40]-i tāze tārḥ-endāzı (17) pesīn mevce-i deryā-yı[41] nā-peydā-kenār-ı süḫan-sāzī reng ü būy-ı çemenistān-ı dāniş ü ʿirfān (18) ʿallāme-i bī-ʿadīl-i ʿaṣr ve[42] maḫdūm-ı bī-miṣāl-ı zemān ʿAbdü'l-kerīm Çelebi ki her nāzenīn-edā-yı (19) rengīnī ciger-kūşe-i zebān-ı rūzigār her lafẓ-ı dil-bend-i müşkil-pesendi bīgāne-nümāy u āşina (20) -rūy her bikr-i maʿnā-yı dil-āşūb-ı ḫūrşīd-cebīn-i ʿālem-ārāsı gülgūne-baḫş-ı dūşīzegān-ı (21) ḥaclegāh-ı ḫayāl **[İ-2b]** her tāze taʿbīr-i dil-peẕīr-i ṭarab-engīzi miṣāl-i dil-ber-i meh-rūyān[43]-ı ʿişve-rīz

şiʿr: [H-98a]

لو سافر القلب من صدر اليه هوى

ما عاد بعد ولم يعرف له خبر

---

[31] ṣallallāhu ʿaleyhi: ṣalla ʿaleyhillāhu: İ, S.

[32] ʿale'l-: ʿalā: T.

[33] men: mimmen: T.

[34] Allah'ın salâtı, gece ile gündüz biribirini takibe devam ettiği müddetçe onun ve o büyüklerin, âlinin üzerine olsun ki onlardır hidayet ipi, onların ipiyle her daim muttasıl olanlar.

[35] neṣr: -T, -İ, -S; beyt: Vāṣılter ola şu luṭf-ı Ḥaḳ kim / Taʿdād-ı muḥāsibāne ṣığmaz: B.

[36] cāhı: cāy: İ.

[37] dehr-i: -T, -H.

[38] kühen: köhne: S.

[39] evvelīn: olmaġın: B.

[40] nesīm: -B.

[41] deryā-yı: -S.

[42] ve: -İ.

[43] meh-rūyān: mihribān: B, S, İ.

(1) Lev sāfare'l-ḳalbu min ṣadrin ileyhi heven

Mā ʿāde baʿdu ve lem yuʿref lehu ḫaberu[44] **[B-81a]**

neṯr[45]: Bī-tekellüf ḫırām-ı (2) nüzhetgāh-ı dil-i her[46] müştāḳdur.

şiʿr:

شمس باشرف من مدايح مجده

لم يحتضب قلم امرئ بمداد

Şemsün bi-eşrefe min medāyiḥi mecdihi

Lem yaḫteḍib ḳalemu imri'in (3) bi-midādi[47/48]

şiʿr[49]:

له من ذرى القدر السمي سيادة

ومن بهجة الحسن البديع طراز

Lehu min ẕüre'l-ḳadri's-semiyyi[50] siyādetun

Ve min behceti'l[51]-ḥusni'l-bedīʿ i ṭırāzu[52]

mışrāʿ[53]:

ان الزمان بمثله لبخيل

İnne'z-zemāne (4) bi-miṯlihi le-beḫīlu[54]

neṯr[55]: Gül-i nā-yāb-ı vücūdı maġrūr-i iʿtidāl-ı hevā-yı mizāc-ı şādāb-berg ü ḫande (5) -rūy-ı gül-bün-ṭırāz-ı ḥayāt iken fermān-ı ḳażā' cereyān-ı Ḫudāvend-i bī-niyāz ile nā-ġāh

---

[44] Kalp, bir sineden aşk ile ona doğru sefere koyulsa eğer / Artık bir daha dönmez ve hâlinin nice olduğu bilinmez.

[45] neṯr: -T, -İ, -B.

[46] dil-i her: her dil: İ, B; dil: S.

[47] bi-midādi: bi-midādī?: İ.

[48] O, şanına dair övgülerin ötesinde bir güneştir. Hiçbir erin kalemi [öyle] bir mürekkebe boyanmış değildir. (Asrî el-Endelüsî)

[49] şiʿr: -İ, - B.

[50] semiyyi: -İ; refīʿi: S, B.

[51] behceti'l: behīce?: H.

[52] Sümüvv-i kadrin zirvelerinde bir siyadeti vardır onun / Hüsn-i bedî'in behcetinde [zatına mahsûs] bir tırazı.

[53] mışrāʿ: -T.

[54] Zaman onun benzeri hakkında lâcerem cimridir. (/Zaman onun benzerini doğurmaktan âcizdir.) (Ebû Temmâm)

[55] neṯr: -T, -İ, -B.

saḫt-gīrī-i[56] (6) tünd-bād-ı ecel perīşān-sāz-ı evrāḳ-ı mecmūʿa-i[57] ʿAyşī[58] olup vāpesīn-nefes-i teng-nā-yı vücūdı (7)

beyt[59]:

در دایرهٔ قسمت ما نقطهٔ تسلیمیم

رأی آن چه تو اندیشی حکم آن چه تو فرمایی

Der-dā'ire-i ḳısmet mā nuḳṭa-i teslīmīm[60] **[S-2b]**

Re'y[61] ān çi tū endīşī ḥükm ān çi tū fermāyī[62]

neṣr[63]: (8) Naġme-i pür-sūzī olduḳda

şiʿr:

وإذا الكريم مضى وولى عمره

كفل الثناء له بعمر ثان

Ve iẕa'l-kerīmu meḍā ve vellā ʿumruhu

Keffele'ṣ-ṣenāu lehu bi-ʿumrin ṣānī[64/65]

neṣr[66]: (9) muḳteżāsınca ber-rūy-ı küstaḫī

beyt[67]:

همت اگر مایه فزایی کند

پشهٔ بی بال همایی کند

---

[56] saḫt-gīrī-i: saḫt-gīri-yi: T, H, İ.
[57] mecmūʿa-i: -B, -İ, -S.
[58] ʿAyşī: ʿĪsī: T.
[59] beyt: şiʿr: T, S.
[60] teslīmīm: teslīmem?: H, T, İ, B.
[61] re'y: rāy: T, S, İ; luṭf: [şiirin aslında]
[62] Biz, kısmet dairesinde [teslim noktasıyız,] sana tabiyiz. Lütuf [/görüş], [sen] ne düşündüysen [/düşünürsen] odur; hüküm, [sen] ne buyurursan o!(Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 498) [Köşeli parantez içleri Gölpınarlı'ya değil, bize aittir.]
[63] neṣr: -B, -İ.
[64] ṣānī: ṣānin: B.
[65] Kerîm bir kişi [bir yerden] göçüp gitse ve [yahut] ömrü nihayete erse / Yad-ı cemîl onun için ikinci bir ömre kefil olur. (İshak bin İbrahim el-Mevsılî)
[66] neṣr: -T, -B, -İ.
[67] beyt: naẓm: S.

Himmet eger māye[68] fezāyī kuned

Peş(ş)e[69]-i bī-bāl hümāyī kuned [70/71](10)

neşr[72]: Muḳteżāsı[73] ser[74]-rişte-i şīrāze-bendī-i[75] mecmūʿa-i perīşān-eczā-yı gülistān-ı ḫayālı[76] oldı (11) ki ile'l-ebed eṣer-i[77] bedīʿ ve[78] ṣenā-yı cemīli naḳl[79]-ı dehān-ı kār-şināsān-ı cihān ola. **[İ-3a]**

[***]

3.2.1. [1. Mektup] Tehniyet-i ʿīd-i saʿīd (12) içün ḳuvvet-i ḳalbi'l-İslām kuḥl-ı dīde-i remed-dīde-i eyyām[80] dībāce-küşā-yı gülistān-ı faż̈l u taḳvā (13) mesned-nişīn-i destgāh-ı rifʿat-penāh-ı fetvā[81] ʿālī-ḥażret Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ (14) ḫak-i pāy-i ʿālīlerine [T-41b] ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur[82] (15)

صبحك الله صباح السعيد

Ṣabbeḥakellāhu ṣabāḥe's-saʿīd[83]

بر تو مبارک بود این روز عید

Ber-tū mübārek buved īn rūz-i ʿīd[84]

---

[68] māye: pāye: [şiirin aslında]

[69] peş(ş)e: beşşe: S.

[70] Muḳteżāsınca.....bāl hümāyī kuned: -T.

[71] Himmet eğer sermayeyi arttırsa kanatsız sivrisineği bir hüma kuşu yapar/kılar. (Vahşî)

[72] neṣr: -İ, -B.

[73] muḳteżāsı: maʿnāsı: B, S, İ; muḳteżā-yı: T.

[74] ser: -S.

[75] bendī-i: bendī: H, İ.

[76] ḫayālı: ḫayāl: T, S, B.

[77] eṣer-i: emr-i: İ.

[78] ve: -H,-T.

[79] naḳl: nuḳl: H, İ.

[80] remed-dīde-i eyyām: S; remīde eyyām: H.

[81] rifʿat-penāh-ı fetvā: S; rifʿat-ı fetvā-penāh-ı: H.

[82] Tehniyet-i ʿīd-i saʿīd… belāġat-üslūbdur: Tehniye-i ʿīd içün ḳuvvet-i ḳalbü'l-İslām kuḥl-ı dīde-i remed-dīde-i eyyām dībāce-küşā-yı gülistān-ı faż̈l u taḳvā mesned-nişīn-i destgāh-ı rifʿat-ı fetvā-penāh-ı ʿālī-ḥażret Yaḥyā Efendi ḫak-i pāy-i ʿālīlerine ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur: T; Tehniyet-i ʿīd-i saʿīd içün Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne mektūb-ı merġūb-ı ṭırāzende-üslūbdur: B; Tehniyet-i ʿīd-i saʿīd içün Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdikleri mektūb-ı belāġat-üslūbdur: İ; Tehniye-i ʿīd-i saʿīd içün ḳuvvet-i ḳalbü'l-İslām kuḥl-ı dīde-i remed-dīde-i eyyām dībāce-küşā-yı gülistān-ı faż̈l u taḳvā mesned-nişīn-i destgāh-ı rifʿat-penāh-ı fetvā ʿālī-ḥażret Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫak-i pāy-i ʿālīlerine ihdā itdikleri mektūb-ı belāġat-üslūbdur: S.

[83] Allah seni kutlu/mutlu bir sabaha erdirsin. (/Sabahın hayrola!)

[84] Bu bayram günü senin için mübarek ola. (/Bayramın mübarek ola!)

şiʿr[85]:

بالبر صمت وأنت أفضل صائم

وبسنة الله الرضية تفطر

Bi'l-birri ṣumte ve ente (16) efḍalu ṣāimin

Ve bi-sünneti'llāhi'r[86]-raḍiyyeti tufṭiru[87]

neṣr[88]: Bende-perverā żaʿf-ı eyyām-ı ṣıyām żamīme-i (17) ekdār-ı rūzigār-ı ġaddār ile żiʿf[89] olup pāy-ı dil-i zār ḫār-ı āzār[90]-ı zemāne ile efgār[91] olduġından (18) mā-ʿadā

mışrāʿ[92]:

جهد بی توفیق جان کندن بود

Cehd-i bī-tevfīḳ cān-kenden buved[93]

neṣr[94]: mefhūmı üzre niçe müddet bī-hūde (19) -gerd-i bādiye-i saʿy u[95] deşt-peymā-yı ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı ṭaleb olmaġla[96] ābile-pāy olmaġın ḥarekete mecāl (20) muḥāl olup ḫidmet[97]-i tehniyet[98]-i ʿīd içün dāmen-būsī-i[99] ʿālī-ḥażret-i feżāil-perver (21)

şiʿr[100]:

لا زالت الاعياد مهناة بوجوده

وما برحت نحورها محلاة بقلايد بره وجوده

Lā zāleti'l-eʿyādu mühennāten[101] bi-vucūdihi

Vemā beriḥat nuḥūruhā muḥallāten bi-ḳalāyidi birrihi ve cūdihi[102]

---

[85] şiʿr: -T.

[86] sünneti'llāhi: sünneti: B.

[87] İyilik/takva ile oruç tutanların en faziletlisisin / Ve Allah'ın râzı geldiği sünnetiyle iftâr edersin. (Buhtürî)

[88] neṣr: -İ, -B, -T.

[89] żiʿf: żaʿīf: İ.

[90] āzār: zār: İ.

[91] efgār: efgār?: İ.

[92] mışrāʿ: -T.

[93] Muvaffakiyetten nasipsiz çaba can tırmalayıcı olur. (Mevlânâ)

[94] neṣr: -B,-T, -İ.

[95] u: -H.

[96] olmaġla: olmaḳ ile pür: S.

[97] ḫidmet: ḫiẓmet: T.

[98] tehniyet: tehniye: İ.

[99] būsī-i: būsi-yi: İ.

[100] şiʿr: -H, -T, -İ, -S.

[101] mühennāten: mühenne'eten: T.

[102] Bayramlar hâlâ daha onun varlığıya kutludur/ [Kurbanlıkların] boyunları hâlâ daha onun iyilik ve cömertlik gerdanlıklarıyla süslüdür. [/ Bayramlar onun varlığıyla kutlu olsun. (Kurbanlıkların) boyunları onun iyilik ve cömertlik gerdanlıklarıyla süslensin.]

(22)**[S-3a]** bi'ż-żarūre ḥavāle-i niyāz-nāme-i ḍaraʿat-mażmūn olmışdur.

mıṣrāʿ:

ای کاش بجای نامه من می بودم

Ey kāş be-cāy-i nāme (23) men mī-būdem[103]

beyt[104]:

نه دوری دلیل صبوری بود

که بسیار دوری ضروری بود

Ne dūrī delil-i ṣabūrī buved

Ki bisyār dūrī żarūrī (24) buved[105]

neṣr[106]**:** Ümidgāhā bende-penāhā

mıṣrāʿ:

محنت زده را عید بود محنت دیکر

Miḥnet-zede-rā ʿīd buved miḥnet-i dīġer[107]

neṣr[108]: (25) maʿnasın muʿallim-i debistān melevān ṭıfl-ı dile taʿlīm u tefḥīme[109] āġāz itmegin[110] elem u ıẓṭırāb-ı **[H-98b]** (1) fevḳa'l-ḥadd

beyt[111]: **[İ-3b]**

من اگر گریه کنم معذورم

طفل نادانم و اول سبقست

Men eger girye kunem maʿẕūrem

Ṭıfl-ı nāḍānem u evvel-i sebaḳ est[112]

neṣr[113]**:** Lākin ne[114] çāre (2)

---

[103] Âh keşke mektubun yerinde ben olaydım.
[104] beyt: şiʿr: S.
[105] Ne [yardan] uzaklık sabırlılığın/metanetin delili olur / Ki nice uzaklık [vardır ki aşkta] zarurî olur. (Sadî)
[106] neṣr: -B,-T, -İ.
[107] Mihnet-zedeye başka bir mihnet bayram olabilir. (/Kiminin felaketi kiminin bayramıdır.) (/Felaket vardır felaketi unutturur.)
[108] neṣr: -T, -İ, -B.
[109] tefḥīme: tefḥīm: B.
[110] itmegin: itmegin mıṣrāʿ: S.
[111] beyt: naẓm: S.
[112] Ağlayacak olursam eğer, mazurum / [Zira henüz] bilgisiz bir çocuğum ve [bu da] ilk derstir. (Urfî)
[113] neṣr: -T, -B, -S, -İ.
[114] ne: çı: İ.

mıṣrāʿ[115]**:**

هو الدهر وعلاجه الصبر

Huve'd-dehru ve ʿilācuhu'ṣ[116]-ṣabru[117]

mıṣrāʿ[118]**:**

گرفتار را چاره صبرست و بس

Giriftār-rā çāre ṣabrest u bes[119]

şiʿr:

ان كان عندك يا زمان بقية

مما تسيئ بها الكرام فهاتها

İn kāne ʿindeke (3) yā zemānu baḳiyyetun

Mimmā tusīu biha'l[120]-kirāme fe-hātihā[121]

beyt[122]**:**

دل عرفی نه یکی قطرهٔ خون فولاد ست

از ستم سیر مشو گر دگر آزاری هست

Dil-i ʿUrfī ne yekī ḳatre-i ḫūn fūlād est (4)

Ez-sitem sīr me-şev ger diger āzārī hest[123]

neṣr[124]: Bende-nüvāzā

şiʿr[125]:

كن كيف شئت فمن دأبی محافظة

على الذمام وعهد ليس ينتقض

وهمة لم تضق ذرعا لحادثة

إن الكريم على العلات ينتهض

---

[115] mıṣrāʿ: -B, -T, İ.

[116] ʿilācuhu: veche ʿalā?: B.

[117] [Neylersin!] O, dehrdir/zamandır; ilacıysa sabırdır.

[118] mıṣrāʿ: -T.

[119] [Bir şeye/bir hâle] giriftar olmuşa çare, sabırdır ve [dahi] bestir/kâfidir. (Sadî)

[120] tusī'u bihā: tesu' bihi: İ, S, B.

[121] Ey zaman! Eğer nezdinde ehl-i kereme kemlik edecek bakiyen kaldıysa, [buyur,] onu da getir.

[122] beyt: naẓm: S.

[123] Urfî'nin kalbi bir katre(cik) kan değil, çeliktir. Eğer varsa başka bir ezâ, eziyete doyma [sen, var onu da *getir*.] (Urfî)

[124] neṣr: -T, -İ, -B.

[125] şiʿr: şiʿr ḳıtʿa: S.

[و]الحر حر وصنع الله منتظر

والذكر يبقى وعمر المرء ينقرض

Kun keyfe şi’te fe-min de’bī (5) muḥāfeẓetun

ʿAle'ẕ-ẕimāmi[126] ve ʿahdin leyse yenteḳīḍu

Ve himmetin lem-teḍiḳ ẕerʿān li-ḥādiṯetin

İnne'l-(6) kerīme[127] ʿale'l-ʿillāti **[B-81b]** yentehiḍu[128]

[Ve][129] el-ḥurru ḥurrun ve ṣunʿallāhi muntaẓarun

Ve'ẕ-ẕikru yebḳā ve ʿumri'l-mer’i yenḳariḍu[130] (7)

beyt[131]:

دل موج خیز درد و جبین صافی از گره

دریای اضطرابم و کوه تحملم

Dil mevc-ḫīz-i derd u cebīn ṣāfī ez-girih

Deryā-yı ıżṭırābem u kūh-i teḥammulem[132]

şiʿr[133]: (8)

فإن تولنى منك الجميل فأهله

وإلا فإنى عاذر وشكور

Fe-in tūlinī[134] minke'l-cemīle fe-ehluhu

Ve illā fe-innī ʿāẕirun ve şekūru[135] **[T-42a]**

neşr[136]: Bāḳī

beyt[137]:

---

[126] ẕimāmi: zemāni: İ, B, T.

[127] kerīme: kirāme: B.

[128] yentehiḍu: yenteḳiḍu: İ; tentehidu: B.

[129] ve: [şiirin aslında]

[130] Nasıl dilersen öyle ol, [bana gelince;] yolumdur benim / Korumak, zimmetleri ve [asla] bozulmayacak bir ahdi / Bir himmeti ki herhangi bir hâdise karşısında yılmaz / Her hâl u kârda yücelerden kalkar/yükselir kerîm kişi / Hürdür, hür olan ve beklenir takdir-i İlahî / Bir kişinin ömrü tükenir gider, [ama adıyla sanıyla] anılmak kalır.

[131] beyt: şiʿr: S.

[132] Gönül, derd ile dalga kaldıran; alın, kırışıklıkla hâlis / Iztırap deryasıyım, tahammül dağı. (Urfî)

[133] şiʿr: -T.

[134] tūlinī: nālenī: S.

[135] Eğer bana bir güzellik/iyilik eriştirirsen, buna ehilsin / Aksi takdirde [seni] mazur görür ve [sana yine] müteşekkir ulurum. (Ebû Nüvâs)

[136] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[137] beyt: -T, -H; şiʿr: S.

مدت دولت تو باد چنان

که برد رشک ماضیش بر حال

Muddet-i devlet-i (9) tū bād çunān

Ki bured reşk-i māżiyeş ber-ḥāl[138]

şiʿr:

وانعم بعید الفطر عیدا انه

یوم اعز من الزمان وازهر

Venʿam[139] bi-ʿīdi'l-fiṭri ʿīden[140] innehu

Yevmun (10) eʿazzu[141] mine'z-zemāni ve ezheru[142/143]

[***]

3.2.2. [2. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'dan seccāde-pīrāy-ı şeriʿāt iken vezīr-i (11) vizr-endūz Merre Ḥüseyin Paşa'ya müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātda taḳṣīr (12) itdi diyü ictirā-yı iftirā vü[144] [S-3b] mübāşeret-i ʿazl itdükde reʾfet-penāh saʿādetlü[145] (13) Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-i ʿālīlerine ihdā olınmışdur[146] (14)

Ümīdgāhā bendegān[147]-penāhā

mışrāʿ[148]**:**

---

[138] Müddet-i devletin payidâr olsun senin / Öyle ki geçmişin (imdi üzerindeki) hasedini derhâl kessin. (Vahşi)

[139] venʿam: fenʿam: [şiirin aslında].

[140] ʿīden: ʿaynen: İ, S.

[141] eʿazzu: eġarru: İ.

[142] ezheru: muşehheru [şiirin aslında].

[143] Ramazan Bayramı'yla sevinebildiğin kadar sevin / Çünkü o, zaman içre aziz/ak ve parlak/meşhur kılınmıştır. (Buhtürî)

[144] ictirā-yı iftirā vü: S; ictirā vü iftirāya: H.

[145] saʿādetlü: S; saʿādetli: H.

[146] Maḥmiyye-i Burusa'dan…ihdā olınmışdur: Maḥmiyye-i Burusa'dan seccāde-pīrāy-ı şeriʿāt iken vezīr-i vizr-endūz Merre Ḥüseyin Paşa'ya müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātda taḳṣīr itdi diyü ictirā vü iftirā idüb mübāşeret-i ʿazl itdükde Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ʿālīlerine ihdā olınmışdur: T; Maḥmiyye-i Burusa'da seccāde-nişīn-i şeriʿāt iken vezīr-i vizr-endūz Merre Ḥüseyin Paşa müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātdan taḳṣīr itdi diyü ictirā-yı iftirā vü mübāşeret-i ʿazl itdükde reʾfet-penāh saʿādetli Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi ḍarāʿatnāmedür: B; Maḥmiyye-i Burusa'da seccāde-pīrāy-ı şeriʿāt iken vizr-endūz Vezīr Merre Ḥüseyin Paşa müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātda taḳṣīr itdi diyü ictirā-yı iftirāya mübāşeret bābında Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi ḍarāʿatnāmedür: İ; Maḥmiyye-i Burusa'da seccāde-nişīn-i şeriʿāt iken vezīr-i vizr-endūz Merre Ḥüseyin Paşa müheyyā-sāzī-i emvāl-ı muḳāṭaʿātda taḳṣīr itdi diyü ictirā-yı iftirā vü mübāşeret-i ʿazl itdükde reʾfet-penāh saʿādetlü veliyyü'n-niʿam Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi ḍarāʿatnāme-i merġūbdür: S

[147] bendegān: bende: S.

[148] mışrāʿ: -T, -S; şiʿr: B.

الله يبقيك لنا سالما

بر داك تعظيم وتبجيل

Allāhu yubḳike lenā sālimen **[İ-4a]**

Bürdāke[149] taʿẓīmun ve[150] tebcīlu[151]

neṯr[152]: Pīşgāh-ı (15) ṭāḳ-ı bülend[153]-revāḳ-ı faż̈l u īḥsāna ʿarża-dāşt-ı bendegāne budur[154] ki cürm-i ne-kerde vü günāh-ı (16) ne-būde ile töhmet-ālūde[155] olmaḳ ʿaceb[156] derd-i bī-devā' vü dā'-i ʿuḍāl[157] imiş. (17) Herçend taḫḳīḳ-i nefsü'l-emr içün feryād-ı felek-güẕār der-kār olduḳça der u[158] dīvārdan (18)

mıṣrāʿ[159]:

لقد أسمعت لو ناديت حيا

Leḳad esmeʿte lev nādeyte ḥayyen[160]

neṯr[161]: ṣadāsı[162] ṭanīn-endāz-ı ṭās-ı ser-nigūn-ı eflāk olur[163]. Ġaraż (19) bahāne-cūyī-i nikāyet olıcaḳ keyfiyyet-i ḥāl-i zār[164] ser-beste vü muʿamma-yı nā-küşūde olduġı (20) muvāfıḳ-ı müddeʿādur. El-ḥāṣıl cürm-i nā[165]-būdemiz ḳarār-dāde[166] olduḳda ʿifrīt-i merdüm-ḫor[167]-ı (21) āteş-efşān u gürāz-dendān-ı dırāz-ı ādem[168]-tersān ṭarafından pey-

---

[149] bürdāke: bürdāb?: S.

[150] taʿẓīmun ve: -T.

[151] Allah seni bize sağ salim bıraksın. Bürden şeref ve saygınlıktır. (İbnü'r-Rûmî) [Denilmek istenen şu ki şeref ve saygınlık, üstündeki bürde gibi seni bürür olsun.]

[152] neṯr: -T, -B, -İ, -S. [H'de neṯr kelimesi, sehven sālimen kelimesinden sonra konulmuştur; nesir bölümünün başına değil.]

[153] pīşgāh-ı ṭāḳ-ı bülend: pīşṭāḳ-ı ʿālī: B, İ, S.

[154] budur: oldur: B, İ, S.

[155] ālūde: ālūd: İ.

[156] ʿaceb: ʿacebdür: H.

[157] ʿuḍāl: uşşān?: T; ʿikyān?: İ. [B'nin derkenarında "ʿudal" için "şedīd" kaydı vardır]

[158] der u: der-i: H.

[159] mıṣrāʿ: -T.

[160] Eğer diriye sesleniyor olsaydın, sesini elbet işittirirdin. [Beytin devamı aslında: "Gel gör ki seslendiğin kişide hayat yok."]

[161] neṯr: -T , -B, -İ, -S.

[162] ṣadāsı: -T, -H.

[163] olur: -T.

[164] ḥāl-i zār: ḥāl-i rāz: B, S.

[165] nā-: ne-: B, İ, S.

[166] ḳarār-dāde: günāḥ-ı ḳarār-dāde: B, S.

[167] ḫor: ḫ͡ār: T, B, S.

[168] dırāz-ı ādem: u düm: S.

der-pey hücūm u ḥamle[169] (22) tā-be-key defʿ-kerde-i siper-i ḥimāyet-i ʿālī-ḥażret-i bende-nüvāz olur[170]. Baʿde'l-yevm siper-endāz (23) olmayup[171] şest[172]-i gümān-ı saḫt-sitemden küşād bulan tīr-i bī-dād tā pür[173]-nişeste-i (24) nişāne-i sīne olmaġa müsāʿade buyurılmaḳ rızā-dāde-i bendegīdür. Tek hemān redd-i ṣademāt-ı (25) müteʿāḳibe içün muttaṣıl siper-endāzī-i[174] pey-ā-pey[175] sebeb-i rence-sāzī-i[176] dest ü bāzūları olmaya **[H-99a]** (1) ṭarīḳa-i bürd-bārī vü kes-meyāzārī[177] meslūk-ı nā-murādān[178]-ı derd-mendān[179] olmaġın şiʿr-i (2) meşhūr-ı **[İ-4b]** ḳāḍī nūr-ı zemzeme-(i) rīzek-i tenhāyī[180] olmışdur.

beyt[181]:

به گورستان گبرانم گذارید از پس مردن

مسلمانی مباد از پهلوی من در عذاب افتد

Be-gūristān-ı gebrānem guẕārīd[182] (3) ez-pes-i murden[183]

Müselmānī mebād ez **[T-42b]** -pehlū-yi men der-ʿaẕāb ufted[184]

neşr[185]**:** Ḫuṣūṣan veliyyü'n-niʿam-ı **[S-4a]** (4) bende-perver ki hemvāre isdāl-ı cemīl u īṣāl-ı maʿrūfıyla[186] kişt-zār-ı ḫuşk-sāl-ı ümīde[187] (5) bārān-ı be-hengām gibi nefʿ-resān olup

mışrāʿ[188]**:**

---

[169] ḥamle: ḥamleler: B, İ, S.
[170] olur: ola: S.
[171] olmayup: olup: İ, S.
[172] şest: süst: B, İ.
[173] tā pür: şāber: T.
[174] siper-endāzī-i: siper-endāzi-yi: İ.
[175] pey-ā-pey: [S'de bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[176] sāzī-i: sāzi-yi: H, İ.
[177] meyāzārī: maʿyāzārī?: T.
[178] murādān: merdān: T.
[179] derd-mendān: -S; derd-mend: İ.
[180] zemzeme-(i) rīzek-i tenhāyī: zemzeme-rīz-ten tenhāyī?: T; zemzeme-i zīr-i leb-i tenhāyī: B, S; zemzeme-i rīz-i leb-i tenhāyī: İ.
[181] beyt: naẓm: S.
[182] gebrānem güẕārīd: gebrānem/gebriyān sipāren: [şiirin aslında].
[183] murden: merg: İ.
[184] Öldükten sonra kâfirlerimin mezarlığına koyun[/gömün] beni. [Yanımdaki] bir Müslüman benden dolayı rahatsız olmasın/azâp görmesin. (Emîr Hüsrev Dehlevî)
[185] neşr: -T, -B, -İ.
[186] maʿrūfıyla: maʿrūf ile: B, S; maʿrūfla: İ.
[187] ümīde: ümīd-i: T.
[188] mışrāʿ: -H, -T, -İ.

وكل شيء عندنا من عنده

Ve kullu şey'in[189] ʿindenā min ʿindihi[190]

neşr[191]: maʿnāsı muḳarrer iken (6) ḥāşā ki bizim reh-güzārımızdan āyīne-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları ġubār-ālūde[192] olmaḳ revā-dāşte-i bende-i (7) **[B-82a]** iḫlāṣ-kīş ola. Bende-nüvāzā nāme-i[193] nāmī-i[194] ʿāṭıfet-mażmūnları vürūd bulup cihet-i (8) bendegīden ḥarf-i nā-dürüst-i kem u bīş pīrāmen-güẕār-ı gūş-i hūş-i ḫudāyigān-ı mekārim (9) -endīş olduġı pey-burde-i[195] şuʿūr olduḳda her bün-i[196] mūyımdan fevvāre-i ʿaraḳ cūşān (10) olmaġın ġarḳ-ı seyl-āb-ı ḥicāb oldum. Ne çaremiz var bizim ḳādir olduġımuz veche-i iʿtirāż (11) olıcaḳ umūr irtikābından[197] ḥasbe'l-maḳdūr ictinābdur. Bi-faḍlihi subḥānehu[198] ol maʿnā ḳarīn-i[199] (12) ḥuṣūldur[200]. Ammā ne fāide ki ednā teveccühleri rū-be-rāh-ı ṭarīḳ-i[201] taḫḳīḳ-i müddeʿā olmaz ki reh-bürde-i (13) menzilgāh-ı yaḳīn ola. Jaj-ḫā-yı[202] dürūġ-āferīn-i bī-hūde-gūyı[203] menʿe ḳudret fevḳa'l-üsʿ-i (14) ṭāḳatdur.**[İ-5a]** İfk u iftirā[204] ile[205] tervīc-i kār[206] mümkün olduḳça nüfūs-ı şirrīre[207] taḳṣīr itmezler. Emvāl-ı muḳāṭaʿāt (15) müheyyā-sāzī-i[208] levāzım-ı mīrī içün taʿyīn olınup lākin[209] müşteheyāt-ı hevā-yı nefse ṣarf olınduḳda (16) itmām-ı mühimmāt içün ol cānibden iḳdām u teḳāżā olduḳça[210] nā-müsāʿade-i[211] ḳāḍī

---

[189] şey'in: ḫayrin: B.
[190] Nezdimizde/elimizde olan olan her şey onun nezdindendir/ondan gelmiştir.
[191] neşr: -H, -T, -B, -İ.
[192] ālūde: ālūd: B, İ.
[193] bende-nüvāzā nāme-i: bende-nüvāzā nāme-i bende-nüvāz: T.
[194] nāmī-i: nāmi-yi: İ.
[195] pey-burde-i: bī-perde-i: H.
[196] bün-i: ten-i: B.
[197] irtikābından: irtikābında: S.
[198] subḥānehu: teʿālā subḥānehu: T.
[199] ḳarīn-i: ḳarīb-i: İ.
[200] ḳarīn-i ḥuṣūldur: ḳarīnü'l-ḥuṣūldur: B.
[201] ṭariḳ-i: -İ.
[202] Jaj-ḫā-yı: Jaj-ḫāyı ola?: T.
[203] -gūyı: -gū gibi: İ.
[204] ifk u iftirā: ifk-i iftirā: H.
[205] iftirā ile: iftirāyla: İ.
[206] tervīc-i kār: tervīḥ-i kār?: T.
[207] şirrīre: şirrīr: İ.
[208] sāzī-i: sāzi-yi: İ.
[209] lākin: -H, -T.
[210] olduḳça: olunduḳça: İ, B, S.
[211] nā-müsāʿade-i: nā-müsāʿidī-i?: H, S; nā-müsāʿid: İ.

ile (17) mühim-sāzī mümkün degildür dimek cevāb-ı bā-ṣevāb[212] olıcak māṣlaḥat āsān olur. Hemān (18) feryādımız taḥrīr-i mebḥaṣ u taḥḳīḳ-i nefsü'l-emr olınmaduġındandur[213]. Ḍarāʿat-nāme resān-ı (19) bendegī[214] me'mūr olduġı **[S-4b]** taḥṣīl-i veẕāyifden[215] taḳṣīr itmemişdür. Lākin ġāret-gerān-ı sipāh gerden (20) -nihāde-i aḥkām olmamaġın maṣlaḥat-perdāzī mevḳūf-ı āsitāne-i saʿādet olmışdur. Bāḳī (21) tevfīḳ refīḳ[216] saʿādet ziyādet[217] **beyt[218]:**

تا فلک گردیده باشد ذات تو پاینده باد

آفتاب دولتت بر بندگان تابنده باد

Tā felek gerdīde[219] bāşed **[T-43a]** ẕāt-ı tū pāyende bād (22)

Āfitāb-ı devletet ber-bendegān tābende bād[220]

[***]

3.2.3. [3. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'da mesned-ārā-yı ḥükūmet (23) iken vezīr-i dīv-sāz-ı ẓülm-şiʿār Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i eṣer-i ḥiẕlānı resīde-i ser-ḥadd-ı güş-ı (24) intiẓārları olduḳda saʿādetlü[221] veliyü'n-niʿām Şeyhü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ (25) ḥāḳ-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā olınan mektūb-ı merġūb-ı belāġat-üslūbdur[222]

[H-99b] (1)

---

[212] bā-ṣevāb: ṣevāb: B, İ, S.

[213] olınmaduġındandur: olınmaduġıdur: S.

[214] bendegī: bendegī olan ḳulları: B.

[215] veẕāyifden: veẕāyifde: T, B, S.

[216] tevfīḳ refīḳ:-İ; tevfīḳ refīḳ ve: T.

[217] Bāḳī.....ziyādet: -B, -S.

[218] beyt: -S.

[219] gerdīde: gerdende: B, İ, S.

[220] Felek/devran döndükçe zatın da payidâr ola. Devletinin güneşi kullar üzerinde (her daim) parlar ola.

[221] saʿādetlü: S; saʿādetli: H.

[222] Maḥmiyye-i … belāġat-üslūbdur: Maḥmiyye-i Burusa'da mesned-ārā-yı ḥükūmet iken vezīr-i dīv-sāz-ı ẓülm-şiʿār Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i eṣer-i ḥiẕlānı resīde-i ser-ḥadd-ı güş-ı intiẓārları olduḳda saʿādetli veliyü'n-niʿām Şeyhü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḥāḳ-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā olınan belāġat-üslūbdur: T; Vezīr-i aʿẓam Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i meserret-eṣer-i ḥiẕlānı vuṣūlından Burusa'dan Şeyhü'l-İslām müşārün ileyh lā-zāle müşāren ileyh ḥażretlerine gönderdikleri şükr-nāmedür: B; Maḥmiyye-i Burusa'da mesned-ārā-yı ḥükūmet iken vezīr-i dīv-sāz-ı ẓülm-şiʿār Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i meserret-eṣer-i ḥiẕlānı resīde-i ser-ḥadd-ı intiẓārları olduḳda Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne göndermişdür: İ; Maḥmiyye-i Burusa'da mesned-ārā-yı ḥükūmet iken vezīr-i dīv-sāz-ı ẓülm-şiʿār Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫaber-i meserret-eṣer-i ḥiẕlānı resīde-i ser-ḥadd-ı güş-ı intiẓārları olduḳda saʿādetlü

سلام على رمل الحمى عدد الرمل

وحق له التسليم من عاشق مثلى

Selāmun ʿalā remli'l-ḥimā ʿadede'r-remli[223]

Ve ḥuḳḳe[224] lehu't-teslīmu min ʿāşıḳın miṣlī[225]

neṣr[226]: Ümīdgāhā[227] (2) bendegān[228]-penāhā

mıṣrāʿ[229]:

دمت للمعروف اهلا و بك الدهر محلى

Dumte lil-maʿrūfi ehlen ve bike'd-dehru muḥallā[230] **[İ-5b]**

neṣr[231]: Dā'imā dest-i gūşıyla[232] (3) gül-çīn-i aḫbār-ı meserret-āṣār iken nā-ġāh vezir-i vizr-endūzuñ peyām-ı sürūr-encām-ı ḫiẓlānı (4) tefriḳa-endāz-ı cemʿiyyet-i perīşānī olup āyet-i secde gibi īcāb-ı sücūd itmegin pīşānī (5) bende[233] ḫāk-ı pāk-ı[234] secdegāh-ı niyāz oldı[235]. *Lillahi'l-ḥamdu ve'l-minne* ʿāḳıbet[236] bād-ı āh-ı sitem-dīdegān perākende (6) -sāz-ı seḥāb-ı ʿaẕāb-ı müterākim[237] u nefes-i germ-i pür-sūz-ı dil-sūḫtegān **[B-82b]** āteş-endāz-ı ḫırmen-i (7) meẓālim olmış. Āh-ı bī-eṣer tīr-i[238] peykān-kende gibi te'ṣīrden bī-naṣīb ḳıyās[239] olınurken[240] (8) hedef-i icābet-güẕār olduġı içün[241] her bün-ı mū-yı cism-i zārı[242]

---

veliyü'n-niʿām Şeyhü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāḳ-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā itdügi şükr-nāme-i merġūbdür: S.

[223] ʿadede'r-remli: ʿidāde'r-remli: S.

[224] ḥuḳḳe: -T: [şirin aslında ise ḳul lehu/ ḥuḳḳe lehā şeklinde geçer.]

[225] Himâ'nın kumlarına/toprağına, kumlar adedince selâm (olsun) / Hakkıdır, bencileyin bir âşıktan ona selâm olunması. (Emîr Sen'ânî)

[226] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[227] ümīdgāhā: ümīdkārhā?: H.

[228] bendegān: bende: T.

[229] mıṣrāʿ: -T, -S.

[230] Her dâim iyiliğe ehil oldun/olasın ve [dahi] dehr/zaman seninle süslenip güzelleşsin.

[231] neṣr: -T, -İ, -B, -S.

[232] gūşıyla: gūş ile: B, İ, S.

[233] bende: bend: H, S, B.

[234] pāk-ı: -H, -T.

[235] oldı: oldım: S.

[236] ʿāḳıbet: -S.

[237] müterākim: ḳuberākim?: H.

[238] tīr-i: -B.

[239] ḳıyās: -B.

[240] olınurken: olınur iken: S.

[241] olduġı içün: olduġıçün: S.

[242] zārı: nizār: B; zār: T, İ, S.

bir zebān[243]-ı şükr-güẕār olsa (9) ednā-yı merātib-i şükrin[244] edādan[245] ʿacz u dermāndegī ḳarār-dādedür

şiʿr[246]:

ولو ان لي في كل منبت شعرة
لسانا يبث الشكر كنت مقصرا

Velev enne lī[247] (10) fi kulli menbeti şaʿretin
Lisānen yebuṩṩu'ş-şukre[248] kuntu muḳaṣṣirā[249/250]

neṩr[251]: Gerçi berīd-i ḫuceste-nüvīd-i (11) müjde-resānıñ ġubār-ı pāyı[252] ʿıṭr-sāy[253]-ı dimāġ-ı ḫāṣ **[S-5a]** u ʿām olmaġın cümle-i[254] ʿālemiyān (12)

şiʿr:

ورد البشير بما اقر الاعينا
فالناس مشتركون في هذا الهنا

Verede'l-beşīru bi-mā eḳarre'l-eʿyunā
Fe'n-nāsu muşterikūne[255] fi-haẕe'l-henā[256]

neṩr[257]: mefhūmı (13) ile zemzeme-sāz u terāne-perdāz olmışlardur[258]. Lākin piyāle-i müjde-i sürūr-engīz-i ḫiẕlānından (14) bendeleri cümleden ziyāde bāde-i intiʿāş ile[259] mest ü[260] ḫarāb olmaḳ mücerred ḫumār-ı **[İ-6a]** nikāyet-i (15) cām-ı nā-ḫoş-güvār-ı

---

[243] bir zebān: bī-zebān: T.
[244] şükrin: şükrın: T.
[245] edādan: edāda: S.
[246] şiʿr: -T, -S.
[247] lī: -S.
[248] yebuṩṩu'ş-şukre: yunbitu'ş-şukre: İ.
[249] muḳaṣṣirā: muḳaṭṭaran?: T.
[250] Eğer benim, [beden üzre] kıl biten her nokta adedince -şükür yayan- dilim olsa [yine de şükrü hakkıyla edadan] aciz kalırım.
[251] neṩr: -B, -İ, -S.
[252] pāyı: pāsı?: İ.
[253] sāy: resān: İ.
[254] cümle-i: cümle: S.
[255] muşterikūne: muşrikūne?: H.
[256] Müjdeci, göze nûr/gönle sürûr olan haberle geldi / Ki insanlar [hep beraber] bu sevince ortak oldular.
[257] neṩr: -T, -İ, -B.
[258] olmışlardur: olmışdur: İ.
[259] intiʿāş ile: intiʿāşla: H.
[260] ü: -S, -B.

āẕārından[261] ḫalāṣ içün degildür. Belki ol nā-Müselmān-ı küfr-endīş-i (16) bed-kīşiñ nīş-i ʿaḳrebīsi ʿamel-mande-i zaḫm **[T-43b]** -resānī-i[262] ehl-i İslām olmaġla ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı ʿālī-ḥażret-i (17) ümīdgāhi ṣafā-peẕīr olduġı içündür.

mıṣrāʿ:

Ṣafā-yı ḫāṭırım oldur seni ṣafāda görem[263] (18)

neṣr[264]: Velihāẕā

şiʿr:

وتقاسم الناس المسرة بينهم

فاجلهم من بينهم خظا انا

Ve[265] teḳāseme'n-nāsu'l-meserrete beynehum

Fe-ecelluhum min beynihīm ḫaẕẕan ene[266/267]

neṣr[268]: dā'imā (19) zebān-güẕār-ı bendegīdür. Miyān-ı ḫāristān-ı ʿālemde aḥyānen ġonçe-i[269] nīm-şukufte-i ārzū (20) nümāyān olur ve naḳḳāş-ı nāzik-ḳalem-i intiʿāş gāh gāh nīm-çehre-i ṣafā gösterür. Ammā gebr-i İslām[270] (21) -düşmen-i kāfir-mācerānıñ kelle-i bī-devleti[271] ḥabāb-ı āb-ı tīġ-i āteş-tāb olmayınca muṣavvir-i çehre-küşā-yı (22) kārgāh-ı ümīd-i mustaḳbel nümā-yı rūy-ı sürūr olmaz. *Eḫzāhullāhu teʿālā[272] ve ḫazelehu ve ʿan manṣıbi'l-ḥayāti (23) ʿazelehu*[273]

beyt:

تو یکتن و دشمن تو شهری

یک کشتنی و هزار جلاد

---

[261] āẕārından: āẕālarından: H.
[262] zaḫm-resānī-i: zaḫm-resāni-yi: H.
[263] (Şeyhülislâm Yahyâ)
[264] neṣr: -T, -B, -İ.
[265] ve: -İ.
[266] ene: ene?: T.
[267] İnsanlar sevinci paylaştı kendi aralarında / En bahtiyarı ise benim, payca aralarında.
[268] neṣr: -B, -T, -İ.
[269] ġonçe-i: ġonçe: H, İ.
[270] gebr-i İslām: gebr ü İslām: B.
[271] bī-devleti: devletin: İ.
[272] teʿālā: -H, -T, -İ.
[273] Allah onu rezil rüsva etsin. Allah onu hayat makamından azl etsin.

Tū yek-ten u düşmen-i tū şehrī[274]

Yek kuştenī vu hezār cellād[275]

neşr[276]: Ol bed[277]-ẕāt-ı (24) gende-ṣıfāt ne ḳadar reẕā'il[278]-i ḫaṣāyil cemʿ itmek gerekdür ki beyān-ı ḳabāyiḥi ʿāciz-sāz-ı (25) ḫāme-i cādū-niḥād-ı siḥr-perdāz ola. Dil[279]-i nuṭḳ-āferīn-i muʿciz-nümā-yı kār-fermā-yı kilk-i nükte-pīrāy **[H-100a]** (1) olduḳça maḳṣūrātu'l-ḫiyām-ı sürādiḳāt-ı süḫan nā-ḫ˘ande[280] bī-iḫtiyārāne edā-yı[281] ḫidmet-i şāyeste[282](2) içün **[S-5b]** ṣaf ṣaf hücūm iderler iken ḥālā nevmīd[283]-i maṣlaḥat-güẕārī **[İ-6b]** vü mühim-sāzī (3) olmaġin çeşm-dūz-i zemīn-i ʿacz olup her biri ʿanḳā ile hem-āşiyāne vü perī ile hem-ḫāne[284] (4) olmaḳ arzūsundadurlar. Ḥaḳ budur ki hiçbir zamānda kümeyt-i germ[285]-cünbüş-i ḫoş-ḫırām[286]-i ḳalem (5) töhmet-ālūd-ı ḥarūnī[287] olmayup hemīşe reşkīn-sāz-ı āhū-yı[288] ṣabā-reftār[289] iken şimdi miyān-ı (6) meydān-ı süḫanda sebeb-i şerm-sārī-i[290] çābük[291]-süvār-ı ʿarṣa-i belāġat olduġı pey-bürde-i nuḳṭa-i evc-i (7) ġarābetdur[292]. Taḥrīr-i nāme-i[293] derd-i ser **[B-83a]** -mażmūn eṣnāsında pādişāh-ı ʿālem-

---

[274] şehrī: ḫalḳī: [şiirin aslında]
[275] Sen teksin düşmanınsa [bütün] bir şehir. Bir katl ve seni bekleyen bin cellat... (Vahşî)
[276] neşr: -T, -İ, -S, -B.
[277] bed: yed: H.
[278] reẕā'il: ẕā'il?: T.
[279] dil: [S'de bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[280] ḫ˘ande: ḫ˘ande-i: H, S.
[281] edā-yı: -İ; edā'-ı: H.
[282] şāyeste: şāyeste olmaḳ: H.
[283] nevmīd: nüvīd: İ; teḳ?: T.
[284] ḫāne: ḥāne: H.
[285] kümeyt-i germ: -İ.
[286] ḫırām: ḥırām: T.
[287] ḥarūnī: ḥarūfī?: İ, H.
[288] āhū-yı: hevā-yı: S.
[289] ṣabā-reftār: ṣafā-reftār: H.
[290] şerm-sārī-i: şerm-sāri-yi: H, İ.
[291] çābük: çāpük: İ, H, B, T.
[292] pey-bürde-i nuḳṭa-i evc-i ġarābetdur: pey-bürde-i evc-i istiġrābdur: H, T; pey-bürde-i evc-i ġarābetdur: İ; pey-perde-i nuḳṭa-i evc-i ġarābetdur: B.
[293] taḥrīr-i nāme-i: taḥrīr-i duʿā-nāme-i: B; taḥrīr-i nāme-i esrār-ı: S.

penāh-ı[294] civān-baḫt[295] sezā-vār-ı[296] dīhīm[297] (8) ü evreng ü taḫt[298]-ı serīr-i ʿālem-i mışr [299]-ı salṭanatda[300] ḫūrşīd-i raḫşān gibi ʿālem ü ʿālemiyāna feyż (9) -resān u nūr-baḫş-ı zemīn **[T-44a]** ü zemān olduġı peyġām-güẕārī-i[301] sürūşıyla[302] resīde-i[303] menzilgāh-ı (10) gūş olduḳda dıraḫt-ı bīḫ-saḫt-ı[304] salṭanat-ı cihān-gīr hemīşe[305] ser-sebz ü berūmend ü bülend[306] (11) olup rīşe-i[307] fürū-bürde-i zemīn-i ṣebāt olmaġıçün[308] çeşm-i eşk-bār ki reşk-endāz-ı ebr-i bārende-i (12) bahārdur nām-zed-i[309] ḫidmet-güẕārī-i āb-yārī olmışdur ki[310] suḫtegān-ı germā-yı sūzende[311](13) -hevā-yı fetret āsūde-i[312] sāye-i[313] nihāl-ı şāḫ-der-şāḫ-ı devlet ü iḳbāl ola ***vemā ẕalike ʿalellāhi (14) bi ʿazīz[314].*** Maḳdem-i hümāyūn-ı pādişāh-ı rubʿ-ı meskūn-ı sükūn[315] ḫalāṣ-ı[316] şe'āmet-i fitne idügi **[İ-7a]** muḳarrerdür.(15) Bāḳī tevfīḳ refīḳ[317]

şiʿr[318]:

ودم سالما ما حركت نسمة الصبا
غصونا عليها ساجعات الحمايم

---

[294] ʿālem-penāh-ı: -S.
[295] civān-baḫt: civān-baḥda: T.
[296] sezā-vār-ı: ser-efrāz-ı: S.
[297] dīhīm: dīhim: H.
[298] taḫt: taḥt?: T.
[299] ʿālem-i mışr: ʿālem-i maṣīr: H, T, B, S.
[300] salṭanatda: salṭanatdan: B, S, İ.
[301] güẕārī-i: güẕāri-yi: İ.
[302] sürūşıyla: sürūş ile: B, İ, S; sürūşla: T.
[303] resīde-i: resīde: H.
[304] saḫt-ı: -İ.
[305] hemīşe: -B.
[306] ü bülend: -S.
[307] rīşe-i: rīşe: T, İ, S.
[308] olmaġıçün: olmaḳ içün: S.
[309] nām-zed-i: nām-zede-i: İ.
[310] olmışdur ki: olmışdur ümīddür ki: B, İ, S.
[311] sūzende: sūzende-i: B, S.
[312] āsūde-i: āsūde: S.
[313] sāye-i: -H.
[314] ***Bu, Allah için güç de değildir***. Fâtır 35/17.
[315] sükūn: -İ; şükūn?: B.
[316] ḫalāṣ-ı: -S.
[317] refīḳ: refīḳ bād: T.
[318] şiʿr: -T, -H.

Ve dum sālimen mā ḥarreket nesemetu'ṣ-ṣabā

Ġuṣūnen ʿaleyhā sāciʿātu'l-ḥamāyimi[319]

[***]

3.2.4. [4. Mektup] [B-88b] Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫizlānına ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerinde maḥmiyye-i Burusa'dan (16) saʿadetlü[320] Şeyḫü'l-İslām [S-6a] Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınmışdur[321] (17)

Nāṣiye-bendī-i[322] āsitān-ı bārgāh-ı bendegān-penāh ki

şiʿr[323]:

هو للفائزين وجهة آمال

كما البيت للحجيج مثابة

Huve lil-fāizīne[324] vichetu āmālin

Kemā el-Beytu (18) lil-ḥacīci meṣābetun[325]

neṣr[326]: mefhūmına mā-ṣadaḳdur. Ber-vefḳ-i ḫāṭır-ḫᵛāh **[B-89a]** taḳdīm olınup ʿarża-dāşt-ı (19) bendegī budur ki[327] kār u[328] bār ber-hemzede-i[329] rūzigār pīş-nihād-ı naẓar-ı iʿtibār olduḳça cemʿ-sāzende-i[330] (20) esbāb-ı perīşānī vü ferāhem-āver-i tefriḳa-i ḫāṭır olmaġın pençe-tāb-ı tüvān u tāb u[331] berṭaraf-sāz-ı (21) ḫord u ḫᵛāb[332] olup ferāġ-ı dimāġ-ı gürīz-

---

[319] Sabâ rüzgârı -üzerinde güvercin nağmeleri bulunan- dalları hareket ettirdiği müddetçe sâlim kalasın/âfiyette olasın.

[320] saʿadetlü: S; saʿadetli: H.

[321] Merre Ḥüseyin…olınmışdur: Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫizlānına ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerinde maḥmiyye-i Burusa'dan saʿadetli Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi[321] Ḥażretleri'ne irsāl olınmışdur: T; Vezīr-i nekbet-āyīn Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫizlānına ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerinde maḥmiyye-i Burusa'dan Yaḥyā Efendi'ye irsāl eyledikleri mektūbdur: B; Vezīr-i nekbet-āyīn Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫizlānına? ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerinde maḥmiyye-i Burusa'dan Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi ʿarīżadur: İ; Vezīr-i nekbet-āyīn Merre Ḥüseyin Paşa'nıñ ḫizlānına ḳuḍāt cemʿīyyet itdiklerine maḥrūsa-i Burusa'dan saʿadetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḥāḳ-i pāy-ı ʿālīlerine irsāl itdügi mektūbdur: S.

[322] bendī-i: bendi-yi: İ, H.

[323] şiʿr: -T, -S.

[324] lil-fāizīne: lil-ġābirīne: S, B.

[325] O, bahtiyar olanlar için bir kıblegâh-ı ümittir / Nasıl ki Beyt(ullah) hacılar için bir toplanma yeridir.

[326] neṣr: -B, -İ, -S, -T.

[327] budur ki: oldur ki: B.

[328] u: -T.

[329] hemzede-i: hemzede: T.

[330] sāzende-i: sāzende: İ.

[331] u: -B.

[332] ḫord u ḫᵛāb: ḫor u ḫᵛāb: İ, S.

pāy u ṣafā-yı ḫāṭır-ı zūd-renc ḳadem-ber-ḳadem[333] rū (22) -be-rāh-ı menzilgāḥ-ı ʿadem olmışlardur. Ḳuḍāt-ı nā-puḫte-i[334] ḫām-kār-ı zemāne taʿzīr-i[335] ḳāḍī-i cāhil-i[336] (23) mechūl-ı[337] engüşt-piç[338] idüp süfehā-yı saḫīf[339]-re'y[340]-i kūteh-endīş-i ṭarīḳ ki vuṣūl-ı menāzil-i (24) menāṣıb içün ābile-pāy-ı beyābān-ı ṭaleb ü ārzū-yı zülāl-i ser-çeşme-i iḳbāl-i pā-der-hevā ile **[H-100b]** (1) tefsīde-lebdür ṣiyānet-i ʿırż-ı ʿulemāyı rūkeş eyleyüp[341] silsile-cünbān-ı ġayret-i cāhiliyye-i (2) **[İ-7b]** mecānīn-i zencīr- ḫ̆āy[342] olmaġla[343] germ-sāzī-i cemʿiyyeti **[T-44b]** müddeʿāların taḥṣīle vesīle ḳıyās (3) idüp fürūzīne-i taḥrīk ile işʿāl-ı ḫas ü ḫāṣāk-ı fitne itmişler[344]. Refte refte āteş-i[345] (4) bālā-keş-i fesād şuʿle-resān-ı saḳf-ı āsumān olmaġın sūziş-i rūz-i rusteḫīz u ġavġā-yı (5) ferdā-yı ḳıyāmet ve āşūb-ı ḥaşrgāh pey-bürde-i iḥsās olduḳda ẓāyiʿ-sāz-ı sermāye-i (6) meşāʿir u güm-kerde-i naḳd-ı ḥavās olduḳ[346]. Şīrāze-bendān-ı mecmūʿa-i hengāme ki aṣḥāb-ı (7) cināyetdür cezā-yı sezā-yı ʿamel-i nā[347]-ṣevābdan **[S-6b]** bendeleri ḳadar dest-mālīde-i nikāyet (8) olmayup sīlī-ḫorde-i pençe-i[348] āzār-ı rūzigār olmamışlardur[349]. Ḥaḳḳā ki ser-bīrūn-kerde-i derīçe-i (9) ẓuhūr olan eşkāl-ı ġarībe müşāhedesinde[350] mühre-i[351] sīm-ābī-i[352] dil dest[353]-ḫūş-ı ʿaẕāb-ı (10) ıżṭırābdur.

şiʿr[354]:

---

[333] ḳadem-ber-ḳadem: ber-ḳadem: İ.
[334] puḫte-i: puḫte: B, S.
[335] taʿzīr-i: taḳrīr-i: İ.
[336] cāhil-i: -B.
[337] mechūl-ı: mechūlı: T, İ, S, B.
[338] piç: penc: H.
[339] saḫīf: sefīh: T.
[340] re'y: rāy: T, S, İ.
[341] eyleyüp: idüp: İ.
[342] ḫ̆āy: ḫāy: B, İ, T, S.
[343] olmaġla: olmaḳ ile: S.
[344] itmişler: itmişlerdür: İ; iylemişler: S.
[345] āteş-i: āteş-i fitne: H, T.
[346] olduḳ: olduḳda: İ.
[347] nā: -S.
[348] pençe-i: pençe: H, İ.
[349] olmamışlardur: olmışlardur: H, İ.
[350] müşāhedesinde: müşāhedesinden: B , İ, S.
[351] mühre-i: mühre: H, İ.
[352] sīm-ābī-i: sīmā-i: T; sīm-ābī: İ.
[353] dest: deşt: T.
[354] şiʿr: -İ.

وجرم جره سفهاء قوم

فحل بغير جانيه العذاب

Ve curmin cerrehu sufehāu ḳavmin

Fe-ḥalle bi-ġayri cānīhi'l[355]-ʿazābu[356]

neşr[357]: Hengām-ı istiʿdād-ı (11) fitne vü fesādda[358]

mışrāʿ[359]:

كن حلسا من أحلاس بيتك

Kun ḥilsen[360] ***min eḥlāsi***[361] ***beytike***[362/363]

emr-i vācibu'l-ittibāʿına mübāderet (12) mutaḥattim iken ol[364] nā-sāz ḫar-ṣadālara ki naġme-i cānkāhları[365] perde-bīrūn-ı bī-āheng-i (13) muḫālifdür[366] hem-zebānlıḳ muḳteżā-yı[367] perde-şināsī[368] olmayup belki ol maḥalde[369] sükūtları (14) mūsīḳi yerine geçer iken bülend-āheng-i[370] **[İ-8a]** perde-i kerrenāyī[371] ile taʿẕīr[372]-i sāmiʿa-i maḳām-şināsān (15) idüp her biri ṭaraf ṭaraf ʿalev-i āteş gibi bir yerde ḳarār itmeyüp[373] semend-i tünd-i cünūn-

---

[355] cānīhi: cānibihi?: S, İ [H'nin derkenârında "cānīhi" diye tashih kaydı vardır. Diğer nüshalarda (S, İ) "cānibihi" gibi görünse de "cānīhi" olmalıdır.]

[356] Ve bir cürüm ki kavmin sefihleri çekip getirmiştir / Cezasını ise o cürmü işlemeyenler çekmiştir. (el-Mütenebbî)

[357] neşr: -T, -İ, -B.

[358] fesādda: fesāda: İ.

[359] mışrāʿ: -H, -T, -S, -İ.

[360] ḥilsen: cālisen?: H; celisen?: B, S, İ.

[361] eḥlāsi: eclāsin?: H, B, S, İ.

[362] [Hadis olduğu için T nüshasının -doğru- kaydı esas alınarak tercümesi verilmiştir.]

[363] *Evine mülâzemet gösteren bir mülâzim ol/evinde otur.* (Hadis)

[364] ol: ve ol: İ, B.

[365] cānkāhları: cānkāhlarına: T.

[366] muḫālifdür: muḫālifden: T, H.

[367] muḳteżā-yı: muḳteżāsı: B, İ.

[368] şināsī: şināsı: İ, B.

[369] maḥalde: maḳāmda: B, İ, S.

[370] ["muḫālifden hem-zebānlıḳ muḳteżā-yı perde-şināsı olmayup belki ol maḥalde sükūtları mūsīḳi yerine geçer iken bülend-āheng-i" ifadesi tekrar edilmiştir: T].

[371] perde-i kerrenāyī: pür-nāyī: T.

[372] taʿẕīr: taḳrīʿ: B.

[373] itmeyüp: idüp: T.

ı (16) eşrārı[374] āgāh-ı çāşnī-i[375] tāziyāne vü ḫāriş[376]-i rikāb itmegin ʿinān-keşī-i[377] pend-i[378] sūdmend ile[379] (17) żabṭa mecāl olmayup ser-dāde-i ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı sefāhet olmışlardur[380]. İṭfā[381]-i nā'ire-i (18) şerer ü şūr[382] meded-kārī-i[383] tedbīr ile nā-gürīz[384] iken dāmen-zen-i āteş-i fesād[385] olduḳları reh-bürde-i (19) noḳṭa-i evc-i[386] istiġrābdur. Teḥazzub-i cemʿ-i perīşān-ı perākende-ġaraż ile[387] **[T-45a]** tekmīl-i ʿırż **[B-89b]** sevdāsında[388] (20) olan zencīr-güsil dīvāneler ne[389] aʿlā tekmīl-i ʿırż itdiler[390]. Barekallāh[391] zihī tedbīr-i iṣābet (21) -peẕīr

şiʿr[392]:

إذا لم يكن عون من الله لامرئ

فأول ما يجنى عليه اجتهاده

İẕā lem-yekun ʿavnun minallāhi li-imri'in[393]

Fe-evvelu mā yecnī ʿaleyhi ictihāduhu[394]

neşr[395]**:** Aṣl-ı ʿırż (22) nā-būd u mefḳūd[396] iken āyā kemāl neye ʿārıż olur. Muḥaṣṣal **[S-7a]** taḥṣīl-i tekmīl[397] ārzūsunda (23) olduḳları ḳahḳaha-fermā-yı māder-i ferzend-mürde

---

[374] eşrārı: eşirrāyı: B.
[375] çāşnī-i: -S; çāşni-yi: İ.
[376] ḫāriş: riḫāş?: İ [Derkenarda kelimenin üstü çizilmiştir.]
[377] ʿinān-keşī-i: ʿinān-keşi-yi: İ, T.
[378] pend-i: -T.
[379] ile: eyleme: T.
[380] olmışlardur: olmış: B, S, İ.
[381] iṭfā-i: iżfā-i nāire-i: T.
[382] şerer ü şūr: şürūr-i şūr: B; şer u şūr: T; şürūr: İ; şūr u şer: S.
[383] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.
[384] nā-gürīz: nā-gizīr?: H, İ, S.
[385] fesād: şirret ü fesād: B, İ; şirret-i fesād: S.
[386] evc-i: -H.
[387] ġaraż ile: ʿarż ile: B; ʿarż: S; ʿarżla: T.
[388] sevdāsında: sevdāsına: T.
[389] dīvāneler ne: dīvānelerine: T; dīvāneler: S.
[390] itdiler: itdirdiler: İ.
[391] barekallāh: mışrāʿ barekallāh: B.
[392] şiʿr: -S.
[393] li-imri'in: lil-fetā: [şiirin aslında].
[394] Eğer bir kişiye Allah'ın yardımı olmazsa yaver / Kendisine karşı ilk cinâyeti kendi ictihâdı işler. (Ali bin Ebî Talib)
[395] neşr: -T, -B,-İ, -S.
[396] nā-būd u mefḳūd: maḳṣūd-ı nā-būd: İ; mefḳūd u nā-būd: S, B.
[397] tekmīl: -T.

vü ḫande-ḫīz-i ḫaste-i cān[398] be-leb-āverdedür. (24) Ḥaḳ budur ki cevher-i ʿaḳl nūr-pāş-ı şeb-tāb ki rūz-i bāzār-ı zemānede ḥoḳḳa-dehān-ı ḫūbān gibi (25) teng-yābdur[399] bir şeb-çerāġ-ı pür-ḳıymet-i[400] girān-māyedür ki hemīşe nūr u żiyāsı meşʿal-i rāh-ı hidāyet ve **[H-101a]** (1) bedraḳa-i menzilgāh-ı saʿādet **[İ-8b]** olur. Bu ḳadar tek u pūy ve hāy u hūy ve āşūb-ı rüsteḫīz ve (2) ceng u sitīz[401]-i aʿver-deccāl zīnet-efzā-yı destgāh-ı ḳażā' olmaġiçün[402] oldı.

mıṣrāʿ[403]:

كوه را فرهاد كند و لعل را پرويز يافت

Kūh-rā (3) Ferhād kend u laʿl-rā Pervīz yāft[404]

beyt[405]:

حيف كه كرديد بصد مكر و ريو

محكمهٔ شرع نبى جاى ديو

Ḥayf ki[406] gerdīd be-ṣad mekr u rīv

Maḥkeme-i şerʿ-i (4) Nebī cāy-i dīv[407]

neşr[408]: Bende-nüvāzā ḫamīr-i māye-i cemʿiyyet-i bī-hūde-i[409] maʿhūde olan mevżūʿ-ı (5) ḫasīs[410] içün vezāret-penāhī tertīb-i muḳaddemāt-ı ʿöẕr-ḫ͡vāhī idüp nādāniste[411](6) -ḫaṭāye[412] iʿtirāf ile peymānçe-i teslīmde dest-āvīz-i niyāz-ı[413] maʿẕeret-cūyī[414] taḳdīm itdükde (7) ṣevab-dīd-i re'y-i zerrīn[415]-i maṣlaḥat-güzīn

---

[398] ḫaste-i cān: ḫaste-cān: H.
[399] yābdur: bābdur: T.
[400] pür-ḳıymet-i: -S.
[401] sitīz: sitīze: S.
[402] olmaġiçün: olmaḳ içün: S.
[403] mıṣrāʿ: -İ.
[404] Dağı Ferhat kazdı, la'li ise Perviz buldu.
[405] beyt: -T, -S.
[406] ki: -T.
[407] Hayfa ki mahkeme-i şer'-i Nebî, yüz hile ve desise ile şeytanın mahalline dön(dürül)dü.
[408] neşr: -T, -B, -İ, S.
[409] bī-hūde-i: -S.
[410] ḫasīs: ḥasīs: H.
[411] nādāniste: nādāniste-i: H, B.
[412] ḫaṭāye: ḫaṭā: İ.
[413] niyāz-ı: niyāzda: İ.
[414] maʿẕeret-cūyī: maʿẕiret-ḥūbī?: T; maʿẕūr-cūyī?: İ.
[415] re'y-i zerrīn: rāy-i zerrīn: İ, S; rāy-ı vezīn: T; re'y-i rezīn: B.

mıṣrāʿ[416]**:**

دية الذنب عندنا الاعتذار

Diyetu'ẕ-ẕenbi ʿindenā el-iʿtiẕāru[417]

mefhūmı üzre[418] ʿamel (8) deġil midür[419]

beyt:

گناهکار چون عذرخواهت بود

گناهش نبخشی گناهت بود

Günehkār çūn ʿuẕr[420]-ḫᵛāhet[421] buved

Günāheş[422] ne-baḫşī günāhet buved[423]

mıṣrāʿ[424]**:**

اذا لم يظفرك الحروب فسالم

(9) İẕā lem yuẓaffirke'l-ḥurūbu fe-sālim[425]

neşr[426]**:** maʿnāsıyla kār-bend olmaġiçün[427] her-çend bī-ġarażāne (10) nuṣḥ u pend der-kār olduḳça[428] pīrāmen-güẕār-ı gūş-i etrāk-ı[429] bī-idrāk hiç müdān olmamış.

beyt[430]: (11)

نه دانش باشد آن کس را نه فرهنگ

که وقت آشتی پیش آورد جنگ

Ne dāniş bāşed ān kes-rā ne ferheng

Ki vaḳt-i āştī pīş-āvered ceng[431]

---

[416] mıṣrāʿ: -H, -S, -İ.
[417] Günahın diyeti bizde özür dilemektir. (İmâm eş-Şâfiî)
[418] mefhūmı üzre: mefhūmıyla: B, S, İ.
[419] deġil midür: deġil miydi: T, İ, S.
[420] ʿuẕr: -T.
[421] ḫᵛāhet: ḫᵛāst: B.
[422] günāheş: günāhet: T.
[423] Eğer günahkâr/kabahatkâr af dileyici olursa senden / Günahın olsun, günahını affetmezsen.
[424] mıṣrāʿ: -T, -S, -İ.
[425] Savaşlar sana muzafferiyet bahşetmez olduğunda barış yap.
[426] neşr: -B, -T, -S, -İ.
[427] olmaġiçün: olmaḳ içün: S.
[428] olduḳça: olduḳda: B, S, İ.
[429] etrāk-ı: idrāk-ı: T.
[430] beyt: meşnevī: T; naẓm: S.
[431] Ne ehl-i marifet sayılır ne bilge / Ol kişi ki girişir barış deminde cenge. (Nizâmî)

beyt[432]**:**

چو تیره شود مرد را روزگار

همه آن کند کش نیاید به کار

Çū tīre şeved merd-rā rūzigār

Heme ān kuned kiş ne-yāyed be-kār[433]

neşr[434]**:** Temşīyet-i müddeʿā-yı ʿazl (12) u cezāyı **[T-45b] [S-7b]** āyā kimden ümīd itdiler. Maʿlūmiyyet-i keyfiyyet-i naṣb ḫod ṭaraf-ı salṭanatdan tevaḳḳuʿ-ı[435] (13) refʿi ʿuḳalā tecvīz eylemez[436]. **[İ-9a]** Dest-res-i mültemis niçe biñ ded u dām-ı derrende-hūyuñ rıżā-cūylıġına (14) vābeste olıcak muʿallaḳ bi'l-muḥāl olmaz mı. Ḥarekāt[437]-ı bī-hūde-i[438] muḥāl-ṭalebāne[439] ḥaḳḳa ki ser-menzil-i idrāk (15) u şuʿūrdan ṣad hezār merḥale dūrdur.

şīʿr:

یضل وما یدری ویخطی وما دری

وکیف یکون النوك إلا کذلکا

Yeḍillu[440] vemā yedrī ve yuḫṭī vemā derā[441] (16)

Fe-keyfe yekūnu en-nūku[442] illā keẕalikā[443]

beyt:

ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی

کین ره که تو میروی به ترکستان است

Tersem ne-resī be-Kaʿbe ey aʿrābī

K'in[444] reh ki tū mī-revī (17) be-Türkistānest[445]

---

[432] beyt: -T, -S.

[433] Kararacak olursa eğer bir adamın bahtı / Bir işe yaramaz olur artık her yaptığı. (Firdevsî)

[434] neşr: -B, -T, -İ.

[435] tevaḳḳuʿ-ı: tevaḳḳuʿ u: H.

[436] eylemez: itmez: T.

[437] ḥarekāt: ḥareket: T, H; ḥikāyet: S.

[438] bī-hūde-i: bī-hūde: H.

[439] ṭalebāne: ṭalebān: T.

[440] yeḍillu: yuṣību: [şiirin aslında]

[441] vemā derā: vemā edrī: S.

[442] en-nūku: en-nevvāku: İ.

[443] Sapar, (saptığını) bilmez, hata eder, (hatasını) idrak etmez / *Böylesine acep kim ahmak demez!* (Ebü'l-Esved ed-Düelî)

[444] k'in: īn: B, S.

[445] Ey a'râbî/bedevî! Korkarım Kabe'ye kavuşamazsın. Ki senin gittiğin bu yol Türkistan'adır. (Sadî)

neṯr[446]**:** Fermān-fermā-yı[447] pādişāhān-ı pārīne[448] ile āmacgāh-ı ʿazl u naṣb (18) olan vüzerā'-i[449] pīşine **[B-90a]** ẓāhir meḳīsun ʿaleyh olmaduġı bedihiyyātdandur[450]. Dā'imā muḳāyese-i (19) nā-dürüst ü ḳıyās-ı maʿa'l-fārıḳ laġzişgāh-ı[451] pāy-ı kūteh[452]-bīnān-ı ḳāṣır-naẓar[453] olmaġla üftāde-i (20) çāh-ı ḫaṭā olurlar.

şiʿr:

قد يبعد الشيء من شيء يقاربه

إن السماء نظير الماء في الزرق

Ḳad yabʿudu'ş-şey'u min şey'in yuḳāribuhu[454]

İnne's[455]-semāe[456] neẓīru'l-māi fi'z-zeraḳi[457/458] (21)

neṯr[459]**:** Evvelen veḫāmet-i ḫātimet-i[460] kār mülāḥaẓasından nāşī temhīd-i muḳaddemāt-ı vācibetü'l (22) -ḳabūl-ı neṣāyiḥ buyurdıḳlarında[461] gürūh-ı eşrārdan ışrār[462] u ʿināād manẓūme-i[463] cemʿiyyet-i perīşān-ı (23) lā-ṭā'il[464] gibi müstezād olmaġın netīcesi *temādī*[465] *ʿale'l-bāṭıl* olmış[466]. Fi'l-ḥaḳīḳa fikr-i ġalaṭ (24) -kārān[467]-ı kūteh-endīş dest ü pāy-i[468] ḫarçeng-āsā kec ü[469] mec ve ḳullāb-ı māhī-ṣıfat muʿāvvec **[H-101b]** (1)

---

[446] neṯr: -B, -T, -S, -İ.
[447] fermā-yı: revāyī-i: B, S; revāyī: İ.
[448] pādişāhān-ı pārīne: pādişāh-ı dīrīne-i pārīne: B.
[449] vüzerā'-i: vüzerā-yi: S.
[450] bedihiyyātdandur: cümle-i bedihiyyātdandur: S.
[451] laġzişgāh-ı: -B.
[452] kūteh: kūtāh: İ.
[453] ḳāṣır-naẓar: ḳāṣıru'n-naẓar: İ.
[454] yuḳāribuhu: yuşābihuhu: [şiirin aslında]
[455] inne: iẕā: T.
[456] semāe: māe: İ.
[457] zeraḳi: zurḳi: H.
[458] Bir şey, kendisine yakın olan bir şeyden uzaklaşabilir / Şüphesiz gök, mavilikte suya benzerdir. (Ebü'l-Alâ el-Maarrî)
[459] neṯr: -T, -B, -İ.
[460] ḫātimet-i: ḫātime-i: S.
[461] buyurdıḳlarında: buyurdıḳları: İ.
[462] ışrār: ıżrār: T.
[463] manẓūme-i: ve manẓūme-i: B.
[464] lā-ṭā'il: lā-ṭāyil: H, S.
[465] temādī: temādī-i?: B, S.
[466] olmış: olmışdur: T.
[467] kārān: kārānı: T.
[468] pāy-i: pāyı: T.
[469] ü: -S, -İ.

olmaġıla[470] re’y-i[471] ṣevāb-nümā-yı dürüst-i[472] şeyḫü'l-islām[473] **[İ-9b]** iʿlāmı[474] ile ki ḫaṭṭ-ı istivā gibi (2) rāstdur istiḳāmet-peẕīr olmaz.

mıṣrāʿ:

بربط کج و نغمه راست ناید

Berbaṭ kec ü naġme rast nāyed[475]

neṣr[476]: Ṣāniyen taḫfīf-i (3) güşmāl hengāme-i germ-sāzān-ı herze-kārde fermān-berī-i[477] mekārim-i aḫlāḳ üzre (4) furū-güẕāşte-i[478] rıżā **[S-8a]** göstermeyüp

mıṣrāʿ[479]:

ولا تکلف نفس فوق طاقتها

Velā tukellefu nefsun[480] fevḳa ṭāḳetihā[481]

neṣr[482]: muḳteżāsınca (5) ḫasbe'l-maḳdūr mesāʿī-i[483] müşfiḳāne-i dest-gīrāne cilve-perdāz-ı minaṣṣa-i **[T-46a]** ẓuḥūr olup (6) bī-şübhe ser-i mū ḳadar taḳṣīr revā-dāşte-i ʿināyet-i şāmile-i ʿālī-ḥażret olmaduġı (7) pey-bürde-i[484] yaḳīn-i kār-şināsān-ı ʿālem olmaġın ḫüdāvend-i fıṭrat-bülend-i re’fet-pesend (8) cānibinden iḥtimāl-i musāmaḥa ḥavālī-gerd-i zevāyā-yı evhām degüldür[485].

şiʿr:

ورب امرئ قد ساء فعلا فلم یزل

خلایقه طرا علیه نوابیا

---

[470] olmaġıla: olmaġla: T, B, S, İ.
[471] re’y-i: rāy-ı: S, İ.
[472] dürüst-i: -S.
[473] islām: islāmī: H, T, İ; islāmī-i: B.
[474] iʿlāmı: S; ʿallāmī?: H, T, İ , B.
[475] Eğri çalgı aletinden doğru ses çıkmaz.
[476] neṣr: -B, -T, -İ.
[477] fermān-berī-i: fermān-berī: H, T, İ.
[478] güẕāşte-i: güẕāşte: H, İ.
[479] mıṣrāʿ: ḳavl: İ.
[480] tukellefu nefsun: nukellifu nefsen: S; yukellifu nefsen: B; nukellifu nefsun?: T [T'de kâtipten kaynaklanan yanlış bir imla vardır. Bu da “tukellefu” olmalıdır. Çünkü gramer uyarınca “nukellifu nefsun” diye bir şey olmaz. “Nukellifu” denildiğinde ise sonrası “nefsen” olur.]
[481] Bir kimseye gücünden fazla yük yüklenmez.
[482] neṣr: -B, -T, -İ.
[483] mesāʿī-i: mesāʿi: İ, H.
[484] pey-bürde-i: pey-bürde: H.
[485] degüldür: degüldür ammā: S, İ.

Ve[486] rubbe imriin ḳad (9) sāe[487] fiʿlen felem yezel[488]

Ḫalāyiḳuhu ṭurran ʿaleyhi nevāyibā[489]

neṣr[490]: mażmūnı üzre aṣḥāb-ı nüfūs-ı (10) şirrīre[491] ki bī-naṣībān-ı hüsn-i ʿameldür aḫlāḳ-ı seyyie-i miḥnet-āferīn iḳtiżāsı ile (11) hemīşe pīşeleri kesb-i nikāyet[492]-i eyyām olup mübtelā olduḳları nevā'ib (12) netāyic-i muḳaddemāt-ı sū'-i aʿmāl olmaġla

mıṣrāʿ[493]:

فنفسك لمها اليوم ان كنت لا يما

Fe-nefsuke lumha'l-yevme in kunte lāyimā[494] (13)

neṣr[495]: maʿnāsıyla[496] sezā-vār-ı ḫiṭāb iken ol jāj-ḫ˘āyān-ı[497] ʿöẕr-pīşe-i bī-inṣāf (14) kār-fermā-yı zebān-ı töhmet-güẕār olmaġın āyīne-i sīne-i mücellā-yı ḫūbān gibi pāk (15) ve sīm-i ḫāliṣ-i müẕāb-āsā ṣāf olan **[İ-10a]** meşreb-i pākīze-i ḫudāyigānı bī-hūde[498] (16) ḫas u ḫāşāk-ı taḳṣīr ile töhmet-ālūde[499] olduġından çeşme-i nūş-i żamīr-i (17) ḫudāvendi keder-peẕīr olmamaḳ yoḳdur. Bināen ʿalā ẕalike ol[500] reh-güẕārdan dil-i zār pāy-ı (18) efgār[501]-ı ḫār-ı ḫāristān[502] u zaḫm-ḫūrde-i nīşter-zār[503]-ı hiç kesān[504] olmışdur.

beyt[505]: (19)

شک نیست که در قصهٔ پیراهن یوسف

خونبارتر از دیدهٔ یعقوب نباشد

---

[486] ve: fe: B.
[487] sāe: ṣāe?: İ.
[488] yezel: tezel: B, İ, S, T.
[489] Kimi adam olur ki (bir ân) kötü bir fiil işler / Artık bütün hasletleri ona karşı bir âfet kesilir gider.
[490] neṣr: -T, -B, -İ.
[491] şirrīre: şerre?: T, İ, B.
[492] nikāyet: nikāyāt: B, S.
[493] mıṣrāʿ: -İ.
[494] Nefsine gelince; eğer kınayıcı isen/kınayacaksan onu (hemen) şu gün kına.
[495] neṣr: -B, -S, -İ, -T.
[496] maʿnāsıyla: maʿnāsı ile: B, İ.
[497] ḫ˘āyān-ı: ḫāyān-ı: T, B, S.
[498] bī-hūde: bī-hūde-i: H.
[499] -ālūde: -ālūd: B, İ, S.
[500] ol: o: H.
[501] dil-i zār pāy-ı efgār: pāy-ı dil-i zār-ı efgār: T.
[502] ḫār-ı ḫāristān: ḫār-ı ḫār-i ḫisān?: B, S, İ.
[503] nīşter-zār: nīş-zār: B; nīşter ez: S.
[504] hiç kesān: senc-kesān: İ [Derkenarda üstü çizilmiştir.]
[505] beyt: naẓm: S.

Şek nist ki der-ḳıṣṣa-i pīrāhen-i Yūsuf

Ḫūnbārter ez-dīde-i Yaʿḳūb (20) ne-bāşed[506]

neşr[507]: Bende-perverā[508] ifk u iftirā dā'[509]-i ḳadīm olduġı[510] maʿlūm ve marażı maʿhūd-i bī-günehān[511] (21) idügi ḳarār-dāde-i kār-āgehān[512]-ı **[B-90b]** cihāndur.

rubāʿī[513]:**[S-8b]**

تهمت بی گنهان رسم قدیمست ای دل

رخت خود را که از این ورطه مسلم برداشت

ستم تهمت جهال نه برما و تو رفت

یوسف این را متحمل شد و مریم برداشت

Töhmet-i bī-günehān resm-i ḳadīmest (22) ey dil

Raḫt-ı ḫod-rā ki ez-īn varṭa müsellem ber-dāşt

Sitem-i töhmet-i cühhāl (23) ne ber-mā u tū reft

Yūsuf īn-rā müteḥammil şud u Meryem ber-dāşt[514]

neşr[515]: Gile (24) -perdāzī-i[516] zaḫm-ı tīr-i pür-keş-i[517] terkeş-i tehī-sāzān-ı[518] iftirā-kīş ḥavāle-i dīvān-ı maḥşer ve (25) ʿarṣagāh-ı ḫayr u şer olup ser-güşāyī-i[519] **[T-46b]** enbān[520]-ı şikāyet mevḳūf-ı ferdā-yı ḳıyāmet **[H-102a]** (1) olmaḳ[521] evlādur.

beyt:

---

[506] Şüphe yok ki Yusuf'un gömleği kıssasında / Yakup'un gözlerinden daha kanlı yaş döker bir şey/ondan ziyade elem çeker bir kimse yoktur.

[507] neşr: -B, -S, -İ, -T.

[508] bende-perverā: bende-i reverā?: B.

[509] dā': de'b: İ.

[510] olduġı: -H.

[511] günehān: günāhān: S, İ.

[512] āgehān: āgāhān: T, S.

[513] rubāʿī: naẓm: B; ḳıṭʿa: S, İ.

[514] Günahsızlara/suçsuzlara iftira (edilmesi) eski bir yoldur ey gönül / Kendi yükünü/göçünü kim bu tehlikeden salimen kaldırdı/kurtardı? / Cahillerin iftira zulmü (sadece) bizim üzerimize ve senin üzerine gelmedi / Yûsuf buna dayandı, Meryem buna katlandı. (Urfî)

[515] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[516] perdāzī-i: perdāzi-yi: T, İ.

[517] keş-i: keş u: S.

[518] sāzān-ı: sāzān-ı cerāḥat: İ.

[519] güşāyī-i güşāyi-yi: H, T.

[520] enbān: ebnān: B.

[521] olmaḳ: -T.

متاع شکوهٔ من تنگ تنگست و همان بهتر

که جز در روز بازار قیامت باز نگشایم

Metāʿ-ı şikve-i men teng tengest u hemān bihter

Ki cuz (2) der-rūz-i bāzār-ı ḳıyāmet bāz ne-guşāyem[522]

mıṣrāʿ[523]:

وعند الله یجتمع الخصوم

Ve ʿindallāhi yectemiʿu'l-ḫuṣūmu[524]

ümīdgāhā (3) ʿöẕr-ḫᵕāhī-i ḥarf-i ṣudāʿ-engīz-i ḫame-i nefes-dırāz-ı ḳıṣṣa[525]-perdāz süpürde-i ʿafv-ı (4) ḫaṭā-baḫş-ı pūziş-peẕīr-i ʿālī-ḥażret-i mekārīm-penāhī **[İ-10b]** vü mefāḫir-destgāhı olmışdur. (5) Ālām-ı gün[526]-a-gün-ı eyyām kilk-i sencīde-güyı vaʿż-perdāzān-ı zamāne gibi perākende (6) -güftār idüb keş-me-keş-i pençe-i pür-zūr-ı āzār-ı rūzigār pāre-sāz-ı tār u pūd-ı (7) lafẓ u maʿnā olmaġın ḳalem ber[527]-dest naḫl-bend-i birīşim[528]-midād ile iki ḥarf-i āşināyı (8) bir yere[529] peyvend[530] itmeġe[531] ḳādir olmayup elfāẓ-ı nāme-i derd-i ser-māżmūn subḥa-i ṣad dāne-i (9) güsiste[532]-silk-āsā perīşāndur. El-ḥāṣıl āşüftegī-i[533] -ḫāṭır u[534] perākendegī-i dil[535] ṭarḥ-ı nā-pesend-i (10) perend-i ṣudāʿ[536] nāmeden maʿlūm[537]-ı naḳş-bendān-ı perniyān-ı süḫan u ḥarīr[538]-bāfān-ı kārgāh-ı (11) nuṭḳ olup[539]

---

[522] Benim şikâyet metâım/şekvâ dağarcığım dapdardır ve böylesi daha iyidir / Ki onu(n ağzını) kıyâmet bazarı günü haricinde bir daha açmam.

[523] mıṣrāʿ: -İ; neẕr: H, S.

[524] Hasımlar/davalılar Allah'ın huzurunda bir araya gelir/getirilir.

[525] ḳıṣṣa: ve ḳıṣṣa: B.

[526] gūn: ger: T.

[527] ber-: ter-: B, S, T.

[528] birīşim: serişim: T.

[529] bir yere: birbirine: B; bir yerde: S.

[530] peyvend: cemʿ: İ.

[531] itmeġe: itmege: T, S, B, İ.

[532] güsiste: güsiste peyvende: B.

[533] āşüftegī-i: āşüftegī: H, İ, T; dil-i āşüftegī vü: S.

[534] u: -S.

[535] dil: -S.

[536] ṣudāʿ: ḍarāʿat: B.

[537] maʿlūm: maʿlūmdur: H.

[538] ḥarīr: ḫarīr: H, T.

[539] olup: olur: B, İ, S.

beyt[540]**:**

این زمزمها جمله نه ارزوی شعورست

گفتم سخنی چند و ز گفتن خبرم نیست

Īn zemzemehā cümle ne arzū-yı şuʿūrest

Goftem suḫanī (12) çend[541] u[542] zı-goften ḫaberem nīst[543]

neşr[544]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet bād[545]

beyt[546]: (13)

جز دعای دولتش چون نیست ما را مدعا

مدعای خود بآخر میرسانم والدعا

Cuz duʿā-yı devleteş[547] çūn nīst mā-rā müddeʿā

Muddeʿā-yı ḫod be-āḫir mī-resānem ve'd-duā'[548] (14)

[***]

3.2.5. [5. Mektup] [B-83a] Maḥmiyye-yi Burusa'dan pīr-i faḳīr [u] giriftār-ı ʿıyāl Tāce'd-dīn [S-9a] Efendi'niñ tesviye-i umūriçün (15) saʿādetl[ü] Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Yaḫyā Efendi Ḥażretleri'ne (16) irsāl itdügi şefāʿat-nāmedür[549] **(17)**

لم يبق غيرك إنسان يلاذ به

فلا برحت لعين الدهر إنسانا

---

[540] beyt: -T; naẓm: B.

[541] Aslında "suḫan-i çend" olmalıdır ama hiçbir nüshada böyle kaydedilmemiştir.

[542] u: -H, -S.

[543] Bu mırıldanmalar, cümleten bilincin arzusu değil / Birkaç kelâm ettim ki dediklerimden özüm de haberdâr değil.

[544] neşr: -T.

[545] neşr Bāḳī... ziyādet bād: -B; bād: -İ, -S.

[546] beyt: -T, -B, -S.

[547] devleteş: devletet: S.

[548] Onun dua-yı devletine nail olmaktan gayrı bir müddeamız yok / Öz müddeamı [burada] nihâyete erdiririm, (bize) dua (oluna/yani vesselâm!)

[549] Maḥmiyye-yi Burusa'dan…şefāʿat-nāmedür: Maḥmiyye-yi Burusa'dan pīr-i faḳīr [u] giriftār-ı ʿıyāl Tāce'd-dīn Efendi'niñ tesviye-i umūrı içün Şeyḫü'l-İslām Yaḫyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi şefāʿat-nāmedür: T; Tāce'd-dīn nām kimesne ḥaḳḳında Mollā Ḥażretleri'ne yazmışlar: B; Maḥmiyye-yi Burusa'dan pīr-i faḳīr [u] giriftār-ı pāy-bend-i ʿıyāl Tāce'd-dīn Efendi'niñ tesviye-i umūrı içün Yaḫyā Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itmişdür: İ; Maḥmiyye-yi Burusa'da pīr-i faḳīr [u] giriftār-ı pāy-bend-i ʿıyāl Tāce'd-dīn Efendi'niñ tesviye-i umūrı içün mekremetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḫyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi şefāʿat-nāme-i merġūb u maḳbūldür: S.

Lem yebḳa ġayreke insānun yulāẕu bihi[550]

Felā beriḫte liʿayni'd-dehri insānen[551]

neṣr[552]: Ḫidmet-i[553] rüft ü (18) rūb-ı bārgāh-ı fetvā-penāh edā-kerde-i cārūb-ı müjgān olduḳdan ṣoñra ʿarża (19) -dāşt-ı bendegī **[İ-11a]** budur[554] ki bendegān-penāhā Tāce'd-dīn Efendi[555] dāʿīleri maġlūb-ı evlād u (20) ʿiyāl bir pīr-i faḳīr-i[556] perīşān-ḥāldür[557]. Merḥamet u işfāḳ ḫāṣṣe-i lāzıme-i[558] **[T-47a]** ẕāt-ı bārān-(ı) (21) berekāt-ı şeyḫü'l-islāmī-i[559] re'fet[560]-penāhī *lā-zāle maḥfūfen bi*[561]*ʿavni'l-ilāhī*[562] olup hemīşe (22) dest-gīrī-i[563] ḫallāb[564]-ı ıżṭırāb-ı üftādegān mekārim-i celiyye-i cibilliyyelerine lāzım-ı beyyin bi'l (23) -maʿna'l-eḫaṣṣ[565] olmaġın deryūze-i zekāt-ı ḫırmen-i iltifāt ile[566] evḳātı[567] güẕār eyleye[568]. Rātibe-i muʿayyene (24) bedel-i mā-yeteḥallel olmayup bi'ż-żarūre teşebbüṣ-i eẕyāl-ı istiḳrāż itmegīn teḳażā-i[569] kerem-i vām (25) -ḫ̆āhān ile[570] dā'imā zār u zebūn ve merkez-i dā'ire-i düyūn olmışdur. Müsāʿade-i vaḳf-ı Sulṭān **[H-102b]** (1) Murād-ı ṯānī ve isdā'-i maʿrūfe-i ihtimām-ı ʿālī-ḥażret-i ḫudāyigānī silsile-cünbān-ı recā'-ı vāṣıḳ (2) olup bir miḳdār cerāye içün ḥasbe'l-müddeʿā ʿarża-i[571] bendegī iḥsāna bahāne (3) olmaḳ[572]

---

[550] yulāẕu bihi: mulāzun bihi: S.
[551] Senden gayrı kendisine sığınılacak bir insan kalmadı / Ki sen hâlâ zamanın gözü için bir gözbebeğisin.
[552] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[553] ḫidmet-i: ḥiẕmet-i: T.
[554] budur: oldur: B, S, İ.
[555] efendi: -H, -T.
[556] faḳīr-i: -İ.
[557] ḫāldür: āḥvāldür: B; ḫāldür: T.
[558] lāzıme-i: lāzıme: H.
[559] islāmī-i: islāmī: H, T, İ.
[560] re'fet: fetvā: B.
[561] bi-ʿavni'l: bi'l-ʿavni'l?: H, B, S.
[562] Avn-i ilâhî ile her dâim bahtiyar olasın.
[563] dest-gīrī-i: dest-gīrī: H, T, İ.
[564] ḫallāb: cüllāb: T, H.
[565] bi'l -maʿna'l-eḫaṣṣ: bi'l-ʿayni'l-eḫaṣṣ: İ.
[566] iltifāt ile: iltifātla: B, S.
[567] evḳātı: evḳātını: İ.
[568] eyleye: eyler: B, S, İ.
[569] teḳażā-i: teḳażā: H, T, İ.
[570] ile: eyleye: T.
[571] ʿarża-ı: ʿarż-ı: B, S, İ.
[572] olmaḳ: -S.

ümīdi[573] ile ışdār olındı. Mekārim-destgāhā ġaraż[574] ʿālī-cenāb-ı fıṭrat-ı bülend[575]-i (4) fevāżıl-pesend içün isticlāb-ı mezīd-i edʿiye-i [576] ḫayrdur. Tīr-i duʿā-yı pīr-i muḳavves-ḳāmet-i (5) iḫlāṣ-kīş pür-tāb-kerde-i şest-i dürüst-niyāz olduḳda[577] rāst-rev-i nişāne-i (6) icābet **[B-83b]** olmaḳ inşā'allāhu teʿālā muḥaḳḳaḳdur.

beyt: [S-9b]

د گر مراد بگرد حصول میکردد

دعا بکعبه حسن قبول میگردد

Diger[578] murād be-gird[579]-i ḥuṣūl[580] mī-gerded (7)

Duʿā be-kāʿbe-i **[İ-11b]** ḥüsn-i ḳabūl mī-gerded[581]

neşr[582]**:** ʿAbd-ı ḫāliṣü'l-velāları daḫı dest-yārī-i[583] delālet-i (8) ḫayr ile ḥiṣṣe-dār-ı nişāb-ı ṣevāb olmaḳ luṭfa[584] baḥāne-cūyī Girdigār-ı Dādār'dan istibʿād (9) olınmaz[585]. Ümīd[586]-perverā nā-müsāʿade-i[587] rūzigār hemīşe der-kār olmaġla[588] ol mültemise dest-rese (10) imḳān ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı[589] vücūd olmaz ise necl[590]-i necābet-mendleri Abdü'r-raḥman Çelebi bende (11) lerine Şāhīn Lālā[591] yāḫūd aña müdānī bir medrese iḥsānı[592] tesellī-baḫş-ı pīr-i faḳīr ola[593]. (12) Bāḳī tevfīḳ refīḳ[594] saʿādet ziyādet

---

[573] ümīdi: ümmīd: B.
[574] ġaraż: ʿarż: T, S.
[575] bülend: bend: B.
[576] edʿiye-i: edʿiye: İ.
[577] olduḳda: olınduḳda: T.
[578] diger: ve ger: T, H.
[579] be-gird: ḳarīn [şiirin aslında]
[580] ḥuṣūl: ḳabūl: İ.
[581] Artık murâd, hâsıl olmak dairesinde döner / Dua kâbe-i hüsn-i kabûl dâiresinde döner. (Urfî)
[582] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[583] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: H, İ.
[584] luṭfa: luṭf-ı: B, S, İ.
[585] olınmaz: olmaz: İ.
[586] ümīd: ümmīd: B.
[587] nā-müsāʿade-i: nā-müsāʿidi: T, İ.
[588] olmaġla: olmaġıla: H.
[589] mir'āt-ı: -T.
[590] necl: naḫl: S, İ.
[591] Şāhīn Lālā: Şāhin Lālā medresesi: B.
[592] iḥsānı: iḥsān: T.
[593] ola: olur: B, S, İ.
[594] tevfīḳ refīḳ: -B, -S, -İ.

şiʿr[595]:

بقيت بقاء الفرقدين بنعمة

و عيش صفيق الظل اخضر مياس

ولا زالت العلياء عندك وفدها

تروح بانواع و تغدو باجناس

Baḳīyte[596] beḳāe'l-ferḳadeyni[597] bi-niʿmetin

Ve ʿayşin (13) ṣafīke'ẕ-ẓılli[598] aḥḍere meyyāsin

Velā zāleti'l-ʿalyāu **[T-47b]** ʿindeke vefduhā[599]

Terūḥu[600] bi-envāʿin[601] (14) ve taġdū[602] bi-ecnāsin[603]

[***]

3.2.6. [6. Mektup] Maḥmiyye-i Burusa'dan ḥasbe'l-maḳdūr meşālih-i ʿibādullāh ile (15) taḳayyud-i dil-peẕīr-i ʿālem-pesendlerin muşʿir saʿādetlü[604] Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā (16) Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāylerine ihdā olınmışdur[605] (17)

يا أكثر الناس إحسانا وأعرضهم

سيبا وأطولهم في المكرمات يدا

ما نسأل الله إلا أن تدوم لك

النعماء فينا وأن تبقى لنا أبدا

Yā ekṣere'n-nāsi iḥsānen ve aʿraḍehum

Seyben ve eṭvelehum fi'l-mekrumāti yeden

---

[595] şiʿr: ḳıtāʿ-ı ʿArabī: S.

[596] baḳīyte: baḳīyte?: H.

[597] farḳedeyn: ġarḳadeten?: T.

[598] ẓılli: ṭıfli: T [Ṭıfli, ẓılli olarak tashih edilmiştir.]

[599] vefduhā: ve ḳudumen?: S.

[600] terūhu: terūcu?: T.

[601] envāʿin: ervāḥin?: S.

[602] taġdū: ve naḳden ve?: S.

[603] Ferkadan bâki kaldıkça bâki kalasın nimet içre / (Bâki kalasın) bir ömür içre ki engin gölgeli, yeşil (yeşillikleri) salınır (olsun) / Büyüklerin heyetleri/kervanları her dâim senin yanında (olsun) / Erkence envaiçeşit şeyle gelip gece envaitürlü şeyle döner (olsun).

[604] saʿādetlü: S; saʿādetli: H.

[605] Maḥmiyye-i Burusa'dan …olınmışdur: Maḥmiyye-i Burusa'dan ḥasbe'l-maḳdūr meşālih-i ʿibādullāh ile taḳayyüd-i dil-peẕīr-i ʿālem-pesendlerin muşʿir saʿ ādetli Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāylerine ihdā olınmışdur: T; Maḥrūse-i Burusa'dan molla-yı müşārün ileyh ḥażretlerinedür: B; Maḥmiyye-i Burusa'dan ḥasbe'l-maḳdūr meşālih-i ʿibādullāh ile taḳayyüdlerine? muşʿir Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi ʿarīża[-i] muḫliṣāned[ür]: İ; Maḥrūse-i Burusa'da bi-ḥasebi'l-maḳdūr ʿibādullāh ile taḳayyud-i dil-peẕīr-i ʿālem-pesendlerini muşʿir saʿādetlü Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-ı ʿālīlerine ihdā itdikleri mektūb-ı bedīʿu'l-üslūbdur: S.

Mā nes’elullāhe[606] (18) illā[607] en tedūme leke

en-naʿmā’u fīnā[608] ve en tebḳā[609] lenā ebeden[610]

neṣr[611]: Ḫāk-būsī-i[612] āsitāne-i bülend (19) -pāye-i hümā-sāye

mıṣrāʿ[613]**:**

Ki naẓar farḳ idecek mertebeden aʿlādur[614]

neṣr[615]: Perdāḫte-i leb-i edeb (20) olınduḳdan ṣoñra mesāmiʿ-i ḫuddām-ı kirām-ı ʿillīyin-maḳāma ʿarża-dāşt-ı bendegī oldur ki (21) eger ḥāl-i[616] zārdan istiḫbār gūş[617]-güẕār-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır[618]-ı ilhām-penāhī **[İ-12a]** olursa

beyt: (22)

همنشینم بخیال تو و آسوده دلم

کاین وصالیست که در پی غم هجرانش نیست

Hem-nişīnem be-ḥayāl-ı[619] tu vu[620] āsūde-dilem

K'in viṣālist ki der-pey ġam-ı hicrāneş nīst[621] (23)

neṣr[622]: Ġıbbe ẕālike[623] cümle eşyā merākizinden[624] **[S-10a]** cüdā vü rişteler[625] serder-gem u mūy-ı zengī-ṣıfat (24) derhem olduġı icmālen muḥāṭ-ı ʿilm-i ʿālem-ārādür[626]. Lākin

---

[606] nes’elullāhe: neşāullāhe: İ.

[607] illā: -İ.

[608] fīnā: ḳ-y-a?: T.

[609] tebḳā: yebkā?: S.

[610] Ey insanların en fazla ihsan sahibi, bağışça en engini ve ikramlarda eli en açık olanı! Allah'tan dileğimiz nimetlerin dâimi olmasıdır içimizde senin için ve ebeden kalmandır bizim için. (Buhturî)

[611] neṣr: -B, -İ, -S, -T.

[612] ḫāk-būsī-i: ḫāk-būsi-yi: B, T.

[613] mıṣrāʿ: -İ.

[614] aʿlādur: aʿdā: B.

[615] neṣr: -B, -İ, -S, -T.

[616] ḥāl-i: ḥāl-i dil-i: T.

[617] gūş: gūşe: T, H, B, S.

[618] ʿāṭır: -T.

[619] ḥayāl-ı: ḥayālī: H.

[620] vu: d?: T.

[621] Senin hayalinle hem-nişinim ve gönlüm huzurludur / Bu öyle bir visaldir ki nihayetinde gam-ı hicran yoktur. (Zevkî Kâşânî)

[622] neṣr: -B, -İ, -T.

[623] ġıbbe ẕālike: ẕālike eger: İ; ġıbbe-ẕā: S.

[624] eşyā merākizinden: eşyāmız kezīn?: İ, T; merātib-i niẓāmdan: S.

[625] rişteler: ser-rişteler: S.

[626] ārādür: ārālarıdur: B.

ḥasebe'l-imkān[627] himmet gümāşte-i tesvīye-i (25) umūr u naẓm-ı aḥvāl olmaġıla[628] *bi-faḍlihi subḥānehu ve ṭavlihi* mecmūʿa-i perīşān-eczā'-i[629] şehr fi'l-cümle **[H-103a]** (1) beste-i[630] şīrāze-i intiẓām olmışdur. ʿAzīmet-i taḥṣīl-i menfaʿat ile cümle esbāb-ı maʿīşet (2) dest-bāzīde-i gürisne-çeşmān-ı ʿasker olup ol gürūh-ı şedīdetü'ş-şekīme[631] ṣaʿbu'l (3) -ḳıyād[632] tevsen-i ḫām gibi rām-ı likām-ı aḥkām olmaz iken be-heme-ḥāl mürġ-i nīm-bismil-ṣıfat (4) ḥareketü'l-meẕbūḥ der-kār olur.

mışrāʿ[633]**:**

المیسور لا یسقط بالمعسور

el-meysūr lā-yesḳuṭu bi'l-maʿsūr[634]

neşr[635]: El-ḥāṣıl ʿinān-keşī-i[636] (5) ser[637]-keşīdegān[638]-ı aḥkāmda kār-fermā-yı ihtimām olmaḳ hemīşe maṣlaḥat-dīd-i re'y-i[639] rāyiż-i (6) himmetdür. Deryüzegī-i[640] teveccüh-i ḫāṭır[641]-ı ʿāṭır-ı feyż-penāh olduġımız ḳalb-i ilhām-destgāh-ı (7) meded-resāne[642] nihān olmaz.

mışrāʿ:

یك توجه از تو در كارست و صد عالم مراد

Yek teveccüh **[B-84a]** ez-tū der**[T-48a]**-kārest u ṣad ʿalem(-i) murād[643]

neşr:[644] Bāḳī (8) tevfīḳ refīḳ[645] saʿādet ziyādet

şiʿr:

---

[627] ḥasebe'l-imkān: bi-ḥasebi'l-imkān: S.
[628] olmaġıla: olmaġla: T, B, İ, S.
[629] eczā'-i: eczā-yı: B, S.
[630] beste-i: beste: H; teste-i?: T.
[631] şekīme: şekīme-i: İ.
[632] ḳıyād: ṣıyād: B.
[633] mışrāʿ: -B, -İ, -S.
[634] Kolay olan, zor olan dolayısıyla (hükümden) düşmez (/terk edilmez).
[635] neşr: -B, -İ, -T, -S..
[636] ʿinān-keşī-i: ʿinān-keşi-yi: İ.
[637] ser: her: B.
[638] keşīdegān: keşendegān: İ.
[639] re'y-i: rāy-i: T, İ, S.
[640] deryüzegī-i: deryüzegi-yi: İ, T; deryüzeger: S.
[641] ḫāṭır: ʿāṭır: H.
[642] resāne: resān: İ.
[643] İstenen senden (sade) bir iltifattır ve (gerisi) yüz âlem(-i) murâttır.
[644] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[645] tevfīḳ refīḳ: -B, -İ, -S.

ولا زال للايام طول على الورى

وما الطول الا ان يطيل لك العمرا

Velā-zāle li'l-eyyāmi[646] ṭūlun ʿale'l-verā

Vemā'ṭ-ṭūlu (9) illā en yuṭīle leke'l-ʿumrā[647/648]

[***]

3.2.7. [7. Mektup] Saʿādetlü[649] veliyyü'n-niʿam Yaḥyā Efendi pīrāye-baḫş-ı (10) ṣadr-ı dīvān-ı Rūm olduḳda Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdügi tehniye (11) -nāme-i muḫāleṣat-nümūndür[650] (12) [İ-12b]

ʿİzzetlü saʿādetlü[651] sulṭānım ḥażretleriniñ ṣaff-ı niʿāl-i pīşgāh-ı feżāil-penāh-ı (13) fevāżıl-destgāh ki[652] mülteṣem-i şifāh-ı erbāb-ı efażıl ü efḍāl[653] ve müzdaḥam[654]-ı cibāh-ı aṣḥāb-ı (14) mecd u iḳbāldür ṣad hezār ʿacz u ʿubūdiyyetle[655] rūy-i niyāz[656] fersūde ḳılındıḳdan ṣoñra ʿarża (15) -dāşt[657]-ı bendegī budur ki ber-muḳteżā-yı **[S-10b]** bende-perverī bu ʿabd-ı ḫāliṣü'l-velāları ṭarafından (16) istiḫbār lāyiḥa-ı[658] ḫāṭır-ı ʿaṭır-ı siḥr-āṣār olursa bi-faḍlihi subḥānehu[659] henūz naḫl-ı ḥayāt sīr-āb-ı (17) cūy-bār-ı serīʿü'l[660]-cereyān-ı ʿāfiyet üzre[661] olup pāye-i ḳadr u iḳbālleri ki fi'l-ḥaḳīḳa (18) sermāye-i istirāḥat-ı ʿalemiyāndur hemvāre mertebe-i faźl u ifżālleri gibi izdiyād bulmaḳ (19) edʿiyesine

---

646 li'l-eyyāmi: li'l-eyyā[m]: T. [T'de mim düşmüştür.]

647 ʿumrā: ʿumr[ā]: H.

648 Günlerin mahlukat üzerinde hâlâ bir uzunluğu vardır / Uzunluk dediğinse ancak senin ömrünü uzatandır.

649 saʿādetlü: S; saʿādetli: H, T.

650 Saʿādetli…nümūndür: Saʿādetli veliyyü'n-niʿam Yaḥyā Efendi pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı dīvān-ı Rūm olduḳda Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdügi tehniye-nāme[-i] muḫāleṣat-nümūndür: T; Müşārün ileyhe Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdükleri tehniyyet-nāme-i ṣadāret-i Rūm'dur: B; Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı dīvān olduḳda Ḥaleb-i şehbādan ihdā itdügi tehniye-nāmedür: İ; Saʿādetlü Yaḥyā Efendi pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı dīvān olduḳdlarında Ḥaleb'den ihdā itdügi tehniyet-nāme-i muḫāleṣat-nümūn-ı ṣadāḳat-mażmūndur: S.

651 ʿizzetlü saʿādetlü; ʿizzetli ve saʿādetli: H, T; ʿizzetli saʿādetli: B.

652 destgāh ki: destgāhlarına: B; destgāhlarına ki: S; destgāh: İ.

653 efażıl ü efḍāl: faźl ü efażıl: T, S, İ.

654 müzdaḥam: müzdaḫam: T, H.

655 ʿubūdiyyetle: ʿubūdiyyet ile: İ, S.

656 niyāz: niyāzımız: İ.

657 ʿarża-dāşt-ı: ʿarża-i: B, İ; ʿarż-ı: S.

658 lāyiḥa-ı: -İ.

659 subḥānehu: teʿālā: B, S, İ.

660 serīʿ: -İ.

661 üzre: -B, -S.

iştiġāl dībāce-pīrā-yı dīvān-ı aʿmāl olup dā'imā[662] dest-i tażarruʿ u niyāz (20) ber-dāşte-i dergāh-ı çāre-sāz idi. Bi-ḥamdihi[663] teʿālā duʿā-yı[664] bī-riyā-yı fuḳarā-yı mustaḥıḳḳīn (21) ḳabūl-ı rabbü'l-erbāba[665] ḳarīn olup ẕāt-ı şerīf-i girāmī-ṣıfātları pīrāye-baḫş-ı ṣadr[666]-ı (22) dīvān-ı bercīs[667]-i iḥtişām olduḳları peyām-ı dil-firīb-i meserret-resān-ı sürūr-encāmı ile[668] (23) riyāż-ı ʿāleme revnaḳ-ı tāze vü naḍret[669]-i bī-endāze ḥāṣıl olup beşāret

şiʿr:

بشری لقد انجز الإقبال ما وعدا

وکوکب المجد فی افق العلی صعدا

Buşrā (24) leḳad enceze'l[670]-iḳbālu mā veʿadā

Ve kevkebu'l-mecdi fi[671]-ufuḳi'l-ʿulā ṣaʿada[672]

neşr[673]: mefhūmı üzre[674] (25) lisān-ı ʿālem zemzeme-sāz **[İ-13a]** u[675] müjde-i

beyt:

شکر خدا که پایهٔ دولت ز آسمان

بگذشت و سر کشید بایوان لامکان

Şukr-i Ḫudā ki pāye-i devlet zı-āsmān **[H-103b]**

(1) Bı'guzeşt u ser-keşīd[676] be-eyvān-ı lā-mekān[677]

---

[662] iştiġāl-ı .... olup dā'imā: -S.
[663] bi-ḥamdihi: bi-ḥamdillāhi: İ, S.
[664] duʿā-yı: -T.
[665] erbāba: erbāb: T.
[666] ṣadr: ṣadād: T.
[667] bercīs: bercīş?: H, T.
[668] encāmı ile: encām ile: T; encāmıyla: H.
[669] naḍret: nuṣret?: H, B; nüzhet: İ.
[670] enceze: encera?: H [H'de ra harfinin noktası düşmüştür.]
[671] fi: min: B, İ, S.
[672] Müjdeler olsun! İkbâl vaad ettiğini incâz etti / Kevkeb-i mecd yücelik ufkunda yükseldi. (İbn Zâkûr)
[673] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[674] mefhūmı üzre: mefhūmı ile: B, İ; mefhūm-ı meserret-meşḫūnı ile: S.
[675] u: -İ.
[676] keşīd: keşīde: H, T.
[677] Şükr-i Hudâ ki pâye-i devlettir asumandan / Geçip gitti, lâmekân eyvânına yerleşti. (Muhteşem Kâşânî)

neşr[678]**:** mażmūnı ile[679] zebān-ı dehr terāne-perdāz olup (2) bir vechle meserret-baḫş-ı **[T-48b]** ḳulūb[680]-ı ʿālem u ʿalemiyān olmışdur ki taʿbīri ḫāric-i ḫayṭa[681]-i (3) ḳalem-i şikeste-zebāndür[682]. Hemīşe ḥüsn-i tedbīr-i icābet[683]-peẕīrleri sebeb-i intiẓām-ı aḥvāl-ı (4) perīşān-ı ʿālem olmaġla[684] meded-resān-ı bī-kesān u dest-gīr-i[685] üftādegān olmaḳdan ḫālī (5) olmayup ḫidmet[686]-i āsitāne-i semā-sīmāların sermāye-i devlet ü kām-rānī vü re'sü'l-māl-ı (6) saʿadet-i dū-cihānī bilüp ol saʿādetden yābende[687]-i ṣenā-ḫᵕānları[688] daḫı sāye-i (7) devletlerinde āsūde-ḥāl olup **[S-11a]** dā'imā dest-i bī-dād-ı aṣḥāb-ı tecāvüz ü[689] sitemden[690] (8) emīn[691] olalar. Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet[692]

[***]

[678] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[679] mażmūnı ile: mażmūnıyla: B.
[680] ḳulūb: -İ.
[681] ḫayṭa: ḥayṭa?: T.
[682] ḳalem-i şikeste-zebāndür: şikeste-zebān ḳalemdür: B; ḫāme-i şikeste-zebāndür: S; şikeste-i zebāndur: İ.
[683] icābet: işābet: B, T, İ.
[684] olmaġla: olmaġıla: H; olmaḳ ile: S.
[685] dest-gīr-i: dest-gīrī-i: B.
[686] ḫidmet: ḥiẓmet: T.
[687] yābende: bu bende: T; yābende-i naṣīb olan bende: B, S, İ.
[688] ḫᵕānları: ḫᵕānların: T.
[689] ü: -S.
[690] sitemden: siteminden: S.
[691] emīn: -İ.
[692] saʿādet ziyādet: -B, -S, -İ; siyādet bād: T.

3.2.8. [8. Mektup] Şeref-baḫş-ı destgāh-ı (9) ḥükūmet-i Yeñişehr iken isticlab-ı duʿā-yı icābet-ḳarīn-i Şeyḫü'l-İslāmī içün vuḳūʿ-ı (10) i[n]ḥirāf-ı[693] mizā[c]ı[694] mutażammın merḥūm Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne göndermişdür[695] (11)

Efvāh-ı ecfān ile[696] asitān-būsī-i dergāh-ı feżāil-penāh taḳdīm olunup[697] çehre-i **[B-84b]** tażarruʿ (12) ve ibtihāl ile[698] ḫidmet[699]-i rūy-māl-ı bisāt-ı ʿizzet-(i) inbisāṭ-ı meclis-i faźl u efḍāl edāsından (13) ṣoñra ʿarża[700]-dāşt-ı bendegī budur ki

beyt:

گر بگذرم بخاطر پاکت غریب نیست
خاشاک نیز بر دل دریا گذر کند

Ger bu'gẕerem be-ḫāṭır-ı pāket ġarīb nīst[701] (14)
Ḫāşāk nīz[702] ber-dil-i deryā guẕer kuned[703]

neşr[704]: mefhūmı üzre ḥāl-i zārdan istiḫbār ḥavālī-i[705] (15) ḫāṭır-ı ʿāṭır[706]-ı siḥr[707]-āsāra güẕārile[708] **[İ-13b]** bülend-pervāz-ı evc-i iʿzāz olursa

beyt:

تا آمدم بوادئ هجران گداختم
این منزل خراب هوا گرم داشتست

---

[693] i[n]ḥirāf?: H [H'de nun düşmüştür.]
[694] mizā[c]ı: mizāḥı?: H.
[695] Şeref-baḫş-ı …göndermişdür: Şeref-baḫş-ı destgāh-ı ḥükūmet-i Yeñişehr iken isticlab-ı duʿā-yı icābet-ḳarīn-i Şeyḫü'l-İslāmī içün vuḳūʿ-ı inḥirāb-ı mizācı mutażammın merḥūm Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne göndermiş: T; Bu nāme-i ʿanberīn-şemāme daḫı müşārün ileyh Ḥażretleri'ne ber-dāşte ḳılınmışdur: B; Ḥükūmet-i Yeñişehre iken vuḳūʿ-ı inḥirāf-ı mizācı mutażammın Yaḥyā Efendi'ye ihdā itmişdür: İ; Şeref-baḫş-ı destgāh-ı ḥükūmet-i Yeñişehr iken isticlab-ı duʿā-yı ḫayr-ı icābet-ḳarīn-i Şeyḫü'l-İslāmī içün vuḳūʿ-ı inḥirāf-ı mizācını mutażammın saʿādetlü merḥūm Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdükleri mektūb-ı ʿīzzet-maṣḥūbdur: S.
[696] ecfān ile: ecfānile: H.
[697] olunup: olup: H.
[698] ibtiḥāl ile: ibtihāl-ı: H, T, B, İ.
[699] ḫidmet: ḥiẕmet: T.
[700] ʿarża: ʿarż: T.
[701] ḫaṭır-ı pāket ġarīb nist: ḫaṭır-ı pāk-i tū bāk nīst: B, İ, S.
[702] ḫāşāk nīz: ḫāşākī nīz: B, T; ḫāşāk ki nīz?: H.
[703] Eğer hâtır-ı pâkinden geçersem garip değildir / (Bir) çöp dahi dil-i derya üzre güzâr eyler.
[704] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[705] istiḫbār ḥavālī-i: istiḫbār ḥavāli-yi: H, T; ḥavālī-i: -S.
[706] ʿāṭır: -S, -İ.
[707] siḥr: muʿciz: B, S, İ.
[708] güẕārile: güẕār itmek ile: S; güẕār ile: T, B, İ.

Tā āmedem be-vādī-i (16) hicrān gudāḫtem[709]

Īn menzil-i ḫarāb-ı hevā germ[710] dāştest[711]

neşr[712]**:** Sebū-yı kec-dar u[713] merīz-i[714] (17) ḥayāt henūz şikest-ḫūrde-i dest-i bed-mest-i merg olmayup ḥālā teh-i cürʿa-i nā-çīz-i (18) peymāne-i[715] ʿāfiyet rātibe-i nīm-mest-i bezmgāh-ı ṣıḥḥatdur. Şemʿ-i[716] kem-żiyā-yı ʿömr çerāġ-ı nīm-cān gibi (19) geh peydā vü geh nihān[717] olur. Dest-i ġarīm-i müteḳāżī-i[718] ecel saḫt-gīr-i pīrāmen-i dāmen-i emel olmaġıla[719] (20) yekrān-ı germ-ʿinān-ı ḥayāt firāz[720]-ı menzilgāh-ı ʿömri güẕār eyleyüp[721] **[T-49a]** tünd-seyr-i cānib-i nişīb (21) olmışdur. Her-çend ki[722] ṣayd-ı mürġ-i rem-ḫūrde-i ʿāfiyet içün tertīb-i dām u dāne taḳdīm (22) olındıḳça[723]

beyt:

برو این دام بر مرغ دگر نه

که عنقا را بلند است آشیانه

Bırov īn dām ber-murġ-i[724] diger[725] nih

Ki ʿanḳā-rā bülendest āşiyāne[726] **[S-11b]**

---

[709] güdāḫtem: güdāḫtīm: B.

[710] germ: g-r-d-m?: B.

[711] Hicran vadisine gelene kadar eridim. Arzu/hevesin bu harap menzili sıcak imiş.

[712] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[713] u: -H.

[714] merīz-i: mezīd-i: H; mezīr-i: İ.

[715] peymāne-i: -S, -İ.

[716] şemʿ-i: lemʿa-ı şemʿ-i: B, S, İ.

[717] geh peydā vü geh nihān: bī-dād geh nihān: H; gāh peydā vü geh pinhān: T; gāh peydā vü gāh pinhān: S; geh peydā geh nihān: İ.

[718] müteḳāżī-i: müteḳāżi-yi: H, B, İ.

[719] olmaġıla: olmaġla: T; olmaġa ḳarīb ve: B, S, İ.

[720] firāz: ḳırāt: T.

[721] eyleyüp: idüp: B, İ, S.

[722] ki: -B, -İ, -S.

[723] olındıḳça: oldıḳça: T.

[724] murġ-i: murġī: S, B, İ.

[725] diger: ve ger: B.

[726] Yürü; bu tuzağı, başka bir kuş için kur. Çünkü Anka'nın yuvası çok yüksektedir. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 427)

neşr[727]: maʿnāsı (23) der u[728] dīvārdan gūş-güzār olur. El-ḥāṣıl żaʿf-ı ḳuvvet ve ṣıḥḥat ʿilletden ṣūret-i (24) bür'-i tām[729] her āyine cilve-nümā-yı merāyā-yı evhām olmayup naġme-i erġanūn-mizāc[730] gūyī[731] nādīde-i[732] (25) üstād-ı nāzik-ḳalem-i[733] ʿāfiyet olmaġın dā'imā perde-bīrūn-i bī-āheng olmaġıla[734] gevher-pāş-ı **[H-104a]** (1) eṣdāf-āzān[735] perde-şināsān-ı bezmgāh-ı ṣıḥḥat olmaz. Be-heme-ḥāl dergāh-ı re'fet-penāh-ı (2) ilāhīden der-ḫ͟āstdur ki şerbet-ḫ͟āne-i dārü'ş-şifā-yı ġaybdan āb-yārī-i[736] şarāb-ı leb-rīz-i ʿāfiyetle[737] (3) naḫ͟l-ı semūm-zede-i ḫ͟uşk-sāl[738] **[İ-14a]** ser-sebz u ḫ͟urrem ve ol şerbet-i ḫ͟oş-güvār-ı sāz-kārıñ[739] (4) dürdi ki ḫ͟amīr-i māye-i āsāyīşdür zaḫ͟m[740]-ı nāṣūr[741]-ı ʿārıżaya merhem ola. Bāḳī tevfīḳ refīḳ[742] (5) saʿādet ziyādet[743].

beyt:

کمر خدمت تو بندد چرخ
تا بر افلاک کهکشان باشد

Kemer-i ḫ͟idmet-i tū bended[744] çerḫ͟
Tā ber[745]-eflāk kehkeşān bāşed[746]

neşr[747]: (6) Şāyeste-i ḳabūl-i baʿżı ḫ͟uddām olmaḳ ümidiyle[748] bir ṭonluḳ Pārīz çuḳa ve bir ṭonluḳ āṭlas (7) irsāl olınmışdur.

---

[727] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[728] der u: der-i: H.
[729] tām: nām: T.
[730] mizāc: mirāc?: H; mizāḥ: T.
[731] gūyī: gök-i?: B, S, İ.
[732] nādīde-i: nādīde: T.
[733] ḳalem-i: dest-i: B, S, İ.
[734] olmaġıla: olmagla: T, B, S, İ.
[735] āzān: āzādan: T.
[736] āb-yārī-i: āb-yārī: H, İ.
[737] ʿāfiyetle: ʿāfiyet ile: B, İ, S.
[738] ḫ͟uşk-sāl: ḫ͟uşk-sāl-i vücūdları: T.
[739] sāz-kārıñ: kār-sāzıñ: T.
[740] āsāyīşdür zaḫ͟m: āsāyīşden zaḫ͟m: B.
[741] nāṣūr: nāsūr: T.
[742] refīḳ: refīḳ ve: S, İ.
[743] Bāḳī... ziyādet: Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet-i siyādet ziyād bād: T; Bāḳī tevfīḳ refīḳ: B.
[744] bended: bend u: B.
[745] ber: be: B, S.
[746] Senin hizmet kemerini çarh(-ı felek) bağlar olsun / Ta eflâk üzre bir kehkeşan olsun. (Muhteşem Kâşânî)
[747] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[748] ümidiyle: ümmidiyle: B; ümidi ile: İ, S.

mıṣrāʿ[749]:

النمل یعذر فی القدر الذی حملا

en-nemlu[750] yuʿẕeru fi'l-ḳadri'l-leẕī ḥamelā[751]

[***]

3.2.9. [9. Mektup] Ḥaleb'den saʿādetlü[752] veliyyü'n (8) -niʿam Şeyḫü'l-İslām Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūb-ı belāġāt-üslūbdur[753] (9)

Rūy-māl-ı bārgāh-ı āsitān-ı bülend-i kehkeşān-mānend *ʿalā mā*[754] *huve'l-vācib* taḳdīm olınup (10) ber-dāşte-i pīş-ṭāḳ-ı bülend-revāk-ı faż̈l u[755] efḍāl oldur ki āfitāb-ı iltifāt-ı[756] ʿālī-ḥażret-i (11) bende-nüvāzī[757] pertev-endāz olmaġla[758] bu ẕerre-i[759] nā-çīz ḥażīż-i ḫākdan reh-burde-i evc-i eflāk (12) olursa

beyt:

شکسته دلتر از آن کاسۀ بلورینم

که در میانۀ خارا کنی ز دست رها

Şikeste-dil-ter ez-ān kāse-i[760] billūrīnem

Ki der-miyāne-i ḫārā kunī zı-dest (13) rehā[761] **[S-12a]**

neṣr[762]: Muḳaddemā **[T-49b]** dest-yārī-i[763] bāzū-yı saḫt-süst[764] **[B-85a]** ile kemend-endāz-ı küngüre-i bām-ı Şām olmaḳ (14) irāde olındıḳda iftira-kīşān[765]-ı ḫüdā-nā-ters-i ṭarīḳ kār-

---

[749] mıṣrāʿ: -T.

[750] en-nemlu: ve'n-nemlu: İ, B, S.

[751] Karınca [kendi kadrince] taşıdığı ağırlık cihetiyle mazur görülür.

[752] saʿādetlü: S; saʿādetli: H, T.

[753] Ḥaleb'den … belāġāt-üslūbdur: Maḥmi[yy]e-i Ḥalebü'ş-şeh[b]ādan saʿādetli veliyyü'n-niʿam Şeyḫü'l-İslām Ḥażretleri'ne [ihdâ] olınan mektūb-ı belāġāt-üslūbdur: T; Bu daḫı ṣavb-ı Şeyḫü'l-İslāmīye ber-dāşte ḳılınmışdur: B; Ḥaleb'den Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı iḫlāṣ-üslūbdur: İ; Ḥaleb'den saʿādetlü veliyyü'n-niʿam Şeyḫü'l-İslām müsellem Yaḥyā Efendi Ḥażretleri'niñ ḫāk-i pāy-ı ʿālīlerine irsāl itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S.

[754] ʿalā mā: kemā: B, S, İ.

[755] u: -T.

[756] iltifāt-ı: kerem-i: S.

[757] nüvāzī: nüvāz-ı: H, T, S, B.

[758] olmaġla: olmaġıla: H; olmaḳ ile: S.

[759] ẕerre-i: ẕerre: B.

[760] kāse-i: sāġer-i [şiirin aslında]

[761] Gönülce daha kırılgan olurum billur kadehten / Ki eğer bırakırsan beni taşlar içre elden. (Hâkânî)

[762] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[763] yārī-i: yāri-yi: İ.

[764] -süst: -şest: T, B.

[765] kīşān: nişān: İ.

fermā-yı kīş ve ḳurbān-ı bühtān (15) olup herbiri ḥasbe'l-maḳdūr tehī-sāz-ı terkeş olmaġla[766] bende-i bī-günāh bī-hūde sihām-ı (16) ekāẕībe āmacgāh olduḳda kemīngāh-ı imdād-ı **[İ-14b]** rūzigārdan ṭelāye[767]-i ʿināyet-i feryād-res (17) olmamaġın bi'ż-żarūre[768] siper-endāz olup

mıṣrāʿ:

طبل بر گشتن بزن ما مرد میدان نیستیم

Ṭabl-ı ber-geşten bı-zen mā[769] merd-i meydān nīstīm[770/771]

neṣr[772]: (18) mefhūmı düstūrü'l-ʿāmel olmışidi[773]. Ber-muḳteżā-yı[774] müddeʿā-yı zemāne iḥtimāl-ı ḥuṣūl-ı kāẕā'-i Şām (19) hergiz ḥavālī-güẕār-ı zevāyā-yı evhām olmamaġla[775] āṣaf-cāhi-yi[776] ṣadāret-penāhī ṭarafına *Allāhu yaʿlemu[777] (20) ve yeşhedu bi-ṭarīḳi't-taṣrīḥ ve't-telvīḥ*[778] mürācaʿāt her āyīne ṣūret-nümā-yı[779] mir'āt-ı żamīr olmayup (21) meded-kārī-i[780] ʿināyet-i Bārī ile destgāh-ı ḳażāda sülūkumız ṭarz-ı tāze-i ḫāmemiz gibi (22) pesend-gerde-i ḫāṣ u ʿamm ve zīver-i gerden ü gūş-ı[781] eyyām olup ḥüsn-i ḥāl u kemāl-i (23) iʿtidāl elsine-i vārid ü ṣādırdan pey-der-pey gūş-güẕār-ı sipehdār[782]-ı raʿiyyet-nigehdār olıcaḳ (24) cezā-yı sezā-yı aʿmāl-ı pesendīde ḳaṣdı ile[783] telḫīṣ-i ḳaẕā'-i Şām buyurmuşlar[784]. El-ḥāṣıl taṣaddi-yi[785] (25) mükāfāt-ı ḥüsn-i ʿamel buyurup āheng-i nefʿ-resānī ḳıldıḳlarında ḥırfetü'l-edeb-i ḥarīf-āzār **[H-104b]** (1) dā'imā meded-kār-ı ṭāliʿ-i nā-

---

[766] olmaġla: olmaġıla: T.
[767] ṭelāye: ṭalīʿa: T.
[768] bi'ż-żarūre: bi'ż-żarūri: İ.
[769] mā: nā?: T.
[770] nīstīm: nīstem: H, B.
[771] Dönüş davulunu çal! Merd-i meydân değiliz biz. (Vahşî)
[772] neṣr: -T, -B, -İ.
[773] olmışidi: olmış idi: T, B, S.
[774] ber-muḳteżā-yı: ber-muḳteżā: H; muḳteżā-yı: İ.
[775] olmamaġla: olmamaġıyla: H, T; olmamaḳ ile: S.
[776] āṣaf-cāhi-yi: āsaf-cāh: B.
[777] Allāhu yaʿlemu: Allāhu aʿlem: İ.
[778] Allah bilir ve hem tasrîh hem telvîh yoluyla şahitlik eder ki…
[779] ṣūret-nümā-yı: muʿāyene-i: İ.
[780] kārī-i: kāri-yi: İ.
[781] gerden ü gūş: gerden ü gūş-ı ʿarūs: B, S; gūş ü gerden: İ.
[782] sipehdār: sipeh: H; sipehdār-ı medār-ı; B.
[783] ḳaṣdı ile: ḳaṣdiyle: H, T, İ.
[784] buyurmuşlar: buyurılmış: İ.
[785] taṣaddi-yi: taṣaddī-i: B, S.

sāz[786]-kār olmaġın irāde-i ʿ ināyet ve riʿ āyet müstelzim-i (2) ihānet ü nikāyet[787] olmaġın[788] tertīb olınan muḳaddemāt-ı iḥsān müntic-i naḳīż-i müddeʿ ā (3) olmaġla müstevcib-i ihānet olduġı ḫamīr-i māye-i ġarābet olmışdur.

şiʿ r:[S-12b]

رام نفعا فضر من غير قصد

ومن البر ما يكون عقوقا

Rāme nefʿ an fe-ḍarre (4) min[789] ġayri ḳaṣdin

Ve mine'l-birri mā[790] yekūnu ʿ uḳūḳan[791]

beyt:

چه بختست اين كه می در ساغرم خون جگر گردد

چه اوقاتست ما حسرت نصيبان را كه در گردد

Çı baḫtest īn ki mey der-sāġerem[792] (5) ḥūn-ı ciġer gerded[793/794]

[İ-15a] Çı evḳātest mā ḥasret **[T-50a] -**neṣībān-rā ki der-gerded[795]

beyt:

طرفه حاليست كه گردد اثر زهر ستم

جرعهٔ لطف كه در جام ترحم ريزد

Ṭurfe (6) ḥālīst[796] ki gerded[797] eṣer-i zehr-i sitem

Curʿ a-i luṭf ki der-cām-ı teraḥḥum rīzed[798]

---

[786] sāz: şāz?: T.
[787] ü nikāyet: -B.
[788] olmaġın: olduġı: B; olup: S.
[789] min: -S.
[790] mā: bā?: T.
[791] Fayda vermek diledi, istemeden zarar verdi / Kimi iyilik vardır ki kötülük olur. (İmâm eş-Şâfiî)
[792] sāġerem: cām-i mā: B, İ, S.
[793] ciġer gerded: cigerded?: T.
[794] der-sāġerem...gerded: der-cām-ı mā ḥūn-ı ciger gerded: B.
[795] Bu ne (mene bir) bahttır ki içki, kadehimde ciğer kanına dönüşür / Bu ne mene zamanlardır, biz öyle bir nasibe hasretiz ki dönsün.
[796] ḥālīst: ḫālīst: H.
[797] gerded: gīred: İ; dāred: [şiirin aslında].
[798] Şaşılacak hâldir ki rahmet kadehine dökülen lütuf cürası zulüm zehrinin etkisini gösterir. (Urfî)

neṣr[799]: muʿāmele-i (7) bende-perverāne-i[800] ḫudāvend-i himmet-i bülend-i bī-çāre-nüvāz ile manẓūme-i iltifāt müstezād (8) olup ṣebt-i levḥ-i dil-i bī-ġıll olan raḳam-ı bendegī teraḳḳī-i[801] merātib-i aʿdād gibi izdiyād (9) bulmışdur.

mıṣrāʿ:

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde[802] pādişehem ʿumr ber-mezīd[803]

neṣr[804]: Muḥaṣṣal kār-fermā-yı dāru'ş-şifā-yı (10) luṭfları tiryāḳ[805]-ı iḥsān[806]-ı ʿāfiyet[807]-resānile[808] ber-ṭaraf-sāz-ı gezend[809]-i ḳahr[810]-ı rūzigār olduġı (11) pertev-endāz-ı pīşgāh-ı şuʿūr olduḳda çeşm-i eşk-bār ki reşk-fermā-yı ebr[811]-i bahārdur (12) sīr-āb-sāz-ı secdegāh-ı niyāz olup dıraḫt-ı bīḫ-saḫt-ı iḳbālleri dā'imā ser-sebz u[812] ḫurrem (13) ve sāye-küster-i suḫtegān[813]-ı tāb-ı[814] germā-yı sitem olmaḳ duʿā[B-85b]larına iştiġāl[815] ser-levḥa-i (14) dībāce-i[816] dīvān-ı aʿmāl oldı.

beyt:

اجابت بر اجابت صف زد ای دل

مگر بازت دعایی بر زبانست

İcābet ber-icābet ṣaf zed ey dil (15)

Meger bāzet[817] duʿāyī ber-zebānest[818]

---

[799] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[800] perverāne-i: perverāne ey?: H.
[801] teraḳḳī-i: -S; teraḳḳi-yi: İ.
[802] ziyāde: ziyād: S, İ.
[803] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!
[804] neṣr: -T, -İ, -B, -S.
[805] tiryāḳ: diryāḳ: H, S.
[806] iḥsān: ekber iḥsān: B.
[807] ʿāfiyet: ʿāṭıfet: T.
[808] resānile: resān ile: B, S; resānla: İ.
[809] gezend: gerend?: T.
[810] ḳahr: zehr-i ḳahr: B, S; zehr-i: İ.
[811] ebr: ebr u: H.
[812] u: u berūmend u: B, S.
[813] suḫtegān: rū-ḫuşkān: İ.
[814] tāb-ı: -S.
[815] iştiġāl: istiġāl?: T.
[816] dībāce-i: dībāce: İ.
[817] bāzet: yā rabb: B, İ.
[818] Saf bağladı ey gönül icâbet icâbet üzre / (Ya Rab!) yine bir dua var (şu) dil(im) üzre.

neşr[819]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[820] saʿādet ziyādet

şiʿr: (16)

و بقيت للراجين يا مولای ما

رقص القضيب وغنت الورقاء

Ve baḳīte[821] li'r-rācīne yā mevlāye mā[822]

raḳaṣe'l[823]-ḳaḍību ve ġanneti'l-verḳāu[824/825]

[***]

3.2.10. [10. Mektup] [B-90b] ʿAzīmet-i (17) ḳażā'-i Yeñişehr hengāme-i şitāye muṣādefe itmekle baʿde'l-vuṣūl metāʿib-i rāhı (18) tāḥrīr ve merḥūm cennet-mekān Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūbdur[826] **(19)**

وحمى بنعلكم ثراه يداس

مني بأفواه الجفون يباس

Ve ḥiman bi-naʿlikum şerāhu yudāsu

Minnī bi-efvāhi'l-cufūni yubāsu[827/828]

neşr[829]: Merāsim-i bisāṭ-būsī-i (20) destgāh-ı feżāil-penāh *lā-zāle maḥfūfen bi-ʿavni'l-ilāh* **[S-13a]** *ʿamme ālāh*[830] leb-i edeb ile mü'eddā (21) ḳılınup ol maḳām-ı ʿālīde rūy-i niyāz

---

[819] neşr: -B, -T, -İ, -S.

[820] tevfīḳ refīḳ: -B, -İ, -S.

[821] ve baḳīte: ve laḳīte?: T.

[822] mā: -İ.

[823] reḳaṣe: r-ḳ-d?: B.

[824] verḳāu: veḳāu?: S, T.

[825] Dallar raksettiği, güvercinler ötüştüğü müddetçe ümitvârlar için baki kalasın ey efendim!

[826] ʿAzīmet-i…mektūbdur: Ḳażā'-i Yeñişehr hengām-ı şitāye muṣādefe itmekle baʿde'l-vuṣūl me[ṣ]āʿib[826]-i rāhı tāḥrīr ve merḥūm cennet-makām maḳam-ı Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınan: T; ʿAzīmet-i ḳażā'-i Yeñişehr hengām-ı şitāye muṣādefe itmekle baʿde'l-vuṣūl metāʿib-i rāhı tāḥrīr ve merḥūm cennet-mekān ḫuld-āşiyān Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı feṣāḥat-şiʿārdür: B; ʿAzīmet-i Yeñişehr şitāye muṣādefe itmekle baʿde'l-vuṣūl metāʿib-i rāhı? Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne gönderilmiş mektūbdu[r]: İ; ʿAzīmet-i ḳażā'-i Yeñişehr hengām-ı şitāye muṣādefe itmek ile baʿde'l-vuṣūl metāʿib-i rāhı tāḥrīr ve merḥūm cennet-mekān ḫuld-āşiyān Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı şerīfdür: S.

[827] Ve ḥiman.....yudāsu: -B, -İ, -S.

[828] [T nüshasının derkenarında "Ḥaṣılu'l-beyt: Nice korı ki ânıñ ḫâkı sizin na'liñiz ile pāymāl ḳılınur, ol korı benden efvāh-ı ecfān ile būs olunur. "] Beytin kısaca anlamı: Ayağını bastığın toprak, benim için yüz sürülerek öpülecek bir koruluktur.

[829] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[830] Avn-i ilâhî ile her dâim bahtiyar olasın, ihsânları/nimetleri umûmî ola.

[İ-15b] mālīde ḳılındıḳdan[831] ṣoñra mesāmiʿ-i ḫuddām-ı kirām-ı[832] (22) sidre-maḳāma ʿarża-dāşt-ı bendegī budur ki

beyt:

گهی زخسته دلان یاد میتوان کردن
بدین بهانه دلی شاد میتوان کردن

Gehī zı-ḫaste-dilān yād (23) mī-tevān kerden
Bedīn behāne dilī şād mī-tevān kerden[833/834]

neşr[835]: mefhūmı üzre (24) ḥāl-i zārdan[836] istīḫbār ḫāṭır-ı[837] ʿāṭır-ı muʿciz-āṣāra[838] ki[839] **[T-50b]** cilvegāh-ı ilhāmāt-ı[840] Perverdigārdür (25) güẕār iderse

beyt:

شکسته دل تر از آن کاسهٔ بلورینم
که در میانهٔ خارا کنی ز دست رها

Şikeste-dil-ter ez-ān kāse-i[841] billūrīnem
Ki der-miyāne-i ḫārā kunī[842] zı-dest **[H-105a]** (1) rehā[843]

neşr[844]: Eyyām-ı şitā vü hengām-ı sermāda ʿilāve-i żaʿf-ı mizāc ile[845] sefer ṣūret-nümā-yı ʿaẕāb-ı saḳar (2) **[B-91a]** olup pey-der-pey bārīden-i berf u bārān ve[846] ṭuġyān-ı enhār u ġudrān menāzil u merāḥilde (3) sedd-i meḫāric u medāḫil eyleyüp aṣḥāb-ı ḫayrāt-ı sālifeniñ ebnā'-ı sebīle ʿubūr içün binā' (4) eyledügi[847] cüsūrāt mānend-i[848] ḳuvā-yı pīr-i

---

[831] ḳılındıḳdan: olındıḳdan: S.
[832] kirām-ı: -S.
[833] Bedīn ....kerden: -T.
[834] Bazen gönlü yaralı/mahzûnlar yad olunabilir / Bu vesileyle bir gönül [dahi] şad/mesrûr kılınabilir.
[835] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[836] zārdan: dil-i zārdan: T.
[837] ḫāṭır-ı: pīrāmen-ı ḫāṭır-ı: T.
[838] āṣāra: āṣār: İ.
[839] ki: -H.
[840] ilhāmāt-ı: ʿarāyis-i ilhāmāt-ı: S.
[841] kāse-i: sāġer-i [şiirin aslında]
[842] kunī:kuned: T.
[843] Gönülce daha kırılgan olurum billur kadehten / Ki eğer bırakırsan beni taşlar içre elden. (Hâkânî)
[844] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[845] mizāc ile: mizācile: H, T.
[846] ve: -S.
[847] eyledügi: eyledükleri: B.
[848] cüsūrāt mānend-i: cüsūr ise mānend-i: T, İ, S; cüsūr ile mānend-i?: B.

fertūt[849] belki *evhen min beyti'l-ʿankebūt*[850] olmaġıla[851] ḥamle-i[852] evvel (5) pür[853]-zūr[854]-ı seyl-āba tāb getürmeyüp ḳalb-i mażlūm-ı sitem-dīde gibi vīrān u ḫarāb olup terādüf-i (6) emṭār ile her cūy-ı ḫuşk mānend-i rūd-ı Nīl ve düzdān-ı reh[855]-zen-āsā ḳatʿ-ı ṭarīḳ u sebīl (7) eyleyüp cümle[856/857] deşt u ṣaḥrā ṭuġyān-ı enhārile[858] deryā olmaġın bi'ż-żarūre eṣnā-yı ṭarīḳde iḳāmet (8) bāʿ iṣ-i itlāf-ı māl ve sebeb-i ġarāmet olduġından mā-ʿadā esīr-i bend u zindān gibi **[İ-16a]** ḥarekete imkān (9) olmayup me'ūnet-i ḫuddām u[859] bāregī[860] vü sütūr u teḳāżī-i bī-cāy-i[861] mekārī vü müzd-ver ile ʿaks-endāz-ı (10) mir'āt-ı ẓuhūr olan[862] şedāyid ü ālām dest-yārī-i[863] aḳlām ile iʿlām olınmaḳ ḫayāl-ı ḫām ve ṣemere-i (11) evhām olmaġın edhem-i ḳalem[864]-i **[S-13b]** muṭlaḳu'l-ʿinâne ol vādīlerde meydān virilmedi.

beyt:

قلم را آن زبان نبود که شرح درد ما گوید
ورای حد تحریرست محنتها که من دیدم

Ḳalem-rā ān (12) zebān ne-būd ki şerḥ-i derd-i mā gūyed
Verā-yi ḥadd-i taḥrīrest[865] miḥnethā ki men dīdem[866]

neṣr[867]: Fi'l-ḥaḳīḳa (13) bu ḳadar metāʿib u ekdār āṣār-ı baḫt-ı nā-sāz-kārdur.

mıṣrāʿ:

ای باد صبا این همه آوردهٔ تست

---

[849] fertūt: m-z-t-v-t?: T.
[850] [Ayetten mülhem bir deyim olup "örümcek evinden daha zayıf" anlamına…]
[851] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.
[852] ḥamle-i: cümle-i: T.
[853] pür: -T.
[854] zūr: rūz: B.
[855] reh: rāh: B, İ.
[856] vīrān u ḫarāb olup ... sebīl eyleyüp cümle: -T.
[857] cümle: cümle-i: B.
[858] enhārile: enhār ile: T, B, İ.
[859] u: -S.
[860] bāregī: bārgī?: İ, S.
[861] teḳāżī-i bī-cāy-i: teḳāżā-peymā-yı: T; teḳāẓī-i bī-cāy-i: B; teḳāżi-yi bī-cāy-i: İ.
[862] olan: olan ṣuver-i ġarībe-i: S.
[863] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: H, T, İ.
[864] ḳalem: -B.
[865] taḥrīrest: taḳrīrest: T.
[866] Yoktu(r) kalemde o dil ki derdimizi şerh ede / Benim çektiğim mihnetler yazıyla gelmez dile.
[867] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

Ey bād-ı ṣabā īn heme āverde-i[868] tust[869]

neṯr[870]: (14) Ḥaḳḳa ki ṭāliʿ-i zebūn kemāl-i żaʿfla[871] bir ḫaṣm-ı ḳavī-destdür ki ser-pençe-i şikencesinden iḥtimāl-ı ḫalāṣ (15) her āyine mir'āt-ı ḫayālde ṣūret bağlayup[872] ve[873] zaḫm-ı dil-ḫırāş-ı ḫançer-i[874] ḫūn-pāşı[875] sāz-kārī-i[876] merhem-i (16) dāru'ş-şifāyla[877] oñulmaz.

beyt[878]:

الماس ریزه شد نمک سودهٔ حکیم

در زخم بستن جگر لخت لخت ما

Elmās-ı rīze şud[879] nemek-i sūde-i ḥakīm

Der-zaḫm besten-i[880] ciġer laḫt (17) **[T-51a]** laḫt-i mā[881]

neṯr[882]: Bāriḳa-ı ʿīnāyet[883] meşʿal-ı rāh-ı hidāyet olup Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhi's-selām rebher-i ṭarīḳ-i (18) himmet-i ʿaliyyeleri refīḳ olmasa evḥāl[884] u miyāh meyānında aḥvālımız[885] tebāh ve beyābān-ı cān-sitān-ı[886] (19) ʿadem[887] cānibine rū-be-rāh olmaḳ muḥaḳḳaḳ idi.

beyt:

بر دل چها رسید و دکر را چها رسد

کرنه عنایت تو بفریاد ما رسد

---

[868] āverde-i: āverde: T.
[869] Ey bâd-ı sabâ! Bütün bunlar (hep) senin getirdiklerindir. (Selmân Sâvecî)
[870] neṯr: -T, -B, -İ.
[871] żaʿfla: żaʿf ile: B, İ, S.
[872] ṣūret bağlayup: ṣūret-peẕīr olmaz: T; ṣūret bağlamayup: İ.
[873] ve: -H.
[874] ḫançer-i: -S.
[875] -pāşı: -pāş: B.
[876] sāz-kārī-i: sāz-kāri-yi: T.
[877] şifāyla: şifā ile: B, İ, S.
[878] beyt: -T.
[879] elmās-ı rīze şud: elmās-ı pāre: İ.
[880] besten: beste-i: H; beste: T.
[881] Hekimin -(yaraya) sürdüğü- tuzu, ufalanmış elmas oldu / Yürek yarasının bağlanmasında lime limeyiz biz.(Vahşî)
[882] neṯr: -T, -B, -İ.
[883] bāriḳa-ı ʿīnāyet: nā'ire-i bāriḳa-ı ʿīnāyet: İ.
[884] evḥāl: emr-i ḥāl: B.
[885] aḥvālımız: ḫālimiz: B.
[886] cān-sitān-ı: cān-sitānda: T.
[887] ʿadem: ḳıdem: B.

Ber-dil çıhā resīd u[888] diġer-rā[889] çıhā resed (20)

Ger ne ʿ ināyet-i tū be-feryād-ı mā resed[890]

neşr[891]: Gerçi ḫılāl[892]-ı **[İ-16b]** ṭarīḳde taḥammül olınan ʿusret u[893] işkal *külli (21) ġayr-i mütenāhī'l-efrād*a[894] miṣāl olur[895]. Lākin[896]

mışrāʿ:

عیب می جمله بگفتی هنرش نیز بگوی

ʿAyb-ı[897] mey cümle[898] bı-goftī hunereş nīz bı-gūy[899/900]

neşr[901]: mefhūmı (22) düstūru'l-ʿamel olmaḳ ṣevāb-dīd-i rāyiż-i[902] ʿaḳl olmaġın menāfiʿ-i sefer semtine daḫı ʿaṭf-ı ʿinān-ı yekrān-ı (23) ḳalem münāsib görüldi.

سافروا تصحوا وتغنموا

Sāfirū teṣiḥḥū ve teġnemū [903904/]

mefhūmı üzre müsāferet ü ḥareket bi-faḍlihi (24) subḥānehu rūz-be-rūz bāʿ iş-i nemā-yı[905] re'sü'l-māl-i ṣıḥḥat olur.

mışrāʿ[906]**:**

وربما صحت الأجسام بالعلل

Ve rubbemā ṣaḥḥati'l-ecsāmu bi'l-ʿileli[907] (25)

---

[888] u: -İ.
[889] rā: tā: T, İ.
[890] Gönle neler neler ulaştı, gayrı/gayra neler ulaşır / Yetişmezse eğer inayetin feryadımıza.
[891] neşr: -T, -B, -İ.
[892] ḫılāl: ḫalāṣ: İ.
[893] ʿusret u: ʿusret-i: H, T.
[894] efrāda: efrād: H.
[895] olur: olurken: B.
[896] lākin: -B; mışrāʿ lākin: T.
[897] ʿayb-ı: ġayb?: B.
[898] ʿayb-ı mey cümle: men cümle ayb?: T.
[899] gūy: g-v-n?: T.
[900] (Madem) içkinin bütün kusurlarını söyledin, (öyleyse) hünerini de söyle. (Hâfız)
[901] neşr: -T, -B, -İ.
[902] rāyiż-i: dār rāżī?: T.
[903] ve teġnemū: -B, -İ, -S.
[904] *Sefere çıkınız, sıhhat bulur, ganimete erişirsiniz.* (Bu haliyle *zayıf* bir hadistir.)
[905] nemā-yı: - B.
[906] mışrāʿ: -İ.
[907] Bazen bedenler hastalıklarla da iyileşebilir. (el-Mütenebbî)

neṣr[908]: muḳteżāsınca eṣnā-yı[909] seferde rū-nümāy olan riyāżat **[B-91b]** u mücāhede serkār-ı[910] ṭabīʿata[911] **[H-105b]** (1) daġdaġa-i[912] ʿārıżadan mübāʿadeye **[S-14a]** müsāʿade idüp cellād-ı ḫūn-āşām-ı marażdan sebeb-i necāt (2) ve bāʿiṣ-i tecdīd-i berāt-ı[913] ḥayāt olmışdur. Benim ʿizzetlü[914] sulṭānım bu diyārda meẓālim-pīşegān-ı[915] sitem-perdāz (3) manend-i gürāz dendān-ı ḥırṣ u āzī[916] dırāz ve[917] ṣalāy-ḫ͡ān-ı yaġmā-yı erzāḳ-ı reʿāyā-yı[918] zīr-destāne[919] (4) ser-āġāz idüp pes-mānde-i[920] ẓālimān-ı pīşīn olan emvālı iḥrāz içün kemer-i himmeti miyāne-i[921] cāna (5) beste ḳılmaġıla[922] ḥālā müdāfaʿa-i cevr-kīşān-ı sitem-kār u muṣāraʿa-ı ẓulm-endīşān-ı eşrār ile evḳātımız (6) güẕār itmekdedür. Luṭf-ı Ḥaḳ'dan mütevaḳḳıʿdür ki dest-yārī-i[923] tevvecüh-i ʿālīleriyle[924] taḫfīf-i bār-ı girān-ı (7) sitem-i bī-dād-gerān **[İ-17a]** dāḥil-i dā'ire-i imkān ola. *Vemā ẕalike ʿalellāhi bi ʿazīz*[925]. Bāḳī tevfīḳ (8) **[T-51b]** refīḳ saʿādet ziyādet[926]

[***]

---

[908] neṣr: -T, -B, -İ.
[909] eṣnā-yı: eṣnā'-ı: B, İ.
[910] ser-kār-ı: kār-fermā-yı?: T.
[911] ṭabīʿata: ṭabīʿat: H.
[912] daġdaġa-i: daġdaġa vü: H; daġdaġa: İ.
[913] berāt-ı: -H, -İ.
[914] ʿizzetlü: ʿizzetli: H, T.
[915] pīşegān-ı: pīşgāh-ı: H, S; pīşkāre-i: B.
[916] āzī: āzārī: T.
[917] ve: -B.
[918] reʿāyā-yı: reʿāyā: B, S.
[919] zīr-destāne: ve zīr-destāne: B, S.
[920] pes-mānde-i: bes mātde?: T.
[921] miyāne-i: miyān-ı: T.
[922] ḳılmaġıla: ḳılmaġla: B; ḳılmaġa: İ; kılmaḳ ile: S.
[923] dest-yārī-i: dest-yāri-i: İ.
[924] ʿālīleriyle: ʿālīleri: T; ʿālīleri ile: B, S.
[925] ***Bu, Allah için güç de değildir.*** Fâtır 35/17.
[926] ziyādet: ziyādet bād: T; Bāḳī...saʿādet ziyādet: -B, -İ, -S.

3.2.11. [11. Mektup] [B-85b] Mesned-nişīn-i ḥükūmet-i Yeñişehr iken merḥūm Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı (9) belāġat-üslūbları vuṣūl bulduḳda irsāl eyledikleri belāġat-meşḥūndur[927] (10)

تجاوز حد المدح حتى كأنه

بأكثر ما يثنى عليه يعاب

Tecāveze ḥadde'l[928]-medḥi ḥattā keennehu

Bi-ekṣeri[929] mā yuṣnā ʿaleyhi yuʿābu[930/931]

فديتك من مولى يكاتب عبده

بأحرفه اللاتي حكتها الكواكب

ملكت بها رقي وانحلني الأسى

فها أنا ذا عبد رقيق مكاتب

Fedeytuke min mevlan[932] yukātibu ʿabdehu[933] (11)

Bi-eḥrufihi'l-lātī ḥaketha'l-kevākibu

Melekte bihā riḳḳī ve'nḥallenī'l[934]-esā

Fehā ene ẕā[935] ʿabdun (12) reḳīḳun[936] mukātebu[937]

rubaʿī[938]:

---

[927] Mesned-nişīn-i… belāġat-meşḥūndur: Mesned-nişīn-i ḥükūmet-i Yeñişehr iken merḥūm Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı belāġat-üslūbları vuṣūl bulduḳda irsāl eyledikleri mektūb-ı belāġat: T; Merḥūm Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi cenāblarına ihdā olınmışdur: B; Ḥükūmet-i Yeñişehr'de iken müftī Muḥammed Efendi mektūb-ı iltifāt-üslūbları vuṣūlından soñra irsāl olınmışdur: İ; Mesned-nişīn-i ḥükūmet-i Yeñişehr iken merḥūm Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi'niñ mektūb-ı iltifāt-āmīzleri vuṣūl bulduḳda irsāl itdügi mektūb-ı belīġdür: S.

[928] ḥadd: ḳadr: [şiirin aslında].

[929] bi-ekṣeri: bi-aḥseni: B, İ, S.

[930] yuʿābu: yuʿātibu/yuʿātebu: T; yuʿāyibu/yuʿāyebu: S.

[931] Övgü sınırını aştı, öyle ki o, övüldüğü (bütün o) şeylerin çoğuyla sanki de yerilmektedir. (el-Mütenebbî) [Burada bir nevi Acem mübalağası vardır. Yani Mütenebbî, bu şiirle kendisini medhettiği sultana yönelik bütün o övgülerin aslında onu övmek konusunda yetersiz, dolayısıyla bir nevi yergi olduğunu vurgulamaktadır.]

[932] mevlan: melikin: [şiirin aslında].

[933] yukātibu ʿabdehu: ʿindehu: H [H'de yanlış imla ile bi-kātibin ʿindehu].

[934] ve'nḥalleni: ve'nceletni: T; v-l-ḫ-l-t-y?: B.

[935] ẕā: -T; ve?: İ.

[936] reḳīḳun: refīḳun: İ, H, T.

[937] Kölesiyle (azad olması için) mükâtebe yapan (sen gibi) bir efendiye (şu cânım) fedâ olsun / O harfleriyle ki yıldızlar anlatır onları / (Asıl, mükâtebe için kayda geçirdiğin) o harflerle efendi oldun bana ve kaygım (kasdı, esâret kaygısıdır) çözülüp gitti / İşte ben (asıl şimdi) mükâtebe sâhibi bir köle kulum. (İbn Nübâte el-Mısrî)

[938] rubaʿī: naẓm: B.

بر نامه رقم ز خامه ای یافته‌ام

وز عنبر تر شمامه ای یافته‌ام

از شوق دمی هزار بارش خوانم

گویی تو که گنج نامه ای یافته‌ام

Ber[939]-nāme[940] raḳam zı-ḫāmeī[941] yāfte-em

Vez[942] ʿanber-i ter şemāmeī[943] yāfte-em (13)

Ez-şevḳ[944] demī hezār bāreş ḫ̆ānem

Gūyī tū ki genc-nāmeī[945] yāfte-em[946]

neşr[947]: Melāẕā bende-nüvāzā (14) verḳā-yı[948] varaḳa-i bülend-pervāz[949]-ı ser-i bī[950]-devlet-i dūr-üftādeye sāye-i saʿādet endāz olup (15) ber-bād-dāde-i felek-i tefriḳa-engīz olan evrāḳ-ı mecmūʿa-i ṣafā-yı ḫāṭırı[951] ki Benātü'n-naʿş gibi (16) perīşān idi nücūm-ı semā-ṣıfat be-hem-resīde vü[952] ferāhem belki ol hümā-yı hümāyūn-bālıñ (17) sāye-i **[S-14b]** devleti gedā-yı bī-ser ü pāyı pādişāh-ı ʿālem itmişdür.

mıṣrāʿ:

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde[953] pādişehem (18) ʿumr ber-mezīd[954]

---

[939] ber-: der-: [şiirin aslında].

[940] nāmeī: nāme-i: H; nāme: S. [Yukarıdaki beyitlerde İ, T, B, H nüshalarında en nihayet aynı anlamı taşıyan farklı bir imla kullanılmıştır. "Nāme-i" "ḫāme-i", "şemāme-i" gibi ki bunlar aslında "nāmeī" "ḫāmeī" "şemāmeī" şeklinde okunur. Şiirde Farsça imla şekli esas alınmıştır. Ya (ى) üzeri hemze değil de elif ya (ایٰ) şeklinde…]

[941] ḫāme-i: ḫāme: S; ḫāneī: [şiirin aslında]

[942] vez: ez: B.

[943] şemāme-i: şemāme: S; şemāmeī: [şiirin aslında]

[944] ez-şevḳ: ṣad bār: H, T, İ, S; vez: [şiirin aslında]

[945] genc-nāme-i; gec-nāme?: T; gec-nāme?: S; genc-nāmeī: [şiirin aslında]

[946] [Beyitler, hem şiirin aslına hem de nüshalara göre çevirilmiştir.] Mektupta, bir haneye/bir kaleme dair yazı bulmuşum / Anberden daha güzel kokulu/veya taze anber kokulu bir şemâme bulmuşum / Şevkimden onu bir dem içre bin kez okusam değer / Sen deyiver ki ben (mektup değil) bir hazine bulmuşum. (Vahşî)

[947] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[948] verḳā-yı: verḳā-i: İ .

[949] pervāz: pervāzileri: İ.

[950] ser-i bī: -İ.

[951] ḫāṭırı: ḫāṭır: T.

[952] vü: -S.

[953] ziyāde: ziyād: İ.

[954] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!

neşr[955]: Ḥaḳḳā ki ṭomar-ı mektūb-ı siḥr-üslūb-ı ʿālī-ḥażret-i şeyḫü'l-islāmī[956] ʿaṣā-yı muʿciz-nümāy-ı (19) Mūsā ʿaleyhi's-selām gibi ḥayyāt u ḥibāl[957]-ı ẓulm[958]-ı bī-dād-gerān-ı sitem-fercāmı[959] iltiḳām[960] idüp meyl-i (20) çeşm-i bī-baṣarān-ı raʿiyyet-āzār-ı **[İ-17b]** bed-ḫ͟ūh ve nīze-i cān-sitān-ı sitem-gerān-ı[961] meẓālim-penāh olup (21) cevr-kīşān-ı bī-dād-iʿtiyād ke'l-evvel ḥayf u ẓulmın[962] pīş-nihād itmek murād itdüklerinde[963] (22) dest-i ẓālim-firistāde[964] ʿilm-āsā ṭomār-ı nāme ol eşrār-ı sitem-kāre berhem-zen-i hengāme olup (23) firʿavn-nihādān-ı ḳarīb u baʿīd sīlī-ḫ͟orde-i[965] tehdīd u gūş-māl-dīde-i[966] vaʿīd olmışlardur. (24)

şiʿr:

فان يك فيهم ظلم فرعون باقيا

فان عصى موسى بكف كريم

Fe-in yeku fīhim ẓulmu firʿavne bāḳiyen[967/968]

Fe-inne ʿaṣā Mūsā bi-keffi kerīmin[969]

neşr[970]: Dergāh-ı re'fet-penāhīden[971] (25) ümīd-vārız ki **[T-52a]** her-çend iʿānet-i maẓlūm-ı sitem-dīde cilve-nümā-yı mücellā-yı ẓuhūr olduḳça erḳām-ı **[H-106a]** (1)

---

[955] neşr: -B, -İ, -T.
[956] islāmī: islām: H, S.
[957] ḥayyāt u ḥibāl: ḥayyāt-ı ḫ͟ibāl?: H; ḥayyāt-ı ḥāl?: İ.
[958] ẓulm: meżālim: İ, S, B.
[959] fercāmı: fercām: H, T.
[960] iltiḳām: iltifāt: T.
[961] sitem-gerān-ı: -S.
[962] ẓulmın: ẓulmīn: H, T.
[963] itdüklerinde: idindiklerinde: S.
[964] firistāde: firistāde-i: H; fersāde?: B, S, İ.
[965] -ḫ͟orde-i: -ḫ͟orde: H.
[966] dīde-i: dāde-i: T.
[967] fīhim ẓulmu firʿavne bāḳīyen: ẓulmu firʿavne fīhim: İ; bāḳī ẓulmu firʿavne fīhim: S.
[968] bāḳīyen: fihim: B.
[969] Firavun'un zulmü baki olsa eğer aralarında / Hiç şüphesiz Musa'nın asası kerîm birinin avucundadır. [T nüshasının derkenarında şu bilgiler yer almaktadır: "Olmaya ki beyt-i mezbūr Ebū Nuvās'ıñdur ki Reşīd haḳḳında ʿaḳd itdigi ḳaṣīdedendür ve Reşīd bu beyti istimāʿ itdiḳde Ebū Nuvās'a: Sen ʿaṣā-yı Mūsā'yı taḫ͟fīf itdiñ, deyu ʿaskerden taşra tefʿ itmişdür.]
[970] neşr: -T, -B, -İ.
[971] penāhīden: penāhdan: T; penāh-ı ilāhīden: B, İ, S.

ṣafaḥāt-ı ḥasenāt-ı şeyḫü'l-islāmī[972] teraḳḳi-yi[973] merātib-i aʿdād gibi izdiyād bula[974]. Ḥaḳ budur ki müdāfaʿa-i (2) ẓalemede bu bendelerinden[975] ṣudūr iden defʿ fi'l-ḥaḳīḳa bi-ṭarīḳi'l-mecāz sikkīne-i[976] ḳaṭʿ ḳabīlindendür. (3) Ḥasbe'l-maḳdūr sebeb-i defʿ-i ẓulm u bī-dād müttekā-yı ʿināyetlerine istināddur. Yoḫsa[977] cārū (4) -keşān[978]-ı dergāh-ı istīfā-penāh olan cebābire-i ferāʿineye muḳāvemete imkān maʿrıż-ı ḥuṣūlde (5) nümāyān olmaz idi. Elṭāf-ı[979] celiyyelerinden[980] ṣad **[B-86a]** hezār taẓarruʿ ile[981] tevaḳḳuʿ olınur ki raʿiyyet[982]-i sitem-dīde-i[983] cevr (6) -keş[984] ki keşret-i meẓālimden bī-çāreleri farṭ-ı ıżṭırāb deryā[985]-yı sīm-āb **[İ-18a]** itmişdür. Ol (7) bī-ḳarārlarıñ[986] aḥvālı[987] pīşgāh[988]-ı **[S-15a]** fażl u efḍāl olduḳda nāme-i nāmī-i[989] vācibü'l-imtiṣāl ki (8) mīḫ-i[990] āteşīn-i erbāb-ı[991] ẓülm u ḍalāldür ışdār[992] buyurılmaġla[993] raḫne-i[994] dīvār-ı inṣāf teng-derz[995] (9) olup dervāze-i sitem sedd olmaġla[996/997] ser-geştegān-ı[998] ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı meżālim dem-sāz-ı ārām u (10) ḳarār olmaḳ niçe ecr-i cezīle ẕerīʿa vü[999] vesīle olup bu bendeleri daḫı

---

[972] İslāmī: İslām: H.
[973] teraḳḳi-yi: teraḳḳī-i: B, S.
[974] bula: bulacaḳ: İ.
[975] bendelerinden: bendelerinde: B, T.
[976] sikkīne-i: sikkīne-i üstād: B; sikkīne: İ; sekte-i: S.
[977] yoḫsa: bu yoḫsa: T; yoḳsa: S.
[978] cārū-keşān: cārūb-keşān-ı: B, İ; cādū-kīşān?: T.
[979] elṭāf-ı: elṭāf-ı ʿaliyye: İ.
[980] celiyyelerinden: celiyye-i cibilliyelerinden: B, S.
[981] ile: -H.
[982] raʿiyyet: vaʿiyyet?: T.
[983] sitem-dīde-i: sitem-dīde: T.
[984] keş: kīş: H.
[985] deryā: ġarḳ-ı deryā: B.
[986] bī-ḳarārlarıñ: bī-ḳarārları: H.
[987] aḥvālı: aḥvāl: H.
[988] pīşgāh: maʿruż-ı pīşgāh: B, İ, S; cilve-ger-i pīşgāh: T.
[989] nāmī-i: nāmi-yi: H, İ.
[990] mīḫ-i: mıh-ı: İ.
[991] erbāb-ı: ser-i erbāb-ı: S.
[992] ışdār: ıżdār?: B.
[993] buyurılmaġla: buyrılmaġa: H, S.
[994] raḫne-i: raḫne: H.
[995] derz: dejr?: B.
[996] olmaġla: olınmaġla: B, İ; olınmaḳ ile: S.
[997] raḫne.... sedd olmaġla: -T.
[998] ser-geştegān: ser-gestegān?: T.
[999] ẕerīʿa vü: ẕerīʿa-i: H.

الدال على الخير كفاعله

ed-dāllu ʿale'l[1000]-ḫayri ke-fāʿilihi[1001] (11)

mefhūmı üzre *bi-ʿināyetihi*[1002] *subḥānehu*[1003] ḫūşe-çīn-i ḫırmen-i ṣevāb ve maġnem-i ecirden ḥişşe-dār u (12) behre-yāb ola. Ümīddür[1004] ki cümle[1005] aḳvāl u efʿāl ḳarīn-i rıżā-yı Rabb-i ẕü'l-celāl-i müteʿāl[1006] (13) olmaġa tevfīḳ ola[1007].

meṣnevī[1008]:

بهر آن گفتست حق خود را بصير

تا بود ديد ويت مردم پذير

بهر آن گفتيست حق خود را سميع

تا ببندي لب ز گفتار شنيع

Behr-i ān[1009] goftest[1010] Ḥaḳ ḫod-rā Baṣīr

Tā[1011] buved dīd-i veyet[1012] merdum (14) -pezīr[1013]

Behr-i ān goftest[1014] Ḥaḳ ḫod-rā Semīʿ

Tā bı-bendī leb zı-guftār-ı şenīʿ [1015]

[1000] ʿalā: ilā: İ.

[1001] Bir hayr(ın) yolunu gösteren o hayrı işleyen gibidir.

[1002] ʿināyetihi: ʿināyeti: H.

[1003] subḥānehu: subḥānehu ve teʿa[lā]: S.

[1004] ümīddür: ümmīddür: İ.

[1005] cümle: cümle-i: B, S.

[1006] müteʿāl: ve melik-i müteʿāl: S.

[1007] tevfīḳ ola: ṭarīḳ-i ṣevābda hādī-i tevfīḳ refīḳ ola: S; tevfīḳ refīḳ ola: İ.

[1008] meṣnevī: naẓm: B.

[1009] behr-i ān: ez-pey-i: [şiirin aslında]

[1010] goftest: goftīst: H; goft: [şiirin aslında]

[1011] Tā: ki: [şiirin aslında]

[1012] dīd-i veyet: dīdiyet: B, İ; dū dīdeet: T; dīde-i dilet: S.

[1013] merdüm-peẕīr: her dem dil-peẕīr: B; merdūm-rā peẕīr: İ; her-dem neẕīr: [şiirin aslında]

[1014] goftest: goftīst: H.

[1015] [Şiir, aslına göre çevrilmiştir.] Ol sebepten dedi Hak kendine Basîr / Ta ola o iki gözün her dem (bir) nezîr . / Ol sebepten dedi Hak kendine Semî' / Ta kapayasın dudağı o söz(ler)den ki şenî'.

neşr[1016]: maʿnāsı (15) ser-levḥa[1017]-i kār-nāme-i aʿmāl olmaġıla[1018] cünūn-ı şebāb ile[1019] irtikāb olınan menāhīden[1020] ʿözr (16) -ḫ̬ᵕāh[1021] olup ḥasbe'l-imkān telāfī-i mā-fāt ve taḳṣīrāt-ı mebādī-i[1022] sinnu u sāla[1023] mükāfāt (17) cilve[1024]-perdāz-ı minaṣṣa-ı ẓuhūr ola.

şiʿr[1025]: **[T-52b]**

ونسأل الله السلامة من الوصمة

والإمداد بالتوفيق والعصمة

والإرشاد إلى سلوك التقوى

والتمسك في كل حال بسببها الأقوى

Ve[1026] nes'elullāhe's[1027]-selāmete mine'l[1028]-vaṣmati

Ve'l-imdāde (18) bi't-tevfīḳi ve'l-ʿişmeti

Ve'l-irşāde ilā sulūki't[1029]-teḳvā

Ve't-temessuke fi-kullī ḥālin (19) bi-sebebiha'l-aḳvā[1030/1031]

neşr[1032]: Bende-perverā emr-i teftīşde[1033] **[İ-18b]** luṭf-ı bende-nüvāzı mücellā-yı cilve-ger[1034]-i (20) ẓuhūrda[1035] olduġı itmām-ı infāẕ-ı aḥkām-ı şerʿ-i şerīf-i muṭahharı[1036] istilzām itmegin (21) dergāh-ı Ḥaḳdan der-ḫ̬ᵕāstdur ki naḳd-i ecrden bāliġ-i nişāb ve gerden-i ḥüsn-i ʿamel mücellā-yı (22) pīrāye-i ṣevāb olup iʿānet-i şerʿ-i Muḥammedī ile

---

[1016] neşr: -T, -B, -İ, S.
[1017] levḥa: nāme: İ.
[1018] olmaġıla: olmaġla: B, S; olmaġa: İ.
[1019] şebāb ile: şebābile: T.
[1020] menāhīden: menāhī vü melāhīden: B, İ, S.
[1021] ʿözr-ḫ̬ᵕāh: ʿözr u ḫ̬ᵕāh: H.
[1022] mebādī-i: mebādī: H, T, İ.
[1023] sāla: sāla-i: H.
[1024] cilve: -T.
[1025] şiʿr: -İ, -S, -B.
[1026] ve: [şiirin aslında]
[1027] nes'elullāhe: neşāullāhe: İ.
[1028] min: ʿan: B, T, S, İ.
[1029] sulūki: sebīli sulūki: B, S; sulūki sebīli: İ.
[1030] el-aḳvā (الأقوى): el-eḳvel (الأقول)?: T.
[1031] Allah'tan selâmet dileriz lekelenmekten / Tevfîk ve ismet ile imdâdı (dileriz ondan) / Takvâ yolunu sülûka bizi hidâyet eylemesini / Ve her hâl u kârda (takvâ yolunun) en güçlü esbâbına tutunabilmeyi…
[1032] neşr: -T, -B, -İ, S.
[1033] teftīşde: teftişde: T.
[1034] cilve-ger: cilveler: İ.
[1035] mücellā-yı cilve-ger-i ẓuhūrda: mücellā-yı ẓuhūrda cilve-ger: T.
[1036] muṭahharı: muṭahhar: B, İ, S; mażhar/muẓhir: H.

ḫidmet[1037]-i dīn-i mübīn ve[1038] sebeb-i taḥrīk-i (23) ḳalem-i kātib[1039]-i yemīn ola. **[S-15b]** Ḥaḳḳā ki dest-i kātib-i[1040] yesār hergiz āşinā-yı ḫāme olmamaġla[1041] dā'imā bī-kār (24) olup cümle[1042] evḳāt-ı kitābet[1043] bī-kem ü kāst[1044] maḫṣūṣ-ı nivīsende-i[1045] dest-i rāstdur. (25) Fi'l-ḥaḳīḳa[1046] teftīş-i[1047] ḳażā' keffetey[1048]-i mīzān-āsā birbirinden[1049] cüdā[1050] olmamaġla[1051] itmām-ı meşālīḥ u umūr ṣūret-nümā-yı **[H-106b]** (1) mir'āt-ı żuḥūr ola[1052]. Ammā mufāraḳat bedel-i muḳārenet olsa[1053] tetmīm-i mühim içün istiʿmāl dāḫil-i (2) dā'ire-i vāsiʿa-ı iḥtimāl olmaz.

mışrāʿ:

كارى كه ميكنند حكيمان نكو كنند

Kārī ki mī-kunend ḥakīmān nikū kunend[1054]

[***]

3.2.12. [12. Mektup] Şām-ı dārü's-selām (3) ṭalebi içün Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[1055] (4)

قد تناهيت في المكارم والفضل

وحزت العلى فاين تريد

[1037] ḫidmet: ḫiẕmet: T.
[1038] mübīn ve: -B, -S; mübīn: İ, T.
[1039] kātib: kāẕib?: B.
[1040] dest-i kātib-i: dest-i: H, T.
[1041] olmamaġla: olmamaḳ ile: S.
[1042] cümle: cümle-i: İ
[1043] evḳāt-ı kitābet: evḳāt-ı müdāvemet-i kitābet: B, İ, S.
[1044] kāst: kesāset: T.
[1045] nivīsende-i: nivīsende: İ.
[1046] fi'l-ḥaḳīḳa: ḥaḳḳā ki fi'l-ḥaḳīḳa: İ.
[1047] teftīş-i: teftīş u: B, İ, S.
[1048] keffetey: keffey: H, İ; keffeyni: S; keffe-i: T.
[1049] birbirinden: birbirden: İ.
[1050] cüdā: ḫüdā?: T.
[1051] olmamaġla: olmamaḳ ile: S.
[1052] ola: olur: B, İ, S.
[1053] olsa: olursa: B.
[1054] Kâmillerin yaptığı iş kâmil olur. Birebir çeviri: Hekimler/bilgeler ne yaparlarsa güzel yaparlar.
[1055] Şām-ı … ihdā olınmışdur: Şām-ı? cennet-meşām-ı dārü's-selām ṭalebi içün Şeyḫü'l-İslām müfti'l-enām Muḥammed Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur: T; Bu nāme-i ʿanber-i Şām müşārün ileyhedür: B; Dārü's-selām-ı Şām ṭalebi içün Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi'ye taḥrīr itdügi recā-nāme-i sāmiyedür: İ; Şām-ı dārü's-selām ṭalebi içün Şeyḫü'l-İslām Muḥammed Efendi merḥūma taḥrīr itdügi recā-nāme-i merġūb-ı bedīʿu'l-üslūbdur: S.

ان للناس غاية في المعالي

و قفوا عندها و انت تزيد

Ḳad tenāheyte fī'l[1056]-mekārimi ve'l-faḍli

Ve ḫuzte'l[1057]-ʿulā fe-eyne turīdu **[B-86b]**

İnne li'n-nāsi ġāyeten (5) fi'l-meʿālī

Vaḳefū ʿindehā ve ente tezīdu[1058]

neşr[1059]: Rūy-māl-ı ṣaff-ı[1060] niʿāl-ı meclis-i[1061] ʿālī-i[1062] feżā'il (6) -penāh ki fi'l-ḥaḳīḳa efāżıl-ı **[İ-19a]** rūzigāre[1063] pīşgāhdur[1064] kemā hüve'l-vācib[1065] taḳdīm olınduḳdan ṣoñra (7) ʿarża-dāşt-ı niyāz-mendāne oldur ki şeb-zinde-dār vaʿd-ı[1066] kerīmleri[1067] ṭulūʿ-ı ṣubḥ-ı ṣādıḳ (8) incāz-ı intiẓārile[1068] şeb-heme-şeb sitāre-veş[1069] çeşm-bāz olup ümīddür[1070] ki[1071] ufḳ-ı mekārim (9) -tutuḳ-ı **[T-53a]** ʿināyetden ẓuhūr-ı tebāşīr-i ṣabāḥ-ı necāḥ rāḥat-resān-ı bīmār-ı pister[1072] -intiẓār ola. (10)

beyt:

دلتنگ مباش این همه نومید چرایی

باشد که شب ما سحری داشته باشد

[1056] fī: bi: S.

[1057] ḫuzte: cuzte: T; ḫurte?: B, S.

[1058] Şüphesiz cömertlik ve fazilette nihayete ulaştın / Zirveye eriştin/zirveyi aştın, artık nereye gitmek dilersin? / İnsanların yücelikler içre bir durağı vardır / Ki orada durmuşlardır; sense ilerler dursun.

[1059] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1060] ṣaff-ı: ṣaffet-i: H.

[1061] meclis-i: -İ.

[1062] ʿālī-i: ʿālī: H, İ, T; ʿālī-ḥażret-i: B.

[1063] rūzigāre: rūzigār: H.

[1064] pīşgāhdur: pūsegāhdur?: T.

[1065] Vacip olduğu üzre…/Gereğince…

[1066] vaʿd-ı: vaʿde-i: B, İ, S.

[1067] kerīmleri: keremleri: B, İ, S.

[1068] intiẓārile: intiẓār ile: B, T.

[1069] sitāre-veş: sitāre-i veş?: H.

[1070] ümīddür: ümīd: B, İ.

[1071] ümīddür ki: ümīdgāh-ı: S.

[1072] pister: pister derd: S; bister: H, İ.

Dil-teng me-bāş[1073] īn heme nevmīd çerāyī

Bāşed ki[1074] şeb-i mā seḥerī[1075] dāşte (11) bāşed[1076]

beyt[1077]**:**

Ölmedin vaʿde vefā eyleye mi yār ʿaceb

Ḳutlu gündür o gün ammā ḳatı (12) çok ferdāsı[1078]

neṯr[1079]: Ḥaḳḳā ki teskīn-i tef[1080] u tāb-ı dil-ḫaste-i peyġūle-i ḥırmān[1081] mevḳūf-ı nesīm-i (13) seḥer-i **[S-16a]** feyż-eṯer-i luṭf u iḥsān idügi muḳarrerdür[1082].

beyt:

از کرمئ تب شب محنت گداختیم

کو صبحدم که اب بر اتش زندمرا

Ez-germī-i teb-i şeb-i miḥnet gudāḫtīm[1083] (14)

Kū ṣubḥ-dem ki āb ber[1084]-āteş-i zindem-rā[1085]

neṯr[1086]: El-ḥāṣıl şeb-i deycūr-ı intiẓārda dāġ-dār-ı vaʿde-i (15) şām-ı intiẓāra[1087]

أليس الصبح بقريب

eleyse'ṣ-ṣubḥu bi-ḳarīb[1088]

maʿnāsıyla[1089] zemzeme-sāz olup

beyt:

[1073] me-bāş: me-şev: B, İ, S.
[1074] bāşed ki: şāyed: B, İ, S.
[1075] seḥerī: seḥer: T; hem seḥerī: S.
[1076] Gönlünü daraltıp kederlenme, bu kadar karamsar olman neden? / Olur ki bizim gecemizin de bir seheri vardır.
[1077] beyt: -S.
[1078] [Beytin ikinci dizesi Bâkî'ye aittir.]
[1079] neṯr: -T, -B, -İ, S.
[1080] tef: teb: İ.
[1081] ḥırmān: ḫırmān: T.
[1082] muḳarrerdür: emr-i muḳarrerdür: B.
[1083] güdāḫtīm: güdāḫtem: S.
[1084] ber: pür: H.
[1085] Mihnet gecesinin sıcaklığının hareretinden eridim / Hani nerede o seher vakti (ki) şu canlı ateşim üzre bir su (ola)! (/Öyle ki seher vakti adeta üzerime kaynar su dökülüyor.)
[1086] neṯr: -T, -B, -İ, S.
[1087] dāġ-dār-ı ... şām-ı intiẓāra: -T; intiẓāra: -B, -S, -İ.
[1088] ***Sabah da yakın, değil mi?*** [Hud 11/81 ayetinin bir kısmı]
[1089] maʿnāsıyla: maʿnāsı ile: İ, S.

طی زمان کن ای فلک وعدهٔ وصل یار را

پارهٔ از میان ببر این شب انتظار را

Ṭayy-ı (16) zemān kun ey felek vaʿde[1090]-i vaṣl-ı yār-rā

Pāreī ez miyān bı-ber īn[1091] şeb-i intiẓār-rā[1092/1093]

neşr[1094]: mefhūmı ile[1095] terāne-perdāz olmaḳdadur[1096]. Dāġ-ı dil-ḫırāş-ı ḫūn-pāş-ı intiẓāra sepīdī-i[1097] (17) ṣubḥgāh-ı incāḥ u incāz gibi penbe-i[1098] sāz-kār[1099] u kār-sāz[1100] olmaz. Ümidgāhā[1101] bendegān[1102]-penāhā ḫˇast-gārī-i[1103] (18) ʿarūs[1104]-ı Şām bende-i ḫāliṣü'l-velāları ile[1105] fülān kes[1106] **[İ-19b]** meyānında dā'ir[1107] olup dā'imā (19) ḥırfetü'l[1108]-edeb ḫaṣm-ı cān-ı erbāb-ı[1109] istiʿdād olmaġın hemīşe żāyiʿ-sāz-ı re'sü'l-māl-ı (20) āmāl olmaġla[1110] maḥrem-i şebistān-ı viṣāl olmaġa mecāl olmayup

beyt[1111]:

من به حسرت دورگرد و مدعی مغرور وصل

ای محبت خاک بر سر باد تأثیر ترا

Men be-ḥasret devr-gerd (21) u müddeʿī maġrūr-ı vaṣl

Ey muḥabbet ḫāk ber-ser bād te'ṯīr-i turā[1112]

[1090] vaʿde: müjde [şiirin aslında].

[1091] bı-ber īn: b-y-r-n-y?: T.

[1092] rā: zā: T.

[1093] Ey felek! Vade-i vasl-ı yâr için tayy-ı zamân eyle / Bu şeb-i intizârdan bir dilimi arada imhâ eyle! (Vahşî)

[1094] neṯr: -T, -B, -İ.

[1095] mefhūmı ile: mefhumile: T, B.

[1096] olmaḳdadur: olduḳdadur: İ.

[1097] sepīdī-i: sepīdi-yi: H.

[1098] penbe-i: penbe: H, İ.

[1099] kār: -B.

[1100] kār-sāz: sāz-ı kār: İ.

[1101] ümidgāhā: ümmīdgāhā: B.

[1102] bendegān: İ.

[1103] ḫˇast-gārī-i: ḫˇast-gāri-yi: H, T, İ .

[1104] ʿarūs: ʿarūş?: H; ʿarş: T.

[1105] velāları ile: velālarıla: B.

[1106] fülān kes: ḳalan gibi?: İ.

[1107] dā'ir: dāyir: B, S; dā'ire: İ.

[1108] ḥırfetü: ḫırḳetü?: İ, S.

[1109] erbāb-ı: -T.

[1110] olmaġla: olmaġıla: H.

[1111] beyt: şiʿr: S.

[1112] Ben hasret[in]le dolanıp dururum, müddei mağrur-ı vasl / Ey aşk! Senin o tesirin (var ya), toprak dökülsün başına!

neṯr[1113]: mefhūmı ḥaseb-i ḥal (22) olıcaḳ muḳteżā-yı himmet-i[1114] istiġnā-pesend[1115]

şiʿr:

إذا وقع الذباب على طعام
رفعت يدي ونفسي تشتهيه
وتجتنب الأسود ولوغ ماء
إذا كان الكلاب يلغن فيه

İẕā veḳaʿa'ẕ-ẕubābu ʿalā ṭeʿāmin
Refaʿtu (23) yedī ve nefsī teştehīhi
Ve tectenibu'l-usūdu vulūġe mā'in
İẕā kāne'l-kilābu yeleġne fihi[1116]

neṯr[1117]: (24) Mefhūmı üzre[1118] kār-bend olmaḳ idi. Lākin

beyt[1119]:

آنكه شـيران را كند روبــه مزاج
احتياجست احتياجست احتياج

Ān ki[1120] şīrān-rā kuned rūbeh-mizāc
İḥtiyācest **[H-107a]** (1) iḥtiyācest iḥtiyāc[1121/1122]

neṯr[1123]: maʿnāsı maʿẕeret-cūy-ı kem[1124]-himmetī-i aṣḥāb-ı iḥtiyāc olur. (2) Meded-kārī-i[1125] istiḫḳāḳla[1126] kemend-endāz-ı küngüre-i[1127] bām-ı Şām olmaḳ ḫayāl-ı ḫām ve ṣemere-i **[T-53b]** evhām (3) olduġı bir[1128] zaḫm-kārīdür ki ol nāṣūr-ı[1129] dehen-küşāde biraz

---

[1113] neṯr: -T, -B, -İ, S.
[1114] himmet-i: himmet-i bülend: B, İ, S.
[1115] pesend: pesne?: T.
[1116] Konacak olsa [bir] sinek bir yemeğin üzerine eğer / Çekerim elimi [ondan], olsa da nefsim onu arzu eder / İmtinâ eder aslanlar öyle bir suya varmaktan ki / Ona köpeklerin salyası değer.
[1117] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1118] mefhūmı üzre: mażmūnıla: B; mażmūnı ile: İ; mażmūnı: S.
[1119] beyt: mıṣrāʿ: S.
[1120] ān ki: ān çı: B, İ; īn çı: S.
[1121] ihtiyācest **...** ihtiyāc: -S.
[1122] O şey ki kılar aslanları tilki mizaç: İhtiyaçtır, ihtiyaçtır, ihtiyaç.
[1123] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1124] kem: tek: H; teng: T.
[1125] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.
[1126] istiḫḳāḳla: istiḫḳāḳıyla: H; istiḫḳāḳ ile: B, S.
[1127] küngüre-i: küngüre: H.
[1128] bir: pür: T.
[1129] nāṣūr-ı: nāsūr-ı: İ, B, S.

müddet daḫı merhem-i kāfūr-ı (4) luṭflarından dūr olursa ebede'd-dehr ḳarīn-i iltiyām[1130] **[S-16b]** ve leb-be-leb-i nihād[1131] olmaz. Bende-nüvāzā (5) **[B-87a]** ḫ̆ān-sālār[1132]-ı rūzigār ḥavāle itdügi nevāle[1133]-i

لا يسمن ولا يغني من جوع

lā yusminu velā yuġnī min cūʿin[1134]

maʿnāsın lisān-ı (6) ḥālle beyān iderken sermāye-i[1135] zebān-dırāzī-i ḳarż-ḫ̆āhān[1136]-ı kūteh-naẓar olduġı bāliġ-i (7) nişāb-ı istiġrabdur. Dīvār-ı raḫne-dār-ı maʿāş **[İ-20a]** hezār ḥīle vü tedbīr ile[1137] taʿmīr olınmaḳ kemā (8) yenbaġī ṣūret-peẕīr olmazken[1138] teḳāżā-yı bī-cāy[1139] ile[1140] germ-sāz-ı hengāme-i ṭaleb olduḳları (9) ḫamīr-i māye-i ġarābet olmışdur. Bende[1141]-penāhā nām-zed-i ḳażā-yı[1142] Beytü'l-Maḳdis[1143] ser-geşte-i tīh-i telāşī[1144] (10) olmaġıla[1145] żabṭ-ı ḫavāşīde[1146] musāmaḥadan teḥāşī itmeyüp ol aḳṭār[1147]-ı güsiste (11) -mehārıñ ḫabṭ-ı ʿaşvāsında[1148] reʿāyā pāy-māl olduġı elsine-i vārid u ṣādırdan[1149] gūş-güẕār (12) olmışdur. Cezā-yı sezā-yı aʿmāl-ı nā-ṣevābı[1150] iḫtimāl-i gūş-mal-ı ʿazl istimāʿ olınur. ʿArūs-ı nāz (13) -perver-i Şām'ı[1151] dem-sāzī-i[1152] hem-ḫ̆ābe[1153]-i nā-münāsibden

---

[1130] ḳarīn-i iltiyām: iltiyām: H, T, İ.
[1131] nihād: nihāde: T, S.
[1132] ḫ̆ān-sālār: ḫ̆ān-sār: B.
[1133] nevāle-i: -B; nevāle: T, S.
[1134] ***O da ne besler ne de açlığı giderir.*** Ğaşiye 88/7.
[1135] sermāye-i: sermāye: H.
[1136] ḫ̆āhān: ḥ̆āhān: T.
[1137] tedbīr ile: tedbīrle: İ.
[1138] olmazken: olmaz iken: B, İ.
[1139] cāy: cā: S.
[1140] ile: -İ.
[1141] bende: bendegān: İ.
[1142] ḳażā-yı: ḳażā'-i: B, İ, S.
[1143] Maḳdis: muḳaddes: T.
[1144] telāşī: telāş: İ.
[1145] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.
[1146] ḫavāşīde: ḥavāşīde: İ.
[1147] aḳṭār: ḳaṭār?: B, İ, S.
[1148] ʿaşvāsında: ʿaşvāsından: İ, B, S.
[1149] vārid u ṣādırdan: ṣādır u vāridden: İ.
[1150] ṣevābı: ṣevābı içün: B, S.
[1151] Şām'ı: Şāmī-i: H.
[1152] dem-sāzī-i: -S; dem-sāzi-yi: T, İ.
[1153] ḫābe: ḫ̆ābe: T.

ḫalāṣ idüp bi-dūni'l-kefā'e[1154] mesned (14) -nişīn-i ḥacle-i[1155] ḳamrānī olan nā-müsteḥaḳḳı cānib-i Ḳuds-i Şerīfe rū-be-rāh itmek ḫuṣūṣında (15) himmet-i ʿaliyyeleri der-kār ve ʿināyet-i celiyye-i[1156] cibilliyyeleri[1157] fermān-ber-dār olmaḳ ser-levḥa-i (16) dīvān-ı[1158] emānī vü fihris-i[1159] cerīde-i şād-mānī olur. Ḥaḳ budur ki telāfī-i[1160] teġāfül-i sābıḳ mevḳūf-ı (17) nigāh-ı çeşm-i iltifāt u bih-būdi-yi[1161] zaḫm-ı pīşīn muḥtāc-ı merhem-i mükāfātdur[1162].

şiʿr:

انظر الي بعين قد قتلت بها

وداوني بالتي كانت هي الداء

Unẓur ileyye (18) bi-ʿaynin ḳad ḳatelte bihā

Ve dāvinī[1163] bi'l-letī kānet hiye'd-dā'u[1164]

neşr[1165]: Eger temādī-i[1166] çille-i[1167] merdān-ı nā-murādān (19) dil-ḫᵕāh-ı ʿālī-ḥażret-i iftā[1168]-penāh olursa

mıṣrāʿ[1169]**:**

كار ما نيست بجز پيروئ خاطر تو

Kār-i mā nist be-cuz peyrevi[1170]-i ḫāṭır-ı tū[1171]

[1154] kefā'e: kefāeti: T; kefāre?: İ.
[1155] ḥacle-i: ḫacle-i: B, S.
[1156] celiyye-i: celiyyeleri: B; celiyye: T, İ.
[1157] cibilliyyeleri: -B.
[1158] dīvān-ı: dīvāni-yi: T.
[1159] fihris-i: fihrist-i: B, İ, S.
[1160] telāfī-i: telāfi-yi: B, İ.
[1161] bih-būdi-yi: bih-būdī-i: B, S.
[1162] mukāfātdur: mukāfātdur ki: B.
[1163] dāvinī: d-d-n-y?: T.
[1164] Öldürdüğün o gözlerle bak bana / Bizatihi hastalık olan o şeyle tedavi et beni.
[1165] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1166] temādī-i: temādi-yi: S.
[1167] çille-i: çille: H, İ.
[1168] iftā: fetvā: İ.
[1169] mıṣrāʿ: beyt: S.
[1170] peyrevi-i: bī-revī?: T.
[1171] Bizim işimiz, senin hatırına/gönül hoşluğuna peyrev olmaktan gayrı bir şey değildir.

neşr[1172]**:** mażmūnı (20) üzre rıżā-cūyī-i[1173] **[İ-20b]** üstāẕ[1174]-ı **[S-17a]** melāẕ-ı feżā'il[1175] - destgāh şāh-beyt-i **[T-54a]** ḳaṣīde-i maḳṣūd (21) olur.

beyt:

در دایرهٔ قسمت ما نقطهٔ تسلیمیم

رأی آن چه تو اندیشی حکم آن چه تو فرمایی

Der-dā'ire-i ḳısmet mā nuḳṭa-i[1176] teslīmīm[1177]

Re'y[1178] ān çı tū endīşī ḥukm ān çı tū fermāyī[1179] (22)

şiʿr[1180]:

و ینجز لي رب السموات وعده الـ

كريم بأن العسر يتبعـه الـيسـر

وما لي الى الإلحاح والحرص حاجة

وقد عرف المبتاع وانفصل السعـر

Ve yuncizu[1181] lī rabbu's-semevāti vaʿdehu'l-kerīme

Bi-enne'l-ʿusre yetbeʿuhu'l-yusru[1182]

Vemā liye ile'l-ilḥāḥi[1183] (23) ve'l-ḥırṣi ḥācetun

Ve ḳad ʿurife'l-mubtāʿu ve'nfeṣale'siʿru[1184]

beyt[1185]:

باقی همیشه بخت بکام و فلک غلام

اجرام رام و عزت و اقبال بر دوام

[1172] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1173] -cūyī-i: -cūyi-yi: T, İ.
[1174] üstāẕ-ı: üstād-ı: T, B, İ.
[1175] feżāil: feżāyil: B, S.
[1176] nuḳṭa-i: nuḳṭa: T.
[1177] teslīmīm: teslīmem: H, B.
[1178] re'y: rāy: T, İ; luṭf: [şiirin aslında]
[1179] Biz, kısmet dairesinde [teslim noktasıyız,] sana tabiyiz. Lütuf [/görüş], [sen] ne düşündüysen [/düşünürsen] odur; hüküm, [sen] ne buyurursan o! (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 498)
[1180] şiʿr: ʿArabī: S.
[1181] yuncizu: enceze: [şiirin aslında]
[1182] Göklerin Rabbi benim için, zorluğu kolaylığın takip edeceğiyle ilgili o kerîm vaadini incâz etti.
[1183] ilḥāḥi: ilḥāci?: İ.
[1184] Benim hırsa ve ısrara ihtiyacım yoktur. Satılan mal bilinmiş ve onun fiyatı da belirlenmiştir.
[1185] beyt: -İ.

Bāḳī hemīşe baḫt bekām (24) u felek ġulām

Ecrām rām u ʿizzet[1186] u iḳbāl ber-devām[1187/1188]

şiʿr[1189]:

بقيت مدى الدنيا وعزك راسخ

وظلك ممدود وبابك عامر

Baḳīyte meda'd-dunyā (25) ve ʿizzuke rāsiḫu

Ve ẓilluke memdūdun ve bābuke ʿāmiru[1190]

[***]

3.2.13. [13. Mektup] Eşnā'-ı ṭaleb-kārī-i ḳażā'-i [H-107b] (1) Şām'da merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[1191] (2)

قد كنت عن عدد الايام في شغل

فاليوم شهري لوعد منك معدود

الام اغدو ككمون بمزرعة

ان فاته الماء اغنته المواعيد

Ḳad kuntu ʿan[1192] ʿadedi'l[1193]-eyyāmi fī şaġelin

Fe'l-yevme şehrī[1194] li-vaʿdin minke maʿdūdu

İlā-me aġdū[1195] (3) ke-kemmunin bi-mezraʿatin

İn fātehu'l-mā'u aġnethu'l-mevāʿīdu[1196]

şiʿr[1197]:

[1186] ʿizzet: devlet: B, S.

[1187] ber-devām: müstedām: B, İ, S.

[1188] Bâkî (olsun) her dem baht ber-murât felek gulâm / Ecrâm ram ve izzet u ikbâl ber-devâm.

[1189] şiʿr: -T.

[1190] Payidâr kalasın dünya döndükçe, izzetin köklü / Gölgen uzun ve eşiğin mamûr ola.

[1191] Eşnā'-ı ṭaleb-kārī-i…ihdā olınmışdur: Eşnā'-ı ṭaleb-kāri-yi ḳażā'-i Şām-ı dārü's-selāmda Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur: T; Bu mektūb-ı ṭırāzende-üslūb Esʿad Efendi merḥūmadur: B; Ṭaleb-kārī-i Şām'da merḥūm Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne taḥrīr olınmışdur: İ; Eşnā'-ı ṭaleb-kārī-i ḳażā'-i Şām'da merḥūm behişt-maḳām Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne taḥrīr itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S.

[1192] ʿan: fī: B.

[1193] ʿadedi: ʿiddeti: T.

[1194] şehrī: ʿāmī: [şiirin aslında]

[1195] aġdū: v-e-ġ-d-d?: T.

[1196] Doğrusu (geçen) günler adedince (boş) bir meşgale içindeydim ben / Bugün ise bir ayım senden (gelecek) bir vaad için sayılı (sayılır) / Kime gideyim, bir mezraada (su yerine yalancı vaadlerle avutulmuş) kimyon otu gibi(yim) / Ki sudan mahrum kaldığında (sahte) vaadlere kanar durur.

[1197] şiʿr: -B, -S.

يا أكثر الناس إحسانا وأعرضهم

سيبا وأطولهم في المكرمات يدا

ما نسأل الله إلا أن تدوم لك

النعماء فينا وأن تبقى لنا أبدا

Yā ekṣere'n-nāsi iḥsānen (4) ve aʿreḍehum

Seyben ve eṭvalehum fi'l-mekrumāti yeden

Mā nes'elullāhe[1198] illā en tedūme leke (5)

en-naʿmā'u fīnā ve en tebḳā lenā ebeden[1199] **[B-87b]**

neşr[1200]: Efvāh-ı ecfānıla[1201] āsitān-būsī-i[1202] feżā'il[1203]-penāh (6) *lā-zāleti'l-fetvā yetefeyyeu*[1204] *ẓilāle*[1205] *ẕurāh*[1206] taḳdīm olınup maʿrūẓ-ı bendegī budur ki (7) ümīdgāhā[1207] bendegān[1208]-penāhā kişt-zār-ı recā āb-yārī-i[1209] nīsān-ı iḥsān-ı feyż-resānıla[1210] (8) şādāb olmazsa[1211] sūḫte-i[1212] tef u[1213] tāb(-ı) ḫuşk-sāl-ı ḥırmān olmaḳ muḳarrerdür.

şiʿr: (9)

اذا زرع الاماني ليس يسقى

بغيث البر أسرع في الجفاف

İẕā zerʿu'l-emānī leyse yusḳā

Bi-ġayṣi'l **[İ-21a]** -birri esraʿa fi'l-cefāfi[1214/1215]

[1198] nes'elullāhe: neşāullāhe: İ.

[1199] Ey insanların en fazla ihsan sahibi, bağışça en engini ve ikramlarda eli en açık olanı! Allah'tan dileğimiz nimetlerin dâimi olmasıdır içimizde senin için ve ebeden kalmandır bizim için. (Buhtürî)

[1200] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1201] ecfānıla: ecfān ile: B, İ, S.

[1202] būsī-i: būsi-yi: T, İ.

[1203] feżā'il: bārgāh-ı feżāyil: B, İ, S.

[1204] yetefeyyeu: tebaʿiyyen?: İ tetefeyyeu: B.

[1205] ẓilāle: ẓilāleke: T.

[1206] Fetvâ hâlâ daha (onun) zirvelerinin gölgesinde gölgelenir.

[1207] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B.

[1208] bendegān: -İ, -S.

[1209] āb-yārī-i: āb-yāri-yi: T, İ.

[1210] resānıla: resān ile: B, İ, S.

[1211] olmazsa: olmaz ise: B, İ, S.

[1212] sūḫte-i: sūḫte: T, İ.

[1213] u: -B.

[1214] cefāfi: cifāni?: B.

[1215] Vaatlerin ekini, iyilik yağmuruyla sulanmazsa eğer, çabucak kurumaya yüz tutup gider.

neşr[1216]: Biraz müddet (10) daḫı seḥāb-ı pür-āb-ı luṭfları sīr-āb-sāz-ı meẕraʿ-ı ümīd olmazise[1217] muḳarrerdür ki semūm (11) -zede-i germā-yı sūzende-i[1218] hevā-yı[1219] ye's olduḳdan ṣoñra **[S-17b]** meded-kārī-i ebr-i ʿāṭıfetiyle[1220] sūd-mend (12) ve ḳaṭrehā-yı ġamām[1221]-ı inʿāmıyla[1222] ser-sebz u berūmend olmaz[1223].

mıṣrāʿ[1224]:

ومنفعة الغيث قبل العطب

Ve manfeʿatu'l-ġayṣi ḳable'l-ʿaṭabi[1225]

mıṣrāʿ: (13)

گیاه خشک را سیرابئ باران نمیسازد

Giyāh-ı ḫuşk-rā sīr-ābī-i bārān ne-mī-sāẕed[1226]

neşr[1227]: Bende-nüvāzā melaẕā

beyt[1228]:

تا جهان بوده اینچنین بوده

این شتر گربه دایما باشد

Tā cihān (14) būde īn-çunīn būde

În şutur gurbe dāyimā bāşed[1229]

neşr[1230]: mefhūmı üzre[1231] şütür gurbe-i (15) rūzigār ḳadīm olup **[T-54b]** ḫabṭ-ı ʿaşvā-yı büḫtī[1232] -gerdūn[1233] hemīşe berhem-zen-i hengāme-i[1234] (16) erbāb-ı istiʿdād olur.

[1216] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1217] olmazise: olmaz ise: T, B; olmazsa: İ, S.
[1218] sūzende-i: sūzende: T, B, İ.
[1219] hevā-yı: hevā'-ı: T.
[1220] ʿāṭıfetiyle: ʿāṭıfet ile: B, İ S.
[1221] ġamām: eġmām?: B, S.
[1222] inʿāmıyla: inʿām ile: B, İ, S.
[1223] olmaz: -İ.
[1224] mıṣrāʿ: -İ.
[1225] Yağmurun faydası kayıp/helâk [zarar ziyân] öncesindedir. (el-Mütenebbî)
[1226] Kuru otu, onu suya doyuran yağmur yeşertmez.
[1227] neşr: -T, -B, -İ.
[1228] beyt: -T.
[1229] Dünya var olalı böyle olmuş / Bu şutur gurbe/iyi(lik) ve kötü(lük) daima olur.
[1230] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1231] üzre: v-r-r?: B.
[1232] büḫtī: büḫtī-i: B, S; baḫşī: İ.
[1233] gerdūn: gerden: H.
[1234] hengāme-i: -S.

beyt:

فلک به مردم نادان دهد زمام مراد

تو اهل فضلی و دانش همین گناهت بس

Felek be-merdum-i nādān dihed zimām-ı murād

Tū ehl-i (17) faẓlī[1235] vu dāniş hemīn günāhet bes[1236]

neşr[1237]: Ekṣer[1238] menāṣıb-ı nāfiʿa merʿā-yı[1239] nüfūs-i (18) żāyiʿa olup çeragāh-ı ḥayvānāt olduġı *ke-nārin ʿalā ʿalemi* maḥsūs-ı ḫalḳ-ı ʿālemdür.

beyt[1240]: (19)

تا بوده است رسم شتر کربه بوده است

Tā būde est resm-i şütür gurbe[1241] būde est[1242]

mıṣrāʿ[1243]:

جعد از زمانه کنج وهمای استخوان گرفت

Cuʿd[1244] ez-zamāne genc u hümāy[1245] ustuḫ̆ān (20) girift[1246]

şiʿr:

ومن نكد الأيام أن يبلغ المنى

أخو اللؤم فيها والكريم يخيب

Ve min nekedi'l[1247]-eyyāmi en[1248] yebluġe'l-munā

Eḫu'l-lu’mi[1249] fīhā ve'l-kerīmu yeḫību[1250]

[1235] faẓlī: faẓl: H.

[1236] Felek, cahil adamın eline verir murâd(a erme) dizginini / Sen ilim ve fazilet ehlisin, bütün günahın bu olsa gerek.

[1237] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1238] ekṣer: ekṣeriyā: B, S.

[1239] merʿā-yı: merʿġā-yı?: T.

[1240] beyt: mıṣrāʿ: H.

[1241] gurbe: gu[r]be: T.

[1242] O (yani dünya) var olalı beri şütur gurbe/iyilik ve kötülük hâli de var olmuştur.

[1243] mıṣrāʿ: -İ, - T, -B, -S.

[1244] cuʿd: cuġd: S.

[1245] hümāy: hümā: İ, T.

[1246] Baykuş zamandan hazine, Hüma kuşu ise kemik aldı.

[1247] nekedi: tekeddür: İ.

[1248] en:-İ.

[1249] lu’mi: levmi?: T.

[1250] Günlerin bir cevri de şudur ki meymenetsiz kişi umduklarına ulaşa / o günler içre, merd kişi ise (mütemadiyen) umduğundan mahrûm kala. (el-Ebyurdî)

neṯr[1251]: (21) Ḥaḳḳā ki iṯbāt-ı daʿvāya ḳażā'-i[1252] Mıṣr u Şām gibi beyyine-i ādile olmaz. Ol güne riyāż-ı (22) cennet-āsāda **[İ-21b]** dırāz-gūşān-ı kem-bahā ser-dāde olup ḳaṣabu's-sabaḳ-rubā-yı mıżmār-ı (23) ʿilm u ʿirfān olan ciyād-ı sebük-pāy-ı girān-ḳıymet pā[1253]-beste-i merbaṭ-ı ḥırmān olmaḳ (24) muḳteżā-yı re'y[1254]-i rāyiż-i rūzigārdur.

şiʿr[1255]:

حمار يسيب في روضة

وطرف بلا علف مرتبط

Ḥimārun yuseyyebu fī-ravżatin

Ve ṭarfun (25) bilā ʿalefin murtebeṭu[1256/1257]

neṯr[1258]: *Lākin aḥyānen ʿalā raġmi'l*[1259]*-eyyām*[1260] himmet-i bülend-i devletmendān-ı efāżıl[1261]-perver **[H-108a]** (1) germ-sāz-ı maʿreke-i erbāb-ı[1262] istiḥḳāḳ olup[1263]

şiʿr:

اعني على دهر رماني بصرفه

ورد عناني و هو في الغلواء

Eʿinnī ʿalā dehrin remānī[1264] bi-ṣarfihi

Ve rudde (2) ʿinānī[1265] ve huve fī'l-ġulevāi[1266/1267]

[1251] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1252] ḳażā'-i: ḳażā-yı: İ, B; ḳażāya: T.
[1253] pā-: bā-: T.
[1254] re'y: rāy: T, İ, S.
[1255] şiʿr: -İ.
[1256] murtebeṭu: yurbeṭu: B [şiirin aslında]
[1257] Bir eşek bir bahçede (özgürce) gezmeye bırakılır / (Ötede) asil bir at, yemsiz olarak [esîr misalî] bağlıdır.
[1258] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1259] raġmi'l: r-ġ-m-l?: T.
[1260] Ancak bazen günlere rağmen...
[1261] efāżıl: fāżıl: İ.
[1262] erbāb-ı: aṣḥāb-ı: B, S; asḥāb-ı: İ.
[1263] olup: olur: B, İ; olurlar: S.
[1264] remānī: r-b-n-y-y?: İ; zemānī: S.
[1265] ʿinānī: ʿināb̄ī?: T.
[1266] el-ġulevāi: fulevāi?: İ, T, S.
[1267] Âfetlerini üstüme salan bir zamana karşı yardım et bana / Dizginimi, gençliğinin baharındaki hâliyle geri ver bana. (eş-Şerîf er-Radî)

neşr[1268]: **[S-18a]** Çāh-ı ʿömrgāh-ı miḥnetden ḫalāṣ-ı māh-ı Kenʿān vā-beste-i[1269] resen-i meded (3) -resān-ı saʿādetmend[1270]-i kārvāndur[1271]

beyt[1272]:

غم مخور گر بچه انداخته شد یوسف دل

شاد باش اهل مدد می گذرد بر چاهت

Ġam me-ḫūr ger be-çeh endāḫte şod Yūsuf-i dil (4)

Şād bāş ehl-i[1273] meded mi-guẕered[1274] ber-çāhet[1275/1276]

beyt[1277]:

شاه ترکان چو پسندید و بچاهم انداخت

Şāh-ı Türkān çū pesendīd u be-çāhem (5) endāḫt[1278]

mışrāʿ[1279]:

دستگیر ار نشود لطف تهمتن چه کنم

Dest-gīr er[1280] ne-şeved[1281] luṭf-ı Tehemten çı kunem[1282]

mışrāʿ[1283]:

وانما ادركتني حرفة الأدب

Ve innemā edreketnī ḥırfetu'l[1284]-edebi[1285] (6)

beyt:

بیدادی از طبیعت موزون به ما رسید

کز بیم یاد قامت موزون نمیکنم

[1268] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1269] vā-beste-i: dil-vā-beste-i: T.
[1270] saʿādetmend: -S.
[1271] kārvāndur: kārbāndur: B, S; kārāndur?: T.
[1272] beyt: -S.
[1273] ehl-i: ān ki: İ.
[1274] guẕered: mi-kunedeş: İ.
[1275] ber-çāhet: ber-çāhest?: B, S; ber-cāhet: T; ber-ser-i çāhest?: İ.
[1276] Gönül Yusuf'u kuyuya atılmış olsa da gam çekme sen / (Bir) ehl-i meded (elbet) uğrar kuyunun başına, şad ol sen.
[1277] beyt: -T, -S, -B.
[1278] Türklerin şahı (beni) beğendiğindendir ki kuyuya attı. (Hâfız)
[1279] mışrāʿ: -B, -T, -İ, -S.
[1280] er: ez?: H.
[1281] ne-şeved: ne-buved: B, S.
[1282] Eğer Tehemten'in bana iyiliği olmasa neyleyeyim? (Hâfız)
[1283] mışrāʿ: -T.
[1284] ḥırfetu: ḫ-r-ḳ-t?: S.
[1285] İmdadıma ancak meslek-i edeb yetişti.

Bī-dādī ez-ṭabīʿat-i mevzūn be-mā[1286] resīd

K'ez bīm[1287] yād-ı **[B-88a]** ḳāmet-i mevzūn (7) ne-mī-kunem[1288]

şiʿr:

حبس القطر بارضي وارى الجو يغام

انما اللوم لحظى لا على الغيث ملام

Ḥubise'l-ḳaṭru bi-arżī ve era'l-cevve yuġāmu

İnnemā'l-levmu li-ḥażżi lā ʿale'l-ġayṣi (8) melāmu[1289]

neṣr[1290]: Dā'imā ḫ̬ān-ı yaġmā-yı[1291] eyyām żāyiʿ-sāḫ̬te-i hücūm-ı ʿavām olmaġın talḫ̬[1292]-ı gelū (9) -gīr-i ḥırmān nevāle-i dehān-ı ḳabāḥat-fehmān olur.

beyt: **[T-55a]**

کام دل اگر جهان جهانست

مارا چه برای دیگرانست

Kām-ı dil eger cihān cihānest (10)

Mā-rā çı **[İ-22a]** berā-yı digerānest[1293]

şiʿr:

اری عشارا تساق حافلة

لا ناقة فيه لي ولا جمل

Erā ʿişāren tusāḳu ḥāfileten

Lā[1294]-nāḳete fīhi[1295] lī[1296] velā cemelu[1297/1298/1299] (11)

[1286] be-mā: be-men: İ.

[1287] bīm: [b]īm: T.

[1288] Cevr u cefâ [ol] mevzûn tabîat(lı)dan ulaştı bize / Ki edemem korkudan yâd-ı kâmet-i mevzûn. (Urfî)

[1289] Katreler benim toğrağıma hapsoldu, havanın bulutlandığını görüyorum / Melâmet ancak benim bahtımadır, melâmet yağmura değil. (eş-Şerîf er-Radî)

[1290] neṣr: -T, -B, -İ.

[1291] ḫ̬ān-ı yaġmā-yı: ḫ̬ān-ı ḫazān: İ.

[1292] talḫ̬: loḳma-i talḫ̬: B, İ.

[1293] Eğer gönlün muradı dünyalar kadar ise / Bize ne, başkaları içindir.

[1294] lā: -S; ve lā: İ.

[1295] fīhi: fihā: T.

[1296] lī: -İ.

[1297] cemel: cemīl?: S.

[1298] lā .... lī velā cemel: velā nāḳete fīhi velā cemel: İ.

[1299] Gebe develeri katar halinde yedirilir görüyorum / Benimse onlar içre ne bir dişi ne de erkek devem var.

neṯr[1300]: Bendegān-penāhā[1301] ʿucāletü'l-vaḳt daġdaġa-i cān-ḥırāṣ-ı meʿāşdan ḫalāṣ[1302] olmaḳ (12) içün ʿīnāyet-i ʿaliyyeleri der-kār olup sufre-i[1303] mebẕūlu'n-niʿam-ı keremlerinden nevāle-i çerb-i (13) ārzū[1304] leẕẕet-resān-ı kām u[1305] dehān olınca meded-kārī-i[1306] ḫ̆an-sālār-ı iḥsānıyla[1307] lā-aḳall (14) nān-pāre-i ḫuşk bedel-i mā-yeteḥallel olmaḳ mütevaḳḳiʿdür.

şiʿr:

فكل ما سد جوعا فهو محمود

كل الحذى يحتذى الحافي الواقع

Fe-kullu mā sedde cūʿan fe-ḥuve maḥmūdun (15)

Kullu'l-ḥiẕā[1308] yaḥteẕi'l[1309]-ḥāfi'l-vāḳiʿ [1310/1311]

şiʿr[1312]**:**

تلجى الضرورات في الأمور

الى سلوك ما لا يليق بالأدب

Tulci'ż[1313]-żarūrātu fi'l-umūri

ilā sulūki[1314] mā lā[1315] yelīḳu bi'l[1316]-edebi[1317] (16)

[1300] neṯr: -T, -B, -İ.
[1301] bendegān-penāhā: ḫudāyigānā: B, İ, S.
[1302] ḫalāṣ: ḥalāṣ: İ.
[1303] sufre-i: sufre: İ.
[1304] ārzū: erzū: H.
[1305] kām u: kām-ı: B, İ.
[1306] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: H, T.
[1307] iḥsānıyla: iḥsān ile: B, S; iḥsānla: İ.
[1308] ḫiẕā: ḫidā?: S; ḥiẕẕā?: T; ḥidā?: İ.
[1309] yaḥteẕi: yaḥtedi?: H, S.
[1310] vāḳiʿ: biha'l-vāḳiʿ: B.
[1311] Açlığı bastıran her şey övgüye layıktır. Keskin taşlıkta yürüyen çıplak ayaklı için giydiği her şey ayakkabıdır.
[1312] şiʿr: -İ, -H, -B.
[1313] tulci: -S.
[1314] sulūki: sukūki?: H.
[1315] lā: -İ, -S.
[1316] bi: fi: T.
[1317] Zaruretler, (bazı) işlerde, (insanı) edebe uygun olmayan bir yol tutmaya mecbur eder. (İbn Nübâte el-Mısrî)
[1317] mefhūmı ... bāzār-ı şikāyet olmışdur: mefhūmı bāzār-ı şikāyet olmışdur: T.

neşr[1318]:mefhūmı maʿzeret-cūy-ı taṣdīʿ olmaḳ ümidiyle[1319] ḫāme-i gile-perdāz germ-sāz-ı[1320] bāzār-ı şikāyet (17) olmışdur.

şiʿr[1321]:

وإن بحت بالشكوى هتكت مروءتي

وإن لم أبح بالضر خفت مماتي

Ve in buḥtu bi'ş-şekvā hetektu murūetī

Ve in lem ebuḥ bi'ḍ-ḍurri[1322] ḫiftu (18) memātī[1323]

neşr[1324]: Bāḳī[1325]

mıṣrāʿ[1326]:

Baḫt pāyende Ḫudā yār[1327] saʿādet Bāḳī[1328]

şiʿr[1329]:

فاسلم لنا ولسؤدد

أصبحت فيه نسيج وحدك

F'eslem lenā ve li-su[’]dedi[1330] (19)

Eṣbaḥte fīhi nesīce[1331] vaḥdike[1332]

[***]

[1318] neşr: -T, -B, -İ, -H.
[1319] ümidiyle: ümidi ile: S.
[1320] maʿzeret-cūy-ı …germ-sāz-ı: -T.
[1321] şiʿr: beyt: B.
[1322] bi'ḍ-ḍurri: bi'ṣ-ṣabri: [şiirin aslında]
[1323] Şekvâmı açığa vurursam eğer mertliğimi çiğnemekten korkarım / Zararı/sabırla açığa vurmazsam eğer ölümümden korkarım.
[1324] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1325] Bāḳī: -B, -S.
[1326] mıṣrāʿ: -İ.
[1327] yār: dır: H, S.
[1328] (Bâkî)
[1329] şiʿr: -İ, -S.
[1330] su[’]dedi: [şiirin aslında]; s-v-d-d: H, B, İ, T, S .
[1331] nesīce: t-s-y-ḥ?: T; t-s-b-y-ḥ?: S; y-s-b-ḥ?: İ.
[1332] Bizler ve hükümranlık için sâlim kalasın / Hükümranlıkta emsâlsiz olasın. (Buhtürî)

3.2.14. [14. Mektup] [B-118b] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Esʿad Efendi (20) Ḥażretleri'ne ḥüssād-ı bed-nihāddan şikāyeti mutażammın ihdā olınan mektūbdur[1333] (21)

هو الدين والدنيا

هو اللفظ والمعنى

هو الذروة العليا

هو الغاية القصوى

Huve'd-dīnu ve'd-dunyā

Huve'l-lafẓ u ve'l-maʿnā

Huve'ẕ-ẕirvetu'l-ʿulyā

Huve'l-ġāyetu'l-ḳuṣvā[1334] (22)

neşr[1335]: Ḫāk-i pāk-i āsitān-ı faẕl u efḍālla[1336] dīde-i miḥnet-dīde iktiḥāl olınup **[B-119a]** (23) maʿrūż-ı pīşgāh-ı faẕl u efḍāl[1337] **[İ-22b]** budur[1338] ki bende-nüvāzā[1339] melāẕā āyā[1340] ḫaber-i ḫayr-ḫīz ẓuhūrı (24) ne zamānda[1341] cilvegāh ider diyü ḥalḳa-i der u lūle-i çeşme gibi çeşm u gūş be-rāh[1342] olup (25) ümīd-i[1343] nüvīd-i meserret-resān-ı emānī kāḫ-ı şımāḫı reşkīn-sāz-ı nigāristān-ı mānī ḳılmışdur.

beyt: [H-108b] (1)

باز این چه نوید التفاتست

آهسته که آسمان نداند

[1333] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām …olınan mektūbdur: Merḥūm Şeyḫü'l-İslām ve müfti'l-enām Esʿad Efendi Ḥażret[ler]ine ḥüssād-ı bed-nihāddan şikāyeti mutażammın ihdā olınan mektūbdur: T; Şeyḫü'l-İslām Ḥażretleri'ne ber-dāşte ḳılınmışdur: B; Esʿad Efendi'ye ḥüssād-ı bed-nihāddan şikāyeti mutażammın ihdā itdügi muḥabbet ü iḫlāṣ-nāmedür: İ; Merḥūm u maġfūrun-leh Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi'ye zümre-i ḥüssād-ı bed-nihāddan şikāyeti mutażammın ihdā itdügi iḫlāṣ-nāme-i merġūbdur: S.

[1334] O, [emān-ı] din ve dünyadır. O, lafız ve manadır. O, yüksek zirvedir. O, nihai amaçtır.

[1335] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1336] efḍālla: efḍāl ile: S.

[1337] faẕl u efḍāl: ʿizz u iclal: S.

[1338] budur: oldur: B, İ, S.

[1339] nüvāzā: nüvāz: T; perverā: B.

[1340] āyā: emmā: H.

[1341] zamānda: zamān: T.

[1342] be-rāh: rū-be-rāh: T.

[1343] ümīd-i: ümmīd-i: B.

Bāz īn çı nüvīd-i iltifātest

Āheste ki āsumān ne-dāned[1344]

neşr[1345]: Dest-yāri-yi[1346] himmet-i ʿaliyyeleri (2) der-kār olmaġla manṣıb-ı maʿhūd cilveger-i minaṣṣa-ı[1347] vücūd olup ol vesīle (3) ile keş-a-keş-i meşāġil-i lā-ṭā'il[1348]-i dünyadan ṣūret-i ḫalāṣ revzene-i ẓuhūrdan yüz (4) **[T-55b]** gösterüp dest-res-i sermāye-i ferāġ-ı dimāġ ve ḫużūr-ı ḳalb ki re'sü'l-māl-i ticaret [u] (5) ʿilm u ʿibādetdür dem-sāz-ı ḥuṣūl olmaḳ ḥaḳḳā ki dībāce-i dīvān-ı āmāldur.

beyt:

یا رب این ارزوی من چه خوشست

تو بدین آرزو مرا برسان

Ya Rabb (6) īn ārzū-yı men çı ḫūşest

Tū bedīn ārzū me-rā bı-resān[1349]

neşr[1350]: Ümīdgāhā[1351] penāhā[1352] (7) aʿvām-ı ʿömrden güẕār[1353] iden sinīn müşārefe-i ḫamsīn idüp āṣār-ı żaʿf rūz-be-rūz (8) ẓuḥūr u bürūz üzre olmaġın libās-ı ḥayāt teʿākub-ı cedīdān[1354] ile aḫlāḳ[1355]-ı ṣiyāb[1356] (9) olup tār u[1357] pūd-ı perniyān-ı zindegānī pāre-kerde-i[1358] dest-i eyyām olmaḳ *aḳreb min ḥabli'l (10) -verīd*[1359]dür. Fāris-i germ-ʿinān-ı ʿömr **[S-19a]** edhem-i leyl ü eşheb-i nehāra süvār[1360] olup dü esbe **[İ-23a]** (11) türktāz-ı mesāfet-i ḥayāt idicek zūd-res-i menzilgāh[1361]-ı fenā olmaḳ muḥaḳḳaḳdur.

[1344] Gine bu ne iltifat müjdesidir (?) / Aheste [sessizce deyiver] ki gökyüzü bilmesin.
[1345] neşr: -T, -B, -İ.
[1346] dest-yāri-yi: dest-yārī-i: B, S.
[1347] minaṣṣa-ı: minaṣṣa: İ.
[1348] lā-ṭā'il: lā-ṭāyil: H.
[1349] Ya Rabbi benim bu arzum ne güzeldir / Sen, beni bu arzuya eriştir.
[1350] neşr: -T, -B, -İ.
[1351] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: S.
[1352] penāhā: -B; bendegān-penāhā: İ.
[1353] güẕār: güẕerān: B, S.
[1354] cedīdān: cedīrān?: H, B.
[1355] aḫlāḳ: aḥlāḳ: T.
[1356] ṣiyāb: ṣebāt: H.
[1357] u: -T.
[1358] -kerde-i: -kerde: İ.
[1359] ***Şah damardan daha yakın...*** [bk. Kâf/16]
[1360] süvār: süvāre: İ.
[1361] menzilgāh: menzilgān?: H.

beyt: (12)

Şu meclis içre kim dāim ṭoḳuz peymāne devr eyler

Ne deñlü[1362] ola ey Bāḳī zamān-ı[1363] ʿayşı[1364] (13) dünyānıñ[1365/1366]

neşr[1367]: Siyyemā bendeleri niçe müddet mübtelā-yı ḥummā-yı ribʿ olmaḳ ile[1368] cism-i (14) zār u[1369] nā-tüvān bir zaman meydān-ı sevābıḳ-ı ʿavārıż olup żaʿf-ı ḳuvvet ve ṣıḥḥat-ı (15) ʿillet[1370] pençe[1371] -tāb-ı tüvān u[1372] tāb olmışdur[1373].

beyt:

ضعف قوت یافت قوت ضعف در ترکیب ما

دورئ جان از بدن نزدیک شد دور از شما

Żaʿf ḳuvvet yāft ḳuvvet żaʿf (16) der-terkīb-i mā

Dūrī-i[1374] cān ez-beden nezdīk[1375] şud dūr ez-şumā[1376]

neşr[1377]: Ḫuṣūṣan cemmāze-i[1378] (17) dermānde-i ṭabīʿat ʿilāve-i[1379] āzār-ı rūzigār ile[1380] girān-bār olduġından mā-ʿadā[1381] hemīşe pāy-efgār-ı ḫār-ı (18) ḫāristān[1382] olmaġın ser-

---

[1362] deñlü: deñli: İ.
[1363] zamān-ı: beḳa-yı: İ.
[1364] ʿayşı: ʿayş-ı: H.
[1365] dünyānıñ: devrānıñ: H; insānıñ: S.
[1366] (Bâkî)
[1367] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1368] olmaḳ ile: olmaġla: B; olmaḳ: T.
[1369] zār u: zār-ı: İ.
[1370] ʿillet: -İ.
[1371] pençe: niçe: H, T.
[1372] u: -H.
[1373] żaʿf-ı ḳuvvet...olmışdur: -T.
[1374] dūrī-i: dūri-yi: T, İ.
[1375] nezdīk: b-r-d-y-k?: İ.
[1376] Bizim terkibimizde/bünyemizde zaaf kuvvet, kuvvet de zaaf buldu / Sizden uzak (olsun), cân uzaklığı bedene yakın oldu.
[1377] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1378] cemmāze-i: cemmāze: S.
[1379] ʿilāve-i: ʿilāve: İ.
[1380] rūzigār ile: rūzigārile: H.
[1381] mā-ʿadā: -H.
[1382] ḫār-ı ḫāristān: ḫārḫār-ı ḫisān: T; ḫar-ḫār-ı ḫisār: B, İ; ḫār-ı ḫisār: S.

menzil-i ʿāfiyete vuṣūldan nā-ümīddür[1383]. Baʿde'l- yevm dest-mālīd[1384]-i leẕ'āiẕ (19) u ḥuẕūẕ-ı[1385] ʿālemden maḥẕūẕ olmaḳ ümīd-i[1386] ṣıḥḥat-ı tāmme gibi ber-ṭarafdur.

şiʿr[1387]:

وان ذكرت شهوات النفوس

فما اشتهي غير ان اشتهي

Ve in ẕukiret şehevātu'n (20) -nufūsī

Femā[1388] eştehī[1389] ġayre en eştehī[1390/1391]

neşr[1392]: Feżā'il-destġāhā ṭarīḳa-i[1393] bende-perverī (21) meslūk-ı ḳadem-i kerem olup nevʿ-ʿarūs-ı ṭarz-ı tāze-i[1394] ḳalem şikeste-raḳam câme ḫāne-i[1395] taḥsīnde (22) pūşānīde-i[1396] perend-i pesend olmaġın[1397] perde-nişīnān-ı ḥacle-i[1398] belāġat maʿrıż-ı ẓuhūrda āheng-i (23) ʿarż-ı **[T-56a]** cemāl itmişdür[1399].

beyt:

بدستگیرئ لطفش عزیز مصر سخن

ز قعر چاہ برآمد بر اوج ماہ رسید

Be-dest-gīrī-i **[B-119b]** luṭfeş ʿazīz-i Mıṣr-i suḫan

Zi-ḳaʿr-i çāh ber[1400]-āmed ber[1401] (24) -evc-i māh resīd[1402] **[İ-23b]**

[1383] nā-ümīddür: nevmīddür: B, İ, S.

[1384] mālīd: mālīde: İ; te'yīd: S.

[1385] leẕā'iẕ u ḥuẕūẕ: ḥuẕūẕ u leẕā'iẕ: B, İ, S .

[1386] ümīd-i: ümmīd-i: B.

[1387] şiʿr: -İ.

[1388] femā: mimmā: H.

[1389] eştehī: teştehī: [şiirin aslında]

[1390] eştehī: teştehī: [şiirin aslında]

[1391] [Anlam anlaşılsın diye bir önceki dizeden başlanarak orijinaline göre çevirilmiştir. Kocadığında nefsini inkâr ettin / (İmdi) ne o sen ne de sen osun.] / Nefislerin arzuları anıldıkta / Arzulamaktan gayrı bir şey arzulamıyorsun. / Burdaki hâli ise: Arzulamaktan/arzulayabilmekten gayrı bir şey arzulamıyorum. (Ebü'l-Feth el-Büstî)

[1392] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1393] ṭarīḳa-i: ṭarīḳ-i: S.

[1394] tāze-i: tāze: B.

[1395] ḫāne-i ḫāme: H.

[1396] pūşānīde-i: pūşānīde: İ.

[1397] olmaġın: olmaġla: S.

[1398] ḥacle-i: ḫacle: S.

[1399] itmişdür: eyledi: B.

[1400] ber: be: B.

[1401] ber: be: İ, S, B.

[1402] Onun lütfunun yardımıyla söz şehrinin azizi / Kuyunun dibinden çıktı, ayın zirvesine ulaştı.

neşr[1403]: Ḳıymet[1404]-şinās-ı[1405] rūz-i bāzār-ı zemāne kālā-yı girān-bahā-yı fażl u efḍāl[1406] (25) u ʿirfāna āġāz[1407]-ı ḫarīd itmekle cins-i pür-ḳıymet-i ʿilm u maʿrifet ḳarīn-i revāc u revāyī olmaġın **[H-109a]** (1) menāḳıb-ı devlet-i[1408] ʿulyā-yı ʿālem-arā-yı **[S-19b]** üstāẕ[1409]-ı melāẕ-ı[1410] ʿālī-ḥażret-i fetvā-destgāh *lā-zāleti'l* (2) *-fetvā yetefeyyeu*[1411] *ẓilāle*[1412] *ẓurāh*[1413] kitābe-i eyvān-ı[1414] rūzigār ve ser-ġazel-i dīvān-ı leyl u nehār olmaḳ (3) cezm[1415]-i ḫāme-i iʿcāz-perdāẕdur.

ḳıṭʿa[1416]:

وهديتي نظم بديع سبكه
و مديحه يبقى على الايام
واذا قبلت هدية من مثلنا
نهدي اليك نتايج الافهام

Ve hediyyetī naẓmun[1417] bedīʿun sebkuhu[1418]
Ve medīḥuhu yebḳā[1419] ʿale'l-eyyāmi (4)
Ve iẕā ḳabilte hediyyeten min miṣlinā
Nuhdī ileyke netāyice'l-efhāmi[1420]

[1403] neşr: -T, -B, -İ.
[1404] ḳıymet: ḳı[y]met: S.
[1405] şinās-ı: şināsān-ı: T.
[1406] u efḍāl: -B, -İ, -S.
[1407] āġāz: aġār: H.
[1408] devlet-i: ẕāt-ı: S.
[1409] üstāẕ: üstād: B, T.
[1410] melāẕ-ı: u melāẕ-ı: S.
[1411] yetefeyyeu: tetefeyyeu: B.
[1412] ẓilāle: ẓülāleke: T.
[1413] Fetvâ hâlâ daha (onun) zirvelerinin gölgesinde gölgelenir.
[1414] eyvān-ı: eyvān-ı refīʿu'l-bünyān-ı: S.
[1415] cezm: c-r-m?: T.
[1416] ḳıṭʿa: şiʿr: T, B, İ.
[1417] naẓmun: neşrun?: B, İ; neşrun: S; şiʿrun: [şiirin aslında]
[1418] bedīʿun sebkuhu: ʿacībun naẓmuhu: [şiirin aslında]
[1419] yebḳā: y-n-f-y?: T.
[1420] Hediyem, kurgusu harika olan bir nazımdır / Övgüsü günlerle birlikte berdevam olur / Eğer biz(im) gibilerden bir hediye kabul edecek olursan / Sana zihinleri(miz)in verimini hediye ederiz.

neṯr[1421]: El-ḥāṣıl ṭūṭī-i[1422] kilk-i şeker (5) -feşān[1423] ve[1424] ʿandelīb-i hezār-destān[1425] gülistān-ı[1426] ṯenāları olmaḳ içün[1427] nevā-yı āheng[1428] ile zemzeme (6) -sāz olmaġla[1429] āġāz itmişdür.

beyt:

عرفی نوای مرغ تو در هیچ باغ نیست
این نغمه خاصهٔ چمن اختراع تست

ʿUrfī nevā-yı murġ-i tū der-hīç bāġ nīst
Īn naġme (7) ḫaṣṣe-i çemen-i iḫtirāʿ-i tust[1430]

neṯr[1431]: Ḫudāyigānā ṭılsım-ı neṯr u naẓm-ı suḫan-verān-ı hüner-perverān[1432] nigeh-bān-ı (8) āsumān-ı[1433] nikū-nāmān olduġı ḳarār-dāde-i kār-agehān-ı cihāndur[1434].

rubaʿī[1435]:

مدحت و محمدت انوری و فردوسی
گر نگردی چو ز ما جای در افواه عجم
نام محمود نمی بود چو چتر سنجر
در همه شهر مثل در همه اقلیم علم

Midḥat u maḥmidet-i Enverī (9) vu Firdevsī
Ger ne-gerdī çū zı-mā[1436] cāy der-efvāh-ı ʿacem

[1421] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1422] ṭūṭī-i: ṭūṭi-yi: T, İ.
[1423] -feşān: -efşān: S.
[1424] ve: -H, -S.
[1425] destān: destānı: T.
[1426] gülistān-ı: -T.
[1427] olmaḳ içün: olmaġiçün: T.
[1428] āheng: nev-āheng: B, T, S; sīr-āheng: İ.
[1429] olmaġla: olmaġa: T, S, B.
[1430] Urfî! Senin kuşunun nağmesi hiçbir bağda/bahçede yoktur / Bu nağme senin icad ettiğin çemene hastır. (Urfî)
[1431] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1432] -perverān: -verān: B.
[1433] āsumān-ı: esmā'-ı: B, İ, S.
[1434] cihāndur: cihān-ı beyāñdur: İ.
[1435] rubaʿī: ḳıṭʿa: S, İ; naẓm: B.
[1436] zı-mā: zebān: B; zı-mān: T.

Nām-ı Maḥmūd nemī būd çū çetr-i[1437] Sencer

Der-heme-şehr (10) meṣel der-heme-iḳlīm ʿalem[1438]

şiʿr[1439]:

خير المناقب ما كان البيان له

سلكا وفصل بالأمثال و الحكم

Ḫayru'l-menāḳıbi mā kāne'l-beyānu lehu

Silken ve fuṣṣile[1440] bi'l-emṣāli (11) ve'l-ḥikemi[1441] **[İ-24a]**

neṣr[1442]: Bende-perverā[1443] güşāyiş-i ġonçe-i jeng[1444]-beste-i dil içün mehebb-i[1445] efḍālden nesīm-i (12) luṭf vezān olduḳça dāmen-zen-i āteş-i zebāne[1446]-keş-i hüssād-ı bed-nihād olur. Velā ḍayr[1447]

şiʿr[1448]:

النار تأكل نفسها

إن لم تجد ما تأكله

en-nāru (13)) te'kulu nefsehā[1449]

İn lem tecid mā te'kuluh[1450]

beyt:

Luṭf idüp bendeñi iḥyā etdiñ

Öldiler (14) gitdiler ammā ḫüssād

[1437] çetr-i: çīz-i: T.

[1438] Enverî ve Firdevsî'nin midhat ve mahmedeti eğer bizde ettiği gibi Acemlerin ağzında yer etmeseydi, Mahmud'un adı, çetr-i Sencer gibi her şehr içre bir mesel ve her iklim içre bir alem olmazdı.

[1439] şiʿr: -İ.

[1440] fuṣṣile: fuḍḍile: S.

[1441] Menkıbelerin hayırlısı, beyanın kendisi için bir silk olduğu, ayrıca emsâl ve hikem ile tafsîl olunandır.

[1442] neṣr: -T, -B, -İ.

[1443] -perverā: -nüvāzā: B.

[1444] jeng: reng: B.

[1445] mehebb-i: cihet-i: H.

[1446] zebāne: r-b-a-n?: H.

[1447] velā ḍayr: ḫayr: H, B, İ [Nüshalarda (İ nüshası hariç) "velā ḍayr" "ziyanı yok" şiirin başına yazılmıştır. Şiirden bağımsız ele alınmalıdır. Zira şiir malum ve meşhur bir şiirdir.]

[1448] şiʿr: -İ, -T, -H, -S.

[1449] nefsehā: enfusehā?: B.

[1450] Ateş yakacak (yiyecek) bir şey bulamadığında kendisini yakar (yer).

neşr[1451]: Ol ḳavm-i bed-endīş[1452]-i ḥased-kīş gūne[1453] gūne[1454] iftirāya ictirāya[1455] āġāz itdükleri (15) gūş-güẕār olup dād-ḫ͟ahlıġımız[1456] **[T-56b]** güẕāşte-i[1457] ferdā-yı maḥşer ve ʿarṣagāh[1458]-ı **[S-20a]** ḫayr u şer olmışdur. (16)

قال عز من قائل وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون

ḳāle ʿazze min ḳāilin[1459] ***ve seyeʿlemu'l-leẕīne ẓalemū***[1460] ***eyye munḳalebin yenḳalibun***[1461]

beyt[1462]:

ʿĀlemde ẕerre (17) denlü yoġiken[1463] vücūdumuz

Müşkül budur ki ẕerreden artuḳ ḥasūdumuz[1464]

beyt[1465]:

Semend-i ṭabʿıma (18) reşk ü ḥasedlerindendür

Beni geçerse bir iki ḥimār-ı lā yefhem

rubāʿī[1466]:

عقل عقلا منکر حس کی گردد

زر از حسد حسود مس کی گردد

نا مرد سگست و مرد دریای محیط

دریا بدهان سگ نجس کی گردد

ʿAḳl-ı ʿuḳalā münkir-i ḥis key (19) gerded

Zer[1467] ez[1468]-ḥased-i ḥasūd mis key gerded

[1451] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1452] bed-endīş: bed-endīş u: B.
[1453] gūne: k-v-t-h?: T.
[1454] gūne gūne: -S.
[1455] ictirāya: ictirā vü: B.
[1456] dad-ḫ͟ahlıġımız: dad-ḫ͟ahımız: B.
[1457] güẕāşte-i: güẕāşte: İ.
[1458] ʿarṣagāh: ʿarżagāh: T, İ.
[1459] min ḳāilin: men kāl: B; kāilin: İ [Yüce Allah şöyle buyurur:]
[1460] elleẕine ẓalemū: elleẕine ~~keferū~~: H [H'de ayet yanlış yazılmıştır.]
[1461] ***Haksızlık edenler, neye nasıl dönüşeceklerini (başlarına nelerin geleceğini) yakında görecekler.*** Şu'arâ 26/227.
[1462] beyt: -S.
[1463] yoġiken: degilken: B, S.
[1464] (Şeyhülislâm Yahyâ)
[1465] beyt: şiʿr: İ.
[1466] rubāʿī: -T; ḳıṭʿa: B.
[1467] zer: zer-rā zi: S.
[1468] ez: er?: T.

Nā-merd segest u merd deryā-yı muḥīṭ[1469] (20)

Deryā be-dehān-ı seg necis key gerded[1470]

şiʿr[1471]:

يا عين مثل قذاك رؤية معشر

عار على دنياهم والدين

[لم يشبهوا الإنسان إلا أنهم

متكونون من الحما المسنون]

نجس العيون فإن رأتهم مقلتي

طهرتها ونزحت ماء جفوني

Yā ʿaynu miṣlu ḳaẕāki[1472] ru'yetu maʿşerin

ʿĀrun ʿalā dunyāhumu (21) ve'd-dīni

[Lem yuşbihu'l-insāne illā ennehum

Mutekevvinūne mine'l-ḥame'l-mesnūni]

Necesu'l-ʿuyūni fe-in[1473] reethum muḳletī[1474]

Ṭahhertuhā ve nezaḥtu[1475] māe cufūni[1476]

neṣr[1477]: Bāḳī tevfīḳ (22) refīḳ[1478]

şiʿr[1479]:

ولا زال للايام طول على الورى

وما الطول الا ان يطيل لك العمرا

[1469] muḥīṭ: muḫīṭ: S.

[1470] Akıllıların aklı hissi-hissedileni inkâr eder mi hiç / Altın hasetçinin hasediyle bakıra dönüşür mü hiç / Nâmert bir ittir, mert ise engin bir deniz / Deniz itin ağzıyla necis olur mu hiç?

[1471] şiʿr: ḳıṭʿa: H, İ.

[1472] ḳaẕāki: T; f-ẕ-a-k: B, S, H; f-d-a-k: İ.

[1473] fe-in: ve in: S, T.

[1474] muḳletī: min muḳletī: İ.

[1475] nezaḥtu: nezzeftu: İ.

[1476] [Nüshalardaki metne bağlı kalınarak şiir tercüme edildiğinde anlam eksik kalıyor. Zira arada bir dize var ki anlam orada düğümlenmektedir. Çeviride şiirin aslı esas alınmış ve aradaki beyte de yer verilmiştir.] Ey göz! (Şu) maşeri görmek (göze batmış) çöp gibidir. / Ardır dünyaları ve dinleri üzre (onları görmek) / [İnsâna benzemezler, şu var ki onlar / Bir hame-i mesnûn/bir nutfeden oluşmuşlardır.] Göz çirkidir(ler), göz kürelerim onları gördüğü dem / Temizlerim onları ve boşaltırım/silerim göz kapaklarımın suyunu.

[1477] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1478] Bāḳī tevfīḳ refīḳ: Bāḳī: B; Bāḳī tevfīḳ refīḳ bād: T.

[1479] şiʿr: -S.

Velā-zāle li'l-eyyāmi ṭūlun ʿale'l-verā

Vemā'ṭ-ṭūlu **[B-120a]** illā en yuṭīle leke'l-ʿumrā[1480] (23)

[***]

3.2.15. [15. Mektup] [B-88a] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne muḥabbet ü isti[ʿ]ṭāfı (24) muşʿir ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur[1481] (25)

وحمى بنعلكم ثراه يداس

مني بأفواه الجفون يباس

Ve ḥiman bi-naʿlikum[1482] ṣerāhu yudāsu

Minnī bi-efvāhi'l-cufūni yubāsu[1483/1484] **[İ-24b]**

neşr[1485]: Ḫidmet-i rüft ü rūb-ı **[H-109b]** (1) bārgāh-ı[1486] fetvā-penāh *ḫuffe*[1487] *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh*[1488] ḥavāle-i cārūb-ı müjgān ḳılınup[1489] (2) ol maḳām-ı bülend-rütbe-i refīʿü'l-ḳadr-ı ʿālīde ṣad hezār taẓarruʿ u niyāzile[1490] yüz yerde rūy (3) niyāz-mālīde ḳılındıḳdan ṣoñra mesāmiʿ-i ʿaliyye-i[1491] ḫuddām-ı kirām-ı sidre-maḳama ʿarża (4) -daşt-ı bendegī budur ki ümīdgāhā penāhā[1492]

beyt:

دمی عرض حالی ز من گوش کن

گرت خوش نیاید فراموش کن

Demī ʿarż-ı ḥālī zı-men-gūş (5) kun

Geret ḫūş ne-yāyed ferāmūş kun[1493]

[1480] Günlerin mahlukat üzerinde hâlâ bir uzunluğu vardır / Uzunluk dediğinse ancak senin ömrünü uzatandır.

[1481] Merḥūm Şeyḫü'l-İslām …belāġat-üslūbdur: Merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne muḥabbet ü istiʿẓāmı muşʿir ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur: T; Bu nāme-i ʿanber-i Şām müşārün ileyhedür: B; Esʿad Efendi'ye ihdā itmişdür: İ; Merḥūm u maġfūr cennet-maḳām Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi sitāyiş-nāme-i maḳbūldur: S.

[1482] Bi-naʿlikum: nefʿalikum?: İ.

[1483] Ve ḥiman.....yudāsu: -S.

[1484] Ayağını bastığın toprak, benim için yüz sürülerek öpülecek bir koruluktur.

[1485] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1486] bārgāh-ı: dergāh-ı: B, İ, S.

[1487] ḫuffe: ḫ-f-f-t?: S; ḫuffe: H.

[1488] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[1489] ḳılınup: ḳılup: B.

[1490] taẓarruʿ u niyāzile: taẓarruʿ ile: B, İ, S.

[1491] ʿaliyye-i: ʿaliyye: H.

[1492] penāhā: bendegān-penāhā: İ.

[1493] Bir an arzuhâli benden dinle / Hoşuna gitmezse eğer feramuş eyle.

neşr[1494]: ʿAbd-i ḫālişu'l-velāları niçe māh u sāl (6) dūd-ı çerāġ-ḫorde[1495]-i iştiġal olup dā'imā ḥūşe-çīnī-i[1496] pīrāmen-i ḫırmen-i efāżılı (7) sermāye-i kār u[1497] pīrāye-i rūzigār **[S-20b]** eyleyüp ol ḫırmenden deryūze-i zekātile evḳāt (8) -güẕār olup[1498] *bi-faḍlihi subḥānehu ve teʿālā*[1499] nişāb-ı temyiz-i sevād u beyāż ve rütbe-i (9) farḳ-ı cevāhir u aʿrāż maʿrıż-ı ẓuhūrda **[T-57a]** nümāyān olmışdur. Ammā ne fā'ide cins-i (10) ʿilm u maʿrifet ḥoḳḳa[1500]-dehān-ı ḫūbān gibi teng-yāb iken rūz-i bāzār-ı zamānede[1501] kes-meḫar[1502] olmaġın (11) ḳumāş-ı[1503] köhne ṭarḥ-ı metrūk-āsā deyr-nişīn-i genc-i dehān[1504] ve kūşe-güzīn-i ṭaḳ-ı nisyān (12) olup niçe zamān idi ki lisān-ı[1505] hünerverān[1506]-ı ʿālem

beyt:

هنر نمی خـرد ایام و غیر ازینم نیست
کجا روم به تجـارت بدین متاع کـساد

Hüner nemī-ḫared eyyām u ġayr ez-īnem[1507] (13) nīst
Kucā revem be-ticāret bedīn metāʿ-ı kesād[1508/1509]

neşr[1510]**:** maʿnāsıyla zemzeme-sāz (14) olmışidi[1511]. **[İ-25a]** Ḥaḳḳā ki **[B-88b]** vezīr-i vizr-endūz-ı sābıḳıñ naẓarında ḫazef[1512] u elmās ve dībā (15) vü kirbās[1513] birbirinden mütemeyyiz olmayup muttaṣıl ḫabṭ-ı ʿaşvā ile[1514] ṭarīḳ-i ʿīlmi ḫarāb idüp (16) berhem-

---

[1494] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1495] dūd-ı çerāġ-ḫorde: dūd-ḫorde-i çerāġ: B.
[1496] ḥūşe-çīnī-i: ḥūşe-çīn-i: H.
[1497] kār u: kāv?: S.
[1498] olup: itmegin: B, İ, S.
[1499] teʿālā: ṭavlihi: B, İ, S.
[1500] ḥoḳḳa: ḥoḳḳa-i: H, B.
[1501] zamānede: zamānede metāʿ-ı: B, İ.
[1502] kes-meḫar: kem-ḫar: H.
[1503] ḳumāş-ı: -S.
[1504] dehān: dükkān: S.
[1505] ki lisān-ı: -B; ki zebān-ı: H; zebān-ı: İ, S.
[1506] hünerverān: serverān: T.
[1507] ez-īnem: ez-bīm: T.
[1508] metāʿ-ı kesād: kesād metāʿ: B, İ, S.
[1509] Zamane hüneri satın almıyor, bende de bundan başka bir meta yok. Bu kesat meta ile nereye ticarete gideyim. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 296)
[1510] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1511] olmışidi: olmışdı: İ.
[1512] ḫazef: ḥazef: T, H.
[1513] kirbās: kirpās: B.
[1514] ʿaşvā ile: ʿaşvāyla: İ.

zen-i[1515] hengāme-i aṣḥāb[1516]-ı istiḥḳāḳ olmaḳda meded-kār-ı felek-i ġaddār olup (17) hemīşe[1517] nevāle-i iḥsānı ḥavāle-i seg-ṭabʿān-ı loḳma-rübā olmaġın ādemī-ṣıfatān-ı ḳabāḥat (18) -fehm ol yaġmādan[1518] leẕẕet[1519]-resān-ı kām u dehān olmayup

beyt:

بادهٔ این شیشه بیش از ساغر اغیار نیست
بشکنیم از جای دیگر ما خمار خویش را

Bāde-i īn şīşe (19) bīş[1520] ez-sāġar-ı aġyār nīst
Bı'şkenīm ez-cāy-ı dīger mā ḫumār-ı ḫ̆īyş-rā[1521]

neşr[1522]: mefhūmın düstūru'l-ʿamel itmişler idi[1523]. Cezā-yı sezā-yı aʿmāl-ı nā-ṣevābın mir'āt-ı mükāfātda müşāhede (20) itdükden ṣoñra merḥūm fetvā-destgāh

سقت سحب المغفرة ثراه
saḳat suḥubi'l-maġfireti ṣerāhu[1524]

telāfī-i[1525] mā-fāt (21) ve ol taḳṣīrātı mükāfāt içün nīrū-yı bāzū-yı himmetile[1526] şedd-i niṭāḳ[1527] itmişken[1528] (22) nā-gāh ġarīm-i müteḳāżī-i[1529] ecel saḫt-gīr-i dāmen-i[1530] emel olmaġın ol cemʿ-i perīşān-ı rūzigār[1531] (23) mecmūʿa-i āşüfte[1532]**[S-21a]** -evrāḳ olmaġın[1533] aḥvālı[1534] beste-i[1535] şīrāze-i[1536] intiẓām olmaġa imkān olmadı. (24) Ḥālā *bi-*

[1515] berhem-zen-i: berhem-zede-i: T.
[1516] aṣḥāb: erbāb: T, İ.
[1517] hemīşe: hemīşe-i: S.
[1518] yaġmādan: ḫ̆ān-ı yaġmādan: B, İ, S.
[1519] leẕẕet: meded: H, T.
[1520] bīş: pīş: H.
[1521] Bu şişenin badesi ağyârın kadehinden artık değil / (Gel) kıralım biz kendi humarımızı başka yerde(n). (Vahşî)
[1522] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1523] itmişler idi: itmişdi: İ.
[1524] Toprağını mağfiret bulutları sulasın.
[1525] telāfī-i: telāfi-yi: T.
[1526] himmetile: himmetle: T; himmet ile: B, İ, S.
[1527] niṭāḳ: niṭāḳ-ı ʿazīmet: B.
[1528] itmişken: itmiş iken: İ, S.
[1529] müteḳāżī-i: müteḳāżi-yi: T, İ.
[1530] saḫt-gīr-i dāmen-i: dāmen-gīr-i: İ.
[1531] rūzigār: rūzigārıñ: H, İ, S, B.
[1532] āşüfte: -S.
[1533] olmaġın: -B, -İ.
[1534] aḥvālı: ḥavāle: T; aḥvālleri: İ.
[1535] beste-i: beste: T.
[1536] şīrāze-i: şīrāze: H, İ.

ʿināyetihi subḥānehu[1537] ḫarīdār-ı kālā-yı girān-bāhā-yı faẓl u ʿirfān ol biḍāʿatı iżāʿatı[1538] **[H-110a]** (1) *ʿalā raġmi'l*[1539]*-eyyām* revā görmeyüp dem-sāz-ı[1540] revāc itmege[1541] āġāz[1542] **[İ-25b]** itmişdür.

mıṣrāʿ:

گرفتی در دل خود نیت خیری خدا یارت

Giriftī[1543] der-dil-i ḫod (2) niyyet-i ḫayrī Ḫudā[1544] yāret[1545/1546]

neşr[1547]: Lillāhi'l-ḥamd ṭabʿ-ı bülend-i ʿālem-pesendleri ṣāḥib-i ʿayyār-ı **[T-57b]** dāru'ḍ-ḍarb-ı rūzigār (3) olmaġın baʿde'l-yevm naḳd-i[1548] bāzār-ı erbāb-ı istiʿdād ḳarīn-i nā-revāyī vü kesād olmaḳ her āyīne (4) ṣūret-nümā-yı merāyā-yı evhām olmaz.

şiʿr[1549]:

وبضاعة الفضلاء ان نفقتها

نفقت وان كسدتها لم تنفق

Ve biḍāʿatu'l-fuḍalāi in nef(f)eḳtehā[1550]

Nefeḳat ve in (5) kes(s)edtehā lem tunfeḳi[1551]

neşr[1552]: Temām-ı ʿayyārān-ı zamāne

beyt:

هزار نقد به بازار كائنات آرند

يكى به سكهٔ صاحب عيار ما نرسد

[1537] subḥānehu: teʿālā: B, İ, S.
[1538] biḍāʿatı iżāʿatı: biḍāʿatın iżāʿatını: İ.
[1539] raġm: r-ḳ-m?: İ.
[1540] dem-sāz-ı: dem-sāz u: H.
[1541] itmege: itmekle: B.
[1542] ol biḍāʿatı iżāʿatı ʿalā raġmi'l-eyyām: [T nüshasında bu kısım mükerreren yazılmıştır.]
[1543] giriftī: giriftem: İ.
[1544] Ḫudā: Ḫudāyā: İ.
[1545] yāret: -İ; yā Rab: H.
[1546] Kendi gönlünde bir hayra niyet ettin, Allah yar ve yardımcın olsun.
[1547] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1548] naḳd-i: -S.
[1549] şiʿr: -İ.
[1550] nef(f)eḳtehā: T; teffeḳtehā?: H, B; nefeḳat: S.
[1551] Fazılların metâını harcadığında revâc bulur / Kesâda bıraktığında ise revâçtan mahrûm olur.
[1552] neşr: -T, -B, -İ, -S.

Hezār naḳd be-bāzār-ı kāināt ārend

Yekī (6) be-sikke-i ṣāḥib-i ʿayyār-ı mā ne-resed[1553]

neṯr[1554]: mefhūmı ile[1555] terāne-perdāz iken ḥāşā ki[1556] ḳalb-i rūy-endūd (7) u zer-i ḫāliṣ birbirinden[1557] mümtāz olmayup ʿabā vü perniyān ḥulle-i[1558] ṣafāda hem-reng u laʿl u[1559] (8) nārdān pille-i[1560] bahāda hem-seng ola.

beyt[1561]:

Metāʿ-ı maʿrifet geldi revācın bulduġı demler (9)

Zer[1562]-efşān eylesün nergisler evrāḳ-ı gülistānı[1563]

neṯr[1564]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[1565] saʿādet ziyādet (10)

şiʿr[1566]:

وهنئت أياما اتتك سعودها

كما تتوالى في العقود الجواهر

Ve hunni'te eyyāmen etetke suʿūduhā

Kemā tetevālā fi'l-ʿuḳūdi'l-cevāhiru[1567] (11)

[***]

3.2.16. [16. Mektup] [B-91b] Ber-vech-i arpalıḳ Mudānya ḳażāsı recāsına Şeyḫü'l-İslām merḥūm Esʿad (12) Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[1568] (13)

ان المعارف اخلاق عرفت بها

والمكرمات حديث عنك مأثور

[1553] Kâinat pazarına binlerce nakit getirseler / Biri (bile) bizim kalpazan dostumuzun sikkesine erişmez. (Hâfız)

[1554] neṯr: -T, -B, -İ.

[1555] mefhūmı ile: mefhūmıyla: B.

[1556] ḫāşā ki: ḫāşāk ki: H.

[1557] birbirinden: birbirden: İ.

[1558] ḥulle-i: ḥulle: H.

[1559] u: -H.

[1560] pille-i: pille: H.

[1561] beyt: -S.

[1562] zer: ẕer?: T.

[1563] gülistānı: perişānı: H, İ, B, S.

[1564] neṯr: -T, -B, -İ, -S.

[1565] tevfīḳ refīḳ: -B.

[1566] şiʿr: -S; beyt: H, İ.

[1567] Gerdanlıkta mücevherlerin sıra sıra gelişi gibi bahtıyla sana gelen günler boyunca kutlu/kutlanır olasın.

[1568] Ber-vech-i arpalıḳ …ihdā olınmışdur: İ'de bu mektubun başlığı yoktur; Ber-vech-i arpalıḳ Mudānya ḳażāsı recāsına Şeyḫü'l-İslām merḥūm Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olmışdur: T; Mesned-nişīn-i

İnne'l-meʿārife aḫlāḳun ʿurifte bihā

Ve'l-mekrumātu ḥadīṯun ʿanke me’ṯūru[1569]

neṯr[1570]: Bisāt (14) -būsī[1571]-i pişgāh-ı feṭvā-penāh perdāḫte-i leb-i edeb olınduḳdan ṣoñra **[S-21b] [İ-26a]** ʿarża-dāşt-ı (15) bendegī budur ki kem-ʿināyetī-i mīr-i şikār[1572]-ı rūzigārile[1573] ṣaydgāh-ı menāṣıbdan naḫçīr-i[1574] tīr-ḫūrde-i (16) kemend-endaḫtemiz naṣīb-i ġayr olmaġın ḫaybet u ḥırmān ārāyiş-i fitrāk oldı.

şiʿr: (17)

وبعض الصيد يرزق منه مخط

ويحرم خيره الرامي المصيب

Ve bāʿḍu'ṣ-ṣaydi yurzeḳu minhu muḫṭin

Ve yuḥremu ḫayrehu[1575] er-rāmi'l-muṣību[1576]

neṯr[1577]: Reh-nümā-yı bedreḳa-i (18) iltifātları ile[1578] rū-be-rāh-ı şikārgāh-ı emānī[1579] olduḳda

şiʿr:

تفرقت الظباء على خداش

فما يدري خداش ما يصيد

Teferreḳati'ẕ-ẓibāu ʿalā Ḫidāşin[1580] (19)

Fe mā yedrī Ḫidāşun[1581] mā yeṣīdu[1582]

ḥükūmet-i Yeñişehr iken merḥūm firdevs-mekān Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne firistāde ḳılınmışdur: B; Ber-vech-i arpalıḳ Mudānya ḳażāsı recāsına merḥūm Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne taḥrīr itdügi recā-nāme-i maḳbūldur: S.

[1569] İyilikler, kendisiyle tanındığın güzel hasletlerdir / Asil davranışlar da hakkında nakledilen sözlerdir. (Yani iyiliklerin ve asil hasletlerin dillere destandır.)

[1570] neṯr: -T, -B, -İ, -S.

[1571] būsī: pūsī?: H , T.

[1572] kem-ʿināyetī-i mīr-i şikār: ʿayyārī-i şīr-i şikār: S.

[1573] rūzigārile: rūzigār ile: B.

[1574] naḫçīr-i: naḫcīr-i: H, T, B, S.

[1575] ḫayrehu: ḥ-b-r-h?: İ.

[1576] Kimi av olur ki ıskalayan ondan nasiplenir / İsâbet ettiren atıcı ise onun hayrından mahrûm edilir.

[1577] neṯr: -T, -B, -İ.

[1578] iltifātları ile: iltifātlarıyla: T.

[1579] emānī: -T.

[1580] Ḫidāşin: ḫaddāsin?: T.

[1581] Ḫidāşun: ḫaddāsun?: T [Derkenarda “tīr-endāz” kaydı girilmiştir ancak böyle bir anlamı yoktur.]

[1582] Ceylanlar Hidâş'ın dört bir yanına dağıldı / Hidâş hangi birini avlayayım diye şaşırıp kaldı. [Rivayete göre Arab'ın biri (Hidâş; bir rivayete göre ise bu isim Hirâş'tır) ava çıkar. Ceylanlar dört bir yandan

neşr[1583]: maʿnāsı ile[1584] zemzeme-sāz iken ʿāḳıbetü'l-emr netīcetü'l-ʿamel fitrāk (20) tehī dest ḫālī olduġı ḥayret-efzā-yı kār-āgeḥān-ı cihān olmışdur.

mıṣrāʿ:

نتيجهٔ عجبى داد اميد وارئ من

Netīce-i ʿacebī dād (21) ümīd-vārī-i[1585] men[1586]

şiʿr[1587]:

وما كنت في النفر الشائمين

باول من غره الخلب

Ve mā kuntu fī'n-neferi'ş-şāimīne[1588] **[T-58a]**

Bi-evveli men ġarrehu'l-ḫullebu[1589/1590]

neşr[1591]: (22) Şīrīn-kārī-i[1592] ṭāliʿ-i nā-sāz-kārdur ki her laḥẓa bir ṣūret-i ġarīb[1593] iẓhārı ile berhem-zen-i hengāme-i (23) ümīd olup talḫ-meẕāḳ-ı[1594] düşmen-i kām itmegi iltizām itmişdür.

şiʿr:

سوء حظي أنالني منك هذا

فعلى الحظ لا عليك الملام

Sūu ḥaẓẓī enālenī minke (24) haẕā

Fe-ʿale'l-ḥaẓẓi lā ʿaleyke'l-melāmu[1595]

---

görünmeye başlar. Adam bir o tarafa bir bu tarafa döner durur ve hangi birini avlayacağını şaşırır ki bunun üzerine bu beyit bir darb-ı mesel olarak dile getirilir ve öylece yayılır.]

[1583] neşr: -T, -B, -İ.

[1584] maʿnāsı ile: maʿnāsıyla: B.

[1585] vārī-i: dārī-i: B, S.

[1586] Hayret/şaşkınlık neticesi verdi/doğurdu benim ümitvârlığım. (Ne umdum ne buldum.)

[1587] şiʿr: -İ; neşr: S.

[1588] eş-şāimīne: şāimīne?: İ.

[1589] ḫullebu: ḥ-l-l-b?: S.

[1590] Kısaca ve mealen: Karamsar neferler içre, kuru gürültü kendisini aldatan/aldatacak ilk kişi ben değilim. (Yaygın olan darb-ı mesel ise “Lestu bi-evveli men ġarrehu's-serābu / Seraba ilk aldanan/aldanacak kişi ben değilim." şeklindedir.)

[1591] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1592] şīrīn-kārī-i: şīrīn-kāri-yi: İ.

[1593] ġarīb: ġarībe: B.

[1594] meẕāḳ-ı: meẕāḳ u: İ.

[1595] Senden bana bu fenalığı kötü bahtım ulaştırdı / Odur ki melâmet bahtadır, sana değildir.

neşr[1596]**:** Ḥaḳḳā ki baḫt-ı zebūnımız kemāl-i ża‘file[1597] bir ḫaṣm-ı ḳavīdür[1598] ki (25) dā’imā dest-i bī-dādile[1599] gelū-feşār[1600] olmaġın ‘ārṣa-ı dūr[1601]-pehnā-yı dünyāyı çeşmimize teng ü[1602] **[H-110b]** (1) tār ider[1603].

beyt[1604]:

گو صلح کن زمانه وگو یار شو فلک

با اهل دل عداوت بخت زبون بسست

Gū ṣulḥ kun zamāne vu gū yār şev[1605] felek

Bā-ehl-i dil ‘adāvet-i baḫt-ı (2) zebūn besest[1606] **[İ-26b]**

rubā‘ī[1607]**:**

گله از چرخ نیست از بختست

که مرا بخت بر سر اندازد

یوسف از گرگ چون کند ناله

که بچاهش برادر اندازد

Gile ez-çerḫ nīst ez-baḫtest[1608]

Ki merā baḫt ber-ser endāzed (3)

Yūsuf ez-gurg çūn kuned nāle

Ki be-çāheş **[B-92a]** birāder endāzed[1609]

neşr[1610]: Feżā’il-penāhā ḳażā’-i Ḥaleb (4) metā‘-ı ma‘yūb-āsā red-kerde-i eşḫāṣ iken vesīle-i vuṣūl-ı maṭlab olmaḳ ümidiyle[1611] (5) şāyeste-i ḳabūl olup lākin **[S-22a]** ol

---

[1596] neşr: -T, -B, -İ.
[1597] ża‘file: ża‘f ile: B, S; ża‘fla: İ.
[1598] ḳavīdür: ḳavī destdür: B.
[1599] bī-dādile: bī-dād ile: B, İ, S.
[1600] feşār: feşā[r]: İ.
[1601] dūr: -B, -S, -İ.
[1602] teng ü: teng ü tīre vü: S.
[1603] ider: itdirür: H, İ.
[1604] beyt: naẓm: B; şi‘r: S.
[1605] yār şev: yāreş: T.
[1606] De ki sulh yap [ey] zamane ve de ki yâr ol [ey] felek! / Gönül ehline baht-ı zebûnun düşmanlığı kâfidir. (Urfî)
[1607] rubā‘ī: -B; beyt: İ; ḳıṭ‘a: S.
[1608] Gile ...baḫt est: Ez-kesī nīst şikve ez-baḫtest: B, S, İ.
[1609] Şikâyet felekten değil, bahttandır / Ki beni dertlere (ancak) baht salar / Yusuf kurt elinden nice feryat eylesin / Ki onu kuyuya atan (bizzat) kardeştir. (Hâkânî)
[1610] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1611] ümidiyle: ümidi ile: B, İ, S.

manṣıbıñ ḥıllī daḫı vābeste-i rıżā-yı ṣevāb (6) iḳtiżā-yı ṣadr-ı ʿālī-ḳadr-ı vezāret-penāh olmaġın bu zamānlarda[1612] te'ḫīri lāzım gelmişdür. (7)

mıṣrāʿ:

إلى أن يجئ الترياق قد مات الملسوغ

İlā en yecīe't-tiryāḳ ḳad māte'l-melsuġ[1613/1614]

mıṣrāʿ:

نوشدارو كه پس از مرگ به سهراب دهد

Nūşdārū ki pes ez-merg be-Sohrāb (8) dihed[1615/1616]

şiʿr[1617]:

واعلم بأن القطر ليس بنافع

للناس مالم يهم في ايامه

Veʿlem bi enne'l-ḳaṭre[1618] leyse bi-nāfiʿin

li'n-nāsi mā-lem yehim fi-eyyāmihi[1619/1620]

mıṣrāʿ[1621]:

شغل الحلى أهله أن يعارا

Şaġele'l-ḥuliyyu (9) ehlehu[1622] en yuʿārā[1623]

neşr[1624]: mefhūmı üzre ḥıll-i Ḥaleb-i şehbā dem-sāz-ı cevāz olmaḳ[1625] baʿīddür. (10) ʿAlā taḳdīri't-tecvīz baʿde'l-yevm[1626/1627] ṭelāye-i cünd-i şitā āġāz-ı türktāz[1628] idüp ʿarṣa-ı

[1612] zamānlarda: zamānlara: B, S, İ.
[1613] melsuġ: m-l-s, v-ʿ?: S.
[1614] Tiryâk gelinceye dek sokulan kimse ölmüş olur.
[1615] dihed: dihend: B, S.
[1616] Panzehiri öldükten sonra Suhrab'a verir!
[1617] şiʿr: -T.
[1618] enne'l-kaṭre: enne'l- ġayṣe: B, S, İ; enne'l-ġaybe kaṭru: T.
[1619] eyyāmihi: ibbānihi: B, S, İ, T.
[1620] Bil ki mevsiminde olmayan/yağmayan yağmurun insanlara faydası yoktur.
[1621] mıṣrāʿ: -İ.
[1622] ehlehu: ennehu: S.
[1623] Ziynet(i takınıp takıştırmak), sahibini onu başkasına ödünç vermekten alıkoydu.
[1624] neşr: -T, -B, -İ.
[1625] olmaḳ: olmaġı: İ.
[1626] baʿde'l-yevm: -S.
[1627] Tecvîz takdiri halinde bugünden sonra…
[1628] türktāz: türk u tāz: T, S.

dünyā (11) ḫaymegāh[1629]-ı sipāh[1630]-ı behmen-māh olup[1631] her şūşe-i yaḫ bir ḫançer-i ābdār ve her cūy-bār-ı nīlgūn (12) bir tīġ-ı ḫūn-bār olduḳda maʿnā-yı[1632] *el-berdu yeḳtulu maḥsūse cuz'in ve kullin*[1633] olur[1634]. Żaʿf-ı mizāc-ı düşvār-ı (13) ʿilāc ile ḥareket ü[1635] sefer maṣlaḥat-dīd-i re'y-i ṣevāb-bīn-i rezīn olmaz.

beyt:

دزدی نکردی و کسی را نکشته [ای]

ای ساده دل چرا بزمستان سفر کنی

Duzdī ne-kerdī[1636] vu kesī-ra ne-kuşte[ī]

Ey sāde-dil çırā be-zemistān sefer kunī[1637/1638]

neşr[1639]: Bende-perverā (14) **[T-58b]** ḥālā Burusa ḳāḍīsı ʿAlī **[İ-27a]** Efendi'niñ[1640] himmet-i ʿaliyyeleri der-kār olup ol maḥrūsada (15) ḳażāya rıżāyā[1641] ṭabʿ-ı bülend-i ʿālīleri[1642] musāʿid olmayup

mıṣrāʿ[1643]**:**

وقد تبلی المليحة بالطلاق

Ve ḳad tubla'l[1644]-melīḥatu bi'ṭ-ṭalāḳi[1645] (16)

[1629] ḫaymegāh: serāpā ḫaymegāh: B.
[1630] sipāh: sibaḥ?: T.
[1631] māh olup: -S.
[1632] maʿnā-yı: ki: B; ki maʿnāyı: S.
[1633] Soğuk, parça ve bütünün hissiyatını öldürür.
[1634] Cuz'in ve kullin olur: cuz'in kullin: S.
[1635] ü: -S.
[1636] ne-kerdī: ne-kerdeī: B, S.
[1637] sefer kunī: kunī sefer: B, İ.
[1638] Hırsızlık yapmış, kimseyi öldürmüş değilsin / Ey saf gönül(lü), ne diye kış mevsiminde sefere çıkasın ki (?)
[1639] neşr: -T, -B, -İ.
[1640] Efendi'niñ: Efendi dāʿileriniñ: T.
[1641] rıżāyā: rıżā: T.
[1642] ʿālīleri: ercümendleri: İ.
[1643] mıṣrāʿ: -İ.
[1644] tublā:[şiirin aslında] tutlā: H, B, T, İ, S.
[1645] Öncelikle bütün nüshalarda "tutlâ" yazılmış olsa da darb-ı meselin aslında "tublâ" şeklinde geçer. *Tutlâ* burada anlamsız olduğu için ifadenin tercümesinde *tublâ* tercih edilmiştir. Ayrıca darb-ı mesel şu gibi birkaç şekilde anlaşılabilir: Güzel (kadın) bile talak ile belaya duçar olabilir/Yahut güzelin başına da boşanma bahtsızlığı gelebilir.

neṣr[1646]: mefhūmı üzre ol ʿarūs-ı zībāya[1647] ṭalāḳ[1648] virüp bu cānibe cezm ü ʿazm[1649] itdügi[1650] (17) taḥḳīḳ olındı. Mudanya ḳażāsı mülḥaḳāt-ı ḳadīmeden olmayup zūr-ı bāzū-yi pür-nīrūyla[1651] (18) cümle-i mużāfātdan[1652] olmaġla[1653] ḳābil-i ifrāz olmaġın küstāḫāne niyāz olınur ki nāḥiye-i (19) mezbūreyi ʿalā ḥasebi'l-ʿāde bendelerine iḥsānı[1654] ile daġdaġa-i cānġāh-ı maʿīşetden (20) taḫlīṣe ʿināyet-i ʿaliyyeleri[1655] mebẕūl buyurıla[1656].

beyt: [S-22b]

می گدازد خجلتم هرگاه می جویم مراد

در نهاد بیدلان عرض تمنا آتشست

Mī-gudāzed[1657] ḫacletem[1658] her gāh mī-cūyem murād (21)

Der-nihād-ı bī-dilān ʿarż-ı temennā āteşest[1659]

mıṣrāʿ[1660]:

إني لاسئلك القليل واتقي من سوء ردك

İnnī le-es'eluke'l-ḳalīle ve ettaḳī (22) min sūi reddike[1661]

neṣr[1662]: Ḥudāyigānā tengī-i maʿāşla[1663] kār cāna ve kārd üstüẖ̆ana yetişmişdür[1664]. (23) Beyān-ı keyfiyet-ı müżāyaḳa vü iḥtiyāc fevḳa'l-üsʿ-i ḫāme-i nefes-dırāz-ı ḳıṣṣa-perdāzdur.

mıṣrāʿ: (24)

[1646] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[1647] zībāya: zībāyı: İ.
[1648] ṭalāḳ: musāʿade-i ṭalāḳ: T.
[1649] cezm ü ʿazm: cezm: T; cezm-i ʿazm: B, S, İ.
[1650] itdügi: itmeleri: S.
[1651] nīrūyla: nīrū ile: B, S, İ.
[1652] mużāfātdan: muṣāfātdan: T.
[1653] olmaġla: olmaġıla: H.
[1654] iḥsānı: iḥsān: B, İ, S.
[1655] ʿaliyyeleri: ʿaliyye-i ḫudāyigāneleri: S.
[1656] buyurıla: u bī-dirīġ buyurıla: T.
[1657] mī-gudāzed: mī-guẕāred: B.
[1658] ḫacletem: ḥacletem: H.
[1659] Ne zaman bir istekte bulunacak olsam mahcubiyetimden eriyorum / Âşıkların tabiatında arz-ı temennâ bir âteştir.
[1660] mıṣrāʿ: -T, -İ, -S; şiʿr: B.
[1661] Şüphesiz senden az (şey) istiyorum ve senin kötü yanıtından da sakınıyorum.
[1662] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[1663] maʿāşla: maʿāşıyla: H; maʿaş ile: S, İ.
[1664] yetişmişdür: yetişmemiz: İ.

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem şerḥ dihed efzūn[1665]est[1666]

neşr[1667]: Eger ṭaraf-ı şāriʿ den ruḫṣat-yāfte-i temennī-i[1668] mevt[1669] olsaḳ **[H-111a]** (1) duʿā-yı cān-fersā-yı[1670] merg[1671] dībāce-i dīvān-ı[1672] aʿmāl olmaḳ[1673] muḥaḳḳaḳ idi[1674].

beyt:

من بجان مشتاق مرگ اما نمی آید اجل

بخت بد بین کز اجل هم ناز می باید کشید

Men (2) be-cān müştāḳ-ı merg emmā ne-mī[1675]-āyed ecel

Baḫt-ı bed(-)bīn k'ez[1676] ecel hem nāz mī-bāyed keşīd[1677]

şīʿr: (3)

اقول اذا غدوت لضنك عيش

ألا موتا يباع فأشتريه

شكوت وما الشكوى لمثلى عادة

ولكن تفيض الكأس عند امتلائها

Eḳūlu iẕā[1678] ġadevtu li-ḍanki ʿayşin

Elā mevtun[1679] [B-92b] yubāʿu fe-eşterīhi

[1665] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[1666] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[1667] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1668] temennī-i: temenni-yi: H, T, İ.

[1669] mevt: -H.

[1670] fersā-yı: fersā: S.

[1671] merg: -B.

[1672] dīvān-ı: -İ; eyvān-ı: B.

[1673] olmaḳ: olması: S.

[1674] muḥaḳḳaḳ idi: muḥaḳḳaḳdur: T; muḥaḳḳaḳ u muḳarrer idi: S.

[1675] merg emmā ne-mī: emmā dīr mī: S.

[1676] k'ez: ger: H.

[1677] Ben gönülden arzuluyorum ölümü ama ecel gelmiyor / (Şu) kötü baht(a bak) ki ecelin dahi nazını çekmek varmış.

[1678] iẕā: iẕ: H.

[1679] mevtun: mevten: H, T.

Şekevtu vema'ş (4) -şekvā li-miṣlī ʿādetun[1680] **[İ-27b]**

Velākin tafīḍu'l[1681]-ke'su ʿinde[1682] imtilāihā[1683]

neṣr[1684]: Bende-perverā[1685]

şiʿr: (5)

إذا ما كنت للرؤساء رأسا

فلا تنكر اذا حصل الصداع

İẕā[1686] mā kunte li'r-ruesāi re'sen

Felā tunkir iẕā ḥaṣale'ṣ[1687]-ṣudāʿu[1688]

neṣr[1689]: ʿÖẕr-hᵕah-ı günāh-ı gile (6) -perdāzī olmaḳ ümīdi[1690] sebeb-i cesāret-i şikāyet[1691] olmışdur.

mıṣrāʿ[1692]:

گستاخی را امید عفو است

Güstāḫī-rā ümīd (7) ʿafv est[1693]

neṣr[1694]: Bāḳī

beyt[1695]:

جهانت بکام و فلک یار باد

جهان آفرینت نگهدار باد

[1680] ʿādetun: ʿādeten: B.

[1681] tafīḍu: yafīḍu: B.

[1682] ʿinde: ʿindehu?: H.

[1683] Bir maişet darlığı sebebiyle erkence çıktığımda derim ki / yok mudur satılık bir ölüm ki onu satın alayım / şikâyette bulundum ki şekvâ ben gibi birinin âdeti değil / Ama (neylersin) bardak dolduğu dem taşar.

[1684] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1685] bende-perverā: bende-penāhā: B, İ, S.

[1686] iẕā: -S.

[1687] ḥaṣale: ceʿale: H; ḫaṣale: İ.

[1688] Eğer başlara baş (olur) isen baş ağrısı meydana geldiğinde bunu kötü karşılama. (İbn Nübâte el-Mısrī)

[1689] neṣr: -T, -B, -İ.

[1690] ümīdi: ümīdiyle: T.

[1691] şikāyet: -İ.

[1692] mıṣrāʿ: -İ, -S.

[1693] Kabahatkârın ümidi aftır/affolunmaktır.

[1694] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1695] beyt: -B; mıṣrāʿ: S.

Cihānet be-kām u felek yār bād

Cihān āferīnet nigehdār bād[1696/1697] (8)

[***]

3.2.17. [17 . Mektup] Ṭaleb-kārī-i [T-59a] Şām-ı dāru's-selām içün Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[1698] (9)

ملكت قلبي مسترقا له

قد كان قدما غير مستعبد

سكنت فردا فيه حتى لقد

خفتك تشكو وحشة المفرد

فلو تنازعنا إلى حاكم

قضى لك استحقاقه باليد

Melekte ḳalbī musteriḳḳan[1699] lehu

Ḳad[1700] kāne ḳidemen[1701] ġayre mustaʿbedi

Sekente ferden fīhi[1702] ḥattā[1703] (10) leḳad

Ḫiftuke teşkū[1704] vaḥşete'l[1705]-mufredi

Felev[1706] tenāzeʿnā ilā ḥākimin

Ḳaḍā leke istiḥḳāḳehu (11) bi'l-yedi[1707]

[1696] Cihān...nigehdār bād: -B, -S, -İ.

[1697] Dünyan gönlünce, felek (sana) yâr olsun / Cihanı yaratan nigehdârın olsun. (Sadî)

[1698] Ṭaleb-kārī-i … olınmışdur: Şām-ı dāru's-selām içün Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur: T; Ṭaleb-kārī-i Şām-ı dāru's-selām eşnāsında fetvā-penāh Esʿad Efendi'ye ihdā olınmışdur: B; Ṭaleb-kārī-i Şām eşnāsında Esʿad Efendi'ye ihdā itdügi niyāzdür: İ; Ṭaleb-kārī-i Şām-ı dāru's-selām eşnāsında fetvā-penāh Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi niyāz-nāme-i merġūbdur: S.

[1699] müsteriḳḳan lehu: m-s-t-r-ḥ-an l-h(مسترحا له)?: İ.

[1700] ḳad: ve: B, İ, S.

[1701] ḳad kāne ḳidemen: ve kāne ḥurren: [şiirin aslında]

[1702] ferden fīhi: fīhi ferden fīhi: H.

[1703] ḥattā: -B.

[1704] teşkū: teşkuru: T.

[1705] vaḥşete: e-v-ḫ-ş-t?: B.

[1706] felev: felā: S.

[1707] Kalbime sahip oldun, köle kılarak onu / Oysa (özgürdü/) eskiden köleleştirilmiş değildi / Oraya bir başına kuruldun, öyle ki / Bir başına olmaktan şikâyet edersin diye korktum / Eğer bir hâkimin huzurunda davaya dur(uş)sak / *Hak senindir diye hüküm verirdi.* (İbnü'n-Nehhâs el-Halebî)

neşr[1708]: Rūy-māl-ı ṣāff-ı niʿāl[1709]-ı meclis-i faż̧l u efḍāl ki fi'l-ḥaḳīḳa pīşgāh-ı ehl-i kemāldur taḳdīm (12) olınduḳdan ṣoñra inhā'-ı bendegī budur ki ümīdgāhā[1710] **[S-23a]** zehr-i ḳahr-ı rūzigārile[1711] ṣafrāvi-yi[1712] engebīn (13) -ḫūrde gibi talḫ-meẕāḳ olan bende-i dil-ḫaste[1713] şikeste-meclis-i[1714] pür-berg[1715] ü sāz-ı elṭāfda (14) ney-şeker[1716]-i iḥsān-ı leẕẕet-resānile[1717] şehd-kām olmaġiçün[1718] ʿināyet-i ʿaliyyeleri der-kār (15) olup bir nuṭḳ-ı cān-baḫş u[1719] rūḥ-perver ile[1720] āġāz-ı iʿcāz-ı Mesīḥā[1721] buyurılmaḳ mekārim-i (16) celiyyelerinden[1722] baʿīd olmaz.

beyt:

Leb-i cān-bahşı ile mürdeler ihyā itsün[1723]

Niçe olur (17) muʿcize-i Ḥażret-i ʿĪsī[1724] göresün[1725]

neşr[1726]**:** Bende-perverā ile'l-ān[1727] şerbet-i ḫoş[1728]-güvār-ı cāh[1729] (18) içün teşne-leb u taḥṣīl-i ʿizzet-i dünyā içün germ-ṭaleb olmayup **[İ-28a]**

şiʿr:

أحلام نوم أو كظل زائل

إن اللبيب بمثلها لا يخدع

[1708] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1709] niʿāl: el-niʿāl: S.
[1710] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B.
[1711] rūzigārile: rūzigār ile: B, İ, S.
[1712] ṣafrāvi-yi: ṣafrāvī-i: B, S.
[1713] dil-ḫaste: dil-ḫaste-i: B, S, T.
[1714] meclis-i: -S.
[1715] ḫūrde gibi …pür-berg: [Bu bölüm T nüshasında mükerreren yazılmıştır.]
[1716] ney-şeker: ney-şekerān: T.
[1717] resānile: resān ile: B, S, İ.
[1718] olmaġiçün: olmaḳ içün: B, İ, S.
[1719] u: -B, -İ, -S.
[1720] rūḥ-perver ile: rūḥ-perverile: T.
[1721] Mesīḥā: Mesīḥī: H.
[1722] mekārim-i celiyyelerinden: mekārim-i celiyye-i cibiliyyelerinden: B, S; mekārim-i celiyye cibiliyyelerinden: İ.
[1723] itsün: eyler: B.
[1724] ʿĪsī: ʿİsā: S.
[1725] göresün: görsün: B, İ, S.
[1726] neşr: -T, -B, -İ.
[1727] ile'l-ān: -B.
[1728] ḫoş: ḥoş: S.
[1729] cāh: cān: B, İ.

Aḥlāmu (19) nevmin ev ke-ẓıllin zāilin

İnne'l-lebībe bi-miṣlihā[1730] lā yuḫdeʿu[1731]

neṣr[1732]: maʿnāsın dil-i dervīş-nihād[1733] itmegin (20) ḳaṭʿ-ı menāzil-i menāṣıbda semend-i saʿy-ı ʿinān-keşīde olup çāşnī-i[1734] tāziyāneden āgāh (21) olmaduġı maʿlūm-ı ʿālemdür. Ḥālā giriftār-ı dām-ı vām olmaġıla[1735] teḳāżī-i[1736] ḳarż-ḥᵛāhānıla[1737] zār u[1738] zebūn (22) ve merkez-i dāyire-i[1739] düyūn olup farṭ-ı müżāyaḳa vü iḥtiyācdan dil-i pür-ıżṭırāb saṭḥ-ı müstevī üzre (23) mühre-i sīm-āb olmaġın[1740] küstāḫāne pey-der-pey taṣdīʿ ile[1741] evḳāt-ı şerīfeleri tāżyīʿ olınur.

mıṣrāʿ:

عذر تصديعات ما چندان كه تصديعات ما

ʿUẕr-i taṣdīʿāt-ı mā çendān ki taṣdīʿāt-ı mā[1742]

neṣr[1743]: Ḥaḳḳā ki kemāl-i ıżṭırāb[1744] meslūbu'l[1745] **[T-59b]** -iḫtiyār (24) itmegin[1746]

mıṣrāʿ:

عالم بى اختياريهاست واقع ميشود

ʿĀlem-i bī-iḫtiyārīhāest vāḳiʿ mī-şeved[1747]

[1730] bi-miṣlihā: bi-miṣlihi: B; miṣlihā: H.

[1731] [Dünya] uykudaki rüyalar yahut geçici bir gölge gibidir / Ârif olan hiç şüphesiz böylesine aldanmaz. (Hasan-ı Basrî)

[1732] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1733] dervīş-nihād: dervīş-nihād hemīşe pīş-nihād: B, İ, S.

[1734] çāşnī-i: çāşni-yi: İ.

[1735] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.

[1736] teḳāżī-i: teḳāżi-yi: T.

[1737] ḥᵛāhānıla: ḥᵛāhān ile: B, İ, S.

[1738] u: -İ .

[1739] dāyire-i: -T.

[1740] olmaġın: olmaġı: İ.

[1741] taṣdīʿ ile: taṣdīʿle: B, S.

[1742] Baş ağrıtmaya sebep özrümüz/size rahatsızlık vermeye dair mazeretimiz bizim baş ağrılarımız kadrincedir/var oldukçadır.

[1743] neṣr: -T, -B, -İ.

[1744] ıżṭırāb: ıżṭırār ile: B.

[1745] meslūb: meskūk: H.

[1746] itmegin: olmaġın: B.

[1747] [Bu âlem] tercihsizlikler âlemidir, (olacak) olan olur (veya böyle şeyler, olur.)

neşr[1748]: mefhūmı üzre[1749] özr-ḫᵕāh-ı **[H-111b]** (1) günāh-ı bī-şermī olmaḳ ümidiyle[1750] ṭarīḳa-i küstāḫī meslūk-i ḳadem-i ḳalem olmışdur. Ḳatelellāhu'ż-żarūrāt[1751/1752]

şiʿr:

وإن بحت بالشكوى هتكت مروٴتى

وإن لم أبح بالضر خفت مماتى

Ve in (2) buḥtu[1753] bi'ş-şekvā **[B-93a]** hetektu murūetī

Ve in lem ebuḥ bi'ḍ-ḍurri[1754] ḫiftu memātī[1755] **[S-23b]**

neşr[1756]: Bu ʿuḳde-i işkāliñ (3) inḥilālī vābeste-i iltifāt-ı[1757] ser-engüşt-i ʿināyetleridür[1758].

rubāʿī[1759]:

زچرخ اگر فرو بستكيست در كارم

بمن لطف خداوند كار بگشايد

به پيش او چه محل بستگئ كار مرا

بيک نظر كرمت زين هزار بگشايد

Zı-çerḫ eger[1760] furū-bestegīst der-kārem (4)

Be-men[1761] luṭf-i ḫudāvend kār bı-guşāyed

Be-pīş-i ū[1762] çı maḥal bestegī-i kār me-rā

Be-yek naẓar-ı keremeş[1763] (5) zīn[1764] hezār bı-guşāyed[1765]

[1748] neşr: -T, -B, -İ.

[1749] üzre: -B, -S, -İ.

[1750] ümidiyle: ümmidi ile: B, İ, S.

[1751] ḳatelellāhu'ż-żarūrāt: mışrāʿ ḳatelellāhu'ż-żarūrāt: S.

[1752] Allah zaruretleri/mecburiyyetleri kahretsin. (Yani Allah kimseyi dara düşürmesin, bir şeylere mecbur ve mahkum etmesin.)

[1753] buḥtu: b-ḫ-t?: H, T.

[1754] bi'ḍ-ḍurri: bi'ṣ-ṣabri: [şiirin aslında]

[1755] Şekvâmı açığa vurursam eğer mertliğimi çiğnemekten korkarım / Zararı/sabırla açığa vurmazsam eğer ölümümden korkarım.

[1756] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1757] iltifāt-ı: -İ.

[1758] ʿināyetleridür: iltifāt-ı ʿināyetleridür: İ.

[1759] rubāʿī: ḳıṭʿa: B, İ, S.

[1760] eger: eger çi: B, İ, S.

[1761] be-men: be-yumn-i: T, B, İ, S.

[1762] be pīş-i ū: be-nezd-i tū [şiirin aslında]

[1763] keremeş: keremet: H, B, T.

[1764] zīn: ṣād: S .

[1765] Eğer çarh/felek sebebiyle işim bağlanmışsa / İşimi benim için Allah'ın lütfu açar. / Onun (kudreti) karşısında benim işimin bağlanması ne mümkün / Bir nazar-ı keremiyle bu gibi binlercesini açar.

neşr[1766]: Gerçi[1767] defʿ -i ġā'ile[1768]-i müżāyaḳa vü ḳażā'-i deyn mevḳūf-ı ḳażā'-i[1769] Şām (6) olmayup **[İ-28b]** manṣıb-ı āḫer ile daḫı[1770] ol mültemise dest-rese imkān maʿrıż-ı ḥuṣūlda nümāyān (7) olur. Lākin cāy-gīr-i şaġīr ḥafīr[1771] olınca dünbāle-devān-ı ḳāfile-i cāh[1772]-ṭalebān olmaḳ maṣlaḥat-dīd-i (8) re'y-i[1773] rezīn-i sevāb-bīn[1774] olmayup belki menūṭ-ı[1775] menāṣıb-ı ḳażā'-i Şām ile miskīyyetü'l-ḫitām[1776] (9) olup ol manṣıb-ı celīl müntehā-yı merātib u meʿāric-i menāṣıb olmaḳ üzre ḳarār virilmişdür. (10) Ol rütbe-i refīʿadan iktisāb-ı nişāb-ı şeref dest-dāde olduḳdan soñra mevlid-i[1777] vālid (11) olan ḳaṣaba-i[1778] Aḳḥiṣār'da[1779] ṭarḥ-ı iḳāmet-endāz olup[1780] vech-i ẕirāʿat u ticāretden taḥṣīl-i (12) kefāf içün ʿazīmet-i ṣādıḳa der-kārdur. Żiyāfet-ḫāne-i zamānede ḫall u baṣal u baḳl[1781]-ı mā-ḥażar-ı (13) dervīşāne ile ki[1782] bedel-i mā-yeteḥallel ola[1783].

mıṣrāʿ:

پندار که سرکه انگبینست

Pindār ki sirke engebīnest[1784]

neşr[1785]**:** mefhūmı ile[1786] ʿamel (14) meczūm u maḥsūm olmışdur.

şiʿr:

و ما هي إلا جوعة و سددتها

فكل طعام بين جنبى واحد

[1766] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1767] gerçi: eger: İ.
[1768] ġā'ile: ġāyile: H, S.
[1769] ḳażā'-i: ḳażā-yı: İ, T, B.
[1770] daḫı: -İ.
[1771] şaġīr ḥafīr: şaʿīr ḥaḳīr: T; şefr ḥafīr: İ; şefīr ḥafīr: B, S.
[1772] cāh: çāh: H; cān: T.
[1773] re'y-i: rāy-ı: T, İ, S.
[1774] sevāb-bīn: sevāb: B, S; sevāb-āyīn: İ.
[1775] menūṭ-ı: manżūme-i: B, İ, S.
[1776] miskīyyetü'l-ḫitām: müskıbetü'l-ḫiyām?: İ.
[1777] mevlid-i: mevled-i?: İ.
[1778] ḳaṣaba-i: -S.
[1779] Aḳḥiṣār'da: A[ḳ]ḥiṣār'da: H.
[1780] olup: -S.
[1781] u baḳl: -B, -İ, -S.
[1782] ki: -S.
[1783] ola: ola ḳanāʿat olınur: B, İ.
[1784] Farzet ki sirke baldır.
[1785] neşr: -T, -B, -İ.
[1786] mefhūmı ile: mefhūmıyla: B, S.

Ve mā hiye illā cevʿatun ve[1787] sededtuhā

Fe-kullu ṭeʿamin beyne cenbeyye (15) vāḥidu[1788]

beyt[1789]:

Gül gibi ʿişret olmaz ise[1790] berg ü sāz ile[1791]

Sünbül[1792] gibi geçinmek olur bir piyāz ile[1793/1794]

neşr[1795]: (16) mefhūmı[1796] üzre nān u penīr u pīyāz u sīr ile sīr olmaḳ mümkün **[T-60a]** iken müzāḥame-i gürisne-çeşmān-ı (17) loḳma-senc[1797] u[1798] nevāle-bend münāfī-i[1799] himmet-i bülend-i istiġnā-pesenddür[1800].

beyt:

چرب و شيرين نعمت دنيا

به مگس راندنش نمي ارزد

Çerb[1801] u şīrīn(-i) niʿmet-i (18) dunyā

Be-mekes rāndeneş[1802] ne-mī-erzed[1803] **[İ-29a]**

neşr[1804]**:** Bāḳī tevfīḳ refīḳ

şiʿr:

انت بحر الندى فلا زلت مدا

لا رأينا بساحل لك جزرا

[1787] ve: ḳad/in: [şiirin aslında]

[1788] Bu ancak bir açlıktır ki onu da bastırdım / Her hâlükârda her yemek iki yanım içre aynıdır.

[1789] beyt: -İ, -S.

[1790] olmaz ise: olmazise: H.

[1791] sāz ile: sāzile: H; sāzla: S.

[1792] sünbül: sünbül ezildi: T.

[1793] piyāz ile: piyāzile: H; piyāzla: B, S.

[1794] (Bâkî)

[1795] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1796] mefhūmı: maʿnāsı: B, İ, S.

[1797] loḳma-senc: loḳma-piç: T, İ; loḳma-biḫ: H; loḳma-p-ḥ(ح): S.

[1798] u: -İ, -T, -S.

[1799] münāfī-i: münāfi-yi: T, İ.

[1800] pesenddür: pesend: S.

[1801] çerb: cerb: B, T, H.

[1802] rāndeneş: rāndīş: H.

[1803] Yağlı ve tatlı (olsun, hepsi) nimet-i dünya / (Ki o dünyanın) sineğini kovmaya değmiyor/değmez. (Hâkânî)

[1804] neşr: -T, -B, -İ, -S.

Ente baḥru'n-nedā felā zilte[1805] medden (19)

Lā reeynā bi-sāḥilin leke cuzurā[1806/1807] **[S-24a]**

[***]

3.2.18. [18. Mektup] Ḥaleb-i şehbāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl olduḳda Şeyḫü'l (20) - İslām merḥūm Esʿad Efendi Ḥāżretleri'ne irsāl olınan mektūbdur[1808] (21)

وحمى بنعلكم ثراه يداس

مني بأفواه الجفون يباس

Ve ḥiman bi-naʿlikum ṣerāhu yudāsu

Minnī bi-efvāhi'l-cufūni yubāsu[1809]

neṣr[1810/1811]: **[B-120a]** Ḫāk-i pāk-i āsitān-ı faẕl u (22) efḍāl ile[1812] ki kuḥl-ı cevāhir-i aʿyān-ı rūzigārdur dīde-i hicrān-dīde iktiḥāl olınup ʿarża (23) -dāşt-ı destgāh-ı feżāil-penāh[1813] *ḥuffe*[1814] *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh*[1815]oldur ki

beyt:

گهی زخسته دلان یاد میتوان کردن

بدین بهانه دلی شاد میتوان کردن

Gehī zı-ḫaste (24) -dilān yād mī-tevān kerden

Bedīn behāne dilī şād mī-tevān kerden[1816]

[1805] felā zilte: felā zālet: H.

[1806] cuzurā: c-z-a?: İ; neṣr: Bāḳī.....cuzurā: -S.

[1807] Sen bir iyilik denizisin, her daim enginleşesin / Adalara sahip bir sahilin olduğunu hiç görmeyelim.

[1808] Ḥaleb-i şehbāya … olunan mektūbdur: B'de mektup başlığı yoktur; Ḥaleb-i şehbāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl olduḳda Şeyḫü'l-İslām merḥūm Esʿad Efendi Ḥāżretleri'ne irsāl olınmuşdur: T; Ḥaleb-i şehbāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl olduḳda Esʿad Efendi'ye gönderilmişdür: İ; Ḥaleb-i şehbāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl olduḳda Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥāżretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı celīldür: S.

[1809] Ayağını bastığın toprak, benim için yüz sürülerek öpülecek bir koruluktur.

[1810] Ḥaleb-i şehbāya..... neṣr: -B.

[1811] neṣr: -T, -İ, -S.

[1812] efḍāl ile: efḍālla: B, İ.

[1813] destgāh-ı feżā'il-penāh: fetvā-yı destgāh-ı feżā'il-penāh: T; pīşgāh-ı feżāyil-penāh: B, İ, S.

[1814] ḥuffe: ḥ-f-f-t: S; ḫuffe?: H.

[1815] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[1816] Bazen gönlü yaralı/mahzûnlar yad olunabilir / Bu vesileyle bir gönül [dahi] şad/mesrûr kılınabilir.

neṣr[1817]: mefhūmı üzre (25) ḥāl-i[1818] zārdan istiḫbār pīrāmen-güẕār[1819]-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı iʿcāz-perdāz olmaġıla[1820] bülend-pervāz-ı evc-i iʿzāz **[H-112a]** (1) olursa[1821]

beyt[1822]**:**

شبهای هجر را گذراندیم و زنده ایم

ما را بسخت جانی خود این گمان نبود

Şebhā-yı hecr-rā guẕerāndīm u zindeīm

Mā-rā be-saḫt-cāni-yi ḫod[1823] īn gumān (2) ne-būd[1824]

neṣr[1825]: Bi-ʿināyetillāhi[1826] teʿālā tef ü tāb-ı temmuz u āb pençe-i[1827] tāb-ı tüvān u tāb olmayup belki (3) ber-muḳteżā-yı ḥadīṯ-i rūḥ-perver-i ḥażret-i rişālet-penāh ʿāleyhi mine'ṣ[1828]-ṣalavāt[1829] ezkāh[1830] müsāfereti[1831] (4) istilzām-ı ṣıḥḥat idüb ʿāfiyetle[1832] ḳarārgāha vuṣūl dem-sāz-ı[1833] ḥuṣūl olduḳda henūz (5) germ-sāz-ı zānūgāh u[1834] gerd-efşān-ı rāh olmadın. **[İ-29b]** Sābıḳān nāmzed-i eyālet-i vilāyet-i Ḥaleb (6) olan ẓālim-i ġāşim ile dest ü girībān olup meyānımızda ceng ü peykār der-kār olmaḳ (7) lāzım gelmişidi[1835].

mıṣrāʿ:

من و گرز و میدان افراسیاب

[1817] neṣr: -T, -B, -İ.
[1818] ḫāl-i: ḥāl-i dil-i: T.
[1819] pīrāmen-güẕār: piramen-gerd: B.
[1820] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.
[1821] olursa: iderse: H, T.
[1822] beyt: -S.
[1823] cāni-yi ḫod: cānī-i ḫod: B, S.
[1824] Hicrân gecelerini geçirdik/atlattık ve hâlâ hayattayız/zindeyiz / *Bizim bu pek canlılığımızdan öz şüphemiz yok idi* [?] (Şekib-i İsafahânî)
[1825] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[1826] ʿināyetillāhi: ʿināyetihi: S, B.
[1827] pence-i: niçe: H; pençe: T, İ, S.
[1828] min: -S.
[1829] ṣalavāt: ṣalāt: H; ṣelām: S, B, İ.
[1830] ezkāh: ezkāhā: T.
[1831] müsāfereti: müsāferet: B, S, İ.
[1832] ʿāfiyetle: ʿāfiyet ile: B; ʿaḳibet: İ.
[1833] dem-sāz: v-m-ş-a-z?: B.
[1834] u: -B.
[1835] gelmişidi: gelmiş idi: B, İ, S.

Men u gurz u meydān-ı[1836] Efresiyāb[1837]

neṣr[1838]: Ḥaḳḳā ki bir çābük[1839]-süvār-ı (8) meydān-ı meẓālim idi ki Ḥaccāc-ı Ẓālim piyāde-rev-i rikābı olmaġıçün[1840] muḥtāc-ı kesb[1841]-i istiḥḳāḳdür[1842]. (9)

şiʿr:

ما زال يظهر في ايامه بدعا

بفكره الفاسد المشؤوم يبدعها

Mā-ẓāle yuẓhiru fi eyyāmihi bideʿan[1843]

Bi-fikrihi'l-fāsidi'l[1844]-meş'ūmi[1845] yubdiʿuhā[1846/1847]

neṣr[1848]: Bir tevsen-i **[T-60b]** ḫāmdur ki (10) hergiz rām-ı likām-ı aḥkām olmayup münḳād-ı şekīme-i **[S-24b]** şerīʿat olmamak üzre ışrāra ḳarār (11) virmişdür.

beyt:

از کرده کس خجل نشود روز باز خواست

گر پرسش گناه زمن ابتدا کنند

Ez-kerde kes ḫacel ne-şeved rūz-i bāz-ḫᵛāst

Ger porsiş-i günāh zı-men[1849] (12) ibtidā kunend[1850/1851]

[1836] meydān-ı: meydān u: S.

[1837] Ben, gürz ve Efrasiyab meydanı… (Firdevsî)

[1838] neṣr: -T, -B, -İ.

[1839] çābük: çāpük: T, H, B.

[1840] olmaġıçün: olmaḳ içün: B, İ; olmaġa: S.

[1841] kesb: g-s-t?: İ.

[1842] istiḥḳāḳdür: istiʿdāddür: İ.

[1843] bideʿan: yedeʿa?: T.

[1844] fikrihi el-fāsidi: bi-fikri'l-fāsid: İ.

[1845] meş'ūm: meşyūm: H, T.

[1846] yubdiʿuhā: b-y-d-l-h-a(بيدلها): İ.

[1847] Hālā daha bidatlar çıkarır ortaya kendi günlerinde / Peydahladığı o bozuk, o uğursuz fik(irle)riyle.

[1848] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[1849] zı-men: ez u: B, İ, S.

[1850] kunend: k-n-h?: T.

[1851] Kıyamet günü kimse yaptıklarından şermsar olmaz / Günahların sorgusuna ilk benden başlanacak olursa eğer…

neşr[1852]: Tīşe-i[1853] bi-dād-ı ḫāne-ber-endāz ile[1854] vīrān-sāz-ı külbe-i aḥzān-ı sitem-dīdegān (13) olıcaḳ. Gerd-i āsumān-neverd-i meẓālim-i[1855] tārīk-gerdān çaştgāh-ı[1856] rūşen olmaġıla[1857] kevkeb-i (14) rūzāne nümāy-ı reʿāyā-yı memleket olduġı tāfte-i pīşgāh-ı şuʿūr-ı sipehdār-ı raʿiyyet nigehdār[1858] (15) olduḳda berḳ-i cihān-fürūz-ı[1859] eşfāk żiyā-resān-ı āfāḳ olup bārān-ı be-hengām-ı re'fet-i (16) ʿālī-ḥażret-i sipehsālārī āġāz-ı[1860] āb-yārī ḳılmaḳ ile[1861] ol ġubār-ı felek peyvend-i nişānde-i (17) āb-ı seḥāb-ı raḥmet olup[1862] ḫaṭṭ-ı muḥīṭ[1863]-i vilāyet işrāḳ-peẕīr-i āfitāb-ı ʿālem-tāb-ı **[İ-30a]** ʿināyet oldı. (18) Ḥālā Ḳaraḳaş Muḥammed Paşa kār-fermā-yı memleket olup nāmzed-i ḫidmet[1864]-i muḥāfaẓa olmaġıla[1865] (19) cānib-i ḳalʿa-i Van'a revāne olmışdur. Ümīd-vārız **[B-120b]** ki ḫas u ḫāşāk-ı meẓālim mütesellim-i hemīşe (20) ber-dāşte-i seyl-āb-ı himmet olmaġıla[1866] reʿāyā-yı[1867] taḫt-ı ḳażā[1868] āsūde-i bāliş-i āsāyiş-i (21) sāḥet-i[1869] rāḥat olalar. Bende-perverā melāẕā[1870] icrā-yı aḥkām-ı şerʿiyyede fürū-güzāşte-i[1871] (22) rıżā gösterilmeyüp

şiʿr:

لا نجعل الباطل حقا ولا
نلط دون الحق بالباطل

[1852] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1853] tīşe-i: nīşe-i: H.
[1854] endāz ile: endāzıla: H.
[1855] meẓālim-i: meẓālimī: İ.
[1856] çaştgāh-ı: çaşngāh-ı?: H.
[1857] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.
[1858] nigehdār: nigāhdār: İ.
[1859] Fürūz-ı: efrūz-ı: T.
[1860] āġāz-ı: aġā: H.
[1861] ḳılmaḳ ile: idüp: B.
[1862] olup: olmaġla: B.
[1863] ḫaṭṭ-ı muḥīṭ: ḫıṭṭa-ı muḥabbet: T.
[1864] ḫidmet: ḫiẕmet: T.
[1865] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.
[1866] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.
[1867] reʿāyā-yı: reʿāyāsı: H; r-ʿ-a-y: İ.
[1868] ḳażā: ḳażā-i: H, T.
[1869] sāḥet-i: ve: S; sāḫet-i: T, H.
[1870] bende-perverā melāẕā: melāẕā bende-perverā: B, S; melāẕā bende-nüvāzā: İ.
[1871] fürū-güzāşte-i: fürū-güzāşte: S.

Lā necʿalu'l[1872]-bāṭıle ḥaḳḳen velā

Neliṭṭu/Nuliṭṭu dūne'l-ḥaḳḳi bi'l-bāṭıli[1873]

neşr[1874]: maʿnāsı (23) hemīşe pīş-nihād olduġı elsine-i vārid[1875] ü ṣādırdan[1876] gūş-güẕār-ı ʿālī-ḥażret-i üstād[1877]-ı (24) melāẕ

şiʿr[1878]:

سح على ذراه من سحب

العناية وابل و رذاذ

Seḥḥa[1879] ʿalā ẕurāhu[1880] min suḥubi'l[1881]

ʿināyeti vābilun ve reẕāẕun[1882]

neşr[1883]: olur.

mıṣrāʿ[1884]**:**

الخير يشكر والاخبار تنتقل

El-ḫayru (25) yuşkeru[1885] ve'l-aḫbāru[1886] tentaḳilu[1887/1888]

neşr[1889]: Bu diyār ahālisiniñ[1890] mülāḥaẓa-i aġrāż u ʿavāż ile[1891] taḳdīm **[H-112b]** (1) itdikleri emtiʿa-ı ʿātāyālarından meṭāyā-yı himmet girān-bār **[S-25a]** olmayacaḳ ẕūd-res-i menzilgāh-ı (2) dil-ḫ̆āh-ı ʿadālet olmaḳ muḥaḳḳaḳdur.

mıṣrāʿ[1892]**:**

[1872] lā necʿalu: e-necʿalu: H, T, İ, S.

[1873] Ne bâtılı bir hak kılarız / Ne de hakkın karşısında bâtılın ardına sığınırız. (Abdülmelik bin Mervân)

[1874] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1875] vārid: vāridūn: T.

[1876] u ṣādırdan: -T.

[1877] üstād: üstāẕ: H, İ; üstād u: B.

[1878] şiʿr: -S; mıṣrāʿ: B.

[1879] seḥḥa: s-c-c-?: T; ş-y-ḫ?: İ.

[1880] ẕurāhu: v-r-a-h?: İ.

[1881] suḥub: s-c-b?: T.

[1882] Onun zirvelerine, inâyet bulutlarından ağır ve hafîf yağmur yağdıkça yağdı/yağsın.

[1883] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1884] mıṣrāʿ: -B, -İ.

[1885] yuşkeru: eşkuru?: İ.

[1886] aḫbār: aḫyār?: İ.

[1887] tentaḳilu: yunteḳalu: İ, S .

[1888] Hayra/iyiliğe şükür/teşekkür olunur, haberler ise intikal ededurur.

[1889] neşr: -T, -B, -İ.

[1890] ahālisiniñ: [a]hālisiniñ: T.

[1891] u ʿavāz ile: ʿavāżıla: H, T.

[1892] mıṣrāʿ: -T.

گر دست ما تهیست ولی چشم ما پرست

Ger dest-i mā tehīst **[T-61a]** velī[1893] çeşm-i mā purest[1894]

şiʿr: (3)

الغنا ليس باللجين ولا التبر

ولكن بعزة في النفوس

el-ġinā leyse bi'l[1895]-luceyni vela't-tibri[1896]

Velākin bi-ʿizzetin fi'n-nufūsi[1897]

mışrāʿ[1898]:

Bāḳī hemīşe baḫt (4) be-kām felek[1899] ġulām[1900]

beyt:

ذات تو همیشه در جهان باد

زان رو که ضروری جهانست

Ẕāt-i[1901] tū hemīşe der-cihān bād

Z'ān rū[1902] ki żarūri-yi (5) cihānest[1903]

[***]

3.2.19. [19. Mektup] [B-93a] Taḥṣīl-i ḳażā'-i Şām içün müftī Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne[1904] (6) [İ-30b]

ملكت قلبي مسترقا له

قد كان قدما غير مستعبد

سكنت فردا فيه حتى لقد

خفتك تشكو وحشة المفرد

[1893] velī: dili: T.

[1894] Her ne kadar elimiz boş ise de gözümüz toktur.

[1895] bi: mā: İ, S.

[1896] tibr: birr?: İ.

[1897] Zenginlik altın ve gümüşle değildir, bilakis izzet-i nefisledir.

[1898] mışrāʿ: -B, -İ, -S.

[1899] felek: -T; ve felek: H.

[1900] mışrāʿ: Bāḳī hemīşe... ġulām: bāḳī saʿādet ziyādet: B, İ, S.

[1901] ẕāt-i: -T; yā rab ki: [şiirin aslında]

[1902] z'ān rū: z-a-n-z-a (زانزا): H.

[1903] Zatın (her daim) âlemde var olsun / Şu sebepten ki (senin varlığın) cihân için bir zarurettir.

[1904] Taḥṣīl-i ḳażā'-i … Ḥażretleri'ne: Taḥṣīl-i ḳażā'-i Şām-ı dāru's-selām içün müftī Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne: T; Bu nāme-i müşkīn-şāmme daḫı merḥūm müşārün ileyh firdevs-maḳāmadur: B; Taḥṣīl-i ḳażā'-i Şām içün Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne göndermişdür: İ; Taḥṣīl-i ḳażā'-i Şām içün müfti'l-enām Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı niyāz-mażmūndur: S.

فلو تنازعنا إلى حاكم

قضى لك استحقاقه باليد

Melekte ḳalbī musteriḳḳan lehu

Ḳad[1905] kāne ḳidemen[1906] ġayre mustaʿbedi

Sekente ferden fīhi ḥattā leḳad

Ḫiftuke teşkū vaḥşete'l[1907]-mufredi

Felev[1908] tenāzeʿnā ilā ḥākimin

Ḳaḍā leke istiḥḳāḳehu bi'l-yedi[1909/1910]

Ḥāk-i pāk-i āsitān-ı faż̧l u efḍāl ki tūtiyā-yı girān-bahā-yı aʿyān-ı rūzigārdur kuḥl-ı (7) cilā-yı dīde-i miḥnet-dīde[1911] ḳılındıḳdan soñra merfūʿ-ı pīşgāh-ı feżā'il-penāh oldur ki[1912] (8) bende-nüvāzā melāẕā[1913] sımāṭ-ı ẕer[1914]-nişān-ı kehkeşān-āsā[1915] şarḳ u ġarb-ı ʿāleme memdūd[1916] (9) olan ḫ̆ān-ı yaġmā-yı naʿmā-yı[1917] ṣadāret-destgāhīden meded-kārī-i tūşmāl-ı[1918] (10) iltifātla[1919] sofra-i menāṣıbda[1920] nevāle-i çerb[1921] ü şīrīn[1922] taġyīr-i ẕā'iḳa eyleyüp **[B-93b]** leẕẕet-resān-ı (11) meẕāḳ-ı telḫ̆-ı ye's olmaḳ ümīdi ile[1923] dehān-ı arzū[1924] ġonce-i[1925] nīm[1926]-şüküfte-i bārān-resīde (12) gibi pür-ābdur.

[1905] ḳad: [şiirin aslında] ve: B, İ, S.
[1906] ḳidemen: ḥurren: [şiirin aslında]
[1907] vaḥşete: v-ḫ̆-ş-t?: B.
[1908] felev: [şiirin aslında]; velev: B, İ, S.
[1909] Melekte ḳalbī…bi'l-yedi: -H, -T.
[1910] Kalbime sahip oldun, köle kılarak onu / Oysa (özgürdü/) eskiden köleleştirilmiş değildi / Oraya bir başına kuruldun, öyle ki / Bir başına olmaktan şikâyet edersin diye korktum / Eğer bir hâkimin huzurunda davaya dur(uş)sak / *Hak senindir diye hüküm verirdi.* (İbnü'n-Nehhâs el-Halebî)
[1911] miḥnet-dīde: -B, -T.
[1912] oldur ki: budur ki: T; olur ki: İ.
[1913] melāẕā: melāẕ: T.
[1914] ẕer: r-r?: H; zer: B, İ, S.
[1915] -āsā: -İ.
[1916] memdūd: maḥdūd: B.
[1917] naʿmā-yı: -İ.
[1918] tūşmāl: dūşmāl: T; gūşmāl: B, S, İ.
[1919] iltifātla: iltifāt ile: İ, S.
[1920] menāṣıbda: menāṣıbdan: B.
[1921] çerb: cerb: T, H.
[1922] şīrīn: şīrīn ile: S.
[1923] ümīdi ile: ümīdile: H, B, T; ümīd ile: İ.
[1924] arzū: arzū ve: T.
[1925] ġonce-i: ġonçe-i: T, B, İ.
[1926] nīm: nev: İ.

beyt:

در نظر نعمت احسان و به حسرت نگران

دستها بسته و مهمان شده برخوان کسی

Der-naẓar niʿmet-i iḥsān[1927] u be-ḥasret nigerān

Desthā beste (13) vu mihmān şude ber-ḫ̆ān-ı kesī[1928]

neşr[1929]**:** Semend-i sebük-pāy-ı felek-peymā-yı himmet çāşnī-i[1930] (14) tāziyāneden[1931] āgāh olursa bāz-pes-māndegān-ı[1932] **[S-25b]** kārbān-ı[1933] nā-murādān zūd[1934]-res-i menzilgāh (15) olur.

beyt:

از قافله ماندیم وبمقصود نرسیدیم

ای خضر تو باری مددی باز پسا نرا

Ez-ḳāfile māndīm[1935] u be-maḳṣad[1936] ne-resīdīm

Ey Ḫıżır[1937] tū bārī[1938] (16) mededī[1939] bāz-pesān-rā[1940]

neşr[1941]: Bende-penāhā ümīdgāhā ber-ṭaraf-sāzī-i[1942] ḫumār-ı telḫ-kāmān (17) ḥırmān-ı maḫṣūṣ-ı neşve-i[1943] teh-i[1944] cürʿa-i sürūr[1945]-encām-ı ʿināyet-i ʿālī-ḥażretdür. **[İ-31a]** Ḥaḳḳā ki maḫmūr (18) -nüvāz-ı bezm-i[1946] pür-berg ve sāz-ı elṭāf-ı meded-resān-ı ḫumār-

---

[1927] iḥsān: didār: [şiirin aslında]

[1928] Gözde nimet-i ihsan ve hasretle bakar yola / Eller bağlı ve mihman olmuş birinin sofrasında. (Vahşî)

[1929] neşr: -T, -B, -İ.

[1930] çāşnī-i: çāşni-yi: İ.

[1931] tāziyāneden: tāziyāne-i aḳdāmdan: S.

[1932] māndegān-ı: mānde-i: B, İ.

[1933] kārbān-ı: kārvān-ı: İ.

[1934] zūd: r-v-d: H.

[1935] māndīm: mā ʿādīm: H.

[1936] maḳṣad: maḳṣūd: H.

[1937] Ḫıżır: ḥażret: H, T, S.

[1938] bārī: yārī: T.

[1939] mededī: dih: T.

[1940] Kafileden geri kaldık ve (menzil-i) maksuda ulaşamadık / Ey Hızır, bari sen meded eyle geride kalmışlara!

[1941] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[1942] sāzī-i: sāzi-yi: T, İ.

[1943] neşve-i: n-ş-e-h: İ.

[1944] teh-i: -S, -İ; tehī: B.

[1945] cürʿa-i sürūr: cürʿa-i cām-ı sürūr: B, S; cām-ı sürūr: İ.

[1946] bezm-i: -İ.

keşān-ı nā-ümīdī olmazsa[1947] ḫamyāze pey-ā-pey (19) pāre[1948]-sāz-ı dehān-ı maḫmūrān-ı ḫarābāt-ı nā-kāmī olmaḳ muḥaḳḳaḳdur.

beyt:

هم تو مگر پیالهٔ بخشی از آن می کهن
ور نه شراب دیگری نشکند این خمار را

Hem tū meġer piyāleī (20) baḫşī ez-ān mey-i kuhen
Ver ne şarāb-ı diġerī ne'şkened[1949] īn ḫumār-rā[1950]

neşr[1951]: Luṭf-ı bende-nüvāz-ı (21) çāre-sāz-ı ʿālī-ḥażret-i üstād[1952]-ı melāẕ

beyt[1953]:

سح علی ذراه من سحب
العنایة وابل و رذاذ

Seḥḥa[1954] ʿalā ẕurāhu **[T-61b]** min suḥubi'l[1955] (22)
ʿināyeti vābilun ve reẕāẕun[1956/1957]

neşr[1958]: 'dan küstāḫāne niyāz olınur ki

beyt:

Cām-ı ʿişret (23) nūş iden dökmez yere bir ḳaṭresin
Ehl-i dil bir cürʿaya degmez ʿaceb devrān olur[1959] (24)

neşr[1960]: mefḥūmı terāne-i miḥnet-ḫāne-i nā-murādī olmaḳ maṣlaḥat-dīd-i re'y-i rezīn[1961]-i ṣevāb (25) -güzīn olmayup tedārik-i loḳma-i germ-i dehen-sūz-ı gülū-gīr-i ḥırmān ḥavāle-i reşḥa-i peymāne-i **[H-113a]** (1) ʿināyet ola.

[1947] olmazsa: olmazise: H; olmaz ise: S.
[1948] pāre: p-a-z-h?: S.
[1949] ne'şkened: bı'şkene: T.
[1950] Gerektir ki sen bize o eski şaraptan bir kadeh sunasın / Aksi takdirde bu mahmurluğu başka bir şarap kırmaz. (Vahşî)
[1951] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1952] üstād: üstāẕ: H; üstād u: B, S.
[1953] beyt: -S; mıṣrāʿ: B.
[1954] seḥḥa: s-c-c?: T; ş-ḫ-ḫ?: İ.
[1955] suḥub: s-c-b?: T.
[1956] reẕāẕ: r-ẕ-a?: İ.
[1957] Onun zirvelerine, inâyet bulutlarından ağır ve hafif yağmur yağdıkça yağdı/yağsın.
[1958] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1959] (Bâkî)
[1960] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[1961] rezīn: zerrīn: İ.

şiʿr:

اذا سقيته من فضل كأسك يشتفى

بها من له بين الضلوع لهيب

İẕā seḳaytehu[1962] min faḍli ke’sike yeştefī

Bihā men lehu beyne'ḍ-ḍulūʿi[1963] (2) lehību[1964]

neşr[1965]: el-ḥāṣıl ḥürmet-i[1966] iḫlāṣ-ı ḳadīm silsile-cünbān-ı elṭāf-ı ḫudāvendī[1967] olmaġıla[1968] (3) bendī-i[1969] zindān-ı ye’s murabbaʿ-nişīn-i çār-bāliş-i ümīd olmaḳ meded-kārī-i[1970] aḫlāḳ-ı ḥamīde-i (4) pesendīdelerinden[1971] baʿīd olmaz.

şiʿr[1972]:

وجلوة الرجاء اكثر ما

يشرع فيها بالحمد والاخلاص

Ve cilvetu'r[1973]-recā’i[1974] ekṣere mā

Yuşreʿu fīhā bi'l-ḥamdi ve'l-iḫlāṣi[1975] (5)

beyt:

خونابهٔ حسرت چكد از مژه هرگاه

بينم كه خداوند كسى بنده نوازست

Ḫūnābe-i[1976] ḥasret çeked[1977] ez-müje hergāh

Bīnem ki ḫudāvend-i kesī[1978] bende nüvāzest[1979] (6)

[1962] seḳaytehu: s-ḳ-t-h?: B, İ, S.

[1963] ḍulūʿi: ṣ-l-v-ʿ?: H.

[1964] Kadehinin fazlından/artığından içirdiğinde iki yanı içre/içinde yangın olan kimse onunla şifa bulur.

[1965] neṣr: -T, -B, -İ.

[1966] ḥürmet-i: dest: T.

[1967] ḫudāvendī: ḫudāvī?: H.

[1968] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.

[1969] bendī-i: bendi-yi: İ.

[1970] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.

[1971] pesendīdelerinden: pesendīdelerinde: T.

[1972] şiʿr: -İ.

[1973] cilvetu: ṣalātu: B, S, İ.

[1974] recā’i: r-c-a: S.

[1975] Recânın cilvesi odur ki ekseriyetle hamd ve ihlasla başlar/başlatılır.

[1976] ḫūnābe-i: ḫūnābe: H; ḫūbāne: T.

[1977] çeked: [şiirin aslında]; çekidem: H, T, B, İ, S.

[1978] kesī: besī: T.

[1979] Dökülür her dem kirpiklerden hasretin kanlı gözyaşları / Görürüm ki birinin efendisi görüp gözetir bendesini.

neṯr[1980]**:** Ser-dāde-i çerāgāh-ı Şām olan ḥay(e)vānıñ **[İ-31b]** ḫabt-ı[1981] ʿaṣvāsı[1982] ḫod tāfte-i[1983] pīşgāh-ı (7) **[S-26a]** şuʿūr-ı kār-āgehān[1984]-ı cihān olmışdur. Ḥaḳ budur ki ol şütür-i[1985] bī-tāb-ı leng ü lūk[1986] ser-menzil-i (8) ḳażāya ʿaceb yoldan[1987] sülūk itmişdür.

beyt:

تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف

مگر اسباب بزرگی همه آماده کنی

Tekye ber-cāy-ı bozorgān ne-tevān zed[1988] be-gezāf (9)

Meger esbāb-ı bozorgī heme āmāde kunī[1989]

neṯr[1990]: Cemmāze-i ḥükūmet[1991] ḥaml-ı ṯaḳīl-i cehl ü nādānī[1992] ile girān-bār (10) iken kemer-şikeste[1993]-i ʿilāve-i ṭamaʿ-ı ḫām olıcaḳ mecāl-ı vuṣūl-ı menzilgāh-ı dil-ḫᵛāh olur mı (11)

mıṣrāʿ:

شود معلوم حال هرکسی چون وقت کار آید

Şeved maʿlūm ḥāl[1994]-i herkesī çūn vaḳt-i kār āyed[1995]

neṯr[1996]**:** Ṣaḥra-yı dūr-pehnā-yı kabāyiḥi (12) çūbīne-pāy-i aḳlām ile güẕār olınmaḳ ḫayāl-ı ḫām u be-hem-resānende-i[1997] evḥām olmaġın semend-i (13) tünd **[B-94a]** -ḫāme-i tīz-ḳām ol vādīlerde keşīde-licām[1998] kılındı.

[1980] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1981] ḫabt-ı: ḥabt-ı: T.
[1982] ʿaṣvāsı: ʿaṣvāşı?: T, İ.
[1983] tāfte-i: yāfte-i: İ.
[1984] kār-āgehān: kār-āgāhān: İ, S.
[1985] şütür-i: üştür-i: B, S; üştür u: İ.
[1986] leng ü lūk: leng lūk: B.
[1987] yoldan: vādīden: S.
[1988] zed: gerd: H, T.
[1989] Büyüklerin makamına lafla kurulmak olur şey değil / Meğer büyüklük için gerekli her türlü esbabı hazırlamış/kuşanmış olasın. (Hâfız)
[1990] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[1991] ḥükūmet: -H, -T.
[1992] nādānī: nādāyin?: H.
[1993] kemer-şikeste: kemer-beste: T; kemer-ş-k-n-b-h?: S.
[1994] ḫāl: kār: B.
[1995] İş zamanı geldiğinde herkesin hali/işi malûm olur.
[1996] neṯr: -T, -B, -İ.
[1997] resānende-i: resānīde-i: T; resānde-i: B, S, İ.
[1998] licām: likām: S.

mıṣrāʿ:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem şerḥ dihed (14) efzūn[1999]est[2000]

neşr[2001]: Ve bi'l-cümle tafṣīl-i aḥvālini

mıṣrāʿ[2002]**:**

ويأتيك بالأخبار من لم تزود

Ve ye'tīke bi'l-aḫbāri men-lem[2003] tuzevvidi[2004/2005]

neşr[2006]: maʿnāsı (15) muteʿahhid olmaġın **[T-62a]** kilk-i nefes-dırāz-ı ḳıṣṣa-perdāz iskāt olınmaḳ evlā görüldi[2007].

mıṣrāʿ[2008]**:** (16)

الأمر يظهر والأخبار تنتقل

el-emru yeẓheru ve'l-aḫbāru tentaḳilu[2009/2010]

Bāḳī saʿādet ziyādet[2011]

şiʿr[2012]**:**

و بقيت للراجين يا مولای ما

رقص القضيب وغنت الورقاء

Ve baḳīte li'r-rācīne yā mevlāye mā

raḳaṣe'l-ḳaḍību[2013] ve ġanneti'l-verḳāu[2014] (17)

[***]

[1999] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[2000] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[2001] neşr: -T, -B, -İ.

[2002] mıṣrāʿ: şiʿr: T.

[2003] men-lem: -İ.

[2004] tuzevvidi: yuzevvidi: T; tuzeddidi: B; t-r-d-d?: İ.

[2005] [Öncesiyle birlikte: Günler sana cahili olduğun nice şeyler gösterir.] Ve sana, (sana haber getirsinler diye) kendilerini donatmadığın kimseler (ne) haberler getirir. (Tarafe bin el-Abd)

[2006] neşr: -T, -B, -İ.

[2007] ḳıṣṣa-perdāz...görüldi: ḳıṣṣa-perdāz iskāt olınmışdur: B, İ, S.

[2008] mıṣrāʿ: -İ.

[2009] tentaḳilu: yentaḳilu: T, İ; t-n-ḳ-l?: S.

[2010] İş ortaya çıkar, haberler nakledilir.

[2011] Bāḳī saʿādet ziyādet: -H, -T.

[2012] şiʿr: -T, -S.

[2013] ḳaḍību: ḳ-ṣ-y-b: İ.

[2014] Dallar raksettiği, güvercinler ötüştüğü müddetçe ümitvârlar için baki kalasın ey efendim!

3.2.20. [20. Mektup] Şeref-yāb-ı manṣıb-ı Şām olmaġiçün Esʿad Efendi'ye yazılmışdur[2015](18)

لا ينتهي نظر منه إلى رتب

الا ولاح له من فوقها رتب

Lā yentehī naẓerun minhu ilā rutebin

İllā ve lāḥe lehu min fevḳihā rutebun[2016] **[İ-32a]**

neşr[2017]: Rūy-māl-ı āsitān-ı[2018] bülend-pāye-i[2019] (19) hümā-sāye

mıṣrāʿ[2020]:

Ki naẓar farḳ idecek mertebeden aʿlādur

kemā huve'l-vācib taḳdīm olındıḳdan soñra (20) inhā'-ı bendegī budur ki ümīdgāhā[2021] bendegān-penāhā[2022] zaḫm-ı dil-ḫırāş-ı ḫūn-pāş-ı dīrīnemiz (21) şifāḫāne-i[2023] luṭflarından deryūze-i **[S-26b]** merhem-i kerem iderken ḫārīde-i nāḫun-i sitem olup (22) dāġ-ı ciġer-sūz-ı cefā-yı zemāne penbe-i[2024] sāz-kār-ı iḥsāna ümid-vār iken[2025] mühre-kende-i dest-i cevr[2026] (23) olmaḳ ḫāṣā ki maṣlaḥat-dīd-i ṭabīb-ı[2027] iḥsān-ı meded-resān ola.

mıṣrāʿ:

تو و خلاف مروت خدا نگه دارد

Tū vu ḫilāf-[2028]ı mürüvvet (24) ḫudā nigeh dāred[2029]

[2015] Şeref-yāb-ı …yazılmışdur: Şeref-yāb-ı manṣıb-ı Şām olmaġıçün Esʿad Efendi'ye yazılmışdur?: T; Bu nāme-i girāmī daḫı merḥūm müşārün ileyhin meclis-i feżāyil-perverlerinedür: B; Şeref-yāb-ı manṣıb-ı Şām-ı şerīf olmaġıçün Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne göndermişlerdür: İ; Şeref-yāb-ı manṣıb-ı Şām-ı şerīf olmaḳ içün Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne taḥrīr itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S.

[2016] Ondan bir nazar hangi rütbede nihayet bulur olsa / Mutlaka onun fevḳinde bir rütbe görünür ona…

[2017] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2018] āsitān-ı: āsitāne-i: B, S.

[2019] pāye-i: pāye: T.

[2020] mıṣrāʿ: -H, -İ.

[2021] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B, S.

[2022] bendegān-penāhā: -S, -İ, -B.

[2023] şifāḫāne-i: şifāḫāne: İ.

[2024] penbe-i: penbe: H.

[2025] nāḫun-i sitem olup...iḥsāna ümid-vār iken: -B, -S, -İ.

[2026] cevr: cevāz: İ.

[2027] ṭabīb-ı: rāy-ı ṭabīb-ı: S.

[2028] ḫilāf: aḫlāḳ: H.

[2029] Sen ve mürüvvete aykırılık! [Olur şey değil]; Allah nigehdârdır [Allah korusun!] [Beytin aslından devamı: Senin bize cefan, bizim mürüvvetsiz bahtımızdandır.] (Vahşî)

neṣr[2030]: Bende-perverā[2031]

mıṣrāʿ:

جامهٔ ما نه باندازهٔ ما دوخته اند

Cāme-i mā ne[2032] be-endāze-i mā duḫteend[2033]

neṣr[2034]: mefhūmı (25) üzre manṣıb-ı Ḥaleb bālā-yı istiḥḳāḳımıza ḫilʿat-ı kūtāh u teng olduġı gibi **[H-113b]** (1) ḳażā'-i Şām ḳāmet-i istiʿdād-ı filānkese cāme-i dırāz u ferāḫ[2035] idügi cümle-i maḥsūsātdandur. (2)

mıṣrāʿ:

گیرم که فلک جامه دهد کو اندام

Gīrem ki felek cāme dihed kū endām[2036]

neṣr[2037]: Feżā'il-destgāhā devlet-i ʿaliyyelerine terbiyet[2038]-i (3) efāżıl u[2039] ehil-perverī *lāzım ve*[2040] *beyyin bi'l-maʿna'l-eḫaṣ*[2041] ḳıyās olınurken revā degüldür ki netīce-i (4) āmāl taṣavvur-ı muḥāl olup noḳta-i[2042] mevhūme[2043] iṣbāt-ı vücūd idenler[2044] seng-i rāh ola. (5) Ṣaydgāh-ı ʿālemde resm-i şikār āşikār olalıdan berü[2045] güncişk-i şikeste-per ser-pençe-i[2046] şehbāz-ı (6) tīz-pervāzdan ṣayd-rübā[2047] olmaḳ gūş-güẕār olmamışdur.

beyt:

ای مگس عرصهٔ سیمرغ نه جولانگه تست

عرض خود میبری و زحمت ما میداری

[2030] neṣr: -T, -B, -İ.
[2031] bende-perverā: bendegān-perverā: S.
[2032] mā ne: nāme: T.
[2033] Bizim elbisemiz bizim ölçümüze göre dikilmemiştir. (Urfî)
[2034] neṣr: -T, -B, -İ.
[2035] dırāz u ferāḫ: T; dırāz-ı ferāḥ: H; ferāḫ u dırāz: B, S, İ.
[2036] Tutalım ki felek elbise vermiş olsun. Hani endam/hani boy bos?
[2037] neṣr: -T, -B, -İ.
[2038] terbiyet: tertīb: T.
[2039] efāżıl u: efāżıl-ı: H.
[2040] *ve:* -T, -B.
[2041] el-eḫāṣ: el-aḫfā: T.
[2042] noḳta-i: noḳta: İ.
[2043] mevhūme: mevhūm: S.
[2044] idenler: idenlere: B, S, İ.
[2045] berü: -B, -S, -İ.
[2046] pençe-i: [p]ençe-i: B; pence: İ; p-n-ḥ-h?: S.
[2047] rübā: r-y-a?: H; rübāy: B, S, İ.

Ey meges ʿarṣa-i Sīmurġ (7) ne cevelāngeh-i tust

ʿIrż-ı ḫūd mī-berī vu zaḥmet-i mā mī-dārī[2048]

neṣr[2049]: Çāk-i pīrāhen ümīd-i[2050] (8) rüfū-kārī-i[2051] tār-ı[2052] nigāh-ı iltifāta ārzū **[T-62b] -** mend iken **[İ-32b]** pāre-kerde-i dest-i bī-dād olmaḳ (9) ṣūret-nümā-yı merāyā-yı evhām olmaz. Bende-perverā ḳażā'-i Ḥaleb'de mülāḥaẓa-i[2053] ʿavāṣıf-ı (10) ġavā'il mevc-engīz-i deryā-yı ıżṭırāb ve ber-ṭaraf-sāz-ı ḫord u ḫˇāb olmışdur.

mıṣrāʿ:

بآن داغی که ما داریم این مرهم نمیسازد

Be-ān (11) dāġī ki mā[2054] dārīm īn merhem[2055] ne-mī-sāzed[2056]

neṣr[2057]**:** mefhūmı üzre ẓannolınur ki cerāḥat[2058]-ı (12) zehr sūd-i ol merhemile[2059] bih-būd[2060] itmeyüp belki ʿilāc-ı nā-tamām bāʿiṣ-i seḳām[2061] olur.

beyt: **[S-27a]** (13)

طرفه حالیست که گردد اثر زهر ستم

جرعهٔ لطف که در جام ترحم ریزد

Ṭurfe ḥālīst ki gerded[2062] eṣer-i zehr-i sitem

Curʿa-i luṭf ki der-cām-ı teraḥḥum rīzed[2063/2064]

[2048] Ey sinek! Simurg'un alanı/ufku senin uçup dolaşacağın yer değil / Kendi namusuna halel getrimektesin ve bize zahmet vermektesin. (Hâfız)

[2049] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[2050] ümid-i: ümmid-i: B, S; a-m-y-d-d?: T.

[2051] rüfūkārī-i: taḳavvi-kārī-i: H; rüfūkāri-yi: T, İ.

[2052] tār: -S; nāz: T.

[2053] mülāḥaẓa-i: mülāḥaẓa: İ.

[2054] mā: mī: B.

[2055] merhem: merdum: T.

[2056] Bizim *taşıdığımız* o yaraya bu merhem kâr etmez.

[2057] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[2058] cerāḥat: c-r-ḥ-a-b?: T.

[2059] merhemile: merhemle: T, S; merhem ile: B, İ.

[2060] bih-būd: devā-peẕīr u rū bih-būd: T; rū be bih-būd: B, İ , S.

[2061] bāʿiṣ-i seḳām: bāʿiṣ-i izdiyād-ı seḳām: B, S.

[2062] gerded: dāred: H, B, İ, S.

[2063] rīzed: rīzend: İ.

[2064] Şaşılacak hâldir ki zulüm zehrinin etkisi, rahmet kadehine döküldüğünde bir lütuf cürasına dönüşür. (Urfî)

neṣr[2065]: (14) Māh-kāste-i[2066] kem-żiyā-yı ʿīnāyet delīl-i rāh-ı **[B-94b]** menzilgāh-ı istirāḥat olmaz[2067]. El-ḥāṣıl[2068] zaḫm-ı (15) peyḳān-ı[2069] zehr[2070]-dāde-i rūzigār şüst u şūy-ı bāde-i iltifāt-ı nāḳışile[2071] oñulmaz ve ol (16) nāsūr-ı dehen-küşāde merhem-i kāfūr-ı luṭf-ı nā-tāmāmile[2072] leb-be-leb nihāde olmaz.

mıṣrāʿ: (17)

Merhem ile[2073] oñulmadı ḳaldı yürekde yāramız

neṣr[2074]: Mefāḫir-penāhā ḫāl-i zārımıza nigāh-ı (18) kūşe-i çeşm-i iltifāt telāfī-i[2075] mā-fāt-ı taḳṣīrāt-ı zemāneye[2076] mükāfāt eyleyüp şehbāz-ı bülend-pervāz-ı (19) dil dest-i bāz-dārān-ı devletlerin ārāmgāh itmekle[2077] ol ḳavlde bulunup[2078] dā'imā (20) şikār eṣnālarında[2079] ṣayd-endāz olmaḳ mevḳūf-ı nīm-naẓar-ı[2080] ʿināyet iken dirīġ buyurılmaġı (21) ẓāhir budur ki re'y-i ṣevāb-nümāyları[2081] revā görülmez[2082]. **[İ-33a]**

ḳıtʿa[2083]:

خوش نفیسست این متاع دل تماشایی بکن
وز زیان میندیش و با ما نیز سودایی بکن
میدهم جان در بهای یک نکه بستان زمن
با خریداری که مفلس شد مدارایی بکن

[2065] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2066] māh-kāste-i: māh-ı nā-kāste-i: S.
[2067] olmaz: -S.
[2068] el-ḥāṣıl: el-ḥāṣıl nāḳış: T.
[2069] zaḫm-ı peyḳān-ı: niʿam: S.
[2070] zehr: zehr-āb: B.
[2071] nāḳışile: nāḳışla: T; nāḳış ile: B, S, İ.
[2072] nā-tāmāmile: nā-tāmām ile: T, B, İ.
[2073] merhem ile: merhemile: H, T.
[2074] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2075] telāfī-i: telāfi-yi T.
[2076] zemāneye: zemāne: S.
[2077] itmekle: itmek ile: S.
[2078] bulunup: bulunmayup: H.
[2079] eṣnālarında: ṣenālarında: B, S, T.
[2080] nīm-naẓar-ı: nīm-nigāh-ı: B.
[2081] ṣevāb-nümāyları: ṣevāb-nümāları: B.
[2082] görülmez: görmez: T, İ, B.
[2083] ḳıtʿa: rubāʿī: H; naẓm: İ.

Ḫoş nefīsest īn metāʿ-ı dil (22) temāşāyī bı-kun

V'ez[2084] ziyān[2085] me-yendīş[2086] u bā-mā nīz[2087] sevdāyī bı-kun

Mī-dihem cān der (23) -baha-yı yek nigeh[2088] bı-sitān zı-men

Bā-ḫarīdārī ki müflis şud müdārāyī bı-kun[2089]

şiʿr: (24)

زوده من نظر فأقنع من ترى

من كان لحظ منك أكثر زاده

Zevvidhu[2090] min naẓarin fe'ḳnaʿ men[2091] terā

Men kāne laḥaẓe minke[2092] ekṣir[2093] zādehu[2094]

neşr[2095]: Böyle bir şāhīn-i (24) evc-pervāz-ı ʿuḳāb[2096]-endāz şāyeste-i dest-i şehriyārān[2097] iken bāl u per beste-i evtār-ı **[H-114a]** (1) ʿanākib-i nisyān olmaḳ ḥayfdur.

beyt:

همای گو مفکن سایهٔ شرف هرگز

بر آن دیار که طوطی کم از زغن باشد

Hümāy[2098] gū me-fiken sāye-i **[T-63a]** şeref hergiz

Ber-ān diyār (2) ki ṭūṭī kem ez-zaġan bāşed[2099]

[2084] v'ez: ez: İ.

[2085] ziyān: zebān: T.

[2086] me-yendīş: mendīş: B, İ, S.

[2087] nīz: tīz: T.

[2088] yek nigeh: būse-i: İ.

[2089] Hoştur, nefistir bu gönül metâı, bir bak, temaşa eyle / Zarardan endişe etme, gel de bir pazarlık eyle / Bir bakış karşılığında can(ımı) veririm, alıver benden / Bir müşteriden ki iflas etmiştir, idare ediver sen.

[2090] zevvidhu: z-v-d-d-h: B.

[2091] men: mā: S.

[2092] minke: ʿayni: [şiirin aslında]

[2093] ekṣir: ekbere: [şiirin aslında]

[2094] [Orijinaline göre ve ikinci dizenin aşağıdaki gibi yazılması şartıyla anlam şöyledir: …/ Men kâne laḥẓu'l-ʿayni ekbere zâdihi] Bakış(ın)la teçhiz et/doldur onu ve gördüğünün başını eğ / En büyük hazırlığı (göz ucu) bakışla kinaye olanı. (et-Tihâmî)

[2095] neṣr: -T, -B, -İ.

[2096] ʿuḳāb: ʿikāb: İ.

[2097] şehriyārān: şehriyāri: H.

[2098] hümāy: hümā: T.

[2099] Devlet kuşuna söyle: Dudunun çaylaktan değersiz sayıldığı bir ülkeye asla yücelik gölgesi salmasın! (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 208)

neşr[2100]: Bende-nüvāzā[2101] ḫāme-i siḥr-āṣār-ı muʿciz-nigār medāyiḥ-i ʿaliyyelerin (3) ṣebt-ı ṣaḥīfe-i rūzigār idüp neşr-i mefāḫir-i celiyyeleri ile[2102] micmere-gerdān-ı mecālis-i efāżıl (4) olmaḳ ḫidmetinde[2103] ser-i mū ḳadar taḳṣīre rıżā gösterilmeyüp[2104] rebbātü'l-ḥicāl-ı **[S-27b]** sürādiḳāt-ı[2105] (5) belāġatı perestār-ı ḥarem-serāy-ı ṣenā-yı ʿālī-ḥażret-i fetvā-penāh-ı taḳvā-destgāh idüp (6) muḳābele-i ḫidmetde ʿināyet recā olınurken

şiʿr[2106]:

جزتنا بنو سعد بحسن فعالنا

جزاء سنمار وما كان ذا ذنب

Cezetnā benū Saʿdin bi-ḥusni fiʿālinā (7)

Cezāe Sinimmārin[2107] vemā kāne ẕā ẕenbin[2108]

neşr[2109]: maʿnāsı terāne-i miḥnet-ḫāne-i[2110] nā-murādī olmaḳ ḥāṣā (8) ki muḳteżā-yı riżā-yı şeyḫü'l-islām[2111] ola.

mıṣrāʿ:

پاداش وفای ما جفا نیست

Pādāş-ı vefā-yı mā cefā nīst[2112]

beyt[2113]: (9)

بگیر دست کسانی که این همان دستست

که در دعای تو لیل و نهار بگشاید

[2100] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2101] nüvāzā: nüvāz: T.
[2102] celiyyeleri ile: celiyyelerile: T, S; celiyyeleri: İ.
[2103] ḫidmetinde: ḥiẕmetinde: T.
[2104] gösterilmeyüp: göstermeyüp: B, S, İ.
[2105] sürādiḳāt-ı: s-r-a-ḳ-at: H.
[2106] şiʿr: beyt: T.
[2107] Sinimmārin: s-h-h-a-r: İ.
[2108] Sa'doğulları yaptığımız güzelliklere karşı(n) bizi cezalandırdı / Sinimmâr'ın cezalandırılması gibi ki bir günahı/suçu yok idi.
[2109] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2110] ḫāne-i: ḫāne: İ.
[2111] islām: islāmī: B, İ, S.
[2112] Vefamızın mükafatı cefa değildir.
[2113] beyt: -S.

Bı-gīr dest-i kesānī[2114] ki īn hemān[2115] destest

Ki der-duʿā-yı tū leyl u nehār bı-guşāyed[2116]

neşr[2117]: (10) Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet[2118]

mıṣrāʿ:

دمت بالعز نافذ الكلمات

Dumte bi'l-ʿizzi nāfiẕe'l-kelimāti[2119/2120/2121]

şiʿr:

بقيت لنا بجود مدى الليالي

فانك ما بقيت لنا بقينا

Baḳīte lenā (11) bi-cūdin meda'l-leyālī

Fe-inneke mā[2122] baḳīte lenā baḳīnā[2123]

beyt[2124]:

كه شرح اشتياق تو نويسم ز سوز عشق

آب سيه فرو چكد از ديدهٔ قلم

Ki[2125] şerḥ-i iştiyāḳ-ı tū[2126] nevīsem (12) zı-sūz-i ʿışḳ

Āb-ı siyeh furū-çeked[2127] ez-dīde-i ḳalem[2128/2129]

Bāḳī olasın dā'im[2130]

[***]

[2114] kesānī: l-s-a-n-y?: İ.

[2115] hemān: heme: B.

[2116] Bir kimsenin elini tut ki bu (el) o eldir. Ki sana duada gece gündüz açılsın.

[2117] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2118] Bāḳī ...ziyādet: -S; bāḳī: İ.

[2119] Dumte...kelimāti: -S, -İ.

[2120] kelimāt: k-m-a-n-t?: B.

[2121] İzzetin dâim, sözün geçer olsun. (Sözün geçer bir hâlde izzetin dâim olsun.)

[2122] mā: -H, -İ.

[2123] Geceler boyu bizim için cömertlikle baki kalasın / Çünkü sen bizim için baki kaldıkça biz (de) baki kalırız.

[2124] beyt: -T.

[2125] ki: ger: T.

[2126] tū: -T.

[2127] [ç]eked: ceked: T, H.

[2128] beyt ki şerḥ-i... dīde-i ḳalem: -B, -S, -İ.

[2129] Ki, *aşk ateşiyle* sana dair iştiyakımın şerhini yazayım / Kalemin gözünden siyah su(lar) damlasın /gözyaşları dökülsün.

[2130] Bāḳī olasın dā'im: -B, -H, -İ, -S.

3.2.21. [21. Mektup] [İ-33b] ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi Ḥażretleri'ne[2131] (13)

Şehbāz-ı bülend-pervāz ṣaff-ı niʿāl-ı[2132] ʿālī-ḥażret-i ṣadāret-penāh *ḫuffe*[2133] *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme* (14) *ālāh*[2134]

şiʿr[2135]:

ما ضحكت ثغور الزهور من بكاء الغمايم

وترنمت على منابر الاغصان خطباء الحمايم

Mā-ḍaḥiket[2136] ṣuġūru'z[2137]-zuhūri[2138] min bukāi'l-ġemāyimi[2139]

Ve terennemet ʿalā menābiri'l-aġṣāni (15) ḫuṭebāu'l-ḥamāyimi[2140]

beyt[2141]:

شرح اوصاف كمال تو كما هى نتوان گفت

اى در اوصاف كمال تو زبانها ابكم

Şerḥ-ı evṣāf-ı kemāl-i tū kemā-hiye ne-tevān goft[2142/2143]

[B-95a] Ey der-evṣāf-ı (16) kemāl-i tū zebānhā ebkem[2144]

neşr[2145]: muḳteżāsınca dāne vü dām-ı ḥurūf u aḳlāmile[2146] ṣayd olınmaḳ (17) ḫayāl-ı ḥām ve[2147] ṣemere-i evham olmaġıla[2148]

mıṣrāʿ:

[2131] ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi Ḥażretleri'ne: ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi Ḥażretleri'ne [bu] mektūb irsāl olınmuşdur: T; Merḥūm ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi'niñ meclis-i şerīflerinedür: B; ʿAzīz? Efendi Ḥażretleri'ne: İ; Merḥūm maġfūrun leh ʿAzīz Efendi'ye ihdā itdügi mektūb-ı şerīfdür: S.

[2132] ṣaff-ı niʿāl: vaṣf-ı/ u ṣaff-ı: S, B, İ.

[2133] ḫuffe: ḫ-f-f-t?: S; ḫuffe?: H.

[2134] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[2135] şiʿr: -İ, -S.

[2136] ḍaḥiket: ḍ-ḥ-k: İ.

[2137] ṣuġūru: s-ġ-v-r: İ.

[2138] zuhūri: d-h-v-r: İ.

[2139] ġemāyimi: ġ-a-y-m: İ.

[2140] [Öncelikle beyit yukardaki dua bölümüyle irtibatlı olarak ifade edilmiştir.] Beytin anlamı: "Bulutların ağlamasıyla çiçeklerin gerdanları gülmeye / Dalların minberleri üzerinde güvercinlerin hatipleri terennüme devam ettiği müddetçe…" O nimetler içinde baki kalasın ve Allah'ın inayeti her daim seninle olsun!

[2141] beyt: şiʿr: S.

[2142] goft: -B, -S, -T.

[2143] evṣāf-ı kemāl-i … goft: evṣāf kemā-hiye ne-tevān yāft turā: İ.

[2144] Senin kemal-i evsafını olduğu gibi şerh (edip dile getirmek) ne mümkün / Sen ey kemâl-i evsâfı hakkında diller lâl olan [zât]!

[2145] neşr: -T, -B, -İ.

[2146] aḳlāmile: aḳlām ile: T, B, İ, S.

[2147] ḫayāl-ı ḥām ve: ḫayāl u ḥām-ı: H.

[2148] olmaġıla: olmaḳ ile: S; olmaġla: B, İ.

نیست سیمرغ شکاری که فتد در همه دام

Nīst sīmurġ şikārī ki füted der-heme dām[2149] (18)

neşr[2150]: maʿnāsı düstūru'l-ʿamel olmaġın[2151] edhem-i ḳalem-i muṭlaḳu'l-ʿinâne ol vādîlerde meydân (19) virilmedi. Ġıbbe-zā[2152]

beyt[2153]**:**

گهی زخسته دلان یاد میتوان کردن

بدین بهانه دلی شاد میتوان کردن

Gehī zı-ḫaste-dilān yād mī-tevān[2154] kerden

Bedīn behāne[2155] dilī (20) şād mī-tevān kerden[2156]

neşr[2157]: mefhūmı üzre **[T-63b]** ḥāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen-gerd-i ḫāṭır[2158]-ı (21) ʿāṭır-ı[2159] siḥr-āṣār olursa henūz naḫl-ı ḥayāt pür-bār u berg semūm-zede-i ḫuşk-sāl-i merg (22) olmayup sīr-āb-ı cūybār-ı serīʿü'l-cereyān-ı ʿömr olmaġın dem-sāz-ı berg ü sāzdur.

beyt: (23) **[S-28a]**

شبهای هجر را گذراندیم و زنده ایم

ما را بسخت جانی خود این گمان نبود

Şebhā-yı[2160] hecr-rā guẕerāndīm u zindeīm

Mā-rā be-saḫt-cāni-yi ḫod[2161] īn gumān ne-būd[2162] (24)

[2149] Simurg avlanacak (kuş) değil ki her tuzağa düşe. (Vahşî)

[2150] neşr: -T, -B, -İ.

[2151] Maʿnāsı... olmaġın: -S.

[2152] ġıbbe-zā: -B.

[2153] beyt: -S.

[2154] yād mī-tevān: mī-tevān: H.

[2155] bahāne: n-h-a-n-h: İ.

[2156] Bazen gönlü yaralı/mahzûnlar yad olunabilir / Bu vesileyle bir gönül [dahi] şad/mesrûr kılınabilir.

[2157] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2158] ḫāṭır: ḥāṭır: İ.

[2159] ʿāṭır-ı: -S.

[2160] şebhā-yı: şebhā ki: T; şehbā-yı?: B.

[2161] cāni-yi ḫod: cānī-i ḫod: H, B, S.

[2162] Hicrân gecelerini geçirdik/atlattık ve hâlâ hayattayız/zindeyiz / *Bizim bu pek canlılığımızdan öz şüphemiz yok idi* [?] (Şekib-i İsfahanî)

neşr[2163]: Ümīdgāhā[2164] penāhā[2165] ḥālā erbāb-ı istiʿdāda divār-ı esās-ı üstüvār-ı ihsānlarından (25) özge tekyegāh u[2166] merhamet-i ālī-ḥażret-i feżā'il-destgāhdan ġayrı penāh olmayup **[H-114b]** (1) ḫār[2167]-keşān-ı meclis-i ḥırmān-ı **[İ-34a]** cān[2168] cām-ı leb-rīz-i luṭf-ı[2169] ḥarīf-nüvāzile[2170] mest-i[2171] ser-germ (2) u[2172] ser-endāz[2173] olmazise[2174] bezmgāh-ı ʿālemde bī-çāreler ḫamyāze ile[2175] hilāl-āsā[2176] dehen (3) -bāz ḳalmaḳ muḥaḳḳaḳdur.

beyt:

هم تو مگر پیالهٔ بخشی از آن می کهن
ور نه شراب دیگری نشکند این خمار را

Hem tū meġer piyāleī baḫşī ez-ān mey-i kuhen
Ver ne şarāb-ı diġerī ne'şkened[2177] (4) īn ḫumār-rā[2178]

neşr[2179]: El-ḥāṣıl ḥālā ḳıblegāh-ı aṣḥab-ı istiḥḳāḳ[2180] miḥrāb-ı ṭāḳ-ı ebrū-yı ḥācet-i (5) revāleridür.

beyt:

درهم مکش ابرو ز مهم سازئ بنده
جز حاجت درویش ز محراب چه خیزد

[2163] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2164] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B, S.
[2165] penāhā: bendegān-penāhā: İ.
[2166] tekyegāh u: tekyegāh-ı: H.
[2167] ḫār: ḫumār: T, S; ḫārī: İ.
[2168] cān: -İ, -B, -S; cihān-ı cān: T.
[2169] luṭf-ı: luṭf u: H.
[2170] nüvāzile: nüvāz ile: B, İ, S.
[2171] mest-i: mest u: T.
[2172]ser-germ u: -S; ser-germ: B, İ.
[2173] ser-endāz: endāz: İ.
[2174] olmazise: olmaz ise: T, B, İ; olmazsa: S.
[2175] ḫamyāze ile: ḫamyāze-i tāze-be-tāze ile: B, S.
[2176] hilāl-āsā: h-l-a-k s-a?: T; hilāl: B.
[2177] ne'şkened: bı'şkene: T.
[2178] Gerektir ki sen bize o eski şaraptan bir kadeh sunasın / Aksi takdirde bu mahmurluğu başka bir şarap kırmaz. (Vahşî)
[2179] neşr: -T, -B, -İ.
[2180] ḳıblegāh-ı aṣḥab-ı istiḥḳāḳ: aṣḥab-ı istiḥḳāḳ ḳıblegāh: S.

Der-hem me-keş ebrū zı-mühim-sāzī-i[2181] bende

Cuz ḥācet-i dervīş (6) zı-miḥrāb çı ḫīzed[2182/2183]

neşr[2184]: Naẓar-i kīmyā eşer-i gūşe-i[2185] çeşmile[2186] çāre-sāz-ı şikeste-dilān-ı niyāz[2187] (7) olup nīm-nigāh-ı dīde-i iltifātile[2188] kār-ı erbāb-ı ḳabūl-ı ḫāne-ber-endaḫte sāḫte[2189] vü perdāḫte[2190] (8) olmaḳ cā'iz[2191] iken bī-dirīġ[2192] buyurılmaḳ muḥaḳḳaḳdur[2193].

mıṣrāʿ:

زکات جام عشرت جلوۀ در کار ما باشد

Zekāt-ı cām-ı[2194] ʿişret[2195] cilve-i der-kār[2196]-ı mā (9) bāşed[2197/2198]

neşr[2199]: Şīme-i ḳadīmeleri[2200] üzre ṭabʿ-ı bülend-i ʿālī dā'imā maʿrūf[2201]-ı naẓm-ı aḥvāl-i[2202] perīşān[2203]- ahāli (10) olmaġıla[2204] bu bābda[2205] istiʿṭāf u isticlāb-ı mezīd-i elṭāf daḫil-i dā'ire-i taḥṣīl-i ḫāṣıl (11) olup istifāże-i nūr-ı āfitāb-ı ʿālem-tāb u ṭaleb-i bārān-ı[2206] bārende-seḥāb ḳabīlindendür.

[2181] zı-mühim-sāzī-i: zı-hem-mesāzī-i: H.
[2182] ḫīzed: çīzed?: B.
[2183] Bendenin bir haceti(ni karşılamak) karşısında kaşlarını çatma / Dervişin ihtiyacından gayrı ne ağar [göğe] mihraptan.
[2184] neşr: -T, -B, -İ.
[2185] gūşe-i: -T.
[2186] çeşmile: çeşm ile: B, İ, S.
[2187] dilān-ı niyāz: dilān: İ; dilān-ı niyāz-mendān: T.
[2188] iltifātile: iltifāt ile: B, İ, S; iltifātla: T.
[2189] sāḫte: -İ.
[2190] vü perdāḫte: berdāḫte: H.
[2191] cā'iz: cāyiz: B, İ, S.
[2192] dirīġ: dirīʿ?: B.
[2193] muḥaḳḳaḳdur: muḳarrerdür: S.
[2194] zekāt-ı cām-ı: zekāt-ı bezm-i: İ, B; ez-zekāt-ı bezm-i: S.
[2195] ʿişret: ʿi-y-ş-t?: S.
[2196] cilve-i der-kār: cilve-i baḫşā be-kār: B; cürʿa-i der-kār: S; cilve-i kār: İ.
[2197] bāşed: -B, -S, -İ.
[2198] İşret kadehinin zekatı bizim işimizde cilve/bizim işimizin cilvesi olur.
[2199] neşr: -T, -B, -İ.
[2200] ḳadīmeleri: ḳadīmleri: İ.
[2201] maʿrūf: maṣrūf: İ, S.
[2202] maʿrūf-naẓm-ı aḥvāl-i: maṣraf u naẓm-ı aḥvāli: H.
[2203] naẓm-ı aḥvāli perīşān: -S.
[2204] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.
[2205] bābda: ḫuṣūṣda: B, S, İ.
[2206] bārān-ı: -S.

meşnevī[2207]: (12)

فیض خورشید چونکه بالذاتست

شامل حال جمله ذراتست

کس نگوید به افتاب منیر

کز جهان رسم فیض باز مگیر

Feyż-i ḫūrşīd çūnki bi'ẕ-ẕātest

Şāmil-i ḥāl-i cümle ẕerrātest

Kes ne-gūyed be-āfitāb-ı (13) münīr

K'ez cihān resm-i feyz bāz me-gīr[2208/2209]

neşr[2210]: Bāḳī[2211]

şiʿr:

و مد عليك للنعماء ظلا

فانك منك في ظل مديد

Ve[2212] mudde ʿaleyke li'n-neʿmāi[2213] **[T-64a]** ẓillen[2214]

Fe-inneke minke (14) fī-ẓıllin medīdin[2215/2216]

[***]

[2207] meşnevī: beyt: B; naẓm: İ.

[2208] me-gīr: be-gīr: S.

[2209] Güneşin feyzi bizzat kendisinden olduğu içindir ki / Bütün zerrelerin hâlini içine alır/her zerreye etki eder / (Hâl böyleyken) Kimse demesin (o) aydınlık güneşe / Ki cihandan feyz yolunu yeniden al/alma!

[2210] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2211] Bāḳī: -T; Bāḳī tevfīḳ refīḳ: S, B, İ.

[2212] ve: r (ر)?: T.

[2213] li'n-neʿmāi: li'n-neʿmā: H.

[2214] ẓillen: ẓilālun: S.

[2215] ẓıllin medīdin: ẓıllin ẓalīlin: H, T.

[2216] Ve nimetlerden bir gölge senin üzerine (yayıldıkça) yayılsın / Şüphesiz ki sen [/biz] senden olan bir gölge altındasın [/altındayız].

3.2.22. [22. Mektup] Merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi [S-28b] Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[2217] (15) [İ-34b]

Ḫidmet-güẕārī-i[2218] rüft ü rūb-ı ʿarżagāh-ı[2219] maʿālī-penāh perdāḫte-i[2220] cārūb-ı müjgān (16) olduḳdan[2221] soñra maʿrūż-ı pişgāh-ı faẓl u efḍāl oldur ki eger ḥāl-i zārdan istiḫbār (17) güẕār-ı[2222] żamīr-i münīr ile şeref-peẕīr olursa henūz maḥ-ı serīʿü'l-ufūl-ı [B-95b] ḥayāt giriftār-ı maḥāḳ olmayup (18) cilve-perdāz-ı menāzil-ı işraḳdur.

beyt[2223]:

شبهای هجر را گذراندیم و زنده ایم
ما را بسخت جانی خود این گمان نبود

Şebhā-yı hecr-rā guẕerāndīm u zindeīm
Mā-rā (19) be-saḫt-cāni-yi ḫod[2224] īn gumān ne-būd[2225]

neşr[2226]: Ḫ̆ān-ı naʿmā-yı yaġmā-yı[2227] menāṣıbda meded-kārī-i[2228] ḫ̆an-sālar-ı (20) keremleriyle[2229] taġyīr-i ẕā'iḳa-ı leẕẕet-baḫş-ı dehen[2230]-i ārzū olup ol nevāle-i ḫoş-guvār-ı şīrīn ile (21) şehd-kām-ı velīme-i ʿaẓīme-i[2231] elṭāf olduġımız muḳarrerdür.

mışrāʿ:

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde[2232] pādişehem ʿumr ber-mezīd[2233]

[2217] Merḥūm … ihdā olınmışdur: Ser-āmed-i āfāḳ merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi Ḥażretleri'nedür: B; Pīrāye-i efāżıl-ı rūzigār merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye ihdā olınmışdur (Bu mektup İ'de 34'te de tekrar edilmiştir): İ; Pīrāye-i efāżıl-ı rūzigār merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi muḥabbet-nāme-i bedīʿ u belīġdür: S.

[2218] ḫidmet-güẕārī-i: ḥiẕmet-güẕāri-yi: T; ḫidmet-güẕāri-yi: İ.

[2219] ʿarżagāh-ı: ʿarṣagāh-ı: B, S; dergāh-ı: İ.

[2220] perdāḫte-i: berdāḫte-i: H; berdāḫte: İ.

[2221] olduḳdan: olınduḳdan: S.

[2222] güẕār-ı: güẕāreş: S.

[2223] beyt: -S.

[2224] cāni-yi ḫod: cānī-i ḫod: B, S.

[2225] Hicrân gecelerini geçirdik/atlattık ve hâlâ hayattayız/zindeyiz / *Bizim bu pek canlılığımızdan öz şüphemiz yok idi* [?] (Şekib-i İsfahanî)

[2226] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2227] naʿmā-yı yaġmā-yı: yaġmā-yı naʿmā-yı: B, T , S.

[2228] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: İ.

[2229] keremleriyle: keremleri ile: B, İ, S.

[2230] dehen: dehān: B, İ, S.

[2231] ʿaẓīme-i: -İ; ʿaẓīme: H.

[2232] ziyāde: ziyād: S, İ.

[2233] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!

neşr[2234]: (22) Lāsiyyemā bu baḥāne ile veliyyu'n-niʿam-ı ʿālem ümīdgāh-ı[2235] ümem-i āmāl u āmāl-ı ümem-i ṣadāret[2236]-destgāh (23)

لا زال غصبة الصارم مغمدا في قراب رقاب عداه

Lā-zāle ġaṣbetu'ṣ[2237]-ṣārimi muġammeden[2238] fī ḳırābi[2239] riḳābi ʿidāhu[2240]

vezīr-i kām-yāb-ı ṣüreyyā cenāb-ı ḥażretleriniñ (24) pīrāmen-i dāmen-i iclāli[2241] fersūde-i leb-i edeb olmaḳ ümīdi ārzū-ḫāne-i[2242] dil-i bī-ġillī ki nişīmengāh-ı (25) emānīdür reşk-bürde-i kārgāh-ı mānī[2243] ḳılmışdur.

beyt:

یا رب این ارزوی من چه خوشست

تو بدین ارزو مرا برسان

Ya Rabb īn ārzū-yı men çı ḫūşest **[H-115a]**

(1) Tū bedīn ārzū me-rā bı-resān[2244]

beyt[2245]:

Yüz sürmek umar **[İ-35a]** pāyine üftādeler ammā

Nevbet mi (2) deger kimseye dāmānıñ ucundan[2246]

neşr[2247]: Ḥaḳḳā ki ġubār-ı naʿl-i şeb-dīz-i āteş-rīz-i sipeh-dār-ı ṣafder ile ki[2248] (3) kuḥlü'l-cevāhir-i çeşm-i ulu'l-ebṣārdur dīde-i hicrān-dīde[2249] iktiḥāl olınmaġıla[2250] müntehā-yı ümīde (4) resīde olmaḳ muḥaḳḳaḳdur[2251]. Her gāh raḥat[2252]-ı penāh-ı ilāhīden der-ḫˇāstdur

---

[2234] neşr: -T, -B, -İ.
[2235] ümīdgāh-ı: ümmīdgāh-ı: S.
[2236] ümem-i...ümem-i ṣadāret: ümem-i āmāl-ı emānī himem-i ṣadāret: B.
[2237] ġaṣbetu: ġuṣnehu: T; ġadabu: B; ʿ-ṣ-b-h?: İ; ʿuṣbetuhu?: S.
[2238] muġammeden: ġımden: H, T.
[2239] ḳırābi: ḳırbi: T.
[2240] *Aman vermeyen* keskin kılıç her daim düşmanlarının boyun kınlarında gömülü (kala)dursun.
[2241] iclāli: iʿlāsı: İ.
[2242] ārzū-ḫāne-i: ārzū vü ḫāne: T; ārzū-ḫāne: İ.
[2243] kārgāh-ı mānī: kārgāh-ı mālī: H; bürdegāh-ı mānī: İ.
[2244] Ya Rabbi benim bu arzum ne güzeldir / Sen beni bu arzuya eriştir.
[2245] beyt: -S; naẓm: İ.
[2246] (Bâkî)
[2247] neşr: -T, -B, -İ.
[2248] ṣafder ile ki: ṣafderile: H; ṣafder ki: T.
[2249] dīde-i: dīde: B, İ, S.
[2250] olınmaġıla: olınmaḳ ile: İ, S; ḳılınmaḳ ile: B.
[2251] muḥaḳḳaḳdur: muḳarrerdür: B.
[2252] her gāh raḥat: her gāh dergāh-ı re'fet: B; her gāh dergāh-ı raḥat: T; dergāh-ı re'fet: İ, S.

ki **[S-29a]** ʿan-ḳarīb (5) nīrū-yi bāzu-yı tevfīḳile[2253] devlet-i pā-būsları ki re'sü'l-māl-ı **[T-64b]** āmāl ve sermāye-i[2254] emānī vü kitābe-i (6) eyvān-ı dīvān-ı[2255] şād-mānīdür bāʿiṣ-ı telāfī-i[2256] metāʿib-i sefer-i zemistānī olup

şiʿr[2257]**:**

وما تعبی الا لتحصیل راحتی

وما سهری الا لطول رقادی

Ve[2258]mā taʿbī (7) illā li-taḥṣīli rāḥetī

Vemā seherī illā li-ṭūli ruḳādī[2259/2260]

neşr[2261]: mefhūmı üzre esbāb-ı cemʿiyyet-i (8) ḫāṭır netīce-i muḳaddemāt-ı perīşānī ola.

beyt:

کامجویان را ز ناکامی کشیدن چاره نیست

بر زمستان صبر باید طالب نوروز را

Kāmcūyān-rā zı-nā-kāmī keşīden[2262] çāre nīst (9)

Ber-zemistān ṣabr bāyed ṭālib-i nevrūz-rā[2263]

beyt[2264]:

باقی همیشه بخت بکام و فلک غلام

اجرام رام دولت و اقبال بردوام

Bāḳī[2265] hemīşe baht be-kām u felek ġulām (10)

Ecrām rām u devlet [2266] u iḳbāl ber-devām[2267/2268] (11)

[2253] tevfīḳile: tevfīḳle: T; tevfīḳ ile: B, İ, S.

[2254] sermāye-i: ser-nāme-i: B, S.

[2255] dīvān-ı: -B.

[2256] telāfī-i: telāfi-yi: İ.

[2257] şiʿr: -İ.

[2258] ve: -İ.

[2259] ruḳādī: r-f-a-d-y?: T.

[2260] Yorulmam ancak rahatımı temin içindir / Uyanmam ise ancak uykumun uzunluğundandır.

[2261] neşr: -T, -B, -İ.

[2262] keşīden: çeşīden: [şiirin aslında]

[2263] Murât arayanların murâtsızlıktan çekmeleri/murâtsızlığı tatmaları kaçınılmazdır / Nevrûz'un talibi olan kimsenin kışa sabretmesi gerekir. (Sadî)

[2264] beyt: -T.

[2265] bāḳī: neşr bāḳī: H.

[2266] devlet: ʿizzet: H, T.

[2267] ber-devām: müstedām: İ, S.

[2268] Baki (olsun) her dem baht ber-murad, felek gulâm / Ecrâm ram ve izzet u ikbâl ber-devâm.

[***]

3.2.23. [23. Mektup] Fāriġ-nişīn-i menzilgāh-ı ġufrān ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye gönderilmişdür[2269] (12)

Baʿde ez-taḳdīm-i niyāzmendī ʿarża-dāşt-ı müstemendī budur ki muḫliṣ-perverā vezerāt-penāh-ı (13) istīfā[2270]-destgāh ḥażretleriniñ kemīne-i ṣāff-ı[2271] cānibine[2272] ṣafā naẓarları erzānī (14) buyurılmaduġı elsine-i vārid u sādırdan gūş-güẕār olursa[2273] āyā[2274] sebeb-i renciş-i ḫāṭırları[2275] (15) **[İ-35b]** ne-maḳūle cürm-i nā-kerdedür[2276]. Ol günāh-ı ne-būdeden maʿẕeret[2277]-ḫᵛāh olup eẕyāl-ı ṣafḥ-ı (16) cemīle teşebbüṣ olınup saḫt[2278]-āvīz-i pīrāmen-i dāmen-i istiʿfā vü istiġfār olmaġıla[2279] erḳām-ı (17) cerāyid-i cerāyim ki dest-i ḫaṭṭ-ı ḫaṣm-ı teẕvīr-endīş-i iftirā-kīşdür mühr-i müzevver gibi maʿmūlün **[B-96a]** bih (18) olmaġa[2280] ṣāliḥ degildür. Sitürde-i[2281] gezlik ʿafv olmaḳ ecell-i emānīdür.

şiʿr[2282]:

ان كان او لم يكن ذنب لنا فزد
صفحا جميلا و عفوا عفو مقتدر

İn kāne ev lem yekun (19) ẕenbun lenā fezid
Ṣafḥan cemīlen ve ʿafven ʿafve muḳtediri[2283]

beyt:

[2269] Fāriġ-nişīn-i … gönderilmişdür: Fāriġ-nişīn-i menzilgāh-ı ġufrān ʿAbdü'l-ġanī-zāde'ye gönderilmişdür: T; Bu daḫı merḥūm müşārün ileyh ḥażretlerinedür: B; Fāriġ-nişīn-i menzilgāh-ı ġufrān Ġanī-zāde Efendi'ye ihdā itdügi mektūbdur: İ; Fāriġ-nişīn-i menzilgāh-ı ġufrān ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi bedīʿü'l-üslūbdur: S.

[2270] istīfā: istīfāżat: T.

[2271] ṣāff-ı: sīne sāff-ı: İ, S, B.

[2272] cānibine: cānibe: İ.

[2273] olursa: olur: B, S.

[2274] āyā: ammā: H.

[2275] ḫāṭırları: ḫāṭır-ı ʿaṭırları: B, İ, S.

[2276] nā-kerdedür: nā-kerdedür ki: B.

[2277] maʿẕeret: ʿöẕr: İ.

[2278] saḫt: dest: T.

[2279] olmaġıla: olmaġla: B, S; olmaġa: İ.

[2280] olmaġa: olmaġla: İ.

[2281] sitürde-i: sütüde-i: İ.

[2282] şiʿr: -S.

[2283] Bizim bir günahımız/kabahatimiz olsa da olmasa da sen güzel bir müsamaha ve -muktedir olanın affıyla- af halini artır.

ای مفتیان کیش محبت خبر دهید

در دین ما سزای گناه نبوده چیست

Ey müftiyān-ı kīş-i muḥabbet ḫaber (20) dehīd

Der-dīn-i mā sezā-yı günāh-ı ne-būde[2284] çīst[2285/2286]

neşr[2287]: Ümīddür[2288] ki reh[2289]-nümā-yı bedreḳa-i (21) elṭāf u delālet[2290]-i istiʿṭāf ile[2291] ser-menzil-i **[S-29b]** rıżāya vuṣūl ḳarīn-i ḥuṣūl ola. Eger (22) kem-iltifātī-i[2292] ālī-ḥażret ile[2293]

mıṣrāʿ:

وجودك ذنب لا يقاس به ذنب

Vucūduke ẕenbun lā yuḳāsu bihi[2294] ẕenbun[2295]

neşr[2296]: mefḥūmı (23) üzre melzūm-ı cürm vücūd ise ki dā'imā cellād-ı ḫūn-āşām-ı felek ol günāh cezāsıçün[2297] dest[2298](24) -āstīn mālīde[2299] vü dāmen berzededür cināyetimiz **[T-65a]** rū-be-rāh-ı menzilgāh-ı ʿafv olmaḳ emr-i muḥāl u maḥż-ı (25) ḫayāl olup bī-hūde ol vādīde yekrān-ı sebük-ʿinān-ı himmeti girān-rikāb itmek laġve **[H-115b]** (1) işṭiġāl[2300] olur[2301].

beyt:

بادهٔ این شیشه بیش از ساغر اغیار نیست

بشکنیم از جای دیگر ما خمار خویش را

[2284] ne-būde: ne-kerde: İ.

[2285] Ey müftiyān-ı kīş-i... ne-būde çīst: -S.

[2286] Ey muhabbet dininin müftüleri! Deyiverin: Bizim dinimizde, olmayan/işlenmemiş günahın karşılığı /cezası nedir?

[2287] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2288] ümīddür: ümīd: B, İ.

[2289] reh: rū: İ.

[2290] delālet: devlet: İ.

[2291] istiʿṭāf ile: istiʿṭāflarıla: H; istiʿṭāfları ile: T.

[2292] kem-iltifātī-i: kem-iltifāti-yi: T, H.

[2293] ile: -İ, -S.

[2294] bihi: lehu: B.

[2295] [Dizenin anlam bütünlüğünün sağlanması için şiirin aslından üç dize öncesinin çevirisine de yer verilmiştir: Sevgiliye hitaben: Desem ki ona: Bu kalbi aşk yakıverdi. / Der ki: Kalbin şerefi aşk ateşiyledir. / Desem ki ona: (Bir) günah işlemedim. Cevaben der ki:/] Varlığın, kendisiyle hiçbir günah kıyâs edilemeyecek bir günahtır.

[2296] neşr: -T, -B, -İ.

[2297] cezāsıçün: cezāsı içün: B, İ, S.

[2298] dest: -B, -S, -İ.

[2299] mālīde: ber-mālīde: İ.

[2300] işṭiġāl: işṭiʿāl: T.

[2301] olur: olınur: B.

Bāde-i īn şīşe bīş[2302] ez-sāġar-ı aġyār nīst

Bı'şkenīm (2) ez-cāy-[2303]ı dīger mā ḫumār-ı ḫ̆īyş-rā[2304/2305]

neşr[2306]: Ṣalā-yı ḫ̆an-ı yaġmā-yı naʿmā-yı istīfā-destgāh[2307] hemīşe (3) **[İ-36a]** kāḫ-ı ṣımāḫ-ı ʿālemiyānı cilvegāh iderken ile'l-ān gūş-zed-i faḳīr olmayup[2308] simāṭ-ı zer-nişān-ı (4) keh-keşān-āsā şark u ġarb-ı ʿāleme memdūd olan sofra-i mebẕūlu'n-niʿam-ı keremlerinden (5) ki cümle-i[2309] cihāniyān sīr-ḫor-ı[2310] nevāle[2311]-benddür bizim ḥıṣṣamız[2312] nigāh-ı ḥasret-ālūd olmışdur[2313].

beyt: (6)

در نظر نعمت احسان و به حسرت نگران

دستها بسته و مهمان شده بر خوان کسی

Der-naẓar niʿmet-i iḥsān[2314] u be-ḥasret nigerān

Desthā beste (7) vu mihmān şude ber-ḫ̆ān-ı kesī[2315]

şiʿr:

هو البدر إلا أن عندي محاقه

هو الخمر إلا أن عندي خمارها

[2302] bīş: pīş: H.

[2303] cāy-: ç-a-m: T.

[2304] [S nüshasında birinci mısra ikinci mısradan sonra yazılmıştır.]

[2305] Bu şişenin badesi ağyârın kadehinden artık değil / (Gel) kıralım biz kendi humarımızı başka yerde(n). (Vahşî)

[2306] neşr: -T, -B, -İ.

[2307] destgāh: penāḥ: B, S, İ.

[2308] olmayup: olmamışdur: B.

[2309] cümle-i: cümle: H, İ, S.

[2310] sīr-ḫor-ı: sīr-ḫ̆ar-ı: T, B; sīr-ḫor u: İ; sīr-ḫord-ı: S.

[2311] nevāle: nevāl?: B.

[2312] ḥıṣṣamız: ḥıṣṣamıza: S.

[2313] olmışdur: r-v-ş-m-ş-d-r?: S.

[2314] iḥsān: didār: [şiirin aslında]

[2315] Gözde nimet-i ihsan ve *hasretle bakar* yola / Eller bağlı ve mihman olmuş birinin sofrasında. (Vahşî)

Huve'l[2316]-bedru illā enne[2317] ʿindī muḥāḳehu[2318]

Huve[2319]'l-ḫamru illā enne[2320] ʿindī[2321] ḫimāruhā[2322]

neşr[2323]: El-ḥāṣıl dā'imā (8) nevāle-i çerb-i[2324] devletleri[2325] ḥavāle-i[2326] gürisne-çeşmān u naṣīb-i aʿdā olup murtāż-ı ṣā'imu'd-dehr-i (9) keremleri loḳma pīç[2327]-ḫ͡ʿān-ı iḥsān hīç-der-hīç[2328] olmaġıla[2329] ḳanāʿat idüp niʿmet-i (10) güvārī-i[2330] luṭfları güẕāşte-i mübtelāyān-ı cūʿi'l[2331]-baḳar olmaḳ muḳteżā-yı re'y-i ṣevāb-nümādür[2332]. (11) Murġ-i[2333] dest-āmūz-i ġayr olan ṭā'ir-i iḥṣanları ki dā'imā dāmgāh-ı ṣayyādān-ı ḥırṣ[2334] u āzde-i[2335] (12) rişte ber-pā olmaġla[2336] ruḫṣat[2337]-yāfte-i pervāz olmamışdur eger bir ṭarīḳ ile[2338] ol murġ-ı pā[2339]-beste bend (13) -güsiste olup kār-fermā[2340]-yı per u bāl **[S-30a]** olmaġıla[2341/2342] nā-gāh kūşe-i bām-ı vāsūḫtegān (14) cāh-ı[2343] dünyāyı ārāmgāh itse[2344] fi'l-ḥāl rem-dāde-i seng-i felāḫan[2345]-ı istiġnā olmaḳ muḥaḳḳaḳdur.

[2316] huve: hiye: [şiirin aslında]
[2317] enne: -İ.
[2318] muḥāḳehu: m-ḥ-ā-f-t?: T.
[2319] huve: hiye: [şiirin aslında]
[2320] enne: -İ.
[2321] ʿindī: ḥaẓẓi: [şiirin aslında]
[2322] O dolunaydır, gel gör ki mahakı bendedir / O içkidir, gel gör ki mahmurluğu bendedir. (İbnü'n-Nebih)
[2323] neşr: -T, -B, -İ.
[2324] çerb-i: cerb: T, H.
[2325] devletleri: luṭf u keremleri: B; luṭfları: S, İ.
[2326] ḥavāle-i: ḥavāle: H, İ.
[2327] pīç: p-ḫ?: H, S; pīc?: T, İ.
[2328] hīç-der-hīç: hic-der-hic: B, İ; hiç hiç: S.
[2329] olmaġıla: olmaġla: İ, B, S; olmaġa: T.
[2330] güvārī-i: güvāri-yi: H; güvārā-yı: T, İ.
[2331] cūʿi'l: maraż-ı cūʿ: İ.
[2332] re'y-i ṣevāb-nümādür: B; re'y-nümāydür: H; re'y-i işābet-nümāydür: T; rāy-i ṣevāb-nümāydür: İ, S.
[2333] murġ-i: m-r-ʿ: T.
[2334] ḥırṣ: ḫ͡ırṣ: H.
[2335] āzde-i: āzde: B.
[2336] olmaġla: olmaġıla: H.
[2337] ruḫṣat: rifʿat: T.
[2338] ṭarīḳ ile: ṭarīḳile: H; ṭarīḳ: B; ṭarīḳle: S.
[2339] pā: bā: H.
[2340] fermā: āzmā: S.
[2341] Eger bir ṭarīḳiyle...per u bāl olmaġıyla: -T.
[2342] olmaġıla: olmaġla: B, S, İ.
[2343] cāh-ı: -S.
[2344] itse: i-n-s-e?: T.
[2345] felāḫan: felāḥan: H.

beyt:

گرچه گرد آلود فقرم شرم باد از همتم
گر به آب چشمهٔ خورشید دامن تر کنم

Gerçi[2346] gerd-ālūd-i faḳrem şerm bād ez-himmetem
Ger be-āb-ı çeşme-i ḫūrşīd dāmen (15) ter kunem[2347]

mıṣrāʿ:

قناعت توانگر کند مرد را

Ḳanāʿat tuvānger kuned merd-rā[2348]

neṣr[2349]: mażmūnı ile[2350] bülbül-i terāne-perdāz-ı Şīrāz gibi **[İ-36b]** (16) zemzeme-sāz olıcaḳ şīve-i nā[2351]-mevkiʿ u[2352] nāz-ı bī-cāy-ı devletmendān-ı zemāne **[B-96b]** püşt-i pā-zede-i (17) dil-i istiġnā-pesend olur.

rubāʿī[2353]:

ما گل به خار و لعل به خارا گذاشتیم
گوهر به تلخ رویيء دریا گذاشتیم
آتش زدیم در تر و خشک امید و بیم
خرمن به بباد و خانه به یغما گذاشتیم

Mā gul[2354] be-ḫār u laʿl be-ḫārā guẕāştīm
Gevher **[T-65b]** be-telḫ-rūyī-i (18) deryā guẕāştīm
Āteş zedīm der-ter u[2355] ḫuşk-ı ümīd u bīm
Ḫırmen be-bād[2356] u ḫāne be-yaġma (19) guẕāştīm[2357]

[2346] gerçi: egerçi: H, S.
[2347] Her ne kadar fakr tozuna bulanmış olsam da yazıklar olsun himmetime, güneş çeşmesinin suyundan eteğimi ıslatırsam eğer! (Hâfız)
[2348] Kanaat adamı güçlü/zengin kılar.
[2349] neṣr: -T, -B, -İ.
[2350] mażmūnı ile: mażmūnıyla: T, B.
[2351] nā: bī: B, S, İ.
[2352] u: -H.
[2353] rubāʿī: ḳıṭʿa: S; beyt: İ, B.
[2354] mā gul: s-a-g-l?: T.
[2355] u: -T.
[2356] bād: berḳ [şiirin aslında]
[2357] Biz gülü dikene, lâli taşa bıraktık / Cevheri denizin acı yüzüne bıraktık / Ateş saldık ümidin de ümitsizliğin de kurusuna yaşına / Harmanı yele (verdik), haneyi yağmaya bıraktık. (Şekîb-i Isfahânî)

neşr[2358]**:** Bāḳī tevfīḳ[2359]

mıṣrāʿ:

Baḫt pāyende Ḫudā yār[2360] saʿādet Bāḳī[2361] (20)

[***]

3.2.24. [24. Mektup] Ol ṭāḳ-ı kitābe faẓīleti ḥallāl-ı müşkilāt-ı enām olan Şeyḫü'l-İslām Esʿad (21) Efendi Ḥażretleri'ne birāderleri ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi mütevveffā (22) olduḳda taʿziyet içün Mıṣır'dan ihdā olınmışdur[2362] **(23)**

Bir dem ki ḫ̬ānende-i[2363] ḳarār-ı gerdūn şuʿbe-i ḥalāl[2364]-efzā-yı cefāda perde-bīrūn u sāz[2365]-ı ṣafā-baḫş-ı (24) meclis-i ʿālem güsiste-tār ve ġazel-i merāyān-ı[2366] nüzhet-gede[2367] sürūr-ı ʿamel-mānde ve bestekār u **[H-116a]** (1) zīr u bem-i rāmişger-i zamān muḫālif-i dil-ḫ̬āh pest ü bülend-i nevāliş-i[2368] eyyām-ı hem-āheng-i enīn (2) -vāh olmışdı[2369]. Bir peyām-ı[2370] dil-sūz u cān-güdāz[2371] derīçe-i gūşdan ḫ̬āne-i cāna āteş-endāz (3) olup ol ḥasenāt-ı mekārim-i aḫlāḳıyla telāfīger-i seyyiāt-ı gerdūn olan birāder-i (4) ʿazīz Yūsufiyyu'ş-şu'ūnlarınıñ müstaḳarr-ı sermedīleri ḥaṭıra-i[2372] nūr u ḫ̬āk-rūb-ı dārü'l-ḳarārları (5) gīsuvān-ı ḥūr olmasın telmīḥ eyledi.

meşnevī:

ز اندوه ان ماتم جان گسل
روان گشت از دیدها خون دل

[2358] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2359] Bāḳī tevfīḳ: -B; Bāḳī tevfīḳ refīḳ sāʿadet ziyādet: T; Bāḳī: S, İ.
[2360] yār: yār u: -B, -T, -İ.
[2361] Bāḳī: pāyidār: İ.
[2362] Ol ṭāḳ-ı … olınmışdur: Ol ṭāḳ-ı kitābe faẓīleti ḥallāl-ı müşkilāt-ı enām olan Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi Ḥażretleri'ne birāderleri ʿAbdü'l-ʿazīz Efendi mütevveffā olduḳda taʿziyet içün Mısır'dan irsāl olınmışdur: T. Bu mektup B, İ ve S nüshalarında yoktur.
[2363] ḫ̬ānende-i: ḫ̬ānende: H.
[2364] ḥalāl: melāl: T.
[2365] sāz: sār?: H.
[2366] merāyān: serāyān: T.
[2367] nüzhet-gede: nüzhet-gede-i: T.
[2368] nevāliş-i: nevāziş-i: T.
[2369] olmışdı: olmışidi: T.
[2370] bir peyām-ı: -T.
[2371] güdāz: güẕār: T.
[2372] ḥaṭıra-i: ḥaṭīra-i: T.

پلاسی ز دار بلا ساختند
جهان را بگردن در انداختند

Zı-endūh-i ān mātem-i cān-gusil
Revān geşt (6) ez-dīdhā ḫūn-ı dil
Pelāsī zı-dār-ı[2373] belā sāḫtend[2374]
Cihān-rā be-gerden-i der-endāhtend[2375]

neşr[2376]: Ḥaḳḳā (7) ki bu eşnāda ẓuhūr iden hedde-i ḳıyāmet-i nehīb rükn-i iḳbāl-i mesāmiʿ-i dūr u nezdīgī (8) māl-ā-māl ideliden berü dīde-i baḫtım mīḫ[2377]-dūz-ı ḫˇāb-ı zemin-i sīr-āb-ı emelim[2378] lemʿa-ḫīz-i serāb (9) u gül-bün-i ümīdim bī-reng u būy ve jeng-i kudūret eyyām-ı mir'āt-ı żamīre[2379] perde-i rūy (10) olmaḳdan ḫālī degildür.

rubāʿī:

ان رفت که در جوی طرب ابی بود
یا در سر زلف ارزو تابی بود
دردا که زمان عیش و دوران نشاط
بکذشت چنانکه کوییا خوابی بود

Ān reft ki der-cūy-i ṭarab ābī būd
Yā der-ser-i zulf-i (11) ārzū tābī būd
Derdā ki zamān-ı[2380] ʿayş u devrān-ı neşāṭ[2381]
Bı'guẕeşt çunān ki gūyiyā (12) ḫˇabī[2382] būd[2383]

[2373] zı-dār-ı: zı-dām-ı: T.
[2374] sāḫtend: sāḫtend: H.
[2375] Can koparan/can alan o matemin gamıyla / Gönül kanı gözlerden akar (oldu) / Dar-ı belāda bir "palas" yaptılar / *Cihanı kapının boynuna/eşiğine bıraktılar (?).*
[2376] neşr: -T.
[2377] mīḫ: mīḫ: H.
[2378] emelim: iḳlim: T.
[2379] żamīre: żamīrime: T.
[2380] derdā ki zamān-ı: eyyām-ı bahār-ı ʿayş: [şiirin aslında]
[2381] neşāṭ: şebāb: [şiirin aslında]
[2382] ḫˇabī: cāyī: H.
[2383] O gitti ki şenlik ırmağında su var idi / Hem arzu zülfünün başında revnaklık var idi / Ne acı ki dirlik vakti ve neşe demi geçti gitti / Öyle bir gidişle ki sanki rüya gibiydi.

neṣr[2384]: keyfe lā ki ser-pençe-i[2385] emelim hevā-yı serd-sīr-i nā-murādīden ferāhem oldıḳça[2386] (13) āteş-i ġam-sūz-ı ʿīnāyetlerine ilticā **[T-66a]** ve lemaʿāt-ı ḫūrşīd-i mekremetlerine basṭ-ı keff-i recā (14) ider idim[2387]. Nolaydı mehebb-i nesāyim-i iḳbālımda bu güne māye-i rükūd-i sermedī derkār olmadın zevraḳ-ı (15) pür[2388]-hilāl-i vücudım şikeste vü taḫte-pāre-i[2389] sīnem sāḥil-i ʿademe peyveste ve şehr-i rūd-ı ḥayātım (16) ser-a-ser āb[2390] ve maʿmūre-i vücūdım bi'l-külliyye ḫarāb olaydı.

beyt:

ان شعله که در خرمن صبرم زده اتش
ای کاش که در جان ملاحت کرم افتد

Ān şuʿle ki der-ḫırmen-i (17) ṣabrem zede āteş
Ey kāş ki der-cān-ı melāḥat kerem ufted[2391]

neṣr[2392]: Bu zemīn-i vücūdın (18) toḫm-ı ʿubūdiyyetleriyle[2393] āgende ḳılan muḫliṣ-dil-i perākende şiʿār u diṣār ṣafāsı levṣ-i riyāyla[2394] (19) dāġdār olmaduġına binā'en ol pertev-rāyı reşk-i mihr-i cihān-tāb ve elmās-ı fikreti ciger-dūz-i (20) dürr-i nā-yāb[2395] olan cenāb-ı vālādan istidʿā itdügi oldur ki gerçi ol kemer-i (21) cāna dest-endāz olan dāhiye-i dehyānıñ ʿuhde-i māteminden ḫurūc ceyb-i câme-i (22) ḥayātı çeküp çāk itmeden[2396] mā-ʿadāyla[2397] mutaṣavver degüldür.

şiʿr:

مصاب عظیم فیه یستحسن الاسی
ورزء جلیل فیه یستقبح الصبر

[2384] neṣr : -T.
[2385] pençe-i: pence-i: H.
[2386] oldıḳça: olmadıḳca: H.
[2387] ider idim: üzre: H.
[2388] pür: çün: T.
[2389] pāre-i: [p]āre: H.
[2390] ser-a-ser āb: ser-i serāb: H.
[2391] O şule ki sabır harmanıma ateş saldı / Âh keşke kerem (edip şu) tatlı cana düşeydi.
[2392] neṣr: -T.
[2393] ʿubūdiyyetleriyle: H.
[2394] riyāyla: riyā ile: T.
[2395] yāb: yāt: H.
[2396] itmeden: itmedin: T.
[2397] mā-ʿadāyla: mā-ʿadā ile: T.

Muṣābun ʿaẓīmun fīhi (23) yusteḥsenu'l-esā

Ve ruz'un[2398] celīlun fīhi yusteḳbehu'ṣ[2399]-ṣabru[2400/2401]

neṩr[2402]**:** Lākin bu rāh-ı pür-ḫaṭarda her ḫaṭve-i (24) ḳadem mesāḥat-ı zemīn-i fenāya medār belki ser-i çāh-ı ʿadem içün küşūde olmış pür-kār (25) idügi gāh ü bī-gāh mulāḥaża buyurılup ḫār-ı tażaccur[2403] pāy-ı[2404] dilden dūr ve āmed şod **[H-116b]** (1) ḫāṭırı meslek-i rıżāya maḳṣūr eyleyeler. Ta ki yed-i kerīmeleri meşġūl-ı müsebbiḥ-i kerīmeteyn (2) olmaġıla[2405] intiẓām-ı umūr-ı dīniyyeye[2406] ḫalel-peẕīr olmaya.

ḳıṭʿa:

از ساغر زمانه که نوشید شربتی

کان نوش جان گران تر از سم نیامده ست

در جامهٔ کبود فلک بین و پس بدان

کین خانه جز سراچهٔ ماتم نیامده ست

Ez-sāġar-ı zemāne ki nūşīd (3) şerbetī

Ki'ān nūş-i cān-girānter[2407] ez-sem ne-yāmedest

Der-cāme-i kebūd-i[2408] felek bīn (4) u pes bı-dān[2409]

Ki'īn ḫāne cuz serāçe-i mātem ne-yāmedest[2410]

neṩr[2411]: Çünki her şāḫ-ı dıraḫt-ı emelim (5) bir naḥl-ı ʿazā[2412] olsa daḫı istīfā-yı ḥaḳḳ-ı maḳāma imkān olmaduġı cāy-ı kelām degüldür. (6) Şimdiden soñra enāmil-i ḫāme-gīr sübḥa-i duʿāyı gerdān itmesi münāsib **[T-66b]** görüldü. Ta ki revḥ (7) u reyḥān-ı fevz u

---

[2398] ruz'un: zir'un: H.

[2399] yusteḳbehu: yustefbehu?: T.

[2400] ṣabru: başaru: H.

[2401] Öyle büyük musibet(e uğramış) olur ki onda hüzün güzel görülür / ve öyle ağır felaket olur ki onda sabır çirkin görülür.

[2402] neṩr: -T.

[2403] tażaccur: tażaccurı: T.

[2404] pāy-ı: pā: T.

[2405] olmaġıla: olmaġla: T.

[2406] dīniyyeye: dīniyye: T.

[2407] girānter: can-gezāyter: [şiirin aslında]

[2408] kebūd: kebūr: T.

[2409] bîn u pes bı-dān: bı'nger u bı'dān: [şiirin aslından]

[2410] [Şiirin aslına göre]: Zamane kadehinden (her kim) bir şerbet içti (ise bilsin) / ki zehirden daha can alıcı (olan) o içiş (gibisi) gelmemiştir. [Şiirin aslında arada başka beyitler de vardır.] Feleğin mavi elbisesi içre gez/gör ve/sonra bil / ki bu *dünya* bir matem saraycığı olmaktan öte bir şey için gelmemiştir. (Hâkânî)

[2411] neṩr: -T.

[2412] ʿazā': ġazā: T.

felāḥ olup ol maḫdūm-ı saʿādetmend gül-i gülzār-ı raḥmetden deste-bend (8) ola. Mercūdür ki ẕāt-ı kerem-kārları murabbaʿ-nişīn-i ṣadāret-nigāh-ı[2413] iḳbāl ve cāy-ı her naḫl-ı necābet (9) -nihādları meyāne-i çār-bāliş-i cāh[2414] u celālī olmaḳdan ḫālī olmaya.

[***]

3.2.25. [25. Mektup] ʿUlemā-yı kibārdan birine ihdā olınmışdur[2415] (10)

Bisāt-būs-i meclis-i ʿālī ki ārāyiş-i dīde vü pīrāye-i faẕl u maʿālīdür perdāḫte-i[2416] leb-i edeb (11) olınduḳdan soñra ʿarża-dāşt-ı bendegī budur ki feżā'il-destgāhā[2417] bendegān-penāhā (12) şehr-i rebīʿu'l-evvel vaʿdegāh-ı[2418] erbāḥ-ı vām-ḫᵛāhān olmaġın bī-iḫtiyārāne saḫt-āvīz-i (13) pīrāmen-i dāmen-i elṭāf olup īfā-yı vaʿd-ı kerīm içün[2419] fi'l-ḥaḳīka deyn-i vācibü'l-edādur[2420]. (14) Dīde-i intiẓār dīde-i ʿacz u niyāz-ı kerem-nigāh-ı fetḥü'l-bāb-ı īcāz[2421] olmışdur. Bende-nüvāzā efsürde-i (15) sermā-ḫūrde-i zemistān intiẓār-ı şeb-i germ ve[2422] tāb-ı āfitāb-ı nevrūz-ı iltifāt olmazise vedāʿ-ı ḥayāt (16) muḳarrerdür.

beyt:

کامجویان را ز ناکامی کشیدن چاره نیست
بر زمستان صبر باید طالب نوروز را

Kāmcūyān-rā zı-nā-kāmī keşīden[2423] çāre nīst
Ber-zemistān ṣabr bāyed (17) ṭālib-i nevrūz-rā[2424]

neṣr:[2425] mefhūmı tesellī-baḫş-ı ḫāṭır-ı ḥazīn ve dil-i ġamgīn olur. Peyk-i zerrīn (18) -reng-i ḫūrşīd reh-bürde-i[2426] menzilgāh-ı ḥamel oldıḳda ümīddür ki leyl-i ṭavīlu'ẕ-ẕeyl-i intiẓār

---

[2413] ṣadāret-nigāh: ṣadāretgāh: T.
[2414] cāh: ḥ-a-h: T.
[2415] Bu mektup İ, B ve S nüshalarında yoktur.
[2416] perdaḫte-i: berdāḫte: H.
[2417] destgāhā: destgāh: H.
[2418] vaʿdegāh: vaʿdegān: T.
[2419] içün: içün ki: T.
[2420] edādur: e-d-d-v-r?: H.
[2421] īcāz: īcāz-ı inḥiyāz: T.
[2422] ve: -T.
[2423] keşīden: çeşīden: [şiirin aslında]
[2424] Murât arayanların murâtsızlıktan çekmeleri/murâtsızlığı tatmaları kaçınılmazdır / Nevrûz'un talibi olan kimsenin kışa sabretmesi gerekir. (Sadî)
[2425] neṣr: -T.
[2426] reh-bürde-i: rehber u: H.

(19) rū-be-rāh cānib-i kütāhī ve bīdār-ı şeb-zinde-dār-ı vaʿd-i ālī-ḥażret ġunūde-i ṣubḥgāhī (20) ola.

mıṣrāʿ:

خواب سحرست اخر بیداری شبها

Ḫ͡ʷāb-ı seḥerest āḫir-i bīdāri-yi şebhā[2427]

şiʿr:

وما تعبی الا لتحصیل راحتی

وما سهری الا لطول رقادی

Vemā taʿbī illā li-taḥṣīli rāḥetī (21)

Vemā seherī[2428] illā li-ṭūli ruḳādī[2429/2430]

neşr[2431]: Bende-perverā vücūb-ı edā'-i deyni isḳāṭ-ı mevḳūf (22) luṭf-ı bende-nüvāz-ı çāre-sāz olup ol mültemise dest-rese imkān vābeste-i (23) taḥrīk-i silsile-i elṭāf-ı istiʿṭāfıyla[2432] cilve-perdāz-ı maʿrıż-ı vücūd olmaḳ muḥaḳḳaḳ (24) olmaġın bi-ṭarīḳi'l-iḳtiżā' bel **[T-67a]** bi'ż-żarūre mūceb-i niyāz-pāş-ı ḳalem-i şikeste-raḳam olmışdur. (25) Recā-yı vāṣiḳ budur ki *mā lā yetimmu'l-vācibu illā bihī*[2433] *fe-huve vācibun*[2434] maʿnāsı ʿöẕr-ḫ͡ʷāh-ı **[H-117a]** (1) taṣdīʿ ola

[***]

3.2.26. [26. Mektup] [B-112b] [S-38a] [İ-45b] Medrese-i refīʿa-i Ḫāṣekiyye tehniyyeti içün ʿalleme-i bī-mānend-i rūzigār ve ʿunvān-ṭırāz-ı (2) sāḥāyif-i faẕl u ʿirfān Rıżāyī ʿAlī Çelebi merḥūma ihdā olınan mektūbdur[2435] **(3)**

سلام کأنفاس الریاحین سحرة

سرت بشذاها العنبری صبا نجد

[2427] Gecelerin uyanıklığının sonu seher uykusudur.

[2428] seherī: s-r-y?: T.

[2429] ruḳādī: r-f-a-d-y?: T.

[2430] Yorulmam ancak rahatımı temin içindir / Uyanmam ise ancak uykumun uzunluğundandır.

[2431] neşr: -T.

[2432] istiʿṭāfıyla: bī-istiʿṭāfıyla: T.

[2433] illā bihi: a-l-y-a-h?: H.

[2434] Vacibin ancak kendisiyle tamama erdiği şey de vaciptir.

[2435] Medrese-i … ihdā olınan mektūbdur: Medrese-i refīʿa-i Ḫāṣekiyye tehniyyeti içün ʿalleme-i bī-mānend-i rūzigār ve ʿunvān-ṭırāz-ı sāḥāyif-i faẕl u ʿirfān Rıżāyī ʿAlī Çelebi merḥūma ihdā olınan mektūb-ı [belāġat]-üslūbdur: T; Rıżāyī ʿAlī Efendi'yedür: B; Ḫāṣekiyye tehniyyeti içün ʿalleme-i bī-mānend-i rūzigār ʿAlī Efendi'ye ihdā vü iblāġ itdügi nāme-i belāġat ve mektūb-ı ṣadāḳatdur: İ; Medrese-i Ḫāṣekiyye

Selāmun ke-enfāsi'r-reyāḥīni suḥreten[2436]

Seret bi-şeẕāha'l-ʿānberriyyi ṣabā Necdin[2437/2438]

neşr[2439]: Gül-berg-i **[B-113a]** duʿā-yı (4) niyāz-perverī dest-āvīz-i peyk-i nesīm-i seḥerī[2440] kılınmaġla[2441] resānende-i[2442] destgāh-ı faẓīlet-penāh-ı (5) dānişverī oldıḳdan[2443] ṣoñra ʿarża-dāşt-ı müstemendāne oldur ki[2444] medrese-i rafīʿa-i (6) Ḫāṣekiyye şeref-yāb-ı intisāb[2445]-ı cenab-ı fiṭrat-bülend-i mekārim-pesend olduġı zemzeme-i berīd-i (7) **[S-38b]** ḫuceste-nüvīd-i ṣabā vü peyġam-güẕārī-i sürūşile[2446] pertev-āndāz-ı pīşgāh-ı gūş olduḳda duʿā-yı (8) irtifā-yı[2447] medāric-i devlet ü iḳbāl ser-süḫan-ı kār-nāme-i aʿmāl olmışdur.

beyt[2448]:

دلم از بهر که برداشت کف خواهش را

که دعا دست در اغوش اجابت دارد

Dilem ez-behr-i ki (9) ber-dāşt keff-i ḫᵛāhiş-rā

Ki duʿā dest der-āġūş-i icābet dāred[2449]

---

tehniyyeti içün ʿalleme-i bī-mānend-i rūzigār ʿunvān-ṭırāz-ı sāḥāyif-i faẕl u ʿirfān saʿādet ü iḳbāl-penāh ʿAlī Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi belāġat-nāme-i merġūbdur: S.

[2436] reyāḥīni suḥreten: eḥibbeti mevhinen: [şiirin aslında]

[2437] Seher vaktindeki reyhanların nefesleri gibi selam olsun / Necd'in saba rüzgarını o (güzel) anber kokusuyla doldursun.

[2438] سلام كتسليم الحبيب الذي جفا

زمانا و زار الصب من غير ما وعد

Selāmun ke-teslīmi'l-ḥabibi'l-leẕī cefā

Zemānen ve zāre'ṣ-ṣabbe min ġayri ma veʿada: B.

Beytin anlamı: (Uzun) bir zaman uzak kalan ve sevdiğini, bir görüşme vaadi olmaksızın/ansızın ziyaret eden dostun selamı gibi selam olsun.

[2439] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2440] seḥerī: seḥer: T.

[2441] kılınmaġla: kılınmaġıla: H.

[2442] resānende-i: resānīde-i: İ.

[2443] oldıḳdan: olındıḳdan: İ.

[2444] oldıḳdan ṣoñra... oldur ki: -T.

[2445] intisāb: erḳām: İ.

[2446] sürūşile: sürūş ile: B, İ, S.

[2447] irtifā-yı: irtiḳā-yı: B, S.

[2448] beyt: -İ.

[2449] Gönlüm her ne sebeple ki dilek avucunu kaldırır / Duanın icabet ağuşunda (onun mutlaka) bir eli vardır.

neṣr[2450]: Ḥaḳḳā ki (10) merātib ü menāṣıb[2451] ol ẕāt-ı girāmī-ṣıfāta[2452] sermāye-i intimāyla[2453] tehniye evlā idügi ḳarār-dāde-i (11) kār-āgehān[2454]-ı cihāndur.

şiʿr[2455]:

ما نهنيك بطوس

بل نهنى بك طوسا

Mā nuhennīke bi-Ṭūsin **[İ-46a]**

Bel nuhennī bike Ṭūsen[2456]

neṣr[2457]: Ḳadr-dān-ı cevher-i (12) maʿālī-pesendān ve ḳıymet-şinās-ı gevher-ṭabīʿat-ı bülendān olup cānib-dārī-i aṣḥāb-ı (13) istiʿdād hemīşe pīş-nihād-ı himmet-i ahbāb-nüvāz idügü cilve-perdāz-ı mücellā-yı ḫāṭır (14) oldıḳça ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh kām-revā-yı bezmgāh-ı ʿizz u cāh olmaḳ içün[2458] bī-iḫtiyār (15) dest-i duʿā-yı bī-riyā ber-dāşte-i dergāh-ı re'fet-penāh-ı kibriyā olur.

beyt:

دعا را می برم تا آسمان بر دست و این باشد

که از دست دعا گویان دولتخواه می آید

Duʿā-rā mī-berem[2459] tā (16) āsmān ber-dest u īn bāşed

Ki ez-dest-i duʿā-gūyān-ı devlet-ḫᵛāh mī-āyed[2460]

neṣr[2461]: (17) Bāḳī[2462]

şiʿr:

وهنئت أياما اتتك سعودها

كما تتوالى في العقود الجواهر

[2450] neṣr: -T, -B, -İ.
[2451] merātib ü menāṣıb: menāṣıb-ı merātib: S.
[2452] ẕāt-ı girāmī-ṣıfāta: ẕāt-ı girāmī girāmī-ṣıfāta?: B.
[2453] intimāyla: intimā ile: B, İ, S.
[2454] kār-āgehān: kār-āgāhān: T.
[2455] şiʿr: -İ; ʿArabī: T, S.
[2456] Biz seni Tus ile kutlamıyoruz / Bilakis Tus'u seninle kutluyoruz.
[2457] neṣr: -T, -B, -İ.
[2458] olmaḳ içün: olmaġiçün: B, İ, S.
[2459] mī-berem: mī-berī: H.
[2460] Duayı elimle taşırım ta semaya kadar, (ki) bu olur / Bahtına nail olmak isteyen duacıların elinden gelen.
[2461] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2462] Bāḳī: -İ.

Ve hunni’te eyyāmen etetke suʿūduhā

Kemā tetevālā fi'l-ʿuḳūdi'l-cevāhiru[2463/2464]

Bāḳī saʿādet ziyādet[2465]

[***]

3.2.27. [27. Mektup] [S-43a] [İ-52a] Merḥūm vezīr-i (18) aʿẓam Naṣūḥ Paşa [T-67b] Ḥażretleri'ne[2466] (19)

Kuḥlu'l-cevāhir-i ġubār-ı naʿl-ı yekrān-ı germ-ʿinānıla[2467] ki tūtiyā-yı girān-bahā-yı aʿyāñ-ı rūzigārdur (20) dīde-i miḥnet-dīde[2468] iktiḥāl olınup leb-i edeb ile[2469] bisāṭ-būsī-i[2470] destgāh-ı ṣadāret-penāh *ḥuffe*[2471] (21) *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh*[2472]

şiʿr[2473]:

ما ضحكت ثغور الزهور من بكاء الغمايم

وترنمت على منابر الاغصان خطباء الحمايم

Mā-ḍaḥiket ṣuġūru'z[2474]-zuhūri[2475] min bukāi'l-ġemāyimi[2476]

Ve terennemet ʿalā[2477] menābiri'l-aġṣāni (22) ḫuṭebāu'l-ḥamāyimi[2478]

neşr[2479]: taḳdīm olınduḳdan soñra ol bārgāh[2480]-ı ʿālīde rūy niyāz (23) -mālīde ḳılınup sümm-i semend-i hilāl-rikāb-ı şihāb-ı ʿīnāna ʿarża-dāşt-ı müstemendāne (24) oldur ki

---

[2463] Bāḳī... ve hünni’te... cevāhir: -B, -S.

[2464] Gerdanlıkta mücevherlerin sıra sıra gelişi gibi bahtıyla sana gelen günler boyunca kutlu/kutlanır olasın.

[2465] Bāḳī saʿādet ziyādet: -H, -T, - B; Bāḳī saʿādet bāḳī: İ.

[2466] Merḥūm … Ḥażretleri'ne: Merḥūm vezīr-i aʿẓam Naṣūḥ Paşa Ḥażretleri'ne refʿ olunmışdur: T; Naṣūḥ Paşa'yadur: B; Merḥūm Naṣūḥ Paşa'ya göndermişdür: İ; Merḥūm u maġfūrun leh cennet-mekān düstūr-ı ekrem vezīr-i aʿẓam Naṣūḥ Paşa'ya ihdā itdügi mektūb-ı bedīʿu'l-üslūbdur: S.

[2467] ʿinānıla: ʿinān ile: B, S, İ.

[2468] dīde: dīdeyī: İ.

[2469] edeb ile: edebile: H.

[2470] bisāṭ-būsī-i: bisāṭ-būsi-yi: İ.

[2471] ḫuffe: ḫ-f-f-t?: S, T; ḫuffe?: H, İ.

[2472] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[2473] şiʿr: -T, -S.

[2474] ṣuġūru: ṣ-ġ-v-r?: İ.

[2475] zuhūri: d-h-v-r?: İ, S.

[2476] ġemāyimi: ġ-n-a-y-m?: İ; ġemā’imi: B.

[2477] ʿalā: min: B.

[2478] Çiçeklerin gerdanları gülmeye / Dalların minberleri üzerinde güvercinlerin hatipleri terennüme devam ettiği müddetçe… [Beyit yukarıdaki duayla irtibatlıdır.]

[2479] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[2480] bārgāh: pārgār: H.

cihān-penāhā ümīdgāhā[2481] **[S-43b]** bu diyārda dervāze-i bī-dād dehān-ı murġ-ı ḫadeng-āsā (25) bāz ve erzāḳ-ı reʿāyā ki

mıṣrāʿ[2482]**:**

كفضلة صبر في فؤاد متيم

Ke-faḍleti ṣabrin fī-fuādi[2483] muteyyemin[2484/2485]

neṣr[2486]: 'dür dā'imā[2487] gürisne-çeşmān-ı **[H-117b]** (1) bisyār-ḫ͟ᵛāre-i[2488] sitemkāre mürġ-endāz olmaḳ müşāhedesine taḥammül rāhat-ı ʿāḳıl-ı ʿāḳıbet (2) -endīş gibi nā-būd olup mefḥūmu[2489] *el-meniyye vela'd-deniyye*[2490/2491] hemīşe vird-i zebān-ı nüfūs-ı ebiyye[2492] olmaġla (3) niçe[2493] ṭāb-ı tüvān u tāb[2494] ve ber-ṭaraf-sāz-ı ḫord u ḫ͟ᵛāb[2495] olmaġın bī-iḫtiyārāne **[İ-52b]**

mıṣrāʿ[2496]**:**

من و گرز و ميدان افراسياب

Men u[2497] gurz u meydān-ı[2498] (4) Efresiyāb[2499]

[2481] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B.
[2482] mıṣrāʿ: -S, -İ.
[2483] fuādi: fuādin: B.
[2484] muteyyemin: muyettem: H, S.
[2485] Aşığın kalbindeki sabrı kadar… (/Aşkından divane olmuşun gönlündeki sabır artığı gibi...) (İbn Senâ el-Mülk)
[2486] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2487] 'dür dā'imā: dā'imā: S.
[2488] ḫ͟ᵛāre-i: ḫ͟ᵛār-ı: S, B; ḫor: İ.
[2489] mefḥūmu: -S, -İ; mażmūn: B.
[2490] vela'd-deniyye: vela'z-zeniyye?: B; deniyye: İ.
[2491] Aşağılanmaktan/zillet içre yaşamaktansa ölüm daha yeğdir.
[2492] ebiyye: deniyye?: İ.
[2493] niçe: pençe: T, İ; nice: S.
[2494] u tāb: -H.
[2495] ḫord u ḫ͟ᵛāb: ḫūr u ḫ͟ᵛāb: H, S.
[2496] mıṣrāʿ: -T.
[2497] u: -H.
[2498] meydān-ı: meydān u: H, S.
[2499] Ben, gürz ve Efrasiyab meydanı… (Firdevsî)

neṣr[2500]: maʿnāsı[2501] muḳteżāsı üzre herçend ki silāḥ-ı himmet-beste[2502] **[B-113b]** bāzū-yı pür-zūr-ı[2503] ʿazīmet (5) olup peykār-ı ḫaṣm-ı bī-dād-kīş[2504]-i nā-be-kāre[2505] āġāz olınup[2506] germ-sāz-ı hengāme[2507]-i kār-zār olduḳda (6) kemīngāh-ı rūzigār-ı kīne-güẕār-ı zebūn-küşden cānib-i aʿdāya[2508] ṭelāye-i imdād ẓāhir olmaġın (7) şīr-gīr-i[2509] ḫaṣm-ı rūbeh-ṣıfat teraḳḳī-i[2510] merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulup yeke-süvār-ı meydān-ı (8) gīr ü dār tek[2511] u tenhā ḳalup[2512] meded-resān olmamaġla ḫ̆āh u nā-ḫ̆āh

mıṣrāʿ[2513]**:**

طبل بر گشتن بزن ما مرد میدان نیستیم

Ṭabl-ı ber-geşten (9) bı-zen mā[2514] merd-i meydān nīstīm[2515]

neṣr[2516]: mefhūmı üzre siper-endāz[2517] olmaġın beste-i zencīr-i girih (10) -gīr-i bī-dād olan bī-günāhlarıñ bend-i girānı nīrū-yı bāzū-yı himmetile[2518] güsiste olmayup (11) ol bīçāreleriñ ḫalāṣı **[T-68a]** vābeste-i pāy-merdī-i[2519] merg olmaġla[2520] dād-ḫ̆āhlıḳları[2521] ḥavāle-i (12) dīvān-ı[2522] maḥşer ve ʿarṣagāh-ı ḫayr u şer olup pīrāmen-i meydān-ı kār-

---

[2500] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2501] maʿnāsı: -H.
[2502] beste: beste-i: H, B, İ.
[2503] pür-zūr-ı: pür-rūz-i: H.
[2504] bī-dād-kīş: bed-endīş: İ.
[2505] kāre: kār: H, İ.
[2506] olınup: idüp: S; olup: İ.
[2507] hengāme: māʿreke: İ.
[2508] cānib-i aʿdāya: -B, -S, -İ.
[2509] şīr-gīr-i: şīr-gīrī-i: B, S.
[2510] terāḳḳī-i: teraḳḳi-yi: T, İ.
[2511] tek: nek?: T.
[2512] ḳalup: olup: S, İ.
[2513] mıṣrāʿ: beyt: S.
[2514] mā: nā?: T.
[2515] Dönüş davulunu çal! Merd-i meydân değiliz biz. (Vahşî)
[2516] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2517] siper-endāz: seyr-endāz: H.
[2518] himmetile: himmetle: T, B; himmet ile: S, İ.
[2519] pāy-merdī-i: pāy-merdi-yi: T, İ.
[2520] olmaġla: olmaġıla: H.
[2521] -ḫ̆āhlıḳları: -ḫ̆āhları: B.
[2522] dīvān-ı: dīvāne-i: T; ferdā-yı: B, S, İ.

ẕārdan[2523] dil-i bī-tāb (13) ve[2524] çeşm-i pür-āb-ı meded-ḫᵛāhla[2525] eṭrāf u cevānibe nā-ümīdāne kerem-nigāh[2526] iken[2527] nā-gāh ḫūrşīd-i (14) raḫşān-ı feyż-resān **[S-44a]** ve[2528] kār-sāz-ı ʿālem u ʿālemiyān ṣadr[2529]-nişīn-i bālā-ḫāne-i vezāret-i ʿuẓmā (15) pey-perde-i[2530] miʿrāc-ı ṣadāret-i kübrā meclis[2531]-ārā-yı bezmgāh-ı cāh[2532] u celāl-ı encümen-pīrā-yı ḥüsn[2533]-i devlet ü (16) iḳbāl **[İ-53a]** maẓlūm-nüvāz ẓālim-güdāz āṣaf-cāh-ı vezāret[2534]-penāh Ḥażretleri'niñ rikāb-ı ẓafer-i intisāb-ı (17) zer-endūd-ı hilāl-āsālārı

mıṣrāʿ:

بطالعی که تولا کند بدو تقویم

Be-ṭāliʿī ki tevellā kuned bedū[2535] taḳvīm[2536]

neşr[2537]: māh-ı nev-ṣıfat ufḳ-ı (18) meydān-ı dāru's-salṭanadan nümāyān olup aṭlas-ı çarḫ[2538] ve perniyān-ı āsmān pāy-endāz-ı (19) vezīr-i cihān-gīr-i çāre-sāz-ı bī-kes-nüvāz olduġı[2539] mübeşşir-i iḳbāl ʿalā vechi'l-istiʿcāl[2540] berīd-i (20) ḫuceste-nüvīd-i ṣabā ile[2541] iʿlam idüp belki ol müjde-i rāḥat-resān meded-kārī-i[2542] peyġām-güẕārī-i[2543] (21) sürūşile[2544] pertev-āndāz-ı[2545] pīşgāh-ı gūş olduḳda berhem-zen-i hengāme-i bī-dād[2546]-

---

[2523] kār-ẕārdan: kār u ẕārdan: B.
[2524] ve: -S.
[2525] -ḫᵛāhla: -ḫᵛāh ile: B, S, İ.
[2526] nigāh: naẓara: İ.
[2527] nigāh iken: nigāhiken: H.
[2528] ve: -B, -İ.
[2529] ṣadr: ṣaded: T.
[2530] pey-perde-i: bī-perde-i: H; pey-burde-i: T, İ; ve pey-burde-i: S.
[2531] meclis: mesned: İ.
[2532] cāh: cāy: T.
[2533] ḥüsn: çeşn?: B.
[2534] vezāret: ṣadāret: İ.
[2535] kuned bedū: bedū kuned: B, S, İ.
[2536] Bir talihi ki dostluk takvim ede/düzelte onu. (/ Bir talih ki zaman ona yâr u yaver ola.)
[2537] neşr: -T, -B, -İ.
[2538] aṭlas-ı çarḫ: çarḫ-aṭlas-ı: B, S, İ.
[2539] olduġı: olduġın: T, S, B.
[2540] ʿalā vechi'l-istiʿcāl: ʿalā vechi'l-istifcāl?: H; ʿalā sebīli'l-istiʿcāl: İ.
[2541] ṣabā ile: ṣabāyla: S.
[2542] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[2543] peyġām-güẕārī-i: peyġām-güẕāri-yi: B.
[2544] sürūşile: sürūş ile: B, İ, S.
[2545] pertev-āndāz-ı: resānīde-i: B, İ; resānīde: S.
[2546] bīdād: bīdār: T, H.

gerān (22) olup her biri saṭḥ-ı müstevī üzre mühre-i sīm-āb gibi ıżṭırāb peydā[2547] idüp mir'āt-ı (23) tedbīrde[2548] ṣūret-girīz-i nā[2549]-girīz görünmegīn[2550] ḥālā ʿarṣa-ı maʿreke-i cevr-kīşān-ı sitem-kār-ı[2551] maḥ-ı rūzde[2552] (24) dih-i[2553] ḫāne-i ḫammār-āsā ḫālī ḳalup ġūl-ı beyābānıla[2554] hem-ʿinān u hem-ḫāne ve ʿanḳā-yı ḳāf ile[2555] hem (25) -āşiyāne olduḳlarında[2556]

mıṣrāʿ:

به جایی که هرگز نروید گیاه

Be-cāyī ki hergiz ne-rūyed giyāh[2557/2558/2559]

neṣr[2560]: raʿiyyet[2561]-i sitem-dīde-i bī-dād-resīde[2562] **[H-118a] (1)**

şiʿr[2563]:

و یوم علینا و یوم لنا

و یوم نساء و یوم نسر

Ve yevmun ʿaleynā ve yevmun lenā

Ve yevmun nusāu ve yevmun nuserru[2564]

[2547] peydā: bünyād: İ.
[2548] tedbīrde: peẕīrde: H.
[2549] nā: t-a: İ.
[2550] görünmegīn: görülmegīn: B.
[2551] sitem-kār-ı: sitem-kārān-ı: S.
[2552] rūzde: rūze: H; rūzede: S, B, İ.
[2553] dih-i: -B, -T, -S.
[2554] beyābānıla: beyānānıla?: T; beyābān ile: B, İ, S.
[2555] ḳāf ile: ḳafʿile: H, T.
[2556] olduḳlarında: olduḳlarından: B, İ, S.
[2557] giyāh: gibāh?: T.
[2558] Be-cāyī ki ... giyāh: -B, -S, -İ.
[2559] Bir yer(e) ki orada asla ot bitmez.
[2560] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2561] raʿiyyet: raġbet: T.
[2562] resīde: resīde-i: H.
[2563] şiʿr: -S.
[2564] Bir gün (olur) aleyhimize, bir gün (olur) lehimize / Bir gün (olur) kötülük görürüz, bir gün (olur) sevindiriliriz.

neşr[2565]: maʿnāsı ile[2566] zemzeme-sāz (2) u[2567] naġme-perdāz olup āsūde-i ẓill-i ẓalīl-i sāyebān-ı[2568] ʿadālet-penāh olmaġıla[2569] ser-nihāde-i (3) bāliş-i[2570] āsāyiş-i sāḥat-ı rāḥat[2571] olmışlardur.

rubāʿi[2572]: **[S-44b]**

رسیده است بجایی عدالت تو که هست
عبور شیر ازین پس به لاله زار محال
ز بیم آنکه باین تهمتش بگیرد کس
که کشته صیدی و کردست خون او پامال

Resīde est be-cāyī **[İ-53b]** (4) ʿadālet-i tū ki hest
ʿUbūr-i şīr ez-īn **[T-68b]** pes be-lālezār[2573] muḥāl
Zı-bīm-i ānki be-īn[2574] töhmeteş[2575] bı-gīred[2576] (5) kes
Ki kuşte ṣaydī vu kerdest ḫūn-i ū pā-māl[2577]

neşr[2578]: Ḥāḳḳā ki bülend-āvāze-i ʿadl u (6) dād ṭanīn-endāz-ı ṭās-ı ser-nigūn-ı eflāk ve naḳş-ı dil-keş-i rüşd ü sedād-ı pīrāye-baḫş-ı bisāṭ (7) basīṭ-i ḫāk olup sāye-i ṭūġ-ı pür-fürūġ-ı şeh-sālār-ı[2579] aʿẓam mānend-i çārūb ḫas u ḫāşāk-ı (8) ʿarṣa-i ḫākı rüft ü rūbıyla pāk eyleyüp āteş-i ẓülm-efrūz-ı ḫāne-sūz olan zebānīler sūḫte-i (9) ṣāʿiḳa-i ḳahr-ı bī-emān-ı dādār-ı cihān[2580] olmaḳ vehminden perākende vü perīşān olmaġın

beyt: (10)

[2565] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2566] maʿnāsı ile: maʿnāsıyla: T, B.
[2567] sāz u: sāz: H.
[2568] sāyebān-ı: -S.
[2569] olmaġıla: olmaḳ ile: S; olmaġla: İ, T, B.
[2570] bāliş-i: -B.
[2571] sāḥat-ı rāḥat: sāḥat: T; pister-i rāḥat u istirāḥat: S.
[2572] rubāʿi: ḳıṭʿa: T, S; naẓm: B; beyt: İ.
[2573] lālezār: lāle-rā: İ.
[2574] be-īn: bed-īn: İ.
[2575] töhmeteş: b-h-m-t-ş?: T.
[2576] bı-gīred: ne-gīred: İ; [şiirin aslında da ne-gired]
[2577] Ulaşmıştır bir yere/yerine senin adaletin ki vardır / Aslanın artık lâlezara geçişi muhal / Şu korkuyla ki onun bu töhmetiyle alıversin bir kişi / Ki öldürmüştür bir avı (o) ve onun kanını (o) paymal etmiştir. (Vahşî)
[2578] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2579] şeh-sālār-ı: sipeh-sālār-ı: T.
[2580] dādār-ı cihān: d-a-d-a-z -cihān?: T.

نه از زمانه جفا و نه از سپهر هلاک

امید حاصل و جام مراد مالامال

Ne ez-zemāne cefā vu ne ez-sipihr helāk[2581]

Ümīd ḥāṣıl u[2582] cam-ı murād māl-ā-māl[2583]

neṯr[2584]: māẓmūnı bu ṭaraf (11) reʿāyāsına ḥaseb-i ḥāl olup bir mertebe bülend-āheng olmışdur ki perde-ber-dāşt-ı çeng-i (12) ḫunyā-ger[2585]-i çarḫ ol bülend-āvāze nisbet-i himmet fürū-māyegān[2586] gibi pestdür[2587]. Ümīddür ki sāz-ı (13) ḫoş-avāz-ı sebeb-i himmet-i[2588] nāhīd ṣafā-baḫş-ı meclis-i eflākiyān oldıḳça[2589] naġme-i rūḥ-efzā-yı (14) ḳānūn-ı devletleri gevher-pāş-ı bezmgāh-ı ḫākiyān ola[2590]. Bāḳī tevfīḳ refīḳ bad[2591] (15)

mıṣrāʿ[2592]**:**

اجرام رام و گردش ایام بر وفق مرام

Ecrām rām[2593] u gerdiş-i eyyām ber-vefḳ-i merām[2594/2595/2596]

beyt[2597]**:**

کمر خدمت تو بندد چرخ

تا بر افلاک کهکشان باشد

[2581] helāk: melāl: T.

[2582] u: -H.

[2583] Ne zamaneden cefa (var artık) ve ne de gökten helak/bahttan melâl / Ümid hasıl (olmuş bir hâlde) ve murât kadehi malamal.

[2584] neṯr: -T, -B, -İ, -S.

[2585] ḫunyā-ger: ḫīnā-ger: H.

[2586] fürū-māyegān: fürūyegān?: T.

[2587] pestdür: bestdür: H.

[2588] sebeb-i himmet-i: -T.

[2589] oldıḳça: oldıḳca: H.

[2590] neṯr: Ḥāḳḳā ki bülend-āvāze-i ʿadl.... bezmgāh-ı ḫākiyān ola: -S, -İ [İ ve S nüshalarında 5. satırın ortalarından 14. satırın sonlarına kadar olan bu bölüm yoktur.]

[2591] Bāḳī tevfīḳ refīḳ bād: T; Bāḳī tevfīḳ r-b-d-y? refīḳ: H; Bāḳī hemīşe: S; mıṣrāʿ bāḳī: İ.

[2592] mıṣrāʿ: -H.

[2593] rām: bār: H.

[2594] ber-vefḳ-i merām: ruzigār: H; ber-devām: T; ber-merām: S.

[2595] neṯr: Ḥāḳḳā ki... ber-vefḳ-i merām: -B [5. satır ile 15. satırın yarısına kadar olan bölüm B'de eksiktir.]

[2596] Ecram (murâdına) râm ve günlerin deverânı merâm(ın)a muvafık (olsun.)

[2597] beyt: -S.

Kemer-i **[B-114a]** ḫidmet-i[2598] tū bended[2599] çerḫ

Tā ber[2600]-eflāk kehkeşān (16) bāşed[2601]

ḳıṭʿa[2602]:

بقيت ولا أبقى لك الدهر كاشحا

فإنك في هذا الزمان وحيد

علاك سوار والممالك معصم

وعدلك طوق والبرية جيد

Baḳīte velā ebḳā[2603] leke'd-dehru[2604] kāşiḥan

Fe-inneke fī haẕe'z-zemāni vaḥīdu[2605]

ʿUlāke (17) sivārun ve'l-memāliku miʿṣamu

Ve ʿadluke[2606] tavḳun ve'l-berriyetu cīdu[2607/2608]

[***]

3.2.28. [28. Mektup] [B-97a] Merḥum vezīr-i aʿẓam (18) Naṣūḥ Paşa Ḥażretleri'ne ihdā olınan mektūb-ı belāġat-üslūbdur[2609] (19)

Rūy-māl-ı ṣaff-ı niʿāl-ı meclis-i ʿāli-yi ʿadālet-penāh-ı ṣadāret-destgāh ki pīşgāh-ı[2610] erbāb-ı (20) ʿizz u cāh ve müzdaḥim-i cibāh-ı[2611] gerden-keşān-ı muraṣṣaʿ-kemer u[2612] zerrīn-külāhdür *kemā huve'l-vācib* taḳdīm (21) olınduḳdan soñra naʿl-ı yekrān-ı āteş-ʿinān-ı ṣabā-reftāre ʿarża-dāşt-ı bende-i dermānde-i[2613] (22) bī-çare oldur ki bu ʿabd-ı

[2598] ḫidmet-i: ḫiẕmet-i: T.

[2599] bended: bend: B.

[2600] ber: be: B, S.

[2601] Senin hizmet kemerini çarh(-ı felek) bağlar olsun / Ta eflâk üzre bir kehkeşan olsun. (Muhteşem Kâşânî)

[2602] ḳıṭʿa: şiʿr: T.

[2603] ebḳā: yebḳā: T.

[2604] dehru: -H.

[2605] vaḥīdu: ferīdu: [şiirin aslında]

[2606] ve ʿadluke: vucūduke: [şiirin aslında]

[2607] [Şiirin çevirisi aslına göre yapılmıştır.] Bâkî kalasın ve zaman sana karşı gizli bir düşman komasın / Çünkü sen bu zamanda biriciksin / Yüceliğin bir bileziktir ve memleketler bir(er) bilek / Senin adâletin (varlığın) bir gerdanlıktır, insanlık ise bir gerdan… (el-Ercânî)

[2608] ḳıṭʿa: Baḳīte velā...cīdun: -B, -S, -İ.

[2609] Merḥum … belāġat-üslūbdur: Vezīr-i aʿẓam Naṣūḥ Paşa'yadur: B; Naṣūḥ Paşa'ya göndermişdür: İ; Firdevs-āşiyān Naṣūḥ Paşa'ya irsāl itdügi mektūbdur: S.

[2610] pīşgāh-ı: pūsegāh-ı?: T.

[2611] cibāh-ı: cibāḥ-ı?: T.

[2612] u: -İ.

[2613] dermānde-i: -T.

ḫālişu'l-velāları şeref-yāfte-i **[T-69a]** cebīn-fersā-yı āsitān-ı (23) saʿādetleri[2614] olalıdan bu zamāne dek[2615] devlet-i rūz-efzūnları ki sermāye-i istirāḥat-ı **[B-97b]** ʿālemiyāndur (24) teraḳḳī-i[2616] merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulmaḳ duʿāsına işti̇ġāl[2617] dibāce[2618]-pīrāy-ı dīvān-ı aʿmāl[2619] (25) olup hemīşe dest-i taẕarruʿ u niyāz ber-dāşte-i dergāh-ı re'fet-penāh-ı çare-sāz idi. **[H-118b]** (1) *Bi-faḍlillāhi*[2620] *subḥānehu ve ṭavlihi* duʿā-yı bī-riyā-yı niyāzmendāne[2621] müstecāb u[2622] ḳarīn-i ḳabūl-i rabbü'l-erbāb (2) olmaġıla[2623] ẕāt-ı girāmī-ṣıfātları maṭlaʿ-ı **[İ-54a]** ṣadāret-i kübrādan ḫūrşīd-i raḫşān gibi ʿalem u ʿalemiyāne[2624] (3) feyż-resān ve ḥüsn-i tedbīr-i işābet-peẕīrleri sebeb-i ṣulḥ u ṣalāḥ-ı ādemiyān olmaġın[2625] (4) re'sü'l-māl-i ṣıḥḥat-ı[2626] dūr u nezdīk **[S-45a]** ve Türk ü Tacik olup[2627] bāʿiṣ-i āsāyiş-i[2628] ḫalḳ-ı cihān (5) olmışdur. Bende-perverā

beyt[2629]:

بگیر دست گدای که این همان دستست
که در دعای تو لیل و نهار بگشاید

Bı-gīr dest-i gedāyī ki īn hemān[2630] destest
Ki der-duʿā-yı (6) tū leyl u neḥār bı-guşāyed[2631]

[2614] āsitān-ı saʿādetleri: āsitāne-i devletleri: B; āsitāne-i saʿādetleri: S.
[2615] dek: dil: T.
[2616] teraḳḳī-i: teraḳḳi-yi: İ.
[2617] işti̇ġāl-ı: işti̇ġāl ile: S.
[2618] dibāce: dibāçe: İ.
[2619] aʿmāl: aʿmālı: T.
[2620] *bi-faḍlillāhi: bi-faḍlihi:* B, S, İ.
[2621] niyāzmendāne: niyāzmendānemiz: İ; müstemendāne: B.
[2622] niyāzmendāne müstecāb u: niyāzmendāne-i müstecāba: T.
[2623] olmaġıla: olmaġla: B, İ; olmaḳ ile: S.
[2624] ʿalem u ʿalemiyāne: ʿalem-i ʿalemiyāne: H; ʿalemiyāne: İ.
[2625] ṣalāḥ-ı ādemiyān olmaġın: ṣalāḥ olup: B; ṣalāḥ olmaġın: İ, S.
[2626] ṣıḥḥat-ı: raḥat-ı: B, İ, S.
[2627] olup: olmaġın: B.
[2628] āsāyiş-i: ārāyiş-i: B.
[2629] beyt: -S.
[2630] ki īn hemān: ki īn heme: B; īn hemān: İ.
[2631] Bir bendenin elini tut ki bu (el) o eldir. Ki sana duada gece gündüz açılsın.

neşr[2632]: mefhūmı üzre miḥrāb-ı[2633] tāḳ-ı ebrū-yı merdānelerinden[2634] ümīd-i çeşm-i şikeste-dilān-ı[2635] (7) niyāz dā'ima erbāb-ı istiʿdād manẓūr-ı kūşe-i çeşm-i iltifāt ve pīrāmen-i[2636] ḫırmen-i iḥsānlarından (8) ḥişşe-dār-ı zekāt olup luṭf-ı bende-nüvāz-ı çāre-sāz ile[2637] dest-gīr-i üftādegān u meded-resān-ı (9) bī-kesān olmaḳdur.

beyt:

تو دستگیر شو ای خضر پی خجسته که من

پیاده می‌روم و همرهان سوارانند

Tū dest-gīr şev ey Ḫıżr-ı pey[2638] -ḫuceste ki men (10)

Piyāde mī-revem u hem-rehān sevārānend[2639]

neşr[2640]: Bende-perverā müjde-i[2641] sūr-i pür-sürūr-ı hümāyūnları (11) bir vechle ṣafā-baḫş-ı ḫalḳ-ı ʿālem ve meserret-resān-ı ecnās-ı ümem olmışdur ki[2642] nergis-i ser-efgende-i[2643] (12) şebnem-i nā[2644]-resīdeden ġayride görülmeyüp[2645] ol zemzeme-i[2646] tāze-i[2647] bülend-āvāze[2648] gūş-güẕār (13) olduḳda nevā-yı nev[2649]-āheng-i çeng-i nāhīd mülḥaḳ-ı ḍarīr-i bāb[2650] ve ṭanīn-i ẕübāb[2651] olmışdur. Dergāh-ı (14) icābet-penāh-ı ilāhīden der-ḫ˘āst-ı **[T-69b]** niyāzmendān oldur ki dā'imā gerdiş-i eyyām (15) ber-devām[2652] ve ecrām

---

[2632] neşr: -T, -İ, -B, -S.
[2633] miḥrāb-ı: -H, -İ, -B, -S.
[2634] merdānelerinden: merd[āne]lerinden: H; murād-resānlarından: T.
[2635] ümīd-i çeşm-i şikeste-dilān-ı: çeşm-dāşt-ı şikeste-dilān-ı: T; çeşm-i şikeste-dilān-ı: S, B, İ.
[2636] pīrāmen-i: birāmen-i?: T.
[2637] ile: -B.
[2638] ey Ḫıżr-ı pey: ey peyk-i Ḫıżr bī: T, H; ey murġ-ı pey: İ.
[2639] Ey kademi kutlu Hızır, elimi tut. Yoldaşlarım hepsi atlı, sadece ben yaya yürüyorum. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 122)
[2640] neşr: -T, -İ, -B, -S.
[2641] müjde-i: -B.
[2642] olmışdur ki: olmışdur: S; olmışdur ki ser-fürū bürdegī vü endūh: T.
[2643] ser-efgende-i: ser-efgende: H, İ.
[2644] nā: -İ.
[2645] görülmeyüp: eşer-i ġam görülmeyüp: B, S; eşer-i ġam görülmemişdür: İ.
[2646] zemzeme-i: zemzeme: İ.
[2647] tāze-i: tāze: T, H.
[2648] āvāze: āvāze-i: H, S, B, İ.
[2649] nev: -T.
[2650] ḍarīr-i bāb: ḍarīr-i nār: H; şarīr-i bāb: T, B, S.
[2651] ẕübāb: rebāb: İ.
[2652] devām: merām: B, İ.

rām olup ʿarāyis-i **[İ-54b]** āmāl minaṣṣa-i ẓuḥūrda cilve-sāz[2653] u erġanūn-ı (16) ḫoş-āheng-i emānī tīz-perde vü bülend-āvāze ola[2654]. Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet[2655] (17) **mıṣrāʿ**[2656]:

هزار سال بمانی بعزت و سعادت

Hezār sāl bı-mānī be-ʿīzzet[2657] u saʿādet[2658]

ḳıṭʿa[2659]:

بقيت ولا أبقى لك الدهر كاشحا

فإنك في هذا الزمان وحيد

علاك سوار والممالك معصم

وجودك طوق والبرية جيد

Baḳīte velā ebḳā[2660] leke'd-dehru kāşiḥan

Fe-inneke fī haẕe'z-zemāni vaḥīdu[2661]

ʿUlāke sivārun ve'l-memāliku miʿṣamu

Vucūduke tavḳun ve'l-berriyetu cīdu[2662/2663/2664]

[***]

3.2.29. [29. Mektup] Ecille-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişānın birine[2665] (18)

Kuḥl-i cilā-yı ḫāk-i pāy-i ʿālī-ḥażret-i ṣadāret[2666]-destgāh dīde-i hicrān-dīdeyi[2667] ber-vefḳ-i (19) dil-ḫᵛāh cilvegāh itdükden soñra ʿārża-dāşt-ı bārgāh-ı feżā'il-penāh oldur ki

---

[2653] cilve-sāz: cilve-ger ü ḥ-l-v-h -sāz?: T.

[2654] āvāze ola: āvāze ile bāḳī: İ; āvāz ola: S, T, B.

[2655] Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet: Bāḳī tevfīḳ refīḳ bād ve saʿādet ziyādet: T; mıṣrāʿ (B) beyt (İ, S) Saʿādet-i tū füzūn bād u devlet-i tū ziyād: B, İ, S [İ'de ziyād kelimesi ziyādet şeklinde kayıtlıdır.]

[2656] mıṣrāʿ: -T, -İ, -S.

[2657] ʿīzzet: devlet: İ, B.

[2658] İzzet ve saadetle bin yıl (payidâr) kalasın.

[2659] ḳıṭʿa: -T, -H, -S; şiʿr: B, İ.

[2660] ebḳā: [şiirin aslında] yebḳā: B; tebḳā: İ, S.

[2661] vaḥīdu: ferīdu: [şiirin aslında]

[2662] [Şiirin çevirisi aslına göre yapılmıştır.] Baki kalasın ve zaman sana karşı gizli bir düşman komasın / Çünkü sen bu zamanda biriciksin / Yüceliğin bir bileziktir ve memleketler bir(er) bilek / Senin varlığın bir gerdanlıktır, insanlık ise bir gerdan. (el-Ercânî)

[2663] Baḳīte velā...cīdu: -H, -T.

[2664] Bāḳī hemīşe devlet u iḳbāl müstādem: S [S nüshasında mektubun son cümlesidir.]

[2665] Ecille-i … birine: Ecille-i aḥbāb-ı ṣadāḳat-nişāndan birinedür: T. Bu mektup S, İ ve B nüshalarında yoktur.

[2666] ṣadāret: fażīlet: T.

[2667] dīdeyi: dīde-i: T.

(20) eger āfitāb-ı iltifāt-ı ṣadr-ı bülend-ḳadr-i bende-nüvāz pertev-endāz olup bu ẕerre-i nāçīz ḥażīż-i (21) ḫākdan reh-bürde-i evc-i iʿzāz olursa

beyt:

در حرم ما جوی کم نیست از اسباب عیش
غصه دامن دامن و اندوه خرمن خرمن است

Der-ḥarem[2668]-i mā cūy kem nīst ez-esbāb-ı (22) ʿayş
Ġuṣṣa dāmen dāmen u endūh ḫırmen ḫırmenest[2669/2670]

neşr[2671]: Meded-kāri-yi tevfīḳ-i Bārī (23) ile destgāh-ı ḳażāda sülūkumuz pertev-endāz-ı pīşgāh-ı şuʿūr-ı āṣaf-cāhi-yi ṣadāret-penāhī (24) *ḫuffe*[2672] *bi-ʿavni'l-illāhi* olduḳda ḫ͟ānsālar-ı keremleri simāṭ-ı menāṣıbda ruḫṣat-ı taġyīr-i (25) ẕā'iḳa ile leẕẕet-resān-ı kām u dehān olmaḳ ḳaṣd eyledükde nevāle-i luṭfları dirīġ-dāşte-i **[H-119a]** (1) felek-i gürisne-çeşm olduġından mā-ʿadā āheng-i loḳma[2673]-rübāyī eyledügi bāliġ-i niṣāb-ı istiġrābdur. (2) Dā'imā ṭāliʿ-i nā-sāzkār-ı meded-kār-ı sipihr-i ġāddār olmaġın irāde-i ʿināyet-i aṣḥāb-ı saʿādet (3) müstelzim-i nikāyet olup muḳaddemāt-ı iḥsān müntic-i[2674] naḳīż-ı müddeʿā olmaġıla müstevcib-i isā'et (4) olduġı ḫamīr-i māye-i ġarābetdür[2675].

beyt:

از قضا سرکنجبین صفرا فزود
سکر بادام تلخی می نمود

Ez-ḳażā' sirkencebīn ṣafrā fuzūd
Sukker-i bādām talḫī mī-numūd[2676] (5)

şiʿr:

وهو الزمان على تقلبه
يولي العقوق بنية البر

[2668] ḫarem: ḫarīr: T.
[2669] ḫırmenest: ḫırmenest: H.
[2670] Bizim haremimizde ırmak yaşam sebeplerinden ârî değildir / Gam etek etektir; keder harman harmandır.
[2671] neşr: -T.
[2672] ḫuffe: ḫuffe: H.
[2673] loḳma: loġma: T.
[2674] müntic-i: münebbiḥ-i?: H.
[2675] ġarābetdür: garābetdür: T.
[2676] Kazâen sirkengübin safrayı ziyadeleştirdi / Bademin şekeri/yani tatlılığı, acılık gösterdi. (Mevlânâ)

Ve huve'z-zemānu ʿalā teḳallubihi

Yūli'l[2677]-ʿuḳūḳe bi-niyyeti'l-birri[2678]

beyt:

طرفه حالیست که گردد اثر زهر ستم

جرعهٔ لطف که در جام ترحم ریزد

Ṭurfe ḥālīst[2679] ki gerded[2680] (6) eṣer-i zehr-i sitem

Curʿa-i luṭf ki der-cām-ı teraḥḥum rīzed[2681]

neṣr[2682]: Bendegān-penāhā ümmīdgāhā

şiʿr (7)

واذا الكريم نبت به ايامه

لم يستعن الا بعون كريم

Ve iẕa'l-kerīmu nebet bihi **[T-70a]** eyyāmuhu

Lem yesteʿin illā bi-ʿavni kerīmin[2683]

neṣr[2684]: mefhūmı üzre ṭabīb-i çāre (8) -sāz-ı iḥsānları diryāḳ-ı sāzkār-ı luṭfıyla ber-ṭaraf-sāz-ı gezend-i zehr-i ḳahr-ı rūzigār olduġı (9) peyġām-güẕāri-yi[2685] sürūş resīde-[i] gūş[2686] olduḳda ebr-i çeşm-i eşk-bār ki reşk-fermā-yı seḥāb-ı (10) bārende-i bahārdur derkār olmaġıla sīr-āb-sāz-ı ḫak-i pāy-i[2687] secde-i niyāz olup dıraḫt-senc-i[2688] (11) saḫt-iḳbālleri hemīşe ser-sebz ü berūmend ü ḫurrem ve sāye-küster-i suḫtegān-ı tāb-ı germā-yı (12) sitem olmaḳ duʿālarına iştiġāl maṭlaʿ-ı dīvān-ı aʿmāl olmışdur.

beyt:

[2677] yūli: yenvī: [şiirin aslında]

[2678] Ve o, zamandır ki dönüp duruşu/değişip dönüşmesinde / (Bazen) iyilik niyetiyle kötülük getirir/kötülük eder.

[2679] ḥālīst: ḫālīst: H.

[2680] gerded: dāred: [şiirin aslında]

[2681] Şaşılacak hâldir ki zulüm zehrinin etkisi, rahmet kadehine döküldüğünde bir lütuf cürasına dönüşür. (Urfî)

[2682] neṣr: -T.

[2683] Kerîm kişinin günleri kötüye gittiğinde / Ancak kerîm birinden yardım alır/kerîm birinin yardımıyla ayağa kalkar.

[2684] neṣr: -T.

[2685] güẕāri-yi: güẕārī-i: T.

[2686] reside-[i]: gūş: -T.

[2687] ḫak-i pāy-i: ḫak-i: T.

[2688] dıraḫt-senc-i: dıraḫt-biḫ-i: T.

اجابت بر اجابت صف زد ای دل

مگر بازت دعایی بر زبانست

İcābet ber-icābet (13) ṣaf zed ey dil

Meger bāzet duʿāyī ber-zebānest[2689]

neṣr[2690]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet (14) ziyādet.

beyt[2691]:

کمر خدمت تو بندد چرخ

تا بر افلاک کهکشان باشد

Kemer-i ḫidmet-i tū bended çerḫ

Tā ber-eflāk kehkeşān bāşed[2692](15)

[***]

3.2.30. [30. Mektup] [B-110a] [S-33b] [İ-40b] Merḥūm feżā'il-penāh Ṣadre'd-dīn-zāde Muḥammed Emīn Efendi'ye iştiyāḳ-nāmedür[2693] (16)

Duʿā-yı tekellüf-āşinā-yı[2694] ʿādet-perestān-ı zamāne bīgāne-i ṣıdḳ u iḫlāṣ olmaġın (17) ṭarīḳa-i ʿībāret-perdāzī-i[2695] münşiyāne meslūk-ı ḳadem-i ḳalem olmayup

meṣnevī[2696]:

نه دعایی که شاعرانه بود

از ره صدق بر کرانه بود

بل دعای قرین صدق و صفا

مشتمل بر مصالح دو سرا

Ne duʿāyī ki şāʿirāne (18) buved

Ez[2697] -reh-i ṣıdḳ ber-kerāne buved[2698]

[2689] Saf bağladı ey gönül icâbet icâbet üzre / (Ya Rab!) yine bir dua var (şu) dil(im) üzre.

[2690] neṣr: -T.

[2691] beyt: -T

[2692] Senin hizmet kemerini çarh(-ı felek) bağlar olsun / Ta eflâk üzre bir kehkeşan olsun. (Muhteşem Kâşânî)

[2693] Merḥūm … iştiyāḳ-nāmedir: Ṣadre'd-dīn-zāde Efendi merḥūmadur: B; Merḥūm maġfūrun leh feżāyil-[penāh] Ṣadre'd-dīn-zāde'ye ihdā olunmışdur: İ; Merḥūm u maġfūr Ṣadre'd-dīn-zāde Efendi'ye ihdā itdügi mektūbdur: S.

[2694] āşinā-yı: āşināmı?: H .

[2695] perdāzī-i: perdāzi-yi: T, İ.

[2696] meṣnevī: beyt: B, İ; ḳıṭʿa: S.

[2697] ez: er?: H.

[2698] (… Öyle) bir duâ ki şairane (yani yapmacık) olmaya / Sıdk yolundan taşra (çıkmış) olmaya…

Bel duʿā-yı ḳarīn-i ṣıdḳ u ṣafā

Müştemil ber-meṣāliḥ-i (19) dū serā[2699]

neşr[2700]: Berīd-i ḥuceste-nüvīd-i ṣabāyla[2701] destgāh-ı feżā'il-penāh cānibine rū-be-rāh ḳılınup (20) mesāmiʿ-i ḫuddām-ı[2702] kirāma[2703] ʿarża-dāşt-ı **[B-110b]** bendegī[2704] budur ki ümīdgāhā[2705] vaḥdet-serā-yı ervāḥda (21) ʿaks-endāz-ı mir'āt-ı vücūd olan ṣūret-i ittiḥād tefriḳa[2706]-ḫāne-i eşbāḥda istilzām-ı (22) ḥubb u vedād[2707] idüp iḳtiżā'-ı[2708] taʿārüf-i ezelī ile meşḳ-i[2709] şaṭranc-ı ġāibāne-i muḥabbetleri niçe[2710] rūzigār (23) sermāye-i kār **[S-34a]** u pīrāye-i[2711] rūzigār olmışdur. Lāsiyyemā feżā'il-i rūz-efzūn-ı ʿālī-ḥażret maḫdūmı[2712] (24) teraḳḳī-i[2713] merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulup[2714] dest-yārī-i[2715] istiʿdād-ı Ḫudā-dād ile[2716] iktisāb (25) olan[2717] feżā'il-miṣāl[2718] külli ġayr-i mütenāhiyi'l-efrād olmaġa[2719] ṣāliḥ olduġı elsine-i vārid **[T-70b]** u ṣādırdan[2720] **[H-119b]** (1) ḳarār-dāde-i ḫavāṭır[2721] olduġından ġayrı[2722] aḫlāḳ-ı ḥamīde vü ḫıṣāl-ı pesendīde[2723] ol (2) ẕāt-ı girāmī-ṣıfāta ki **[İ-41a]** nūr-ı müşaḫḫaṣ u ʿaḳl-ı mülaḫḫaṣdur *lāzım-ı beyyin bi'l-maʿna'l*[2724]*-eḫaṣ* idügi (3)

[2699] Bilakis (bir) duâ ki karīn-i sıdk u safa (ola) / Her iki âlemin maslahatını müştemil (ola)…
[2700] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2701] ṣabāyla: ṣabā ile: B, İ, S.
[2702] ḳılınup mesāmiʿ-i ḫuddām-ı: ḳılınup mesāmiʿ-i ʿaliyye-i ḫuddām-ı: B; mesāmiʿ-i ḫuddāma: İ.
[2703] kirāma: -İ, -S.
[2704] ʿarża-dāşt-ı bendegī: ʿarża bendegī: T.
[2705] ümīdgāhā: ümmīdgāhā: B, S.
[2706] tefriḳa: tefriḳa-ı: H.
[2707] vedād: dād: H.
[2708] iḳtiżā'-ı: iḳtiżā-yı: T, İ, S.
[2709] meşḳ-i: müştaḳ-ı: T.
[2710] niçe: pençe: İ; nice: B.
[2711] pīrāye-i: birāye-i?: İ.
[2712] maḫdūmı: maḫdūm: İ.
[2713] teraḳḳī-i: teraḳḳī: İ.
[2714] bulup: üzre olup: İ, B, S.
[2715] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: İ.
[2716] -dād ile: -dādile: H.
[2717] olan: olınan: S, İ, B.
[2718] miṣāl: -T.
[2719] olmaġa: olmaġla: İ.
[2720] ṣādırdan: ṣādır: İ.
[2721] ḫavāṭır: ḫaṭır: S.
[2722] ġayrı: mā-ʿadā: B, S, İ.
[2723] pesendīde: pesendīde-i: İ.
[2724] bi'l-maʿna: bi-maʿna'l: H.

maḥsūm-ı[2725] ʿālemiyān olup el-ḥāṣıl aḫbār-ı şevḳ-engīz-i ḥażret maḫdūmı[2726] ifādet-penāh (4) kāḫ-ı ṣımāḫ-ı cinānı[2727] pey-der-pey[2728] cilvegāh itmegin

meṩnevī[2729]:

نه تنها عشق از دیدار خیزد
بسا کین دولت از گفتار خیزد
درآید جلوهٔ حسن از ره گوش
ز دل آرام برباید ز جان هوش

Ne tenhā ʿışk ez-dīdār (5) ḫīzed
Besā k'īn devlet ez-güftār ḫīzed
Der-āyed cilve-i ḥüsn ez-reh-i güş
Zı-dil-i (6) ārām bı-rubāyed zı-cān[2730] hūş[2731]

mıṣrāʿ[2732]:

والأذن تعشق قبل العين أحيانا
Ve'l-uẕnu taʿşeḳu[2733] ḳable'l-ʿayni eḥyānen[2734]

neṩr[2735]**:** mefhūmı ṣūret (7) -nümā-yı merāyā-yı ẓuhūr oldı[2736].

beyt:

وصل ا گر خواهی متاع شوق را سرمایه ساز
جذب عاشق ماه کنعان را به بازار اورد

[2725] maḥsūm-ı: maḥsūs-ı: T.
[2726] maḫdūmı: maḫdūmī-i: B; maḫdūm: İ.
[2727] cinānı: ʿālemiyānı: B; cāniyānı: S, İ.
[2728] pey-der-pey: -S.
[2729] meṩnevī: -S; naẓm: B.
[2730] cān: dil: S.
[2731] Aşk, sadece (güzeli) görmekle *yeşerir* değildir / Bu devlet, elverir ki sözden de *yeşerebilir* / Güzelliğin cilvesi kulak yoluyla girer içeri / Aşırır dingin gönülden gönül dinginliğini. (Molla Câmî)
[2732] mıṣrāʿ: -İ, -H.
[2733] taʿşeḳu: yaʿşeḳu: İ, S.
[2734] Ân olur gözden önce kulak aşka tutulur./ Düz çeviri ile: Kulaklar bazı vakitlerde gözden önce âşık olur. (Beşşâr bin Bürd)
[2735] neṩr: -T, -B, -İ.
[2736] oldı: idüp: B; olup: S, İ.

Vaṣl eger[2737] ḫ͟ᵕāhī metāʿ-ı şevḳ[2738]-rā sermāye sāz[2739] (8)

Ceẕb-i ʿāşıḳ māh[2740]-ı Kenʿān-rā be-bāzār āverd[2741]

neşr[2742]: maʿnāsı üzre ceẕbe-i[2743] ḳullāb-ı muḥabbet-i aḥbāb (9) dest-yārī-i[2744] ehil-perveri-yi meded-kārī-i iltifāt-ı ḥażret-i āṣaf-cāh[2745]-ı ṣadāret-penāhī[2746] *ḥuffe*[2747] (10) *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh*[2748] ile silsile-cünbān-ı ʿazm-i diyār-ı Rūm[2749] olmaġın ol merzubūm sāye (11) -endāḫ͟te-i[2750] hümā-yı ḳudūm olmaġıla[2751] reşġīn-sāz-ı riyāż-ı cinān olduġı güş-güẕār-ı (12) ṣiġār u kibār olmışdur.

ḳıtʿa[2752]:

قدمت بأنواع المسرة والهنا
على خير منزول وأيمن طائر
فأهلا وسهلا ثم أهلا ومرحبا
ويسرا وبشرى بالعلا والبشاير

Ḳadimte bi-envāʿi'l-meserreti ve'l-henā
ʿAlā ḫ͟ayri menzūlin (13) ve eymeni ṭā'iri **[S-34b]**
Fe-ehlen ve sehlen s̱umme ehlen ve merḥeben
Ve yusren[2753] ve buşren[2754] bi'l-ʿulā ve'l-beşāyiri[2755] (14)

[2737] eger: ger: H.
[2738] şevḳ: ṣabr: İ.
[2739] sāz: kun: B.
[2740] māh: mā: H.
[2741] Eğer vuslat istersen iştiyâk/sabır metâını sermaye kıl (kendine) / (Ki) âşığın cezbesi mâh-ı Kenân'ı pazara getirdi./ [İkinci dizenin diğer bir anlamı:] (Ki) âşığın cezbesidir mâh-ı Ken'an'ı pazara getiren...
[2742] neşr: -T, -B, -İ.
[2743] ceẕbe-i: ceẕb-i: İ.
[2744] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: H, T.
[2745] āṣaf-cāh: āṣaf-cāhī: T.
[2746] penāhī: penāh: İ, B.
[2747] ḥuffe: ḥ-ff-t: S, T, B; ḫ͟uffe: H.
[2748] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.
[2749] Rūm: Rum: H.
[2750] sāye-endāḫ͟te-i: sāye-endāḫ͟te: H.
[2751] olmaġıla: olmaġla: B, İ; olmaḳ ile: S.
[2752] ḳıtʿa: şiʿr: T, B, S.
[2753] ve yusren: ve yusren ev merḥeben: T; ve sırren: S, İ.
[2754] buşren: sırren?: S, İ.
[2755] Envaiçeşit sevinç ve esenlikle geldiniz / *En güzel bir konak ile en kutlu bir durağa* / Hoş geldiniz, sonra yine hoş geldiniz / Safalar sevinçler olsun yücelikler ve müjdelerle…

şiʿr[2756]:

وأعظم ما يكون الشوق يوما

اذا دنت الديار من الديار

Ve aʿẓemu mā yekūnu'ş-şevḳu yevmen

İẕā deneti'd[2757]-diyāru[2758] mine'd-diyāri[2759]

neṯr[2760]: maʿnāsı bāʿiṯ-i (15) tecdīd-i berāt-i şevḳ-i ḳadīm olup

şiʿr: [İ-41b]

وما صبابة مشتاق على أمل

من اللقاء كمشتاق بلا أمل

Vemā ṣabābetu[2761] muştaḳin ʿalā emelin

Mine'l[2762]-liḳāi (16) ke-muştāḳin bilā emelin[2763]

neṯr[2764]: mefhūmı muḳteżāsı üzre müşārefe[2765]-i muvāṣalat dāmen-zen-i (17) āteş-i zebāne-keş[2766]-i şevḳ u ġarām olmışdur.

beyt:

منزل وصل چون شود نزديک

آتش شوق تيز تر گردد

Menzil-i vaṣl çūn şeved nezdīk (18)

Āteş-i şevḳ tīz-ter gerded[2767]

neṯr[2768]: Ḥālā ḫūşe-çīn-i pīrāmen-i[2769] ḫırmen[2770]-ı feżā'il olmaḳ duʿāsına (19) iştiġāl dibāce-pīrā-yı dīvān-ı aʿmāldur.

beyt:

[2756] şiʿr: -S, -İ.
[2757] deneti: ẕenbe: T.
[2758] diyāru: d-y-a?: T.
[2759] İştiyâkın/aşkın en büyük olduğu gün / Yurdun yurda/çadırların çadırlara yakınlaştığı gündür.
[2760] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[2761] ṣabābetu: ṣebāyetu?: T.
[2762] min: ve min: İ.
[2763] Kavuşma/vuslat ümidi taşıyan bir müştâkın/âşığın özlemi, ümitsiz âşığınki gibi değildir. (el-Mütenebbî)
[2764] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[2765] müşārefe: müşāraḳa: İ.
[2766] keş: kīş: İ.
[2767] Vuslat menzili yakınlaşırsa eğer / Özlem ateşi daha yakıcı bir hâle döner.
[2768] neṯr: -T, -B, -İ.
[2769] pīrāmen-i: -İ.
[2770] ḫırmen: ḥırmen: H.

دعایی میکنم یا رب بدین آلوده دامنی

مکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خود

Duʿ ayī mī-kunem yā Rab bedīn[2771] ālūde (20) **[T-71a]** dāmenī[2772]

Me-kun şermende pīş-i ḳudsiyānem ez-duʿ ā-yı ḫod[2773]

neşr[2774]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[2775] saʿ ādet (21) ziyādet[2776]

şiʿ r[2777]:

وهنئت أياما اتتك سعودها

كما تتوالى في العقود الجواهر

Ve hunni'te eyyāmen[2778] etetke suʿ ūduhā

Kemā tetevālā fī'l-ʿ uḳūdi'l-cevāhiru[2779/2780] (22)

[***]

3.2.31. [31. Mektup] Ṭalebkārī-i incāz-ı vaʿ d-ı manṣıb-ı Şām içün mektūb-ı belāġat-üslūbdur[2781]

Ḫāk-i pāk-i āsitān-ı faẕl u efḍāl ki tūtiyā-yı girān-bahā-yı aʿ yān-ı rūzigārdur rūşenānī[2782] (23) baḫş-ı dīde-i hicrān-dīde iktiḥāl ḳılınduḳdan[2783] soñra merfūʿ -ı pīşgāh-ı fetvā-penāh (24) oldur ki bende-nüvāzā melāẕā ber[2784]-muḳteżā-yı bende-perverī sābiḳan ʿ ābd-ı ḫāliṣü'l-velālarına (25) ḳaża'-i Şām içün mükerrer vaʿ d-ı dil-nüvāz mücellā-yı vücūdda cilve-perdāz olmışiken[2785] **[H-120a]** (1) zincīr-i cānān[2786] silsile-cūyān-ı ṭarīḳ daġdaġāsından maṣlaḥat-ı ḫalāṣ içün incāz-ı vaʿ d (2) u īfā-yı ʿ ahd ki fi'l-ḥaḳīḳa ẕimmet-i himmet-i celiyye-i cibiliyyelerine vācibdür mümkün (3) olmadı.

[2771] bedīn: beīn: B, S, İ.
[2772] ālūde dāmenī: ālūdegī dāmen: İ.
[2773] Ya Rabb! Bir dua ediyorum bu kirli eteğimle / Kendi duamdan utandırma beni meleklerimin önünde.
[2774] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2775] refīḳ: refīḳ u: S, İ.
[2776] Bāḳī...saʿ ādet ziyādet: -B.
[2777] şiʿ r: -S, -T.
[2778] eyyāmen: ammā?: İ.
[2779] Ve hünni'te.... cevāhiri: -T.
[2780] Gerdanlıkta mücevherlerin sıra sıra gelişi gibi bahtıyla sana gelen günler boyunca kutlu/kutlanır olasın.
[2781] Bu mektup İ, B ve S nüshalarında yoktur.
[2782] rūşenānī: rūşenāyī: T.
[2783] dīde iktiḥāl ḳılınduḳdan: dīde ḳılınduḳdan: T.
[2784] ber-: ber-veḳ-i: T.
[2785] olmışiken: olmışken: T.
[2786] cānān: ḫāyān?: T.

beyt:

كام دل يافتن از لعل تو تقدير نبود

ور نه در سعی من و لطف تو تقصير نبود

Kām-ı dil yāften ez-laʿl-i tū taḳdīr ne-būd

Ver ne der[2787]-saʿy-i men u luṭf-i tū (4) taḳṣīr[2788] ne-būd[2789]

şiʿr:

كلما أملت منكم املا

عرض المكروه دون الأمل

Kullemā emmeltu[2790] minkum emelen

ʿAreḍe'l-mekrūhu dūne'l-emeli[2791]

beyt: (5)

فرياد ز بد بازی دوران كه برافشاند

اين عرصهٔ شطرنج فروچيده ما را

Feryād zı-bed bāzī[2792]-yi devrān[2793] ki ber-efşāned

Īn ʿarṣa-i şiṭranc-i furū-çīde-i mā-rā[2794]

neşr[2795]: (6) Rūzigār-ı ġaddār-ı dīrīne düşmen-i erbāb-ı istiʿdād olmaġın felek-i şaʿbede-bāz (7) her laḥẓa bir ṣūret-i ġarībe iẓhārıyla berhem-zen-i hengāme-i ārzū-yı ehl-i istiḥḳāḳ (8) olur.

şiʿr:

قضى زمني جورا علي ولن ترى

شكاية قاض من نكاية قاض

[2787] der: -H.

[2788] taḳṣīr: bi-taḳṣīr: H.

[2789] Senin (o) la'linden murâd almak takdîrde yok imiş. Yoksa ne benim gayretimde ne de senin lütfunda bir kusûr var idi.

[2790] emmeltu: emmeltu birren: T.

[2791] Her ne zaman (bir istek için) size umut beslesem / O (isteğe dair) umudun önüne (bir) engel çıkıyor.

[2792] bāzī: yārī: H.

[2793] devrān: devrī: [şiirin aslında]

[2794] Eyvâhlar olsun deveranın/şu devrin kötü oyunundan ki dağıtıverir / Şu satranç tahtasındaki derlenip toparlanmışlığımızı. (Vahşî)

[2795] neşr: -T.

Ḳażā zemenī cevran ʿaleyye velen[2796] terā

Şikāyete ḳāḍin min nikāyeti ḳāḍi[2797/2798]

neṯr: Ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı şükūh[2799]-ı rūzigār çūpīne-pāy-ı ḳalemile[2800] güẕār olınmaḳ ḫayāl-ı ḫām (9) ve be-hem-resānde-i evhām olmaġın ol vādīde edhem-i ḳalem-i muṭlaḳu'l-ʿinâne āgāhi-yi (10) çāşnī-i tāziyāne revā görülmedi.

mışrāʿ[2801]:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem şerḥ dihed efzūn[2802]est[2803]

beyt: (11)

متاع شکوه بسیارست و عاشق را همان بهتر

که جز در روز بازار قیامت باز نگشاید

Metāʿ-ı şikve bisyārest u ʿāşıḳ-rā hemān bihter[2804]

Ki cuz der-rūz-i bāzār-ı ḳıyāmet (12) bāz[2805] ne-guşāyed[2806]

neṯr[2807]: Ḫudāyigānā feżāil-destgāhā

şiʿr:

وان فات فرض الوقت سهوا فجائز

اذا ذکر الناسی قضاء الفوائت

[2796] velen: ve kem: [şiirin aslında]

[2797] min nikāyeti ḳāḍi: -T.

[2798] [T nüshasına göre çevirisi:] Zamanım bana karşı haksızlıkla hükmetti. Kadı'nın şikâyeti kime ola dersin? [H nüshasına göre çevirisi:] Zamanım bana karşı haksızlıkla hükmetti. Bir kadı'nın başka bir kadı'nın zararından şikâyet ettiğini asla göremezsin. [Şiirin aslına göre çevirisi:] Zamanım bana karşı haksızlıkla hükmetti. Bir kadı'nın başka bir kadı'nın zararından şikâyet ettiğini çok (defa) görür (mü)sün? (el-Ercânî)

[2799] şükūh: şikve-i: T.

[2800] ḳalemile: ḳalem ile: T.

[2801] mışrāʿ: -T.

[2802] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[2803] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[2804] bihter: b-ḥ-ḳ-r?: H.

[2805] bāz: bār: H.

[2806] Şikayet metaı pek çoktur ve âşık için en iyi olan şudur / Ki onu kıyâmet bazarı günü haricinde bir daha açmasın.

[2807] neṯr: -T.

Ve in fāte farżu'l-vaḳti (13) sehven fe-cā(y)izun[2808]

İẕā ẕekere'n-nāsī ḳażāe'l-fevā(y)iti[2809]

neṯr[2810]: mefhūmı üzre sāḥa-i **[T-71b]** mekārim-i (14) aḫlāḳ-ı[2811] pesendīdeleri ḫas u ḫāṣāk-ı aḫlāfdan pāk olmaġiçün himmet-i ʿaliyyeleri (15) der-kār olup dest-yārī-i tūşmāl-ı ḫ̆ān-ı iḥsānlarıyla[2812] simāṭ-ı menāṣıbdan (16) taġyīr-i ẕāiḳa-i leẕẕet-resān-ı kām u dehān-ı niʿmet-ḫ̆ār-ı elṭāf olmaḳ ārzūsı niçe (17) müddetdür ki semīr-i żamīrdür.

şiʿr:

ولي سبق وعد غير اني ساكت

فترك التقاضى للكريم تقاضى

Ve-liye sabḳu vāʿdin[2813] ġayre ennī sākitun

Fe-terku't-teḳāḍī (18) li'l-kerīmi teḳāḍī[2814]

neṯr[2815]: Ḫuṣūṣen ḥālā ser-dāde-i çerāgāh-ı Şām olan ḥayvānıñ ḫabṭ-ı (19) ʿaṣvāsı dā'imā gūş-güẕār olmaġın evḳāt-ı engüşt-i ḥayret[2816] maʿrūf-ı[2817] mülāḳāt-ı (20) dendān olmışdur. Ḥaḳḳā ki ol üştür-ı bī-tāb-ı leng ü lūk vādi-yi ḳażāya ʿaceb yoldan sülūk eyledi. Umūr-ı ʿörfiyyede bedāhet-i belāheti ḫod muḳarrer idi. Mesā'il-i şerʿiyyede daḫı fevḳe'l-vaṣf belādeti ḫande-fermā-yı zīrekān-ı dānişver olmışdur .[2818]

mıṣrāʿ:

شود معلوم حال هركسى چون وقت كار آيد

Şeved maʿlūm ḥāl-i herkesī çūn vaḳt-i kār āyed[2819]

[2808] sehven fe-cā(y)izun: cā(y)izun: H.

[2809] (Unutarak) bir farz namazın vakti geçerse, câizdir / Unutan kişi (için) hatırladığında kaçırılan namazları kazâ/ile edâ etmek.

[2810] neṯr: -T.

[2811] aḫlāḳ-ı: aḫlāḳ-ı ḥamīde-i: T.

[2812] iḥsānlarıyla: iḥsānları: T.

[2813] ve-liye sabḳu vāʿdin: ve-liye deynu cūdin: [şiirin aslında]

[2814]Benim önceden alınmış bir vaadim/bir kerem alacağım var ama ben suskunum / Vaadin yerine getirilmesini/alacağa dair hükmü, kerîm olana bırakmak vaadin gerçekleşmiş/alacağın alınmış olması demektir.

[2815] neṯr: -T.

[2816] ḫayret: ḫayret: T.

[2817] maʿrūf-ı: maṣrūf-ı: T.

[2818] Ḥaḳḳā ki ol üştür-ı ... olmışdur: -H.

[2819] İş zamanı geldiğinde herkesin hali/işi malûm olur.

rubāʿi[2820]**:**

حقا که فقیه ما فقیه خوبست

در علم دو چیز بس بوی منسوبست

از نحو همین که مسح زانو فرضست

در فقه همین که مبتدا منصوبست

Ḥaḳḳā ki (21) faḳīh-i mā faḳīh-i ḫūbest

Der-ʿilm dū çīz bes[2821] be-vey mensūbest

Ez-naḥv (22) hemīn ki mesḥ-i zānū farżest[2822]

Der-fıḳh hemīn ki mübtedā menṣūbest[2823]

neşr[2824]: Cemmāze-i (23) ḥüḳūmet ḥaml-ı ṣaḳīl-i ʿacz u nādānī ile girān-bār iken kemer-beste-i[2825] ʿilāve-i ṭamaʿ olıcaḳ (24) reh-burde-i[2826] menzil-i ʿadālet olmaġa mecāl olmaz.

الأمر يظهر والأخبار تنتقل

el-emru yeẓheru ve'l-aḫbāru tentaḳilu[2827]

maʿnāsı[2828] **[H-120b]** (1) muḳteżāsı üzre ẓāhir-i aḫbār-ı perīşānī tāfte-i pīşgāh-ı şuʿūr-ı Şeyḫü'l-İslāmī (2) olmaḳ muḥaḳḳaḳ olmaġın ḥāme-i rāst-güftār tezkiye-i beyyineyī[2829] çarḫ itmişdür. Ne ānki (3) ibtidāen ol ẕāt-ı gendīde-ṣıfāt aḥvālı tevcīh-kerde-i ḳalem ola.

mıṣrāʿ:

الوقت اعز من ذلك

el-vaḳtu eʿazzu (4) min ẕālike[2830]

beyt:

ما رنجه کنیم دست و بازو لیکن

آزردۀ زخم دلی کاش بود

[2820] rubāʿī: ḳıtʿa: T.

[2821] bes: pes: T.

[2822] farżest: farżīst: T.

[2823] Doğrusu bizim (şu) fakihimiz hoş bir fakihtir / (Nitekim) ilimde sade (şu) iki şey kendisine nispet edilir. / Nahivde şu ki: Dizi meshetmek farzdır. / Fıkıhta şu ki: "Mübteda mensûb"dur.

[2824] neşr: -T.

[2825] beste-i: güsiste-i: T.

[2826] reh-burde-i: rehber-i: T.

[2827] İş ortaya çıkar, haberler nakledilir.

[2828] maʿnāsı: maʿnāsı üzere: T.

[2829] beyyineyī: beyyine bī: T.

[2830] Vakit bunu konuşmaktan daha değerlidir.

Mā rence kunīm dest u[2831] bāzū līkin

Āẕurde-i zaḫm-ı dilī kāş (5) buved[2832]

neşr[2833]: Bāz[2834] pes-mānde-i ḳāfile-i himmet-i ʿaliyye-i[2835] ḥızır-menişleri meded-kār olursa fevḳe'l (6) -ḥadd minnetdār olmaḳ muḳarrerdür. Eger dest-gīrī-i[2836] üftādegān-ı kārbān **[T-72a]** maṣlaḥat-dīd-i (7) re'y-i ṣevāb-nümāy olmayup püşt-i pā-zede-i kem iltifātı olursa yine pīrāmen-i ḫāṭıra[2837](8) āzār güẕār itmez.

şiʿr:

فإن تولنى منك الجميل فأهله

وإلا فإنى عاذر وشكور

Fe-in tūlinī[2838] minke'l-cemīle fe-ehluhu

Ve illā fe-innī ʿāẕirun ve şekūru[2839] (9)

تمنت سليمى أن أموت صبابة

وأهون شيء عندنا ما تمنت

Temennet Suleymā en emūte ṣabābeten

Ve ehvenu şey'in ʿindena mā temennet[2840]

neşr[2841]: Ümīdgāhā (10) penāhā ḳalb-i Şām u Ḥaleb silsile-i[2842] dīvāneleri teḳāżā hengāmında mānīʿ-i ḥuṣūl-ı (11) maḳṣūd olmaz. Müddet-i maʿhūd[2843] inḳıżāsı zamānında ḥişşedār olurlar. Luṭf-ı (12) bende-nüvāzlarından[2844] küstaḫāne niyāz olınur ki

şiʿr:

[2831] u: re?: T.

[2832] Biz eli kolu yoralım amma / Gönül yarasının incinmişliği ["âh" ile] "keşke" olur.

[2833] neşr: -T.

[2834] bāz: m-a-z?: H.

[2835] ʿaliyye-i: ʿaliyye: H.

[2836] dest-gīrī-i: dest-gīri-yi: T.

[2837] ḫāṭıra: ḫāṭıra-ı: T.

[2838] tūlinī: t-v-l-t-y?: H.

[2839] Eğer bana bir güzellik/iyilik eriştirirsen, buna ehilsin / Aksi takdirde [seni] mazur görür ve [sana yine] müteşekkir ulurum. (Ebû Nüvâs)

[2840] Süleymâ hasret(-i aşk) ile ölmemi temenni etti / Bize göre en hafif şey onun temenni ettiğidir/ ettiğiydi.

[2841] neşr: -T.

[2842] ḳalb-i Şām u Ḥaleb silsile-i: ṭaleb-i silsile-i Şām u Ḥaleb: T.

[2843] maʿhūd: maʿhūde ve: T.

[2844] nüvāzlarından: nüvāzānelerinden: T.

إن سليمى والله يكلؤها

ضنت بشيء ما كان يرزؤها

İnne Suleymā vallāhu yekleuhā (13)

Ḍannet[2845] bi-şey'in mā-kāne yerzeuhā[2846]

neşr[2847]: mefhūmı zemzeme-cūy-ı sāz-kārān-ı ḥırmān olmaya. (14)

şiʿr:

فجد لي وسحب الجود ان هي امطرت

آتى الشكر فى آثارها برياض

Fe-cud[2848] lī ve suḥbu'l-cūdi[2849] in hiye emṭaret

Eta'ş-şukru[2850] fī-aṣārihā bi-riyāżin[2851]

neşr[2852]: Bāḳī (15) tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet

mışrāʿ:

سايۀ تو از سر ما كم مباد

Sāye-i tū ez-ser-i mā kem me-bād[2853]

şiʿr:

ودم سالما ما حركت نسمة الصبا

غصونا عليها ساجعات الحمايم

Ve dum sālimen (16) mā ḥarreket nesemetu'ṣ-ṣabā

Ġuṣūnen ʿaleyhā sāciʿātu'l-ḥamāyimi[2854] (17)

[***]

[2845] ḍannet: ṭanent?: T.

[2846] Şüphesiz Süleymâ -Allah korusun onu- / Bir şeyde cimrilik etti ki kendisine ziyân getirecek değildi. (İbrahim bin Herme)

[2847] neşr: -T.

[2848] fe-cūd: fe-cüẕ?: H.

[2849] ve suḥbu'l-cūdi: [şiirin aslında]; fe-ḥasbu'l-vaʿdi: H; bi-suḥbi'l-vaʿdi: T.

[2850] eta'ş-şukru: inni le-eşkuru: T.

[2851] [Beytin çevirisi şiirin orijinaline göre yapılmıştır.] Bana cömertlik et ki cömertlik bulutları yağarsa / Onun etkileriyle şükür/teşekkür, bağlar bahçeler halinde gelir. (el-Ercânî)

[2852] neşr: -T.

[2853] Gölgen üzerimizden eksik olmasın.

[2854] Sabâ rüzgârı -üzerinde güvercin nağmeleri bulunan- dalları hareket ettirdiği müddetçe sâlim kalasın/âfiyette olasın.

3.2.32. [32. Mektup] [B-96b] [S-30b] [İ-37b] Ḥaleb-i şehbādan merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye muḥabbet-nāmedür[2855] (18)

سلام على رمل الحمى عدد الرمل

وحق له التسليم من عاشق مثلى

Selāmun ʿalā remli'l-ḥimā ʿadede'r-remli

Ve ḥuḳḳe[2856] lehu't-teslīmu min ʿāşıḳin miṣlī[2857]

neṣr[2858]: Āsitāne-i[2859] (19) bülend-pāye-i hümā-sāye[2860]

mıṣrāʿ[2861]:

Ki naẓar farḳ idecek mertebeden aʿlādur

neṣr[2862]: ʿArża-dāşt-ı bendegī (20) budur[2863] ki **[S-31a]** eger ḥāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen-güẕār-ı ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı siḥr-āṣār olursa (21) sebū-yı kec-dār u[2864] merīz-i **[B-97a] [İ-37b]** ḥayāt henūz şikest-ḫūrde-i dest-i bed-mest[2865]-i merg olmayup (22)

mıṣrāʿ:

أنا في عافية إلا من الشوق البكاء

Ene[2866] fi ʿāfiyetin illā mine'ş-şevḳi'l[2867]-bukā'u[2868/2869]

[2855] Ḥaleb-i şehbādan … muḥabbet-nāmedür: Ḥalebden merḥūm Ġanī-zāde Efendi'yedür: B; Ḥaleb-i şehbādan Ġanī-zāde Efendi'ye ihdā itdügi iştiyāḳ-nāmedür: İ; Ḥaleb-i şehbādan merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı iştiyāḳ-mażmūn-ı laṭīfdür: S.

[2856] ḥuḳḳe: ḳul lehu/ḥuḳḳe lehā [şiirin aslında]

[2857] Himâ'nın kumlarına/toprağına, kumlar adedince selam (olsun) / Hakkıdır, bencileyin bir âşıktan ona selam olunması. (Emîr San'ânî)

[2858] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[2859] āsitāne-i: āsitān-ı: B, S, İ.

[2860] hümā-sāye: hümā-sāye-i felek-fersāye: S, İ; hümā-sāye felek-fersāye: B.

[2861] mıṣrāʿ: -H. [İ'de ki *mıṣrāʿ*dan önce sehven kullanılmıştır.]

[2862] neṣr: -T, -B, -İ, -H.

[2863] budur: oldur: B, İ.

[2864] kec-dār u: kec-dār-ı: H, İ.

[2865] bed-mest: be-dest: B.

[2866] ene: etā?: T.

[2867] şevḳi: eşvāḳi?: İ.

[2868] el-bukā'u: fi'l-bukāi: T; ve'l-buḳā: B; el-bukā: H.

[2869] Ben âfiyet içindeyim, şu var ki ağlamak hasrettendir.

neşr[2870]: mefhūmı terāne-i nā-murādāne[2871] devr-i üftāde (23) -gāndur. Ḥāḳḳā ki ṣoḥbet-i dil-küşāları ile güẕār[2872] iden evḳāt şāh-beyt-i ḳaṣīde-i (24) ʿömr ve netīce-i[2873] muḳaddemāt-ı ḥayāt olup meclis-i pür-berg ü sāz-ı elṭāfda ney-şeker-i (25) iltifātile[2874] şehd-kām olduġumuz eyyām yad olınduḳça[2875] ṣafrāvī-i[2876] engebīn-ḫūrde gibi telḫ **[H-121a]** (1) -meẕāḳ olmaḳ muḳarrerdür

beyt:

ذوق الطاف تو ای کاش نمی یافت دلم

یاد هر لطف تو اکنون سبب صد الم است

Ẕevḳ-i elṭāf-ı tū ey kāş ne-mī-yāft dilem[2877]

Yād-ı[2878] her luṭf-ı tū (2) eknūn **[T-72b]** sebeb-i ṣad elemest[2879]

neşr[2880]: Cām-ı luṭf-ı leb-rīz-i[2881] ḫarīf[2882]-nüvāz ile[2883] ser-mest ü[2884] ser-endāz iken (3) ḥālā[2885] ḫamyāze-i tāze-be-tāze-i maḫmūrāne ile hilāl-āsā dehen-bāz olup her çend[2886] ārzu-yı (4) keyfiyyet-i ṣoḥbetleri ile pāy-ı ṭaleb ābile-rīz-i cüst ü cūy[2887] olınca tek u pūy olındı.

beyt: (5)

گوهر جام جم از کان جهانی دگر است

تو توقع ز گل کوزه گران می‌داری

[2870] neşr: -T, -B, -İ.
[2871] terāne-i nā-murādāne: terāne-i: T; terāne-i nā-murādān: B; pīrāye-i nā-murādān: S, İ.
[2872] güẕār: güẕerān: S.
[2873] netīce-i: netīce: İ.
[2874] iltifātile: iltifāt ile: B, İ, S.
[2875] olınduḳça: olduḳça: T.
[2876] ṣafrāvī-i: ṣafrāvi-yi: H, İ; mizāc-ı ṭabīʿat ṣafrāvī-i: S.
[2877] ne-mī-yāft dilem: ne-mī-dānistem: H, T.
[2878] yād-ı: bār-ı: B; bād: T.
[2879] Keşke lütuflarının zevkine hiç ermeyeydi gönlüm / Lütfunun her hatırası şimdi yüz elem sebebidir. (Hâkânî)
[2880] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[2881] leb-rīz-i: -S, -İ, -B.
[2882] ḫarīf: ḥarīf: S.
[2883] nüvāz ile: nüvāzile: H.
[2884] ser-mest ü: ser-mest-i: H, B; meserret: İ.
[2885] ḫālā: -B.
[2886] çend: çend ki: B, S, İ.
[2887] cūy: cū: S.

Gūher-i cām-ı Cem ez-kān-ı[2888] cihān-ı[2889] digerest

Tū teveḳḳuʿ[2890] zı-gil-i kūze-gerān mī-dārī[2891]

neṣr[2892]: mefhūmı (6) üzre reng ü[2893] būy-ı şerāb-ı kes-meyāb-ı[2894] iḫtilāṭlarından[2895] āḫir-i kār[2896] vāyemiz ḥırmān olup (7) ḫumār-şikenī-i[2897] derd-i ser-keşīde-i[2898] devrī mevḳūf-ı bāde-i pey-ā-pey dāde-i bezmgāh-ı iltifātları[2899] olmışdur. (8)

beyt:

هم تو مگر پیالهٔ بخشی از ان می کهن

ور نه شراب دیگری نشکند این خمار را

Hem tū meger piyāle-i baḫşī ez-ān[2900] mey-i kuhen

Ver ne şerāb-ı digerī ne'şkend īn ḫumār-rā[2901] (9)

neṣr[2902]: Muḫliṣ-nüvāzā hezār zaḥmet ü taʿb ile[2903] vuṣūl-ı Ḥaleb dest-dāde olduḳda[2904] **[İ-38a]** henūz (10) pā-nihāde-i **[S-31b]** nişīmengāh-ı istirāḥat olmadın fermān-revā-yı vilāyet olan sitemger[2905]-i pür-zūrile[2906] (11) serūkār-üftāde olup rehā-yı[2907] bendeyān-ı zencīr-i bīgīne[2908]-gīr-i bī-dād içün keşmekeş eṣnāsında (12) iken nīrū-yı bāzū-yı ʿadālet-

[2888] ez-kān-ı: er-kān-ı: H.
[2889] cihān-ı: -T.
[2890] teveḳḳuʿ: temennā [şiirin aslında]
[2891] Cem'in kadehinin cevheri başka bir âlemin madenindendir / Sen ise (onu) testicilerin çamurunda zannediyorsun. (Hâfız)
[2892] neṣr: -T, -B, -İ.
[2893] reng ü: reng-i: H.
[2894] meyāb-ı: meyān-ı: H.
[2895] iḫtilāṭlarından: iḫtilāṭlarında: B.
[2896] āḫir-i kār: -S.
[2897] şikenī-i: şikeni-yi: İ.
[2898] derd-i ser-keşīde-i: derd-keşīde-i: H; derd-i serd-keşīde: İ.
[2899] iltifātları: luṭf-ı iltifātları: S.
[2900] ez-ān: ez-īn: T.
[2901] Gerektir ki sen bize o eski şaraptan bir kadeh sunasın / Aksi takdirde bu mahmurluğu başka bir şarap kırmaz. (Vahşî)
[2902] neṣr: -T, -B, -İ.
[2903] ile: u: İ.
[2904] olduḳda: olınduḳda: İ.
[2905] sitemger: sitemler: İ.
[2906] zūrile: zūr ile: İ, S, B.
[2907] rehā-yı: rehāyı: H, T, İ.
[2908] bīgīne: bīgine: T, H, S; kīne: İ.

i sipeh-sālar-ı aʿẓam bend-i yāre-sāz[2909]-ı rāh[2910]-ı nefes-bestegān-ı (13) silsile-i sitem-keşīdegān[2911] olmuşdur[2912].

beyt:

گشایی بند بگشایند بر تو

فروبندی فروبندند بر تو

Guşāyī bend bı-guşāyend ber[2913] tū

Furū-bendī furū (14) -bendend ber tū[2914]

neṣr[2915]: Bāḳī[2916]

rubāʿī[2917]:

همیشه تا گذرد در لباس لیل و نهار

بکوتهی و درازی حیات عشرت و ناز

حیات خصم تو چون وعدهء کرم کوتاه

نشاط بزم تو چون آرزوی حرص دراز

Hemīşe tā[2918] guẕered der-libās-ı leyl u nehār

Be-kūtehī vu dırāzī ḥayāt-ı[2919] (15) ʿişret u nāz

Ḥayāt-ı ḫaṣm-ı tū çūn vaʿde-i kerem[2920] kūtāh

Neşāṭ-ı bezm-i tū çūn ārzū-yı ḥırṣ dırāz[2921] (16)

[***]

[2909] yāre-sāz: pāre-sāz: B, S, T, İ.
[2910] rāh: u āh: İ, H, T; āh: S.
[2911] sitem-keşīdegān: sitem: B; sitem: S, İ.
[2912] olmuşdur: olmaḳdur: H.
[2913] bı-guşāyend ber: bı-guşā bend ez: B.
[2914] Bağı çözersen çözerler senin için de / Bağlarsan bağlarlar senin için de.
[2915] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[2916] bāḳī: -B.
[2917] rubāʿī: -S; beyt: T, B; ḳıṭʿa: İ.
[2918] hemīşe tā: tā der: H.
[2919] ḫayāt-ı: ḥayāt u: T; ḫayāt-ı: İ.
[2920] kerem: kerīm: H.
[2921] Geçip gider hepten gece ile gündüz elbisesi içre / Kısalık ve uzunlukla işret ve naz hayatı / Hasmının hayatı bir kerem vaadi gibi kısa / Bezminin neşatı bir hırs arzusu gibi uzun.

3.2.33. [33. Mektup] Reīs Medḥī Efendiye taʿn-āmīz mektūbdur[2922] (17)

Şefāʿat-ḫᵕāhlarıñ sūret-i recāları leşker-i Cengīzī gibi şikest-peẕīr olmaḳ her āyīne (18) mir'āt-ı vücūdı cilvegāh[2923] itmek dāḫil-i dā'ire-i istiḥālet idügi muḥaḳḳaḳdur. Ḫāḳḳā ki ol (19) dām-ı ibrāmdan ṣūret-i ḫalāṣ ʿanḳā ile hem-āşiyāne olmaġın herze-derāy-ı ḫāme-i yāde[2924] (20) pervāzdan iʿtiẕār[2925] niçe müddetdür ki **[T-73a]** tekrār olup[2926]

mıṣrāʿ[2927]**:**

درد سر افزون کند بیهوده گوییهای ما

Derd-i ser efzūn kuned bī-hūde gūyīhā-yı mā[2928] (21)

neṣr[2929]: Bāʿżı aḥbāba nāme-i nāmīleri sāye-küster olup ḫavāşīsinde ḳāʿide-i muḫliṣ (22) -perverī icrā buyurulmuş.

mıṣrāʿ:

قدر ما معلوم شد مهر وفای یارهم

Ḳadr-i mā māʿlūm şud mihr u vefā-yı yār hem[2930/2931]

neṣr[2932]: Merāsim-i iḫlāṣ (23) riʿāyetinde ḳuṣūr[2933] iḥtimāli ḫod ber[2934]-ṭarafdur.

beyt:

بی لطفی بحال تو دیدم که سوختم

وحشی بگو که از تو چه تقصیر آمده است

Bī-luṭfī be-ḥāl-i tū dīdem ki sūḫtem (24)

Vaḥşī begū ki ez-tū çı taḳṣīr āmede est[2935/2936]

[2922] Reīs … mektūbdur: Bu mektup B, İ ve S nüshalarında yoktur.
[2923] cilvegāh: cilvegār: T.
[2924] ḫāme-i yāde: ḫaviye-i: T.
[2925] iʿtiẕār: T; iʿtizār: H.
[2926] olup: olunup: T.
[2927] mıṣrāʿ: -T.
[2928] Derd-i seri artırır bizim beyhūde sözlerimiz.
[2929] neṣr: -T.
[2930] yār hem: yārīm: H.
[2931] Kadrimiz malûm oldu; yârin mihr u vefâsı da. (/Değerimiz belli oldu; sevgilinin sevgisiyle vefası da.)
[2932] neṣr: -T.
[2933] ḳuṣūr: ḳuṣūrı: T.
[2934] ber: -T.
[2935] āmede est: āyede est?: H.
[2936] Ahvâlin içre lütufsuzluğu gördüm ki (içten içe) yandım / Vahşî! Deyiver: Senden ne gibi bir taksirat hâsıl oldu [da bu böyle oldu?] (Vahşî)

neṯr[2937]: Ẓāhiren mūcib-i kem-iltifātı şikāyet-i gūne-i (25) ġayrdür

şiʿr:

لا أستطيع أقول أنت ظلمتني

والله يعلم انني لمظلوم

Lā esteṭīʿu eḳūlu[2938] ente ẓalemtenī

Vallāhu yaʿlemu ennenī le-maẓlūmu[2939]

neṯr[2940]**:** Meẕheb-i[2941] mürüvvetime[2942] **[H-121b]** (1) küfrān-ı niʿmet ḫod ne maḳūle muḥerremātdāndur.

mıṣrāʿ:

چون نمک خوریم ما هرگز نمکدان نشکنیم

Çūn nemek ḫūrīm[2943] mā hergiz nemekdān ne'şkenīm[2944/2945] (2)

neṯr[2946]: Devletmendān-ı zamāne etbāʿ ınıñ erācīfine iʿtimād idüp düstūru'l-ʿamel itmek cā'iz (3) olmadūġı ḫod muḳarrerdür.

beyt:

دروازۂ شهر را توان بست

نتوان دهن مخالفان بست

Dervāze-i[2947] şehr-rā tevān best

Ne-tevān dehen-i[2948] muḫālifān best[2949/2950]

neṯr[2951]: (4) Refte refte ḥāl maʿlūm olur.

beyt:

[2937] neṯr: -T.
[2938] eḳūlu: e-f-v-l?: T.
[2939] "Sen bana zulmetttin" diyemem. / [Ama] Allah biliyor ki ben muhakkak mazlumum.
[2940] neṯr: -T.
[2941] meẕheb-i: m-d-h-b?: T.
[2942] mürüvvetime: mürüvvetde: T.
[2943] ḫūrīm: ḫūrdīm: T.
[2944] ne'şkenīm: bı'şkenīm: T.
[2945] Tuz yiyenler olduğumuz içindir ki biz asla tuzluğu kırmayız.
[2946] neṯr: -T.
[2947] dervāze-i: dervāze: T.
[2948] dehen-i: -H.
[2949] best: t-s-t?: H.
[2950] Şehrin kapısı kapatılabilir, (ama) muhaliflerin ağzı kapatılamaz.
[2951] neṯr: -T.

ما چشم نداریم بلطف و کرم کس

المنة لله تعالی و تقدس

Mā çeşm ne-dārīm be-luṭf u kerem-i kes

el-minnetu lillāhi teʿālā (5) ve teḳaddes[2952]

neşr[2953]: Bāḳī

mıṣrāʿ:

جهانت بکام و سپهرت غلام

Cihānet be-kām u sipihret ġulām[2954]

[***]

3.2.34. [34. Mektup] Kibārdan birine ihdā (6) olınan mektūbdur[2955](7)

Merāsim-i kirām[2956] pīşgāh-ı faẕl u efdāl *kemā huve'l-vācib* mueddā ḳılındıḳdan soñra ʿarża (8) -dāşt-i bendegī budur ki ḥāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen-i ḫāṭır-ı[2957] ʿāṭır-ı siḥr-āṣāra güẕārile[2958] bülend (9) -pervāz-ı evc-i iʿzāz olursa saʿd-ı[2959] naḫl-ı ḫayāt pür[2960]-bār u berg-i semūm-zede[2961] ḫuşk-sāl-ı merg (10) olmayup sīr-āb-ı cūybār serīʿu'l-cereyān-ı ʿömr olmaġıla dem-sāz-ı berg ü sāzdur.

beyt:

شبهای هجر را گذراندیم و زنده ایم

ما را بسخت جانی خود این گمان نبود

Şebhā-yı (11) hecr-rā guẕerāndīm u zindeīm

Mā-rā be-saḫt-cāni-yi ḫod īn gumān ne-būd[2962]

[2952] Kimsenin lütf u kereminde gözümüz yok / Minnet (sadece) Yüce Allah'a…

[2953] neşr: -T.

[2954] Dünya gönlünce olsun, felek sana bende olsun.

[2955] Kibārdan … mektūbdur: Ḥaleb-i şehbādan merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye muḥabbet-nāmedir: T. Bu mektup B, İ ve S nüshalarında yoktur.

[2956] kirām: ikrām: T.

[2957] ḫāṭır-ı: -T.

[2958] güẕārile: güẕār ile: T.

[2959] saʿd-ı: -T.

[2960] pür: b-r: H.

[2961] -zede: -zede-i: H.

[2962] Hicrân gecelerini geçirdik/atlattık ve hâlâ hayattayız/zindeyiz / *Bizim bu pek canlılığımızdan öz şüphemiz yok idi* [?] (Şekîb-i İsfahânî)

neşr[2963]: Eġer-çı ṣarṣar-ı (12) hicrānile[2964] berg ü bār-ı şāḫsār-ı neşāṭ ber-bād olup nihāl-ı berūmend-i sürūr bī-berg ü nevā (13) ḳalmışdur. Ammā ümīddür ki ʿan-ḳarīb meded-kārī-i[2965] miʿmārī-i[2966] viṣālleriyle āb refte-i (14) cūy-ı ṣafā bāz-gerd-i mecrā-yı sābıḳ **[T-73b]** olup zülāl-ı ḫoş-gūvārdan peymāne-i ārzū māl-ā-māl (15) u leb-rīz ve kenār-ı cūybār-ı ümīd sīr-āb u sebze[2967]-ḫīz ola. Ḫāḳḳā ki bihbūd-i dāġ-ı mühre-künde-i[2968] (16) firāḳ vābeste-i sāzkārī-i[2969] [penbe-i][2970] viṣāl olmaġın ṭabīb-i çāre-sāz-ı dārü'ş-şifā-yı (17) rūzigārdan deryūze-i merhem-i mülāḳāt güẕār[2971] itmekdedür.

beyt:

یا رب این ارزوی من چه خوشست

تو بدین آرزو مرا برسان

Ya Rabb (18) īn ārzū-yı men çı ḫūşest[2972]

Tū bedīn ārzū me-rā bı-resān[2973]

neşr[2974]: Lillāhi'l-ḥamd dest-yārī-i[2975] tevfīḳ-i Bārī ile (19) Aḳḥiṣār cānibinde olan evrāḳ-ı şikenc resīde-i aḥvāl-ı ıslāḥ-kerde-i mühre-i himmet (20) olup eczā-yı berzede-i umūr beste-i şīrāze-i[2976] intiẓām olmışdur. Bu bahāne ile dünbāle (21) -revān-ı[2977] kārvān-ı cāh-ı ṭalebān olmaḳdan ḫalāṣ müyesser olup żiyāfetḫāne-i zamānede (22) ḫall[2978] u baḳl-ı māḥażar-ı dervīşāne ile ḳanāʿat idüp

beyt:

[2963] neşr: -T.
[2964] hicrānile: hicrān ile: T.
[2965] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[2966] miʿmārī-i: miʿmāri-yi: H.
[2967] sebze: sebz: T.
[2968] künde-i: künde: T.
[2969] sāzkārī-i: sāzkāri-yi: H.
[2970] [penbe-i]: y-n-b-h-i: T; b-y-ş-h?: H.
[2971] güzār: ile evḳāt-güẕār: T.
[2972] ḫūşest: ḫūbest: H.
[2973] Ya Rabbi benim bu arzum ne güzeldir / Sen beni bu arzuya eriştir.
[2974] neşr: -T.
[2975] -yārī-i: -yāri-yi: H.
[2976] şīrāze-i: şīrāze: H.
[2977] dünbāle-revān-ı: dünbāle-devān-ı: T.
[2978] ḫall: ḥall: H.

Gül gibi ʿişret olmaz ise[2979] berg ü (23) sāz ile

Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile[2980/2981]

neṯr[2982]: mefhūmı üzre nān u penīr u piyāz[2983] (24) u sīr ile sīr olmaḳ mümkün iken müzāḥame-i gürisne-çeşmān-ı loḳma-pīç[2984]-i nevāle-bend münāfi-yi himmet-i (25) bülend-i istiġnā-pesend olmaġın loḳma-i [ç]erb-i[2985] dünyā güẕāşte-i mübtelāyān-ı cūʿu'l-baḳar olmaḳ **[H-122a]** (1) ṣevāb-dīd-i rāy-ı rezīn-i[2986] kanāʿat-güzīndür.

beyt:

ما گل به خار و لعل به خارا گذاشتیم

گوهر به تلخ رویىء دریا گذاشتیم

Mā gul[2987] be-ḫār u laʿl be-ḫārā[2988] guẕāştīm

Gevher be-telḫ (2) -rūyī-i[2989] deryā guẕāştīm[2990]

neṯr[2991]**:** Ġıbbe-zā keyfiyyet-i zemistān-ı güzeşte maḳdūr-ı pāymerdi-yi aḳlām (3) olmamaġıla[2992] kumeyt-i ḫāme-i[2993] tīz-kām ol vādīlerde keşīde-licām ḳılındı.

mıṣrāʿ:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem (4) şerḥ dihed efzūn[2994]est[2995]

[2979] olmaz ise: olmazise: H.
[2980] piyāz ile: piyāzile: H.
[2981] (Bâkî)
[2982] neṯr: -T.
[2983] piyāz: biyāz?: H.
[2984] -pīç: -n-ç: H.
[2985] [ç]erb-i: cerb-i: H , T.
[2986] rezīn-i: zerīn-i: H.
[2987] mā gul: s-a-g-l?: T.
[2988] ḫārā: T ḫār: H.
[2989] rūyī-i: rūyi-yi: T.
[2990] Biz gülü dikene, lâli taşa bıraktık / Cevheri denizin acı yüzüne bıraktık. (Şekîb-i Isfahânî)
[2991] neṯr: -T.
[2992] olmamaġıla: olmamaġla: T.
[2993] ḫāme-i: ḫāme: H.
[2994] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]
[2995] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

neşr[2996]**:** ʿ Arṣa-i dünyā ḫaymegāh[2997]-ı sipāh-ı[2998] behmen-māh olduḳda her şūşe-i yaḫ (5) bir ḫançer-i āb-dār ve her cūybār-i nilgūn bir tīġ-i ḫūn-bār olup maʿnā-yı *el-berdu yeḳtulu maḥsūse cuz'in ve (6) küllin*[2999] olmışidi. Ġāliben behmen tecdīd-i āyīn-i din-i Zerduştī eyledi. Niçe zamān āteş-i sūzān (7) ḳıblegāh-ı merdān u zenān olup şiddet-i ṣarṣar-ı sermādan aḫker-i sūzende **[T-74a]** sincāb-ı ḫākister (8) içre nihān u merdum-ı dīde postīn-pūş-i samūr-müjgān oldı.

والشمس كالمراة في كف الأشل

Ve'ş-şemsu ke'l-mir'āti fi keffi'l (9) -eşelli[3000]

maʿnāsı üzre bürūdet-i hevādan lerze-nākī[3001] āfitāb-ı pür-sūz u tāb-ı āteş-endām (10) maḥsūs-ı kār-fermā-yı eyyām olduḳda defʿ-i gezend-i sermā içün aṭlas-ı çerḫ penbe-zede-i[3002] ḫallāc (11) olup ācīde-i neciyye-i[3003] kehkeşān[3004] olmışdur. ʿ Aḳd-ı zībaḳ ki ʿāciz-sāz-ı kimyā-gerān-ı zer-güdāz (12) dür bī-minnet-i ḳarʿu vu inbīk ve bī-zāhmet-i āteş ü dūd her laḥẓa pā-nihādına[3005] sāḥa-i vücūd olup (13) belki enfās-ı ber-āmede-i nāsı[3006] yaḫ-beste-i zemherīr-i şitā ve ṣūret-nümā-yı merāyā-yı evhām olan (14) ṣūver efsürde-i ṣarṣar-ı sermā olduġı muḳarrerdür. Ekṣer-i menāzilde esbān-ı beyābān-neverdimiz (15) feresu'l-baḥr gibi meded-kārī-i[3007] şināverī ile reh-peymāyi-yi deşt-i dūr[3008] eyleyüp āvīḫte-i māl-ı[3009] esb (16) olan yaḫ-pāreler[3010] nümūdār-ı ḳoṭās-ı[3011] baḥrī olup murġ-i ābī-ṣıfat seyāḥat ile[3012] baḥr-i[3013] bī-pāyān-ı deşt (17) ü beyābānı güẕār idüb niçe vaḳt idi ki iḳtiżā-yı hevā-

---

[2996] neṣr: -T.
[2997] ḫaymegāh: ḥaymegāh: H.
[2998] sipāh-ı: -T.
[2999] Soğuk, parça ve bütünün hissiyatını öldürür.
[3000] Güneş felçli kişinin elindeki ayna gibidir.
[3001] nākī: nākī-i: H.
[3002] zede-i: r-d-h-i?: T.
[3003] ācīde-i neciyye-i?: H; āçīde-i neciyye-i?: T.
[3004] kehkeşān: k-h-l-s-a-n?: H.
[3005] pā-nihādına: pā-nihāde-i: T.
[3006] nāsı: nās: T.
[3007] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: H.
[3008] deşt-i dūr: deşt u der: T.
[3009] māl-ı: bā: T.
[3010] yaḫ-pāreler: yaḫ-pādeler?: T.
[3011] ḳoṭās-ı: ḳūṭās-ı: T.
[3012] seyāḥat ile: sibāḥat ile: T.
[3013] baḥr-i:-T.

yı berf ü bārānile[3014] cümle kārvāniyān-ı (18) eşheb-süvār belki edhem-i leyl hem-reng-i eşheb-i nehār oldı. Keşret-i berfden[3015] levn-i beyāż (19) bir mertebe istīlā-yı cevāhir ü aʿrāż[3016] eyledi ki reng-i siyāh pes perde-i ʿademi ḳarārgāh idüp (20) her cūybār-ı seyl-āb-āver-i ḫāk-alūd bir cūy-ı şīr ve her seng-i siyāh-ı meḥek gūyiyā ṭebāşīr olup (21) ẓannolınur ki ḥasūd-ı siyeh[3017]-bāṭnıñ süveydā-yı dil-i pür-ġıllı daḫı mānend-i ṣubḥ-i ṣānī rūşen ü (22) nūrānī ola. Cevānān-ı tāze-res-i ḫaṭ-āverde pīrān-ı sāl-ḫūrde gibi[3018] benefşe-i siyāhı (23) yāsmen-i sefīde tebdīl idüp niçe zamān ẓalām-ı[3019] şebden nām u nişān olmamaḳ ʿalāmet-i (24) eyyām-ı ḳıyāmet olmışdur. Ḥālā maḥrūse-i Burusa'da tesviye-i umūr-ı muḫtelle-i[3020] munḥalle vaḳf-ı (25) maʿhūdile[3021] iḍāʿat-ı biḍāʿat-ı **[T-74b]** evḳāt olmaḳdadur.

beyt:

یک دل و این همه چندین غم دل
یک سر و این همه سر گردانی

Yek dil u īn heme çendīn ġam-ı dil **[H-122b]**

(1) Yek ser u īn heme sergerdānī[3022]

neşr[3023]: Tā ki meşāġil-i mā-lā-ṭāil-i dünyāyla cemmāze-i ṭabīʿat girān (2) -bār olmaḳ

mışrāʿ:

دمی فراغت خاطر زهر چه خواهی به

Demī ferāġat-ı ḫāṭır zı-her çı ḫᵕāhī bih[3024]

[3014] bārānile: bārān ile: T.
[3015] berfden: berfdān?: T.
[3016] aʿrāż: aġrāż: H.
[3017] ḥasūd-ı siyeh: haşv-i siyeh: H.
[3018] ḫūrde gibi: ḫūrdegī: H.
[3019] ẓalām-ı: ẓılāl-ı: T.
[3020] muḫtelle-i: muḥtelle-i?: H.
[3021] maʿhūd ile: maʿhūd ile: T.
[3022] (Tek) bir gönül ve bütün bu kadar gönül gamı / (Tek) bir baş ve bütün bu derbederlik!
[3023] neşr: -T.
[3024] Bir ânlık huzur/dinginlik/tasasızlık/safa-yı hâtır, istediğin her şeyden iyidir.

neṣr[3025]**:** Kālā-yı girān-bahā-yı ferāġat ki rūz-i[3026] (3) bāzar-ı zamānede[3027] ḥoḳḳa[3028]-dehān-ı ḫūbān gibi teng-yābdur sermāye-i ṣafā-yı ḫāṭır u[3029] re'sü'l-māl-ı ḥużūr-ı (4) ḳalb olmaḳ ümīdi kitābe-i ārzū-ḫāne-i dildür.

mıṣrāʿ:

جریده رو که گذرگاه عافیت تنگ است

Cerīde rev ki guẕergāh-ı ʿāfiyet[3030] tengest[3031] (5)

neṣr[3032]**:** Bāḳī tevfīḳ refīḳ

beyt:

کمر خدمت تو بندد چرخ
تا بر افلاک کهکشان باشد

Kemer-i ḫidmet-i tū bended çerḫ
Tā ber-eflāk kehkeşān bāşed[3033](6)

[***]

3.2.35. [35. Mektup] [B-110a] [S-33a] [İ-39b] Ṣāḥibu'l-faẓli'l-bāhir ve'l-ʿilmi'l-vāfir ʿAlī Çelebi-zāde ʿAbdullāh Efendi merḥūma (7) ihdā olınan recā-nāme-i belāġat-üslūb feṣāḥat-meşḥūbdur[3034] **(8)**

ملكت قلبي مسترقا له
قد كان قدما غير مستعبد
سكنت فردا فيه حتى لقد
خفتك تشكو وحشة المفرد
فلو تنازعنا إلى حاكم
قضى لك استحقاقه باليد

[3025] neṣr: -T.
[3026] rūz-i: -T.
[3027] zamānede: zamānedür: H.
[3028] ḥoḳḳa: ḥoḳḳa-i: T.
[3029] ḫāṭır u: ḫāṭır-ı-: T.
[3030] ʿāfiyet: ʿāḳıbet: T.
[3031] Yalnız yürü ki afiyet güzergâhı dardır.
[3032] neṣr: -T.
[3033] Senin hizmet kemerini çarh(-ı felek) bağlar olsun / Ta eflâk üzre bir kehkeşan olsun. (Muhteşem Kâşânî)
[3034] Ṣāḥibu'l-faẓli'l-bāhir… feṣāḥat-meşḥūbdur: Ṣāḥibu'l-faẓli'l-bāhire ve'l-ʿilmi'l-vāfire ʿAlī Çelebi-zāde ʿAbdullāh Efendi merḥūma ihdā olınan recā-nāme-i belāġat-üslūbdur: T; ʿAlī Çelebi-zāde ʿAbdullāh Efendi merḥūmadur: B; Ṣāḥibu'l-faẓli'l-bāhire ve'l-ʿilmi'l-vāfire ʿAlī Çelebi-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā ~~itmiş~~ [itdügi] mektūbdur: İ; Ṣāḥibu'l-faẓli'l-bāhir ve'l-ʿilmi'l-vāfir ʿAlī Çelebi-zāde Efendi Ḥażretleri'niñ ḥużūr-ı şerīflerine ihdā itdügi recā-nāmedür: S.

Melekte ḳalbī musterikḵan lehu

Ḳad[3035] kāne ḳidemen[3036] ġayre mustaʿbedi

Sekente ferden fīhi[3037] ḥattā leḳad[3038]

Ḫiftuke (9) teşkū vaḥşete'l[3039]-mufredi

Felev[3040] tenāzeʿnā ilā ḥākimin **[İ-40a]**

Ḳaḍā leke istiḥḳāḳehu bi'l-yedi[3041/3042]

neşr[3043]: Rūy-māl-ı (10) destgāh-ı feżāil-penāh *ḥuffe*[3044] *bi-ʿavni'l-ilāh*[3045] *ʿamme ālāh*[3046] ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh taḳdīm olınduḳdan soñra (11) pīş-ṭāḳ-ı[3047] bülend-revāḳ-ı efḍāl u iḥsāna ʿarża-dāşt-ı niyāzmendāne oldur ki (12) Aḳḥişārī ʿAbdu'r-raḥman bendeleri ḫuṣūṣında cilve-perdāz-ı mücellā-yı ẓuhūr olan (13) luṭf-ı bende-nüvāzlarından ʿubūdiyyet ü bendegī teraḳḳī-i[3048] merātib-i aʿdād gibi izdiyād (14) bulmışdur.

mıṣrāʿ:

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde pādişehem ʿumr ber-mezīd[3049]

beyt:

[3035] ḳad: ve: H, S, İ.

[3036] ḳad kāne ḳidemen: ve kāne ḥurren: [şiirin aslında]

[3037] ferden fīhi: fīhi ferden: T.

[3038] ferden fīhi ḥattā leḳad: fīhi fe-zidhā leḳad: H.

[3039] vaḥşete: v-ḫ-ş-t?: T.

[3040] felev: velev: İ, S.

[3041] Melekte ḳalbī….. bi'l-yedi: -B.

[3042] Kalbime sahip oldun, köle kılarak onu / Oysa (özgürdü/) eskiden köleleştirilmiş değildi / Oraya bir başına kuruldun, öyle ki / Bir başına olmaktan şikâyet edersin diye korktum / Eğer bir hâkimin huzurunda davaya dur(uş)sak / *Hak senindir diye hüküm verirdi*. (İbnü'n-Nehhâs el-Halebî)

[3043] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[3044] ḥuffe: ḥ-f-f-t?: S; ḫuffe?: H.

[3045] bi-ʿavni'l-ilāh: bi-ʿavni ilāh?: H.

[3046] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[3047] ṭāḳ-ı: ṭ-a-y: T.

[3048] teraḳḳī-i: teraḳḳi-yi: İ.

[3049] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!

Ṭoyılmaz ḫ̆ān-ı iḥsāna ḳanāʿat (15) gelmez insāna[3050]

Kerem gördükce ey Bāḳī[3051] gedālardan[3052] recā artar[3053]

neṯr[3054]: mefḥūmı üzre (16) Güzelḥişārī müʿīd-i Mevlānā[3055] ʿAbdu'r-raḥman bendeleri daḫı meclis-i pür-berg ü sāz-ı (17) elṭāfda[3056] ney-şeker-i iḥsān-ı leẕẕet-resān ile şehd-kām olmaḳ mekārim-i celiyye-i cibiliyye-i (18) bende-perverānelerinden[3057] **[S-33b]** istibʿād olınmaz. Ḥaḳḳā ki meded-kārī-i[3058] sermāye-i luṭf ile istibʿād-ı[3059] (19) aḥrār[3060] şīme-i ḳadīme-i[3061] aḫyār idügi **[T-75b]** muḥaḳḳaḳdur.

mıṣrāʿ[3062]**:**

بالبر يستعبد الحر

Bi'l-birri yustaʿbedu'l-ḥurru[3063]

neṯr[3064]: Gördek ḳażāsı (20) iḥsānıla[3065] manẓūme-i elṭāf müstezād olursa[3066] māṭlaʿ-ı dīvān-ı mekārim ve kitābe-i eyvān-ı (21) iḥsān olur.

beyt:

می گدازد خجلتم هرگاه می جویم مراد

در نهاد بیدلان عرض تمنا اتشست

Mī-gudāzed[3067] ḫ̆acletem[3068] her gāh mī-cūyem murād

Der-nihād-ı bī-dilān ʿarż-ı temennā (22) āteşest[3069]

[3050] insāna: iḥsāna: T.
[3051] ey Bāḳī: sulṭānım: T.
[3052] gedālardan: gedālarından: T.
[3053] (Bâkî)
[3054] neṯr: -T, -B, -İ.
[3055] müʿīd-i Mevlānā: müʿīd: B; müʿīd-i m-ʻe-l?: İ.
[3056] elṭafda: elṭaflarında: T.
[3057] cibiliyye-i bende-perverānelerinden: cibiliyyelerinden: İ; cibiliyye-i bende-perverlerinden: B.
[3058] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[3059] istibʿād-ı: imdād-ı: S; istiʿbād-ı: İ, B.
[3060] aḥrār: aḥvār?: İ.
[3061] ḳadīme-i: ḳadīme: İ.
[3062] mıṣrāʿ: -B, -İ, -S.
[3063] İyilikle/ihsanla hür kişi kul köle kılınır. (İnsan bende-i ihsandır.)
[3064] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3065] iḥsānıla: iḥsānı ile: İ, S.
[3066] olursa: olup: İ.
[3067] mī-gudāzed: mī-guẕāred: B.
[3068] ḫ̆acletem: ḥacletem: H.
[3069] Ne zaman bir istekte bulunacak olsam mahcubiyetimden eriyorum / Âşıkların tabiatında arz-ı temennâ bir âteştir.

neşr[3070]: Ḥaḳ budur ki taṣdīʿ -i pey-der-peyden şermendeligimiz[3071] mertebesi[3072] maʿẕeret (23) -cūyī-i[3073] ḳalem-i şikeste-raḳam ile beyān olınmaḳ güncāyiş-peẕīr-i ḥavṣale-i imkān olmaz (24)

mışrāʿ[3074]:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem şerḥ dihed efzūn[3075]est[3076]

mışrāʿ:

عذر تصديعات ما چندان كه تصديعات ما

ʿUẕr-i[3077] taṣdīʿāt-i mā çendān ki taṣdīʿāt-i mā[3078]

neşr[3079]: Bāḳī[3080] (25)

[***]

3.2.36. [36. Mektup] Pīrāye-i efāżıl-ı rūzigār merḥūm ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye muḥabbet-nāme-i belāġat-nümūndür[3081] [H-123a] (1)

لو أن مجدك لم يكن متقاربا

أغناك آخر سؤدد عن أول

وتصرفت بك في المكارم جمة

نزلت من العليا اعلى منزل

[3070] neşr: -T, -B, -İ.

[3071] şermendeligimiz: şermengilimiz?: H.

[3072] mertebesi: mertebe: B.

[3073] cūyī-i cūy-i: T, H, İ.

[3074] mışrāʿ: -H.

[3075] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[3076] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[3077] ʿuzr-i: ġadr-ı: T.

[3078] Baş ağrıtmaya sebep özrümüz/size rahatsızlık vermeye dair mazeretimiz bizim baş ağrılarımız kadrincedir/var oldukçadır.

[3079] neşr: -T, -B, -İ.

[3080] bāḳī: bāḳī saʿādet ziyādet **şiʿr:**

Ente baḥru'n-nedā felā zilte medden

Lā reeynā bi-sāḥilin leke cuzurā: B, S, İ.

Sen bir iyilik denizisin, her daim enginleşesin / Adalara sahip bir sahilin olduğunu hiç görmeyelim.

[3081] Bu mektup B, S ve İ nüshalarında yoktur.

Lev enne mecdeke lem yekun muteḳāriben[3082]

Aġnāke āḫiru sū’dedin ʿan evveli[3083]

Ve taṣarrefet bike fi'l-mekārimi (2) cemmeten

Nezelte mine'l-ʿulyā aʿlā[3084] menzili[3085]

neşr[3086]: Cārūb[3087]-keşī-i meclis-i behişt-āsā-yı sāmī ki (3) fi'l-ḥaḳīḳa reşk-bürde-i Firdevsī vü Cāmī'dür perdāḫte-i[3088] müjgān-ı edeb ḳılındıḳdan soñra (4) ʿarża-i ʿarżagāh-ı[3089] feżāil-destgāh oldur ki bendegān-penāhā maḫdūm-ı ʿālī-ḳadrā[3090] nüvīd-i (5) iltifāt-ı bī-kes-nüvāz-ı peyġām-resānī-i[3091] sürūş ile[3092] pertev-endāz-ı pīşgāh-ı gūş olduḳda (6) dest-i duʿā-yı bī-riyā ber-dāşte-i re’fet-penāh-ı kibriyā kılınup pīrāye-i devlet ü iḳbālleri (7) ṭırāz-ı dāmen-i āḫiru'z-zamān olmaġiçün rūy-ı tażarruʿ u ibtihāl fersūde-i ḫāk-i pāk-i secdegāh-ı (8) niyāz olmışdur. Ümīddür ki ḫūn-ābe-i sirişk-i nā-murādān[3093] sīr-āb-sāz-ı dıraḫt-ı bīḫ-saḫt-ı (9) devlet-i ʿālī-ḥażret olmaġıla vāsūḫtegān-ı tāb-ı āteş-i āfitāb-ı sitem sāye-nişīn-i devḥa-i (10) şāḫ-der-şāḫ-ı[3094] emānī ola.

şiʿr:

وظلك فينا نعمة الله عندنا

ونحن بأوفى شكرها نستديمها

Ve ẓılluke[3095] fīnā niʿmetullāhi ʿindenā

Ve naḥnu bi-evfā şukrihā (11) nestedīmuhā[3096]

[3082] muteḳāriben: muteḳādimen: [şiirin aslında]

[3083] Mecdin/cömertliğin birbirine yakın/ileri doğru olmasa bile / En son ululuğun, ilkine kifâyet eder. (Buhtürî)

[3084] aʿlā: ilā ʿalā?: T.

[3085] Sana bütün güzellikler/cömertliklerle muamele etti/etsin / (Öyle ki) yüceliğin en üst konağında konakladın/konaklayasın.

[3086] neşr: -T.

[3087] cārub: çārū?: H.

[3088] perdāḫte-i: berdāḫte-i?: H.

[3089] ʿarżagāh-ı: ʿarṣagāh-ı: H.

[3090] ʿālī-ḳadrā: ʿālī-ḳadrrā?: H.

[3091] -resānī-i: -resāni-yi: H.

[3092] sürūş ile: sürūşile: T.

[3093] nā-murādān: nāvdān?: H.

[3094] şāḫ-der-şāḫ-ı: şāḫ-ı: T.

[3095] ve ẓılluke: beḳāuke: [şiirin aslında]

[3096] Gölgen, içimizde, bizim için Allah'ın bir nimetidir / Biz de ona en layık şükrü edayla onu idâme ettiriyoruz. (Buhtürî)

mıṣrāʿ[3097]:

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde pādişehem ʿumr ber-mezīd[3098]

neşr[3099]: Ḥaḳḳā ki sürʿat-i güẕār müddet-i (12) intiẓār içün *ʿabd-i mukāteb ʿale's-seyyid*[3100] **[T-75b]** gibi intifā[3101]-yı ʿömrden maḥfūẓ[3102] olmaḳ ḫārḫārī pāy-ı dil (13) -zārı[3103] figār itmişdür.

mıṣrāʿ:

وافني الليالي والليالي فناؤنا

Ve ufni'l-leyālī ve'l-leyālī fenāunā[3104/3105]

beyt:

Biz ṭālib-i teveccüh-i iḳbāl-i rūzgār (14)

Gül-berg-i bāġ-ı ʿömr ise berbād olup gider[3106]

neşr[3107]: Ḥāl[3108] bu minvāl üzre iken evżāʿ-ı eclāf-ı (15) bā-ercāf-ı bī-inṣāf pey-der-pey güş-güẕār olmaġın ekdār-ı rūzigār-ı gün-ā-günile[3109] cism-i nā-tüvānımız (16) zār u zebūn olup ʿāḳıbet ġaraż-ı[3110] nefsānī sebeb-i maraż-ı cismānī olup bi'ż-żarūre (17) tecdīd-i ʿahd-ı bālīn u pister olınup ʿārıża-i[3111] zebūn-küş-i ḳavī-dest ve ṭabīʿat-ı żaʿīf-i (18) girīz-pāy meyānında birḳaç ḥamle-i[3112] ḫaṭā geçüp āḫir-i kār mizāc-ı süst ü saḫt uftāde ḥareketü'l (19) -meẕbūḥ mertebesinden sūd-mend olmayup cān-ı nā-tüvān meyān-ı

[3097] mıṣrāʿ: -T.
[3098] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!
[3099] neşr: -T.
[3100] Özgürlüğü için efendisiyle mukavele imzalamış köle…
[3101] intifā: inḳiḍā: T.
[3102] maḥfūẓ: maḥẓūẓ: H.
[3103] -zārı: -zār-ı: H.
[3104] fenāunā: fenāuhā: T; fenāiyā: [şiirin aslında]
[3105] [Beytin anlam bütünlüğünün sağlanması için ilk dizesinin anlamı: Ak saçların/ihtiyarlığın ulaşmasını gözlerim ki aklar/ihtiyarlık marazımdır /] Geceleri tüketirim ki geceler tükenmem(iz)dir. (eş-Şerîf er-Radî)
[3106] (Bâkî)
[3107] neşr: -T.
[3108] ḫāl: ḥālā: H.
[3109] -günile: -gün ile: T.
[3110] ġaraż-ı: ʿaraż-ı: T.
[3111] ʿārıża-ı: ʿārża: H.
[3112] ḥamle-i: ḥamle: H.

maʿrekede siper-endāz olup (20) girīzān-ı[3113] ordu-yı ʿadem olmaġı muḳarrer idüp pīrāmen-i ḥaremgāhda[3114] ümīd-i meded-kāri-yi feryād-res (21) ile eṭrāf u cevānibe germ-nigāh iken nā-gāh pehlivān-ı meydān-ı ʿilm u ʿirfān ve çāpük-süvār-ı (22) miżmār-ı luṭf u iḥsān ṭarafından ki hemīşe meded-resān-ı bī-kesāndur berg-i ʿināyet (23) ẓāhir olduḳda bir ḥamle-i zūr-āzmāy-ı düşmen-efken ile ḫaṣm-ı nābekāra[3115] firār eyleyüp yeke[3116]-süvār-ı (24) ʿāfiyet rū-be-rāh-ı ḳarārgāh-ı ḥayāt idüp bi-faḍlihi subḥānehu niʿmet-i ṣıḥḥat daḫı żamīme-i elṭāf-ı (25) ʿamīme olmışdur.

şiʿr:

ولو ذكرت أياديكم و أنعمكم
وأحاط بها وصفي و تعدادي
ساشكرنك ما ناح الحمام و ما
حدى على الصبح في إثر الدجا حاوى

Velev[3117] ẕekertu[3118] eyyādīkum ve enʿumekum
Ve[3119] eḫāṭe[3120] bihā vaṣfī ve taʿdādī **[H-123b]** (1)
Seeşkurenneke[3121] mā nāḥe'l-ḥemāmu ve mā
Ḥadā ʿalā'ṣ-ṣubḥi fī-iṣri'd-ducā ḥāvī[3122/3123]

[3113] girīzān-ı: girīzā-yı: T.
[3114] ḥaremgāhda: ḥarbgāh: T.
[3115] nābekāra: nābekār: T.
[3116] yeke: lākinne(h): H.
[3117] velev: felev: [şiirin aslında]
[3118] ẕekertu: şekertu: [şiirin aslında]
[3119] ve: lemmā: [şiirin aslında]
[3120] eḫāṭe: eḫāṭe: H.
[3121] seeşkurenneke: leeşkurenneke: [şiirin aslında]
[3122] ḥāvī: ḥādī:[şiirin aslında]
[3122] [Şiirin aslı:
فلو شكرت أياديكم وأنعمكم
لما أحاط بها وصفي وتعدادي
لأشكرنك ما ناح الحمام و ما
حدا على الصبح في إثر الدجى حادي
Felev ẕekertu eyyādîkum ve enʿumekum
Lemā eḫāṭe bihā vaṣfî ve taʿdādî
le'eşkurenneke mā nāḥe'l-ḥemāmu ve mā
Ḥadā ʿalā'ṣ-ṣubḥi fī-iṣri'd-ducā ḥādī]
[Beyitlerin çevirisi şiirin orijinaline göre yapılmıştır.] Eğer iyiliklerinize ve nimetlerinize teşekkür edecek olsam / Ne tavsifim ve ne de tek tek sayışım onları ihata edebilir / (O yüzden) teşekkür edeceğim sana, güvercinler ötüşmeye ve / Gecenin karanlığı sonrası sabah vakti kervanbaşı şarkısını mırıldanmaya devam ettikçe…

neṯr[3124]: Şükr-güẕārī-i[3125] niʿmet-i (2) iltifātiçün pāz sergerde-i[3126] āsitān-būsī-i[3127] bārgāh-ı faẖīlet-penāh vācibātdan iken żaʿf-ı (3) mizāc-ı ṣaʿb[3128] ʿilāc iḳtiżāsıyla ol arzūdan vāyemiz ḥırmān oldı.

şiʿr:

لقد عاداني الدهر بتأخيري عن الحضرة

فما ألقى من العلة ما ألقى من الحسرة

Leḳad ʿādāni'd[3129] (4) -dehru bi-te'ḫīrī ʿani'l-ḥaḍreti

Femā elḳā mine'l-ʿilleti mā elḳā[3130] mine'l-ḥasreti[3131] **[T-76a]**

neṯr[3132]: Velihaẕā taḳbīl-i enāmil-i kerīme (5) leri ḥavāle-i niyāz-nāme-i perīşān-raḳam-ı kitāb-ı niṣāb olup bu beytiñ maʿnāsı ile veche-i[3133] ḫiṭāb (6) olmışdur[3134].

şiʿr:

قبل أنامله فلسن أناملا

لكنهن مفاتح الأرزاق

Ḳabbil enāmilehu felesne enāmilen

Lākinnehunne mefātiḥu'l-erzāḳi[3135]

neṯr[3136]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ (7)

şiʿr:

الله يبقيك لنا سالما

برداك تعظيم وتبجيل

[3124] neṯr: -T.
[3125] şükr-güẕārī-i: şükr-güẕāri-yi: T.
[3126] sergerde-i: sergerde: H.
[3127] āsitān-būsī-i: āsitān-būsi-yi: T.
[3128] ṣaʿb: ẓaʿf: T.
[3129] ʿādānī: ʿādātī?: H; nāfesenī: [şiirin aslında]
[3130] elḳā: elfā?: T.
[3131] Zaman huzurunuza çıkmamı geciktirmek/engellemek suretiyle bana düşmanlık etti / (O yüzden) hastalık namına çektiğim, (size karşı duyduğum) hasretimdendir. (Ebû Firâs el-Hamdânî)
[3132] neṯr: -T.
[3133] veche-i: veche: T.
[3134] olmışdur: olmışd[ur]: T.
[3135] Onun parmaklarını öp çünkü bunlar parmaklar değil; bunlar rızık anahtarlarıdır. (Sarî' el-Ğavânî)
[3136] neṯr: -T.

Allāhu yubḳīke lenā sālimen

Burdāke taʿẓīmun ve tebcīlu[3137] (8)

[***]

3.2.37. [37. Mektup] Kibārdan birīne ihdā olınan mektūbdur[3138] (9)

كذب المبخل للزمان و انت من

جدوى انامله و من اهدائه

امن الزمان و ان اساء ملامتي

وألوم دهرا أنت من أبنائه

Keẕibe'l-mubeḫḫilu li'z-zemāni ve ente min

Cedvā[3139] enāmilihi ve min ihdāihi

Emine'z-zemānu ve in esāe (10) melāmetī

Ve elūmu dehren ente min ebnāihi[3140]

حقق الله آماله

ḥaḳḳeḳallāhu āmālehu[3141]

وجعل اليد العليا له

ve ceʿale'l-yede'l-ʿulyā lehu[3142]

ووفقه لسائر مراضيه

ve veffeḳahu (11) li-sāiri merāḍīhi[3143]

وجعل حال مستقبله خيرا من ماضيه

ve ceʿale ḥāle mustaḳbelihi ḫayran min māżīhi[3144]

Tūtiyā-yı girān-bahā-yı ḫāk-i pāk-ı (12) pāy-ı şerīfleri ile dīde-i miḥnet-dīde iktiḥāl olınup ʿarża-dāşt-ı bendegī budur ki (13) ümīdgāhā menāṣıb-ı ʿulemādan[3145] irāde-i vezīriyye tīr-

---

[3137] Allah seni bize sağ salim bıraksın. Bürden şeref ve saygınlıktır. (İbnü'r-Rûmî) (Denilmek istenen şu ki şeref ve saygınlık, üstündeki bürde gibi seni bürür olsun.)

[3138] Bu mektup İ, B ve S nüshalarında yoktur.

[3139] cedvā: c-v-d-y?: H.

[3140] Zamana cimrilik isnad eden yalan söyledi ki sen / Onun parmaklarının armağanlarından ve onun bir hediyesisin /…/ Zaman (seninle) güvene erdi; bana melâmeti kötü olsa da / Oğullarından biri senin olduğun bir zamanı kınar mıyım hiç? (et-Tihâmî)

[3141] Allah umutlarını gerçekleştirsin.

[3142] Üstün/veren eli onunki kılsın.

[3143] Sâir gönül hoşluklarına muvaffak kılsın.

[3144] Allah onun geleceğinin hâlini geçmişinden daha hayırlı kılsın.

[3145] ʿulemādan: ʿulemāda: T.

i peykān-kende[3146] gibi te’ṣirden bī-nāṣīb idügi (14) ḳarār-dāde-i ṣiġār u kibār olup ḥall u ʿakd-ı menāṣıb vābeste-i re’y-i ṣevāb-nümā-yı üstāẕ-ı (15) melāẕ olmaġıla ālāyiş-i müdāḫale-i ġayrdan pāk olduġı maʿlūm-ı ʿālemiyān ve maḥsūs-ı (16) ḫalḳ-ı cihāndur.

mıṣrāʿ:

یک توجه از تو در کارست و عالم یک مراد

Yek teveccüh ez-tū der-kārest u ʿālem yek murād[3147]

şiʿr:

اذا نظرت سعدی الی بنظرة

فلا أنعمت نعم و لا اجملت جمل

İẕā neẓeret Suʿdā (17) ileyye bi-naẓretin

Felā enʿamet NuʿmunvelāecmeletCumlun[3148]

neṣr[3149]: Ḫudāyigānā bende-nüvāzā bu defʿa incāz-ı vāʿd (18) ve[3150] ītā-yı[3151] ʿahd buyurılup bende-i bī-kes ü bī-günāhı cellād-ı ḫūn-rīz-i siyāset ki ḥırmān (19) pençesinden ḫalāṣ içün ʿināyet-i ʿaliyyeleri der-kār olursa Rabb-i ʿİzzet *cellet*[3152] *ʿaẓametuhu (20) ve ʿazzet*[3153] şāhid olsun ki min baʿd Mevleviyyet ʿunvānıyla muʿanven manṣıb ṭalebi içün taṣdīʿ u (21) evḳāt-ı ʿazīzeleri taẓyīʿ olınmaya. Bu ṭarīḳiñ lāşe-i seg u gurbesiyle iştirāk ʿaẕābı (22) cān-ı nā-tüvāna te’ṣīr idüp maġz-ı üstüḫ̆ānım āgāh olmışdur. **[T-76b]** Bir cemʿ-i perīşāndur ki ekṣeriyle (23) ḥayātda müşterek olmaḳdan ictināb olınup iḫtiyār-ı mevt nufūs-ı ʿazīze-i[3154] insāna[3155] (24) āsān görinüyor.

beyt:

بو العجب جمع پریشان که عجب باشد اگر

جلد آهوی ختن فرق کند از تیماج

[3146] kende: kend: H.

[3147] İstenen senden (sade) bir iltifattır ve (gerisi) bir âlem(-i) murâttır.

[3148] [T nüshasının derkenarında şiirin anlamından uzak şöyle bir kayıt vardır: Eğer maḥbūbe baña bir naẓar-ı lutf ile nigāh iderse çār-pā çār-pā ve cemel cemel olmasa mühim değildir.] Beyitin kısaca anlamı ise şöyledir: Eğer Su'dâ bana bir bakış lutfederse / Artık ne Nu'm'un nimeti gelsin ne de Cuml'un cemâli…

[3149] neṣr: -T.

[3150] ve: -H.

[3151] ītā-yı: īfā-yı: T.

[3152] cellet: celle: T.

[3153] ve ʿazzet: -T.

[3154] ʿazīze-i: ʿazīze: H.

[3155] insāna: kirāma: T.

Bu'l-ʿaceb cemʿ-i perīşān ki ʿaceb bāşed eger

Cild-i āhū-yı ḫuten (25) farḳ kuned[3156] ez[3157]-tīmāc[3158/3159]

neşr[3160]: Cism-i zār-ı nā-tüvāne[3161] nevāle-i dehān görilince[3162] loḳma-i çerb-i menāṣıbla[3163] leẕẕet **[H-124a]** (1) -resān-ı kām olmaḳ iltizām olınmayup ancaḳ nevbet-i ḫ̆an-sālar-ı[3164] iltifātları ʿarżagāh-ı (2) ḫ̆āhiş olur. Bende-perverā bilmem ḥamiyyet-i ʿilmiyye midür ġayret-i cāhiliyye midür bir derd-i bī (3) -dermāna mübtelā olduḳ ki eger nūş-dāru-yı dāru'ş-şifā-yı iḥsānları meded-resān u[3165] çāre (4) -sāz olmaz ise nā-kām u[3166] nā-murād ʿālem-i fānīye[3167] ḫayr bād[3168] itmek muḥtemeldür.

şiʿr:

قضى كل ذي دين فوفى غريمه

وعزة ممطول معنى غريمها

Ḳaḍā kullu ẕī deynin fe-veffā (5) ġarīmehu

Ve ʿİzzetu memṭūlun[3169] muʿannā ġarīmuhā[3170]

neşr[3171]: Lillāhi teʿālā ve li-Resūlihi

beyt:

در حق ما بسست ان لطف كه می فرمایی

سخت خوبست ولیكن قدری بهتر از این

[3156] kuned: kunend: [şiirin aslında]

[3157] ez: er?: H.

[3158] tīmāc: [şiirin aslında] tutmaç?: H, T.

[3159] Acayip mi acayip karmakarışık bir topluluk ki şaşılır / Hoten ceylanının derisini keçi derisinden ayırabilirlerse eğer!

[3160] neşr: -T.

[3161] nā-tüvāne: nā-tüvān: T.

[3162] görilince: kör olınca?: T.

[3163] menāṣıbla: menāṣıyla?: H.

[3164] ḫ̆an-sālar-ı: ḫun-sālar-ı?: T.

[3165] meded-resān u: meded-resān-ı: H.

[3166] kām u: kām-ı: H.

[3167] fānīye: fānīyye: H.

[3168] bād: yād: T.

[3169] memṭūlun: meḥtūle: T.

[3170] Her borçlu borcunu ödedi ve alacaklısına vefa gösterdi / İzzet ise sürüncemede; alacağı karşısında zahmet içinde… (Kesîr İzzet)

[3171] neşr: -T.

Der-ḥaḳḳ-ı mā besest ān[3172] luṭf ki (6) mī-fermāyī

Saḫt ḫūbest ve-līkin ḳaderī bih-ter ez-īn[3173]

beyt:

مدت دولت تو باد چنان

كه برد رشک ماضيش بر حال

Muddet-i devlet-i tū bād çunān (7)

Ki bured reşk-i māżiyeş ber-ḥāl[3174]

şiʿr:

ولا زال للايام طول على الورى

وما الطول الا ان يطيل لك العمر[ا]

Velā-zāle li'l-eyyāmi ṭūlun ʿale'l-verā

Vemā'ṭ-ṭūlu illā (8) en yuṭīle leke'l-ʿumr[ā][3175]

[***]

3.2.38. [38. Mektup] Eḥibbādan birine tehniyet-i manṣıb içün irsāl olınan mektūb-ı merġūbdur[3176] (9)

Rūy-māl-ı dergāh-ı feżā'il-penāh *ḥuffe*[3177] *bi-ʿavni'l-ilāh ʿamme ālāh*[3178]/[3179] ber-vefḳ-i dil-ḫᵕāh taḳdīm olınduḳdan (10) soñra ʿarża-dāşt-ı pīş-ṭāḳ-ı bülend-revāḳ-ı bārgāh-ı fevāżıl[3180]-destgāh[3181] oldur ki

mıṣrāʿ:

زكات سر بلنديها نگاهی زير پا ميكن

[3172] mā besest ān: men lebet īn luṭf: [şiirin aslında]

[3173] Bizim hakkımızda buyuracağın o lütuf yeterlidir. Çok (olması) hoştur fakat az birazı bundan daha iyidir. [Bu beytin ikinci dizesi Hâfız'ındır ama birinci dizesi yazar tarafından değiştirilmiştir.]

[3174] Müddet-i devletin payidâr olsun senin /Öyle ki geçmişin (imdi üzerindeki) hasedini derhâl kessin. (Vahşî)

[3175] Günlerin mahlukat üzerinde hâlâ bir uzunluğu vardır / Uzunluk dediğinse ancak senin ömrünü uzatandır.

[3176] Eḥibbādan … merġūbdur: Eḥibbādan birine tehni´et-i manṣıb içün irsāl olınan mektūb-ı merġūbdur: T. Bu mektup B, S, İ nüshalarında yoktur.

[3177] ḫuffe: ḫuffe?: H.

[3178] ālāh: ālāuh: T.

[3179] Allah'ın inâyetiyle çevrili olsun/olasın, (üzerimizdeki) nimetleri/ihsânları umûmi olsun.

[3180] fevāżıl: fevāṣıl?: T.

[3181] destgāh: dāstgāh?: H.

Zekāt-ı (11) ser-bulendīhā nigāhī zīr-i pā mī-kun[3182]

neṣr[3183]: mefhūmı der-kār olup ḥāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen (12) -güẕār-ı ḫāṭır-ı[3184] ʿāṭır-ı mekārim-perdāz olmaġıla[3185] bülend-pervāz-ı evc-i iʿzāz olursa

beyt:

همنشینم بخیال تو و آسوده دلم

کاین وصالیست که در پی غم هجرانش نیست

Hem-nişīnem be-ḫayāl-ı (13) tū vu[3186] āsūde-dilem

K'īn viṣālist ki der-pey[3187] ġam-ı hicrāneş nīst[3188]

neṣr[3189]: Ġıbbe-zā rikāb-ı (14) zer-endūd-ı hilāl-āsāları māh-ı nev gibi ufḳ-ı dāru's-salṭanatdan[3190] **[T-77a]** nümāyān olduġı ḫaber-i meserret-eṣerleri (15) āyā ne zamānda gūş-güẕār-ı pīşgāh-ı şuʿūr olur diyü ḥalḳā-ı[3191] dürr ve[3192] lūle-i çeşme-ṣıfat çeşm[3193] u gūş (16) be-rāh iken ser-pūş-i[3194] sürūş-ı müjde-resān-ı ġaybile[3195] ber-vefḳ-i dil-ḫᵕāh encümen-ārā-yı ḳarārgāh-ı iḳbāl-penāh (17) olduḳları peyām-ı sürūr-encāmı cilve-perdāz-ı ḳāḫ-ı ṣimāḫ olduḳda selāmet-i ẕāt-ı melekiyyu's (18) -ṣıfātları içün ki ʿarafāt-ṣıfāt-ı hamīde vü ṭavāfgāh-ı ḫiṣāl-ı pesendīdedür secde-i şükrāne-i[3196] niyāz (19) -mendāne[3197] *kemā huve'l-vācib* taḳdīm olınup dā'imā levḥ-i ārzūların ṣuver-i emānī reşkīn-sāz-ı (20) nigārsitān-ı mānī ḳılmaḳ içün dest-i duʿā-yı bī-riyā ber-dāşte-i dergāh-ı rāḥat-penāh-ı (21) kibriyā ḳılındı[3198].

[3182] Âlicenaplıkların zekâtını ayak altına (şöyle) bir bakış eyle… (Anladığımız kadarıyla beyitte: Himmet eyle de şu bendene bir bak, demek istenmiştir.)
[3183] neṣr: -T.
[3184] ḫāṭır-ı: ḥāṭır-ı: T.
[3185] olmaġıla: olmaġla: T.
[3186] tū vu: tū: H.
[3187] pey: vey: H.
[3188] Senin hayalinle hem-nişinim ve gönlüm huzurludur / Bu öyle bir visaldir ki nihayetinde gam-ı hicran yoktur. (Zevkî Kâşânî)
[3189] neṣr: -T.
[3190] salṭanatdan: salṭanadan: H.
[3191] ḥalḳā-ı: ḫalḳā-ı: H.
[3192] ve: -T.
[3193] çeşm: cism: H.
[3194] ser-pūş-i: ser-pūşī-i: T.
[3195] ġaybile: ġaybla: T.
[3196] şükrāne-i: şükrāne: H.
[3197] niyāz-mendāne: niyāz-meydāne?: H.
[3198] ḳılındı: ḳılınup: T.

beyt:

دعایی میکنم یا رب بدین آلوده دامنی

مکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خود

Duʿayī mī-kunem yā Rab bedīn ālūde dāmenī

Me-kun şermende pīş-i ḳudsiyānem (22) ez-duʿā-yı ḫod[3199]

neşr[3200]: Bendegān-penāhā ümīdgāhā muʿāmele-i bende-fürūşānelerine şāhid-i iʿtidāl (23) câme-ḫāne-i taḥsînde pūşānîde-i[3201] perniyān-ı istiḥsān u perend-pesend olup

mışrāʿ[3202]**:**

من شهد له خزيمة فحسبـ[ـه]

Men şehide lehu[3203] (24) Ḫuzeymetu[3204] fe-ḥasbu[hu][3205]

neşr[3206]: mefḥūmı üzre şübūt-ı ḥüsn-i hālde şehādet-i ʿaliyyeleri kāfī vü (25) pesend[3207] olduġı berīd-i ḫuceste-nüvīd-i ṣabāyla[3208] resānîde-i cilvegāh-ı güş olmışdur.

mışrāʿ: [H-124b] (1)

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde pādişehem ʿumr ber-mezīd[3209]

neşr[3210]: Hemvāre[3211] ṭarīḳa-i bende-perverī ḳadem-i keremiyle (2) meslūk olup aṣḥab-ı ḥüsn-i sülūk āsūde-i sāye-i ḥimāyet-i ʿālī-ḥażret-i bende-nüvāz (3) çāre-sāz olmadan ḫālī olmaya.

şiʿr:

و بقیت للراجین یا مولای ما

رقص القضیب وغنت الورقاء

[3199] Ya Rabb! Bir dua ediyorum bu kirli eteğimle / Kendi duamdan utandırma beni meleklerimin önünde.
[3200] neşr: -T.
[3201] pūşānîde-i: pūşānîde: H.
[3202] mışrāʿ: -T.
[3203] lehu: -T.
[3204] Ḫuzeymetu: Ḫuzetme?: H.
[3205] *Huzeyme kime şahitlik ederse kendisine yeter.* (Hadis)
[3206] neşr: -T.
[3207] pesend: besende?: T.
[3208] ṣabāyla: ṣabā ile: T.
[3209] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!
[3210] neşr: -T.
[3211] hemvāre: hemvāre-i: H.

Ve baḳīte li'r-rācīne yā mevlāye mā

raḳaṣe'l-ḳaḍību (4) ve ġanneti'l[3212]-verḳāu[3213/3214]

mışrāᶜ[3215]:

دعای خالص من پس رو مراد تو باد

Duᶜā-yı ẖāliṣ-i men pes-rev-i murād-i tū bād[3216]

neşr[3217]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ saᶜādet (5) ziyādet

[***]

3.2.39. [39. Mektup] Kibārdan birine ihdā olınmışdur[3218] (6)

Rūy-māl-ı ṣaff-ı niᶜāl-ı meclis-i behişt-āsā-yı[3219] maḥdūmı *ḫuffe*[3220] *[bi]-ᶜavni'l*[3221]-*Ḳayyūm* ki pīşgāh-ı (7) dānişverān-ı feżā'il-penāhdur k*emā ḫuve'l-vācib* taḳdīm olınduḳdan soñra **[T-77b]** sāḥa-i faẓl (8) u ᶜirfāna ᶜarża-dāşt-ı niyāzmendāne[3222] oldur ki eger ḫāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen (9) -güẕār-ı ḫāṭır-ı ᶜāṭır-ı siḥr-āṣār olmaġıla bülend-pervāz-ı evc-i iᶜzāz olursa

beyt:

شبهای هجر را گذراندیم و زنده ایم

ما را بسخت جانی خود این گمان نبود

Şebhā-yı (10) hecr-rā guẕerāndīm u zindeīm

Mā-rā be-saḫt-cāni-yi ḫod[3223] īn gumān ne-būd[3224]

[3212] ġanneti: ᶜa-n-t: T.

[3213] verḳāu: verḳā: H.

[3214] Dallar raksettiği, güvercinler ötüştüğü müddetçe ümitvârlar için baki kalasın ey efendim!

[3215] mışrāᶜ: -T.

[3216] Benim halis duam, senin murâdının ardınca olsun. (Hâkânî)

[3217] neşr: -T.

[3218] Bu mektup İ, B ve S nüshalarında yoktur.

[3219] -āsā-yı: -miṣāl-ı: T.

[3220] ḫuffe: ḫuffe?: H.

[3221] [bi]-ᶜavni'l: bi'l-ᶜavni'l?: H, T ["bi'l-ᶜavni" hatalı kullanımdır. Bu kayıtla, Kayyum yardımla… gibi anlamsız bir ifade ortaya çıkar. Doğrusu bi-ᶜavni'l-Ḳayyum olması gerekir. Bu şekilde ise anlam: Kayyum olan Allah'ın inayetiyle…]

[3222] niyāzmendāne: niyāzmendān: H.

[3223] cāni-yi ḫod: cānī-i: H.

[3224] Hicrân gecelerini geçirdik/atlattık ve hâlâ hayattayız/zindeyiz / *Bizim bu pek canlılığımızdan öz şüphemiz yok idi* [?] (Şekîb-i Isfahânî)

neṯr[3225]: Ġıbbe-zā (11) elsine-i vārid u ṣādırdan muʿāmele-i bende-fürūşāneleri güş-güẕār olduḳça çeşm-i (12) eşk-bār ki reşk-fermā-yı ebr-i bahārdur sīr-āb-sāz-ı ḫāk-i pāk-ı secdegāh-ı niyāz olup (13) duʿā-yı devlet-i rūz-efzūnları dībāce-pīrāy-ı dīvān-ı aʿmāl olmışdur.

beyt: (14)

دعایی میکنم یا رب بدین آلوده دامنی
مکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خود

Duʿayī mī-kunem yā Rab bedīn ālūde dāmenī
Me-kun şermende pīş-i ḳudsiyānem[3226] (15) ez-duʿā-yı ḫod[3227]

neṯr[3228]: Biraz müddet idi ki hünerverān-ı ʿālem perde-yāfte-i ʿanākib-i nisyān (16) olup kālā-yı girān-bahā-yı istiʿdād çār-sū-yı zamānede metāʿ-ı kem-ḫar olmaġın (17) püşt-i pā-zede-i nā-ehlān olmaġıla[3229] ol cins-i girān-māyeniñ nāmı maḥrūm-güẕār-ı (18) zebān-ı ḫarīdārān olduḳda erbāb-ı ʿilm u ʿirfān bi'ż-żarūre berçīde-dehān olmaġın (19)

beyt:

جایي روم که جنس فضیلت خرد کسی
نام متاع من به زبان آورد کسی

Cāyī revem ki cins-i fażīlet[3230] ḫared kesī
Nām-ı metāʿ-ı men be-zebān āvered (20) kesī[3231]

neṯr[3232]: mefhūmıyla āheng-i terāne-i nā-murādāne iderken nā-gāh teġāfül-i ḳıymet-şināsān-ı (21) dānā[3233] ol biḍāʿatı revā görmedügi pertev-āndāz-ı pīşgāh-ı şuʿūr olıcaḳ dil-i nevmīd-i (22) erbāb-ı istiʿdād mevc-ḫīz-i deryā-yı ḫūn iken dem-sāz-ı ḳarār u sükūn oldı.

şiʿr: (23)

[3225] neṯr: H.
[3226] ḳudsiyānem: ḳudsiyātem?: T.
[3227] Ya Rabb! Bir dua ediyorum bu kirli eteğimle / Kendi duamdan utandırma beni meleklerimin önünde.
[3228] neṯr: -T.
[3229] olmaġıla: olmaġla: T.
[3230] fażīlet: vefā-rā: [şiirin aslında]
[3231] (Öyle) bir yere gideyim ki fazilet cinsini satın ala(n) biri(leri olsun) / Benim metaımın adını dile getire(n) biri(leri olsun). (Vahşî)
[3232] neṯr: -T.
[3233] dānā: vü e-n-e?: T.

وبضاعة الفضلاء ان نفقتها

نفقت وان كسدتها لم تنفق

Ve biḍāʿatu'l-fuḍalāi in nef(f)eḳtehā[3234]

Nefeḳat[3235] ve in kes(s)edtehā lem tunfeḳi[3236]

neşr[3237]: Ḥaḳḳā ki ḫazef (24) ü elmās pille vü[3238] bahāda hem-seng ü perniyān ü kirbās ḫulle-i ṣafāda[3239] hem-renk olduġı (25) ḫayret-efzā-yı kār-āgehān-ı cihān olur[3240].

beyt:

جای آن است که خون موج زند در دل لعل

زین تغافل که خزف میشکند بازارش

Cāy-ı ānest ki ḫūn mevc zened der-dil-i **[H-125a]** (1) laʿl

Zīn teġāful[3241] ki ḫazef mişkened bāzāreş[3242]

neşr[3243]: *Bi-faḍlihi subḥānehu ve ṭavlihi* keştī-i[3244] ümīd-i erbāb-ı[3245] (2) **[T-78a]** dāniş fürū-bürde-i gird-i bād-ı ıżṭırāb iken mehebb-i efḍāldan bād-ı şurṭa-i ʿināyet (3) vezān olmaġıla lenger-endāz-ı sāḥil-i murād olmışdur. Eyyām-ı devlet-i ebed peyvend-i ehil-perver-i feżā'il (4) -destgāh *eyyedehullāhu ve ḳavvāhu* pey-bürde-i menzilgāh-ı ḫulūd ve ẓıll-ı ẓalīl-i ʿālī-ḥażret-i fevāżıl-penāh (5) *naṣarahullāhu*[3246] *ʿalā ʿidāh*[3247] sāye-i āfitāb-ı ḳarību'l-maṭlaʿ gibi memdūd olmaḳ duʿāları ümmīdi[3248] ki (6) ruḫṣat[3249]-dāde-i perde-dār-ı bārgāh-ı ḳabūl ola.

و ما ذلك على الله بعزيز

[3234] nef(f)eḳtehā: tef(f)eḳtehā?: H.
[3235] nefeḳat: tefeḳadet?: H.
[3236] Fazılların metâını harcadığında revâç bulur / Kesâda bıraktığında ise revâçtan mahrûm olur.
[3237] neşr: -T.
[3238] pille vü: pille-i: T.
[3239] ṣafāda: ż-e-d-h?: H.
[3240] olur: olmuşdur: T.
[3241] teġāful: teġābun: [şiirin aslında]
[3242] Yer o yerdir ki kan la'lin gönlüne dalga (dalga) vura / Bu ziyân/gaflet hâline ki hazef kırar pazarı. (Hâfız)
[3243] neşr: -T.
[3244] keştī-i: keşti-yi: T.
[3245] erbāb-ı: [H nüshasında bu kelime tekrar edilmiştir.]
[3246] naṣarahullāhu: naṣarallāhu?: H.
[3247] Allah düşmanlarına karşı ona nusret versin.
[3248] ümmīdi: ümīddür: T.
[3249] ruḫṣat: ruḥṣat: H.

Vemā ẕalike ʿalellāhi bi-ʿazīz[3250]

beyt:

اجابت بر اجابت صف زد ای دل

مگر بازت دعایی بر زبانست

İcābet ber-icābet (7) ṣaf zed ey dil

Meger bāzet duʿāyī ber-zebānest[3251]

neşr[3252]: Bāḳī

beyt[3253]**:**

مدت دولت تو باد چنان

که برد رشک ماضیش بر حال

Muddet-i devlet-i tū (8) bād çunān

Ki bured[3254] reşk-i māżiyeş ber-ḥāl[3255]

[***]

3.2.40. [40. Mektup] [B-109a] [S-31b] [İ-38a] Gencīne-küşā-yı faż̧l u efḍāl ve zīver-i destgāh-ı (9) saʿādet ü iḳbāl merḥūm ʿAzmī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur[3256] **(10)**

Ṭarīḳa-i ʿibāret-perdāzī-i[3257] münşiyāne meslūk-i ḳadem-i ḳalem olmaḳ şīve-i ʿādet-perestān-ı (11) zamāne[3258] olmaġın şebdīz-ḫāme-i germ-ʿināne ol vādīde çāşnī-i[3259] tāziyāne revā görülmeyüp (12) sāḥa-i ʿīlm u faẕl u ʿirfāna duʿā-yı ḫulūṣ āşinā-yı riyā-

---

[3250] ***Bu, Allah için güç de değildir.*** Fâtır 35/17.

[3251] Saf bağladı ey gönül icâbet icâbet üzre / (Ya Rab!) yine bir dua var (şu) dil(im) üzre.

[3252] neşr: -T.

[3253] beyt: -T.

[3254] bured: bı-bured: T.

[3255] Müddet-i devletin payidâr olsun senin / Öyle ki geçmişin (imdi üzerindeki) hasedini derhâl kessin. (Vahşî)

[3256] Gencīne-küşā-yı … ihdā olınmışdur: Gencīne-küşā-yı faż̧l u zīver-i destgāh-ı saʿādet ü iḳbāl merḥūm ʿAzmī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne ihdā olınmışdur: T; Merḥūm ʿAzmī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne: B; Gencīne-küşā-yı faż̧l u efḍāl ʿAzmī-zāde Efendi'ye irsāl itdügi mektūbdur: İ; Gencīne-küşā-yı faż̧l u efḍāl zīver-i destgāh-ı saʿādet ü iḳbāl merḥūm ʿAzmī-zāde Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi belāġat-nāme-i maṭbūʿdur: S.

[3257] -perdāzī-i: -perdāzi-yi: H, T, S, İ.

[3258] zamāne: zamān: S, H.

[3259] çāşnī-i: çāşni-yi: İ.

bīgāne berīd-i ḫuceste-nüvīd-i ṣabā ile[3260] resānīde[3261] (13) ḳılındıḳdan soñra pīşgāh-ı efḍāl u iḥsāna ʿarża-daşt-ı niyāzmendāne[3262] oldur ki (14) eger[3263] ḥāl-i zārdan istiḫbār gūşe-güẕār-ı ḫaṭır-ı ʿāṭır-ı siḥr-sāz-ı[3264] iʿcāz-perdāz[3265] olursa **[İ-38b]**

mıṣrāʿ:

خانه زاد محنتم آسودگی گم کرده ام

Ḫāne (15) -zād-ı miḥnetem āsūdegī gum-kerdeem[3266/3267]

neẕr[3268]**:** Meclis-i pür-berg ü[3269] sāz-ı menāṣıbda teng[3270]-ḥavṣalegān-ı bed-mest-i (16) ʿarbede-kīş[3271] cām-ı leb-rīz-i pey-der-peyden[3272] dā'imā şemʿ-ṣıfat ser-germ ü[3273] ser-endāz u[3274] maḫmūrān-ı ḫuşk (17) -leb ü[3275] tefsīde-ciger ārzū-yı teh-i cürʿa-i nāçīzile[3276] dem-be-dem **[S-32a]** ṣubḥ gibi ḫamyāze-rīz olup hilāl (18) -āsā dehen-bāzdur.

beyt:

بادهٔ این شیشه بیش از ساغر اغیار نیست

بشکنیم از جای دیگر ما خمار خویش را

Bāde-i īn şīşe bīş[3277] ez-sāġar-ı aġyār nīst

Bı'şkenīm ez-cāy-ı[3278] (19) dīger mā ḫumār-ı ḫ‿īş-rā[3279]

[3260] ile: -İ, -H.
[3261] resānīde: resānende: S.
[3262] niyāzmendāne: müstemendāne: B.
[3263] eger: -H, -T.
[3264] siḥr-sāz-ı: siḥr-āṣār-ı: B.
[3265] iʿcāz-perdāz: -B.
[3266] gum-kerdeem: kem-dīdeīm: B, İ; key dīdeem: S.
[3267] Mihnetin çocuğuyum, huzuru kaybetmişim (H, T) /huzuru az görmüşüz (B) /huzuru az görmüşüm (İ) /huzuru ne zaman görmüşüm (S).
[3268] neẕr: -T, -B, -İ, -S.
[3269] ü: - H.
[3270] teng: tenük: T.
[3271] -kīş: -kīs: B.
[3272] pey-der-peyden: der-peyden: T.
[3273] ser-germ ü: ser-germ-i: B.
[3274] ser-endāz u: ser-endāz-ı: H.
[3275] ü: H, T.
[3276] nāçīzile: nāçīz ile: T, B, İ, S.
[3277] bīş: pīş: H.
[3278] cāy-ı: cām-ı: T.
[3279] Bu şişenin badesi ağyârın kadehinden artık değil / (Gel) kıralım biz kendi humarımızı başka yerde(n). (Vahşî)

neşr[3280]: Loḳma-i **[T-78b]** çerb[3281] ü şīrīn-i simaṭ-ı[3282] menāṣıb hemīşe dest-bāẕīde-i[3283] **[B-109b]** sīr (20) -ḫūrān[3284]-ı ẕille-bend-i nevāle-pīç[3285]-i nāştāyān-ı[3286] tehī-miʿde-i[3287] germ-işţihā dā'imā mihmān-ı ḫˇān-ı hīç (21) -der-hīç[3288] olmaḳ muḳteżā-yı ḫˇān-sālar-ı rūzigār[3289] olıcaḳ ol[3290] ḫˇān-ı yaġmā[3291] güẕāşte-i gürisne-çeşmān (22) olup temāşā-yı loḳma-rübāī-yi[3292] mübtelāyān-ı cūʿu'l-baḳar neşāṭ-engīz-i dil-i himmet-i bülend[3293]-i istiġnā-pesend (23) olduġı evlādur.

şiʿr[3294]:

إذا وقع الذباب على طعام
رفعت يدي ونفسي تشتهيه
وتجتنب الأسود ولوغ ماء
إذا كان الكلاب يلغن فيه

İẕā veḳaʿa'ẕ-ẕubābu ʿalā ṭeʿāmin
Refaʿtu yedī ve nefsī teşţehīhi
Ve tectenibu'l[3295] (24) -usūdu vulūġe[3296] māin[3297]
İẕā kāne'l-kilābu yeleġne[3298] fīhi[3299]

[3280] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3281] çerb: cerb?: H, T.
[3282] simaṭ-ı: -İ.
[3283] dest-bāẕīde-i: dest-bāẕende-i: H.
[3284] -ḫūrān: -ḫˇārān: S, B.
[3285] -pīç: -piç: B, S, İ; [b]-ḥ?: H.
[3286] naştāyān-ı: ve nāşnāyān-ı?: B; nāşyān-ı?: H; ve naştāyān-ı: İ, S.
[3287] miʿde-i: miʿde: H.
[3288] hīç-der-hīç: pīç-der- p-ḥ?: H.
[3289] rūzigār: r-v-r-g-a-r?: H.
[3290] ḫˇān-ı hīç...olıcaḳ ol: -B, -S, -İ.
[3291] yaġmā: [İ nüshasında yaġmā kelimesi tekrar edilmiştir.]
[3292] loḳma-rübāī-yi: loḳmā-i riyāyi?: H; loḳma-rübā-yi: İ.
[3293] himmet-i bülend: bülend-himmet: B, S; bülend-himmetān: İ.
[3294] şiʿr: naẓm: İ.
[3295] tectenibu: yectenibu: B, İ.
[3296] vulūġe: vulūʿe?: S.
[3297] māin: mā: H.
[3298] yeleġne: y-l-ʿ-n?: H.
[3299] Konacak olsa [bir] sinek bir yemeğin üzerine eğer / Çekerim elimi [ondan], olsa da nefsim onu arzu eder / İmtinâ eder aslanlar öyle bir suya varmaktan ki / Ona köpeklerin salyası değer.

neṣr[3300]: Fārażā tūṣmāl-ı[3301] eyyām ber-ḫilāf-ı ʿāde eger (25) nān-pāre-i[3302] ḫuşk ile nā-gāh yād-āver-i[3303] rūze-dārān-ı riyāżet-kīş[3304] ola seg-ṣıfatān **[H-125b]** (1) izdiḥām-ı[3305] kār-fermā-yı ḳuvvet-i cāẕibe-i nefs olmaġıla[3306] rubāyende-i[3307] nevāle olduḳlarından mā-ʿadā ġavġa-yı (2) derd-i ser-efzā ile[3308] bāʿiṣ-i **[İ-39a]** bī-zārī-i[3309] ḥayāt olur[3310]. Biz nāmzed-i ḳażā-yı[3311] Mıṣr olıcaḳ şūriş-i rūz-i rüsteḫīz (3) ve āşūb-ı ferdā-yı ḳıyāmet peydā[3312] olur. Ḫarber(r)e-i[3313] fülan-kes[3314] ser-dāde-i çerāgāh-ı Mıṣr olduḳda (4) aṣlā çūn ü çerā yoḳ.

mıṣrāʿ:

السعد فی طالع البهایم

es-saʿdu fi ṭāliʿi'l-behāyimi[3315/3316]

beyt:

گاو را کردند باور در خدایی عامیان

نوح را باور نمی کردند در پیغمبری

Gāv-rā kerdend bāver der-ḫudāyī (5) ʿāmiyān

Nūḥ-rā bāver ne-mī-kerdend[3317] der[3318]-peyġamberī[3319]

[3300] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[3301] tūşmāl-ı: nūşmām-ı?: İ.
[3302] nān-pāre-i: nān-pāre: T.
[3303] yād-āver-i: bād-āver-i: H.
[3304] -kīş: -keş: T.
[3305] seg-ṣıfatān izdiḥām-ı: seg-ṣıfatān izdihām-ı: H, İ; seg-ṣıfatān ola pür-izdiḥām-ı?: T.
[3306] olmaġıla: olmaġla: T, S, B, İ.
[3307] rubāyende-i: rubāyende: H; rubānīde?: T.
[3308] ser-efzā ile: ser-efzāyla: H; ser-efzāy ile: İ, S.
[3309] bī-zārī-i: bī-zāri-yi: T.
[3310] olur: olurlar: İ, B, S.
[3311] ḳażā-yı: ḳażā'-i: B, S.
[3312] peydā: beydā?: T.
[3313] ḫarber(r)e-i: ḫarbeze-i?: H; ḫarīre-i?: İ; ḫar-kurre-i: S.
[3314] fülan-kes: Çivi-zāde: H, T.
[3315] es-saʿdu...behāyimi: -İ.
[3316] [Mısranın öncesi ve zamane ehlinden şikayeti içeren şiirin çevirisi şöyledir: Aklın/ilmin üzerine dört tekbir vur: Ona yönelme / Ve yönel cehalete aşka tutulmuş gibi / Bir eşek gibi yaşa, mutlu yaşarsın /] Ki mutluluk, hayvanların bahtındadır. (Abdülkâhir el-Cürcânî)
[3317] ne-mī-kerdend: ne-dārend: [şiirin aslında]
[3318] der: r?: T.
[3319] [Şiirin orijinaline göre çevirisi:] İneğin ilahlığına imanı vardır avamın / (Ama) imanları yoktur Nuh'un peygamberliğine. (Senâî)

neşr[3320]**:** Şu ol[3321] ḫar daḫı ġalṭān-ı ʿalef-zār-ı Mışr olmaḳ (6) ārzūsında olup irsāl[3322] ile erbāb-ı istiʿdād beyninde kemāl-ı teżād var iken ol (7) ḥadīṣ-i **[S-32b]** mevżūʿı bize isnād ettügi[3323] girih-küşā-yı ḫande-i māder-i peser-mürde ve ḳahḳaha[3324] (8) -fermā-yı mātemiyān-ı Kerbelā olmışdur[3325]. Cenāb-ı fażīlet-penāh-ı taḳvā-destgāhları der-bāni-yi[3326] (9) bābü'l-lūḳ[3327] ve cārūb-keş-i[3328] beytü'l-luṭf ve tanẓīf-i kenīf-i ḥāretü'l[3329]-yehūddan[3330] mutaṣarrıf-ı (10) veẓāyif olup ḥālā vesāṭet-i niyābetle[3331] edā'-ı ḫidmet iderken niçe şāyeste-i ḳażā olurlar[3332]. (11)

şiʿr: [T-79a]

لقد هزلت حتى بدا من هزالها

كلاها و حتى سامها كل مفلس

Leḳad hezilet/huzilet ḥattā bedā min huzālihā[3333]

Kulāhā ve ḥattā sāmehā[3334] kullu muflisin[3335]

neşr[3336]: Ḥāḳḳā ki rekāket-i (12) müşāreket-i behāyim ber-taraf-sāz-ı ḫ̆āb-ı[3337] rāḥat ve ḫār-endāz-ı pister-i[3338] āsāyiş ü istirāḥat[3339] olmaġın (13) dām-ı[3340] iştirāk-ı ded u

[3320] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3321] Şu ol: fülān: B, S, İ.
[3322] irsāl: irtişāl: B; ārsā: S.
[3323] ettügi: itdigi: İ, S.
[3324] ḳahḳaha: ḳaha?: H.
[3325] olmışdur: dīde olmışdur: B.
[3326] der-bāni-yi: der-bānī-i: B, S.
[3327] bābü'l-lūḳ: bābü'l-ʿulūḳ: S; bābü'l-lūġ?: İ; yābü'l-lüḳ?: H.
[3328] cārūb-keş-i: çārū-keş-i: H; cārū-keşī-i: B; çārū-kes-i?: İ.
[3329] ḥāretü: cāretü: İ.
[3330] yehūddan: yehūdda: İ.
[3331] niyābetle: niyābet ile: İ, S.
[3332] olurlar: olur: İ, S.
[3333] Leḳad... huzālihā: Leḳad nezelet hāy bedā nevāluha?: İ.
[3334] sāmehā: [şiirin aslında] istāmehā: T, B, S, İ; esāmehā: H.
[3335] Öyle bir arıkladı ki arıklamasından *kemikleri* görünür oldu ve her müflis onun için pazarlığa tutuştu.
[3336] neşr: -T, -B, -İ.
[3337] ḫ̆āb-ı: cevāb-ı: H.
[3338] pister-i: bister-i: İ.
[3339] ü istirāḥat: -B, -S, -İ.
[3340] dām-ı: -İ.

dāmdan[3341] ḫalāṣ içün ārẓū-yı menāṣıb[3342] se māhe-i[3343] zamāne endāḫte-i[3344] künc-i[3345] ṭāḳ-ı (14) nisyān olup menāfīʿ-i zerʿ ü żarʿ ile ḳanāʿat sermāye-i istirāḥat **[İ-39b]** olmaḳ muḳteżā-yı (15) sedād-i re'ydür.

beyt:

من آن نگین سلیمان به هیچ نستانم
که گاه گاه بر او دست اهرمن باشد

Men ān nigīn-i Suleyman be-hīç[3346] nestānem[3347]
Ki gāh gāh ber-ū dest-i ehrimen (16) bāşed[3348]

şiʿr:

وشر ما قنصته راحتي قنص
شهب البزاة سواء فيه والرخم

Ve şerru mā ḳaneṣethu rāḥatī ḳaneṣun
Şuhbu'l-buzāti[3349] sevāun fīhi ve'r-raḫamu[3350]

neşr[3351]: Ehil-perverī-i[3352] (17) rūzigār der-kār olmaġın muḳteżā-yı istiʿdād-ı dihḳānī ile sezāvār-ı kişt ü kār olanlar (18) murabbaʿ-nişīn-i çār-bāliş-i menāṣıb ve bi-ṭarīḳi'l-istiḥḳāḳ şāyestegān-ı menāṣıb bi'ż-żarūre (19) mübāşir-i zirāʿat u ḫarāṣet olurlar[3353].

mıṣrāʿ:

ای باد صبا این همه آوردهٔ تست

Ey bād-ı ṣabā īn heme āverde-i[3354] tust[3355/3356]

[3341] ded u dāmdan: dūd u āhdan: H.
[3342] ārẓū-yı menāṣıb: ārẓū-yı: T, H.
[3343] māhe-i: māhe H.
[3344] endāḫte-i: endāḫte: İ.
[3345] künc-i: -B.
[3346] hīç: h-y-ḥ?: S.
[3347] nestānem: bestānem: S.
[3348] Zaman zaman ifritin eline geçtikten sonra ben, öyle Süleyman mührünü bir pula bile almam. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 208)
[3349] buzāti: burāti?: İ.
[3350] Elimin avladığı en kötü av, bir avdır ki / Onda kurşunî şahinlerle akbabalar ortaktır. (el-Mütenebbî)
[3351] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3352] ehil-perverī-i: ehil-perveri-yi: T.
[3353] olurlar: olur: İ.
[3354] āverde-i: āverde: T.
[3355] tust: nist?: T.
[3356] Ey bâd-ı sabâ! Bütün bunlar (hep) senin getirdiklerindir. (Selmân Sâvecî)

neşr[3357]: Nerrād-ı (20) zamāne ʿaceb[3358] zārlar atar **[B-110a]** ve ḫayāl-bāz-ı felek ġarīb ṣūretler izḥār ider[3359]. **[S-33a]** El-ḥāṣıl naṣīb-i niṣāb-ı istiʿdād (21) ile çeşm-dāşt-ı ʿināyet-i rūzigār pey-bürde-i[3360] noḳṭa-i evc-i belāhetdür.

beyt[3361]:

مرا بر ساده لوحیهای حزنی خنده می آید

که عاشق کشت و چشم التفات از یار هم دارد

Me-rā ber-sāde (22) levḥīhā-yı Ḥuznī[3362] ḫande mī-āyed

Ki ʿāşıḳ geşt u[3363] çeşm-i iltifāt ez-yār hem[3364] dāred[3365]

neşr[3366]: (23) Bāḳī[3367]

şiʿr[3368]:

لا زلت في معزل عن كل نائبة

مسلما من صروف الدهر والغير

ما جن ليل ولاح الصبح يتبعه

وما ترنمت الأطيار في السحر

Lā-zilte fī maʿzilin ʿan kulli nāibetin

Musellemen min ṣurūfid-dehri[3369] ve'l-ġıyeri

Mā cenne leylun ve lāḥe'ṣ (24) -ṣubḥu yetbeʿuhu[3370]

Vemā terennemeti'l-eṭyāru fi's-seḥeri[3371]

[***]

[3357] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3358] ʿaceb: ʿacīb: İ.
[3359] izḥār ider: gösterür: B.
[3360] bürde-i: bürde: H.
[3361] beyt: naẓm: S.
[3362] Ḥuznī: ʿUrfī: İ.
[3363] u: -B.
[3364] hem: mi: İ.
[3365] Hüznî'nin budalalıklarına gülesim gelir benim / Ki âşık olmuştur, bir de yardan vefa bekler.
[3366] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3367] Bāḳī: -S.
[3368] şiʿr: şiʿr-i ʿArabī: S.
[3369] dehri: -B.
[3370] yetbeʿuhu: tetbeʿuhu: S.
[3371] Her türlü felaketten her dâim uzak kalasın / Salim olasın zamanın âfetlerinden ve cilvelerinden / Gece çökmeye ve ardından sabah görünmeye / Kuşlar seher vakitlerinde ötmeye devam ettikçe... (et-Tihâmî)

3.2.41. [41. Mektup] Ḥaleb-i şehbādan vālī-i vilāyet (25) ile olan mācerāyı iʿlāmiçün yazılmışdur[3372] [H-126a]

(1) Rüft ü[3373] rūb-ı cārūb-ı müjgānıyla ḫidmet-i dergāh-ı feżāil-penāh ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh taḳdīm olınup (2) ʿarżā-dāşt-ı pīşgāh-ı fevāżıl-destgāh oldur ki eger ḥāl-i zārdan istiḫbār ḥavāli-yi (3) ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı iʿcāz-perdāza güẕārile[3374] teşrīf-yāfte-i iʿzāz olursa

beyt:

همنشینم بخیال تو و آسوده دلم

کاین وصالیست که در پی غم هجرانش نیست

Hem-nişīnem be-ḥayāl-ı (4) tū vu āsūde **[T-79b]** -dilem

K'īn viṣālīst ki der-pey ġam-ı hicrāneş nīst[3375]

neşr[3376]: Ġıbbe-zā maḥmiyye-i Ḥaleb'e (5) vuṣūlümüzde henüz pā[3377]-nihāde-i zānūgāh-ı istirāḥat olmadın fermān-revā-yı vilāyet olan (6) ẓālim-i ġāşimile dest ü giribān olup dā'imā meyānımızda ceng ü peykār der-kār olduġı (7) ecilden sünūḥ iden aḥvālı inbā[3378] iḳtiżā itmişidi[3379]. Eġer[3380] ol gürisne-çeşmān-ı bī-dād-ı gürāz[3381]-dendān-ı (8) ḥırş u āzī-dırāz ve dehān-ferāḫ[3382]-ı ṭamaʿı ẓaḫm-ı nāṣūr-ı küşāde-leb gibi bāz idüb pes-mānde-i (9) ġāret[3383]-gerān-ı pīşīn olan fużalātı daḫı murġ-endāz itmege āġāz itmiş. Bi-ʿīnāyetihi teʿālā kār-fermā-yı (10) nīrū-yı bāzū-yı şerīʿat olmaġıla[3384] ol ḫᵛān-ı yaġmādan nevāle-i dehānī seng-i dendān-şiken (11) oldı. Pāy-mālī-i reʿāyā elsine-i vārid ü ṣādırdān güş-güẕār-ı sipehsālār-ı himmet-i bülend-i ʿadālet (12) -pesend olup ol şuhūd-ı ʿadli[3385] vü

[3372] Ḥaleb-i … yazılmışdur: Ḥaleb-i şehbādan vāli-yi vilāyet ile? olan mācerāyı iʿlām içün yazılmışdur: T. Bu mektup İ, B ve S nüshalarında yoktur.
[3373] rüft ü: rüft-i: T.
[3374] güẕārile: güẕār ile: T.
[3375] Senin hayalinle hem-nişinim ve gönlüm huzurludur / Bu öyle bir visaldir ki nihayetinde gam-ı hicran yoktur. (Zevkî Kâşânî)
[3376] neşr: -T.
[3377] pā: bā: T.
[3378] inbā: ibnā?: T.
[3379] itmişidi: itmişdi: T.
[3380] eġer: -H.
[3381] gürāz: ger: T.
[3382] ferāḫ: ḳarāḥ?: H.
[3383] ġāret: ʿādet: T.
[3384] olmaġıla: olmaġla: T.
[3385] ʿadli: ʿudūlı: T.

tezkiyede ḫāme-i ṣādıḳu'l-ḳavl-ı dürüst-güftār fermān-ber-dār (13) olduḳda āfitāb-ı nūr-pāş-ı ʿināyet-i sipehsālārı *meddellāhu ẓıllehu*[3386] aġāz-ı żiyā[3387]-resānī itmekle (14) kusūf-ı meẓālim müncelī olup āfitāb-ı[3388] memleket muşrıḳ u nūrānī olmışdur. *Lillahi'l-ḥamdu ve'l-minne* āteş-i (15) zebāne-keş-i bī-dād küşte-i seyl-āb-ı eşk-i sitem-dīdegān olduġı muʿāyene olındı. Bende-nüvāz (16) eslāfımız olan yādigār kemāl-i ḥırṣ u nihāyet-i ʿaczı cemʿ itmekle biraz müddet āb-ı cūy-bār-ı şerīʿat (17) mecrā-yı ḳadīmde cārī[3389] olmamaġın hükkām-ı ḫām-ṭamaʿ-ı siyāset bed-ḫūy u bed-āmūz olmışlardur[3390]. (18) Bu diyār ahālisiniñ mülāḥaẓa-i aġrāż u aġvāżla[3391] taḳdīm itdükleri ʿaṭāyālarından (19) meṭāyā-yı himmet girān-bār olmayacaḳ zūd-res-i menzilgāh dil-ḫᵛāh-ı ʿadālet olur.

beyt:

گرچه گرد آلود فقرم شرم باد از همتم
گر به آب چشمهٔ خورشید دامن تر کنم

Gerçi gerd (20) -ālūd-i faḳrem şerm bād ez[3392]-himmetem
Ger be[3393]-āb-ı çeşme-i ḫūrşīd dāmen ter kunem[3394]

neşr[3395]: Bāḳī tevfīḳ[3396]

şiʿr[3397]: (21)

لا زالت النعماء عندك جلها
ملاء الاناء بطينها لا ينعم

Lā-zāleti'l-neʿmāu **[T-80a]** ʿindeke culluhā
Milāe'l-ināi bi-ṭīnihā lā yunʿamu[3398]
[***]

[3386] Allah gölgesini devam ettirsin. (Allah senin mülkünü devam ettirsin.)
[3387] żiyā: ṣiyā?: T.
[3388] āfitāb-ı: -T.
[3389] cārī: -T.
[3390] olmışlardur: olmışlar: T.
[3391] aġrāż u aʿvāżıla: aʿrāż u aġvāżla: H.
[3392] ez: er: H.
[3393] be-: y-: T.
[3394] Her ne kadar fakr tozuna bulanmış olsam da yazıklar olsun himmetime, güneş çeşmesinin suyundan eteğimi ıslatırsam eğer! (Hâfız)
[3395] neşr: -T.
[3396] Bāḳī tevfīḳ: Bāḳī tevfīḳ refīḳ bād: T.
[3397] şiʿr: -T.
[3398] Bütün nimetler her dâim nezdinde olsun / Kabın doluluğu gibi, onun çamurundan nimet-dîde olunmasın.

3.2.42. [42. Mektup] ʿUlemādan Ebu's-Suʿūd Efendi (22) Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūbdur[3399] (23)

Ḳudve-i cümle-i[3400] enām ve melce'-i ḫavāṣ u[3401] ʿavām sulṭānu'l-ʿulemāi'l[3402]-ʿiẓām burhānü'l-fużelā'i'l-kirām (24) saʿādetli sulṭānım ḥażretleriniñ dergāh-ı ʿālem-penāhına ki maḳarr-ı cibāh-ı efāżıl-ı cihān ve südde-i (25) felek-i iştibāhına ki muḥaẓẓir[3403]-i şifāh-ı emāṣil-i devrāndur ʿarż-ı bende-i bī-imtinān ve ẕerre-i nā-tüvān **[H-126b]** (1) oldur ki eger taḳbīl-i rikāb-ı hümāyūn-ı meymūn-encām ve telṣīm-i türāb-ı saʿādet-maḳrūn-ı[3404] rifʿat (2) -fercāmlarıyla[3405] iftiḫār iden ḥaḳīr-i keṣīrü't-taḳṣīr ve keṣīr-i ḳalīlü'l-iʿtibārları aḥvālından[3406] şāibe-i[3407] istifsār (3) ḫāṭır-ı[3408] ʿāṭır-ı deryā-meḳāṭırlarına ki[3409] maḥaṭṭ-ı[3410] ricāl-ı faẓl u efḍāl ve[3411] mehbiṭ[3412]-i vüfū[d]-ı[3413] ʿizz ü iḳbāldür ḫuṭūr iderse (4)

beyt:

اگر زلطف تو چشمی بدین خراب شود
وجود ذره مثالم چو آفتاب شود

Eger zı-luṭf[3414]-i tū çeşmī bedīn ḫarāb şeved
Vucūd-i ẕerre-miṣālem çū āfitāb şeved[3415]

[3399] ʿUlemādan … mektūbdur: Ebu's-Suʿūd Efendi Ḥażretleri'ne irsāl olınan mektūb-ı merġūbdur: T; Bu mektup B, İ, ve S nüshalarında yoktur. [H nüshasında bu mektup ile ilgili derkenarda şöyle bir kayıt vardır: Abdülkerīm Efendi'nin inşāsından olmaduġı yārān-ı suḥan-sencāne pūşīde degildür.]
[3400] cümle-i: ecille-i: T.
[3401] u: d?: T.
[3402] ʿulemā: n-ʿ-m-a-'?: T.
[3403] muḥaẓẓir-i: meḥazz-ı?: T.
[3404] maḳrūn-ı: -T.
[3405] fercāmlarıyla: fercāmları: H.
[3406] aḥvālından: aḥvālında: T.
[3407] şāibe-i: şāyibe: H.
[3408] ḫāṭır-ı: ḥāṭır-ı: T.
[3409] ki: -H.
[3410] maḥaṭṭ-ı: maḥaṭṭa-i: T.
[3411] efḍāl ve: T.
[3412] mehbiṭ: meḥbiṭ?: T.
[3413] vüfū[d]-ı: vüfūr-ı: H, T.
[3414] zı-luṭf: zı-leff?: T.
[3415] Eğer senin lütfunla bir göz böyle harap olursa / Benim zerre misâli vücudum (bir) güneş gibi olur.

neṣr[3416]: (5) Taḳrīr-i ārzū-yı ḥuṣūl-ı şeref-liḳā-i saʿādet-i iltiḳā ve taḥrīr-i şevḳ-i vuṣūl-ı devlet-i dest-būs-ı (6) saʿādet-i me'nūsları maḳūle-i muḥālāt ve ḳabīle-i mümteniʿātdandur.

beyt:

پیش از ان دم که اجل جیب حیاتم بدرد

دارم امید که دامان وصالت گیرم

Pīş ez-ān dem ki ecel (7) ceyb-i ḥayātem bı-dered[3417]

Dārem ummīd ki dāmān-ı viṣālet gīrem[3418]

neṣr[3419]: Birāder(-i) Merdumī Efendi[3420] (8) bendeleri pāy-ı ʿizzet-pāyelerine yüzler sürüp rūz-i cihān-efrūz-ı ʿizzet ü iclālleri (9) her ān verā-yı perde-i ẓulmetden nümāyān ve āyīne-i gītī-nümā-yı devlet ü iḳbālleri her zamān (10) ḫūrşīd-i cām-ı Cemşīd gibi nümāyān u dıraḫşān olmaḳ[3421] daʿavātına iştiġāl-ı kemāl ve kemāl-i (11) iştiġālde mülāḥaẓā-ı ʿaliye buyurıla. Ve birāder-i Yaʿḳūb Çelebī bendeleri manẓūr-ı naẓar-ı ʿālīleri (12) olmaġıla mesrūr olmaların recā eyleyüp ol ḥażret-i bā-rifʿatiñ ʿāmme-i enāma ḫuṣūṣen (13) ʿumūmen zümre-i[3422] ʿulemā-i kirāma şāmil ü kāmil[3423] olan **[T-80b]** ḫūrşīd-i elṭāf-ı vāsiʿu'l-eknāfdan (14) zerre-i ʿināyet ve behre-i himāyet temennā eyleyüp aḳrān u emṣāli Ṣemāniye müderrisi belki pāy-tāḫt-ı (15) ḳāḍīları olmışlardur[3424]. Sālifu'ẕ-ẕikr dāʿīleri ol südde-i sidre[3425]-temkīniñ bende-i (16) dīrīn ve ʿatebe-i saʿādet-ḳarīniñ çāker-i kemterīni iken belā'-i dā'-i ʿazl ile dil-ḫaste vü maraż-ı faḳr (17) u fāḳe ile bī-ṭāḳa[3426] ve ḫāṭır-şikeste olmaḳ revā görülmeye didiler.

beyt:

[3416] neṣr: -T.
[3417] bı-dered: bı-deret?: T.
[3418] Yırtmadan önce ecel hayat elbisemi / Ümidim var ki tutayım vuslat eteğini.
[3419] neṣr: -T.
[3420] Efendi: e-ḳ-t-d-y?: T.
[3421] olmaḳ: [T nüshasında olmaḳ kelimesi tekrar edilmiştir.]
[3422] zümre-i: zemzeme-i: T.
[3423] kāmil: kāfil: T.
[3424] olmışlardur: olmışdur: T.
[3425] sidre: südre: T.
[3426] bī-ṭāḳa: bī-ṭāḳat: T.

از تاب افتاب حوادث چه غم خوریم

چون سالیان لطف تو باشد پناه ما

Ez-tāb-ı āfitāb-ı ḥavādiṯ (18) çı ġam ḫūrīm

Çūn sāliyān[3427] luṭf-i tū bāşed penāh-i mā[3428]

neṯr[3429]: Hemvāre ẓıll-ı ẓalīl-i vücūd-ı pür-cūd[3430] (19) u ʿālī ber-mefārıḳ-ı edānī vü eʿālī meda'l-eyyāmi ve'l-leyālī dā'im ü lā-yezālī bād bi-ḥaḳḳi'n-nūni ve'ṣ-ṣād (20)

[***]

3.2.43. [43. Mektup] [B-116a] [S-38b] [İ-47a] Veysī Efendi'ye iḥdā olınmuşdur[3431] (21)

Duʿā-yı tekellüf-āşinā-yı[3432] ʿadet-perestān-ı zamāne bīgāne-i ṣıdḳ u iḫlāṣ olmaġın (22) ṭarīḳa-i ʿībāret-perdāzī-i[3433] münşiyāne meslūk-ı ḳadem-i ḳalem olmayup

mesnevi[3434]:

نه دعایی که شاعرانه بود

از ره صدق بر کرانه بود

بل دعای قرین صدق و صفا

مشتمل بر مصالح دو سرا

Ne duʿāyī ki şāʿirāne (23) buved

Ez-reh-i ṣıdḳ ber-kerāne buved[3435]

Bel duʿā-yı ḳarīn-i ṣıdḳ u ṣafā

Müştemil ber-meṣāliḥ-i dū serā[3436] (24)

[3427] sāliyān: sāye-bān: [şiirin aslında] [T nüshasında derkenarda "Yani, yıllarca" kaydının altına "Sāye-bān olmaḳ gerekdür" kaydı düşülmüştür.]

[3428] Hâdiseler güneşinin ısısından/yakıcılığından niye gam çekelim / Senin lütfunun gölgesi/yıllar yılı bizim sığınağımız olduktan sonra…

[3429] neṯr: -T.

[3430] cūd: çūd: T.

[3431] Veysī … olınmuşdur: Münşī-i belāġat-perdāz Veysī Efendi Ḥażretleri'ne: T; Bu daḫı merḥūm müşārün ileyhedür: B; Şuʿarā-yı ʿaṣrınıñ re'is[i] merḥūm Veysī Efendi'ye irsāl olınmışdur: İ; Merḥūm maġfūrun leh firdevs-ḳarār cāmiʿu'l-feżāyil ve'l-maʿārif Veysī Efendi'ye irsāl itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S

[3432] āşinā-yı: āşinān-ı: T.

[3433] perdāzī-i: perdāzi-yi: H, T.

[3434] mesnevi: -T; naẓm: B.

[3435] (… Öyle) bir duâ ki şairane (yani yapmacık) olmaya / Sıdk yolundan taşra (çıkmış) olmaya…

[3436] Bilakis (bir) duâ ki karīn-i sıdk u safa (ola) / Her iki âlemin maslahatını müştemil (ola)…

neşr[3437]: Berīd-i ḫuceste-nüvīd-i ṣabāyla[3438] destgāh-ı feżāil-penāh *ṭāle beḳāhu*[3439/3440] cānibine rū-be-rāh kılınup (25) ʿarża-dāşt-ı iḫlāṣ-perverī oldur[3441] ki[3442] eger ḥāl-i dil-i[3443] zārdan istiḫbār pīrāmen-gerd-i ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı[3444] **[H-127a]** (1) siḥr-āṣār olursa faṣl-ı[3445] ḫazān-ı zamān heyecān-ı sevdā olmaġın iḫtilāl-ı ḥāl-ı ṭıḥāl teraḳḳī-i[3446] (2) merātib-i aʿdād gibi ānen-fe-ānen izdiyād bulmaġıla[3447] ḫ̆āh u[3448] nā-ḫ̆āh bālīn-i[3449] pister-i maraż tekyegāh olup (3) ʿārıżā-i[3450] ḳavī-dest ve ṭabīʿat-ı **[S-39a]** zebūn meyānında birḳaç ḥamle-i[3451] ḫaṭā geçüp henüz ceng ü (4) peykārları[3452] ber-ṭaraf olmadın nā-ġāh kemīngāh-ı rūzigār-ı ġaddār-ı zebūn-küşden ṭelāye-i imdād (5) zāhir olmaġın şīr-gīrī-i ḫaşm[3453] izdiyād bulup bī-çāre ṭabīʿata feryād-res olmamaġla[3454] tek ü (6) tenhā ḳalmaġın ḥareketü'l-meẕbūḥa mecāl muḥāl **[T-81a]** olup bi'ż-żarūre siper-endāḫte[3455] kenār-ı meydānda (7) nigāh-ı ḥasret[3456]-ālūd-ı nā-ümīdāne ile eṭrāf u cevānibe germ-nigāh[3457] iken peyk-i bī-[3458] ḫuceste-i (8) ṣabā ṣadr-ı[3459] bülend-ḳadr-ı feżā'il-perver-i **[B-116b]** ʿāli-ḥażret ʿAbdü'l-ġani-zāde Efendimiz ki[3460] meded-resān-ı (9) bī-kesān ve pehlevān-ı

[3437] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3438] ṣabāyla: ṣabā ile: T, B.
[3439] ṭāle beḳāhu: -B.
[3440] Varlığı uzun sürsün. (/Ömrü(nüz) uzun olsun.)
[3441] oldur: ḳılınur: B.
[3442] duʿā-yı tekellüf-āşinā-yı..... iḫlāṣ-perverī oldur ki: -S , -İ.
[3443] dil-i: -T, -H, -S, -İ.
[3444] ʿāṭır-ı: - B.
[3445] faṣl-ı: fażl-ı: S.
[3446] teraḳḳī-i: teraḳḳi-yi: T, İ.
[3447] bulmaġıla: bulmaġla: T, B, S, İ.
[3448] ḫ̆āh u: ḫ̆āh: H, T, S.
[3449] bālīn-i: bālīn u: İ.
[3450] ʿārıżā-i: ʿārıżā: S.
[3451] ḥamle-i: ḥamle: T, İ , S.
[3452] peykārları: peykār u kārzārları: B, S, İ.
[3453] ḫaşm: ḫaşm-ı bed-nihād: B.
[3454] olmamaġla: olmaġıla: H; olmamaḳ ile: S.
[3455] siper-endāḫte: seyr-endāḫte vü: İ; endāḫte-i: T.
[3456] ḥasret: ḥayret: B.
[3457] nigāh: naẓar: B, S; ʿinān-ı naẓar: İ.
[3458] bī: -İ; pey: T, B, S.
[3459] ṣadr-ı: ṣ-v-r?: İ.
[3460] Efendimiz ki: Efendimiziñ: H.

meydān-ı ʿīlm u ʿirfāndur nīrū-yı bāzū-yı faẕīlet ile tesḫīr-i (10) ḳalem-rev-i[3461] ṣadāret buyurduḳların iʿlām idicek ṭabīʿat-ı żaʿf-resīde[3462] ḳuvvet bulup **[İ-47b]** (11)

şiʿr[3463]:

فیوم علینا و یوم لنا

و یوم نساء و یوم نسر

Fe[3464]-yevmun ʿaleynā ve yevmun lenā

Ve yevmun nusāu ve yevmun nuserru[3465]

neşr[3466]: mefhūmı ile[3467] zemzeme-sāz olup (12) bir ḥamle-i düşmen-efgen-i zūr-āzmā ile[3468] ḫaşm-ı nā-be-kārı rū-be-rāh firār eyleyüp ser-pençe-i şikence-i (13) cellād-ı ḫūn-rīz-i[3469] mergden necāt ve cilvegāh-ı nefes-i cān-baḫş-ı rūḥullāh olan[3470] mürde-i ṣad[3471]-sāle (14) gibi tāze ḥayāt bulmışdur.

ḳıtʿa[3472]:

ای دل تو را نوید که پیدا شدش کلید

آن در که بسته بود به روی تو استوار

کشتئ ما که موج غمش داشت در میان

بر خواست باد شرطه و افتاد بر کنار

Ey dil tū-rā nūvīd ki[3473] peydā şudeş kilīd-i

ān der ki beste būd[3474] (15) be-rū-yi tū ustuvār

[3461] rev-i: -S.
[3462] resīde: resīde-i: B.
[3463] şiʿr: -S:
[3464] fe: ve: B.
[3465] Bir gün (olur) aleyhimize, bir gün (olur) lehimize / Bir gün (olur) kötülük görürüz, bir gün (olur) sevindiriliriz.
[3466] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3467] mefhūmı ile: mefhūmı: İ; mefhūmıyla: T, B.
[3468] zūr-āzmā ile: rūz-āzmāyile: B, T, H; zūr-āzmāy ile: İ.
[3469] ḫūn-rīz-i: -S, -İ.
[3470] olan: ile: T.
[3471] ṣad: dīr: B, S, İ.
[3472] ḳıtʿa: naẓm: B.
[3473] tū-rā nūvīd ki: nüvīd bād ki: İ.
[3474] ki beste būd: ki būd: H.

Keştī-i[3475] mā ki mevc-i ġameş dāşt[3476] der-miyān

Ber-ḫ͘āst bād-ı (16) şurṭa vu uftād ber[3477]-kenār[3478]

neṣr[3479]: Ḫabṭ-ı ʿaşvā-yı büḫ͘tī-i[3480] eyyām ḳadīm olup şütür gürbe-i rūzigār (17) dā'imā der-kār olmaġıla[3481] nümūdār-ı ḥāṭıb-ı[3482] leyl[3483] olduġı muḳarrerdür.

meṣnevī[3484]:

تا جهان بوده اینچنین بوده

این شتر گربه دایما باشد

Tā cihān (18) būde[3485] īn-çunīn būde[3486]

Īn şutur gurbe dāyimā bāşed[3487] **[S-39b]**

beyt[3488]:

سازد از نیزهٔ حسین درفش

تا به پای یزید دوزد کفش

Sāzed ez[3489] nīze-i Huseyn direfş

Tā be-pāy-i[3490] Yezīd (19) dūzed kefş[3491]

[3475] keştī-i: keşti-yi: İ.

[3476] dāşt: māst: B.

[3477] ber: der: B, S.

[3478] Ey gönül! Müjdeler olsun sana ki anahtarı bulundu / O kapının ki senin yüzüne karşı muhkemce kapalıydı / Gemimiz ki arada onun gam dalgası var idi / Rüzgar bekçisi kalktı ve (o gam dalgası) kenara düştü. (Vahşî)

[3479] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[3480] büḫ͘tī-i: büḫ͘ti-yi: T, İ.

[3481] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.

[3482] ḥāṭıb-ı: ḫ͘āṭıb-ı: S, İ.

[3483] leyl: leyl u nehār: S.

[3484] meṣnevī: naẓm: B; beyt: İ, S.

[3485] cihān būde: çünīn būd: H.

[3486] būde: bāşed: H.

[3487] Dünya var olalı böyle olmuş / Bu şutur gurbe/iyi(lik) ve kötü(lük) daima olur.

[3488] beyt: -B.

[3489] ez: er: H.

[3490] be-pāy-i: p-b-a-y?: T.

[3491] Hüseyin'in mızrağından ayakkabıcı aleti/biz/tığ yapar / Ki Yezid'in ayağına ayakkabı diksin. (Molla Câmî)

neşr[3492]: Muḫliṣleri ḫod-ı erbāb-ı ḳabūl-ı istiʿdāddan ʿadd[3493] olınmaḳ daʿvāsı (20) düşvārdur. Meger[3494] naẓar-kerde-i kūşe-i çeşm-i iltifāt-ı aṣḥāb-ı istiʿdād olup[3495]

mışrāʿ[3496]:

أحب الصالحين و لست منهم

Uḥibbu'ṣ-ṣālihīne ve lestu (21) minhum[3497]

mefhūmı üzre ol ṭā'ife-i[3498] ʿaliyyeyi taʿẓīm[3499] ü tevḳīrde ser-i mū ḳadar[3500] taḳṣīr revā (22) görülmeyüp ḳadrleriniñ maʿlūmiyyeti ḥayṣiyyeti[3501] ile bārī ittiṣāf muḥaḳḳaḳ olmaġın meded (23) -kārī-i[3502] tesāmüḥile[3503] ol fırḳa-i nācīyeye iltiḥāḳ[3504] muḳarrerdür. Manṣıbımız tevcīhi taḫmīn olınan[3505] (24) şaḫıs ḫuṣūṣında ise **[İ-48a]** āb-ı taṭhīr-i lisāni'l-ḳalb[3506] **[T-81b]** muḳteżā-yı ḥāl-i aʿmāl ḳāʿide-i ṭayy-ı ẕikirdür.

beyt[3507]:

گودنی هیچ مدانی که عجب باشد اگر

جلد آهوي ختن فرق كند از تيماج

Gevdenī[3508] hīç-medānī ki ʿaceb bāşed eger[3509]

Cild-i āhū-yı ḫoten farḳ kuned[3510] ez-tīmāc[3511/3512]

beyt[3513]: **[H-127b]** (1)

[3492] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3493] ḳabūl-ı istiʿdāddan ʿadd: ḳabūl u istiʿdāddan taʿdad: B, İ, S.
[3494] meger: ammā: T; lākin: B, İ; ve lākin: S.
[3495] olup: -H.
[3496] mışrāʿ: -H, -T, -İ, -S.
[3497] Onlardan biri olmasam da salihleri severim. [Olur ki onlar vesilesiyle bir şefâate ererim.] (İmâm eş-Şâfiî)
[3498] ṭā'ife-i: ṭā'ife: İ.
[3499] taʿẓīm: taʿẓim: H.
[3500] ser-i mū ḳadar: ser-i m-v-ḳ-v-f-d-r?: H.
[3501] ḥayṣiyyeti: ḥasebi: İ.
[3502] meded-kārī-i: der-kārī-i: B; meded-kāri-yi: T, İ.
[3503] tesāmüḥile: tesāmüḥ ile: T, B, S, İ.
[3504] iltiḥāḳ: ilḥāḳ: İ, S.
[3505] olınan: itdikleri: B.
[3506] āb-ı taṭhīr-i lisāni'l-ḳalb: taṭhīr-i lisāni'l-ḳalem: T; taṭḥīren li-lisāni'l-ḳalem: B, S, İ.
[3507] beyt: -S.
[3508] gevdenī: gevden-i: B, İ.
[3509] eger: meger: S.
[3510] kuned: kunend: [şiirin aslında]
[3511] tīmāc: tutmāc?: H, T, B, S.
[3512] Hiçbir şey bilmez bir budala ki şaşılır / Hoten ceylanının derisini keçi derisinden ayırabilirse eğer!
[3513] beyt: -S.

Benim keyvāne burcum yoḳ diyü feryād ider ṭurmāz[3514]

Eger bir hem-nişīninden[3515] işitse burc-i keyvānī

neṣr[3516]: Ol (2) maḳūle nā-ḳabūl içün kerīmü'd-dīn/deyn nā-murād ẕebḥ olınmaḳ[3517] ne meẕhebde cā'izdür.

beyt:

کام یزید داده ای از کشتن حسین

بنگر که را به قتل که دلشاد کرده ای

Kām-ı Yezīd (3) dādeī ez-kuşten-i Ḥuseyn

Bınger ki-rā be-ḳatl-i ki dil-şād kerdeī[3518]

neṣr[3519]: Ammā ne çāre[3520]

beyt:

چرخ بی رحم چو شمشیر بر آرد ز میان

طائر بتگده و مرغ حرم نشناسد

Çerḫ-i (4) bī-raḥm çū[3521] şemşīr ber-āred zı-miyān

Ṭāir-i butgede vu murġ-ı ḥarem ne-şināsed[3522]

neṣr[3523]: El-ḥāṣıl dil-i maẕlūm-ı (5) bi-günāh[3524] dest ü gerden-beste ḫ͟ˇāh u nā-ḫ͟ˇāh müteveccih-i siyāsetgāh olup

beyt: (6)

پای کشان و دل طپان روی بپای دار غم

چشم براه مژده گوش ببانک راحتی

[3514] yoḳ diyü feryād ider ṭurmāz: var diyü feryāda: H; yoḳ diyü feryāda başlardı: B, S.

[3515] hem-nişīninden: [S'de bu kelime grubu üzerine mürekkep dağılmıştır.]

[3516] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[3517] olınmaḳ: olmaḳ: İ, S.

[3518] Yezid'e, Hüseyin'in katlinden [müjde ile] gönül sürûru vermişsin / Bir bak kimi kimin katliyle mesrûr etmişsin. (Muhteşem Kâşânî)

[3519] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[3520] çāre: çāre çünki: S.

[3521] çū: -T.

[3522] Acımasız felek kılıç gibi ortadan kaldırır (ikisini de) / Ne puthane kuşu tanır ve ne de Harem kuşu… [İkinci mısra Urfî'nindir.)

[3523] neṣr: -T, -B, -İ.

[3524] bī-günāh: bī-gāh: H.

Pāy keşān u dil ṭapān[3525] rūy be-pāy-i dār-ı ġam

Çeşm be-rāh-i müjde gūş[3526] be-bāng-i rāḥetī[3527] (7)

neşr[3528]: ḥaseb-i[3529] ḥāl iken tīġ-i ser-tīz-i cellād-ı ḫūn-āşām-ı eyyāmdan ḫalāṣ şükri içün ḫak-ı pāk-ı (8) secdegāh-ı niyāz ebede'd-dehr fersūde-i cebīn-i[3530] taẕarruʿ u ibtihāl olup[3531] **[B-117a]** dā'imā āb-zede-i (9) dīde-i eşk-bār olmaġıla[3532] ḫürrem ü sebzezār olsa **[S-40a]** iḫtimāl-i edā-i vācib ḥavālī-gerd-i ḥāṭır-ı (10) muḥāl-endīş olmaz. Ol ḳaẓiyye-i[3533] nā-marżıyye[3534] vuḳūʿı istilzām-ı sefer-i[3535] bī-hengām itmek (11) mülāḥaẓasıyla tārīk-sāz-ı rūz-i[3536] rūşen ve berhem-zen-i hengāmede[3537] ṣoḥbet-i cān[3538] u ten (12) olup gerçi[3539]

beyt:

دزدی نکردی و کسی را نکشته [ای]

ای ساده دل چرا بزمستان سفر کنی

Duzdī ne-kerdī[3540] vu kesī-rā ne-kuşte[ī]

Ey sāde-dil[3541] çırā be-zemistān (13) sefer kunī[3542/3543]

[3525] ṭapān: ṭabān: H, S, T, İ.

[3526] müjde gūş: müjde-i gūş: H, S, İ, B.

[3527] Ayak sürünüşte, gönül çırpınışta, yüz gam evinin/dar ağacının ayağında / Göz müjde yolunda, kulak ise rahatlık/kurtuluş sesinde.

[3528] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[3529] ḥaseb-i: maʿnāsı ḥaseb-i: B.

[3530] fersūde-i cebīn-i: fersūde-cebīn-i: H.

[3531] olup: ve: S, İ.

[3532] olmaġıla: olmaġla: T, B, S, İ.

[3533] ḳaẓiyye-i: ḳıṣṣa-i: T; ḳ-ẓ-h-i?: İ.

[3534] marżıyye: marżıyyeniñ: S, B, İ.

[3535] sefer-i: seferī: H.

[3536] rūz-i: -T.

[3537] hengāmede: hengāme-i: T, B, S, İ.

[3538] cān: ḫān: S.

[3539] gerçi: -İ.

[3540] ne-kerdī: ne-kerdeī: B, S.

[3541] dil: -H.

[3542] sefer kunī: kunī sefer: B.

[3543] Hırsızlık yapmış, kimseyi öldürmüş değilsin / Ey saf gönül(lü), ne diye kış mevsiminde sefere çıkasın ki?...

neṯr[3544]: mefhūmı ile[3545] **[İ-48b]** ʿamel olınmaḳ muḥaḳḳaḳ[3546] idi. Lākin[3547] daḫl-ı[3548] zamān-ı[3549] naṣb ḫarc-ı[3550] eyyām-ı ʿazl (14) olup iʿtidāl-ı hevā-yı bahār intiẓārıyla[3551] cümle[3552] taḥṣīl olınan dirhem[3553] ü dinār ṣarf (15) olınmaġıla[3554] ṣıfru'l-yed ol cānibe vuṣūl bulup

mıṣrāʿ[3555]:

غاب حولين وجاء بخفى حنين

Ġābe ḥavleyn ve[3556] cāe bi-ḫuffey Ḥuneyn[3557/3558] (16)

neṯr[3559]: meṯeline ḫālimiz maḍrib olup[3560]

mıṣrāʿ[3561]**:**

رضيت من الغنيمة بالإياب

Raḍītu mine'l-ġanīmeti bi'l-iyābi[3562]

neṯr[3563]**:** maʿnāsı (17) teselli-baḫṣ-ı dermānde-i[3564] ḥazīn-i[3565] iflās-ḳarīn olmaḳ muḳarrer[3566] idi. Ümidgāhā muḳaddemā ber-nāme-i (18) nāmī-i[3567] nüvāziş-mażmūn **[T-**

[3544] neṯr: -T, -B, -İ.
[3545] mefhūmı ile: mefhūmıyla: B.
[3546] muḥaḳḳaḳ: muḳarrer: İ, S.
[3547] lākin: ammā: B.
[3548] daḫl-ı: [S'de bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[3549] zamān-ı: r-m-a-n?: H.
[3550] ḫarc-ı: çarḥ-ı?: H; ḫ-r-ḥ?: İ.
[3551] intiẓārıyla: intiẓār ile: T, İ, S; intiẓārı ile: B.
[3552] cümle: -B.
[3553] dirhem: direm?: S, İ.
[3554] olınmaġıla: olınmaġla: B, İ, S.
[3555] mıṣrāʿ: -S, -İ; meṯel: B.
[3556] ve: fe: S, İ.
[3557] Ḥuneyn: cuneyn?: T.
[3558] İki sene kayboldu, bir çift Huneyn papucuyla (geri) geldi.
[3559] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3560] meṯeline...olup: meṯeli maḍrib-i ḫālimiz olup: S, İ.
[3561] mıṣrāʿ: -İ, -B, -S.
[3562] Ganimet namına (sağ salim) dönmeye razı oldum. (Ğanimetim, sağ salim dönmemdir.) [İlk söyleyeni İmriu'l-Kays olmakla birlikte yaygın bir darb-ı meseldir.]
[3563] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3564] dermānde-i: dermānde: İ.
[3565] ḥazīn-i: ḫazīn-i: H, B; ḥ-z-n?: İ.
[3566] muḳarrer: muḥaḳḳaḳ: S, İ.
[3567] nāmī-i: nāmi-yi: T, İ, S.

82a] vārid olup şīme-i ḳadīmeleri üzre tecdīd-i muʿāmele-i[3568] bende[3569] (19) -fürūşāneleri mütemmim[3570]-i ḥüsn-i ẓann-ı kibār olduġı fehm olınup[3571]

mışrāʿ[3572]**:**

دولت زیاده پادشهم عمر بر مزید

Devlet ziyāde pādişehem[3573] (20) ʿumr ber-mezīd[3574]

neşr[3575]: Ḥāḳḳā ki

mışrāʿ[3576]:

من شهد له خزیمة فحسبـ[ـه]

Men şehide lehu[3577] Ḫuzeymetu[3578] fe-ḥasbu[hu][3579]

neşr[3580]**:** mefḥūm-ı şerīfi üzre güvāhi-yi[3581] (21) ʿālī-ḥażret bāliġ-i[3582] nişāb-ı şehādet olmāġıla[3583] şübūt-ı ḥüsn-i[3584] ḥālde kāfī vü pesend[3585] ü meded-kārī-i[3586] (22) kelimāt-ı[3587] ṭayyibeleriyle[3588] nev-ʿarūs ḥüsn-i sülūk-ı pūşānīde-i perend-i pesend olduġı bāʿīş-i tecdīd-i (23) berāt-ı iḫlāṣ-ı ṭuġrādur. Cenāb-ı saʿādetleriyle[3589] hengām-ı ʿakd-ı muvāḥātdan[3590] bu zamāna gelince (24) rābıṭa-i tār u pūd-ı perniyān-ı muḥabbet keş-me-

---

[3568] muʿāmele-i: muʿāmele: İ.
[3569] bende: -İ, S.
[3570] mütemmim: mühemmem?: T tetemmüm?: S.
[3571] olınup: olunır: T; olındı: B, S, İ.
[3572] mışrāʿ: -İ.
[3573] Devlet ziyāde pādişehem: Devlet ziyād bād şehem: İ; Devlet ziyād pādişehem: S.
[3574] Devlet(in) ber-devâm, ömr(ün) uzun olsun padişahım!
[3575] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3576] mışrāʿ: -B, -İ, -S.
[3577] lehu: -T.
[3578] Ḫuzeymetu: Ḫuzetme?: H; ʿ-z-y-m-t?: İ, S.
[3579] *Huzeyme kime şahitlik ederse kendisine yeter.* (Hadis)
[3580] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3581] güvāhi-yi: güvāhī-i: B, İ, S.
[3582] bāliġ-i: tābiʿ-i: S, İ.
[3583] olmāġıla: olmāġla: T, B, İ, S.
[3584] ḥüsn-i: T.
[3585] vü pesend: vü besende?: T; s-n-d?: S, İ.
[3586] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[3587] kelimāt-ı: kelime-i: S, İ.
[3588] ṭayyibeleriyle: ṭayyibeleri ile: B, İ.
[3589] saʿādetleriyle: saʿādetleri ile: B.
[3590] muvāḥātdan: muvāḥātda: T; muvāḫātdan: S, B; muvāḫāndan?: İ.

keş-i nifāḳ-engīzān-ı zamānile[3591] infiṣām bulmaduġı muḥāṭ-ı (25) ʿilm-i ʿālem[3592]-ārādur. Ṣabāḥ-ı saʿīd-i **[S-40b]** yevm-i ʿīdde bir mektūb-ı siḥr-üslūbları vārid olmaġıla[3593] **[H-128a]** (1) ʿīdimiz mużāʿaf olup gūyā ki tefrīḥ-i keyf-i dübālā ile[3594] ṣafā-yı bāl[3595] ḥāṣıl oldı. Bir vechle (2) meserret-resān-ı **[İ-49a]** ḫāṭır-ı ġamgīn-i ḥazīn olmışdur ki zebān-ı ḫāme taḳrīrinde lāldur.

mıṣrāʿ:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

Ez-her çı ḳalem şerḥ (3) dihed efzūn[3596]est[3597]

neṣr[3598]: Ḥaḳḳā ki ol ṭūmār-ı muʿciz-āṣār dīde-i miḥnet-dīdeye naẓar-ı eṭfālde hilāl-i (4) ʿīd-i[3599] şevvālden müstāhsen görülüp[3600] her saṭr-ı mevzūn-ı dil-keşi miṣl-i[3601] kuḥlu'l[3602]-cevāhir gibi gözden geçdikde (5)

beyt[3603]**:**

وقت شکفتگی و گل افشانی من است

یعنی که امده است گل دولتم ببار

Vaḳt-i şukuftegī vu gul-efşāni-yi[3604] menest

Yaʿnī ki āmede est gul-i devletem be-bār[3605/3606]

[3591] engīzān-ı zamānile: engīzān-ı zamān ile: T; engīzān-ı ebnā'-ı zamāne ile: B, İ; engīzān-ı ebnā'-ı zamān ile: S.

[3592] ʿālem: ʿalem: İ.

[3593] olmaġıla: olmaġla: T, B, İ; oldıḳda: S.

[3594] dübālā ile: dübālāyla: H; der-bālāyla: T.

[3595] ṣafā-yı bāl: ṣafālar: B, S, İ.

[3596] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[3597] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[3598] neṣr: -T, -B, -İ, -S.

[3599] eṭfālde hilāl-i ʿīd-i: eṭfāle hilāl-i: B; eṭfālde hilāl-i: S, İ.

[3600] görülüp: görünüp: B, S, İ; görilüp: T.

[3601] miṣl-i: meyl-i: T, B, S, İ.

[3602] kuḥlu: -B.

[3603] beyt: -T, -S.

[3604] gul-efeṣāni-yi: gul-efşānī-i: B.

[3605] be-bār: be-yār?: T.

[3606] Benim (gül) açma ve gül saçma vaktimdir. Yani devlet gülüm/bahtım meyveye gelmiştir. (Vahşî)

neşr[3607]**:** (6) mefhūmınca[3608] terāne-perdāz olduḳ[3609]. Muḫliş-nüvāzā çarḫ-ı kühen-sāl ki[3610] erbāb-ı ḳabūle dīrīne[3611] düşmendür[3612] (7) reh-güẕār-ı ehl-i dilde hemīşe tīşe-i bī-dād ile[3613] çāh[3614]-ken olup niçe ġāfil-i[3615] bī-günāhı güne güne mekr-i[3616] destān (8) ile[3617] Rüstem gibi üftāde-i çāh itmişdür. Ḳayd u keyd[3618] ve dām-ı ġam encām-ı mekrinden imkān-ı[3619] **[B-117b]** necāt vābeste-i (9) himmet-i ʿālī-ḥażret-i ṣadāret-penāh idügi muḥaḳḳaḳ olup çah-ı ʿömrgāh-ı belādan ḫalāṣ-ı (10) Bījen[3620] mevḳūf-ı **[T-82b]** pāy-merdī-i[3621] Tehemten olduġı ḳarār-dāde idi.

beyt[3622]**:**

شاه ترکان چو پسندید و بچاهم انداخت

دستگیر ار نشود لطف تهمتن چه کنم

Şāh-ı Türkān çū (11) pesendīd u[3623] be[3624]-çāhem endāḫt

Dest-gīr er[3625] ne-şeved luṭf-ı Tehemten çi kunem[3626]

neşr[3627]: Binā'en[3628] ʿalā ẕālik (12) muḳteżā-yı dirāyet-i iʿānet-i ʿināyetle[3629] ḳayd-ı ʿazl-ı bī-cādan ki fi'l-ḥaḳīka dām-ı mānend-i pāy-benddür (13) maḫlaṣ[3630] içün himmet-i

---

[3607] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3608] mefhūmınca: mefhūmıyla: B; mefhūmı ile: İ, S.
[3609] olduḳ: oldı: T.
[3610] kühen-sāl ki: kühen-sāz ki: T; kühen-sāl: S.
[3611] dīrīne: dā'im: İ.
[3612] düşmendür: düşmen ü: B.
[3613] ile: ola: T.
[3614] çāh: ḫār: İ.
[3615] ġāfil-i: -H; ġāfil u: S.
[3616] mekr-i: mekr u: T, B, İ.
[3617] destān ile: destānla: B, İ.
[3618] ḳayd u keyd: ḳayd-ı keyddür: S; ḳayd-ı keyd: B, İ.
[3619] imkān-ı: -T.
[3620] bījen: b-y-z-n?: T; p-y-j-n?: H.
[3621] merdī-i: merdi-yi: İ.
[3622] beyt: -İ.
[3623] u: -H, -İ.
[3624] be: pe: T.
[3625] er: ez: H.
[3626] Türklerin şahı (beni) beğendiğindendir ki kuyuya attı / Eğer Tehemten'in bana iyiliği olmasa neyleyeyim? (Hâfız)
[3627] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3628] binā'en: penāh: T.
[3629] ʿināyetle: iʿānet ġāyetle: T; ʿ-y-a-r-y-t ile?: S; ʿināyet ile: B, İ.
[3630] maḫlaṣ: taḫlīṣ: T, B

ʿaliyyeleri der-kār ve ʿaẕīmet-i ṣādıḳaları[3631] fermān-ber-dār olmaḳ idi. (14) Feḥvā-yı[3632] varaḳa-i meserret-maṣḥūb-ı[3633] rivāyet daḫı hem-zebān-ı dirāyet[3634] olıcaḳ **[S-41a]** bāliġ-i nişāb-ı şehādet **[İ-49b]** (15) olmaġıla[3635] ekdār-ı zemāneden[3636] daʿvā-yı necāt ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh işbāt olınur.

beyt[3637]:

منت خدای را که بدل شد همه بشکر

ان شکوها که داشتم از دست روزگار

Minnet (16) Ḫudāy-rā ki bedel şud heme be-şukr

Ān şikvehā ki[3638] dāştem ez-dest-i[3639] rūzigār[3640]

neşr[3641]: Bu diyār (17) aḥvālinden istiʿlām buyurılursa ṣadr-nişīn-i bālā-ḫāne-i vezāret-i ʿuẓmā pey-bürde-i[3642] miʿrāc-ı (18) ṣadāret-gīri-yi[3643] maẓlūm-nüvāz u[3644] ẓālim-güdāz-ı āsāf-cāh-ı[3645] vezāret-penāh-ı pāşā-yı kām-yāb-ı (19) şüreyyā-cenāb ḥażretleriniñ rikāb-ı ẓafer-intisāb-ı zer-endūd-ı hilāl-āsāları

mıṣrāʿ:

بطالعی که تو لا کند بدو تقویم

Be-ṭāliʿī ki (20) tevellā kuned bedū[3646] taḳvīm[3647]

[3631] ṣādıḳaları: [İ nüshasında bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[3632] feḥvā-yı: ber-feḥvā: B; ber-feḥvā-yı: İ, S.
[3633] maṣḥūb-ı: mażmūn-ı: S, İ.
[3634] dirāyet: rivāyet: T.
[3635] olmaġıla: olmaġla: T, B, S, İ.
[3636] ekdār-ı zemāneden: efkār-ı zemāne vü ekdār-ı bī-kerāneden: İ.
[3637] beyt: -İ.
[3638] ki: -T.
[3639] dest-i: vaż-ı: B, S, İ.
[3640] Hamd Allah'a ki devran elinden ettiğim bütün o şikayetler şükre tebdil oldu.
[3641] neşr: -T, -B, -İ.
[3642] pey-bürde-i: perde-i: T; berde-i: H.
[3643] gīri-yi: k-b-r-y?: B.
[3644] u: -B, -İ, -S.
[3645] vezāret-i ʿuẓmā ... āsāf-cāh-ı: -T.
[3646] kuned bedū: bedū kuned: B, S, İ.
[3647] Bir talihi ki dostluk takvim ede/düzelte onu… (/ Bir talih ki zaman ona yâr u yaver ola.)

neşr[3648]: māh-ı nev-ṣıfat ufḳ-ı meydān-ı dāru's-salṭanadan nümāyān olup (21) aṭlas-ı çarḫ[3649] ve perniyān-ı āsumān pāy-endāz-ı vezīr-i çāre-sāz-ı bī-kes-nüvāz olduġı[3650] (22) mübeşşir-i iḳbāl ʿalā vechi'l-istiʿcāl meded-kārī-i peyġām-güẕārī-i[3651] sürūşile[3652] pertev-endāz-ı[3653/3654] pīşgāh-ı (23) güş olduḳda berhem-zen-i hengāme-i bī-dād-gerān olup herbiri saṭḥ-ı müstevī üzre (24) mühre-i sīm-āb gibi ıżṭırāb ḥāṣıl idüp mir'āt-ı tedbīrde ṣūret-girīz ü[3655] nā-girīz görünmegin (25) ḥālā her biri[3656] ġūl-ı beyābānile[3657] hem-ḫāne ve ʿanḳā-yı ḳāf ile hem-āşiyāne olmaġın reʿāyā-yı[3658] sitem-dīde **[H-128b]** (1) āsūde-i ẓıll-ı ẓalīl-i[3659] sāyebān-ı ʿadālet[3660] olmaġıla[3661] ser[3662]-nihāde-i bāliş-i āsāyiş-i sāhat-ı (2) rāḥat olmışlardur. Ḥaḳ budur ki bülend-āvāze-i **[S-41b]** ʿadl ü dād **[İ-50a]** ṭanīn-endāz-ı ṭās-ı ser-nigūn-ı (3) eflāk ve naḳş-ı dil-keş-i rüşd ü sedād-ı pīrāye-baḫş bisāṭ-ı basīṭ-i ḫāk olup gīsū-yı (4) tūġ-ı[3663] pür-fürūġ-ı ḥażret-i sipeh-sālār-ı aʿẓam mānend-i cārub[3664] rüft ü rūb-ı **[T-83a]** ḫas u (5) ḫāşāk ile[3665] ʿarṣa-ı[3666] ḫākı pāk idüp āteş-i ẓulm-efrūz-ı ḫāne-sūz olan zebānīler[3667] sūḫte-i[3668] (6) ṣāʿiḳa-i ḳahr-ı bī-emān-ı[3669] Dādār-ı cihān olmaḳ vehminden ḥaşerātü'l-arż gibi her biri (7) bir sūrāḫda nihān olup ḥālā ġulġule-i gül-bāng-ı duʿā-yı ʿālī-ḥażret-i vezāret-penāh (8) *eyyedehullāhu*[3670] *ve ḳavvāh ve veffeḳahu limā*

[3648] neşr: -T, -B, -İ.
[3649] aṭlas-ı çarḫ: çarḫ-ı aṭlas: B, S, İ.
[3650] olduġı: olduġın: B, S.
[3651] güẕārī-i: güẕāri-yi: İ.
[3652] sürūşile: sürūş ile: B, İ, S.
[3653] vezīr-i çāre-sāz... sürūşile pertev-endāz-ı: -T.
[3654] pertev-endāz-ı: resānende-i: B, S, İ.
[3655] ü: -S, -İ, -B.
[3656] her biri: -B, -S, -İ.
[3657] beyābānile: beyānān ile?: B, İ, S.
[3658] reʿāyā-yı: duʿāyā-yı?: T.
[3659] ẓalīl-i: żalīl-i: İ.
[3660] sāyebān-ı ʿadālet: sāyebān-ı ḳāfile hem-āşiyāne ʿadālet: T.
[3661] olmaġıla: olmaġla: B, İ, T, S.
[3662] ser: -S.
[3663] tūġ-ı: t-v-ʿ?: S.
[3664] cārub: çārub: H, İ.
[3665] ḫāşāk ile: ḫāşāk: H; ḫāşākla: İ.
[3666] ʿarṣa-ı: ʿarża-ı: T.
[3667] zebānīler: zebāniyle: İ.
[3668] sūḫte-i: sūḫte: İ.
[3669] emān-ı: emānı: T.
[3670] eyyedehullāhu: ebbedehullāhu?: H, T; eyyedehullāhu teʿālā: B.

yuḥibbuhu[3671] *ve yerḍāh* **[B-118a]** *fi ūlāhu*[3672] *ve uḫrāh*[3673] ol mertebe bülend-āheng (9) olmışdur ki perde-i tīz-ceng-i ḫunyāger-i çarḫ ol bülend-āvāzeye nisbet-i himmet-i fürūmāyegān (10) gibi pestdür[3674]. Aḥbāb-perverā muḫliṣ[3675]-i ḫāliṣü'l-velāları *ʿalā ḥasebi'l-ʿāde*[3676] Muḫliṣ-zāde[3677] içün (11) maḥlūldan[3678] bir cüz'ī vaẓīfe ricā eyleyüp[3679] henūz[3680] tażarruʿı[3681] pür-tāb[3682] u[3683] tīz[3684]-niyāzı ṭaraf-ı (12) hedef-i iltimāsa[3685] pür-tāb eyledük. ʿİzzetlü[3686] Aḥmed Paşa Ḥażretleri'niñ[3687] luṭf-ı şāmillerinden vāyemiz (13) ḥırmān oldı.

şiʿr[3688]**:**

سوء حظي أنالني منك هذا

فعلى الحظ لا عليك الملام

Sūu ḥaẓẓī enālenī minke haẕā

Feʿale'l-ḥaẓẓi lā ʿaleyke'l-melāmu[3689]

mışrāʿ:

ای باد صبا این همه آوردهٔ تست

Ey bād-ı (14) ṣabā īn heme āverde-i[3690] tust[3691]

[3671] limā yuḥibbuhu: lemmā yuḥeyyihu?: T; limā yurdihi fi ūlāhu: B; limā yerḍāh: İ, S.

[3672] fi ūlāhu: fi ūlā?: İ.

[3673] Allah kendisini -evvel ve âhir (bütün) ahvâlinde- teyid etsin, onu güçlü kılsın; sevdiği ve razı geldiği şeyler(d)e muvaffak kılsın. Ayrıca Allah onu sevdiği şeyde daim kılsın, ona güç versin; baştan sona ondan razı olsun.

[3674] pestdür: pesendür?: T.

[3675] muḫliṣ: muḥabbet: B, S; muḥib: İ.

[3676] âdet olduğu üzere…

[3677] zāde: r-a-d-h?: H.

[3678] maḥlūldan: -S.

[3679] eyleyüp: idüp: S; olınup: İ.

[3680] henūz: tennūr-i: T, B.

[3681] henūz tażarruʿı: [S nüshasında bu kelime grubu üzerine mürekkep dağılmıştır.]

[3682] pür-tāb: ber-yāb?: İ.

[3683] u: [İ nüshasında bu harf tekrar edilmiştir.]

[3684] tīz: tīr: B, T, S.

[3685] hedef-i iltimāsa: iltimāsa: B; hedef-i icābete: İ.

[3686] ʿizzetlü: ʿizzetli saʿādetli: B; ʿizzetli: H, T.

[3687] Paşa Ḥażretleri'niñ: Paşa Ḥażretleri: H; Paşa'nıñ: İ, S.

[3688] şiʿr: -İ.

[3689] Senden bana bu fenalığı kötü bahtım ulaştırdı / Odur ki melâmet bahtadır, sana değildir.

[3690] āverde-i: āverde: T.

[3691] Ey bâd-ı sabâ! Bütün bunlar (hep) senin getirdiklerindir. (Selmân Sâvecî)

neşr[3692]: mefhūmı üzre bu māʿnā daḫı şīrīn-kārī-i[3693](15) felek-i şaʿbede-bāzdur ki her laḥẓa bir ṣūret-i ġarīb iẓhārıyla[3694/3695] berhem-zen-i hengām-ı[3696] iltifāt-ı (16) **[İ-50b]** aṣḥāb-ı saʿādet[3697] olup deryūze-i iḥsānlarından hāṣılımız[3698] bād-be[3699]-dest olur.

beyt: (17)

فلک با درد مندان دشمن دیرینه است اما

نمیدانم چرا با من عداوت بیشتر دارد

Felek bā-derd-mendān düşmen-i dīrīne est emmā

Ne-mī-dānem çerā bā-men ʿadāvet-i (18) bīşter dāred[3700/3701] **[S-42a]**

neşr[3702]**:** Ṣalāy-ḫʷān-ı yaġmā-yı naʿmāları dā'imā kāḫ-ı ṣımāḫ-ı ʿālemiyānı cilvegāh (19) iderken ile'l-ān güş-zed-i faḳīr olmamışdur. Simāṭ-ı keh-keşān-āsā şarḳ u ġarb-ı (20) ʿāleme memdūd olan sofra-i mebẕūlu'n-niʿam-ı keremlerinden ki[3703] cümle-i[3704] cihāniyān sīr-ḫʷār[3705] u (21) nevāle-benddür bizim ḥışşamız nigāh-ı ḥasret-ālūd[3706]olmışdur.

beyt[3707]:

در نظر نعمت احسان و به حسرت نگران

دستها بسته و مهمان شده برخوان کسی

Der-naẓar niʿmet-i (22) iḥsān[3708] u be-ḥasret nigerān

Desthā beste vu mihmān şude ber-ḫʷān-ı kesī[3709]

şiʿr: (23)

[3692] neşr: -T, -B, -İ.
[3693] kārī-i: kāri-yi: İ.
[3694] iẓhārıyla: iẓhārı ile: B, İ.
[3695] şīrīn-kārī-i.... iẓhārıyla: -S.
[3696] hengām-ı: hengāme-i: T, B, İ, S.
[3697] saʿādet: saʿādāt: B, İ.
[3698] hāṣılımız: -B; hāṣılımız erbāb-ı hevā gibi: S.
[3699] be: y?: H.
[3700] dāred: dāret: T.
[3701] Felek ehl-i derde eski bir düşmandır (bilirim) ama / Bilmem (ki) niçin bana daha fazla düşmanlığı vardır!
[3702] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3703] ki: -T, -S.
[3704] cümle-i: cümle: İ, S.
[3705] ḫʷār: ḫūr: B.
[3706] ḥasret-ālūd: ḥasret: S.
[3707] beyt: -S.
[3708] iḥsān: didār: [şiirin aslında]
[3709] Gözde nimet-i ihsan ve *hasretle bakar* yola / Eller bağlı ve mihman olmuş birinin sofrasında. (Vahşî)

هو البدر إلا أن عندي محاقه

هو الخمر إلا أن عندي خمارها

Huve'l[3710]-bedru illā enne ʿindī muḥāḳehu[3711]

Huve'l[3712]-ḫamru illā enne ʿindī[3713] ḫimāruhā[3714]

beyt[3715]**:**

از همان خم کین سفال ما ز خون پر میشود

ساغر غیر از شراب لاله گون پر میشود

Ez[3716]-hemān **[T-83b]** ḫum (24) k'īn[3717] sifāl-i mā[3718] zı-ḫūn pur mī-şeved

Sāġar ġayr ez-şarāb-ı lāle-gūn pur mī-şeved[3719]

neşr[3720]: (25) el-ḥāṣıl loḳma-i[3721] çerb-i[3722] ḫoş-güvār-ı luṭfları[3723] dā'imā leẕẕet-resān-ı dehān-ı aʿdā olup **[H-129a]** (1) gürisne-çeşmān-ı ʿālem ol nevāleyi mürġ-endāz itmekdedür. Murtāẕ-ı sāimu'd-dehr-i simāṭ-ı (2) keremlerinden[3724] loḳma-bend ü nevāle-piç-i [3725] ḫ͡ān-ı iḥsān hīç-der-hīç[3726] olmaġıla[3727] ḳanāʿat idüp (3) niʿmet-güvārī-i[3728] luṭfları güẕāşte-i mübtelāyān-ı cūʿu'l-baḳar olmışdur.

beyt:

ما گل به خار و لعل به خارا گذاشتیم

گوهر به تلخ رویيء دریا گذاشتیم

[3710] huve: hiye: [şiirin aslında]
[3711] muḥāḳehu: m-ḥ-ā-f-t?: T.
[3712] huve: hiye: [şiirin aslında]
[3713] ʿindī: ḥaẕẕī [şiirin aslında]
[3714] O dolunaydır, gel gör ki mahakı bendedir / O içkidir, gel gör ki mahmurluğu bendedir. (İbnü'n-Nebih)
[3715] beyt: -S.
[3716] ez: er: H.
[3717] ez-hemān ḫum k'īn: ez-cihān cām: İ.
[3718] mā: bā: H.
[3719] O küptendir ki bizim bu kasemiz kanla dolar / Kadeh lâle renkli şaraptan gayrı bir şeyle dolar.
[3720] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3721] loḳma-i: -S; loḳma: İ.
[3722] çerb-i: cerb-i?: H, T.
[3723] ḫoş-güvār-ı luṭfları: ḫoş-güvārları: İ.
[3724] keremlerinden: keremleri: S, İ, B.
[3725] piç-i: p-ḥ?: S; pic-i?: H.
[3726] hīç-der-hīç: hiç-der-hiç: B; hic-ender-hic: S.
[3727] olmaġıla: olmaġla: T, B, S, İ.
[3728] güvārī-i: güvārāy-ı: H, T.

Mā gul (4) be-ḫār u laʿl be-ḫārā guẕāştīm

Gevher be-telḫ-rūyī-i[3729] deryā guẕāştīm[3730]

neşr[3731]: Her çend ki (5)

beyt: [İ-51a]

میدهم جان در بهای یک نکه بستان زمن

با خریداری که مفلس شد مدارایی بکن

Mī-dihem cān der-bahā-yı yek nigeh[3732] bı-sitān zı-men

Bā-ḫarīdārī ki müflis şud (6) müdārāyī bı-kun[3733]

neşr[3734]**:** mefhūmıyla[3735] niyāz-pāşlık[3736] olunup[3737] kūşe-i çeşm-i raḥm-ı iltifātile[3738] (7) bir nigāh-ı erzānī buyurılup ṭavḳ-efgen-i gerden-i cān olmaḳ āsān iken şeref-yāfte-i (8) ḳabūl olmayup ol ārzūdan vāyemiz ḥırmān oldı. Şehbāz-ı bülend-pervāz-ı hümā-şikār-ı (9) dil dest-i bāz-dārān-ı ṣayd-bendānı[3739] ārāmgāh itmekle **[S-42b]** ol ḳolda bulunup bāz-ı (10) sefīd-i tīz-per gibi her ne gūne[3740] ṣayd-ı evc-pervāz-ı şikārına āġāz **[B-118b]** itse ṭarfetü'l-ʿaynda (11) ṣayd-endāz olmaḳ muḳarrer degül midür. Ḥayfdur ki[3741] böyle bir şahin-i ʿuḳāb-şikār bāl u per (12) -beste-i evtār-ı ʿanākib-i nisyān ola. Bende-i ḥaḳ-güẕār ü[3742] sādāḳat-kār rūz-i bāzār-ı zemānede (13) ḥoḳḳa[3743]-dehān-ı ḫūbān gibi teng-yābdur.

mıṣrāʿ:

بندهٔ شایسته نیست ور نه خریدار هست

Bende-i[3744] şāyeste nīst ver ne ḫarīdār hest[3745]

[3729] rūyī-i: rūyi-yi: T.
[3730] Biz gülü dikene, lâli taşa bıraktık / Cevheri denizin acı yüzüne bıraktık. (Şekîb-i Isfahânî)
[3731] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3732] yek nigeh: būse-i: İ.
[3733] Bir bakış karşılığında can(ımı) veririm, alıver benden / Bir müşteriden ki iflas etmiştir, idare ediver sen.
[3734] neşr: -T, -B, -İ.
[3735] mefhūmıyla: mefhūmı üzre: B; mefhūmı ile: İ, S.
[3736] pāşlık: bāşlık: T.
[3737] olunup: olundı: S.
[3738] iltifātile: iltifātla: B; iltifāt ile: İ, S.
[3739] bendānı: bendāyı?: İ.
[3740] her ne gūne: -B.
[3741] ki: -T.
[3742] ü: -B, -S, -İ.
[3743] ḥoḳḳa: ḥoḳḳa-i: H, İ , S.
[3744] bende-i: bende: T.
[3745] Uygun kul yok/Yaraşır bende değil, yoksa alıcı var.

neşr[3746]: (14) mefhūmı üzre ʿāḳıbetü'l-emr bir ḫarīdār-ı ḳadir-şināsdan maḥrūm olmaz. Mürġ-i dest-āmūz-ı (15) ġayr olan ṭā'ir-i iḥsānları ki dā'imā rişte[3747] ber-pā[3748] olmaġıla[3749] hergiz ruḫṣat-yāfte-i pervāz (16) olmamışdur. Eger bir ṭarīḳile[3750] ol mürġ-ı pā-beste[3751/3752] güsiste-bend olup kār-fermā-yı per ü bāl[3753] (17) olmaġıla[3754] nā-gāh pīrāmen-i bām-ı[3755] vāsūḫtegān çāh-ı[3756] dünyāyı ārāmgāh itse rem[3757]-dāde-i (18) **[T-84a]** seng-i felāḫan-ı[3758] istiġnā olmaḳ kem-pīşe-i **[İ-51b]** dil müstaġni-yi şīve-i sevdāyīdür[3759].

beyt: (19)

آتش زدیم در تر و خشک امید و بیم

خرمن به بباد و خانه به یغما گذاشتیم

Āteş zedīm der-ter u[3760] ḫuşk-ı ümīd u bīm

Ḫırmen be-bād[3761] u ḫāne be-yaġma guẕāştīm[3762]

şiʿr[3763]:

لنعم الثوب العافية

اذا انسدل علی الکفاف

Le-niʿme'ş[3764]-şevbu'l[3765] (20) -ʿāfiye

İẕa'(i)nsedele ʿale'l-kefāfi[3766]

[3746] neşr: -T, -B, -İ.
[3747] rişte: rişte-i: H.
[3748] pā: pāy: İ.
[3749] olmaġıla: olmaġla: İ, S.
[3750] ṭarīḳile: ṭarīḳ ile: B; ṭarīḳle: İ.
[3751] pā-beste: pā-yeste?: T.
[3752] hergiz... pā-beste: -S.
[3753] per ü bāl: ber ü māl?: T.
[3754] olmaġıla: olmaġla: B, İ, S.
[3755] bām-ı: bāmı: T.
[3756] çāh-ı: cāh-ı: B, İ, S.
[3757] rem: revm: H.
[3758] felāḫan: felāḥan?: H.
[3759] sevdāyīdür: sevdāyī-şīmedür: S.
[3760] u: -T.
[3761] bād: berḳ [şiirin aslında]
[3762] Ateş saldık ümidin de ümitsizliğin de kurusuna yaşına / Harmanı yele (verdik), haneyi yağmaya bıraktık. (Şekîb-i Isfahânî)
[3763] şiʿr: -T, -B, -İ, -S.
[3764] le-niʿme: niʿme: S, İ, B.
[3765] şevb: şevāb?: İ, B, S.
[3766] (Yaşamak için) yetecek kadarını örttüğünde afiyet/sağlık ne güzel elbisedir.

neşr[3767]: menzilgāhına yetişdikde ṭarḥ-endāz-ı iḳāmet[3768] (21) olmaḳ ḳadīmden[3769] ḳarār-dāde-i ḫāṭır-ı istiġnā-pesend idi. Lillahi'l-ḥamd[3770] bāriḳa-i ʿīnāyet meşʿal[3771]-i (22) rāh-ı hidāyet[3772] olup meded-kārī-i[3773] tevfīḳ-i Bārī ile cemmāze-i efkende-zimām germ-seyr-i ṭaleb (23) ol ser-zemīne pā-nihāde olduḳda āb u hevā-yı sāz-kār ol sāḥa-i[3774] ṣafā-baḫşda (24) pāy-bend-i ʿiḳāl[3775] oldı[3776].

mıṣrāʿ[3777]**:**

وإذا انتهيت إلى السلامة في مداك فلا تجاوزه

Ve iẕa'(i)nteheyte ile's-selāmeti fī medāke[3778] felā tucāvizhu[3779/3780]

neşr[3781]: mefhūmı (25) ile ʿamel olınup re'y-i rezīn-i[3782] maṣlāḥāt-güzīn[3783] **[S-43a]** ol ser[3784]-menzilden bir ḳadem[3785] tecāvüzi tecvīz **[H-129b]** (1) itmemişdür. Fi'l-vāḳiʿ kūşe-i bī-tūşe-i Aḳḥiṣar'da nān u penīr u piyāz[3786] u sīr bizi[3787] müddetü'l-ʿömr (2) sīr idüp

şiʿr:

وما هي إلا جوعة و سددتها

فكل طعام بين جنبى واحد

Vemā hiye illā cevʿatun ve[3788] sededtuhā

Fe-kullu ṭeʿamin beyne cenbeyye vāḥidu[3789]

[3767] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3768] ṭarḥ-endāz-ı iḳāmet: maṭraḥ-ı iḳāmet-endāz: İ; ṭarḥ-ı iḳāmet-endāz: B.
[3769] iḳāmet olmaḳ ḳadīmden: iḳāmet ḳadīmden: T; iḳāmet-endāz olmaḳ ḳadīmden: B; iḳāmet olmaḳ: S.
[3770] ḥamd: ḥamd ki: B, S, İ.
[3771] meşʿal: meşġal?: H.
[3772] hidāyet: hüdā: T.
[3773] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: H, T.
[3774] sāha-i: sāze-i: T; sāḥet-i: İ.
[3775] pāy-bend-i ʿiḳāl: pāy-bend u ʿiḳāl: T, S; pā-bend-i ʿiḳāl: İ.
[3776] oldı: olup: B, S, İ.
[3777] mıṣrāʿ: -T, -İ, -B, -S.
[3778] medāke: hevāke: H, S, İ.
[3779] tucāvizhu: tucāviz: B, S, İ.
[3780] Amacında selamete/menzile ulaştığında (o) haddi aşma.
[3781] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3782] rezīn-i: zerrīn-i: İ.
[3783] -güzīn: -bīn: B, S, İ.
[3784] ser-: -S.
[3785] ḳadem: ḳademe: B.
[3786] piyāz u: -T; piyāz: H.
[3787] bizi: -S.
[3788] ve: ḳad/in: [şiirin aslında]
[3789] Bu ancak bir açlıktır ki onu da bastırdım / Her hâlükârda her yemek iki yanım içre aynıdır.

neşr[3790]: mefhūmı[3791] (3) pīş-nihād-ı dil-i dervīş-nihād olup

mıṣrāʿ:

پندار که سرکه انگبینست

Pindār ki sirke engebīnest[3792]

neşr[3793]: muḳteżāsınca (4) żiyāfet-ḫāne-i zemānede ḫall[3794] u baḳl-ı[3795] mā-ḥażar ile ki bedel-i mā-yeteḥallel[3796] olmaġa ṣāliḥdür ḳanāʿat ḳarīn-ı (5) tavṭīn olduḳda devlet-i nā-pāy-dār-ı dünyā püşt-i pā-zede-i[3797] **[İ-52a]** dil-i istiġnā-güzīn olmaz mı.

rubāʿī[3798]**:** (6)

در کار ما مضایقه ای داشت ناخدا

کشتی به موج و رخت به طوفان گذاشتیم

در خود نیافتیم مدارا به اهرمن

بوسیدن بساط سلیمان گذاشتیم

Der-kār-ı mā mużāyaḳaī dāşt nāḫudā[3799]

Keştī be-mevc u[3800] raḫt be-ṭūfān guẕāştīm

Der[3801]-ḫod[3802] (7) ne-yāftīm mudārā be-Ehremen

Būsīden[3803]-i bisāṭ-ı Suleymān[3804] guẕāştīm[3805]

[3790] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3791] mefhūmı: maẕmūnı: S, İ.
[3792] Farzet ki sirke baldır. [T nüshasının derkenarında "Gümān eyle ki sīrke ʿaseldür"]
[3793] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3794] ḫall: ḥall?: H.
[3795] baḳl-ı: naḳl-ı: S.
[3796] yeteḥallel: yeteḫallel?: H.
[3797] pā-zede-i: pā-zede: T.
[3798] rubāʿī: naẓm: B; beyt: İ; ḳıṭʿa: S.
[3799] nāḫudā: tāḫudā?: İ.
[3800] u: d?: T.
[3801] der: ver?: T.
[3802] ḫod: ḫūr: B.
[3803] būsīden-i: pūşīdenī-i: H; pūşīden: İ, B; [b]ūsīden: S.
[3804] bisāṭ-ı Süleymān: mihr-i Süleyman: H; be-Süleymān: İ.
[3805] Bizim işimiz/halimiz karşısında gemi kaptanı bir sıkıntı/hayret içredir. [Ki biz,] gemiyi dalgaya, levazımı tufana bıraktık. Kendimizde Ehrimen'e müdârâ bulmadık. Süleyman'ın eşiğini/bisâtını öpmeyi bıraktık. (Vahşî)

neşr[3806]: Bāḳī tevfīḳ-i ebedī refīḳ (8) saʿādet ziyādet. Fesāne-sāzī vü naḳş-dırāzī[3807] ḥaddeden efzūn olup muḳteżā-yı (9) ḥummā-yı ribʿ ʿöẕr-ḫᵕāhi-yi[3808] günāhdan[3809] perīşānī-gūyī olmaḳ ümīdiyle bu mertebe taṣdīʿa cesāret (10) olundı.

mıṣrāʿ:

گستاخی را امید عفو است

Güstāḫī-rā ümīd ʿafv est[3810]

mıṣrāʿ:

عذر تصدیعات ما چندان که تصدیعات ما

ʿUẕr-i taṣdīʿāt-ı mā çendān ki taṣdīʿāt-ı mā[3811]

neşr[3812]: (11) Ṣebt-i ḳalem-i sevdāyī olan elfāẓ-ı nāḳış-ı muḫtel ki **[T-84b]** ṣemere-i şecere-i[3813] ecvef-i muʿteldür[3814] iʿtinā vü iʿtidāda (12) ṣāliḥ olmaduġı meḳarrerdür. Vāḳiʿ olan ḳuṣūrı micmer-āsā pīrāmen-i dāmen-i[3815] iġmāżıyla[3816] mestūr olmaḳ (13) ehemm-i meṭālibdür[3817].

[***]

[3806] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3807] naḳş-dırāzī: nefes-dırāzī: T.
[3808] ʿöẕr-ḫᵕāhi-yi: ʿöẕr-ḫᵕāh-i: B, İ, S, T.
[3809] günāhdan: günāh-ı: T.
[3810] Kabahatkârın ümidi aftır/affolunmaktır.
[3811] Baş ağrıtmaya sebep özrümüz/size rahatsızlık vermeye dair mazeretimiz bizim baş ağrılarımız kadrincedir/var oldukçadır.
[3812] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3813] şecere-i: -H.
[3814] muʿteldür: muḳbildür?: H.
[3815] dāmen-i: -H.
[3816] iġmāżıyla: iʿmāżıyla?: H.
[3817] neşr: Bāḳī tevfīḳ-i ebedī....ehemm-i meṭālibdür: Bāḳī tevfīḳ refīḳ u saʿādet bi'l-ḫayr: B; Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet: S; Bāḳī tevfīḳ refīḳ: İ.

3.2.44. [44. Mektup] [B-96b] [İ-36b] [S-30a] Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinde Burusa'dan ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye ihdā olınmışdur[3818] (14)

Bisāṭ-būsī-i meclis-i ʿālī-i[3819] feżā'il-perver taḳdīminden soñra pīşgāh-ı ṭāḳ-ı bülend-revāḳ-ı faẕ̇l (15) u efḍāla ʿarża[3820]-dāşt-ı bendegī olınur ki şūriş-ı rūz-i rüsteḫīz u āşūb-ı ḥaşrgāh ve (16) ġavġa-yı ferdā-yı[3821] ḳıyāmet peydā olalıdan żāyiʿ-sāz-ı sermāye-i meşāʿir ve güm-kerde-i naḳd-i ḥavās (17) olmaġıla[3822] mühre-i sīm-āb-ı ıżṭırāb-ı dil dest-ḫoş-ı ʿaẕāb olmışdur.

şiʿr[3823]:

وجرم جره سفهاء قوم
فحل بغير جانيه العذاب

Ve curmin cerrehu sufehāu[3824] ḳavmin (18)
Fe-ḥalle bi-ġayri cānīhi'l[3825]-ʿaẕābu[3826]

neşr[3827]: İṭfā-i nā'ire-i şer ü şūr meded-kārī-i[3828] tedbīr ile nā-girīz iken (19) dāmen-zen-i āteş-i fitne vü fesād olduḳları reh-bürde-i noḳṭa-i evc-i istiġrābdür. **[S-30b]** Ser-rişte-i (20) taʿzīrī[3829] ki mevżūʿ-ı ḫasīsdür[3830] engüşt-pīç[3831] idüp bī-hūde cemʿiyyetler olındıḳda vezāret (21) -penāhī tertīb-i muḳaddemāt-ı ʿöẕr-ḫ̆āhī eyleyüp nā-dāniste ḫaṭāya iʿtirāf idicek

---

[3818] Ḳuḍāt … olınmışdur: Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinden Burusa'dan ʿAbdü'l-ġanī-zāde Efendi'ye ihdā olınmışdur: T; Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinde Burusa'dan merḥūm Ġanī-zāde Efendi'yedür ihdā olınmışdur: B; Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinde Burusa'dan ʿAbdü'l-ġanī Efendi'yedür ihdā olınmışdur: İ; Ḳuḍāt cemʿiyyet itdüklerinde Burusa'dan merḥūm u maġfūr ʿAbdü'l-ġanī Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūbdur: S.

[3819] ʿālī-i: ʿāli-yi: B, İ, H, T.

[3820] ʿarża: ʿarż: T.

[3821] ferdā-yı: -S.

[3822] olmaġıla: olmaġla: T, B, İ; olmaḳ ile: S.

[3823] şiʿr: -İ.

[3824] sufehāu: suffāhu?: H, T.

[3825] cānīhi: cānibihi?: B, S, İ.

[3826] Ve bir cürüm ki kavmin sefihleri çekip getirmiştir / Cezasını ise o cürmü işlemeyenler çekmiştir. (el-Mütenebbî)

[3827] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[3828] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.

[3829] taʿzīrī: taġyīrī: B; taḳrīrī: İ, S.

[3830] ḫasīsdür: ḥasīsdür: T.

[3831] pīç: piç: H; biḥ: B, S; pic: İ.

mıṣrāʿ[3832]**:** (22)

دية الذنب عندنا الاعتذار

Diyetu'ẕ-ẕenbi ʿindenā el**[İ-37a]**-iʿtiẕāru[3833]

neşr[3834]: maʿnāsıyla[3835] ʿamel vācib olmaz mı. Temşiyet-i[3836] müddeʿā-yı ʿazl u cezāyı (23) āyā kimden ümīd iderlerdi[3837]. Ḳıyās maʿa'l-fārıḳ dā'imā laġzişgāh-ı pāy-ı[3838] bī-ḫıredān[3839]-ı kūteh[3840]-bīn (24) olmaġıla[3841] üftāde-i çāh olurlar[3842].

şiʿr:

قد يبعد الشيء من شيء يقاربه

إن السماء نظير الماء في الزرق

Ḳad yabʿudu'ş-şey'u min şey'in[3843] yuḳāribuhu[3844]

İnne's-semāe neẓīru'l[3845]-māi (25) fi'z-zeraḳi[3846/3847]

neşr[3848]: Kerem-sāzī-i hengāmeyi menāṣıb[3849] taḥṣīline[3850] vesīle idenleriñ vāyesi ḫırmān **[H-130a]** (1) olup bu ḳadar tek u pūy ve hāy u hūy ve āşūb-ı rüsteḫīz ve ceng ü sitīz ʿālī-ḥażret-i (2) Çeşmī Efendi zīnet-efzā-yı destgāh-ı ḳażā' olmaġiçün[3851] oldı.

mıṣrāʿ:

کوه را فرهاد کند و لعل را پرویز یافت

[3832] mıṣrāʿ: -İ, -B, -S.
[3833] Günahın diyeti bizde özür dilemektir. (İmâm eş-Şâfiî)
[3834] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[3835] maʿnāsıyla: maʿnāsı ile: B, İ, S.
[3836] temşiyet-i: -H; meşiyet-i?: B.
[3837] iderlerdi: ideler: B; ideler idi: S, İ.
[3838] pāy-ı: -T.
[3839] bī-ḫıredān: kec-revāñ: S.
[3840] kūteh: kūne: T; kūtāh: İ.
[3841] olmaġıla: olmaġla: T, B, İ, S.
[3842] olurlar: olur: B.
[3843] şey'in: -S.
[3844] yuḳāribihu: yuşābihuhu: [şiirin aslında]
[3845] neẓīru: y-ẓ-h-r?: İ.
[3846] zeraḳi: zurḳi: H, B; zerāḳi [şiirin aslında]
[3847] Bir şey, kendisine yakın olan bir şeyden uzaklaşabilir / Şüphesiz gök, mavilikte suya benzerdir. (Ebü'l-Alâ el-Maarrî)
[3848] neşr: -T, -B, -İ.
[3849] hengāmeyi menāṣıb: hengāme-i bī-münāsib: İ.
[3850] taḥṣīline: -S; taḥṣīle: İ.
[3851] olmaġiçün: olmaḳ içün: B, İ.

Kūh-rā (3) Ferhād kend u laʿl-rā Pervīz yāft[3852]

beyt[3853]:

حیف که کردید بصد مکر و ریو

محکمهٔ شرع نبی جای دیو

Ḥayf ki gerdīd be-ṣad[3854] mekr u rīv

Maḥkeme-i şerʿ-i Nebī cāy-i dīv[3855] (4)

neşr[3856]: Perīşānī-i[3857] ḫāṭır **[T-85a]** berīd-i[3858] nāmeden maʿlūmdur[3859]. Naḳş[3860] (5) - perdāzān-ı[3861] perniyān-süḫandan[3862] ümīddür[3863] ki ḳuṣūrı maʿẕūr buyurıla.

mışrāʿ[3864]:

Bāḳī tevfīḳ-i ebedī (6) refīḳ u[3865/3866] saʿādet ziyādet

beyt:

نخل تو از باد خزان خم مباد

سایهٔ تو از سر ما کم مباد

Naḫl-ı tū ez-bād-ı ḫazān[3867] ḫam me-bād

Sāye-i tū ez-ser-i mā kem me-bād[3868] (7)

[***]

[3852] Dağı Ferhat kazdı, la'li ise Perviz buldu.
[3853] beyt: naẓm: S.
[3854] ṣad: ṣayd: S.
[3855] Hayfa ki mahkeme-i şer'-i Nebî yüz hile ve desise ile şeytanın mahalline dön(dürül)dü.
[3856] neşr: -T, -B, -İ.
[3857] perīşānī-i: perīşāni-yi: T.
[3858] berīd-i: bedīd-i?: B.
[3859] maʿlūmdur: maʿlūm zehī: S.
[3860] naḳş: ḥīle naḳş: T.
[3861] perdāzān-ı: bendān-ı: İ.
[3862] süḫandan: süḫandür: H, B, İ.
[3863] ümīddür: ümīd: B.
[3864] mışrāʿ: -H, -T.
[3865] u: -H.
[3866] tevfīḳ-i ebedī refīḳ u: -B, -İ, -S.
[3867] ḫazān: ḥazān?: H, T.
[3868] Hurma ağacın hazan rüzgarından eğilmesin / Gölgen üzerimizden eksik olmasın.

3.2.45. [45. Mektup] [B-111a] [İ-41b] [S-34b] Müfredü'l-ʿaṣr vaḥīdü'd-dehr Muʿīd Aḥmed Efendi Ḥażretleri'ne[3869] (8)

Berīd-i ḫuceste-nüvīd-i ṣabā ile[3870] neḫabāt-ı[3871] taḥiyyāt taḳdīm olınup ber-dāşte-i iḫlāṣ (9) -perverī oldur[3872] ki eger ḥāl-i zārdan istḫbār buyurılursa[3873] henūz cemmāze-i[3874] germ-seyr-i (10) sebük-pāy-ı ʿömr pey-bürde-i menzilgāh-ı fenā olmamışdur. Ġıbbe-zā ḥażret-i vezāret (11) -destgāh ile[3875] birḳaç menzil hem-ʿinān ü hem-rāh olduġımız muḳaddemā inhā olınmışidi[3876]. (12) Maḥmiyye-i Ḳoniya'ya vuṣūlımızda āşināyān-ı aʿyān-ı ʿasker mürāfaḳat-ı ʿālī-ḥażret-i sipeh-sālār-ı (13) aʿẓam **[S-35a]** iḳtiżā-ı[3877] isdā'-ı maʿārif ile **[İ-42a]** ḳażā'-i Ḥaleb bālā-yı istiʿdādıñıza[3878] cāme-i[3879] kūtāh (14) u teng olup muḥtāc-ı żamm-ı pāre[3880] olmaġın ḳażā'-i Sermīn[3881] ilḫāḳıyla[3882] fi'l-cümle ḳābil-i pūşiş (15) olmaḳ ẓannolınur diyü taḥrīk-i silsile-i elṭāf-ı sipeh-dār-ı bülend-himmet itdüklerinde pāy-merdī-i[3883] (16) aḥbāb ile[3884] şāmme-i żamīme[3885] revzene-i[3886] ẓuhūrdan yüz göstermişdür. Vāḳiʿ-i ḥāl budur ki peymānçe-i (17) niyāzda zebān-ı recā ālāyiş-i ḫ̆āhişden pāk olup meded-kārī-i[3887] aḥbāb ile (18) niʿmet-i ilāhiyye cilve-perdāz-ı

[3869] Müfredü'l-ʿaṣr … Ḥażretleri'ne: Fażīletli Muʿīd Aḥmed Efendi Ḥażretleri'nedür: B; Müfredü'l-ʿaṣr vaḥīdü'd-dehr-i vaḥīd Aḥmed Efendi'ye irsāl itdügi mektūb-ı muḥabbet-üslūbdur: İ; Müfredü'd-dehr vaḥīdü'l-ʿaṣr cāmiʿ-i envāʿi'l-fażāyil ve'l-kemālāt Muʿīd Aḥmed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S.

[3870] ṣabā ile: ṣabāyla: T.

[3871] neḫabāt-ı: neḫabāt-ı: H; necebāt-ı: T, S; teḥiyyāt-ı: İ.

[3872] oldur: ḳılınur: B.

[3873] buyurılursa: olınursa: T; tecvīz buyurılursa: S.

[3874] cemmāze-i: ḥemmāze-i: H; cemmāze: İ.

[3875] destgāh ile: destgāhla: T.

[3876] olınmışidi: olınmışdı: İ, T olınmış idi: B, S.

[3877] iḳtiżā-ı: iḳtidār-ı: T.

[3878] istiʿdādıñıza: istiʿdād kürre-i?: T; istiʿdāda göre: İ.

[3879] cāme-i: cāh: İ.

[3880] żamm-ı pāre: ḫ̆-ḍ-m?: T; żam: İ. [H nüshasında metinde ḫaşm-pāre şeklinde geçmektedir. Ancak derkenarda żamm-ı pāre şeklinde bir kayıt vardır.]

[3881] Sermīn: Sermīn Ḫarābesi: B.

[3882] ilḫāḳıyla: ilḫāḳı ile: B, İ, S.

[3883] merdī-i: merdi-yi: T.

[3884] aḥbāb ile: aḥbābla ruḫsāde-i manṣıb-ı Ḥaleb üzre: T; aḥbāb iyler: İ.

[3885] şāmme-i żamīme: şāhid-i luṭf-ı: B, İ, S; ş-a-m-m-d?: H.

[3886] revzene-i: revzene: İ.

[3887] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.

mücellā-yı ẓuhūr olmışdur. Muḳaddemā merḥūm Vaḥyi-zāde'ye[3888] ḳażā'-i (19) maʿḥūdı[3889] ilḥāḳ[3890] ẓāhir[3891] ve[3892] ber-ṭaraf-sāz-ı rekāket-i ibtidāʿ olur. Anlardan[3893] daḫı pāy kem itmek (20) ḫod olmaz. Ümīddür ki ẓuhūr-ı luṭf-ı vezīr-i çāre[3894]-sāz-ı bende-nüvāz maḥmūl-ı ḥırş u āz (21) olmaya. Hergiz semend-i saʿy-ı meydān-ı ṭalebde āgāh-ı çāşnī-i[3895] tāziyāne olmadın maʿūnet-i (22) himmet-i yārān ile[3896] iḥsān-ı feyż-resān-ı ilāhī resīde-i ser-menzil-i vücūd olduḳda (23) maʿnā-yı **[T-85b]** *lā redde velā kedde*[3897] pīş-nihād-ı dil-i dervīş-niḥād[3898] olmaḳ muḥaḳḳaḳdur. Feżā'il[3899]-destgāh (24) fevāżıl-penāh[3900] ṣadr-ı bülend-ḳadr *veffeḳahullāhu*[3901] *liṣā'iri merāḍihi ve ceʿale ḥāle müstaḳbelihi ḫayren min (25) māżihi*[3902] ḥażretleriniñ ḫāk-i pāy-i şerīflerine bu ḫuṣūṣıñ iʿlāmı mercūdur. Recā-i **[H-130b]** (1) vāṣıḳ oldur ki[3903] bu maʿna pertev-endāz-ı pīşgāh-ı şuʿūrları olduḳda manṣıb-ı maʿhūd (2) tevcīhi ile[3904] ṭullāb-ı menāṣıbıñ **[İ-42b]** berīn rū-be-rāh buyurmayalar[3905]. Bī-çāre zaḥmet-i bī-hūde (3) çeküp iżāʿat-ı biḍāʿat-ı **[S-35b]** evḳāt itmeye. Ẓāhir īṣāl-ı[3906] luṭf-ı ġayr içün cünbüş-i ḳadem-i (4) ḳalem-i meḥāsin aḫlāḳ-ı kerīmelerinden ṣad hezār[3907] merḥale dūrdur. Bāḳī[3908]

mıṣrāʿ[3909]:

[3888] Vaḥyi-zāde'ye: H; Vīḥī-zāde'ye daḫı?: T; Āḫī-zāde'ye: İ.
[3889] maʿḥūdı: maʿḥūd: B, İ, S.
[3890] ilḥāḳ: ilḥāḳı: B, İ, S.
[3891] ẓāhir: ṭāhir: T; ẓāhiren: İ.
[3892] ve: -T, -B, -İ, -S.
[3893] anlardan: anlar: T.
[3894] çāre: ç-a-z-h?: B .
[3895] çāşnī-i: çāşni-yi: T.
[3896] yārān ile: yārānla: T, İ.
[3897] lā redde velā kedde: T'nin derkenarında bu kelime grubunun anlamı şu şekilde kaydedilmiştir: Zaḫmet çeküp ṭalep itmeziz. Lākin bilā-ṭaleb ẓuhūr iderse ḳaçmazız.
[3898] dil-i dervīş-niḥād: -T.
[3899] feżā'il: ḳ-ż-a-'i-l?: H.
[3900] feżā'il-destgāh fevāżıl-penāh: fevāżıl-penāh feżā'il-destgāh: T, S.
[3901] veffeḳahullāhu: veffeḳahullāhu teʿālā: B.
[3902] Allah onu sair arzularına muvaffak kılsın, geleceğini geçmişinden daha hayırlı kılsın.
[3903] vāṣıḳ oldur ki: vāṣıḳdür ki: B, İ; vāṣıḳ budur ki: S.
[3904] tevcīhi ile: tevcīhiyle: T.
[3905] buyurmayalar: itmeyeler: İ.
[3906] īṣāl-ı: ibṭāl-ı: B, İ, S; ibṣāl-ı?: H.
[3907] hezār: -S.
[3908] Bāḳī: -B. T [T'de *bāḳī* kelimesi sehven *mısraʿ* kelimesinden sonra kullanılmıştır.]
[3909] mıṣrāʿ: -İ.

Baḫt pāyende (5) Ḫudā yār[3910] saʿādet Bāḳī[3911]

[***]

3.2.46. [46. Mektup] Fażıl-ı müşārün ileyhe gönderilmişdür[3912] (6)

Baʿde ez-taḳdīm-i niyāzmendī ʿarża-dāşt-ı müstemendī budur ki eger ḥāl-i zārdan (7) istiḫbār ḫaṭır-ı ʿāṭıra güẕār iderse *el-ḥamdu lillāhi ḥamden dā'imen ebeden*[3913] ʿināyāt-ı ilāhiyye pey-der-pey (8) maʿrıż-ı ẓuhūrı cilvegāh itmegīn bu zamāne dek ḥall u mürtehil[3914] **[B-111b]** ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh olmışdur. (9) Meded-kārī-i müdāvemet-i edʿiye-i maʿhūde ile[3915] cümle-i[3916] umūr peyrev-i ārzū olup Üsküdar'dan (10) nehżatımıza[3917] riyāḥ-ı şimālliyye āġāz-ı ḥübūb idüb ferrāş-ı ṣabā ḫas u ḫāşākdan yollarımız (11) pāk idüp ġubār-ı reh-güẕār[3918] āb-zede-i saḳḳā-yı ebr olup birḳaç menzil teşyīʿ-i emṭār-ı ṣayfiyyeden (12) memnūn olmışızdur[3919].

şiʿr:

مطر تذوب الشمس منه وبعده
صحو يكاد من الغضارة يمطر

Maṭerun teẕūbu'ş-şemsu minhu ve baʿdehu
Ṣaḥvun yekādu mine'l-ġeḍāreti[3920] yumṭiru[3921] (13)

[3910] yār: yār ve: T, S.
[3911] saʿādet Bāḳī: Bāḳī saʿādet: İ.
[3912] Fażıl-ı … gönderilmişdür: Müşārün ileyh ḥażretlerinedür: B; Fażıl-ı müşārün ileyhe göndermişdür: İ; Fażıl-ı müşārün ileyhe Aḥmed Efendi Ḥażretleri'ne irsāl itdügi muḥabbet-nāmedür: S.
[3913] Hamd daima Allah'a mahsustur.
[3914] mürteḥil: m-r-t-c-l?: T; m-r-n-ḫ-l?: H.
[3915] meded-kārī-i müdāvemet-i edʿiye-i maʿhūde ile: müdāvemet-i edʿiye maʿhūde meded-kārisi ile: İ
[3916] cümle-i: cümle: H, T, İ.
[3917] nehżatımıza: nehżatımız: T; nehżatımızda: S.
[3918] reh-güẕār: reh-güẕer: B.
[3919] olmışızdur: olmışdur: İ.
[3920] ġeḍāreti: ʿuṣāreti: T, H, İ, S.
[3921] Öyle bir yağmur ki güneş kendisinden eriyor, ondan sonra açık bir gün neredeyse onun bereketinden yağmur yağdırıyor. (Ebû Temmâm)

neṯr[3922]: mürāfaḳat-i bārān[3923] fi'l-cümle müfāraḳat[3924] itmemişdür[3925]. Ekṯeriyā sāyebān-ı seḥāb māniʿ-i tāb-ı āfitāb[3926] (14) olmaġın sūzende[3927]-havā-yı **[İ-43a]** faṣl-ı[3928] germā pīrāmen-i[3929] ḳāfileye güẕār itmemişdür[3930] lillāhi'l-ḥamd. El-ḥāṣıl dest-yārī-i[3931] (15) sefer ile bu mertebe intiʿāş-ı ṭabīʿat hergiz ḥavālī[3932]-gerd-i zevāyā-yı[3933] evhām olmazdı[3934]. Cūy-bārlar (16) kenārında **[T-86a]** mürġzārlara nüzūl olınmışdur ki dıraḫtān-ı ser-sebz-i felek peyvend-i sāye-küsterī (17) ber-ṭaraf-sāz-ı minnet-i ḫayme vü ḫargāh olmışdur[3935].

şiʿr:

سماء غصون تحجب الشمس ان ترى

على الارض إلا مثل نثر الدراهم

Semāu ġuṣūnin taḥcubu'ş-şemse en turā[3936]

ʿAle'l (18) -arḍi illā miṯle neṯri'd-derāhimi[3937] **[S-36a]**

neṯr[3938]**:** Ferş-i zümürrüdīn-çemen ḥall-i[3939] ḥiml-i firāşa muḥtāc itmeyüb ekṯeriyā (19) tekye-i nemed-i ber-çendi-yi[3940] püşt-i[3941] pā-zede-i istiġnā olur. Ḥaḳḳā ki naḳş-ı perend-i dil-beste-i[3942] ḫüdāyī revnaḳ (20) -şiken-i ṭarḥ-ı islīmī vü ḫaṭāyī olduġı muḥaḳḳaḳdur.

beyt[3943]:

خود رسته كجا باشد و بر بسته كجا

[3922] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3923] bārān: yārān: T.
[3924] mufāraḳat: telāfī-i mufāraḳat-ı yārān: B; mufāraḳat-ı yārān: İ , S.
[3925] itmemişdür: itmişdür: İ, S, B.
[3926] āfitāb: āfitāb-ı ʿālem-tāb: B.
[3927] sūzende: sūzende-i: S.
[3928] faṣl-ı: faẓl-ı: T.
[3929] pīrāmen-i: pīr āmūde-i?: H; pīrāmūn-i: B, İ, S.
[3930] itmemişdür: itmişdür: T, İ.
[3931] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: İ.
[3932] ḥavālī: ḥavālī-i: B.
[3933] zevāyā-yı: revāyā-yı: T.
[3934] olmazdı: olmaz idi: B, İ, S.
[3935] olmışdur: -B.
[3936] turā: yurā: H.
[3937] Dallardan bir gökyüzü güneşi perdeliyor / Öyle ki yerlere serpili dirhemler gibi görünüyor.
[3938] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3939] ḥall-i: -S.
[3940] nemed-i ber-çendi-yi: nemed-i ber-cendī: S, B; nemed-i zeyn-ittiḳā-i: T; Payū Ḫabad? [İ'de derkenarda: Horasan'da bir şehir adı alarak kaydedilmiştir.]
[3941] püşt-i: ittikā-i bāliş-i zerrine püşt-i: T.
[3942] perend-i dil-beste-i: perend-i beste: T; perend-i dil-pesend-i: B, S; perend-i dil-peẕīr ḫāṭır-pesend-i: İ.
[3943] beyt: -İ, mıṣrāʿ: B, T, S.

Ḫod-reste[3944] kucā bāṣed u ber-beste kucā[3945/3946] (21)

mıṣrāʿ[3947]:

لله در المنازي في وصف ذى المنازل

Lillāhi derru'l-Menāzī[3948] fī vaṣfi ẕi'l[3949]-menāzili[3950/3951]

neṯr[3952]: Dergāh-ı re’fet-penāh-ı çāre-sāz-ı bende (22) -nüvāzdan ṣad hezār taẓarruʿ u niyāz ile[3953] der-ḫᵕāstdur ki hemīşe bārikа-i[3954] ʿināyet meşʿal-i rāh-ı (23) hidāyet olup dā’īmā bedreḳa-i tevfīḳ rehber-i ṭarīḳ olmaġla ḫayr ile[3955] maḳṣūda vuṣūl (24) dem-sāz-ı ḥuṣūl ola.

وما ذلك على الله بعزيز

Vemā ẕālike ʿalellāhi bi-ʿazīz[3956]

gerçi meḥāsin-i sefer ḥussād-ı erbāb-ı istiʿdāddan (25) efzūndur.

beyt[3957]:

Ālemde zerre deñlü yoġ iken[3958] vücūdumuz

Müşkül budur ki zerreden artık[3959] **[H-131a]** (1) ḥasūdumuz[3960]

neṯr[3961]: Lākin ber-iʿtiḳād-ı bende[3962] beytü'l-ḳaṣīd[3963] ḥasenātı[3964] memleḥa-i ṭarīḳiñ lāşe (2) vü[3965] gurbesi müşāhedesinden **[İ-43b]** ḫalāṣdur.

[3944] ḫod-reste: çū der beste: H.
[3945] Ḫod-reste…ber-beste kucā: Ber-beste kucā bāşed u ḫod-reste kucā: S.
[3946] Kendiliğinden olan nere, yapmacık olan nere?
[3947] mıṣrāʿ: -H, -T, -İ.
[3948] Menāzī: Menārī: H; derru'n-nāzili: İ; zura'l-Menāzī: T.
[3949] ẕī: H, İ, T; haẓā: B.
[3950] Lillāhi... zi'l-menāzili: -S.
[3951] Hane sahiplerini (o güzel) tavsifi için aferinler olsun el-Menāzī'ye.
[3952] neṯr: -T, -B, -İ.
[3953] niyāz ile: niyāzile: T.
[3954] bārikа-i: bārikа: T.
[3955] ḫayr ile: ḫayrile: T.
[3956] ***Bu, Allah için güç de değildir.*** Fâtır 35/17.
[3957] beyt: -S.
[3958] yoġ iken: degilken: B, İ, S; yoġiken: T.
[3959] artık: efzūn: İ.
[3960] (Şeyhülislâm Yahyâ)
[3961] neṯr: -T, -B, -İ, -S.
[3962] lākin ber-iʿtiḳād-ı bende: lākin iʿtiḳād-ı bende: T, İ.
[3963] el-ḳaṣīd: el-ḳaṣīde: İ.
[3964] ḫasenātı: ḫ-s-t-a-n-y?: H; ḫasenānı?: T.
[3965] lāşe vü: lāşe-i: S.

şiʿr:

نجس العيون فان رأتهم مقلتى

طهرتها ونزحت ماء جفوني

Necesu[3966]'l-ʿuyūni fe-in[3967] reethum[3968] muḳletī[3969]

Ṭahhertuhā (3) ve nezaḥtu[3970] māe cufūnī[3971]

neşr[3972]: Müşāhede-i dīdār ve istimāʿ-ı elfāẓ-ı dürer-bārlarından bī-çāre bāşıra vü[3973] (4) sāmiʿa ne zaḥmetler çekmişdür.

şiʿr[3974]:

نكلتهم من سلحتهم عليهم

نكال الله ما دامت السماء

Nekkelethum[3975] men selleḥathum ʿaleyhim

Nekālullāhi mā-dāmeti's-semāu[3976] (5)

neşr[3977]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[3978] saʿādet ziyādet[3979]

[***]

[3966] necesu: neḥasu?: S.

[3967] fe-in: ve in: S.

[3968] reethum: reeytehum?: B.

[3969] muḳletī: min muḳletī: İ.

[3970] nezaḥtu: nezzeftu: İ.

[3971] [Nüshalardaki metne bağlı kalınarak şiir tercüme edildiğinde anlam eksik kalıyor. Zira arada bir dize var ki anlam orada düğümlenmektedir. Çeviride şiirin aslı esas alınmış ve aradaki beyite de yer verilmiştir.] Ey göz! (Şu) maşeri görmek (göze batmış) çöp gibidir / Âlardır dünyaları ve dinleri üzre (onları görmek) / [İnsâna benzemezler, şu var ki onlar / Bir hame-i mesnûn/bir nutfeden oluşmuşlardır.] Göz çirkidir(ler), göz kürelerim onları gördüğü dem / Temizlerim onları ve boşaltırım/silerim göz kapaklarımın suyunu.

[3972] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[3973] bāşıra vü: bāşıra-i: H.

[3974] şiʿr: -B, -İ.

[3975] nekkelethum: şekkeḥathum?: İ, S; tekkelethum?: B.

[3976] Onları silahlandıranlar onları tenkil etsin / Sema var oldukça Allah'ın tenkili üzerlerine olsun.

[3977] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[3978] refīḳ: -H.

[3979] saʿādet ziyādet: -S; saʿādet ziyādet bād bi-rabbi'l-ʿibād: T.

3.2.47. [47. Mektup] Bu daḫı müşārün ileyhe ihdā olunmışdur[3980] (6)

Baʿde ṭayyi't-tekellüfāti'l-ʿādiyyeti fi itḥāfi't-taḥiyyāti'l-vidādiyye ʿarża-dāşt-ı iḫlāṣ-perverī (7) oldur[3981] ki maḥmiyye-i Ḥaleb'e vuṣūlımızda meded-kārī-i tevfīḳ-i Bārī **[B-112a]** ile icrā-yı aḥkām-ı **[T-86b]** şerʿiyyede[3982] (8) fürū-güẕāşte[3983] rıżā gösterilmeyecek fermān-revā-yı vilāyet olan ẓālim-i[3984] ġāşim ile **[S-36b]** dest (9) ü girībān olup dā'imā meyānımızda ceng ü peykār der-kār olduġı iʿlām olınmışdur[3985]. (10)

beyt[3986]:

صاحب دیوان ما را از قلم خون میچکد

حال مظلومان این درگاه چون خواهد شدن

Ṣāḥib-i dīvān-i mā-rā ez-ḳalem ḫūn mī-çeked

Ḥāl-i maẓlūmān-ı īn dergāh çūn ḫ̬āhed (11) şuden[3987]

neşr[3988]: mefhūmı ile[3989] zīr-i leb[3990] zemzeme-sāz iken pāy-māl-i[3991] reʿāyā elsine-i vārid ü (12) ṣādırdan gūş-güẕār-ı sipeh-dār-ı himmet-i bülend-i ʿadālet-pesend olup[3992] ol şuhūd-ı (13) ʿudūlı[3993] tezkiye ḫuṣūṣında ḫāme-i ṣādıḳu'l[3994]-ḳavl-ı rāst-güftār fermān-ber-dār (14) olduḳda āfītāb-ı nūr-pāş-ı ʿināyet-i sipeh-sālārı[3995] āġāz-ı żiyā-resānī itmekle[3996] (15) küsūf-ı **[İ-44a]** meẓālim müncelī[3997] olup āfāḳ-ı memleket muşriḳ u nūrānī[3998]

[3980] Bu daḫı … olunmışdur: Bu nemīḳa-i iḫlāṣ-küsterī daḫı müşārün ileyh ḥażretlerine taḥrīr: T; Bu daḫı müşārün ileyh ḥażretlerinedür: B; Aḥmed Efendi [Ḥażretleri'ne] ihdā olınmışdur: İ; Faẕīletlü Aḥmed Efendi Ḥażretleri'ne ihdā itdügi mektūb-ı muḥabbet-üslūbdur: S.

[3981] oldur: olur: İ.

[3982] şerʿiyyede: şerʿiyyeyi: İ.

[3983] fürū-güẕāşte: fürū-güẕāşte-i: B, İ.

[3984] ẓālim-i: ẓālim u: B.

[3985] olınmışdur: olınmış idi: B, S.

[3986] beyt: naẓm: S.

[3987] Bizim divanın sahibinin kaleminden kan damlıyor / Bu dergâhın mazlumlarının hali nice olacak.

[3988] neşr: -T, -B, -İ.

[3989] mefhūmı ile: mefhūmıyla: B.

[3990] zīr-i leb: -S.

[3991] pāy-māl-i: pāy-māli-yi: T, İ; pāy-mālī-i: B.

[3992] reʿāyā elsine-i … ʿadālet-pesend olup: -S.

[3993] ʿudūlı: ʿadli vü: H.

[3994] ṣādıḳ: ṣ-a-ḳ?: S.

[3995] sipeh-sālārı: sipāh-sālārı: S.

[3996] itmekle: itmek ile: S.

[3997] müncelī: müncel: H; mütecellī?: S.

[3998] muşriḳ u nūrānī: muşriḳ-ı nūrānī: B, S.

olmışdur. Lillāhi'l-ḥamd āteş-i (16) zebāne-keş-i bī-dād küşte-i seyl-āb-ı eşk-i sitemdīdegān olduġı muʿāyene olındı. (17) Ḳaraḳaş Meḥmed[3999] Paşa fermān-fermā-yı memleket olup nāmzed-i ḫidmet-i muḥāfıẓ olmaġın (18) cānib-i ḳalʿa-i Van'a revāne olmışdur. Ḫas u ḫāşāk-ı meẓālim-i mütesellim ise[4000] ber-dāşte-i (19) seyl-āb-ı aḥkām[4001] olur. Ümīddür ki biraz müddet reʿāyā āsūde-i[4002] bāliş-i āsāyiş[4003]-i sāḥat-ı[4004] rāḥat (20) olalar. Muḫliṣ-nüvāzā selefimiz olan nā-ḫalef kemāl-i ʿacz u nihāyet-i ḫırṣı[4005] cemʿ (21) itmekle biraz[4006] zamān āb-ı cūy-bār-ı şerīʿat mecrāsında cārī olmamaġın[4007] ḥükkām-ı siyāset (22) bed-āmūz olmışlar. Ḥālā dest-yārī-i miʿmārī-i[4008] mühendis-i ʿaḳl[4009] ile āb-ı refte bāz-gerd-i[4010] (23) mecrā-yı sābıḳ olmaḳ içün[4011] himmet-i ʿaliyye der-kārdur[4012]

beyt:

چه نیکو متاعیست کارآگهی

از این نقد عالم مبادا تهی

Çı nīkū metāʿīst kār-āgehī (24)

Ez[4013]-īn naḳd(-i) ʿālem me-bādā tehī[4014]

[3999] Meḥmed: Muḥammed: H, T, B, S.
[4000] ise: ile: S.
[4001] seyl-āb-ı aḥkām: aḥkām-ı şerīʿat: T.
[4002] āsūde-i: āsūde: H.
[4003] āsāyiş: istirāḥat u āsāyiş: İ.
[4004] sāḥat-ı: sāḫat-ı: H.
[4005] ḫırṣı: ḫırş: H, İ; ḥırṣı: T, S.
[4006] biraz: bir: B, S, T.
[4007] olmamaġın: olmamaḳ ile: S.
[4008] miʿmārī-i: miʿmāri-yi: T.
[4009] ʿaḳl: ʿaḳar: İ.
[4010] bāz-gerd-i: bāz-gerd u: H.
[4011] olmaḳ içün: olmaġiçün: T.
[4012] der-kārdur: der-kār: H, B.
[4013] ez: kez [şiirin aslında]
[4014] Ne güzel metadır iş bilmek / Bu nakitten asla boş olmaya âlem. [/Ne güzel sermayedir hüner / Bu âlem nakdinden sakın boş olmaya (elin).] (Nizâmî)

neşr[4015]: Bu diyār ahālisiniñ mülāḥaẓa-i aġrāż u aʿvāż (25) ile taḳdīm itdikleri emtiʿa-ı ʿaṭālarından[4016] meṭāyā-yı himmet **[S-37a]** girān-bār olmayacaḳ[4017] ümīddür ki **[H-131b]** (1) zūd-res-i menzilgāh-ı dil-ḫᵕāh-ı[4018] ʿadālet ola.

beyt:

گر چه گرد آلود فقرم شرم باد از همتم
گر به آب چشمهٔ خورشید دامن تر کنم

Gerçi gerd-ālūd-i faḳrem şerm bād ez-himmetem (2)
Ger be-āb-ı çeşme-i ḫūrşīd **[T-87a]** dāmen ter kunem[4019]

şiʿr:

الغنا ليس باللجين ولا التبر
ولكن بعزة في النفوس

el-ġinā[4020] leyse bi'l-luceyni vela't[4021]-tibri **[İ-44b]**
Velākin bi-ʿizzetin (3) fi'n-nufūsi[4022/4023]

mıṣrāʿ:

گر دست ما تهیست ولی چشم ما پرست

Ger dest-i mā tehīst velī çeşm-i mā purest[4024]

neşr[4025]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[4026] (4)

[***]

[4015] neşr: -T, -B, -İ.
[4016] ʿaṭālarından: ʿaṭāyālarından: S.
[4017] olmayacaḳ: olıcaḳ: B.
[4018] dil-ḫāᵕh-ı: -T.
[4019] Her ne kadar fakr tozuna bulanmış olsam da yazıklar olsun himmetime, güneş çeşmesinin suyundan eteğimi ıslatırsam eğer! (Hâfız)
[4020] el-ġinā: el-ġinā'u: T, İ.
[4021] velā: ve: B.
[4022] fi'n-nufūs: mine'n-nüfūs: H.
[4023] Zenginlik altın ve gümüşle değildir, bilakis izzet-i nefisledir.
[4024] Her ne kadar elimiz boş ise de gözümüz toktur.
[4025] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4026] Bāḳī tevfīḳ refīḳ: -S; Bāḳī: B; Bāḳī tevfīḳ refīḳ-i ebedī bād: T.

3.2.48. [48. Mektup] Bu daḫı müşārün ileyhedür[4027] (5)

Merāsim-i iḫlāṣ-perverī[4028] taḳdīminden[4029] soñra inhā'-i muḫliṣi[4030] budur ki eger istiḫbār-ı ḥāl-i (6) zār erzānī buyurılursa gūne gūne ekdār-ı rūzigār cemʿ-sāz-ı esbāb-ı perīşānīdür. (7)

beyt:

در بزم ما ز شعبه و آوازۀ ملال
هر نغمه ای که داشت ادا کرد روزگار

Der-bezm-i mā zı-şuʿbe vu āvāze-i melāl[4031]
Her naġmeī[4032] ki dāşt edā kerd rūzigār[4033] (8)

neşr[4034]: (9) Müfāraḳat-ı ehl ü[4035] aḥbāb pençe-i[4036] tāb-ı tüvān[4037] ü tāb ve dağdağa-i keş-ā-keş-i ḥükkām-ı ḫām-tamaʿ-ı (10) siyāset ḫār-endāz-ı pister-i istirāḥat[4038] olup dā'imā **[B-112b]** muṣāraʿa-ı zūr-āverān ḳavī-dest (11) ile zebūn iken bī-çāre Maḥmūd Çelebi'niñ meclis-i pür-berg ü sāz-ı şebābda ṣad (12) hezār zaḥmet[4039] ü ıżṭırāb ile telḫ-kām-ı cām-ı merg olduġı germ-sāz-ı hengāme-i āzār-ı (13) dil-i zār olmışdur. Teheyyü-i[4040] esbāb-ı perīşānī-i[4041] ḫāṭırda[4042] dūrī-i[4043] aḥbāb kāfī vü bes[4044] iken (14) ol[4045] derdmend bu

---

[4027] Bu daḫı müşārün ileyhedür: Ḥaleb'de ḳāḍı iken yanlarında ḳayınları Maḥmūd Çelebi vefāt itdükde taḥrīr itmişdür: T; Bu daḫı müşārün ileyh ḥażretlerinedür: B; Aḥmed Efendi'ye ihdā olınmışdur: İ; Fażīletmend Aḥmed Efendi ḥużūrlarına irsāl itdügi belāġat?-nāmedür: S.
[4028] iḫlāṣ-perverī: iḫlāṣ-ı niyāz-perverī: B.
[4029] taḳdīminden: taḳdīm olındıḳdan: B.
[4030] muḫliṣi: muḫliṣ: İ.
[4031] melāl: hilāl?: H.
[4032] naġmeī: naġme: İ.
[4033] Melâl ile feryad namına ne nağmesi vardıysa zamanın (hepsini) bizim meclisimizde edâ etti.
[4034] neşr: -T, -B, -İ.
[4035] ü: -H.
[4036] pençe-i: niçe: H; pençe: İ, S.
[4037] tāb-ı tüvān: tāb u tüvān: H.
[4038] istirāḥat: istirāḥat u ḫ͟ᵛāb: İ.
[4039] zaḥmet: zaḫmet: H.
[4040] teheyyü-i: tehniye-i: H, T.
[4041] perīşānī-i: perīşānī vü: T; perīşānī: İ.
[4042] ḫāṭırda: ḫāṭır: İ.
[4043] dūrī-i: dūri-yi: İ.
[4044] bes: pes: H.
[4045] ol: o: İ.

keyfiyet ile bī-hūş cürʿa-i telḫ-i[4046] merg olduḳda ekdār u ālām teraḳḳī-i[4047] (15) merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulmışdur.

şiʿr:

و كان النوى يكفي لتشتيت شملنا

فكيف اذا كان النوى والنوائب

Ve kāne'n-nevā yekfī li-teştīti[4048] şemlinā (16)

Fe-keyfe iẕā kāne'n-nevā ve'n-nevāibu[4049]

şiʿr[4050]:

فراق و وجد واشتياق و لوعة

تعددت البلوى على واحد فرد

Firāḳun ve vecdun ve[4051] iştiyāḳun ve levʿatun

Taʿaddedeti'l (17) -belvā ʿalā[4052] vāḥidin ferdi[4053] **[S-37b] [İ-45a]**

neşr[4054]: Ol bīçāre-i[4055] sāde-dil ber-muḳteżā-yı sinn u sāl firībgāh-ı (18) dünyānıñ nīreng[4056] ü āline ve şaʿbede-bāz rūzigārıñ dürlü dürlü ḫayāline aldanup (19) nihān-ḫāne-i ḳalbi ṣuver-i emānī ile māl-ā-māl olup reşk-fermā-yı nigāristān-i mānī iken (20) dest-i gelū-fişār-ı nāgāh-gīr-i ecel ile beste-i reh-güẕār-ı nefes olup niçe eyyām mir'āt-ı (21) jeng-beste-i marażda müşāhede-i ṣūret-i merg eyleyüp ḳurbānī-i[4057] meslaḫ[4058] gibi her nefes ḳurbāngāha[4059] (22) ḳarīb olduḳça bād-ı ṣubḥ-ı zemistānı **[T-87b]** ṣıfat-ı āh-ı serd pey-der-pey çekdükde ber-bād-sāz-ı (23) ḫırmen-i ṣabr u ḳarār olmışdur. Cemmāze-i

---

[4046] telḫ-i: telḫ-i bed-nūş: İ.

[4047] teraḳḳī-i: teraḳḳi-yi: T.

[4048] li-teşitīti: li-teşebbet?: S.

[4049] Cüdalık birlik-bütünlüğümüzü dağıtmaya kâfi iken bir de cüdalık ile felaketler (birlikte) olursa (halimiz) nice olur!?

[4050] şiʿr: -T, -B, -İ.

[4051] ve: -H, -İ.

[4052] ʿalā: ʿaleyye: T, İ.

[4053] Ayrılık, aşk, hasret ve acı / Belalar tek bir kişi (olan ben) üzerinde (çoğaldıkça) çoğaldı. (Bahâuddin Züheyr)

[4054] neşr: -T, -B, -İ, -S.

[4055] bīçāre-i: bīçāre: T.

[4056] nīreng: nīreng?: H.

[4057] ḳurbānī-i: ḳurbāni-yi: İ; H; f-b-a-n-y?: T.

[4058] meslaḫ: meslaḥ: İ, T, H.

[4059] ḳurbāngāha: T; ḳurbāngāh: H; ḳurbāngāh?: İ.

ṭabīʿat bu gūne ʿilāve-i keder ile kemer-şikeste (24) olmaḳ ḥāḳḳā ki pīrāmen-gerd-i zevāyā-yı vehm olmamışdı[4060].

mıṣrāʿ[4061]**:**

ومسني من اذاه مالم يكن في حسابي

Ve messenī[4062] min eẕāhu mā-lem yekun[4063] (25) fī ḥisābī[4064/4065]

neşr[4066]: Mezār-ı pür[4067]-envār-ı ḥażret-i Mevlānā da ḳuddise sırruhu[4068] derūn-ı dilden[4069] cān u (26) göñülden cümle melāhī vü menāhīye[4070] istiġfār idüp eẕyāl[4071]-ı tevbe-i ṣādıḳaya teşebbüş **[H-132a]** (1) eylemiş. Ümīddür[4072] ki meded-kārī-i[4073] ʿafv-i ilāhī ile reh-bürde-i menzilgāh-ı ġufrān ola. Şüst[4074] (2) ü şūy-i erḳām-ı nāme-i siyāh-günāh mevḳūf-ı ḳaṭre-i[4075] bārān-ı raḥmetdür[4076].

وما ذلك على الله بعزيز

Vemā ẕālike ʿalellāhi (3) bi-ʿazīz[4077]

ḳubūr-ı ṣāliḥīnde Ḥażret-i İbrāhīm Ḫalīl'e ṣalavātullāhi[4078] ʿaleyhi ve ʿalā nebiyyinā'[4079] ve ʿalā sā'iri'l (4) -enbiyā nisbet olınan maḳām-ı şerīf ḥaẕīresinde **[İ-45b]** ṣāḥibü'l-Bedāyiʿ[4080] İmām Kāşānī[4081] (5) Ḥażretleri'niñ cenb-i[4082] türbe-i şerīfelerinde[4083] medfūn

---

[4060] olmamışdı: olmamışdur: S.
[4061] mıṣrāʿ: -B, -İ.
[4062] messenī: sebbenī?: H, İ.
[4063] yekun: tekun: H.
[4064] Ve messeni.... fi ḥisābi: -S.
[4065] Onun eziyetinden, hesabım içre olmayan şeyler bana dokundu/erişti.
[4066] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4067] pür: y-r: T.
[4068] Mevlānā da ḳuddise sırruhu: Mevlānā ḳaddesallāhu teʿalā sırrehu da: B.
[4069] derūn-ı dilden: derūn u dilden: T; derūn-ı dilden ve: S, İ, B.
[4070] melāhī vü menāhīye: menāhī vü melāhīye: S, B, İ.
[4071] eẕyāl: edyāl?: H.
[4072] ümīddür: ümīd: S, B.
[4073] meded-kārī-i: -B.
[4074] şüst: süst: B, H
[4075] ḳaṭre-i: ḳaṭre: İ.
[4076] raḥmetdür: raḥmet-i ilāhdür: İ.
[4077] ***Bu, Allah için güç de değildir.*** Fâtır 35/17.
[4078] ṣalavātullāhi: ṣalavātullāhi teʿālā: B.
[4079] ve ʿalā nebiyyinā': -T.
[4080] Bedāyiʿ: bediʿ: İ.
[4081] Kāşānī: Kāşī: S.
[4082] cenb-i: c-y-n-b?: H.
[4083] şerīfelerinde: şerīfde: İ.

oldı. Ṣalāt-ı cenāzeye Cāmiʿ-i Kebīr-i (6) Emevī'de[4084] ʿulemā vü ṣuleḥā vü mecāẕībden ḳatı[4085] çok ādam cemʿ olup bir meşhed-i ʿaẓīm[4086] olmışdur. (7)

şiʿr[4087]:

عليه سحائب الغفران تترى

برحمات غوادر الجنات

ʿAleyhi seḥāibu'l[4088]-ġufrāni tetrā[4089]

Bi-raḥamāti ġavādiri'l[4090]-cennāti[4091/4092]

neşr[4093]: Bāḳī tevfīḳ refīḳ[4094] (8)

[***]

3.2.49. [49. Mektup] [B-99b] [S-45b] [İ-54b] Vezīr-i aʿẓam Lālā Muḥammed Paşa'ya ihdā olınmışdur[4095] (9)

Marmara[4096] nām ḳaṣaba aʿmālinden[4097] bir müddet[4098] teng-nā-yı **[S-46a]** ʿademden ʿazm-i ṣaḥrā-yı vücūd idüp (10) dest-yārī-i idrāk ile temyīz[4099]-i sevād u beyāż ve farḳ-ı cevāhir ü aʿrāż itdükde[4100] ol (11) pest-āşiyān-ı muḥaḳḳarda iḫtiyār-ı ḳarār şāh-bāz-ı

[4084] Emevī'de: Emevīyye'de: H, T.
[4085] ḳatı: -S; fetā: B.
[4086] ʿaẓīm: ʿaẓim: İ.
[4087] şiʿr: -İ.
[4088] seḥāibu: seḥābu: H, İ, T.
[4089] tetrā: [S nüshasında bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[4090] ġavādiri: ʿavādir?: T, H; ġavā ve?: İ.
[4091] cennāti: icābi?: H; el-ḥayāti?: B; cāti?: S; elḥāti?: İ.
[4092] Cennet bahçeleri *sularının* rahmetleriyle af bulutları onun üzerinden *bir dem eksik olmasın.*
[4093] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4094] Bāḳī tevfīḳ refīḳ: -B; Bāḳī: S, İ.
[4095] Vezīr-i aʿẓam … ihdā olınmışdur: Menāḳib-i merḥūm Lālā Muḥammed Paşa: B; Vezīr-i aʿẓam Lālā Muḥammed Paşa: İ; Bu bir niçe cevāhir-i nev-yāfte maʿden-i suḫan ki dūşīzegān-i meʿānīye zīver-i güş u gerdendür. Baʿż vüzerā-yı āṣaf-cāhıñ beyān-ı aḥvālinde silk-i taḥrīre keşīde ḳılınmışdur. Ve bu maḳāle Lālā Muḥammed Paşa ḥaḳḳındadur: S.
[4096] Marmara: Vezīr-i aʿẓam Lālā Mehmed Paşa Marmara: S.
[4097] aʿmālinden: ahālisinden: T.
[4098] bir müddet: birinde: B, İ, S.
[4099] temyīz: temyiz: T.
[4100] itdükde: eyledükde: S.

bülend-pervāz-ı himmetine[4101] nisbet[4102] ṣaʿb (12) u düşvār olmaġın mürġ-ı zerrīn cenāḥ-ı āfitāb gibi per ü bāl[4103] açup

şiʿr[4104]:

و المرء ليس ببالغ في أرضه
كالصقر ليس بصائد في وكره

Ve'l[4105]-mer'u leyse bi-bāliġin fī (13) arżihi
Ke'ṣ-ṣaḳri[4106] leyse bi-ṣāidin[4107] fi-vekrihi[4108]

neşr[4109]: mefhūmını[4110] düstūrü'l-ʿamel ḳılup

şiʿr[4111]:

سافر إذا حاولت قدرا
سار الهلال فصار بدرا

Sāfir iẕā (14) ḫāvelte[4112] ḳadren[4113/4114]
Sāre'l-hilālu fe-ṣāre bedren[4115]

neşr[4116]: mażmūnını āvīze-i gūş-i cān itmegin (15) hilāl-āsā seyr-i menāzil iderek mıṣr-ı Ḳahire'de āşiyān**[T-88a]**-sāz olup fermān-fermā-yı kārgāh-ı (16) ḳader nāmzed-i ḫidmet-i kitābet-i[4117] dīvān eyleyüp ol ḥāl ile[4118] niçe rūzigār evḳātı[4119] güẕār idüp (17) **[İ-55a]** devlet-i ʿaliyye-i Murād Ḫaniyye ṭarafından ʿimāret-i ḥarem-i beytü'l-maʿmūr[4120] içün

---

[4101] himmetine: himmete: H.
[4102] nisbet: nisbet saḫt: İ; nisbet ile: S.
[4103] per ü bāl: bāl ü per: S; b-r u bal?: İ.
[4104] şiʿr: -S.
[4105] ve: -T, -B, -İ.
[4106] ṣaḳri: ṣaġri?: H.
[4107] ṣāidin: ṣāʿidin?: T; ṭā'iri: İ, S.
[4108] Kişi kendi yurdunda (kemâle) erer değildir / Şahin gibi ki kendi yuvasında avlanır değildir. (Ebû Firâs el-Hamdânî)
[4109] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4110] mefhūmını: mefhūmı: H; mefhūmın: B, İ, S.
[4111] şiʿr: mıṣrāʿ: S.
[4112] ḫāvelte: ḫālet ve?: B.
[4113] ḳadren: ḳadīren?: H.
[4114] Sāfir... ḳadren: -S.
[4115] Gücün yettikçe yolculuk et; ay yol aldı da sonunda bedir oldu. (İbn Kalâkıs)
[4116] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4117] ḫidmet-i kitābet-i: kitābet-i ḫidmet-i: S.
[4118] ḥāl ile: ḥāl eyleye: T; ḥālle: B.
[4119] evḳātı: evḳātını: İ.
[4120] beytü'l-maʿmūr: beyt-i maʿmūr: S.

fermān-ı cihān-muṭāʿ (18) şeref-ṣudūr bulduḳda pīşeḳar-ı zümre-i[4121] kirām-ı kātibīn[4122] olmaġla kitābet-i[4123] binā-yı ḥarem-i şerīfe (19) taʿyīn olınup kemā-yenbaġī mürāʿī-i[4124] ḥaḳḳ-ı civār ve ḫidmet-i beytullāhda[4125] peyrev-i ʿabdü'd-dār (20) olmaġın ḥāline münāsıb riʿāyet-i dil-nüvāz ile beyne'l-aḳrān ʿalem-āsā[4126] ser-efrāz[4127] olup (21) vaḳtā ki livā-yı[4128] vālā-yı āsumān-peymā-yı Muḥammed Ḫanī Muġnisa cānibine ḥareket idüp hümā-yı (22) hümāyūn-bāl gibi ol merzubūma sāye-i devlet-endāz olmaḳ muḥaḳḳaḳ oldı. Ḫidmet-i ʿalem-i (23) ser-bülend-i āfitāb-peyker ile behre-ver buyurılup kemāl-i ṣadāḳatı ve ḥüsn-i kifāyeti rūz-be-rūz (24) ẓuhūr u burūz üzre olmaġın[4129] meded-kārī-i[4130] istiʿdād-ı **[S-46b]** Ḫudā-dād ile teraḳḳī-i merātib-i aʿdād (25) gibi devlet-i rūz-efzūnı izdiyād bulup çār-bāliş-i murabbaʿ-nişīn-i[4131] lālāyī olmışdı[4132].

mıṣrāʿ: [H-132b] (1)

بندهٔ شایسته نیست ور نه خریدار هست

Bende-i şāyeste nīst ver ne ḫarīdār hest[4133]

şiʿr[4134]**:**

ذي المعالي فليعل من قد تعالى

هكذا هكذا وإلا فلا لا

Ẕi'l-maʿālī fe'l-yaʿlu[4135] men ḳad teʿālā (2)

Hākeẕā hākeẕā[4136] ve illā felā lā[4137/4138]

[4121] zümre-i: zemzeme-i: S, H; zümre: İ.
[4122] kirām-ı kātibīn: kirāme'l-kātibīn: İ.
[4123] kitābet-i: -T.
[4124] mürāʿī-i: -T; mürāʿi-yi: İ.
[4125] civār ve ḫidmet-i beytullāhda: civār-ı beytullāh: S.
[4126] ʿalem-āsā: -İ.
[4127] -efrāz: -firāz: İ.
[4128] livā-yı:-T.
[4129] üzre olmaġın: idüp: T.
[4130] meded-kārī-i: meded-kār-ı: B; meded-kāri-yi: İ.
[4131] çār-bāliş-i murabbaʿ-nişīn-i: murabbaʿ-nişīn-i çār-bāliş-i: B, İ, S.
[4132] lālāyī olmışdı: lālāyī olmış idi: B, S; lālā'ī olmışidi: İ.
[4133] Uygun kul yok/Yaraşır bende değil, yoksa alıcı var.
[4134] şiʿr: -İ.
[4135] fe'l-yaʿlu: fe'l-yeḳul: B; fe'l-yaʿluven: [şiirin aslında]
[4136] hākeẕā: -İ.
[4137] Ẕī'l-maʿālī....felā lā: -S.
[4138] [Seyfuddevle'nin Haçlılar karşısında kazandığı bir zafer dolayısıyla ve ona hitaben:] Yücelikler sahibi! Yücelen işte böyle, böyle yücelsin. Aksi takdirde asla, asla (yücelmesin)…(el-Mütenebbî)

neşr[4139]: İttifāḳ ol eṣnāda fermān-revā-yı kārgāh-ı[4140] ḳażā raḳam-perdāz-ı (3) ḥarf-ı perīşānıñ ābişḫūrın ol ser-zemīnden taʿyīn idüp bir niçe eyyām ṣoḥbet-i (4) dil-küşāları ile[4141] **[İ-55b]** iġtināmı[4142] olınup[4143] ḥāḳḳā ki ol mecālis-i ʿāliyyede güẕār iden evḳāt (5) şāh-beyt-i ḳaṣīde-i ʿömr ve netīce-i[4144] muḳaddemāt-ı ḥayāt olmışdur.

şiʿr[4145]:

وكانت بالعراق لنا ليال

نهبناهن من ايدي الزمان

جعلناهن تاريخ الليالي

وعنوان المسرة والأماني

Ve ḳanet bi'l-Irāḳi[4146] (6) lenā leyālin[4147]

Nehebnāhunne[4148] min eydī'z-zemāni

Ceʿalnāhunne tārīḫe'l-leyālī

Ve ʿunvāne'l-meserreti (7) **[B-100a]** ve'l-emānī[4149]

neşr[4150]: Fi'l-ḥaḳīḳa ol ẕāt-ı girāmī-ṣıfāt ziynet-efzā-yı nişīmengāh-ı lālāyī[4151] olmadın (8) devlet-i ʿaliyye-i[4152] Muḥammed Ḫanīniñ mecmūʿa-i perīşān[4153]-evrāḳ aḥvālı[4154] zülf-i ḫūbān ḥam-ender (9) -ḫam[4155] gibi āşufte vü derhem olup **[T-88b]** ve[4156] ol eczā-yı[4157] berhem-zede-i bī-intiẓāmıñ tertīb (10) u ıṣlāḥı bir üstād-ı şīrāze-bend-i çābük[4158]-deste

---

[4139] neşr: -T, -B, -İ.
[4140] kārgāh-ı: kārḫāne-i: B.
[4141] -küşāları ile: -küşālarıyla: T, İ, S.
[4142] iġtināmı: muġtenim: S.
[4143] olınup: olup: H, S, İ.
[4144] netīce-i: netīce: İ.
[4145] şiʿr: ḳıṭʿa: S.
[4146] ʿIrāḳi: firāḳi: T.
[4147] leyālin: leyālī: İ, S.
[4148] nehebnāhunne: neheynāhunne?: H; t-h-n-a-h-n-n?: İ.
[4149] Irak'ta [pek güzel] bazı gecelerimiz oldu bizim / Onları zamanın elinden kapıp aldık [/kapıp çaldık] / Gecelerin tarihi kıldık onları / Sevinçlerin ve arzuların unvanı/şahı.
[4150] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4151] lālāyī: lālāī: İ.
[4152] ʿaliyye-i: ʿaliyye: B, İ.
[4153] perīşān: perīşānī: H, T.
[4154] aḥvālı: aḥvālını: İ.
[4155] ḫūbān ḥam-ender-ḫam: ḥam-ender-ḫam ḫūbān: S.
[4156] ve: -İ, -S, -T, -B.
[4157] eczā-yı: eczā'-ı: B, S.
[4158] çābük: çāpük: B, T.

vābeste olduġı muḳarrer olıcaḳ (11) ol kār-ı düşvār ẕimmet[4159]-i himmetlerine ḥavāle olınduḳda dest-yārī-i[4160] ḥüsn-i tedbīr-i işābet (12) -peẕīr ile zamān-ı yesīrde beste-i şīrāze-i intiẓām olup vesāṭet-i ʿadālet-i maẓlūm (13) -nüvāz-ı[4161] ẓālim-güdāz[4162] ile pençe-i[4163] şīr mū-yı āhūya şāne vü çengāl-ı bāz güncişk-i nā-tüvāne[4164] āşiyāne[4165] (14) olmış idi[4166].

beyt[4167]:

رسیده است بجایی عدالت تو که هست
عبور شیر ازین پس به لاله زار محال
ز بیم آنکه باین تهمتش بگیرد کس
که کشته صیدی و کردست خون او پامال

Resīde est be-cāyī ʿadālet-i[4168] tū ki hest
ʿUbūr-i (15) şīr ez-īn pes be-lālezār[4169] muḥāl **[S-47a]**
Zı-bīm-i ānki be-īn[4170] töhmeteş bı-gīred[4171] kes
Ki kuşte ṣaydī (16) vu kerdest[4172] ḫūn-i ū pā-māl[4173]

neşr[4174]: El-ḥāṣıl ol dānā-dil-i **[İ-56a]** nīkū-nihād ʿadl u dād ve ṣalāḥ u (17) sedādı[4175] pīş-nihād idüp telāfī-i[4176] mā-fāt ve taḳṣīrāt-ı vükelā'-i pīşīneye[4177] mükāfāt (18) idügi[4178]

[4159] ẕimmet: diḳḳat: İ.
[4160] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: T.
[4161] -nüvāz-ı: -nüvāz u: B.
[4162] -güdāz: -güẕār: T.
[4163] pençe-i: ser-pençe-i: T.
[4164] nā-tüvāne: -S.
[4165] āşiyāne: āşināye: H.
[4166] olmış idi: olmışidi: T, İ.
[4167] beyt: naẓm: B; ḳıṭʿa: İ, S.
[4168] ʿadālet-i: ʿadāletet: H.
[4169] lālezār: lāle-rā: İ.
[4170] be-īn: bed-īn: İ, H, B, S.
[4171] bı-gīred: ne-gīred: İ [şiirin aslında da ne-gired]
[4172] vü kerdest: vü ger est: H; diger dest: T.
[4173] Ulaşmıştır bir yere/yerine senin adaletin ki vardır / Aslanın artık lâlezara geçişi muhal / Şu korkuyla ki, onun bu töhmetiyle alıversin bir kişi / Ki öldürmüştür bir avı (o) ve onun kanını (o) paymal etmiştir. (Vahşî)
[4174] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4175] sedādı: sedād: İ.
[4176] telāfī-i: telāfi-yi: T.
[4177] vükelā'-i pīşīneye: vükelā-yı pīşīne: T; vükelā'-i pīşīne: B; vükelā-yı pīşīneye: İ.
[4178] idügi: itdügi: T, S.

cümle-i[4179] maḥsūsātdandur. Ol zamān ki āfitāb-ı ʿālem-tāb-ı salṭanat-ı Muḥammed Ḫanī ufḳ-ı serīr-i (19) ʿālem-i maṣīrden pertev-endāz-ı zemīn ü zamān ve nūr-baḫş-ı ʿālem ü ʿālemiyān oldı (20) ber-muḳteżā-yı bende[4180]-perverī mülḥaḳ-ı vezāret-penāhān[4181]-āṣaf-maḳām ḳılınmaġla manẓūme-i (21) vüzerā'-i[4182] ṣā'ib[4183]-ārā[4184] ḳarīn-i ḫüsn-i ḫitām olup kār-sāzī vü mühim-perdāzī-i[4185] devlet ü (22) dīn ḥablu'l-metīn-i re'y-i ṣevāb-nümā-yı sedād āşināsına vābeste olmışidi. (23) Ḳāfiye-i şiʿr zīr-nişīn-i eczā-yı[4186] beyt olmaġla rütbesi *min ḥayṯu'l-iʿtibār* pest olmaz ve (24) peyḳān-ı tīr[4187] ṭarafda ḳarār itmekle şerefde pāyesi noḳṣān bulmaz. Mübtedā'-i mu'aḫḫar (25) bi-ḥasebi'l-maʿnā ḫaberden[4188] berterdür. Ḥāḳḳā ki zīnet-baḫş-ı mesned-i[4189] cāh u celāl ve kār[4190]-fermā-yı dīvān-ı **[H-133a]** (1) devlet ü iḳbāl olup bezmgāh-ı ārzūda peymāne-i āmāl bāde-i murād ile leb-rīz u māl (2) -ā-māl iken

beyt[4191]:

نزاریا مطلب در زمانه آسایش

که گر دلت بنوازد تنت بیازارد

Nizāriyā[4192] maṭlab der[4193]-zemāne āsāyiş

Ki ger dilet bı-nevāzed tenet bı-yāz(3)āred[4194/4195]

neşr[4196]: mefhūmı **[T-89a]** üzre ʿārıża-i hā'ile-i şīr-pençeye giriftār ve ol **[İ-56b]** maraż-ı düşvār-ı (4) ʿilāc ile zār u nizār olup

---

[4179] cümle-i: cümle: H, İ.
[4180] bende-: -T.
[4181] vezāret-penāhān: zerrāt-perverān?: İ.
[4182] vüzerā'-i: vüzerā-yı: İ.
[4183] ṣā'ib: iṣabet: B; ṣāḥib: S.
[4184] ṣā'ib-ārā: ezā: T.
[4185] -perdāzī-i: -sāzī-i: H; -pervāzi-yi: B, S.
[4186] eczā-yı: icrā-yı: T.
[4187] tīr: nīze: H, İ, S.
[4188] ḫaberden: -H, -İ.
[4189] mesned-i: mesnede: İ.
[4190] kār: kāh: T.
[4191] beyt: -S.
[4192] Nizāriyā: nezād mā?: H; mezādyā?: İ.
[4193] der: ver: T.
[4194] bı-nevāzed tenet bı-yāzāred: bı-nevāred tenet bı-bāzāred?: H.
[4195] Nizār a! Zamanede istenen asayiş(tir) / ki ister gönlün istesin, bedeninse incinsin. (Hakîm Nizârî)
[4196] neşr: -T, -B, -İ, -S.

beyt:

بیمار غمت را نفس باز پس است این
پاس نفسش دار که آخر نفس است این

Bīmār-ı ġamet-rā nefes bāz-pes[4197] est īn (5)
Pās-i nefeseş dār ki āḫir nefes est īn[4198] **[S-47b]**

neşr[4199]: Menzilgāhına[4200] yetişdükde mihr-i tācdār[4201]-ı vezāret-i (6) ʿuẓmā ile teşrīf u[4202] erzānī buyurıldı[4203].

beyt[4204]:

پس از عمری بدست یار دادی ای فلک دستم
کرم کردی ولی وقتی که خاکم را سبو کردی

Pes ez-ʿumrī be-dest-i yār dādī ey (7) felek destem[4205]
Kerem kerdī velī vaḳtī ki ḫākem[4206]-rā sebū kerdī[4207] **[B-100b]**

neşr[4208]: Dām-ı ibrām-ı tevābiʿden (8) ḫalāṣa[4209] çāre bulmayup bir defʿa hezār meşaḳḳat ile bī-tāb u tüvān mesned-nişīn-i destgāh-ı (9) vezāret-penāh-ı dīvān olup ānen-fe-ānen żaʿf ḳuvvet ü ṣıḥḥat-ı ʿillet izdiyād (10) bulmaġıla[4210] dārū-yı sūd-mend-i eṭibbā'-ı[4211] Mesīḥā-dem ve ṭaʿvīẕ-i mücerreb-i meşāyiḫ-i mübārek (11) -ḳadem nefʿ-resān olmayup

şiʿr[4212]:

وإذا المنية أنشبت أظفارها
ألفيت كل تميمة لا تنفع

[4197] pes: piş: T.
[4198] Gamınla hasta olmuşun geriye kalan nefesidir bu / O nefesine (hürmet ile) riayet et ki son nefestir bu… (Molla Câmî)
[4199] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4200] menzilgāhına: menzilgāh: H.
[4201] tācdār: nāmdār: T; tābdār: B.
[4202] u: -S.
[4203] buyurıldı: buyurılup: B.
[4204] beyt: -S.
[4205] felek destem: felek u destem: T.
[4206] ḫākem: ḥākem: H.
[4207] Bir ömürden sonra ey felek elimi yarin eline verdin! / Kerem eyledin ama öyle bir vakitte ki toprağımı testi eyledin.
[4208] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4209] ḫalāṣa: ḫalāżа?: H.
[4210] bulmaġıla: bulmaġla: B, S.
[4211] eṭibbā'-ı: eṭibbā-yı: B, İ.
[4212] şiʿr: -S.

Ve iẕe'l-meniyyetu enşebet[4213] eẓfārehā[4214]

Elfeyte[4215] (12) kulle temīmetin lā-tenfeʿu[4216]

neşr[4217]: maʿnāsı ʿaks-endāz-ı mir'āt-ı ẓuhūr olmışdur. El-ḥāṣıl[4218] (13) ser-pençe-i şikence-i cellādān-ı[4219] cān-sitān-ı[4220] mergden ṣūret-i[4221] ḫalāṣ cilveger-i mir'āt-ı (14) vücūd olmadı ve zaḫm-ı dil-ḫırāş-ı ḫançer-i ḫūn-pāş-ı maraż sāz-kārī-i[4222] şüst ü şūy-ı (15) bāde-i[4223] iltifāt-ı pādişāh ile oñulmadı.

beyt[4224]:

حیله با مرگ در نمی گیرد

ملک الموت زر نمی گیرد

Ḥīle bā-merg der ne-mī-gīred

Meleku'l-mevt (16) zer ne-mī-gīred[4225]

neşr[4226]: Ḫaber-i rūḥ-efzā-yı vezāretiñ mü'eddāsı cism-i nā-tüvānı[4227] terk olmaġın (17) güyiyā ol müjde-i ḥayāt-baḫş sebeb-i şād[4228]-merg oldı.

şiʿr[4229]:

لا زال في جنات عدن ثاویا

یسقی بکأس رحیقها المختوم

[4213] enşebet: e-ş-t?: İ.
[4214] eẓfārehā: eṭfārehā?: H, İ, S.
[4215] elfeyte: elḳeyte: S; elġeyte?: H; elġayş?: İ.
[4216] Ölüm, tırnaklarını geçirdiğinde artık hiçbir muskayı/tılsımı kâr etmez bulursun. (Ebû Züeyb el-Hüzelî)
[4217] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4218] el-ḥāṣıl: ḥāṣıl S.
[4219] cellādān-ı: cellād-ı: İ, S, B.
[4220] cān-sitān-ı: -S.
[4221] ṣūret-i: - T.
[4222] sāz-kārī-i: sāz-kāri-yi: H, İ; kārī-sāzi-yi: S.
[4223] bāde-i: -S.
[4224] beyt: mıṣrāʿ: İ.
[4225] Hile ölüme tesir etmez. Ölüm meleği altın almaz (Ecele çare bulunmaz).
[4226] neşr: -T, -B, -İ.
[4227] nā-tüvānı: nā-tüvānı cānı: T; tā-tüvānı?: H.
[4228] şād: şādi-yi: T.
[4229] şiʿr: -S.

Lā-zāle fī-cennāti[4230] ʿadnin (18) ṣāviyen

Yusḳā bi-ke’si raḥīḳiha'l **[İ-57a]** -maḫtūmi[4231]

[***]

3.2.50. [50. Mektup] Vezīr-i aʿẓam merḥūm Ḥasan Paşa'ya gönderilmişdür[4232]

(19)

Salṭanat-ı[4233] ʿaliyye-i Murād Ḫāniyye'de müsāʿade-i ṭāliʿ-i kār-sāz-ı fermān-fermā-yı vilāyet-i[4234] (20) Mıṣr ile[4235] ʿalem-āsā ser-efrāz[4236] eyleyüp **[S-48a]** bālā-nişīn-i meclis-i dil-keş-i kāmrānī ve sermest-i peymāne-i (21) leb-ā-leb-i dūstgānī iken devr-i[4237] rūzigār cām-ı ġam-ı encām-ı nā-ḫoş-güvār-ı ʿazle[4238] ḥavāle (22) itmekle[4239] mestī-i[4240] bāde-i[4241] kām-revāyī ber-ṭaraf olup mübtelā-yı belā-yı **[T-89b]** ḫumār oldı. (23)

beyt[4242]:

چون خم بته رسد چه بلا درد سر کشند

آنانکه خوب بادهٔ بیغش گرفته اند

Çūn ḫum be-teh[4243] resed çı belā derd-i ser keşend[4244]

Ānān ki ḫūb[4245] bāde-i bī-ġış girifte end[4246] (24)

[4230] cennāti: ḥayāti: İ.

[4231] Adn cennetlerinde (ebedi bir) mukim olsun / O cennetlerin rahik-i mahtûm kadehiyle ikrâma mazhar olsun.

[4232] Vezīr-i aʿẓam … gönderilmüş: Menḳabet-i Ḥasan Paşa: B; Vefāt-ı vezīr-i aʿẓam Ḥasan Paşa'yadur: İ; Bu per-niyān-pāre-i nev-ṭarḥ-ı zībāya ki dest-bāfte-i üstād-ı kārgāh-ı inşādür. Merḥūm vezīr-i aʿẓam Ḥasan Paşa'nın rüsūm-ı aḥvālı nigāşte ḳılınub kenāre-i bisāṭ-ı pīşgāh-ı maḳāle basṭ olınmışdur: S.

[4233] salṭanat-ı: Vezīr-i aʿẓam merḥūm Ḥasan Paşa salṭanat-ı: S.

[4234] vilāyet-i: eyālet-i: B.

[4235] Mıṣr ile: Mıṣrile: T.

[4236] ser-efrāz: ser-firāz: B, S.

[4237] devr-i: sāḳī-i devr-i: B; sāḳī-ī: S; sāḳi-yi devr-i: İ.

[4238] ʿazle: ʿazl: H, B, İ, S.

[4239] itmekle: itmek ile: S.

[4240] mestī-i: mesti-yi: H, T.

[4241] bāde-i: bāde: H.

[4242] beyt: -S.

[4243] be-teh: t-b-h?: H, İ, S.

[4244] keşend: keşīd: H, T; keşed: S.

[4245] ḫūb: ḫūm: İ [İ nüshasında ḫūm'ın mim'inin üstü kırmızı kalemle çizilmiştir.]

[4246] Küp dibine varıncaya kadar ne belâ baş ağrısı çekerler / Onlar ki iyi, hilesiz/saf bir içki *içerler*.

neṣr[4247]**:** Pāz-i ser-gerde dergāh-ı[4248] devlet-penāh cānibine cān atup sāye-miṣāl şeref-i (25) rūy-māl-ı ʿatebe-i ʿaliyye-i[4249] felek-mertebe dest-dāde olduḳda aʿmāl-ı nā-sezāsı cezāsı içün[4250] **[H-133b]** (1) gūş-māl-ı ḥabs ile te’dīb buyurıldı[4251].

beyt:

همه ساله نباشد کامکاری

گهی باشد عزیزی گاه خواری

Heme sāle ne-bāşed kām[4252]-kārī

Gehī bāşed (2) ʿazīzī gāh ḫ̬ārī[4253]

neṣr[4254]**:** Kār-ḫ̬āne-i zamānede zehr u tiryāḳ ve ḳahr u işfāḳ[4255] ġam u sürūr ve[4256] (3) nūr u deycūr mānend-i cevzā dā’imā bir birinden cüdā[4257] olmamaġın erḳām-ı nāme-i[4258] siyāh-günāhı[4259] maḥv-ı (4) zülāl-ı ʿafv olup keş-me-keş-i ʿazl u naṣb ile evḳātı niçe rūzigār güẕār idüp (5) devlet-i ʿülyā-yı ʿālem-ārā-yı Muḥammed Ḫanī'de reh-bürde-i miʿrāc-ı vezāret-i[4260] ʿuẓmā olmış idi[4261]. (6) Deḳāyıḳ-ı aḥvāl u umūrı vuḳūf u şuʿūrı iḥāṭa idüp lākin dā’imā aḫẕ-ı (7) emvāl-ı **[İ-57b]** ḫ̬alḳa ṣarf-ı efkār ve mülāḥaẓa-i deḳāyıḳ-ı irtişāyı[4262] hemīşe kār idüp (8) nihāyet ḥırṣ-ı Eşʿabī ḥasebiyle meṣelā ʿaded-i[4263] çehārdan ümīd[4264]-i penç ve müflis-i bī-nevādan (9) sevdā-yı genc iderdi[4265].

beyt:

[4247] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[4248] dergāh-ı: derkār-ı: H.
[4249] ʿaliyye-i: ʿaliyye: İ.
[4250] cezāsı içün: cezāsıçün: B, T.
[4251] buyurıldı: olındı: B, S.
[4252] kām: -H.
[4253] Her yıl mutluluk olmaz. Bazen azizlik bazen hakirlik olur. (Nizâmî)
[4254] neṣr: -T, -B, -İ, -S.
[4255] işfāḳ: işfāḳ ve: S.
[4256] ve: -İ.
[4257] cüdā: dūr: İ.
[4258] nāme-i: nāme: T.
[4259] siyāh-günāhı: siyāhı: H, İ.
[4260] vezāret-i: -B.
[4261] olmış idi: olmışidi: T, B, İ.
[4262] irtişāyı: irtişāī?: İ.
[4263] ʿaded-i: ʿadd?: H.
[4264] ümīd: -T.
[4265] iderdi: ider idi: S.

آنچنان گرم رود در پی هیچ
که مگر کار ضروری دارد

Ānçunān germ-reved der-pey-i ḥīç
Ki meger kār-i żarūrī **[B-101a]** (10) dāred[4266]

neşr[4267]: Sermest-i peymāne-i māl-ā-māl bezm-i devlet ü iḳbāl olmaġın ṣudūr iden **[S-48b]** (11) efʿāl-ı[4268] nā-pesend-i mestāne[4269] iʿtiḳād-ı nā-dürüstī üzre istiḳbāḥ-ı hüşyārāne ḳarīn (12) olmayup

şiʿr:

يقضى على المرء فى أيام دولته
حتى يرى حسنا ما ليس بالحسن

Yuḳdā ʿale'l-mer'i fī eyyāmi devletihi
Ḥattā yerā ḥasenen[4270] mā leyse bi'l-ḥaseni[4271]

neşr[4272]: (13) mefhūmı nümāyān oldı. Fi'l-ḥaḳīḳa libās-ı müsteʿār-ı devlet ü māl ʿāḳıbet pāre[4273]-kerde-i (14) çengāl-ı zevāl olup merd-i dānā-dil-i ʿāḳıla lāzıme-i żimmet nām-ı nīkū taḥṣīline ki (15) sebeb-i ḥayāt fi'l-cümledür ṣarf-ı himmetdür.

beyt:

سعديا مرد نكو نام نميرد هرگز
مرده آنست كه نامش به نكويى نبرند

Saʿdiyā merd-i nikū-nām ne-mīred hergiz (16)
Murde ānest ki nāmeş be-nikūyī[4274] ne-berend[4275/4276]

[4266] [Belki elime bir şey geçer diye] Hiç'in ardınca o kadar hızlı gider / Sanırsın ki pek zaruri bir işi vardır.
[4267] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4268] efʿāl-ı: efʿāl-ı?: H; efʿāl-ı: S, İ.
[4269] mestāne: mestāne-i: İ.
[4270] ḥasenen: iḥsānen: S.
[4271] Kişi hakkında, devletli günlerinde hüküm verilir / Öyle ki güzel olmayan şeyi bile güzel görür/görülür.
[4272] neşr: -T, -B, -İ.
[4273] pāre: bār: H.
[4274] be-nikūyī: nikūyī: T.
[4275] ne-berend: ne-zened?: S; ne-bered: T, H.
[4276] Ey Sadî! İyi bir adı olan adam asla ölmez. Ölü dediğin iyi bir adla anılmayandır. (Sadî)

neşr[4277]**:** El-ḥāṣıl ṭuġyān-ı[4278] seyl-āb-ı ṭamaʿ ile (17) ʿālemi ḫarāb idüp **[T-90a]** evrāḳ-ı mecmūʿa-i[4279] güsiste şīrāze-i[4280] ʿālem ṣarṣar-ı ḥırṣ u āz (18) ile perīşān ü ber-bād olmaḳ ḳarār-dāde-i re'y-i[4281] kār-güzārān-ı devlet olduḳda (19) bār-ı girān-ı ʿazl ʿilāve-i ḥabs ile mużāʿaf ḳılınub bir[4282] haftadan ṣoñra mücāzāt-ı (20) seyyi'āt-ı aʿmālı lāzime-i ẕimmet-i himmet-i[4283] pādişāhāne-i[4284] Muḥammed Ḫānī olmaġın noḳta-i sehv-i (21) vücūdı ḥak-kerde-i **[İ-58a]** kizlik-i intiḳām[4285] olmaḳ sebeb-i taṣḥīḥ-i ṣaḥīfe-i rūzigār olduġı (22) içün[4286] fermān-ı ʿālī şeref-i ışdār[4287] bulup miḳdār-ı ṭavḳ-ı girībān rīsmān-pāre-i[4288] (23) gülū-fişār-ı reh-güzār nefesini bend ile[4289] mükāfāt-ı fiʿl-i nā-pesend itmişdür.

şiʿr:

شهي الى الناس النجاة من الردى

ولا جيد إلا وهو في فتر خانق

Şehiyyun[4290] (24) ile'n-nāsi en-necātu[4291] mine'r-redā

Velā cīde illā ve[4292] huve fī fitrin[4293] ḫāniḳin[4294/4295]

[4277] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4278] tuġyān-ı: tuʿyān-ı?: T.
[4279] mecmūʿa-i: mecmūʿa: İ.
[4280] şīrāze-i: şīrāze: H.
[4281] re'y-i: rāy-ı: T, İ, S.
[4282] bir: her: H.
[4283] himmet-i: -B.
[4284] pādişāhāne-i: pādişāhāne: H.
[4285] intiḳām: intiẓām: B.
[4286] olduġı içün: olduġıçün: S.
[4287] ışdār: ṣudūr: B.
[4288] pāre-i: pāre: T.
[4289] ile: itmekle: S.
[4290] şehiyyun: sehiyyün?: T.
[4291] en-necātu: ilticāen?: B; en-necāu: S, İ; en-necāhu?: T; en-necāu: [şiirin aslında].
[4292] ve: fe: B, S, İ.
[4293] fitrin: fer?: B, S, İ [T'nin derkenarında "fitrin" kelimesinin anlamı şu şekilde kayıtlıdır: Başparmaġıñ ile sebābe parmaġınıñ başı mā-beynidür ki ādamıñ boġazını anuñla ṣıḳarlar.]
[4294] ḫāniḳi: ḫāniḳi?: H.
[4295] Ölümden kurtulmak (arzusu) insanlara hoş gelir. Ama boğucu parmaklar arasında olmayan bir boğaz yoktur.

neşr[4296]: Etbāʿından[4297] bir (25) şaḫṣ-ı nā-ḳabūl-i gül[4298] dā'ire-i erbāb-ı ḫārice duḫūl içün gümān[4299]-i recā-yı bī-cāy ile[4300] **[H-134a]** (1) sihām-ı şefāʿat-ı nā-revāyī **[S-49a]** pey-ā-pey[4301] per-tāb idüp lākin tīr-i[4302] şefāʿat-ṭabʿ meşfūʿun leh (2) gibi kec ü mec[4303] ve fikr-i şefīʿ-āsā muʿvec olmaġın hedef-i icābete işābetden vāyesi (3) ḫırmān olup meded-kārī-i[4304] himmet ü[4305] şefāʿat ile ol ḫar-ı der-vaḥal[4306]-üftādeyi (4) ser[4307]-menzil-i maḳṣūda iḫtimāl-ı īṣāl ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı ḫayāl olmamaġın

mıṣrāʿ[4308]**:**

ليس للحمار الواقع كصاحبه

Leyse (5) li'l-ḥimāri'l-vākīʿi ke-ṣāḥibihi[4309]

neşr[4310]: diyüp

beyt[4311]**:**

آن به که کار خویش کنم خود درست و راست

زیرا که در زمانه مروت نمانده است

Ān bih ki kār-i ḫ̆īş kunem ḫod durust u (6) rāst

Zīrā ki der-zemāne mürüvvet nemānde est[4312/4313]

[4296] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4297] etbāʿından: ibtidāʿından: T.
[4298] gūl: -T.
[4299] gümān: kemāl: H, B.
[4300] cāy ile: cā ile: H, İ; cāyile T.
[4301] pey-ā-pey: -T.
[4302] tīr-i: bir: H.
[4303] kec ü mec: kec mec: B, S.
[4304] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.
[4305] himmet ü: himmet: H.
[4306] ḫar-ı der-vaḥal: ḫar-ı del-vaḥal?: T.
[4307] ser: bī-ser: H.
[4308] mıṣrāʿ: -B, -S, -İ.
[4309] [T: Derkanarda bu Arap atasözüyle ilgili açıklama şu şekildedir:] "Yaʿni: Düşmüş eşege ṣāḥibi gibi kimesne olmaz. Zīra anı ḳaldırmaġa yine ṣaḥibi saʿy ider.
[4310] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4311] beyt: -S; mıṣrāʿ: T, H, İ.
[4312] Zīrā ki.....est: -T, -H, -İ.
[4313] Evlâ olan odur ki kendi işimi kendim (doğru dürüst) göreyim. Zira zamanede mürüvvet (diye bir şey) kalmadı.

neşr[4314]: mefhūmı ile[4315] terāne-perdāz olup ṣevāb-dīd-i fikr-i ḫaṭā-pīşesi üzre (7) kīshā-yı ser-be-mühr-i ḫazīne-nişīne[4316] mürācaʿat evlā görülmegin hemyān-ı zer-i dürüst-ʿayārı (8) lāġer-meyān itmekle[4317] hem-āġūşī-ı[4318] nev-ʿarūs maḳṣūd-ı cilveger-i minaṣṣa-i vücūd (9) olmamışdur[4319]. Tecvīz-i ṣarf-ı derāhim ü denānīr[4320] hergiz güẕār-i pīrāmen-i[4321] żamīr olmaz[4322] iken imżā'-i[4323] (10) merām **[İ-58b]** iḳtiżā-yı[4324] beẕl-i māl-ı ḥarām[4325] idüp ḥareket-i ġayret-i cāhiliyye medrese-i ʿilmiyye bināsın (11) icāb itdügi[4326] bir emr-i **[B-101b]** ġarīb ve pīrāye-i ṣevāb u ṣavābdan bī-naṣībdür. Ḥāḳḳā ki netīce-i (12) emel ü ʿamel

mışrāʿ[4327]:

أنفقت مالي وحج الجمل

Enfaḳtu[4328] mālī ve[4329] **[T-90b]** ḥacce'l-cemelu[4330]

neşr[4331]: maʿnāsı olmışdur. Ser-(i) suḫan-ı kitāb-ı seyyi'ātı (13) oldur ki iftā[4332]-penāh merḥūm ḫuld-āşiyān Bostān-zāde *ʿāmelehullāhu*[4333] *min neyli'l*[4334]*-ġufrāni (14) bi'l-ḥüsnī*[4335] *ve'z-ziyāde*[4336] ʿāzim-i gül-geşt-i riyāż-ı cinān ve mihmān-ı ʿazīz-i żiyāfet-ḫāne-

---

[4314] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4315] mefhūmı ile: mefhūmıyla: B, T.
[4316] ḫazīne-nişīne: ḫazīne-nişīnine: S, B.
[4317] itmekle: itmek ile: B.
[4318] hem-āġūşī-ı: hem-āġūşi-yi: T.
[4319] olmamışdur: olmışdur: B.
[4320] ü denānīr: denāyīr?: H.
[4321] güẕār-i pīrāmen-i: pīrāmen-güẕār-ı: B.
[4322] olmaz: itmez: B, S.
[4323] imżā'-i: imżā-yı: S.
[4324] iḳtiżā-yı: iḳtiżā'-ı: T.
[4325] ḥarām: ḥarāb: T.
[4326] itdügi: itdigi: İ.
[4327] mışrāʿ: -B, -İ, -S.
[4328] enfaḳtu: inḳaḍat: H, S; enḳaştu?: İ.
[4329] ve: ve ḳad: B.
[4330] Malımı infak ettim, hacca ise deve gitti.[İnḳaḍat ile çevirildiğinde:] Malım bitti, hacca ise deve gitti. (/Paramı harcadım ama deve hacı oldu.)
[4331] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4332] iftā: re'fet: B.
[4333] ʿāmelehullāhu: ʿāmelehullāhu teʿālā: B.
[4334] neyli: -İ.
[4335] bi'l-ḥüsni: -S.
[4336] Allah en güzel bir şekilde ve ziyadesiyle gufra(nı)na *mazhar* kılsın.

i rıḍvān (15) olduḳda ki muḫaddire-i[4337] fetvāyı bir küf(üv)v-i ṣāliḥu'l-ʿaḳde tezvīc[4338] lāzım gelmiş idi[4339].

beyt[4340]**:** (16)

تفاوت تو بافراد مردم آن قدرست

كه در طريق حساب از الوف بر آحاد

Tefāvut-i tū be-efrād[4341]-i merdum ān ḳadrest

Ki der-ṭarīḳ-i ḥesāb ez-ulūf ber[4342]-āḥād[4343] (17)

neşr[4344]: **[S-49b]** mefhūmı üzre

şiʿr[4345]:

المقدم على جميع الناس

تقدم النص على القياس

El-muḳaddemu ʿalā cemīʿi'n-nāsi

Teḳaddume'n-naṣṣi ʿale'l-ḳiyāsi[4346] (18)

neşr[4347]**:** *Münteha'r-riyāseti'l-ḥanefiyye muʿallimu'd-devleti'l-ʿaliyyeti'l-Murādiyye saʿdu'l-milleti ve'd-dīni ve'd-dünyā*[4348] *(19) saḳathu*[4349] *sicālu'l-ġayṣi mā-dāmeti's-semāu*[4350] ḥażretlerine

şiʿr[4351]**:**

ولم يجد الافتاء غير جنابه الوحيد

العلا كفوا فجاء له يسعى

[4337] muḫaddire-i: muḥaddire-i: H.
[4338] tezvīc: tezevvuc: S, İ.
[4339] gelmiş idi: gelmişidi: T, S.
[4340] beyt: -S.
[4341] be-efrād: ber-āḥād: [şiirin aslında]
[4342] ber: tā: T.
[4343] Halkın bireyleriyle senin farklılığın şu kadar ki / Hesap yoluyla [onlar gibi] binlerden [senin gibi] birler üstündür. (Muhteşem Kâşânî)
[4344] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4345] şiʿr: -B, -S, -İ.
[4346] Bütün insanlara önceliklidir; nassın kıyasa önceliği gibi...
[4347] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4348] ve'd-dünyā: -İ.
[4349] saḳathu: saḳiyyetu?: H.
[4350] Hanefi riyasetin son mercii, Devlet-i Aliyye-yi Murâdiyye'nin muallimi; milletin, dinin ve dünyanın saadeti; gökyüzü var oldukça rahmet yağmuru kendisi üzerine yağsın.
[4351] şiʿr: -S.

Velem yecid[4352] el-iftāu ġayre[4353] cenābihi'l[4354]-vaḥīdi'l-

ʿulā kufven[4355] fe-cāe lehu yesʿā[4356] (20)

neşr[4357]: muḳteżāsınca maʿnā-yı kifāyet[4358] inḥişār üzre (21) olduġı ḳarār-dāde-i şıġār[4359] u kibār iken irāde-i[4360] şırf itmekle rıżā-yı hümāyūn-ı (22) şehriyāriye muḫālefet[4361] cezā'-i ḫayr[4362]-ı ʿillet-i idbār olup berg[4363] ü bār-ı şāḫ-sār-ı ümīdi **[İ-59a]** (23) mübeddel-i ḫār u ḫasār[4364] oldı.

تجاوز الله عن سيئاته

واسدل اذيال عفوه على زلاته

Tecāvezellāhu[4365] ʿan seyyiātihi

Ve esdele eẕyāle ʿafvihi ʿalā ẕellātihi[4366] (24)

Bāḳī[4367]

[***]

3.2.51. [51. Mektup] Mışır'dan masḳaṭ-ı re'sleri olan Aḳḥişār'a geldükde Muʿīd Aḥmed Efendi'ye irsāl olınmışdur[4368] (25)

سلام على وادي الحبيب و ليتني

حللت بواديه مكان سلامي

[4352] yecid: -İ.
[4353] ġayre:- S.
[4354] cenābihi: cināyeti?: İ.
[4355] kufven: kufren?: T; kufv: H.
[4356] İftâ (makamı) onun biricik yüce cenabından gayrı ehil bir kimseyi bulamadı ve koşturarak ona geldi.
[4357] neşr: -T, -B, -İ, -S.
[4358] kifāyet: kefā'et: B, İ, S, T.
[4359] şıġār: şıʿār?: H.
[4360] irāde-i: azāde-i?: T.
[4361] muḫālefet: muḫālif: T.
[4362] ḫayr: ḫaber: H.
[4363] idbār olup berg: idbār-ı berg: B.
[4364] ḫār u ḫasār: ḫas u ḫār: B; ḫār u ḫāşāk-ı ḫasār: İ; ḫār ḫasār?: S.
[4365] tecāvezellāhu: tecāvezellāhu teʿālā: B.
[4366] Allah onun günahlarını affetsin. Af *perdelerini* onun zelleleri/hataları üzerine örtsün.
[4367] Bāḳī: -İ, -B, -H, -S.
[4368] Mışır'dan … irsāl olınmışdur: Mışır'dan maʿzūl olup masḳaṭ-ı re'si olan Aḳḥişār'a geldükde Aḥmed Efendi'ye şikāyet-nāme: T. Bu mektup B, S ve İ nüshalarında yoktur.

Selāmun ʿalā vādi'l[4369]-ḥabībi ve leytenī

Ḥaleltu bi-vādīhi[4370] mekāne selāmī[4371]

neşr[4372]: Baʿde ez-ṭayyi't[4373]-tekellüfāti'l **[H-134b]** (1) -ʿādiyye fi itḥāfi't-teḥiyyāti'l-vidādiyye[4374/4375] sāḥa-i ʿilm u ʿirfāna ʿarża-daşt-ı müstemendāne (2) oldur ki eger ḥāl-i zārdan istiʿlām pīrāmen-güẕār-ı[4376] ḫāṭır-ı ʿāṭır olursa *bi-faḍlihi subḥānehu ve ṭavlihi*[4377] (3) ālām u ekdār işfāḳ-ı devletmendān-ı zamāne gibi bi'l-külliyye ber-ṭaraf olup[4378] ferāġ-ı bāl ve refāʿ[4379]-ı (4) ḥāl üzre evḳātımız güẕār itmişdür *lillāhi'l-ḥamdu ʿalā ẕalike*[4380]. Ḳaṣaba ve eṭrāfı ahālisi *ʿan āḫirihim*[4381] (5) iḫlāṣ u irādetde ser-i mū taḳṣīre rıżā göstermeyüp herkes metāʿ-ı muḥabbet içün (6) āmed şod-i rūz-ı bāzār(-ı) ḫidmet eylerler. Muḳaddemā **[T-91a]** meded-kārī-i ʿināyet-i Bāḳī Paşa ile (7) ʿavārıż-ı dīvāniyyelerinden fürū-nihāde olmaġın bār-ı girān-ı teklīf biraz taḫfīf olınmaġla (8) ġarāmet-i seneviyyeleri fi'l-cümle noḳṣān üzre olduġından mā-ʿadā menʿ-i ẓulm-i mültezimīn u (9) ʿummāl içün ḳuvvet-i dāfiʿa-i aʿmāl[4382] olınup müdāfaʿa-ı Ḥaccāc-nihādān-ı meẕālim-endīş (10) der-kār olduḳçā reʿāyā-yı beze ve mesākīn-i ʿaceze[4383] āsūde-i sāḥet-i[4384] rāḥat olduḳları (11) pey-bürde-i iḥsās olduḳda ḫulūṣ-ı muḥābbetleri teraḳḳī-i merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulur. (12)

şiʿr:

ومن يغرس المعروف يجن ثماره

فعاجله شكر واجله أجر

[4369] vādi: v-d?: H.

[4370] bi-vādīhi: yuvādīhi?: H.

[4371] Sevgilinin vadisine selam olsun / Ah keşke selamım yerine vadiye ben varmış olaydım!

[4372] neşr: -T.

[4373] baʿde ez-ṭayy: baʿde ez: H.

[4374] vidādiyye: vādiyye?: T.

[4375] Arz-ı selam ve ve muhabbete dair sıradan yükümlülükleri edadan/geçtikten sonra…

[4376] güẕār-ı: -H.

[4377] Allah'ın lütf u inayetiyle…

[4378] olup:-T.

[4379] refāʿ: refāġ?: H.

[4380] Bunun için hamd Allah'adır.

[4381] Bilcümle/hepsi…

[4382] dāfiʿa-ı aʿmāl: dāfiʿ-i aʿmāl?: T.

[4383] ʿaceze: ʿaceze-i: H.

[4384] sāḥet-ı: sāḫat-ı?: H.

Ve men yeġrisi'l-maʿrūfe yecni ṣimārehu

Fe-ʿāciluhu şukrun[4385] ve āciluhu ecrun[4386/4387]

neşr[4388]: Ḫuṣūṣan (13) nefs-i ḥunfesā'-i[4389] hüssād-i kende-dehān dūçār-i ḫorde-i[4390] dimāġ olmaduġı ve ṭalʿat-ı (14) nā-mübārek-i çeşm-āzār-ı kār-fermā cereyān-ı[4391] taʿẕīb-i bāṣıra itmedügü ve zebānımız ʿaẕāb-ı (15) ḫoş-āmed-i erbāb-ı devletden ḫalāṣ olduġı ṣafā-baḫş-ı ḫāṭırdur. Mülāẕemet-i (16) ebvāb-ı aṣḥāb-ı saʿādet ġıll u[4392] ẕül-efgen-i gerden olup iḫtiyār-ı intiẓār-ı mevāḳıf-ı (17) ibtiẓāl ile behem-resāni-yi ṣervet[4393] u māl māṣlaḥat-dīd-i nufūs-ı ebiyye[4394] olmaz[4395].

ḳıtʿa[4396]:

وبيني وبين المال شيئان حرما

علي الغنى نفسي الأبية والدهر

اذا قيل هذا اليسر أبصرت دونه

مواقف خير من وقوفي بها العسر

Ve beynī ve beyne'l (18) -mālī şey'āni ḥarremā[4397]

ʿAleyye'l-ġınā nefsi'l-ebiyyetu ve'd-dehru[4398]

İẕā ḳīle haẕā el-yusru abṣartu[4399] (19) dūnehu

Mevāḳife ḫayrun min vuḳūfī biha'l-ʿusru[4400]

[4385] şukrun: şukren: H; ẕikrun: [şiirin aslında]

[4386] ecrun: ecren: H.

[4387] İyilik eken meyvesini derer / Ki onun muaccel mükafaatı şükür/teşekkür, müecceli ise sevaptır. (Bahâeddin Züheyr)

[4388] neşr: -T.

[4389] ḥunfesā'-i ḫanīfāti?: H.

[4390] ḫorde-i: ḫorde: H.

[4391] kār-fermā cereyān-ı: kāfir-mācereyān-ı?: T.

[4392] u: -T.

[4393] ṣervet: tervet?: H.

[4394] nufūs-ı ebiyye: ebiyye: H.

[4395] olmaz: -T.

[4396] ḳıtʿa: -T

[4397] Ve beyni ve beyne'l... ḥaremā: -T.

[4398] ʿAleyye'l-ġınā nefsī'l-ebiyyetu ve'd-dehru: el-ebiyyetü ve'd-dehru: T.

[4399] haẕā el-yusru ebṣartu: [şiirin aslında]; haẕā le-yesīru'l-ḳirni: H, T.

[4400] [Anlamın muallakta kalmaması için çevirisi aslına göre ve önceki iki mısra ile birlikte çevirisi yapılmıştır:وقالوا توصل بالخضوع إلى الغنى - وما علموا أن الخضوع هو الفقر/Ve ḳālū tevaṣṣal bi'l-ḫuḍūʿi ile'l-ġınā - Vemā ʿalimū enne'l-ḫuḍūʿe huve'l-faḳru: Bana, boyun bükmek ile zenginliğe ulaş dediler / Ama bilmediler ki boyun bükmek fakrın ta kendisidir /] Benimle mal arasında iki şey vardır, haram eden / bana zenginliği:

neṯr[4401]: Bi-ʿinâyetillâhi teʿâlâ egerçi[4402] esbâb-ı (20) intiʿâş-ı ṭabīʿat âmâdedür lâkin dür-üftâde-i ḥırmân-ı ṣoḥbet-i aḥbâb ile ser-menzil-i (21) ṣafâ vü sürûrdan ṣad merḥale dûrdur.

şiʿr:

فإن السرور يتم لي
لو كان أحبابي حضورا
وبعد الأحبة كل شيء
من الدنيا ولذتها بعيد

Fe-inne's-surûre yetimmu lî
Lev-kâne[4403] aḥbâbî ḥużûren (22)
Ve baʿde'l-eḥibbeti kullu şey'in
Mine'd-dunyâ ve leẕẕetihâ[4404] baʿîdun[4405]

neṯr[4406]**:** Dâġ-ı dil dûrî-i iḫvân u aḫdân muḳarrer (23) iken müddet-i fetret ḳadar zamân mekâtîb-i bedîʿatü't-tertîb vürûd bulmayup rüsul u (24) resâ'il ile yâd-âver[4407]-i iḫlâṣ-perverî olmadıḳları dâġ ber-bâlâ-yı dâġ olup

mıṣrâʿ: (25)

ان القروح على القروح لأوجع

İnne'l-ḳurûḥe[4408] ʿale'l-ḳurûḥi le-evceʿu[4409]

neṯr[4410]: maʿnâsıyla zemzeme-sâz

şiʿr:

ما أنصفتني الحادثات رميتني
بمفارقين وليس لي قلبان

İzzet-i nefsim ve zaman / Bu kolaydır denildiğinde görürüm onun haricinde / bazı konumlar ki daha hayırlıdır onunla zor olana tutunmak. (Kâdî Ebü'l-Hasen el-Cürcânî)

[4401] neṯr: -T.

[4402] egerçi: -T.

[4403] lev-kâne: -H.

[4404] ve leẕẕetihâ: -H.

[4405] Sürûrum tamama erer benim, dostlarım hazır bulunursa (yanımda) eğer / Dostların (yokluğu/) sonrasında ise dünyalık her şey ve onun lezzeti [bana sürûr vermekten] uzaktır.

[4406] neṯr: -T.

[4407] yâd-âver: âver: H.

[4408] ḳurûḥe: ḳurûfe: [şiirin aslında]

[4409] Yara üzerine yara daha bir acı verir. (eş-Şerîf er-Radî)

[4410] neṯr: -T.

Mā ensafetnī **[H-135a]** (1) el-ḥādiṯātu remeytenī[4411]

Bi-mufāreḳayni[4412] ve leyse lī ḳalbāni[4413]

maẕmūnı ile **[T-91b]** terāne-perdāz iken (2) müleṭṭife-i laṭīfeleri[4414] neşāṭ-engīz-i ḫāṭır-ı fātır oldı. Ümīddür ki ʿan-ḳarīb müşāfehe-i mükātebeden (3) bedel ve şīve-i ḫāme-i nāz-perver[4415] ʿişve-i maḥbūb-i ḫaṭ-āverde gibi bī-mevḳiʿ ü nā-maḥal (4) ola.

şiʿr:

وا كبدي من فراقكم و كذا

من ذاق ما ذقت صاح وا كبدي

Vā kebedī[4416] min firāḳikum ve keẕā

Men ẕāḳe mā-ẕuḳtu ṣāḥe vā kebedī[4417/4418]

neşr[4419]: El-ḥāṣıl (5) iştiyāḳ-ı mulāḳāt pey-bürde-i[4420] derece-i ʿulyā iken kār-fermā-yı zamāneniñ zaḫm-kāri-yi dil-ḫırāş (6) u ḫūn-pāşı iḳtiżā itdükde ḫˇāh-nā-ḫˇāh[4421] dil nihāde-i mufāraḳat-ı aḥbāb olup tehniye-i (7) esbāb-ı zirāʿat ve iḥyā'-i emvāt u ʿimāret-i esbāb-ı ḫarāb istīʿāb-ı evḳāt eyleye. Ṭabʿ-ı (8) mevzūn aṣḥābına olan kīne-i dīrīne-i[4422] aḥkāmı cümle bizde icrā olınup yārān-ı süḫan-fehm-i (9) nükte-şinās içün iltizām buyurduḳları[4423] nikāyet u āzār hep bizim taḥvīl-i[4424] tārīḫimize[4425] düşdigi (10) baliġ-i nişāb-ı istiġrābdur.

beyt:

[4411] remeytenī: [Şiirin bazı kaynaklarda remeytenî şeklinde kaydı vardır. Ancak diğer bazı asıllarında ve doğrusu *remeynenī* şeklindedir.]

[4412] mufāreḳayni: [şiirin aslında]; muḳariḳayni?: H; mufārifāyni?: T.

[4413] [İki farklı kayda göre ve önceki dizeyle birlikte anlam şöyledir: Gençlik de gitti sevgili de…Yığıldı kaldı / iki damla gözyaşı kirpikler üzre] Hâdiseler insâf etmedi bana ve saldı üzerime / iki ayrılığı… Oysa benim iki kalbim yok idi.

[4414] laṭīfeleri: laṭīfleri: T.

[4415] nāz-perver: nāz-perverdür: H.

[4416] kebedī: keydī?: H.

[4417] kebedī: keydī?: H.

[4418] Ah cigerim (yanıyor)! Firakınızdan ve böyle / Feryad eder "ah ciğerim" diye benim tattığımı tadan.

[4419] neşr: -T.

[4420] pey-bürde-i: bī-perde-i: H.

[4421] ḫˇāh-nā-ḫˇāh: ḫˇāh u nā-ḫˇāh: T.

[4422] dīrīne-i: dīrīne: T.

[4423] buyurduḳları: buyurıḳları: H.

[4424] taḥvīl-i: taḥvīl ü: H.

[4425] tārīḫimize: tārīḫimize: T.

آنم که به عالم ز من افتاده تری نیست
آزار من سوخته چندان هنری نیست

Ānem ki be-ʿālem zı-men uftāde-terī nīst
Āzār-ı men-i sūḫte (11) çendān hunerī nīst[4426]

şiʿr[4427]:

بیدادی از طبیعت موزون به ما رسید
کز بیم یاد قامت موزون نمیکنم

Bī-dādī ez-ṭabīʿat-i mevzūn be-mā resīd
K'ez bīm yād-ı[4428] (12) ḳāmet-i mevzūn ne-mī-kunem[4429]

neṯr[4430]: Dā'imā pāy-ı[4431] dil-i zār reh-güẕār-ı āzār-ı devletmendān-ı zemāneden zaḫm (13) -ḫūrde-i ḫār-ı sitemdür. ʿĀlī-ḥażret-i fetvā-destgāh ehil-perver-i mesned-ārā-yı dīvān-ḫāne-i (14) ḥall u ʿaḳd iken ḫ̬āst-kār-ı ʿarūs-i Şām olduḳlarında[4432] müsāʿade-i ʿaḳd içün pey-der-pey (15) ışdār-ı vaʿd idüp

beyt:

از آن حضرت که فیاض وجود است
خطاب جمله اوفوا بالعهود است

Ez-ān Ḥażret ki[4433] feyyāż-ı vucūd est
Ḫiṭāb-ı cumle *evfū* (16) *bi'l-ʿuhūd* est[4434]

neṯr[4435]**:** mefhūmı üzre teḳāża incāz olınduḳda ilġā-i[4436] ʿahd eyleyüp bidūni'l (17) -kefā'e üştür u gāv u peleng-i lenġ ü lūkı[4437] kām-revā-yı ḥacletü'l-ʿarūs itdügi *mā yuḳḍā minhu'l-ʿaceb* [4438]*(18)* degül midür. Fermān-fermā-yı[4439] revāyān-ı naḳż u ibrām

---

[4426] Ben o kimseyim ki dünyada benden daha düşkünü yok / Bencileyin bir yanmışı tekdir etmekte pek öyle bir hüner de yok.
[4427] şiʿr: beyt: H.
[4428] yād-ı: yār u: T.
[4429] Cevr u cefâ [ol] mevzûn tabiat(lı)dan ulaştı bize / Ki edemem korkudan yâd-ı kâmet-i mevzûn. (Urfî)
[4430] neṯr: -T.
[4431] pāy-ı: -T.
[4432] olduḳlarında: olduḳda: T.
[4433] ki: -H.
[4434] O Hazret'ten ki feyyāz-ı vücūddur / Cümleye hitâbı: "Ahidlerinize riayet edin"dir.
[4435] neṯr: -T.
[4436] ilġā-i: ilfā-i?: T.
[4437] peleng-i lenġ ü lūkı: peleng ü lūkı: H.
[4438] Kendisinden/kendisiyle hayretin giderileceği bir şeydir.
[4439] fermā-yı: -T.

mıṣrāʿ[4440]**:**

آلوچه بآلو نگرد رنگ پذیرد

Ālūçe[4441] be ālū nigered reng peẕīred[4442]

neşr[4443]: maʿnāsı (19) üzre birbirinden iktisāb-ı āzār-resānī-i[4444] erbāb-ı istiʿdād **[T-92a]** itdikleri muḳarrerdür.

mıṣrāʿ[4445]:

شنشنة أعرفها من أخزم

Şinşinetun (20) aʿrifuhā min Aḫzem[4446]

şiʿr[4447]**:**

ولا تحسبا هندا لها الغدر وحدها

سجية نفس كل غانية هند

Velā teḥsebā Hinden leha'l-ġadru[4448] vaḥdehā

Seciyyetu nefsin kullu ġāniyetin Hindu[4449] (21)

neşr[4450]: Lākin devletmendān-ı pīşīne ol[4451] aṣḥāb-ı istiḥḳāḳı ḫuṣūṣında nikāyet-i fermān-ı fermān[4452] (22) ve ṣarf ile ḳanāʿat idüp emānātı[4453] ehlinden ṣarf ile iktifā iderlerdi. Bu ṣāḥib-i (23) devletiñ mezīd-i iltifātları cānib-i[4454] ġayrdan teveccüh iden ḫayr izālesin īcāb eyledügi maḥall-i istiʿcābdur. (24)

şiʿr:

عتبت على سلم فلما هجرته

وجربت أقواما رجعت الى سلم

[4440] mıṣrāʿ: -T.
[4441] ālūçe: [orijinalinde]; ālū çū: T; ālū: H.
[4442] Erikçik eriğe bakar renk alır. (/Erik eriğe bakar renk alır.)
[4443] neşr: -T.
[4444] resānī-i: resāni-yi: T.
[4445] mıṣrāʿ: şiʿr: H.
[4446] [Bunların babası da böyleydi.] Ben bu tavrı Ahzem'den bilirim.
[4447] şiʿr: -H.
[4448] ġadru: [şiirin aslında] ġadru?: H; el-ʿuẕru: T.
[4449] Vefāsızlık/ihanet sadece Hind'e hastır sanmayın / Bu bir kişilik hasletidir, her şarkıcı/rakkase bir (nevi) Hind'dir. (Ebû Temmâm)
[4450] neşr: -T.
[4451] ol: -H.
[4452] fermān-ı fermān: ḥırmān u: T.
[4453] emānātı: emānānı?: T.
[4454] cānib-i: -H.

ʿAtebtu ʿalā Selemin felemmā hecertuhu[4455]

Ve cerrebtu eḳvāmen receʿtu ilā Selemi[4456]

maḫṭūbe-i (25) Mışr ile ḥalvet[4457]-i ṣaḥīḥadan muḳaddem

mışrāʿ:

ارملها قبل ليلة العرس

Ermelehā ḳable leyleti'l-ʿursi [4458]

mefhūmı üzre **[H-135b]** (1) ibrām-ı tefrīḳ itdükleri pīrāmen-güẕār-ı ḫāṭır olduḳça mār-ı düm-zede-i zehr-rīz-i saḫt-āvīz-i ḳalem ṭūfān-ı (2) zehr-āb ile āheng-i ḫarāb-sāzī-i ʿālem eyler. Lākin tiryāḳ-ı taḥarrī [4459] vü[4460] pād-zehr te'ḫīr ile mündefiʿ olur. (3) Ser-mestān-ı cām-ı leb-rīz-i ġurūrum[4461] pey-ā-pey çepel-i ṭolıların nūş iden kelle-i ḫūşk-i[4462] yad-kārlarıñ (4) bed-mestligin bilmezler.

beyt:

میی در کاسه دارم مایهٔ صد گونه بد مستی

هنوز او مستی خون جگر خوردن نمی‌داند

Meyī der[4463]-kāse dārem māye-i ṣad-gūne bed-mestī

Henūz ū (5) mesti-i ḫūn-i ciger ḫūrden ne-mī-dāned[4464]

[4455] hecertuhu: feḳadtuhu: [şiirin aslında]

[4456] Selem'i azarladım ama onu terk ve başka birtakım kimseleri tecrübe ettiğimde Selem'e geri döndüm/veya Selem'e ağladım.

[4457] ḫalvet: ḥalvet: T.

[4458] Düğün gecesinden/zifaftan önce onu dul bıraktı.

[4459] taḥarrī: tecerrī?: H.

[4460] vü: -H.

[4461] ġurūrum: ġurūr: T.

[4462] kelle-i ḫūşk-i: kelle-ḫūşk-i: H.

[4463] der: dū: T.

[4464] Kadehte öyle bir şarabım var ki yüz türlü bedmestliğin mayası/anasıdır / O henüz ciğer kanını *içmenin*/elem çekmenin mestliği *nedir* bilmez. (Vahşî)

neṯr[4465]: Girībān-ı cān[4466] biraz[4467] zamān pençe-i nā-gāh-gīr-i[4468] ecelden (6) dūr olursa menāḳıb-ı devlet-i ʿaliyyelerin kitābe-i eyvān-ı rūzigār ve ser-levḥa-i dīvān-ı (7) leyl ü nehār itmek lāzime-i ẕimmet ü[4469] himmet-i ḫāme-i siḥr-sāz u iʿcāz-perdāzdur.

şiʿr: (8)

خير المناقب ما كان البيان له

سلكا وفصل بالأمثال والحكم

Ḫayru'l-menāḳıbi mā kāne'l-beyānu lehu

Silken ve fuṣṣile bi'l-emṯāli ve'l-ḥikemi[4470]

beyt[4471]:

بعد ازين ما و ترنمهای ارباب جنون

چون گلی نشكفت از خاموشی و تمكين ما

Baʿd ez-īn (9) mā vu terennumhā-yı erbāb-ı cunūn

Çūn gulī ne-şikuft[4472] ez-ḫāmūşī[4473] vu temkīn-i mā[4474]

Ġāliben iḳtiża-yı (10) muḳadderāt muḫadderāt-ı[4475] serā-perde-i belāġat[4476] tutuḳ-ı ġaybden ʿarż-ı cemāl itmekdedür[4477]. Beyḥūde (11) vü bilā-sebeb dil-i bī-gāh[4478] āmācgāh-ı sihām-ı sitem olmaġın

şiʿr:

و لست أسيء مبتدئا ولكن

أجازي بالإساءة اذا أكافي

[4465] neṯr: -T.

[4466] cān: cān-ı cān: T.

[4467] biraz: bir: T.

[4468] nā-gāh-gīr-i: nā-kār-gīr-i: T.

[4469] ẕimmet ü: ẕimmet-i: T.

[4470] Menkıbelerin hayırlısı, beyanın kendisi için bir silk olduğu, ayrıca emsâl ve hikem ile tafsîl olunandır.

[4471] beyt: neṯr: H.

[4472] ne-şikuft: [şiirin aslında]; bı-şikuft: H, T.

[4473] ez-ḫāmūşī: ez-ḫāmūşī-i: H.

[4474] Bundan kelli (görülecek olan) biz ve erbâb-ı cünunun terennümleri(dir) / Çünkü bir gül (olsun) açmadı bizim temkin ile sükûtumuzdan. [/Gayrı geriye biz ve delilerin mırıldanmaları kaldı / Çünkü bizim ihtiyat ile sessizliğimizden bil gül (olsun) açmadı.]

[4475] muḫadderāt-ı: muḥadderāt-ı: H.

[4476] belāġat: belāʿat?: H.

[4477] itmekdedür: itmekdedür ki: T.

[4478] bī-gāh: bī-gān: T.

Ve lestu usīu mubtedien velākin (12)

Ucāzī[4479] bi'l-iṣāeti iẕā[4480] ukāfi[4481]

neṯr[4482]: maʿnāsın düstūru'l-ʿamel eyler.

şiʿr:

سوف ترى اذا انجلى الغبار

أفرس تحتك أم حمــار

Sevfe terā iẕa'(13)(i)ncela'l**[T-92b]-**ġubāru

E-feresun taẖteke em ḥimāru[4483/4484]

mıṣrāʿ:

ببين كه صرفه تو بردى از اين عمل يا من

Bı-bīn ki ṣarfe tū burdī ez-īn ʿamel yā men[4485]

neṯr[4486]**:** (14) Yād[4487]-kerde-i nevāziş-i ẖāme-i yārān olmaduġumuz ʿilāve-i bāzār[4488]-ı rūzigār olmışdur. Rūz-i (15) bāzār-ı zamānede cins-i vefā ḥaḳḳā ki bī-naṣīb-i revācdur.

beyt:

وفا نمى خرد ايام غير از اينم نيست

كجا روم به تجارت بدين متاع كساد

Vefā[4489] ne-mī-ẖared eyyām ġayr (16) ez-īnem nīst

Kucā revem be-ticāret bedīn metāʿ-ı kesād[4490]

[***]

[4479] ucāzī: e-z-c-a-y?: H.

[4480] iẕā: ev: [şiirin aslında]

[4481] Kötülüğü ilk başlatan ben olmam / Ama kötülüğü cezalandırır veya (gereğince) karşılık veririm. (es-Serî er-Reffâ')

[4482] neṯr: -T.

[4483] ḥimār: ẖimār: H.

[4484] (Şu) toz duman bir dağılsın altındaki at mıdır, eşek midir görürsün. (Bedîüzzaman el-Hemedânî)

[4485] Bak bakalım bu işten sen mi kârlı çıktın yoksa ben mi? (/Bak bakalım bu işin kârını sen mi götürdün yoksa ben mi?)

[4486] neṯr: -T.

[4487] yād: bād?: H.

[4488] bāzār: bār-āzār: T.

[4489] vefā: hüner: [şiirin aslında]

[4490] Zamane hüneri satın almıyor, bende de bundan başka bir meta yok. Bu kesat meta ile nereye ticarete gideyim. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 296)

3.2.52. [52. Mektup] Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi[4491] (17)

Şerāyiṭ-i āsitān-būsī-i[4492] ʿālī-ḥażret-i melāẕi-yi üstāẕi-yi ümīdgāhi-yi ṣadāret-penāhī (18) ki būsegāh[4493]-ı erbāb-ı[4494] cāh u celāl ve cebhe-sā-yı aṣḥāb-ı faẕl u efḍāldur gūna gūna (19) niyāz ü ḍerāʿat ve aḳsām-ı dil-bestegi-yi birle edā u taḳdīm[4495] ḳılındıḳdan soñra ʿarża-dāşt-ı (20) daʿī-i[4496] dīrīne-i kemīne budur ki şeref-i rūy-māl-ı ḫāk-i pāy-i iksīr-miṣāllerinden müfāraḳat (21) elemiyle maḥmiyye-i Ḥaleb'e dāḫil olalı ṭaraf-ı ḳarīnü'ş-şereflerine olan ʿalāḳa-i bendegī vü efkendegī (22) muḳteżāsınca nā-ṣabūr olmaġla küstāḫāne niyāz-nāmelerimüz irsāliyle cenāb-ı vālāya ṣudāʿ (23) virilüp evrāḳ-ı ʿubūdiyet-i eşʿār-i vekālet[4497] saʿādet-i dest-būs ile[4498] müstesʿid olduġı (24) fehm olınur iken bu müteʿaṭṭış çekīde-i ḫāme-i bedīʿ-āṣārlarınıñ sebze-zār-ı emānī vü ümīdi (25) reşeḥāt-ı seḥāb-ı kilk-i ḫāṭır-nüvāz ile tāze vü şād-āb olması[4499] kem mededi-yi ṭāliʿ u sitāre-i **[H-136a]** (1) sūḫtegīden[4500] ʿadd olınmışdur.

mıṣrāʿ:

ور نه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست

Ver-ne teşrīf-i tū ber-bālā-yı kes[4501] kūtāh nīst[4502]

beyt: (2)

یک پاره کاغذی دو سه مد میتوان کشید

دشنام و هرچه هست غرض یادکار تست

[4491] Şeyḫü'l-İslām Esʿad Efendi: Şeyḫü'l-İslām'a: T. Bu mektup B, İ ve S nüshalarında yoktur.
[4492] būsī-i: pūsī-i: H.
[4493] būsegāh: pūsegāh: T.
[4494] erbāb-ı: aṣḥāb-ı: T.
[4495] edā u taḳdīm: dād-ı taḳdīm: H.
[4496] daʿī-i: daʿi-yi: T.
[4497] vekālet: vekāle: H.
[4498] dest-būs ile: dest-būsiyle: T.
[4499] olması: olmaması: T.
[4500] sūḫtegīden: sūḫtegīdeden?: T.
[4501] kes: -H.
[4502] Yoksa senin teşrifin/himmetin kimsenin üzerinden eksik değildir. (Hâfız)

Yek[4503] pāre-i kāġeẕī[4504] dū-se med[4505] mī-tevān keşīd

Düşnām u herçı hest ġareż yādigār-i tust[4506] (3)

İltifat-ı ʿamīm bende-nüvāzlarına iʿtimād u istinād ol mertebede degüldür ki tezāhüm-i umūr ve (4) meşāġil-i cūmhūr māniʿ ü ʿā'iḳ olmışdur diyü ye's u ḥırmāna ḳarār verilüp ḳalb-i ḫazīne bu (5) vechle tesellī vü teskīn virile. Bende-nüvāzā[4507] melāẕā ferāmuşkārī şarṭ-ı yārī olmadūġı (6) ḳarār-dāde-i erbāb-ı **[T-93a]** mürüvvet ü fütüvvet[4508] iken cīvāri-yi[4509] şīme-i bende-perveri vü ḫāṭır-nüvāzları (7) degüldür. Mutażarrıʿdur ki dest be-dāmen-zede-i cāh u devlet ḫudā-dādların bi'l- külliye nisyāna (8) lāyıḳ görmeyüp müşerrife-i[4510] girān-māyeleriyle ki sermāye-i metāʿ u[4511] imtiyāz u mübāhātdur ser-efrāz (9) buyurmaġa ʿīnāyet-i celīleleri bī[4512]-dirīġ buyurıla[4513].

[***]

3.2.53. [53. Mektup] Kendü mülāzımlarından ʿAbdu'r-raḥmān nām (10) kimesne ḥaḳḳında merḥūmYaḥyā Efendi'ye şefāʿat-nāmedür[4514] (11)

طبع الأنام على الخلاف وفضله

في الناس مسألة بغير خلاف

Ṭubiʿa'l-enāmu ʿale'l-ḫilāfi ve faḍluhu[4515]

Fi'n-nāsi mes'eletun bi-ġayri ḫilāfi[4516]

[4503] yek: ber: [şiirin aslında]

[4504] kāġeẕī: kāġedī: T.

[4505] med: meddī: [şiirin aslında]

[4506] Bir parça kağıdın üzerine iki üç med çekmek mümkündür / Sövgü saygı her ne varsa garaz seni(n) yad(igarın)dır. (Vahşî)

[4507] bende-nüvāzā: bende-nüvāzā çāre-sāz: T.

[4508] fütüvvet: f-v-v-t?: T.

[4509] cīvāri-yi: ḫavāzī-i?: T.

[4510] müşerrife-i: müşerrife: H.

[4511] metāʿ u: metāʿ-ı: T.

[4512] bī: -T.

[4513] buyurıla: buyurılmaya: T.

[4514] Bu mektup B, S ve İ nüshlarında yoktur.

[4515] faḍluhu: faṣluhu?: H.

[4516] İnsanlar tabiaten ihtilafa meyyaldir ama onun fazileti insanlar arasında hilaf götürmez bir meseledir.

neṣr[4517]: Fežā'il-penāh(-ı) fevāżıl (12) -destgāh(-ı) ṣadr-ı bülend-ḳadr *edāmallāhu teʿāla ʿizzehu ve cāhehu ve caʿalehu fi'd-dāreyni ẕā-vecāhetin*[4518/4519] ḥażretleriniñ ḫāk-i pāy-ı tūtiyā miṣālleriyle[4520] (13) ki kuḥl-i cevāhir-i aʿyān-ı rūzigārdur dīde-i miḥnet-dīde iktiḥāl olındıḳdan soñra sāḥa-i (14) faż̈l u ʿirfāna ʿarża-dāşt-ı niyāzmendāne oldur ki mülāẕımlarımızdan şeref-yāfte-i[4521] (15) mülāẕemet-i ʿatebe-i ʿaliyyeleri Mevlānā ʿAbdu'r-raḥman Efendi dāʿileri Muġnisā'da[4522] İsḥaḳ Çelebi medresesi (16) ʿināyeti ile ser-efrāz[4523]-ı naẓar-ı çeşm-i iltifāt ve pīrāmen-i ḫırmen[4524]-i ihsānlarından müsteḥaḳḳ-ı zekātdur. (17) Mekārim-i celiyye-i cibiliyye-i bende-nüvāzānelerinden der-ḫˇast-ı müstemendāne oldur ki ʿināyet-i (18) ʿaliyyeleri der-kār olmaġla meclis-i pür-berg ü sāz-ı elṭāfda ney-şeker-i iḥsān ile şehd-kām (19) u maḳżıyyü'l-merām olmaḳ içün[4525] himmet-i bülend-i maʿālī-pesendleri fermān-berdār ola.

şiʿr:

ومن غرست يداه ثمار عرف

ففي ظل الثناء له مقيل

Ve men (20) ġareset yedāhu ṣimāre ʿurfin[4526]

Fefī ẓilli'ṣ-ṣenāi lehu muḳīlu[4527]

[***]

[4517] neṣr: -T.

[4518] ve caʿalehu fi'd-dāreyni ẕā vecāhetin: -H.

[4519] Allah teâlâ izzetini ve mevkini daim kılsın, her iki alemde kendisini muteber eylesin.

[4520] miṣālleriyle: miṣāllerine: H.

[4521] şeref-yāfte-i: şeref-yāfte: T.

[4522] Muġnisā'da: Muġniyā'da?: T.

[4523] ser-efrāz: sezāvār: T.

[4524] ḫırmen: ḥırmen: T.

[4525] olmaḳ içün: olmaġiçün: T.

[4526] ʿurfin: cūdin: [şiirin aslından]

[4527] Kimin elleri bir iyilik/cömertlik meyvesi dikerse / Övgü(nün) gölgesinde kendisi için bir gölgelik olur.

3.2.54. [54. Mektup] Merḥūm Muʿīd Aḥmed Efendi'ye ihdā olınmışdur[4528] (21)

Taʿẓīmāt(-ı) ber-vefḳ-i dil-ḫᵕāh taḳdīm olınup inhā'-i iḫlāṣ-perveri oldur ki eger (22) ḥāl-i zārdan[4529] [istiḫbār] ḥavālī-güẕār-ı ḫāṭır u[4530] ʿāṭır olursa[4531] sebū-yı kec-dār-ı[4532] merīz[4533]-i (23) ḥayāt henüz şikest-ḫūrde-i dest-i bed-mest-i merg olmamışdur. Müfāraḳat-ı aḥbāb (23) bir vechle berhem-zen-i hengāme-i [T-93b] tüvān u tāb olmışdur ki fevḳa'l-vusʿ-ı beyān-ı ḫāme-i (24) şikeste-zebān olmaġıla taḥrīri güncāyiş-peẕīr-i buḳʿa-i vasīʿa-i imkān olmaz. Dergāh-ı [H-136b] (1) re'fet-penāḥ-ı Dādār-ı murād-āverden niyāzmendāne der-ḫᵕāstdur ki *ʿalā etemmi'l-vucūh ve eḥsāni'l (2) -evḳāt*[4534] şeref-yāb-ı ṣıḥḥat-ı aḥbāb olmaḳ müyesser ü muḳadder olmış ola. ***İnne ẕālike (3) ʿalellahi yesīr***[4535]***.*** Niʿmet-i ṣıḥḥāt ṭābīʿī ḥālet olmaġın vücūdı zamānında ḳadri bilinmeyüp (4) mefḳūd olıcaḳ maʿlūm olduġı gibi muʿāşeret ü muvāneset-i iḫvān u aḫdān (5) daḫı mütevārī-i perde-i ʿadem olduḳda rütbesi[4536] pey-bürde-i yaḳīn olurimiş.

beyt:

Geçdi (6) ġurbet cāna yārān-ı ṣafādan kimse yoḳ
Bir ʿaceb girdāba düşdük āşinādan kimse (7) yoḳ

neşr[4537]**:** Ḫuṣūṣan keşmekeş-i hükkām-ı siyāset ile pey-der-pey āzār-ı zebūn u zār eyleyüp (8) ḳażā'-i Ḥaleb metāʿ-ı maʿyūb-i kes-meḫar gibi rū-kerde-i[4538] nāz-perverān-ı ṭarīḳ olmaġın biraz müddet ol (9) kūşe-i bī-tūşede istirāḥat u ārām ḳarār-dāde-i vehm-i muḥāl-endīş iken mehebb-i (10) rūzigār-ı[4539] kīne-güẕārdan muttaṣıl ʿavāṣıf-ı ġavā'il vezān

---

[4528] Bu mektup B, S ve İ hüshalarında yoktur.
[4529] zārdan: zār: T.
[4530] ḫāṭır u: ḫāṭır-ı: T.
[4531] olursa mışrāʿ: H.
[4532] kec-dār-ı: kec-dār u: H.
[4533] merīz: merīz neşr: H.
[4534] En mükemmel şekillerde ve en güzel vakitlerde…
[4535] ***Bu Allah'a kolaydır.*** Fâtır 35/11.
[4536] rütbesi: -T.
[4537] neşr: -T, H [H'de "neşr" kelimesi sehven "Bir ʿaceb…" ile başlayan dizeden önce konulmuştur.]
[4538] rū-kerde-i: red-kerde-i: T.
[4539] rūzigār-ı: rūkār-ı?: T.

olmaġla mevc-engīz-i deryā-yı (11) dūr-pehnā-yı iżṭırāb olmışdur. Gerçi ḫabṭ-ı ʿaşvā-yı büḫtī-i[4540] felek ile dā'imā erbāb-ı (12) istiʿdād pāy[4541]-māl olduġı

beyt:

تا جهان بوده اینچنین بوده
این شتر گربه دایما باشد

Tā cihān būde īn-çunīn būde
Īn şutur gurbe dāyimā (13) bāşed[4542]

neşr[4543]: Lākin bizim vāyemiz āzār-ı[4544] bīş-ez-bīş[4545] olmaḳ ḫamīr-i māye-i ġarābet olur. (14)

beyt:

فلک با درد مندان دشمن دیرینه است اما
نمیدانم چرا با من عداوت بیشتر دارد

Felek bā-derd-mendān düşmen-i dīrīne est emmā
Ne-mī-dānem çerā bā-men ʿadāvet-i (15) bīşter dāred[4546/4547]

beyt:

ز بس که مانده شود آسمان در آزارم
هزار سال پس از من جهان بیاساید

Zı-bes[4548] ki mānde şeved āsmān der-āzārem
Hezār sāl pes ez-men (16) cihān biyāsāyed[4549]

neşr[4550]: Ümīd-i meded-kārī-i[4551] luṭfları ẕaḫīre-i eyyām-ı bī-nevāyī ʿadd olınup (17) tīẕkārī-i[4552] āzār-ı rūzigāra[4553] siper-i iḥsān-ı meded-resānları iʿdād olınan devletmendler

---

[4540] büḫtī-i: buḫi-yi?: T.
[4541] pāy: pā: T.
[4542] Dünya var olalı böyle olmuş / Bu şutur gurbe/iyi(lik) ve kötü(lük) daima olur.
[4543] neşr: -T.
[4544] āzār-ı: bāzār-ı: H.
[4545] bīş-ez-bīş: pīş-ez-pīş: H.
[4546] dāred: bāşed: H.
[4547] Felek ehl-i derde eski bir düşmandır (bilirim) ama / Bilmem (ki) niçin bana daha fazla düşmanlığı vardır!
[4548] bes: pes: H; dileş ki: [şiirin aslında]
[4549] Artık gökyüzü beni incitmekten yoruldu/yorulsun / Benden bin yıl sonra cihan huzura kavuşsun. (Urfî)
[4550] neşr: -T.
[4551] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[4552] tīẕkārī-i: tīẕkāri-yi: T.
[4553] rūzigāra: rūrigāra?: T.

bir[4554] (18) vechle kār-fermā-yı **[T-94a]** tīr u kemān-ı Rüstem[4555] olup tehī-sāz-ı terkeş olmışlar ki sermāye-i merḥamet (19) vāʿid[4556] olmış.

beyt[4557]:

رحم بر من میکند دشمن تکلف بر طرف

من حریف این قدر بی اعتباری نیستم

Raḥm ber-men mī-kuned dūşmen tekellüf ber-ṭaraf

Men ḥarīf-i īn (20) ḳadr-i bī-iʿtibārī nīstem[4558/4559]

neşr[4560]: Mādām ki baḫt-ı ber-geşte vü ṭāliʿ-i nā-hemvār der-kārdur (21) cümle ʿaks-ı müddeʿā ẓuhūr idüp ḫudāvendān-ı bende-nüvāz āġāz-ı cefā eyler.

beyt: (22)

مراست بخت زبونی که بیوفا طلبست

نمیشود که ترا نیز بیوفا نکند

Merāst baḫt-ı zebūnī[4561] ki bī-vefā ṭalebest

Ne-mī-şeved ki tu-rā nīz[4562] bī-vefā ne-kuned[4563/4564] (23)

neşr[4565]: Nerrād-ı rūzigār ʿaceb zārlar atdı ġarīb naḳışlar görindi ve şaʿbede-bāz-ı felek (24) özge ṣūretler gösterüp ṭıfl-ı dili ḫavfnāk itmişdür. Ḳalb-i zer[4566]-endūdı zer-i dehī-i[4567](25) tamām-ʿayār ḳıyās itmekde ʿaceb ḫaṭa olınmış. Aḫlāḳ-ı mużmere ḳav kav olınduḳda **[H-137a]** (1) ẓāhir olur. Tekyegāh-ı[4568] kār-fermāyī ḥaḳḳā ki meḥekk-i imtiḥāndur.

[4554] bir: bu: T.
[4555] Rüstem: sitem: T.
[4556] vāʿid: aʿdā: T.
[4557] beyt: naẓm: T.
[4558] nīstem: nīstīm?: H.
[4559] Bana merhamet eder düşman, tekellüf(ü) bertaraf / Ben bu derece itibarsızlığın adamı değilim.
[4560] neşr: -T.
[4561] zebūnī: nīkūyī: [şiirin aslında]
[4562] nīz: tīz: H.
[4563] ne-kuned: kuned: T.
[4564] Benimdir [o,] bir baht-ı zebun/bir baht-ı yâr ki bi-vefā taleptir / Olmaya ki seni de bi-vefa eyleye/eylemeye (?)
[4565] neşr: -T.
[4566] zer: zār: H.
[4567] zer-i dehī-i: zer-i deh-dehī: T.
[4568] tekyegāh-ı: nekyegāh-ı?: T.

şiʿr[4569]:

ومهما تكن عند امرء من خليقة

وان خالها تخفى على الناس تعلم

Mehmā tekun[4570] ʿinde[4571] imri'in (2) min ḫalīḳatin

Ve in ḫālehā[4572] teḫfā[4573] ʿale'n-nāsi tuʿlemu[4574]

neşr[4575]: Ṣadr-ı ʿālī-ḳadr ʿAbdü'l-ġanī (3) -zāde Efendimiziñ bende-perverāne muʿāmeleye niyyetleri iʿlām buyurılmış. Fi'l-ḥaḳīḳā (4) bu[4576] nevbet daḫı devletlerinden ḥişşe-dār olmamaḳ meẕheb-i[4577] mürü'etde[4578] dem-säz-ı cevāz (5) degüldür. Muḳaddemā merġzār-ı luṭfları ki[4579] gavsälelerde çerāgāh olup semend-i ṭābʿ-ı (6) erbāb-ı istiʿdādıñ ḥişşesı pīrāmen-i merġzārdan seglere[4580] ḥasret-ālūd (7) idi.

şiʿr:

ووضع الندى في موضع السيف بالعلا

مضر كوضع السيف في موضع الندى

Ve vaż'u'n-nedā fi mevżiʿi's-seyfi bi'l-ʿulā

Mużırrun ke-vażʿi's-seyfi (8) fī mevżiʿi'n-nedā[4581]

mışrāʿ:

نقاش نقش آخر بهتر كشد ز اول

Neḳḳāş naḳş-ı āḫir bihter keşed zı-evvel[4582]

[4569] şiʿr: -T.

[4570] tekun: [şiirin aslında]; yekun: H, T.

[4571] ʿinde: [şiirin aslında]; ʿabde: H, T.

[4572] ḫālehā: [şiirin aslında]; ḫālehā: T, H.

[4573] teḫfā: [şiirin aslında]; yeḫfā: H, T.

[4574] [Şiirin çevirisi aslına göre yapılmıştır.] Kişide her ne türden bir haslet olsa / Ve insanlara gizli kalacağını sansa (yine de) bilinir. (Züheyr bin Ebû Sülmâ)

[4575] neşr: -T.

[4576] bu: -T.

[4577] meẕheb-i: medheb-i?: H.

[4578] mürü'etde: mürüvvetde: T.

[4579] ki: -T.

[4580] seglere: nigāh: T.

[4581] Kılıç kullanılacak yerde kerem (ile af) göstermek, yücelikte (erlikte) / Kerem gösterilecek yerde kılıç kullanmak gibi zararlıdır. (el-Mütenebbî)

[4582] Nakkaş son nakşı(nı) ilkinden daha güzel çeker/işler.

neşr[4583]: mefhūmı üzre (9) ümīddür ki[4584] bu defʿa daḫı çemenzār-ı keremleri pā-nihāde-i ḥayvānāt olmaya. (10) Bāḳī ġonçe-i merām der-güşāyiş bād[4585/4586]

[***]

3.2.55. [55. Mektup] Şeyḫü'l-İslām Yaḥyā Efendi'ye Burusa ḳaḍısı iken gönderilmişdür[4587] (11)

Kuḥl-ı cilā-yı ḫāk-i pāy-i ālī-ḥażret-i feżā'il-destgāh dīde-i hicrān-dīdeyi (12) ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh cilvegāh itdükden soñra ʿarża-dāşt-ı bārgāh-ı efḍāl-penāh (13) oldur ki bende-nüvāzā melāẕā **[T-94b]**

şīʿr[4588]:

تفقد السادات خدامهم

مكرمة لا ينقض السؤددا

Tefeḳḳudu's-sādāti ḫuddāmehum[4589]

Mekrumeten lā yunḳiḍu's-sū'dedā[4590] (14)

mefḥūmı der-kār olup ḥāl-i zārdan istiḫbār pīrāmen-gerd-i ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı mekārim (15) - perdāz[4591] olmāġla bülend-pervāz-ı evc-i iʿzāz olursa

beyt:

منم كه بی تو نفس می‌كشم ز هی خجلت

مگر تو عفو كنی ور نه چیست عذر گناه

Menem ki bī-tū nefes mī-keşem[4592] (16) zihī ḫıclet

Meger tū ʿafv ḳunī ver ne çīst ʿuẕr-i günāh[4593]

[4583] neşr: -T.

[4584] ümīddür ki: -T.

[4585] bāḳī ...der-güşāyiş bād: -H.

[4586] Meram goncası her daim açılır/ter u taze olsun.

[4587] Bu mektup B, S ve İ nüshalarında yoktur.

[4588] şiʿr: -H.

[4589] ḫuddāmehum: kirāmehum: T.

[4590] Efendilerin hizmetkârlarını kerem üzre gözetmesi efendiliklerini eksiltmez. (/Efendilerin hizmetkârlarına cömertlikle bakması efendiliklerine bir halel getirmez.)

[4591] perdāz: perdār?: H.

[4592] mī-keşem: mī-zenem: H.

[4593] [Ben o] benim ki sensiz nefes alıyorum, ne utanç! / Meğer sen affedesin [beni], yoksa kabahatin mazereti ne ola ki? (Hâfız)

neşr[4594]: Meclis-i pür-berg ü sāz-ı (17) elṭāfda ney-şeker-i iltifāt ile şīrīn-meẕāḳ olduġımuz[4595] eyyām ḥavālī-güẕār-ı ḫāṭır olduḳça (18) ṣafrāvi-yi[4596] engebīn-ḫūrde gibi telḫ-kām olurız[4597].

beyt:

ذوق الطاف تو ای کاش نمی یافت دلم

یاد هر لطف تو اکنون سبب صد الم است

Ẕevḳ-i elṭāf-ı tū ey kāş (19) ne-mī-yāft dilem[4598]

Yād[4599]-ı her luṭf-ı tū eknūn sebeb-i ṣad elemest[4600]

neşr[4601]**:** Luṭf-ı ehl-i nüvāz-ı (20) ʿālī-ḥażret-i mekremet-perdāz ṭavūs-ı cennet gibi[4602] cilveye āġāz idüp küleh-kūşe-i (21) iftiḫārımuz hilāl-i āsumāne beraber ve tac-ı ibtihacımuz iklīl-i semāya sāye-küster olduġı evḳāt (22) yād olınduḳda çeşm-i eşk-bār ki reşk-fermā-yı ebr-i bahārdur sīr-āb-sāz-ı secdegāh-ı (23) niyāz olup dıraḫt -ı bīḫ-saḫt-ı devlet-i ʿāliyyeleri hemīşe berūmend ü ḫurrem ü ser-bülend[4603] olup sūḫtegān-ı tāb-ı āfitāb-ı sitem sāye-nişīn-i nihāl-ı iḳbāl-ı şāḫ-der-şāḫ (24) olmaḳ duʿālarına iştiġāl ser-levḥa-i dībāce-i[4604] dīvān-ı aʿmāldur.

şiʿr:

وظلك فینا نعمة الله عندنا

ونحن بأوفی شکرها نستدیمها

Ve ẓılluke[4605] fīnā **[H-137b]** (1) niʿmetullāhi ʿindenā

Ve naḥnu bi-evfā şukrihā nestedīmuhā[4606/4607]

[4594] neşr: -T.

[4595] olduġımuz: olduġum: T.

[4596] ṣafrāvi-yi: ṣafrāvī: H.

[4597] olurız: olur: T.

[4598] ne-mī-yāft dilem: [şiirin aslında]; ne-mī-dānistem: H, T.

[4599] yād: bār: H.

[4600] Keşke lütuflarının zevkine hiç ermeyeydi gönlüm / Lütfunun her hatırası şimdi yüz elem sebebidir. (Hâkânî)

[4601] neşr: -T.

[4602] gibi: -H.

[4603] ḫurrem ü ser-bülend: ser-bülend ü ḫırām: T.

[4604] dībāce-i: dībāce: T.

[4605] ve ẓılluke: beḳāuke: [şiirin aslında]

[4606] nestedimuhā: testedimuhā?: T.

[4607] Gölgen, içimizde, bizim için Allah'ın bir nimetidir / Biz de ona en layık şükrü edayla onu idâme ettiriyoruz. (Buhtürî)

mıṣrāʿ:

سایهٔ تو از سرما کم مباد

Sāye-i tū[4608] ez-ser-i mā kem me-bād[4609](2)

neṯr[4610]: Ḥākẖkā ki ẕāt-ı girāmī-ṣıfāt-ı feżā'il-penāhları ḳıblegāh-ı efʿāl-ı ḥamīde vü cemʿ-sāzende-i (3) ḫiṣāl-i pesendīdedür. El-ḥāṣıl mekārim-i aḫlāḳ ıṭlāḳ olınan[4611] fevāżıl-ı ṭıbāʿ-ı ḫalḳ-ı (4) ʿālem meṯnā vu ṣülaṯ u rubāʿ be-hem resīde olup lākin vüfūd-ı[4612] mekārim *ʿan āẖirihā* (5) ḫoş-nişīn-i sāye-i ḥimāye-i ḥażret-i maʿālī-destgāh olduġı ḳarār-dāde-i kār (6) -āgāhān[4613]-ı cihān belki maʿlūm-ı[4614] cümle-i ʿalemīyān olmışdur.

şiʿr:

مثل الكلام تفرقت أنواعه

فرقا تجمعها حروف المعجم

Miṯle'l-kelāmi teferreḳat envāʿuhu (7)

Firaḳan[4615] tecmeʿuhā ḥurūfu'l-muʿcemi[4616]

beyt:

اگرچه مبدأ سیرست مختلف خوش باش

که قبله گاه همه رهروان حاج یکیست

Egerçi mebde'-i[4617] seyrest muḫtelif ḫoş bāş

Ki ḳıble (8) -gāh-ı heme-reh-revān-ı **[T-95a]** ḥāc yekīst[4618]

neṯr[4619]: Ḫudāyigānā bende-perverā meşġūl-ı çerā-yı çemenzār-ı (9) Şām olan ḥayvānıñ ḫabṭ-ı ʿaşvāsı elsine-i vārid ü ṣādırdan ẓāhir güş[4620]-güẕār olmışdur. (10)

[4608] tū: -H.

[4609] Gölgen üzerimizden eksik olmasın.

[4610] neṯr: -T.

[4611] olınan: olan: T.

[4612] vüfūd-ı: veḳūd-ı?: H.

[4613] āgāhān: āgehān: T.

[4614] maʿlūm-ı: -H.

[4615] firaḳen: firaḳen ve: [şiirin aslında]

[4616] [Beytin anlam bütünlüğünün sağlanması için bir önceki beytin çevirisine de yer verilmiştir: Öyle erdemleri (varlığında) derledin ki derlenmiş değil idi / Zaman tükenir ama onları anış tükenip bitmez /] Söz gibi ki dağılmıştır envaı / ayrı ayrı ama mu'cem harfleri onları (bir araya getirip) derler. (Buhtürî)

[4617] mebde'-i: meyde'-i?: H.

[4618] Yola çıktıkları ilk yer (ile güzergâhları) farklı olsa da sen gönlünü hoş tut / Ki hacca gidenlerin cümlesinin kıblegâhı birdir.

[4619] neṯr: -T.

[4620] güş: -H.

mıṣrāʿ:

الأمر يظهر والأخبار تنتقل

el-emru yeẓheru ve'l-aḫbāru tentaḳilu[4621/4622]

Ḥaḳ budur ki ol üştür[4623]-i bī-tāb-ı leng ü lūk (11) ser-menzil-i ḳażāya ʿaceb yoldan sülūk eyledi.

şiʿr:

اذا آل القضاء الى ابن آوى

فتزكية الشهود الى القرود

İẕā āle'l-ḳażāu ilā ibni āvā (12)

Fe-tezkiyetu'ş-şuhūdi ila'l-ḳurūdi[4624/4625]

neṣr[4626]: Zamānede töhmet-ālūd-ı ḳażā' olanlarıñ ekṣeri *el-meysūr* (13) *lā-yesḳuṭu [bi]'l-maʿsūr*[4627] mefhūmını pīş-nihād-ı naẓar idüp dāmen-der-meyān-ı ḫidmet-i[4628] (14) şerʿ-i Muḥammedī *ʿaleyhi mina'l-lāhi's-selāmu's-sermedī* olmaḳ içün kār-fermā-yı himmet olmazlar. (15)

beyt:

این که جمعند بکردت همه پروانه نیند

شمع من سخته دل هست و تماشایی هست

Īn ki cemʿand be-girdet heme pervāne neyend[4629]

Şemʿ-i men sūḫte-dil hest u temāşāyī (16) hest[4630]

[4621] tentaḳilu: yentaḳilu: T.

[4622] İş ortaya çıkar, haberler nakledilir.

[4623] üştür: şütur: T.

[4624] ḳurūdi: furūdi?: T.

[4625] Hüküm çakalın eline geçerse şahitleri tezkiye de maymunlara kalır.

[4626] neṣr: -T.

[4627] Kolay olan, zor olan dolayısıyla (hükümden) düşmez (/terk edilmez).

[4628] ḫidmet-i: ḥiẓmet-i: T.

[4629] neyend: beyend?: T.

[4630] Bu senin etrafında toplanmışların hepsi bir pervane değildir / Benim şem'im yanmış gönüldür ve görülmeye değerdir.

neṯr[4631]: Himmet-i furū-māyegān-ı pest ṭamaʿ-ı ḫām ile hem-dest olıcaḳ kār u bār-ı (17) reʿāyā ber-hemzede-i dest-i taʿaddī-i[4632] hükkām-i siyāset ve maẓlūmān-ı sitem-dīde-i āzār (18) -resīde[4633] ḫār-endāḫte-i pister-i istirāḥat olur.

beyt:

هر فرد را بجلوه گهی خاص کرده اند

دانی که از نهنگ نیاید سمندری

Her ferd-rā be-cilve-gehī ḫāṣ (19) kerdeend

Dānī ki ez-neheng ne-yāyed semenderī[4634]

neṯr[4635]: ve bi'l-cümle tafṣīl-i aḥvāl (20) ḥavāle-i maʿnā-yı

mıṣrāʿ[4636]**:**

ويأتيك بالأخبار من لم تزود

Ve ye'tīke bi'l-aḫbāri men-lem tuzevvidi[4637]

neṯr[4638]: olmaġın edhem-i ḳalem-i (21) muṭlaḳu'l-ʿinâne ol vādīlerde sāye-i tāziyāne gösterilmedi. Bendegān-penāhā (22) kalb-i Şām u Ḥaleb ki[4639] naḳş-i ḫātem-ḫᵛāhiş ü nigīn-ṭalebdür dest-yārī-i ʿināyet-i (23) ʿaliyye ile ṣūret-nümā-yı ṣaḥīfe-i ümīd olursa bu luṭfları kitābe-i eyvān-ı iḥsān (24) ve ser-süḫan-ı dīvān-ı kerem olmaḳ muḥaḳḳaḳdur. Hengām-ı ʿazl u naṣb-ı müteʿārifde dūr (25) -endāz müddeʿā-yı silsile-cūyān-ı ḫod olmaz. El-ḥāṣıl pīrāmen-i dāmen-i iḥsānları muḥkem **[H-138a]** (1) -girifte-i dest-i niyāz peyvest-i ümīd olup

mıṣrāʿ:

باور مكن كه دست ز دامن بدارمت

[4631] neṯr: -T.

[4632] taʿaddī-i: taʿaddi-yi: T.

[4633] resīde: resīde-i: T.

[4634] Her bir türü kendisine mahsus bir cilvegâhda kılmışlar / Bil ki timsahtan semender doğmaz.

[4635] neṯr: -T.

[4636] mıṣrāʿ: -T.

[4637] [Öncesiyle birlikte: Günler sana cahili olduğun nice şeyler gösterir.] Ve sana, (sana haber getirsinler diye) kendilerini donatmadığın kimseler (ne) haberler getirir. (Tarafe bin el-Abd)

[4638] neṯr: -T.

[4639] ki: ile: T.

Bāver me-kun ki dest zı-dāmen bıdāremet[4640] (2)

neṯr[4641]: mefhūmı terāne-i şebāne vü zemzeme-i subḥgāhdur.

mıṣrāʿ:

Dāmen-i iḥsānıñı **[T-95b]** muḥkem ṭuṭubdur cān senüñ

neṯr[4642]: (3) Ḥāṣā[4643] ki ḫaybet-i recā'-ı vāṣıḳ u niyāz-mendi-yi muvāfıḳ muḳteżā-yı rıżā-yı himmet-i bülendī-i[4644] ḥażret-i (4) ḫudāvendī ola.

şiʿr:

اؤمل جدواكم و ارجو نوالكم

وما الآمل الراجي نداكم بخائب

Umilu cedvākum ve ercū nevālekum

Vema'l-āmilu'r-rācī[4645] nedākum bi-ḫā'ibi[4646]

neṯr[4647]: (5) Bāḳī saʿādet ziyādet.

şiʿr:

دمت يا نخبة الكرام عزيزا

ما تلا الليل في الزمان نهاره

Dumte yā[4648] nuḫbete'l-kirāmi ʿazīzen

Mā telā'l[4649]-leyle fi'z-zamāni nehāruhu[4650] (6)

[***]

[4640] [Beytin anlam bütünlüğünün sağlanması için beytin ilk dizesinin anlamı: Kefeni(mi)n eteğini toprağın altına çekinceye dek /] Sanma ki elimi eteğinden çekerim. [Gölpınarlı'nın çevirisi ise: Elimi eteğinden çekmem, çekeceğimi de unutma. (Hâfız) (Gölpınarlı, 1992: 49)]

[4641] neṯr: -T.

[4642] neṯr: -T.

[4643] ḫāṣā: ḫāṣā: T.

[4644] bülendī-i: bülendi-yi: T.

[4645] āmilu'r-rācī: āmālu'r-rācī: H.

[4646] Beyit el-Hallûf'a aittir ancak ilk dize müellif tarafından değiştirilmiştir. Beytin aslı: Ve emeltu cedvāke el-mureccā nevāluhā / Vema'l-āmilu'r-rācī nedāke bi-ḫā'ibi] Cömertliğinizi beklerim, ihsanınızı gözlerim / Kereminizi umanın umudu elbet boşa çıkmaz. (Şihâbuddîn el-Hallûf)

[4647] neṯr: -T.

[4648] yā: mā: H.

[4649] telā: [şiirin aslında]; tele'le'e: H, T.

[4650] Ey kerem ehlinin güzidesi! Her daim aziz olasın / Zaman içre, geceyi gündüzü takip ettikçe (öyle kalasın).

3.2.56. [56. Mektup] [B-115b] Muʿīd Aḥmed Efendi'ye daʿvet-nāmedür[4651] (7)

سلام كأنفاس الرياحين سحرة

سرت بشذاها العنبرى صبا نجد

Selāmun ke-enfāsi'r-reyāḥīni suḥreten[4652]

Seret bi-şeẕāha'l-ʿānberriyyi ṣabā Necdin[4653]

سلام كتسليم الحبيب الذي جفا زمانا

وزار الصب من غير ما وعد

Selāmun ke-teslīmi'l-ḥabibi'l-leẕī (8) cefā zemānen

Ve zāre'ṣ-ṣabbe min ġayri ma veʿada[4654/4655]

neṣr[4656]: Ḥāḳḳā ki meded-kārī-i ḳurb-i dār ile ümmīd-i telāḳ[ī] dāmen-zen-i (9) āteş-i zebāne-keş-i iştiyāḳ olup

şiʿr:

وما صبابة مشتاق على أمل

من اللقاء كمشتاق بلا أمل

Vemā ṣabābetu muştaḳin ʿalā emelin

Mine'l-liḳāi[4657] ke-muştāḳin bilā emelin[4658]

neṣr[4659]: mefhūmı[4660] ṣūret-nümā-yı[4661] mir'āt-ı ẓuhūr olmışdur. Dergāh-ı re'fet-penāh-ı ilāhīden mutażarrıʿdur ki mülāḳāt-ı (11) ẕāt-ı girāmī-ṣıfāt ki etemm-i murādāt u ecell-i saʿādetdür ʿan ḳarīb ber-vefḳ-i dil-ḫ͟ᵛāh minaṣṣa-i vücūdı (12) cilvegāh ide.

beyt:

وصل ا گر خواهى متاع شوق را سرمايه ساز

جذب عاشق ماه كنعان را به بازار اورد

[4651] Muʿīd … daʿvet-nāmedür: Bu mektūb-ı siḥr-üslūb daḫı müşārün ileyhedür: B. Bu mektup S ve İ nüshalarında yoktur.

[4652] reyāḥīni suḥreten: eḥibbeti mevhinen: [şiirin aslında]

[4653] Seher vaktindeki reyhanların nefesleri gibi selam olsun / Necd'in saba rüzgarını o (güzel) anber kokusuyla doldursun.

[4654] ġayri ma veʿada: ġayri mevʿidin: T.

[4655] (Uzun) bir zaman uzak kalan ve sevdiğini, bir görüşme vaadi olmaksızın/ansızın ziyaret eden dostun selamı gibi selam olsun.

[4656] neṣr: -T, -B.

[4657] liḳa'i: lita'i?: H.

[4658] Kavuşma/vuslat ümidi taşıyan bir müştâkın/âşığın özlemi, ümitsiz âşığınki gibi değildir. (el-Mütenebbî)

[4659] neṣr: -T, -B.

[4660] mefhūmı: mefhūmı üzre: T.

[4661] ṣūret-nümā-yı: ṣūret-nümā: H.

Vaṣl eger ḫ̬āhī metāʿ-ı[4662] şevḳ-rā sermāye sāz[4663]

Ceẕb-i ʿāşıḳ māh-ı Kenʿān-rā (13) be-bāzār āverd[4664]

neşr[4665]: İḫtilāl-ı aḥvāl-ı mizācda cenāb-ı saʿādetleri ile müşāreketden[4666] mā-ʿadā ʿilāve-i metāʿib-i (14) sefer-i zemistānī pençe[4667]-tāb[4668]-ı bāzū-yı tüvān ü[4669] tāb olup[4670] pey-der-pey ḥamle-i zūr-āzmā-yı ālām-ı ṭarīḳa taḥammül (15) itmeyüp ʿāḳıbet ʿāfiyet girīz-pāy-ı siper-endāz olmaġla ḥālā imkān-ı ḥareket hem-āşiyāne-i ʿanḳā (16) olmaġın küstāḫāne mütevaḳḳiʿdür ki ġarīb-nüvāzı[4671] ḳadem-i kerem ile[4672] meslūk buyurılup hümā-yı hümāyūn (17) -bāl-ı teşrīfleri mufārıḳ-ı aḥbāb-ı hicrān-keşīdeye sāye ṣalmaḳ ḫ̬uṣūṣında ẕerre-i[4673] ʿināyetleri bī (18) -dirīġ buyurıla. **[B-116a]**

beyt:

ما بدان مقصد عالی نتوانیم رسید

هم مگر پیش نهد لطف شما گامی چند

Mā bedān maḳṣad-ı ʿālī ne-tevānīm resīd

Hem meger pīş-nehed luṭf-i şumā gāmī (19) çend[4674]

neşr[4675]: Ṣoḥbet-i dil-küşāları ile[4676] güẕār iden evḳāt şāh**[T-96a]**-beyt-i ḳaṣīde-i ʿömr ve netīce-i muḳaddemāt-ı (20) ḥayātdur. Ümīddür ki baʿde'l-yevm iṭfā'-ı[4677] ḍirām-ı şevḳ u

---

[4662] metāʿ: -T.

[4663] sāz: kun: B.

[4664] Eğer vuslat istersen iştiyâk/sabır metâını sermaye kıl (kendine) / (Ki) âşığın cezbesi mâh-ı Kenân'ı pazara getirdi. / [İkinci dizenin diğer bir anlamı:] (Ki) âşığın cezbesidir mâh-ı Ken'an'ı pazara getiren...

[4665] neşr: -T, -B.

[4666] müşāreketden: müşārekenden?: T.

[4667] pençe: niçe: H.

[4668] tāb: bāb: T.

[4669] ü: -H.

[4670] olup: -B.

[4671] ġarīb-nüvāzı: ṭarīḳa-i ġarīb-nüvāzīye: B.

[4672] kerem ile: kerem: B; keremle: T.

[4673] ẕerre-i: ẕerre: T.

[4674] Biz o yüce amaca erişemeyiz. Meğer ki siz lütfedesiniz de bu tarafa birkaç adım atasınız. (Gölpınarlı, 1992: 133) (Hâfız)

[4675] neşr: -T, -B.

[4676] küşāları ile: küşālarıyla: T, B.

[4677] iṭfā'-ı: -T.

ġarām ḥavāle-i reşeḫāt-ı aḳlām-ı ḫoş-ḫırām olmayup (21) belki şerbet-i dīdār[4678]-ı ḫoş-ḫırām ile[4679] sīr-āb-sāz-ı[4680] tefsīde-lebān-ı beyābān-ı hicrān olalar.

şiʿr:

وأعظم مايكون الشوق يوما
اذا دنت الخيام من الخيام

Ve aʿẓemu mā yekūnu'ş (22) -şevḳu yevmen
İẕā deneti'l-ḫıyāmu mine'l-ḫıyāmi[4681]

neşr[4682]: Gerçi aḫbār-ı selāmetleri cilve-ger-i ḳāḫ-ı şımāḫ olduḳça (23) meserret-resān-ı ḫāṭır-ı ḥazīn olmış idi[4683]. Lākin ḥamāme-i nāme-i nāmīleri ṣayd-ı şehbāz-ı evc-pervāz-ı iştiyāḳ[4684] (24) olduġı ḥayāt-baḫş-ı ḫaste-i derd-i iştiyāḳ[4685] olmışdur.

mıṣrāʿ:

ذوق مكتوب تو در پيغام نيست
آنچه در وحيست در الهام نيست

Ẕevḳ-i mektūb-ı tū der-peyġām nīst[4686]
Ān çı der-vaḥyest der-ilhām nīst[4687/4688]

neşr[4689]: (25) İʿlām-ı aḥvāl-i ʿālem içün ḫāme-i derīde-dehen nāmzed-i sefāret olmaġa cesāret olınmayup inşā'allāhü'l-mevlā **[H-138b]** (1) ol muḥāsebāt[4690] ḥavāle-i leyālī-i[4691] semer olmaḳ maṣlaḥat-dīd-i feylesof-i ʿaḳl oldı.

beyt: (2)

آسوده شبي بايد و خوش مهتابی
تا با تو حكايت كنم از هر بابی

[4678] dīdār: dīdār ile: T.
[4679] ḫoş-ḫırām ile: ḫoş-guvār ile: B; ḫoş-guvār: T.
[4680] sīr-āb-sāz-ı: seyrān-sāz-ı: H.
[4681] İştiyâkın/aşkın en büyük olduğu gün / Çadırların çadırlara yakınlaştığı gündür.
[4682] neşr: -T, -B.
[4683] olmış idi: idi: H; olur: B.
[4684] iştiyāḳ: müştāḳ: T.
[4685] derd-i iştiyāḳ: derd ü firāḳ: B.
[4686] peyġām nīst: peyġām-ı menest: T.
[4687] An çı…. ilhām nīst: -H, -T.
[4688] Senin mektubunun zevki peyamda yoktur / Vahiyde olan şey ilhamda yoktur.
[4689] neşr: -T, -B.
[4690] muḥāsebāt: muḥāsebān?: H.
[4691] ḥavāle-i leyālī-i: ḥavālī-i leyālī-i: H; ḥavāli-yi leyāli-yi: T.

Āsūde şebī bāyed u ḫoş mehtābī

Tā bā tū ḥikāyet kunem ez-her bābī[4692]

neşr[4693]**:** Varaḳa-i ṣudāʿ-maẓmūn (3) daġdaġa-i meşāġil-i bī-hūde-i ʿīd eṣnāsında raḳam-zede-i ḫāme-i perişān[4694]-gūy olmaġla vākiʿ (4) olan ḳuṣūr dāmen-i ʿafv ile[4695] micmer-āsā mestūr buyurılmaḳ mütevaḳḳaʿdur[4696].

[***]

3.2.57. [57. Mektup] [B-101b] [İ-59a] [S-49b] Vezīr-i aʿẓam (5) merḥūm ʿAlī Paşa'ya ihdā olınmışdur[4697] (6)

Meded-kārī-i[4698] tevfīḳ-i Bārī ile nā'il-i rütbe-i silāḥdārī olduḳdan soñra nāmzed-i[4699] fermān-revāyi-yi[4700] (7) eyālet-i[4701] Mıṣr olup ol ḳalem-revde niçe zamān ışdār-ı emr[4702] ü fermān idüp żabṭ u rabṭ-ı aḥvāl-ı (8) ʿālem vābeste-i keşret-i irāḳat-ı[4703] dem[4704] olmaḳ iʿtiḳādı ile her zamān niçe bī-günāhı naḳş-ı zemīn-i (9) siyāsetgāh iderdi[4705]. Rivāyet olınur ki ekşer-i eyyām-ı mevkibde[4706] güẕergāhı[4707] üzre ḍarb-ı riḳāb (10) içün maḥbesden[4708] niçe eşḫāṣ iḥżār olınup hengām-ı güẕārda[4709] tīġ[4710]-i āb-reng-i āteş-tāb (11)

[4692] Dingin bir gece ve hoş bir mehtap gerekir / Sohbet için, gör o zaman dile her fasıldan neler gelir. (Mevlânâ)

[4693] neşr: H; el-bāḳī ledā şerefi't-telāḳī: B [anlamı: Gerisi, mülakât şerefine erdikte…]

[4694] perişān: per-nişān?: T.

[4695] ʿafv ile: ʿafvile: T.

[4696] Varaḳa-i ṣudāʿ-ı.... mütevaḳḳaʿdür: -B.

[4697] Vezīr-i aʿẓam … olınmışdur: İcmāl-i aḥvāl-ı ʿAlī Paşa: B; Vezīr-i aʿẓam ʿAlī Paşa: İ; Ṣaʿiḳa-i celāl u ġaḍabi vü ruʿb-endāz ḳılub aʿlā vü ednā olan merḥūm yavuz ʿAlī Paşa'nıñ aḥvāl-i nā-pesend ü dil-pesendi beyānındadur: S.

[4698] meded-kārī-i: Vezīr-i aʿẓam ʿAlī Paşa meded-kārī-i: S.

[4699] nāmzed-i: nāmerd-i?: T.

[4700] revāyi-yi: revāyī-i: B, S.

[4701] eyālet-i: eyālet-i vilāyet-i: B, İ; vilāyet-i: S.

[4702] emr: f-r-v?: T.

[4703] irāḳat-ı: irāḳa-i: S; irāḳa: T.

[4704] dem: dem ile: T.

[4705] iderdi: ider idi: S.

[4706] mevkibde: mevkibde-i?: H; mevkide?: İ.

[4707] güẕergāhı: güẕer-kārı?: İ.

[4708] maḥbesden: meclisden: H.

[4709] güẕārda: güẕerde: T.

[4710] tīġ: tīʿ?: H.

üzre kelleler[4711] ḥabāb ü eşheb-i şihāb-ʿinān-ı hilāl-i rikābına küştelerden[4712] revān **[T-96b]** olan[4713] **[S-50a]** ḫūn-āb-ı rengīn[4714] ḫıżāb (12) idi. Dā'imā sefk-i dem ile niçe biñ[4715] bī-günāhı rū-be-rāh-ı vādī-i ʿadem idüp bī-çāreleriñ (13) dād-ḫᵛāhlıḳları ḥavāle-i ferdā-yı maḥşer ve ʿarṣagāh-ı ḫayr ü şer olmışdur. Ber-mūḳteżā-yı[4716] (14) ḥükūmet-i Mışr üzre[4717] ser-mest-i cām-ı leb-rīz-i ġurūr olup rütbe-i tekebbür ü tecebbüri[4718] dest-yārī-i[4719] (15) aḳlām ile iʿlām olınmaḳ ḫayāl-ı ḫām ve ṣemere-i evhām olmaġın yekrān[4720]-ı muṭlaḳu'l-ʿinān-ı kaleme ol (16) vādīlerde meydān virilmedi[4721].

mışrāʿ:

زبان خامه شود لال در حکایت حال

Zebān-ı ḫāme şeved lāl der-ḥikāyet-i ḥāl[4722/4723] **[İ-59b]**

mışrāʿ[4724]**:**

تنبه و جسمك من نطفة

وأنت وعاء لما تعلم

Tenebbeh ve cismuke[4725] (17) **[B-102a]** min nuṭfetin[4726]

Ve ente viʿāu[4727] limā taʿlemu[4728/4729]

[4711] kelleler: kelleleri: B; kellelerin: S.
[4712] küştelerden: küşte kerden: B.
[4713] olan: -B.
[4714] ḫūn-āb-ı rengīn: -H; ḫūn-nāb-ı rengīn: T, İ, S.
[4715] biñ: -B, -İ, -S.
[4716] ber-mūḳteżā-yı: mūḳteżā-yı: B, S, T, İ.
[4717] üzre: ile: İ.
[4718] tekebbür ü tecebbüri: tecebbür ü tekebbür: T.
[4719] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: T.
[4720] yekrān: b-k-r-a-n?: T.
[4721] virilmedi: -İ; virildi: H.
[4722] ḥikāyet-i ḥāl: ḥikāyet-i dil: H; şikāyet-i ḥāl: S.
[4723] (Gönüldeki bu gibi) ahvali tahkiye konusunda lal kesilir kalemin dili.
[4724] mışrāʿ: -T, -İ; şiʿr: B.
[4725] cismuke: ḥ-s-m-k?: İ.
[4726] nuṭfetin: nuṭfetin?: B.
[4727] viʿāu: viġāu?: T, İ; duʿāu?: B.
[4728] Tenebbeh....taʿlemu: -S.
[4729] Âgah ol! [Haddini] ve bedeninin bir nutfeden, senin de malumun olan o şeye bir kap olduğunu bil.

neşr[4730]**:** Siyāset-i pey-der-peyden ḳulūb-ı nāṣ maġlūb-ı bīm[4731] u hirās (18) olup dest-i taʿaddī-i[4732] meẓālim[4733] āşinā-yı[4734] girībān-ı maẓlūmdan maḥrūm olmaġla ol merzūbūm (19) ahālīsi ser-nihāde-i bāliş-i emn ü emān ve ferş-küster-i sāḥat-ı[4735] rāḥat olduġı elsine-i (20) vārid ü ṣādırdan ḳarār-dāde-i ḫavāṭır olup dā'imā gūş-güẕār-ı ışġār u kibār olmaġın retḳ (21) ü fetḳ-i umūr-ı dīn ü devlet ve ẓabṭ u rabṭ-ı aḥvāl-ı mülk[4736] ü millet ḥavāle-i[4737] re'y-i[4738] rezīn[4739] ü (22) ḥıred-i ḫurde-bīn[4740] olduḳda rişte-i[4741] dendān[4742]-ı ḫūbān gibi muntaẓam olmaḳ iʿtiḳādı ile[4743] ḳadem ü[4744] (23) intiẓām lüzūmına eẕān-ı maġrībe intiẓār-ı ṭıfl-ı rūzedār ile[4745] ḫālḳ-ı ʿālem muntaẓır olup ḳarīb u (24) baʿīd çeşm be-rāh ve gūş pür[4746]-beşāret ü[4747] nüvīd olmışlar idi[4748].

beyt:

چنان که تشنه بآب حیات مشتاقست

بخاک پای تو مشتاقتر از آن شده ام

Çunān ki teşne be-āb-ı (25) ḥayāt muştāḳest

Be-ḫāk-ı pāy-ı tū muştāḳ-ter ez-ān şudeem[4749]

neşr[4750]: Bu ārzū ile niçe eyyām **[H-139a]** (1) güẕār idüp**[S-50b]** āḫir-i kār[4751]

[4730] neşr: -İ, -T, -S, -B.
[4731] bīm: ruʿb: S.
[4732] taʿaddī-i: taʿaddi-yi: İ.
[4733] meẓālim: ẓālim: S, B, İ.
[4734] āşinā-yı: āşināyī-i: S.
[4735] sāḥat-ı: sāḫat-ı?: H.
[4736] mülk: memleket: S.
[4737] ḥavāle-i: ḥavāle: İ.
[4738] re'y-i: rāy-ı: T, S.
[4739] rezīn: zerrīn: İ.
[4740] bīn: bīnī: B, S.
[4741] rişte-i: rüste-i?: T; r-s-p-t-h?: İ.
[4742] dendān: dürr-dendān: S.
[4743] iʿtiḳādı ile: iʿtiḳādıyla: B.
[4744] ḳadem ü: ḳudūm: T, B, S; ḫudūm?: İ.
[4745] ile: gibi: B.
[4746] pür: bir: B, İ, S.
[4747] ü: -S.
[4748] olmışlar idi: olmışlaridi: T.
[4749] Nasıl ki susamış kimse âb-ı hayata iştiyak duyar / İşte ben de senin ayak tozuna ondan ziyade müştak olmuşum.
[4750] neşr: -İ, -T, -B.
[4751] āḫir-i kār: -S.

beyt[4752]**:**

وصل ا گر خواهی متاع صبر را سرمایه ساز

جذب عاشق ماه کنعان را به بازار اورد

Vaṣl eger ḫ̬ᵕāhī metāʿ-ı ṣabr-rā sermāye sāz[4753]

Ceẕb-i ʿāşıḳ māh-ı (2) Kenʿān-rā be-bāzār āverd[4754]

neşr[4755]**:** mefhūmı üzre keş-ā-keş-i ḳullāb-ı muḥabbet dāru's-salṭana[4756] cānibine (3) silsile-cünbān-ı ʿazīmet olup mesned-ārā-yı nişīmengāh-ı vezāret-i **[İ-60a]** ʿuẓmā olduḳda **[T-97a]** cilve (4) -perdāz-ı mücellā-yı ẓuhūr olan naḳż u ibrām pesendīde-i ḫāṣ u ʿām olmayup ḥadīṣ-i ṣaḥīḥ-i (5) şevḳ-i muʿāyene ile neṣḫ ve ʿaḳd-ı muḥkem-i[4757] muḥabbet fesḫ[4758] olmayup[4759]

mıṣrāʿ[4760]:

تسمع بالمعيدي خير من أن تراه

Tesmeʿu bi'l-Muʿaydiyyi ḫayrun min en terāhu[4761] (6)

maʿnāsı maʿrıż-ı vücūdı cilvegāh itmişdür. Baʿżı leyālīde ḥareket-i şebāne-i[4762] ḫuffāşāne (7) bāʿiṣ-i hirās-ı[4763] eşrār-ı[4764] nās olmaḳ ḳıyās idüp bī-hūde-gerd-i maḫāllāt olmaġı iḫtiyār u irtikāb (8) ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı re'y-i[4765] nā[4766]-ṣevāb olmaġla bī-sebeb kendüyi itʿāb iderdi.

mıṣrāʿ:

ره و رسم وزارت خود نه آنست

[4752] beyt: -S.

[4753] sāz: kun: B.

[4754] Eğer vuslat istersen iştiyâk/sabır metâını sermaye kıl (kendine) / (Ki) âşığın cezbesi mâh-ı Kenân'ı pazara getirdi. / [İkinci dizenin diğer bir anlamı:] (Ki) âşığın cezbesidir mâh-ı Ken'an'ı pazara getiren...

[4755] neşr: -İ, -T, -S, -B.

[4756] salṭana: salṭanat: B.

[4757] muḥkem-i: -T.

[4758] fesḫ: fesḥ: H; feṭḫ: İ.

[4759] olmayup: olunup: B, İ; olup: S.

[4760] mıṣrāʿ: -B, -İ, -S.

[4761] Muaydi'yi işitmen onu görmenden daha iyidir.

[4762] şebāne-i: şebāne: H.

[4763] hirās-ı: -H, -İ.

[4764] eşrār-ı: esrār-ı: İ.

[4765] re'y-i: rāy-ı: İ, S.

[4766] nā: -S.

Reh[4767] (9) u resm-i vezāret ḫod ne ānest[4768/4769]

neṣr[4770]: İttifāḳan bir bī-günāh eẕān-ı ʿişādan soñra belki edā-yı mektūbeden (10) tefrīġ-i ẕimmet idüp üftān u ḫīzān miḥnet-ḫānesi cānibine revān iken nā-gāh bī-çāreye ḳaża-yı[4771] (11) mübrem gibi dūçār-ḫūrde olup naẓar-ı çeşm-i ḫışm-ı[4772] siyāset-i eṣer ile[4773] manẓūr olduḳda (12) elinde olan fānūs ol derdmend[4774] gerdenine bend olup[4775] maḥall-ı müṣādefede vāḳiʿ olan (13) dıraḫtıñ şāḫına ḫūşe-i engūr-āsā āvīḫte ḳılınmaḳ ġāliben[4776] muḳteżā-yı ḥükm-i ḳażā'-i[4777] muʿallaḳ (14) idi.

mışrāʿ[4778]:

كعنقود ملاحية حين نورا

Ke-ʿunḳūdin mulāḥiyyetin[4779] ḥīne nevverā[4780]

neṣr[4781]: Bir defʿa[4782] ışlāḥ-ı aḥvāl-ı şehr içün ʿalā ḥasebi'l-ʿāde (15) mevkib-i ʿaẓīm ile güẕār-ı kūy u bāzār eṣnāsında **[S-51a]** bir bī-çāre bī-hūde maẓhar-ı[4783] ġaḍab-ı **[İ-60b]** nā-gāh-gīr olmaġla (16) ol bī-günāhıñ kelle-i **[B-102b]** bī-devleti[4784] dūr-endāḫte-i şimşīr-i siyāset olduġı ḥaḳḳā ki mādde-i ġarābet (17) dür. İcmāl-ı ḥāl[4785] budur ki bir ecīr-i ḫabbāz ki hemīşe ānıñ kārı hemān bir miḳdār nān ile kūçe vü[4786] (18) bāzārı güẕār idüp itmām[4787]-

[4767] reh: deh?: T.
[4768] ānest: īnest: B, İ, S.
[4769] Vezirliğin yolu yordamı böyle değildir.
[4770] neṣr: -İ, -T, -B.
[4771] ḳaża-yı: ḳaża'-i: B, S.
[4772] ḫışm-ı: ḫışm u: İ.
[4773] eṣer ile: -İ; eṣeri ile: B; eṣeriyle: T.
[4774] derdmend: derdmendiñ: T, S.
[4775] olup: olınup: B, S.
[4776] ġāliben: ʿāliben?: H; ḳāliben: İ.
[4777] ḳażā'-i: ḳażā-yı: S.
[4778] mışrāʿ: -İ, -S.
[4779] mulāḥiyyetin: melāḥetuhu?: H; melācetuhu?: İ.
[4780] Aydınlandığında beyaz üzüm salkımı gibidir.
[4781] neṣr: -İ, -T, -S, -B.
[4782] defʿa: defʿ-i?: T.
[4783] maẓhar-ı: maẓhar-ı naẓar-ı: İ.
[4784] bī-devleti: bī-devletini: İ.
[4785] icmāl-ı ḥāl: ācāl-ı me'āl?: İ.
[4786] kūçe vü: kūçe-i: B.
[4787] itmām: āġāz: İ.

ı maṣlaḥat-ı nān-furūşīdür[4788]. İstişḥāb[4789] itdügi aḫbāz siʿr[4790]-i muṣṭalaḥdan[4791] (19) noḳṣān üzre olsa ẓāhir ol gūne[4792] taḳṣīr ḳable'ṭ-ṭabḫ vezn-i ḫamīr iden furū-māyeniñ yāḫūd (20) ol kār-ḫānede[4793] kār-fermāy[4794] olan nā-bekārıñ olup ol[4795] maḳūle **[T-97b]** ḥesāb ve[4796] su'āl ü cevābdan[4797] ẕimmet-i (21) ḫidmetkār[4798]-ı nān-kerdān min kulli'l-vücūh[4799] berī iken

şiʿr[4800]:

حملتني ذنب امرئ فتركته

كذي العر يكوى غيره وهو راتع

Ḥammeltenī[4801] ẕenbe imri'in fe-terektehu[4802]

Ke-ẕi'l-ʿurri[4803] yukvā[4804] (22) ġayruhu ve hūve rātiʿu[4805/4806]

neşr[4807]: mefhūmı üzre ol[4808] derdmend-i bī-günāh ser-endāḫte-i tīġ-i siyāsetgāh (23) olup müstevcib-i ʿiḳāb u ʿitāb[4809] olan aṣḥāb-ı ḫıyānet[4810] āṣūde-i[4811] genc-i selāmet oldılar.

mışrāʿ: (24)

عيب می جمله بگفتی هنرش نيز بگو

[4788] furūşīdür: furūşīde: T.
[4789] istişḥāb: istişḫāb?: H.
[4790] siʿr: şiʿr?: T; sofra: İ.
[4791] muṣṭalaḥdan: muṣṭalaḥadan: B.
[4792] gūne: kūteh?: H.
[4793] kār-ḫānede: kār-ḫāne-i: B; kār-ḫāneniñ: İ.
[4794] kār-fermāy: kār-fermā: T; kār-fermāsı: İ.
[4795] ol: ve ol: B.
[4796] ḥesāb ve: -B; ḥesāb-ı: İ, S.
[4797] cevābdan: cevābda: İ.
[4798] ḫidmetkār: ḫiẕmetkār: T.
[4799] Her açıdan…
[4800] şiʿr: -İ; mışrāʿ: S.
[4801] ḫammeltenī: ve ḥammeltenī: T.
[4802] Ḥammeltenī...fe-terektehu: -B, -İ, - S.
[4803] el-ʿurri: el-ġurri?: İ; ḳurri?: H.
[4804] yukvā: yukdā?: İ.
[4805] rātiʿu: rāfiʿu: İ.
[4806] Başka bir adamın suçunu bana yükledin de onu bıraktın / Tıpkı uyuza tutulmuş deve gibi ki gayrı dağlanır da o öylece otlanır. (Nâbiga ez-Zubyânî)
[4807] neşr: -İ, -T, -B.
[4808] ol: -T.
[4809] ʿiḳāb u ʿitāb: ʿitāb u ʿiḳāb: B, İ, S.
[4810] ḫıyānet: ḥıyānet: H; ḫıyānet ü cināyet: B, İ, S.
[4811] āṣūde-i: āṣūde: İ.

ʿAyb-ı mey cumle bı-goftī hunereş nīz bı-gū[4812/4813]

neşr[4814]: mażmūnı muḳteżāsınca meḥāsinine[4815] taʿarruż lāzım (25) olmaġın ol semte daḫı ʿaṭf-ı ʿinān-ı edhem-i ḳalem ṣavāb-dīd-i re'y-i[4816] rāyiżu'l-ʿaḳl[4817] olmışdur. **[H-139b]** (1) Cümleden bār-ı girān-ı teklīf-i reʿāyāyı fi'l-cümle taḫfif itmekle[4818] bārān-ı be-hengām gibi nefʿ-resān-ı ḫāṣ u (2) ʿām olup ol zamānda vaż' olınan kārḫāne ile'l-ān **[İ-61a]** düstūru'l-ʿamel olmaġla[4819] ḥiml-i ṣaḳīl-i raʿiyyet (3) bir miḳdār ḫiffet bulmuşdur[4820].

mıṣrāʿ[4821]:

المیسور لا یسقط بالمعسور

el-meysūr lā-yesḳuṭu bi'l-maʿsūr[4822]

Sipehsālārī-i ġuzāt-ı[4823] İslām ile me'mūr (4) olduḳda[4824] kemer-i ḫidmeti[4825] meyāne-i cāna[4826] muḥkem-bend **[S-51b]** u ser-rişte-i himmet-i ʿaẓīmeti[4827] ḥablu'l-metīn-i ʿavn-ı[4828] ilahīye (5) ḳavī-peyvend idüp

mıṣrāʿ:

افزون ز قطره در عدد و ذره در شمار

Efzūn zı-ḳaṭre der-ʿaded u[4829] ẕerre[4830] der-şumār[4831]

[4812] gū: güy: İ, S

[4813] (Madem) içkinin bütün kusurlarını söyledin, (öyleyse) hünerini de söyle. (Hâfız)

[4814] neşr: -İ, -T, -B.

[4815] meḥāsinine: baʿżı meḥāsinine: B, S; meḥāsine: H; baʿżı meḥāsine: İ.

[4816] re'y-i: rāy-ı: T, İ, S.

[4817] rāyiżu'l-ʿaḳl: rāyiż-i ʿaḳl: S.

[4818] itmekle: itmek ile: S.

[4819] olmaġla: olmaḳ ile: S.

[4820] bulmuşdur: bulup: T.

[4821] mıṣrāʿ: -H, -B, -İ, -S.

[4822] Kolay olan, zor olan dolayısıyla (hükümden) düşmez (/terk edilmez).

[4823] ġuzāt-ı: ġuzāt-ı ʿiẓām: İ.

[4824] olduḳda: olduġı: B.

[4825] ḫidmeti: ḫimmeti: B, İ, S.

[4826] meyāne-i cāna: meyāne: T; meyān-ı cāna: B.

[4827] himmet-i ʿaẓīmeti: ʿaẓīmeti: T, B, İ, S.

[4828] ʿavn-ı: -S.

[4829] ü: -H.

[4830] der-ʿaded u ẕerre: vu ʿaded-i ẕerre: İ.

[4831] Sayıca damladan, sayımca zerreden efzun…

neşr[4832]: Leşker-i tīġ-āzmā-yı nīze-güẕār (6) ile ḥareket eyleyüp gerd-i sipāh-ı ẓafer-penāh tūtiyā-yı dīde-i mihr ü māh ve peykān-ı nīze-i[4833] çābük[4834]-süvārān-ı (7) zerrīn-kulāh miġfer-i[4835] felek-i[4836] ḳameri āmācgāh idüp

şiʿr[4837]:

رماح بايديهم طوال كانها

ارادوا بها ثقب الدرارى الثواقب

Rimāḥun bi-eydīhim ṭivālun ke-ennehā[4838]

Erādū bihā[4839] (8) ṣaḳbe'd[4840]-derārī'ṣ-ṣevāḳibi[4841/4842]

neşr[4843]: mefhūmı nümāyān olup[4844]

şiʿr:

اذا حملوا سمر الرماح لمقتل

رأيت أسود الغاب تحمل غابها

İẕā ḥamelū[4845] sumre'r-rimāḥi li-maḳtelin[4846/4847] (9)

Re’eyte usūde'l-ġābi taḥmilu ġābehā

و سالت بهم تلك البطاح كأنما

أسالوا عليها بالحديد سرابها

Ve sālet[4848] bihim tilke'l-biṭāḥu ke-ennemā

Esālū ʿaleyhā bi'l-ḥadīdi[4849] (10) serābehā

[4832] neşr: -İ, -T, -B.
[4833] nīze-i: tīz-i: İ.
[4834] çabük: çāpük: H, T, B.
[4835] miġfer-i: muḳaʿʿar-ı: T, B.
[4836] felek-i: -S.
[4837] şiʿr: -T.
[4838] ke-ennehā: ke-ennemā: [şiirin aslında]
[4839] bihā: bihim: İ.
[4840] ṣaḳbe: naḳbe: İ.
[4841] ṣaḳbe'd-derārī'ṣ-ṣevāḳibi: teşḳībe durre'l-kevāḳibi: [şiirin aslında]
[4842] Ellerinde uzun mızraklar, sanki onlarla keskin/parlak yıldızları/yıldızların incilerini delmek istiyor gibiydiler. (İbn Senâ el-Mülk)
[4843] neşr: -İ, -T, -B.
[4844] olup: -T.
[4845] iẕā ḥamelū: ve in ḥamelet: [şiirin aslında]
[4846] rimāḥi li-maḳtelin: rimāḥi'l-muḳattili?: İ.
[4847] maḳtelin: meşhedin: [şiirin aslında]
[4848] sālet: se’elet?: H, İ.
[4849] ḥadīdi: cedīdi: H.

بهم عرفت زرق الأسنة ريها

كما عرفت بيض السيوف خضابها

Bihim ʿarefet zurḳu'l[4850]-esinneti reyyehā[4851]

Kemā ʿarefet bīyḍu's-suyūfi ḫiḍābehā[4852/4853]

neşr[4854]: (11) maʿnāsı ẓāhir olduḳda muḳaddemā ḫuṣūn-ı İslāmiyyeden[4855] Peşte[4856] nām bir ḥışn-ı ḥaṣīn-i düşvār-gīrī ki aʿdā'-ı[4857] (12) dīn meded-kāri-yi[4858] sū'-i tedbīr-i serdārān u[4859] destyārī-i[4860] **[T-98a]** taḳṣīr-i sipehsālārān[4861] ile tesḫīr idüp[4862] (13) maʿābid-i Müslimīn niçe māh u sāl evṣān-ı[4863] ṣalībāna ḳarārgāh olmışdı[4864]. Ṭanṭana-i **[İ-61b]** ḥareket-i ketā'ib-i[4865] İslām (14) sebeb-i ṭanīn-i āẕān[4866]-ı ʿabade-i[4867] aṣnām olduḳda mulāḥaẓa-i[4868] **[B-103a]** dest-bürd ve[4869] ceng ü peykār ber-ṭaraf-sāz-ı (15) ārām u ḳarār olup mir'at-ı tedbīr[4870] ṣūret-i girīzī-i nā-girīz göstermegīn ol ḳalʿayı[4871] miʿde-i rāhib-i (16) mürtāż-ṣıfat ḫālī ḳoyup gitmişler[4872].

mışrāʿ:

به جایی که هرگز نروید گیاه

[4850] zurḳu: zurḳu?: İ; ruzḳu?: B.

[4851] reyyehā: rebbehā?: T, İ; zeyyehā?: H.

[4852] ḫiḍābehā: ḥiḍābehā?: H.

[4853] Bir savaş için esmer mızrakları(nı) taşıdıklarında / Ormanın aslanlarının ormanlarını taşıdığını görürsün / …Ve o geniş vadiler onlarla akar, sanki / Oranın üzerine demirle akıtmışlardır serabını /… Mavi mızraklar onlarla ermiştir kanmaya / Beyaz kılıçların (kan) rengini bulduğu gibi. (es-Serî er-Reffâ')

[4854] neşr: -İ, -T, -B.

[4855] İslāmiyyeden: selāmiyyeden: H.

[4856] Peşte: Peşne: H.

[4857] aʿdā'-ı: aʿdā-yı: B.

[4858] meded-kāri-yi: meded-kārī-i: S, T.

[4859] u: T.

[4860] destyārī-i: destyāri-yi: İ.

[4861] destyārī-i....sipehsālārān: -S.

[4862] idüp: idüp ve: H, İ.

[4863] evṣān-ı: evṣān u: B, S.

[4864] olmışdı: olmışidi: B, S, İ; olmadı: H.

[4865] ketā'ib-i: ketā'ib-i?: H; ketāyib-i: B, S.

[4866] āẕān: ādān?: H.

[4867] ʿabade-i: ʿabade: H.

[4868] mulāḥaẓa-i: mulāḥaẓa: İ.

[4869] dest-bürd ve: dest-bürd-i: B, S.

[4870] tedbīr: tedbīre: İ.

[4871] ḳalʿayı: ḳalʿa: H; ḳalʿa-ı: İ.

[4872] gitmişler: gitmişler idi: S.

Be-cāyī ki hergiz ne-rūyed giyāh[4873/4874]

mıṣrāʿ:

إلى حيث ألقت رحلها أم قشعم

İlā ḥayṣu elḳat[4875] (17) raḥlehā[4876] Ummu Ḳaşʿamin[4877]

neṣr[4878]: Ḥāḳḳā ki bī-derd-i ser-i nīze vü[4879] āmed şod-i[4880] şemşīr[4881]-i bu gūne bir feṭḥ-i bi-zaḥmet ki (18) ḥelvā-yı bī-dūddur rū-nümā-yı mücellā-yı vücūd olduġı eṣer-i himmet-i hümā-hemtā-yı **[S-52a]** vezīrāne belki (19) netīce-i ʿazīmet-i şāhāne-i cihān-gīrānedür[4882].

şiʿr:

تفرعداكم قبل سل سيوفكم

و يهزمهم من قبل حربكم الرعب

Tefirruʿ idākum ḳable selli suyūfikum

Ve yehzimuhum[4883] min ḳabli (20) ḥarbikumu'r-ruʿbu[4884/4885]

neṣr[4886]: Güyā ki ḳuvvet-i ṭabīʿat-ı ḫiṣār[4887] ʿārıża-i sevdā-yı sevād-ı küfri bī-mübāşeret[4888] (21) ʿilāc-ı liynet ile defʿ eyledi. ʿAsker-i ferāvān feṭḥ ü ẓafer ile ʿinān-der-ʿinān olup (22) niyyet-i ṣādıḳa-i[4889] cihād ile ʿazīmet-i medīne-i Belġrad idüp gider iken[4890] kemer-i cellād-ı merg-i cān-sitān[4891] (23) kemer-i kini der-meyān idüp ol reh-güẕerde[4892] intiẓārda

---

[4873] giyāh: gibāh?: T.
[4874] Bir yer(e) ki orada asla ot bitmez.
[4875] elḳat: elfat?: İ.
[4876] raḥlehā: riclehā: H.
[4877] ["Cehennemin dibine kadar yolu var" anlamına:] Ölümün konakladığı veya ölümün demir attığı yere kadar yolu var. (Züheyr bin Ebû Sülmâ)
[4878] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[4879] nīze vü: nīz u: B.
[4880] şod-i: şod ve: H.
[4881] şemşīr: peykān: B.
[4882] gīrānedür: gīrāne: İ.
[4883] yehzimuhum: yuzhemu?: İ.
[4884] er-ruʿbu: el-vuġbu?: İ.
[4885] Düşmanlarınız siz henüz kılıçlarınızı çekmeden kaçar / Savaşınızdan önce korku onları mağlup eder.
[4886] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[4887] ḫiṣār: ḫiṣārda: T.
[4888] mübāşeret: m-y-d-ş-r-t ḫavf?: T.
[4889] ṣādıḳa-i: ṣādıḳāne-i: B.
[4890] gider iken: giderken: İ, S.
[4891] kemer-i cellād-ı merg-i cān-sitān: meğer? cellād-ı cān-sitān: B, T; meger? cellād-ı merg-i cān-sitān:İ, S.
[4892] güẕerde: güẕārda: İ, S.

olup nā-gāh kemingāhdan bir ḥamle-i (24) merd-efgen ile ez-hem[4893] cüdā-sāz-ı cān u ten olmışdur. Ol bār u bengāh ve ol[4894] ḫayme vü ḫargāh[4895] bir (25) ānda ġayrı eşḫāṣa cilvegāh **[İ-62a]** olmaġla[4896] naẓar-ı iʿtibār-ı ʿibret[4897]-perdāzda gūyā çāder-i ḫayāl-bāz **[H-140a]** (1) oldı.

meṣnevī[4898]:

گیتی که نشیمن زوال است

آسوده دلی در او محال است

Gītī ki nişīmen-i zevālest

Āsūde[4899] dilī der ū muḥālest[4900]

خورشید کش از فلک حصاریست

از بیم و زوال رعشه داریست

Ḫūrşīd (2) -keş[4901] ez-felek ḥiṣārīst[4902]

Ez-bīm u[4903] zevāl raʿşe-dārīst[4904/4905]

şiʿr[4906]:

رب حتف بین أثناء الأمل

Rubbe hatfin beyne eṣnāi'l (3) -emeli[4907]

Tecāvezallāhu[4908] ʿammā ṣadere ʿānhu fīmā sivā[4909] riḍāhu[4910] mine'l-ʿameli[4911/4912/4913]

[4893] ez-hem: -İ.
[4894] ve ol: vādī: İ.
[4895] ḫargāh: ḥargāh: T.
[4896] olmaġla: olmaḳ ile: S.
[4897] ʿibret: ġayret: T.
[4898] meṣnevī: beyt: B.
[4899] āsūde: ve āsūde: B.
[4900] Dünya ki mesken-i zevaldir / Orada gönül huzuru muhaldir. (Molla Câmî)
[4901] keş: ki: S.
[4902] ḥiṣārīst: ḥiṣārest: İ.
[4903] u: [şiirin aslında], -B, -İ, -S, -H, -T.
[4904] dārīst: dārest: İ
[4905] [Beytin anlamı T nüshasının derkanarında] Ḥāṣılı, ḫūrşid-i felek gibi ḥasīn u metīn ḥiṣārda iken zevāl ḫavfından hemīşe lerzāndur. (Molla Câmî)
[4906] şiʿr: -İ.
[4907] Kimi ölüm vardır ki emel/arzu içre olur.
[4908] tecāvezallāhu: tecāvezallāhu teʿālā: B.
[4909] sivā: sivāhu?: T.
[4910] riḍāhu: riḍāu?: S.
[4911] mine'l-ʿameli: min ʿamelin: B.
[4912] şiʿr: Rubbe ....ʿameli: -S.
[4913] Allah, amel namına Onun rızası dışında kendisinden sadır olan şeyleri af buyursun.

[***]

3.2.58. [58. Mektup] Vezīr-i aʿẓam (4) merḥūm Murād Paşa'ya gönderilmişdür[4914]

(5)

Devlet-i[4915] ʿaliyye-i Murād Ḫaniyyede sipāh-ı ẓafer-penāh[4916] iʿlā'-i[4917] **[T-98b]** kelimetullāh içün niçe[4918] sāl u māh[4919] (6) kāfiristānı[4920] pey-der-pey **[S-52b]** cilvegāh itmekle cümle büldān u emṣār-ı vülāt ve sipehsālārı (7) ekṣer[4921] ʿasākir ü ecnādile[4922] mudāvemet-i tilāvet-i āyet-i cihād üzre olup ol ḥudūd u ḥavālī (8) ġuzāt u mücāhidīne[4923] mecrā-yı sevābıḳ ve micerr-i[4924] ʿavālī olmaġla baʿżı[4925] bilād-ı şarḳiyye defʿ-i gezend-i eşkīyāya[4926] (9) kifāyet ider. ʿAskerden kīse-i müflisān gibi tehī ve mānend-i dīk-i bā-ḫalel[4927] ḫālī ḳalup ittifāḳan (10) ser-rişte-i kārzār-ı aṣḥāb-ı zünnār ṭomar-ı[4928] ṭavīlü'ẕ-ẕeyl-i emel-i pīr-i sāl-ḫūrde gibi dırāz ve (11) dervāze[4929]-i gīr u dār[4930]-ı küffār dīde-i sipihr[4931]-dīde-i ʿalīl[4932]-i ḫuşk-dimāġ-āsā bāz olup ḫūrşīd-i (12) ʿālem-gīr-i salṭanat-ı Muḥammed Ḫanī felek-i serīr-i ʿālem-maṣīr-i kişveristānīden ṭulūʿ itdükde ol (13) şāh-ı şāhān-ı ʿālem

من شابه أباه فما ظلم

[4914] Vezīr-i aʿẓam … gönderilmiş: Merḥūm vezīr-i aʿẓam Murād Paşa'nıñ baʿżı aḥvālidür: B; Vezīr-i aʿẓam Murād Paşa: İ; Bu muḳademāt-ı ġarībe ki vāṣıl-ı nişāb-ı netīce olmamışdur. Bast olınmasından murād netīce-i muḳaddemat-ı fütūḥāta vāsıṭa olınan merḥūm u maġfūr ser-dār-ı muẓaffer u manṣūr vezīr-i aʿẓam u ekrem Murād Paşa-yı firdevs-mekānıñ himmet-i vālā-yı pādişāhi ile ʿalem-efrāz ẓuhūr olup ber-hemzen-i hengāme-i eşḳiyā olduġı beyān itmek imiş: S.

[4915] devlet-i: Vezīr-i aʿẓam Murād Paşa devlet-i: S.

[4916] penāh: penāh ile: S.

[4917] iʿlā'-i: iʿlā-yı: B.

[4918] niçe: -T.

[4919] sāl u māh: māh u sāl: S, B.

[4920] kāfiristānı: ḥudūd-ı kāfiristānı: B, S, İ.

[4921] ekṣer: -İ.

[4922] ecnādile: ecnād ile: B, S, İ.

[4923] mücāhidīne: mücādīne?: H.

[4924] micerr-i: miḥerri?: T.

[4925] olmaġla baʿżı: olmaġıla: S.

[4926] eşkīyāya: eşkīyā: T.

[4927] bā-ḫalel: baḫīller?: İ.

[4928] ṭomār-ı: -S.

[4929] dervāze: dervāre?: T.

[4930] gīr u dār: dār u gīr: S; gīrdār: H, T.

[4931] sipihr: seher: T, B, İ, S.

[4932] ʿalīl: ʿilel?: H.

Men şābehe ebāhu femā ẓalem[4933] **[İ-62b]**

mefhūmı üzre sünnet-i ḥasene-i şehriyār-ı cihād (14) āṣārı **[B-103b]** iḥyā veʿilm-iʿālem-ārā-yı ġarrā-yı ġuzātı[4934] iʿlā içün nīrū-yı bāzū-yı himmet ile şedd-i (15) niṭāḳ-ıʿazīmet eyleyüp siyyemā ol kār-ı düşvāra muḳaddem şurūʿ u iḳdām ve[4935] ilzām-ı itmām (16) itmegin[4936] rü'yet-i[4937] feṯḥ-i āyāt[4938] pādişāh-ı İslām-penāh bilād-ı küfr-ābād tesḫīri[4939] içün herçend (17) mānend-i serv-i ser[4940]-bülend āġāz-ı ḫırām eyledükde şemʿ-i cemʿ-i kişver-küşāyān-ıʿadüv bend olup (18) istiṣḥāb-ı[4941] aṣḥāb-ı ḳitāl ve istitbāʿ-ı envāʿ-ı ricāl eyleyüp ġubār-ı sümm-i semend-i sipāh-ı (19) ẓafer-penāh dīde-i mihr ü māha tūtiyā ve şerāre-i[4942] naʿl-i yekrān-ı şehlevendān-ı zerrīn-külāh feleku'l (20) -eflāka[4943] ṣüreyyā oldıḳça iḳtiżā-yı[4944] re'y-i[4945] seḫāfet-nümā-yı serdārān ile memālik-i maḥmiyye-i şarḳiyyede (21) gūş-māl-ı eşḳiyā-yı bī-dād-gerān içün taḫlīf **[S-53a]** u iʿdād olınan[4946] ʿasker ke'l-evvel ḳadr-ı ṣāliḥden (22) aḳall ve fi'l-ḥaḳīka bedel-i mā-yeteḥallel olmamaġın[4947] mizāc-ıʿālem niçe yüzden muḫtel olupʿufūnet-i (23) havādan cā-be-cā ẓuhūr-ı vebā gibi ṭā'ife-i[4948] muteġallibe **[T-99a]** her cānibden ḥabāb-āsā baş ḳaldurup (24) her[4949] ṭarafdan mānend-i gürāz-dendān-ı ḥırṣ u āzī-dırāz ve ṣalāy-ḫˇān-ı yaġma-yı emvāl-ı[4950] reʿāyāya[4951] (25) ser-āġāz eylediler.

beyt:

[4933] Babasına benzeyen haksızlık etmez.
[4934] ġarrā-yı ġuzātı: ġarrā-yı ġazāyı: İ, T, B; ġazā-yı ġarrāyı: S.
[4935] ve: -B, -İ, -S.
[4936] itmegin: eylemegin: T.
[4937] rü'yet-i: rāyet-i: S, T, B; rāyāt-ı: İ.
[4938] āyāt: āyet: B.
[4939] ābād tesḫīri: ābādı tesḫīr: B.
[4940] ser: -S.
[4941] istiṣḥāb-ı: istiḥṣāb-ı: H; istiṣvāb-ı ?: İ.
[4942] şerāre-i: şerāze-i?: H
[4943] eflāka: el-afāk: İ.
[4944] iḳtiżā-yı: iḳtiżā'-ı: T.
[4945] re'y-i: rāy-ı: T, S.
[4946] olınan: ḥāżır olınan: T; olan: İ.
[4947] olmamaġın: olmaġın: H.
[4948] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: B, İ.
[4949] her: -H.
[4950] emvāl-ı: -S, -İ, -B.
[4951] reʿāyāya: reʿāyāyı: İ.

چو بیشه تهی گردد از نره شیر
شغال اندر آید به بیشه دلیر

Çū[4952] bīşe[4953] tehī gerded ez-nerre şīr **[İ-63a]**
Şeġāl ender āyed be-bīşe dilīr[4954]

şiʿr: [H-140b] (1)

خلا لك الجو فبيضي واصفري
ونقري ما شئت أن تنقري

Ḫelā leki'l-cevvu fe-bīḍī ve'ṣfirī[4955]
Ve naḳḳirī[4956] mā şi'ti en tuneḳḳirī[4957]

neşr[4958]: Cümleden ʿAbdü'l-ḥalīm Yazıcı[4959] (2) ki pīşgāh-ı ḳavm-i ḫāricidür ibāḥat-ı emvāl u fürūc[4960] ile şāriʿ-i şerʿden ḫurūc idüp (3) mütābaʿat-ı şerīʿat[4961] mensūḫ-ı[4962] muṭāvaʿat-ı ṭabīʿat olup iṭāʿat-ı evāmir ü nevāhi-yi[4963] (4) ilāhī rāḥat-ı raʿiyyet gibi bertāraf olmaġla iḳāmet-i ḥudūdullāh pes-(i) perde-i nisyānı ḳarār[4964] (5) -gāh eyledügi dilḫᵕāh-ı eşrār-ı sitemkār olmaġın

şiʿr[4965]:

كأن وجهك مقناطيس انفسنا
فاينما درت دارت نحوك الصور

[4952] çü: çün: T.
[4953] bīşe: pīşe: H, T.
[4954] Orman erkek aslandan boşalırsa çakal ormana yiğitçe dalar.
[4955] Ḫelā leki'l-cevvu fe-bīḍī ve'ṣfirī: Ḫelāke'l-cevvu bi-bīḍi? ve eṣfirī: İ; Ḫelā leki'l-cevvu fe-bīḍ? ve'ṣfirī: H.
[4956] naḳḳirī: taḳḳirī?: B, İ.
[4957] Meydan sana kaldı (ey kuş), yumurtla ve ötedur / Neyi gagalamak dilersen onu gagala. (Tarafe bin el-Abd)
[4958] neşr: -İ, -T, -B.
[4959] Yazıcı: Çelebi: İ.
[4960] fürūc: ḫurūc?: T, İ.
[4961] şerīʿat: -B.
[4962] mensūḫ-ı: mensūḥ?: T.
[4963] nevāhi-yi: nevāhī-i: B, S.
[4964] ḳarār: firār?: İ.
[4965] şiʿr: mışrāʿ: T.

Ke-enne vecheke miḳnāṭīsu[4966] enfusinā[4967] (6)

Fe-eynemā durte dāret naḥveke'ṣ-ṣuveru[4968/4969]

neşr[4970]: mefhūmı üzre cemʿ-i perīşān-eṭvār-ı eşrār[4971] ol (7) reh-nümā-yı ṭarīḳ-ı ḍalālı ḳıblegāh idüp her ṭarafdan ol[4972] semte rū-be-rāh oldılar.

mışrāʿ[4973]:

إن الطيور على أشباهها تقع

İnne'ṭ (8) -ṭuyūre ʿalā[4974] eşbāhihā teḳaʿu[4975]

şiʿr[4976]:

تشقى رجال وتشقى آخرون بهم

ويسعد الله أقواما بأقوام

Teşḳā[4977] ricālun ve teşḳā āḫerūne bihim

Ve yusʿidullāhu eḳvāmen bi-eḳvāmin[4978] (9)

neşr[4979]: ʿArṣagāh-ı ʿalemde *men ġalebe selebe*[4980] mefhūmı derkār[4981] olmaġla rūz-i bāzār-ı zamānede nehb (10) u ġaṣb[4982] bedel-i kār u kesb oldı.

şiʿr:

الظلم من شيم النفوس فإن تجد

ذا عفة فلعلة لا يظلم

[4966] miḳnāṭīsu: miġnāṭīsu: [şiirin aslında]
[4967] enfusinā: enfāsinā: İ.
[4968] neḥveke'ṣ-ṣuveru: neḥveke ṣuverun: H.
[4969] Sanki yüzün canlarımızı kendine doğru çeken mıknatıs gibidir / Sen ne yana dönsen yüzler de sana doğru döner.
[4970] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[4971] eşrār: -S.
[4972] ol: o: İ.
[4973] mışrāʿ: şiʿr: B, İ.
[4974] ʿalā: -İ.
[4975] Kuşlar hemcinsleriyle *uçar*.
[4976] şiʿr: -İ; mışrāʿ: B.
[4977] teşḳā: yeşḳā: [şiirin aslında]
[4978] Kimi adamlar şekavete duçar olur, gayrıları da onlarla birlikte şekavet bulur / Kimi toplulukları da Allah başka bazı topluluklarla saadete kavuşturur.
[4979] neşr: -İ, -T, -B.
[4980] Galip gelen yağmalar.
[4981] derkār: dergāh: T.
[4982] nehb u ġaṣb: nehīb u ġażab: T, H; nehb u ġażab: İ.

eẕ-ẓulmu min şiyemi'n-nufūsi fe-in tecid

Ẕā ʿiffetin fe-li-ʿilletin[4983](11) lā yaẓlimu[4984/4985]

beyt[4986]: [S-53b]

از آن گاو عصار سردر کهست

که از کنجدش ریسمان کوته است

Ez-ān gāv-ı ʿaṣṣār[4987] ser der-kehest[4988/4989]

Ki ez-kuncideş rīsmān[4990] kūtehest[4991]

neṣr[4992]: (12) Refte refte **[İ-63b]** cürre-bāz ḳuvveti evc-pervāz[4993] olup

mıṣrāʿ[4994]:

کند همجنس با همجنس پرواز

کبوتر با کبوتر باز با باز

Kuned hem-cins bā-hem-cins pervāz[4995]

Kebūter bā-kebūter bāz bā[4996]-bāz[4997]

neṣr[4998]: muḳteżāsınca (13) aṣḥāb-ı taġallub[4999] tecemmuʿ u teḥazzub[5000] idüp sāye-i livā-yi ẓulm iḫtivāsına cemʿ olan eşḳiyā vü (14) eşrār bir leşker-i tīġ-āẓmā-yı nīze-güẕār oldı ki beyān-ı keyfiyyeti **[B-104a]** fevḳa'l -vusuʿ-i ḫāme-i fesāne-sāz-ı (15) ḳıṣṣa-perdāzdur.

mıṣrāʿ:

از هر چه قلم شرح دهد افزونست

[4983] liʿilletin: ʿilletin: İ.
[4984] yaẓlimu: taẓlimu: B.
[4985] Zulüm/haksızlık nefislerin bir hasletidir / Eğer (zulüm/haksızlık konusunda) afif birini bulursan o da bir illetten dolayı zulmetmiyordur. (el-Mütenebbî)
[4986] beyt: naẓm: S.
[4987] ʿaṣṣār: ʿassār: İ.
[4988] kehest: tehest: İ.
[4989] Ez-ān… kehest: Ser-i gāv-i ʿaṣṣār ez-ān der ki hest: [şiirin aslında]
[4990] rīsmān: rismān: T.
[4991] Yağ sıkan öküz ki kafası samandadır / Susama ulaşmak ister ama ipi kısadır. (Sadî)
[4992] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[4993] pervāz: perdāz: H.
[4994] mıṣrāʿ. -T; beyt: İ.
[4995] Kuned... pervāz: -H, -S, -B, -T.
[4996] bā: -T.
[4997] Her cins (kuş) kendi cinsiyle uçar; güvercin güvercinle, doğan doğanla. (Nizâmî)
[4998] neṣr: -İ, -T, -B.
[4999] taġallub: taḳallub: T, İ.
[5000] teḥazzub: teḫazzi?: T.

Ez-her çı ḳalem[5001] şerḥ dihed efzūn[5002]est[5003]

neṣr[5004]: Dest-i teṭāvulī şāḫ-ı (16) çınār-āsā dırāz u dervāze-i[5005] ġāretī zāḫm-ı nāsūr-āsā[5006] küşāde-dehen gibi **[T-99b]** bāz[5007] itmegīn (17) taḥammül-i bār-ı girān-ı sitem-i bī-dād-gerān dāḫil-i dā'ire-i[5008] imkān olmayup reʿāyā-yı[5009] sitem-dīdeyi (18) farṭ-ı ıżṭırāb-ı deryā-yı sīm-āb eyleyüp

mışrāʿ[5010]**:**

هر که زخمی خورد البته فغانی دارد

Her ki zaḫmī ḫūred elbette fiġānī dāred[5011]

neṣr[5012]: muḳteżāsı (19) üzre nāle-i āteş-te'ṣīri felek-i eṣīre ve āh-ı şerāre-feşān[5013]-i ʿālem-sūzı küre-i[5014] zemherīre (20) irişdürdiler.

beyt:

آتش سردی که بگدازد درون سنگ را

هر که را بودست آه سرد می‌داندکه چیست

Āteş-i serdī ki bı-gudāzed[5015] derūn-i seng-rā

Her ki-rā būdest āh-ı (21) serd mī-dāned ki çīst[5016]

[5001] ḳalem: -T.

[5002] efzūn: bīrūn: [şiirin aslında]

[5003] [Beytin aslından ilk dizesiyle birlikte anlam şöyledir: Sana olan iştiyakım hadde ve beyâna sığmaktan uzaktır./] Kalem her neyi şerhe girişir ise artıktır.

[5004] neṣr: -İ, -T, -B.

[5005] dervāze-i: devāze-i?: B.

[5006] nāsūr-āsā: nāsūr: T, S, B.

[5007] bāz: bār?: H.

[5008] dā'ire-i: dāyire-i: B, İ.

[5009] reʿāyā-yı: ve reʿāyā-yı: S.

[5010] mışrāʿ: T [T nüshasında mışrāʿ Her ki…dāred dizesinin sonuna sehven kaydedilmiştir.]

[5011] Yaralanan kişi elbette (feryat) figan eder.

[5012] neṣr: -İ, -T, -B, -S.

[5013] şerāre-feşān: şerār-feşān: T; şerer-feşān: B, S.

[5014] küre-i: küre: İ.

[5015] gudāzed: guẕāred: T, B, S.

[5016] Soğukluk ateşi ki taşın bağrına (dahi) işler / Soğuk bir âhı olan bilir (elbet) o ne mene bir şeydir. (Vahşî)

neṯr[5017]: Lākin gūş-ı hūş-ı[5018] vükelā-yı dīr-pervā-yı devlet āgende-i (22) penbe-i ġaflet olmaġın bī-çāreleriñ feryād u fiġānı pīrāmen-i semʿ-i ḳabūle vuṣūla mecāl (23) olmamaġla[5019] **[İ-64a]** nümūdār-ı ṣūret-i[5020] sā'il[5021] ve gūş-ı medḫal[5022] olmışdur.

şiʿr[5023]:

موضع القوم منهم موضع

العذال یوم النوی من العشاق

Mevżiʿu'l-ḳavmi minhum (24) mevżiʿu

el-ʿuẕẕāli[5024] yevme'n-nevā mine'l-ʿuşşāḳi[5025]

beyt:

هر که را سیماب غفلت ریخت آسایش به گوش

کی دلش را چشم باز از نعرهٔ یا حی شود

Her ki-rā simāb-ı[5026] ġaflet rīḫt āsāyiş (25) be-gūş

Key dileş-rā çeşm bāz ez-naʿra-i yā ḥay şeved[5027]

neṯr[5028]: El-ḥāṣıl şūre-zār-ı dil kār-fermā-yı[5029] **[H-141a] [S-54a]** (1) devletde[5030] āb-ı çeşm-i maẓlūmān-ı bī-günāh ile giyāh-ı merḥamet bitmedi ve nāvek-i āh-ı sitemdīdegān (2) tīr-i peykān-kende gibi ol āmācgāha te'ṯīr itmedi.

şiʿr[5031]:

تو کز سوزم نه ای واقف دلت بر من نمی سوزد

مرا جایی که جان سوزد ترا دامن نمی سوزد

[5017] neṯr: -İ, -T, -B.
[5018] hūş-ı: -İ.
[5019] olmamaġla: olmamaḳ ile: S; bulmamaġla: İ.
[5020] ṣūret-i: ṣavt-ı: S.
[5021] sā'il: sāyil: S.
[5022] medḫal: medḫal: T; müncel: İ.
[5023] şiʿr: -B.
[5024] el-ʿuẕẕāli: el-ḳaderi ilā: İ; el-ʿuẕẕālī: T, H; el-ḳaderi āl: S.
[5025] Kavmin onların nezdindeki yeri, âşıklardan ayrılma günü melâmet gösterilen yerdir.
[5026] simāb-ı: [S nüshasında bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[5027] Kulağına simâb-ı gaflet dökülen huzuru nasıl bulur / Gönül gözü "Ya Hay" nidasıyla bir daha ne zaman açılır.
[5028] neṯr: -İ, -T, -B.
[5029] dil kār-fermā-yı: dil kār-fermāyān-ı: İ, B; kār-fermāyān-ı: S.
[5030] devletde: devlet: İ.
[5031] şiʿr: -S; beyt: T, B, İ.

Tū ki'z sūzem ne-i[5032] vāḳıf[5033] dilet ber-men (3) ne-mī-sūzed

Me-rā cāyī[5034] ki cān sūzed tu-rā dāmen ne-mī-sūzed[5035]

mıṣrāʿ[5036]:

هان على الأملس ما لاقى الدبر

Hāne ʿale'l-emlesi[5037] mā laḳe'd-debiru[5038/5039/5040]

neṣr[5041]: (4) Efġān-ı bülend-āheng-i raʿiyyet ber-ṭāraf-sāz-ı ḫᵛāb-ı girān-ı[5042] rāḥat-ı serdārān-ı pister-i[5043] ġaflet (5) olmayup belki ol naġamāt-ı perde-bīrūn-ı cāngāh bāʿiṣ-i izdiyād-ı şükr-i ḫᵛāb ve ol (6) ḫāne-i[5044] ḫarāblarıñ ʿarża-dāştına[5045] nevmetu'l-ʿarūs cevāb olmadı[5046].

beyt:

کوی پر دزد و خانه پر اوباش

پاسبان را چو خوش بود خشخاش

Kūy pur duzd u (7) ḫāne pur evbāş[5047]

Pāsbān[5048]-rā çı ḫoş[5049] būd ḫāşḫāş[5050/5051]

beyt:

خفته بر سنجاب راحت نازنینی را چه غم

گر ز خار و خاره سازد بستر و بالین غریب

[5032] ne-i: ney-i: H.

[5033] vāḳıf: e-k-h?: İ.

[5034] me-rā cāyī: mıṣrāʿ me-rā cāyī T, H; me-rā çāyī: B .

[5035] Sen ki benim yanmışlığıma vakıf değilsin, yüreğin bana yanmaz / Benim canımın yandığı yerde senin eteğin bile yanmaz. (Emîr Hüsrev Dehlevî)

[5036] mıṣrāʿ: -T, -İ.

[5037] emlesi: emleşi?: H; emsi?: İ.

[5038] mā laḳe'd-debiru: mā lā fī'd-debiri: T.

[5039] Hāne...debiru: -S.

[5040] Yüksüz olan ne bilir yüklü olanın ne çektiğini. (/Sırtı yarasız olana sırtı yaralının hali kolay gelir.) (eş-Şerîf er-Radî)

[5041] neṣr: -İ, -T, -B, -S.

[5042] girān-ı: -İ.

[5043] pister-i: bister-i: İ, B.

[5044] ḫāne-i: ḫāne: H, S.

[5045] ʿarża-dāştına: ʿarża-dāşte-i: T.

[5046] olmadı: oldı: T, İ, S.

[5047] pur evbāş: pur zı-ḳumāş: [şiirin aslında]

[5048] pāsbān: pāspān?: B, S.

[5049] çı ḫoş: çı ḫod: H, T; ān ḫod: İ.

[5050] ḫāşḫāş: ḥaşḫāş: B.

[5051] Köy/mahalle hırsız dolu, ev avare/hergelelerle…/ Bekçiye ise ne hoş gelir haşhaş! (Senâî)

Ḫufte[5052] ber-sencāb-ı rāḥat[5053] nāzenīnī-rā (8) çı ġam

Ger zı-ḫār u ḫāre[5054] sāzed bister[5055] u bālīn ġarīb[5056] **[T-100a]**

mıṣrāʿ[5057]**:**

من نام لم یشعر بمن قد سهر

Men nāme lem yeşʿur bi[5058]-men ḳad seher[5059]

neṣr[5060]: (9) Āteş-berg-i fitneden ẓāhir olan şerāre ḳarīn-i furū-zīne-i[5061] fesād olduḳda nīm-ḳaṭre-i[5062] āb-ı (10) tedbīr ile iṭfā' eshel-i eşyā iken

mıṣrāʿ[5063]**:**

علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد

ʿİlāc-ı vāḳıʿa pīş ez-vuḳūʿ bāyed kerd[5064] **[İ-64b]**

mefhūmı pes-kerde-i[5065] (11) kār-güẕārān olup[5066]

beyt:

مگذارکه زه کند کمان را

دشمن که به تیر می‌توان دوخت

Me'gẕār ki zih kuned kemān-rā

Düşmen ki be-tīr mī-tevān dūḫt[5067]

[5052] ḫufte: ḫ-f-t?: T

[5053] rāḥat: şāhī: [şiirin oriinalinde]

[5054] ḫāre: ḫār: T.

[5055] bister: pister: T, H, S, B.

[5056] Narin tabiatlı, şahî hermin (kürkü) üzerinde uyumuşun ne gamı ola / Odur ki garip kişi dikenden ve taştan yatak ile yastık yapar. (Hâfız)

[5057] mıṣrāʿ: -S.

[5058] bi: li: B.

[5059] Uyuyan sabahlayanın kim olduğunu bilmez. [/Uyuyan ne bilir kim (sehere kadar) uyanıktır.]

[5060] neṣr: -İ, -T, -B, -S.

[5061] zīne-i: zinede: İ.

[5062] ḳaṭre-i: ḳaṭre: S.

[5063] mıṣrāʿ: -H, -T.

[5064] Tedbiri önceden almak gerekir. (Sadî)

[5065] pes-kerde-i: pes-kerden-i: T; pes gūş kerde-i: İ.

[5066] mıṣrāʿ: ʿİlāc....kerd.....kār-güẕārān olup: -S.

[5067] Düşmanı ok ile öldürmek mümkün iken öldür, yayını kurmağa bırakma. (Bilge, 1980: 496) (Sadî)

neṣr[5068]: (12) maʿnāsı maṭrūḥ[5069]-ı ṭāḳ-ı nisyān olmaġın meded-kārī-i[5070] ihmāl ile[5071] āteş-i bālā-girifte-i[5072] baġy u ṭuġyān (13) şuʿle-resān-ı saḳf-ı āsumān oldı.

mışrāʿ[5073]:

التدبير قبل وقوع البئر

et-tedbīru ḳable vuḳūʿi'l-bi'r[5074]

beyt[5075]:

ترك الزيارة وهي ممكنة

وأتاك من مصر على جمل

Tereke'z-ziyārete ve hiye mumkinetun

Ve etāke[5076] (14) min Mışrin ʿalā cemelin[5077/5078/5079]

neṣr[5080]: mażmūnı üzre ġāyet suhūlet ile itmām-ı maṣlaḥat taṣavvur-ı[5081] **[B-104b]** vücūd-ı bahār[5082](15) -āsā āsān olup vābeste-i teveccühin-mā iken maẓhar-ı kem-iltifātī[5083] tevcīh-i ḫāṭır olmaġla ḥesāb-ı (16) ceẓr-i aṣam gibi ṣuʿūbet ü işkāl ḥāṣıl itdükde

şiʿr:

أتتركنى ودارك نحو دارى

وتطلبني بمصر على حماري

E-tetrukunī[5084] ve dāruke[5085] naḥve dārī[5086]

Ve teṭlubunī (17) bi-Mışre ʿalā ḥimārī[5087]

[5068] neṣr: -İ, -T, -B.
[5069] maṭrūḥ: maṭrūc?: B.
[5070] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T.
[5071] ihmāl ile: ihmālle: T, B.
[5072] girifte-i: girifte: B.
[5073] mışrāʿ: -H, -İ; ḍarb-ı meṣel: S.
[5074] Tedbir kuyuya düşmeden önce alınmalıdır.
[5075] beyt: -H, -İ.
[5076] etāke: tāke?: İ.
[5077] cemelin: cebelin: İ.
[5078] beyt: Tereke'z-ziyārete...ʿalā cemelin: -S.
[5079] İmkân dahilindeyken (seni) ziyareti terk etti / (Sonra da) sana (ta) Mısır'dan deve üstünde geldi.
[5080] neṣr: -İ, -T, -B, -H.
[5081] maṣlaḥat taṣavvur-ı: -T.
[5082] bahār: nehār: T.
[5083] iltifātī: iltifātī-i: S, B.
[5084] e-tetrukunī: utruknī?: H.
[5085] dāruke: dāduke?: T.
[5086] naḥve dārī: ʿinde dārī: [şiirin aslında]
[5087] Evin evime karşıyken beni bırakırsın da gidip beni Mısır'da eşeğim üzerinde mi ararsın!

neşr[5088]: muḳteżāsınca ol girih-i saḫt-besteniñ ḥalli ḥavāle-i ser-dārān-ı saḫīf[5089] (18) -re'y[5090] **[S-54b]** olmaġın ser-engüşt-i tedbīr-i nāḳış ile ol ʿuḳde-i işkāl-ı ṣaʿb-inḥilāl küşāyiş (19) bulmadı ve māh-kāste-i kem-żiyā-yı himmetleri delīl-i[5091] menzilgāh-ı fütūḥāt olmadı.

beyt:

ترسم نرسی به کعبه ای اعرابی

کین ره که تو میروی به ترکستان است

Tersem (20) ne-resī be-Kaʿbe ey aʿrābī

K'in reh[5092] ki tū mī-revī be-Türkistānest[5093]

mıṣrāʿ[5094]:

أعط القوس باريها

Eʿṭi'l-ḳavse bārīhā[5095] (21)

neşr[5096]: maʿnāsı gīsū-yi ḫūbān gibi pes-endāḫte olup taḳvīm-i pārīne-ṣıfat mensūḫu'l[5097] (22) -ʿamel olmaġla **[İ-65a]** nāmzed-i ser-dārī olanlara[5098] dā'ire-i[5099] kār-güẕārīden ṣad merḥale dūr olmaġın[5100] (23) netīce-i kārları girih ber-[5101] bād ve naḳş ber-āb olup[5102] rūy-ı mūy-ı[5103] nev-ʿarūs feth-i çeşme-i[5104] sinān ve rişte-i (24) kemend-i cān-sitān ile ḳarīn-i āb u tāb olmamışdur[5105].

şiʿr[5106]:

[5088] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5089] saḫīf: tesḫīf: İ.
[5090] re'y: rāy: T, S.
[5091] delīl-i: delīl-i rāh-ı: B, S, İ.
[5092] reh: deh: T.
[5093] Ey a'râbî/bedevî! Korkarım Kabe'ye kavuşamazsın. Ki senin gittiğin bu yol Türkistan'adır. (Sadî)
[5094] mıṣrāʿ: -B; neşr: S.
[5095] [İşi ehline ver manasına:] Yayı yaycıya ver/Tiri tirkeşe ver.
[5096] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5097] mensūḫ: mensūḥ: T.
[5098] olanlara: olanlar: T, B, S, İ.
[5099] dā'ire-i: dāyire-i: B.
[5100] dūr olmaġın: dūrdur: T.
[5101] ber: -H.
[5102] olup: -İ.
[5103] rūy-ı mūy-ı: rūy u mūy-ı: B; rūy-ı du mūy-ı: T.
[5104] çeşme-i: ḫaste-i: İ.
[5105] olmamışdur: olmışdur: T.
[5106] şiʿr: -T.

أوردها سعد وسعد مشتمل

ما هكذا تورد يا سعد الإبل

Evredehā Saʿdun ve Saʿdun müştemil[5107] (25)

Mā hākeẕā tūredu yā Saʿdu el-ibil[5108/5109]

mıṣrāʿ[5110]**:**

نکرده کار چون کاری کند رسوا کند خود را

Ne-kerde kār çūn kārī kuned rusvā[5111] kuned ḫōd-rā[5112/5113]

beyt[5114]: **[H-141b]** (1)

آستین گر ز هیچ خواهی پر

از صدف مشک جو ز آهو در

Āstīn ger[5115] zı-hīç ḫ‿āhī pur **[T-100b]**

Ez-ṣadef muşk cū zı[5116]-āhū dür[5117]

neşr[5118]**:** el-ḥāṣıl tedbīr-i mizāc-ı (2) ṣaʿb-ʿilāc ʿālemde faṣd-ı nāḳıṣ-ı taḥrīk-i mevādd-ı fesād idüp ʿilāc-ı nā-tamām (3) bāʿiṣ-i izdiyād-ı seḳām olmaġın müstelzim-i żaʿf-ı ḳuvvet ve müstevcib-i ṣıḥḥat-ı ʿillet (4) olmaġla[5119] ṭā’ife-i[5120] eşḳiyā eẕyāl-ı tecemmuʿa teşebbüṣi cellād-ı cān-sitān-ı ḳahr-ı sulṭānīden (5) sebeb-i necāt ve[5121] bāʿiṣ-i tecdīd-i berāt-ı ḥayāt olmaḳ[5122] ẓannı ile ḥurūf-ı şaḳḳā[5123] ve ḫāṭṭ-ı tersā (6) gibi birbirine[5124] peyveste vü yek-laḫt olduḳlarına dāmen-zen-i āteş-i zebāne[5125]-keş-i fitne vü fesād (7)

[5107] müştemil: müşteġil?: B.

[5108] şiʿr: Evredehā....el-ibil: -S.

[5109] [Bir işi usulüne uygun yapmayan kimseler hakkında kullanılır:] Sa'd develeri güttü ki örtüsüne bürünmüştü Sa'd / Develer böyle güdülmez ey Sa'd!

[5110] mıṣrāʿ: -T.

[5111] rusvā: suvār: T.

[5112] ḫod-rā: -T.

[5113] İş görmemiş/iş bilmez/tecrübesiz kimse iş göreyim derken rezil eder kendini.

[5114] beyt: -T, -S.

[5115] ger: er: [şiirin aslında]

[5116] zı: vez: [şiirin aslında]

[5117] (Elbisenin) yeninin hiç ile dolmasını istiyorsan eğer / (Git) sadefte misk, ceylanda inci ara. (Senâî)

[5118] neşr: -İ, -T, -B, -S.

[5119] olmaġla: olmaġıla: İ.

[5120] ṭā’ife-i: ṭāyife-i: B, S.

[5121] ve: re?: T.

[5122] olmaḳ: olmaġı: İ.

[5123] şaḳḳā: şifā: T, İ.

[5124] birbirine: biri birine: İ, B.

[5125] zebāne: zebān: B.

olup her cānibden[5126] bīm-i cānla[5127] cemʿiyyet sebeb-i mezīd-i pāy-mālī-i[5128] raʿiyyet olmışdur.

mışrāʿ[5129]: (8)

ما صدنا شيئا والذي كان معنا افلت

Mā ṣidnā[5130] şey'en velleẕī kāne[5131] meʿanā eflete[5132]/uflite[5133]

beyt[5134]:

يقين به موضوع تریاک داده باشی زهر

به جای زهر ندانسته گر دهی تریاق

Yaḳīn be[5135]-mevżiʿ[5136]-ı tiryāḳ[5137] **[İ-65b]** -dāde bāşī (9) zehr

Be[5138]-cāy-i zehr ne-dāniste ger[5139] dehī tiryāḳ[5140/5141] **[S-55a]**

şiʿr[5142]:

ایا موقدا نارا لغیرك ضوؤها

ویا حاطبا في غیر حبلك تحطب

[5126] cānibden: cānibde: B, S, İ.
[5127] cānla: cāhla: H; cān ile: B, S, İ.
[5128] pāy-mālī-i: pāy-māli-yi: T.
[5129] mışrāʿ: -B, -S; beyt: İ.
[5130] ṣidnā: żidnā?: T.
[5131] velleẕī kāne: [şiirin aslında]; velleẕīne kānu: T, H, B; velleẕīne kāne?: İ, S.
[5132] eflete/uflite: eḳallet?: H, T.
[5133] Bir şey avlayamadık, beraberimizde olan da gitti.
[5134] beyt: -S.
[5135] be: [şiirin aslında]; ki: H, T, B, S, İ.
[5136] mevżiʿ: mevżūʿ: H, B.
[5137] tiryāḳ: tiryāk: [şiirin aslında]
[5138] be: ye?: B.
[5139] ne-dāniste ger: ʿadūv-rā eger: [şiirin aslında]
[5140] Be-cāy...dehī tiryāḳ: -İ.
[5141] [Şiirin aslına göre çevirisi:] Şüphesiz tiryak yerine zehir vermiş olursun / Bilmeden düşmana zehir yerine tiryak verirsen eğer. (Selmân Sâvecî)
[5142] şiʿr: -S.

Eyā mūḳiden nāren[5143] li-ġayrike ḍav'uhā

Ve yā[5144] ḥāṭiben[5145] (10) fī ḥabli[5146] ġayrike[5147] taḥṭubu[5148/5149]

neşr[5150]: Muḥaṣṣal-ı niẓām-ı ʿālem mūy-i zengī[5151]-ṣıfat āşufte vü derhem olup (11) ṭā'ife-i[5152] muteġallibe[5153] niçe zamān itlāf-ı ferʿ u āṣl ve ihlāk-ı ḥarṯ u nesl idüp niçe envāʿıñ (12) cümle[5154] efrādı bi'l-külliye vefā-yı ebnā-yı[5155] zamāne gibi maʿdūm olduġı ḫalḳ-ı ʿāleme maʿlūmdur.

mışrāʿ: (13)

ليس عليك نسجه فاسحب وجر

Leyse ʿaleyke nescuhu[5156] fe'sḥab ve cur[5157]

rubāʿi[5158]:

در زمین فتنه ای شدت کز آن

باز گویند تا زمان باشد

نبود جز خط محیط افق

که از آن فتنه بر کران باشد

Der-zemīn fitneī şudet k'ez ān[5159/5160]

Bāz gūyend tā (14) zemān bāşed

[5143] nāren: -T.
[5144] yā: mā: İ.
[5145] ḥāṭiben: [şiirin aslında]; ḫāṭiben: H, İ, S, B, T.
[5146] ḥabl: cebel: İ.
[5147] ḥabli ġayrike: ġayri ḥablike: [şiirin aslında]
[5148] taḥṭubu: taḫṭubu: İ, S.
[5149] Ey ateş yakan, yaktığın ateşin ışığı gayrın içindir / Ve ey gece odun toplayan, topladığın odun gayrının ipinedir.
[5150] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5151] zengī: jengī: H.
[5152] ṭā'ife-i: ṭāyife-i B, S.
[5153] muteġallibe: muteḳallibe: İ; muteġallibe-i: T.
[5154] cümle: cümle-i: B, İ.
[5155] ebnā-yı: -T; ebnā'-i: B.
[5156] nescuhu: nesmetuhu?: H.
[5157] Onu dokumak senin işin değil, çek dur/yani bozma.
[5158] rubāʿi: beyt: T, İ; naẓm: B; ḳıṭʿa: S.
[5159] şudet k'ez ān: şud dest k'ez ān: T şude est k'ez ān: B, S; şudest k'ez ān: İ.
[5160] Der-zemīn fitneī şudet k'ez ān: Ber-fitneī ki buved ez-ān: [şiirin aslında]

Ne-buved cuz ḫaṭṭ-ı muḥīṭ[5161]-i ufuḳ

Ki ez-ān fitne ber-kerān bāşed[5162/5163]

neşr[5164]: **[B-105a]** Memālik-i celālī-ḫīzde[5165] olan kişt-zārlar niçe rūzigār pā-nihāde-i[5166] dihḳān-ı (15) zirāʿat-kār olmamaġla[5167] ḳaḥṭ u[5168] ġalā ol diyāra[5169] bir mertebe istīlā eyledi ki ervāḥ-ı efrās-ı (16) eşḳiyādan iltiḳāt-ı[5170] ḥabbāt[5171]-ı şaʿīri cellād-ı ḫūn-āşām-ı mergden sebeb-i necāt ve bāʿiṯ-i imdād[5172]-ı (17) evḳāt-ı ḥayāt ittiḫāẕ[5173] idüp cev-dāne-i necāset-ālūd-ı nā-pāk üzerine niçe dermāndeler (18) helāk olup niçe gürisne-i cān be-leb-āverde[5174] ārzū-yı nān-ı cevīn[5175] ile ḫırmen-i ʿömr-i nāzenīni[5176] (19) ber-bād ve[5177] niçe māder-i **[T-101a] [İ-66a]** mihribān hücūm-ı cūʿdan bīm-i cānla[5178] ḳaṣd-ı ḫūn-ı nā-ḥaḳḳ-ı evlād eyleyüp[5179] her ḳaṭre-i[5180] (20) ḫūn meẕbaḥ-ı[5181] ḳaṣṣāb laʿl-i nāb-ı[5182] müẕāb-ı ābdār ve yāḳūt-ı rümmāni-yi[5183] ḫoşāb-ı tamām-ʿayār gibi (21) raġbet[5184] olınup bir ḳatre ḳan üzre niçeler ḳurbān oldılar[5185]. El-ḥāṣıl ḳıllet-i aḳvāt sebeb-i ekl-i (22) emvāt olup ol bilād-

---

[5161] ḫaṭṭ-ı muḥīṭ: muḥīṭ-i ḫaṭṭ: S.
[5162] ne buved.... bāşed: -H.
[5163] Bir yerde bir fitne olduğunda, zaman aktıkça onu tekrar tekrar anlatırlar / O fitnenin kenarında duran için ufku çevreleyen çizgide ondan gayrı bir şey olmaz. (Vahşî)
[5164] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5165] celālī-ḫīzde: ġ-l-a-l-? ḫīz: İ.
[5166] pā-nihāde-i: pā-nihāde: H.
[5167] olmamaġla: olmamaḳ ile: S; olmamaġıla: İ.
[5168] u: -İ.
[5169] diyāra: diyārda: H.
[5170] iltiḳāṭ-ı: iltifāt-ı: İ, T.
[5171] ḥabbāt: ḥayyat?: H.
[5172] imdād: imtidād: T.
[5173] ittiḫāẕ: ittiḫād?: H.
[5174] āverde: āverde-i: H.
[5175] cevīn: cevī: S.
[5176] nāzenīni: nāzenīnini: B.
[5177] berbād ve: ber-bār dū?: H.
[5178] cānla: cān ile: İ, S.
[5179] eyleyüp: bilip: T.
[5180] ḳaṭre-i: ḳaṭre: B, S, İ.
[5181] meẕbaḥ-ı: m-ẕ-y-ḥ?: H; meslaḫ-ı: İ.
[5182] laʿl-i nāb-ı: laʿl-nāb-ı: S.
[5183] rümmāni-yi: rümmānī-i: S.
[5184] raġbet: raʿbet?: H.
[5185] oldılar: oldı: B, S.

ı vaḥşet-ābād mesken-i ādemī-zād olmamaġla[5186] ḳarārgāh-ı ded u dām[5187] ve (23) maḳām-ı sevām u hevām olmışidi[5188].

rubāʿī[5189]: **[S-55b]**

بر جای رطل و جام می گوران نهادستند پی
بر جای چنگ و نای و نی آواز زاغست و زغن
از روی یار خرگهی ایوان همی بینم تهی
وز قد آن سرو سهی خالی همی بینم چمن

Ber-cāy-ı reṭl u[5190] cām-ı mey gūrān[5191] nihādestend[5192] pey (24)
Ber-cāy-ı çeng[5193] u nāy u[5194] ney āvāz zāġest u zaġen[5195]
Ez-rūy-ı yār[5196] ḫargehī[5197] eyvān hemī bīnem tehī (25)
Vez-ḳadd-i ān serv-i sehī ḫālī hemī bīnem[5198] çemen[5199]

şiʿr:

كانت ربوعك للظباء اوانسا
ما بالها لنوافر الآرام

Kānet rubūʿuki li'ẓ-ẓibāi[5200] evānisen[5201] **[H-142a]** (1)
Mā bāluhā li-nevāfiri'l[5202]-ārāmi[5203/5204]

[5186] olmamaġla: olmamaḳ ile: S.
[5187] ded u dām: dār u dām: H.
[5188] olmışidi: olmış idi: S.
[5189] rubāʿī: naẓm: B; ḳıṭʿa: S; beyt: İ.
[5190] reṭl u: vetl? u: T; reṭl: H.
[5191] gūrān: kūz rā: T.
[5192] nihādestend: nihādestendī: B, S.
[5193] çeng: ceng: B.
[5194] nāy u: def u: S; nāy: B.
[5195] zaġen: zaḳen?: İ.
[5196] yār: bār: B.
[5197] ḫargehī: ḥargehī: T.
[5198] bīnem: yābem: İ.
[5199] [Yukarıdaki şiir orijinalinde üçüncü ve dördüncü dize, birinci ve ikinci dize; birinci ve ikinci dize de üçüncü ve dördüncü dize şeklinde sıralanmaktadır. Şiirin çevirisi ve satır sıralamaları orijinale göre yapılmıştır.] Yarin yüzü dolayısıyla otağın eyvanını hepten boş görürüm / O uzun servinin boyu dolayısıyla çemeni hepten boş görürüm / İçki sürahisi ve kadehi yerine, önde mezarlıklar/askerler dikilmiştir / Çeng ve nay ile ney yerine zağ u zaganın sesi gelir. (Emîr Muizzî)
[5200] ẓibā'i: ṭayāri?: İ.
[5201] evānisen: evāsen?: H; evāniyā?: T.
[5202] li-nevāfiri: li-tevāfiri?: İ.
[5203] el-ārāmi: el-āzāmi?: H, T.
[5204] Ovaların ceylanlar için bir yuva idi / Şimdi otlanmaktan ürkmeleri nedendir?

neşr[5205]: Ekşer[5206] bilād-ı şarḳiyyeniñ reʿāyāsı[5207] giriftār[5208]-ı şibāk-ı helāk ve āġışte-i (2) ḫūn u ḫāk olup bezmgāh-ı ʿālemde ol[5209] cām-ı leb-rīz[5210] teh-i[5211] cürʿa-i nā-çīz ḳalup ol memālikde (3) sebeb-i maʿāş[5212] ve bāʿiş-i intiʿāş olan zād u zevāde ḥoḳḳa-dehān-ı ḫūbān[5213] gibi teng-yāb olup (4) belki ol maḳūle eşyā hem-āşiyāne-i ʿanḳā olmaġın bīm oldur[5214] ki ṭā'ife[5215]-i eşḳiyā

mışrāʿ[5216]:

ليس في الدار غيرنا ديار

Leyse (5) fi'd-dāri ġayrenā deyyāru[5217]

mażmūnı ile[5218] zemzeme-sāz **[İ-66b]** olup nā-çār *min ḥayşu'l-ızṭırār*[5219] Ḫālīc-i (6) Ḳosṭantiniyye'den güẕār iden[5220] bilād-ı ġarbiyye-i[5221] dāru's-salṭana[5222] raʿiyyetiniñ[5223] erzāḳını daḫı mürġ-endāz itmek (7) içün dehān-ı āzī mürġ-i ḫadeng-āsā bāz ideler. Ḥāṣıl-ı kelām mes'ele-i taẕmīn gibi daḫil-i dā'ire-i[5224] (8) ḳıyās olmayan cevrlerine muʿāraża vü naḳż ve hükm-i ʿāmm-ı ẓulmlerinden taḫṣīṣ-i baʿż-ı meded-kārī-i[5225] vehm-i (9) muḥāl-endīş ile vāṣıl-ı rütbe-i[5226] taḳdīr u farż[5227] olmayup giriftār-ı dām-ı merg-encām-ı

[5205] neşr: -İ, -T, -B.
[5206] ekşer: eger: B.
[5207] reʿāyāsı: reʿāsı?: İ.
[5208] giriftār: giriftā?: İ.
[5209] ol: o: T; evvel: İ.
[5210] -rīz: -rīzden: İ.
[5211] teh-i: n-h?: İ.
[5212] maʿāş: maġāş: İ.
[5213] ḥoḳḳa-dehān-ı ḫūbān: ḥoḳḳa-dehān: H; ḥoḳḳa-i dehān-ı ḫūbān: T, B, S.
[5214] oldur ki: oldı: B, S, İ.
[5215] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: B, İ.
[5216] mışrāʿ: -H, -T, -S.
[5217] Yurtta bizden gayrı yurt tutan yok.
[5218] mażmūnı ile: mażmūnıyla: B, S.
[5219] İster istemez, çar naçar…
[5220] iden: idüp: S.
[5221] ġarbiyye-i: ġarībe-i: B.
[5222] salṭana: salṭanat: B, T.
[5223] raʿiyyetiniñ: raʿiyyeniñ: H, T.
[5224] dā'ire-i: dāyire-i: B, S.
[5225] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: T, İ.
[5226] rütbe-i: rütbe: İ.
[5227] farż: ḳarż: İ.

Celālī olan bī-çārelerden[5228] (10) her ṭā'ife[5229] bir ṭarīḳ ile[5230] keş-ā-keş-i[5231] zaḥmet-i dünyādan ḫalāṣ olmışlardur. Bir ḳavm-i bī-günāh ṣırāṭ-ı (11) şimşīr-i tīz-i[5232] ḫūn-rīzden **[T-101b]** güẕār idüp

الجنة تحت ظلال السيوف

el-cennetu taḥte ẓilāli's-suyūf[5233]

mefhūm-ı şerīfi üzre (12) küşte-i baġy u ṭuġyān olmaġıla[5234] sāye-nişīn-i **[B-105b]** eşcār-ı pür-berg ü bār-ı cinān oldılar ve bir ṭā'ife-i **[S-56a]** (13) dermānde daḫı pençe-i[5235] tāfte-i ʿaduvvī-i ciger-ḫᵛār-ı cūʿ olmaġla bī-tāb ü tüvān olup ḥarekete imkān (14) mihribānī-i[5236] düşmen-i bī-raḥm-ı ḫūn-rīz gibi berṭaraf olmaġın[5237] dest-i sitīzleri şikeste ve pāy-ı girīzleri (15) beste olmaġla[5238] keş-me-keş-i pençe[5239]-i şikence-i cellād-ı cūʿda hezār ḥasret ü derd ve[5240] eşk-i āl u **[İ-67a]** rūy-ı (16) zerd ile ʿāḳıbet helāk ve cism-i zār ü nizārları dendān-ı gürg-i merdum-ḫūrden[5241] çāk çāḳ (17) oldı[5242].

rubāʿī[5243]:

رخی که سایهٔ برک گلشن بیا زرده
لبی که هم زخودش بوسهٔ آرزو بوده
به پنجهٔ گرگ سرو روی این خراشیده
دهان سگ به زبان کام ان بیالوده

[5228] bī-çārelerden: bī-çāreler: H.
[5229] ṭā'ife: ṭāyife: B, İ, S; ṭarīḳa: T.
[5230] ṭarīḳ ile: ṭariḳ ile: İ.
[5231] keş-ā-keş-i: küşāyiş: T.
[5232] tīz-i: -İ; tīr-i: B.
[5233] *Cennet kılıçların gölgesi altındadır.* (Hadis)
[5234] olmaġıla: olmaġla: T, İ, B, S.
[5235] pençe-i: niçe: T; pençe: B, S; pence: İ.
[5236] mihribānī-i: mihribāni-yi: T, H, İ.
[5237] olmaġın: olmaġla: B.
[5238] olmaġla: olmaġın: B.
[5239] pençe: pence: İ.
[5240] ve: -İ.
[5241] merdum-ḫūrden: merḥūm-ḫᵛarden?: T; merdum-ḫᵛārden: B, S; merg ile: İ.
[5242] oldı: -İ.
[5243] rubāʿī: naẓm: B; beyt: İ; ḳıṭʿa: S.

Ruḫī[5244] ki sāye-i berg-i gulşen[5245] bı-yāzurde[5246]

Lebī ki hem zı-ḫūdeş būse-i ārzū[5247] būde (18)

Be-pençe[5248]-i gurg ser u rūy-i īn ḫırāşīde

Dehān-ı seg be-zebān-ı kām-i ān bı[5249]-yālūde[5250]

neşr[5251]: Ve bir cemʿ-i (19) perīşān-ı bī-ser ü sāmān daḫı

şiʿr:

و لو رقيت شاهقا من العلم

كيف يوفيك و قد جف القلم

Velev raḳīte şāhiḳen mine'l-ʿalemi

Keyfe[5252] yūveffīke[5253] ve[5254] ḳad ceffe'l (20) -ḳalemu[5255]

neşr[5256]: mefhūmundan ġāfil olmaġla şevāhiḳ-i cibāl-i ṣaʿbetu'l-menāla[5257] ki kehkeşān kemerlerine bir (21) rāh-ı bārīk ü āsumān meyānlarında bir nergis-i zār ve şimşīr-i ser-tīz-i cellād-ı ḫūn-rīz-i felek ol cibāl-i (22) rāsiyāte[5258] tīġ-i kühṣārdür duʿā-yı müstecāb ṣuʿūd-ı āsumān-ı nüh-ḳıbāb[5259] ider gibi ol felek-i peyvend-i (23) kūhlarda ʿurūc ve meded-kārī-i[5260] tengī-i meḫāric ü medāḫil ile dāḫil-i füsḥat[5261]-ı saḥrā-yı selāmet[5262] olup (24) dā'ire-i bī-dād-ı eşḳiyādan ḫurūc iʿtiḳādı ile[5263] *bi-ḥasebi'l-ızṭırār* ḳulle-nişīn-i kuhsār

---

[5244] ruḫī: duḫī?: T.
[5245] gulşen: guleş: İ, S.
[5246] bı-yāzurde: ne-yāzurde?: İ.
[5247] ārzū: āz?: H.
[5248] pençe: pence: İ.
[5249] bı: pey: H.
[5250] Bir yanak ki gülünün yaprağının gölgesi incin(me)miş / Bir dudak ki buse arzusu kendi özünde var imiş / Kurdun pençesi bunun başını ve yüzünü tırmalamış / İtin ağzı şunun dilinin meramıyla karışmış.
[5251] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5252] keyfe: fe-keyfe: S.
[5253] yūveffīke: yū(veḳ)ḳīke: H, B, İ.
[5254] ve: re?: T.
[5255] Alem bir mevkiin şahikasına çıksan da nasıl korusun seni ki (yazılan yazılmış,) kalemler kurumuştur.
[5256] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5257] ṣaʿbetu'l-menāla: ṣaʿbetu'l-menālsa: H; ṣaʿbetu'l-menāl: S.
[5258] rāsiyāte: rāstāne?: H, B, İ; rāsiyā: T.
[5259] ḳıbāb: ḳāb?: T.
[5260] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: İ.
[5261] füsḥat: füsḥat-serā-yı: B; füsḫat: T.
[5262] selāmet: -İ.
[5263] iʿtiḳādı ile: iʿtiḳādıyla: B, İ.

olmaġı (25) iḫtiyār eyleyüp ḥavālīden[5264] intiḳāl iden[5265] eşrār intiẓārında niçe eyyām güẕār idüp bīçāreler **[H-142b]** (1) esīr-i bend-i[5266] zindān gibi niçe zamān ümīd-i ḫalāṣ **[S-56b]** ile her cānibe nergis-āsā çeşm-be-rāh iken nā-gāh (2) ṭelāye-i sipah-ı şāh-ı behmen[5267]-māh ʿārṣa-ı dünyāyı ḫaymegāh **[İ-67b]** eyleyüp her[5268] şūşe-i yaḫ bir ḫāncer-i (3) ābdār ve her cūy-bār-ı nīlgūn **[T-102a]** bir tīġ-i ḫūn-bār olup maʿnā-yı[5269] *el-berdu yeḳtulu maḥsūse cuz'in ve kullin*[5270] (4) oldıḳda ki[5271] şiddet-i ṣarṣar[5272]-ı sermādan aḫker-i sūzende sincāb-ı ḫākister içre nihān[5273] ve merdum-i (5) dīde postīn-pūş-i ḳunduz-müjgān olup[5274] belki enfās-ı ber-āmede-i nās yaḫ-beste-i[5275] zemherīr-i (6) şitā ve[5276] ṣūret-nümāy-ı merāyā-yı ḫayāl olan evhām-ı sermā-ḫūrde-i serdī-i[5277] havā olduġı (7) hemgāmda ṣarṣar-ı saḫt[5278]-vezān-ı zemistān-ı yaḫ-bend ile ol derdmendler taṣavvur-ı eşkāl-ı (8) İḳlīdis'den [Öklidis] ẕihn-i ġūl-i gevden gibi efsürde olup ḳavm-i nā-kām u[5279] nā-murād yādigār-ı tīşe-i (9) ḫārā-yı[5280] Ferhād[5281] olan ṣūret-i Şīrīn kūh-ı kūtāh-ı[5282] bi-sītūn-āsā cism-i bī-cān olmışdur. (10)

şiʿr[5283]:

ومن لم يمت بالسيف مات بغيره

تنوعت الأسباب والداء واحد

[5264] ḫavālīden: ol ḫavālīden: T.
[5265] iden: -B.
[5266] bend-i: bend ü: B, S, İ.
[5267] behmen: [S nüshasında bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[5268] her: her ġūşe: İ.
[5269] maʿnā-yı: -S.
[5270] Soğuk, parça ve bütünün hissiyatını öldürür.
[5271] ki: -T.
[5272] şiddet-i ṣarṣar: ṣarṣar şiddet-i: İ.
[5273] nihān: pinhān: İ.
[5274] olup: oldı: B.
[5275] yaḫ-beste-i: yaḫ-beste: İ.
[5276] ve: -H.
[5277] serdī-i: -S; serdi-yi: H, İ.
[5278] saḫt: saḫt: S.
[5279] nā-kām u: nā-kā?: T; nā-kām: H, İ.
[5280] ḫārā-yı: ḫārī: H; ḫār-ı: T.
[5281] Ferhād: işkāf-ı Ferhād: T.
[5282] kütāh-ı: -T, -B, -S, -İ.
[5283] şiʿr: şiʿr-i ʿArabī: S.

Ve men lem yemut bi's-seyfi māte bi-ġayrihi

Tenevveʿ ati'l-esbābu ve'd-dāu[5284] vāḥidu[5285]

neşr[5286]: Ḥākẖā ki (11) ġarḳ-āb-ı ṭūfān-ı ṭūġyān-ı eşḳiyā olan nisā vü ricāl bī-şübhe külli[5287] ġayr-i mütenāhiyyi'l-efrāda[5288] (12) miṣāl[5289] bu ḥāl üzre ẓulm u ḍalāl[5290] niçe māh u **[B-106a]** sāl mütemādī olup zencīr-i girih-gīr-i pūlād-ı (13) cevr ü bī-dād nīrū-yı bāzū-yı himmet-i sipehsālārı ile güsiste olmayup serdārān ve ehl-i (14) baġy u ṭuġyān meyānında **[İ-68a]** niçe defʿa ceng ü peykār u kārẓār olup ḥod-ı zer-endūd-ı pür-ẖūn-ı (15) sāġar[5291] müṭallā-yı pür-mey-i lāle-gūn gibi meclis-i[5292] meydān-ı dilāverānda gerdān olup niçe kem[5293]-ḥavṣala-i[5294] (16) tenük-şarāb[5295] ol bezmgāhda bir vechle **[S-57a]** maġlūb-ı mey-i nāb[5296] ve mest ü[5297] ẖarāb oldılar ki iḥtimāl-ı zevāl-ı (17) mestī mevḳūf-ı ferdā-yı ḳıyāmetdür. Dergāh[5298]-ı mevhib-i[5299] ʿ ināyet-i ilāhīden nuṣret-i fermān[5300] olmaġın (18) cemʿ -i eşḳiyā nümūdār-ı berg-i dıraḥtān-ı ṣarṣar-dīde-i ẖazān olup kāh debūr-ı idbār-ı ẖarīf ġālib-i (19) ḳabūl-ı iḳbāl-ı[5301] ʿ asker-i sulṭānī olmaġla perīşānī-i[5302] ceyş-i İslām sebeb-i cemʿ iyyet-i ẖāṭır-ı eşrār (20) olurdı[5303]. El-ḥāṣıl[5304]

mışrāʿ[5305]**:**

الحرب بين الرجال سجال

[5284] dā'u: dāru: T, İ.
[5285] Kılıçla ölmeyen gayrı bir şeyle ölür / Sebepler çeşitlenmiştir ama illet birdir. (İbn Nübâte el-Mısrî)
[5286] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5287] külli: küllī-i: B.
[5288] efrāda: efrād: İ, T, S, H.
[5289] miṣāl: miṣāl olup: B, S, İ.
[5290] ẓulm u ḍalāl: ẓulm-ı ḍalāl u ḍalāle: H.
[5291] sāġar: -İ.
[5292] meclis-i: -T.
[5293] kem: teng: İ.
[5294] ḥavṣala-i: ḥavṣala: H.
[5295] şarāb: serāb: H; tenük ü şarāb: B.
[5296] mey-i nāb: bī-tāb: İ.
[5297] ü: -H, -İ, -B.
[5298] dergāh: ve dergāh: B.
[5299] mevhib-i: -T; mehebb-i: S.
[5300] nuṣret-i fermān: nuṣret ü nān: H, İ; nesīm-i nuṣret vezān: T; bād-ı nuṣret vezān: S.
[5301] iḳbāl-ı: iḳbālı: İ.
[5302] perīşānī-i: perīşāni-yi: T.
[5303] olurdı: olur idi: S.
[5304] el-ḥāṣıl: -B.
[5305] mışrāʿ: -T, -İ, -S.

el-ḥarbu beyne'r-ricāli sicāl[5306]

mefhūmı[5307] üzre eḥyānen[5308] kevkeb-i ḳuvvet-i cünd-i (21) sulṭānī mütelālī ve bāʿż-ı **[T-102b]** ezmānda lemeʿān ü işrāḳ maḫṣūṣ-ı necm-i Celālī olup ṭā'ife-i[5309] eşḳiyāya (22) *ʿala-mā-huve'l-vācib*[5310] güş-māl ve ol ḳavm-i ḍalālet pīşe-yi istīṣāl hergiz naḳṣ-ı nigār-ḫāne-i[5311] (23) ḫayāl olmayup meclisiyān-ı bezmgāh-ı ʿālem ṣalāh-kār-ı dünyādan ke's-i ye's ile bī-hūş u (24) medhūş olup cümle dār u diyār ve der ü[5312] dīvār *ḳaḍiyyetun*[5313] *velā Ebā Ḥasenin lehā*[5314] maʿnāsın zebān-ı ḥāl (25) ile[5315] vird-i ṣūfiyān gibi tekrār idüp ol kār-ı düşvārı ber-vefḳ-i merām itmām içün bir merd-i[5316] neberd-i kār-sāz-ı **[H-143a]** (1) maṣlaḥat-perdāz **[İ-68b]** ber-iʿtiḳād-ı kār-āgehān-ı aḥvāl-ı ʿālem iksīr-i kīmyā gibi maʿdūm[5317] olduġı emr-i maḫzūl[5318] u (2) maḥsūm[5319] idi. Fi'l-ḥaḳīḳa ol memālikiñ[5320] cümle eczāsına bir mertebe mevādd-ı fesād sirāyet itmiş idi[5321] (3) ki meṣelā mecmūʿ-ı aʿżā'-ı[5322] ṣaḫṣ-ı mecdūr ḥabbāt-ı cüderīden sālim[5323] olmaduġı[5324] gibi ol ḳalem-revüñ cümle[5325] (4) emākini Celālī-ḫīz olup ṭā'ife-i[5326] eşḳiyā ile māl-ā-māl ve cemīʿ-i mevāṭını

[5306] Erler arasında savaş nöbetledir/bir gün zafer olur bir gün hezimet...
[5307] mefhūmı: mażmūnı: S.
[5308] eḥyānen: nāgāh: İ.
[5309] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: B, İ, S.
[5310] Gerektiği üzere…
[5311] naḳṣ-ı nigār-ḫāne-i: naḳṣ u nigār kār-ḫāne-i: İ.
[5312] der ü: der-i: T, H.
[5313] ḳaḍiyyetun: ḳ-ḍ-h?: İ.
[5314] [Çözülmesi gereken] bir dava ama onun için bir Ebû Hasan (yani bir Ali) yok.
[5315] ḫāl ile: ḫālle: B.
[5316] bir merd-i: ized-i: İ.
[5317] maʿdūm: maʿdūd: T.
[5318] maḫzūl: maḫzūl: İ.
[5319] maḫzūl u maḥsūm: meczūm u maḥtūm: T; meczūm u maḥsūm: S, B.
[5320] memālikiñ: memālik: T.
[5321] itmiş idi: itmişidi: İ.
[5322] aʿżā'-ı: aʿżā-yı: T, B, İ.
[5323] sālim: sālim u dūr: B, S, İ.
[5324] olmaduġı: olmadıḳı: İ.
[5325] cümle: cümle-i: B.
[5326] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: B.

mecrā-yı ciyād[5327]-ı bī-dād-ı **[S-57b]** erbāb-ı (5) ẕulm u ḍalāl olmışidi[5328]. Muḥaṣṣal istiʿmāl-ı[5329] ālāt-ı ḥarbe[5330] iḳtidārdan ḥiṣṣedār u behre-yāb (6) olanlar **mışrāʿ**[5331]:

من لم يكن ذئبا أكلته الذئاب

Men lem yekun ẕi'ben[5332] ekelethu'ẕ[5333]-ẕiāb[5334/5335]

maʿnāsı ile[5336] ʿamele[5337] bi'ż-żarūre şitāb idüp iltiḥāḳ-ı[5338] (7) erbāb-ı ḫilāf[5339] u şiḳāḳı beytü'l-ḳaṣīde[5340] manẓūme-i āmāl ve ser-levḥa-i kār-nāme-i aʿmāl itmişler[5341]. (8) Bu eṣnāda vālī-i[5342] ḫıṭṭa-ı ʿacem Şāh ʿAbbās esās-ı üstuvār-ı muṣālaḥayı ḫarāb-kerde-i tīşe-i (9) naḳż[5343] eyleyüp sermāye-i istirāḥat[5344] dūr u nezdīk ve Türk ü[5345] Tacik olan ḥablu'l-metīn-i (10) sūlḥ ki beste-i ser-rīşte-i devām olmaġla ḳavī-peyvend ve sebeb-i beḳā-yı rāḥat-ı ʿālemiyān olmaḳ içün (11) **[B-106b]** ṭarafeynden girih-i ʿahd u sevgend ile saḫt-bend olmış iken ṭā'ife-i[5346] Celālī iḫtilāli[5347] ile niẓām-ı (12) umūr-ı memleketi düşmen-i kām **[İ-69a]** gördükde[5348] iġtinām-ı hengām-ı fırṣat idüp ḳadem-i[5349] sitem ile tevsīʿ-i[5350]

[5327] ciyād: ciyādāt: T.
[5328] olmışidi: olmış idi: S.
[5329] istiʿmāl-ı: istiʿcāl-ı: H, S, İ, S.
[5330] ḥarbe: ḫarbe: T.
[5331] mışrāʿ: -T, -İ, -S.
[5332] ẕi'ben: zenben?: H.
[5333] ekelethu: ekelehu?: İ.
[5334] ẕiābu: ẕibābu?: H, İ, B; ẕinābu?: T.
[5335] Kurt olmayanı kurtlar yer.
[5336] maʿnāsı ile: maʿnāsıyla: B.
[5337] ʿamele: ʿamel: H, İ; ʿamel ve: T .
[5338] iltiḥāḳ-ı: ilḥāḳ-ı: T, İ.
[5339] ḫilāf: ḫilāḳ?: İ.
[5340] ḳaṣīde: ḳaṣīde-i: T, B, İ, S.
[5341] itmişler: itmişler idi: B, S.
[5342] vālī-i: vāli-yi: İ, S.
[5343] naḳż: naḳṣ: S.
[5344] istirāḥat: isrāḥat?: B.
[5345] ü: -B.
[5346] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: S.
[5347] iḫtilāli: -B.
[5348] gördükde: görüldükde: H.
[5349] ḳadem-i: ḳadd-i: H.
[5350] tevsīʿ-i: sālik-i tevsīʿ-i: T, B, S, İ.

(13) memālik olup eymān-ı peymān-ı pīşīn[5351] **[T-103a]** vaʿde-i ḫūbān-ı zamāne[5352] gibi ferāmūş olup[5353] ʿaḳd-ı ʿahd-ı (14) lāʿin[5354] sebeb-i fesḫ[5355] ve kitāb-ı ṣulḥ ḥadīṯ-i muḫālefet[5356] ile nesḫ olunduġı bāʿiṯ-i temşiyet-i umūr-ı[5357] (15) ser-kārān-ı[5358] erbāb-ı ṭuġyān olup ḥattā baʿżı Ekrād-ı Cānpolad ḫırmen-i ḥuḳūḳ-ı niʿam-ı pādişāh-ı[5359] (16) ʿālem-penāhı[5360] ʿavāṣıf-ı ʿiṣyān ile ber-bād idüp ḳadīmü'l-eyyāmdan ābā vü ecdādı rīze (17) -ḫ˘ār-ı ḫ˘ān-ı yaġmā-yı[5361] iḥsān-ı selāṭīn-i ʿadl-ı āyīn-i āl-i ʿOṯmān iken küfrān-ı niʿmet ile ḫubṯ-i cibillet[5362] (18) iẓhār eyleyüp bir ṭarīḳ[5363] ile Ḥalebü'ş-şehbāya istīlāya dest-res bulmaġla **[S-58a]**

mıṣrāʿ[5364]**:**

أنت علي وهذه حلب

Ente (19) ʿAliyyun ve haẕihi Ḥaleb[5365]

neṯr[5366]**:** mefhūmı üzre[5367] maġrūr-ı[5368] kāşāne-i dimāġı āşiyāne-i[5369] ṭuyūr-ı ġurūr olup (20) bī-zaḥmet-i ġars ol dıraḫt-ı pür-berg ü bārdan berḫūrdār ve bi-dūni'l-kefāe[5370] ol ʿarūs-ı (21) nāz-perver der-kenār olmaḳ ārzūsına düşmüşdi[5371].

şiʿr[5372]**:**

[5351] pīşīn: pīşīnī: İ.
[5352] zamāne: -İ.
[5353] olup: idüp: İ; olınup: S.
[5354] ʿahd-ı lāʿin: ʿahd-ı lāġer: H; ʿahdı lāʿin: İ.
[5355] fesḫ: feṯḥ: T, İ.
[5356] muḫālefet: muḫālif: B.
[5357] umūr-ı: umūr umūr-ı: İ.
[5358] kārān-ı: kenān-ı: İ.
[5359] pādişāh-ı: pāşāh?: T.
[5360] ʿālem-penāhı: ʿālem-penāh: H.
[5361] yaġmā-yı: naʿmā-yı yaġmāa-yı: İ.
[5362] ḫubṯ-i cibillet: cibilliyet: T; ḫubṯiyyet-i cibillet: S; ḫubṯ-i cibilleti: İ.
[5363] ṭarīḳ: ṭ-r-t-f?: S.
[5364] mıṣrāʿ: -İ, -S.
[5365] Sen Ali'sin ve (işte) bu da Halep'tir.
[5366] neṯr: -İ, -T, -B, -S.
[5367] üzre: ile: İ, S.
[5368] maġrūr-ı: maġrūr u: B, İ, T.
[5369] āşiyāne-i: āşiyāne: H.
[5370] kefāe: kefāet: B, İ.
[5371] düşmüşdi: düşmüş idi: B, S.
[5372] şiʿr: -İ.

تفانى الرجال على حبها

وما يحصلون على طائل

Tefānā[5373] er-ricālu ʿalā ḥubbihā

Vemā[5374] yaḥṣulūne (22) ʿalā ṭāilin[5375]

neşr[5376]: Ol[5377] Kürd-i pelīd ʿalā hāẕā ḳutile'l-Velīd[5378] maʿnāsından ġāfil olup sevdā-yı ḫām-ı (23) istiḳlāl ile[5379] cemʿ-i ricāl idüp

mıṣrāʿ[5380]:

هيهات تضرب في حديد بارد

Heyhāte teḍribu fī-ḥadīdin bārid[5381]

neşr[5382]: mefhūmı gūşvāre-i (24) gūş-ı Kürd-i nā-pāk-ı bī-idrāk olmaġın[5383] rezm-i sipāh-ı **[İ-69b]** ẓafer-penāha āheng içün gümān-i kīni kūşe-gīr-i bāzū-yı[5384] ceng eyleyüp **[H-143b]** (1) ilh.[5385]

[***]

[5373] tefānā: [şiirin aslında] teʿālā: H, İ, S; teʿāṭā: T; tefālā: B.
[5374] vemā:[şiirin aslında]; velā: H, T, B, S, İ.
[5375] İnsanlar onun (dünyanın) sevgisiyle kendilerini paralayıp yok oldular / (Ardı sıra) bir fayda elde edecek de değiller(di). (el-Mütenebbî)
[5376] neşr: -İ, -B, -T.
[5377] ol: ev: T, H, B; lev: İ.
[5378] Bundan dolayı öldürüldü Velid.
[5379] istiḳlāl ile: istiḳlālle: T; istiḳbāl ile: İ.
[5380] mıṣrāʿ: -İ.
[5381] Heyhat ki heyhat! Soğuk demir dövüyorsun. (Boşa kürek çekiyorsun.)
[5382] neşr: -İ, -T, -B.
[5383] olmaġın: olmamaġın: B, S.
[5384] bāzū-yı: bāzū vü: İ.
[5385] ilh: T.

3.2.59. [59. Mektup] (1) Merḥūm Ṭoḫtamış Giray Sulṭān'a Yazılmışdur[5386]

Ekber-i[5387] evlād-ı Cengiz-nejād[5388] Ġāzī[5389] Giray Ḫandur. ʿAyn-ı rıżā-yı peder mir'āt-ı mücellā-yı cebīnini meclā-yı[5390] (3) rüşd ü reşād[5391] ve ṣūret-nümā-yı ʿadl ü dād görmegin veliyy-i ʿahd-ı ḫanı idüp terk-i (4) şeşder-i fānī ve ʿazm-ı heşt behişt-i cāvidānī ḳılduḳda ḫan-zāde-i kühen töre-i[5392] (5) Cengiz Ḫaniyān üzre dest-nişān-ı dergāh-ı ḫilāfet-penāh olmaḳ ümīdiyle[5393] tenevvür-i (6) tażarruʿ ı pür-tāb ve tīr-i recāyı ṭaraf-ı hedef-i[5394] niyāza per-tāb eyleyüp maḳsim-i erzāḳ-ı ʿālemiyān (7) ve ḫūrşīd-i raḫşān gibi **[S-58b]** feyż-resān-ı ḫalḳ-ı cihān olan āsitān-ı salṭanat-āşīyān (8) cānibine ki melāẕ-ı selāṭīn-i ʿālem ve ṭavāfġāh-ı **[T-103b]** ümem-i āmāl ve āmāl-ı ümemdür pey-der-pey mühim-sāz (9) u maṣlaḥat-perdāz ḳāṣıdlar irsāl idüp lākin ṣebt-i ṣaḥīfe-i ẓuhūr olan tedbīr-i mensūḫ-ı (10) hükm-i fermān-revāyī-i[5395] dīvān taḳdīr olmaġın ol mültemise dest-rese imkān maʿ rıż-ı ḥuṣūlde[5396] (11) **[B-107a]** nümāyān olmayup ber-muḳteżā-yı resm-i ḳadīm-i selāṭīn-i ʿadl-ı āyīn-i **[İ-70a]** ʿOṣmānī Ġāzī Giray Ḫan birāderi (12) Selāmet Giray Sulṭān[5397] nāmzed-i mesned-ārā-yı serīr-i ḫanī ḳılınmaḳ[5398] maṣlaḥat-dīd-i re'y-i[5399] vükelā-yı[5400] sulṭānī (13) olup bu ḫaber ḥırmān-ı eṣer-i ṣūret-nümā-yı mir'āt-ı şuʿ ūr-ı Toḫtamış Giray olduḳda ol peyām-ı (14) miḥnet-encām ḳām-ı ümīdin talḫ u ġurre-i nevmīdin[5401] selḫ idüp vīrān-sāz-

---

[5386] Merḥūm Ṭoḫtamış Giray Sulṭān'a Yazılmışdur: [H nüshasında *Sulṭāna yazılmışdur* kelimelerinin üzeri çizilmiştir.]: Merḥūm Ṭoḫtamış Giray Ḫan: T; Ḳatl-i Ṭoḫtamış Giray Ḫan ve birādereş ʿİnāyet Giray Sulṭān: B; Ṭoḫtamış Giray Sulṭān: İ; Bu maḳāle-i pür-ʿiber ki beyāñ-ı bāzīçe-i ḳażā vü ḳaderdür āl-i Cengiz'iñ ser-firāzı olan Ġazi Giray Ḫan'ıñ ferzend-i büzürg-vārı vü mümtāzı Toḳtamış Giray Sulṭān'ın Muḥammed Giray ile güzār iden kār-zār-ı ʿacībesidür: S.

[5387] ekber-i: Ṭoḫtamış Giray Sulṭān ekber-i: S.

[5388] evlād-ı Cengiz-nejād: evlād-ı Giz-i ʿālī-nejād: T.

[5389] Ġāzī: -T.

[5390] mücellā-yı cebīnini meclā-yı: mücellā-yı cebīni: H, İ; mücellā-yı: B.

[5391] reşād: sedād: İ, S.

[5392] töre-i: nevāde-i: T.

[5393] ümidiyle: ümidi ile: İ, S.

[5394] hedef-i: -B; hedef-i icābet ü: İ.

[5395] revāyī-i: revā-yı: T, İ, S.

[5396] ḥuṣūlde: ḥuṣūlden: İ.

[5397] Sulṭān: Sulṭānı: S.

[5398] ḳılınmaḳ: ḳılmaḳ: S.

[5399] re'y-i: rāy-ı: S.

[5400] vükelā-yı: vükelā'-i: T.

[5401] nevmīdin: nevīdin?: B.

ı āsāyiş-i[5402] nā-üstüvār-ı (15) ṣabr u ḳarār olmaġla şuʿle-i āteş-i zebāne-keş gibi bir yerde ārām itmeyüp āḫir-i kār (16) re’y-i[5403] seferi maṭlaʿ-ı dīvān-ı aʿmāl idüp ṣevāb-dīd-i tedbīr-i iṣābet-peẕīr üzre müsāraʿat-ı (17) bisāṭ-būsī-i pīşgāh-ı ḫilāfet-penāh ser-levḥa-i kārnāme-i mühimmāt olmaḳ ḳarār-dāde-i ḫāṭır-ı (18) ḫan-zāde olup sefer-i berr ü baḥr[5404] sencīde-i re’y-i[5405] rāciḥ-nümāy[5406] olduḳda hengām-ı sermāda güẕār-ı (19) deryāda iḥtimāl-ı keder[5407] ve tebādür-i selāmet-i sefer-i berr beyninde olan nisbet[5408] muḳteżāsı üzre (20) kār-fermā-yı ḥazm-ı cānib-i ḫuşkīde[5409] cezm ü[5410] ʿazm eyledi.

şiʿr:

إذا لم يكن عون من الله للفتى
فأول ما يجنى عليه اجتهاده

İẕā lem-yekun ʿavnun minallāhi li'l-fetā (21)
Fe-evvelu mā yecnī ʿaleyhi ictihāduhu[5411]

beyt:

چو تیره شود مرد را روزگار
همه آن کند کش نیاید به کار

Çū tīre şeved merd-rā rūzigār **[S-59a]**
Heme ān kuned kiş[5412] (22) ne-yāyed be-kār[5413]

neşr[5414]: mefhūmı revzene-i ẓuhūrdan yüz **[İ-70b]** göstermişdür[5415].

beyt:

کسی ارادهٔ جولان عافیت ننمود
که زخم تیر بلا پای در رکاب نخورد

[5402] āsāyiş-i: esās-ı: T, B, S.
[5403] re’y-i: rāy-ı: T, İ, S.
[5404] berr ü baḥr: baḥr ü berr: B, İ, S.
[5405] re’y-i: rāy-ı: T, S.
[5406] nümāy: -S.
[5407] keder: k-z-r?: İ.
[5408] nisbet: nisbet?: H.
[5409] ḫuşkīde: ḫuşkīden: T; ḫuşkden: S.
[5410] ü: -S.
[5411] Eğer *bir kişiye* Allah'ın yardımı olmazsa yaver / Kendisine karşı ilk cinâyeti kendi ictihâdı işler. (Ali bin Ebî Talib)
[5412] kiş: kes: H.
[5413] Kararacak olursa eğer bir adamın bahtı / Bir işe yaramaz olur artık her yaptığı. (Firdevsî)
[5414] neşr: -İ, -T, -B.
[5415] göstermişdür: göstermişdi: B.

Kesī irāde-i (23) cevelān-ı ʿāfiyet ne-numūd[5416]

Ki zaḫm-ı tīr-i belā pāy der-rikāb ne-ḫūrd[5417]

neṣr[5418]: Birāderi ʿİnāyet (24) Giray Sulṭān ile hem-rāh u hem-ʿinān olup celed ü çābük-süvār[5419] bir niçe Tatar daḫı (25) sāye-ṣıfat yanına düşüp

beyt:

کجا روم که بغیر از درت پناه ندارم

جز آستانهٔ لطفت گریزگاه ندارم

Kucā revem ki bi-ġayr ez-deret[5420] penāh ne-dārem

[H-144a] (1) Cuz āsitāne-i luṭfet gurīzgāh ne-dārem[5421]

neṣr[5422]: mefhūmını[5423] düstūru'l-ʿamel idüp[5424] mihr ü māh (2) -ṣıfat rūz u[5425] şeb ḳaṭʿ-ı menāzil ve ṭayy-ı merāḥil idüp[5426] ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı **[T-104a]** emel gibi (3) boynu[5427] uzaḳ yollara[5428] düşdiler.

mıṣrāʿ[5429]:

چون عشق حرم باشد سهلست بیابانها

Çūn ʿışk-ı Ḥarem bāşed sehlest biyābānhā[5430] (4)

neṣr[5431]: Seḥāb-ı nev-bahār u seyl-āb-ı kūhsār gibi şitāb ile gelürken eṣnā-yı[5432] ṭarīḳde taʿb-ı (5) rāhdan[5433] istirāḥat içün bir cūybār kenārına bārān-ı raḥmet-āsā nüzūl idüp ṭā'ife-

---

[5416] ne-numūd: ne-temūd?: T.

[5417] Kimse cevelān-ı afiyet iradesi gö(ste)remedi / Ki bela okunun yarası ayağını üzengiye götürmedi.

[5418] neṣr: -İ, -T, -B.

[5419] çābük-süvār: çāpük-süvār: H, B, İ.

[5420] bi-ġayr ez-deret: be-cuz dergehet: [şiirin aslında]

[5421] Nereye gideyim ki kapından gayrı bir sığınağım yok / Lütfunun eşiğinden gayrı bir sığınağım yok.

[5422] neṣr: -İ, -T, -B.

[5423] mefhūmını: mefhūmın: S, İ, B; mefhūmı: H.

[5424] idüp: ḳılup: B, S.

[5425] u: -T.

[5426] idüp: eyleyüp: B, İ, S.

[5427] boynu: boynı: B, S.

[5428] yollara: yollarda: T; yola: S.

[5429] mıṣrāʿ: -T.

[5430] [Gönülde] aşk-ı Harem oldukta çöller[i aşmak insana] kolay gelir.

[5431] neṣr: -İ, -T, -B, -S.

[5432] eṣnā-yı: eṣnā'-ı: T, B.

[5433] taʿb-ı rāhdan: taʿb iden: S.

i[5434] (6) Tatar şīme-i ḳadīmeleri[5435] üzre sütūr u bār-gīrlerin[5436] ser-dāde-i cānib-i çerāgāh eyleyüp (7) ol cemʿ-i perākende-dil içinde pey-i pür-kerde[5437] ve ser-menzil-i iḥtiyāṭa[5438] reh-bürde bir ādam bulunmaz (8) ki çeşm-i ḥazm u intibāh ile aḥvāl-ı[5439] eṭrāf u cevānibe nigāh idüp āşinā vü bīgāne[5440] (9) ḳurb u buʿdından[5441] āgāh ola. **[İ-71a]**

beyt[5442]**:**

بر مهر چرخ و عشوهٔ او اعتماد نیست
ای وای بر کسی که شد ایمن ز مکروی

Ber-mihr-i çerḫ u ʿişve-i[5443] ū iʿtimād nīst (10)
Ey vāy ber-kesī[5444] ki şud iymen zı-mekr-i vey [5445/5446]

neşr[5447]: Ġubār-ı ġaflet ü ġurūr dīde-i teng-idrākların (11) kör eyleyüp henūz ḥużūr-ı ḳalb ile **[B-107b]** sāḥat-ı rāḥatda ser-nihāde-i bāliş-i āsāyiş olmadın (12) ḫayāl-bāz-ı felek bir ṣūret-i ġarīb iẓhār itmişdür. Ve nerrād-ı rūzigār bir özge zār (13) atmışdur ki ol güne naḳş-ı ġarīb hergiz meclā-yı ḫayālde **[S-59b]** cilveger olmaz ve ol maḳūle (14) şekl-i ʿacīb her āyīne mir'āt-ı vehmde ṣūret bulmaz[5448].

beyt[5449]**:**

تعبیه ها بین که روزگار برآرد
تا ز دل بیدلی دمار برآرد

[5434] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: S.
[5435] ḳadīmeleri: ḳadīmleri: İ.
[5436] bār-gīrlerin: bārgīlerin?: İ, S.
[5437] pey-i pür-kerde: pey-bürde: B; pey-i ber-kerde?: T, S.
[5438] iḥtiyāṭa: iḥtiyāṭ-ı: H.
[5439] aḥvāl-ı: -S.
[5440] bīgāne: bīgāne-i: İ.
[5441] buʿdından: buʿdın: İ.
[5442] beyt: -S.
[5443] ʿişve-i: şive-i: [şiirin aslında]
[5444] kesī: keşī?: T.
[5445] zı-mekr-i vey: [şiirin aslında]: zı-mekr-i ū: H, B, S, İ; rı-mekr-i ū?: T.
[5446] Devranın ne mihrine ne işvesine itimad olur / Eyvahlar o kimseye ki onun tuzağından emin olur!
[5447] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5448] bulmaz: baḳılmaz: İ.
[5449] beyt: -S.

Taʿbiyehā[5450] bīn ki rūzigār (15) ber-āred

Tā[5451] zı-dil[5452] bī-dīlī demār ber-āred[5453]

neşr[5454]: İcmāl-ı aḥvāl budur ki Muḥammed Giray ki dūdmān-ı (16) Cengīz Ḫanīdendür[5455] cezā-yı sezā-yı ʿamel-i[5456] nā-ṣevābı içün āsitāne-i saʿādetde niçe zamān (17) esīr-i bend ü[5457] zindān olup[5458] ʿāḳıbet tevfīḳ-i Bārī meded-kārī[5459] ḳılup[5460] dest-yārī-i[5461] (18) ʿināyet-i şehriyārī ile evrāḳ-ı perīşān-ı cerāyid-i cerāyimi ber-bād-dāde-i nesāyim-i ʿāfv-ı (19) şehin-şāhī olup Selāmet Giray Ḫan cānibine ruḫṣat-yāfte-i ʿaẕīmet olduḳda (20) bir niçe Tatar-ı eşrār-ı fitne-sāz ile[5462] türk-tāz[5463] idüp bād-ı vezān gibi[5464] kūh u beyābān geçüp (21) giderken ittifāḳan menzilgāh-ı ḫan-zāde ḥavālīsinde istirāḥat u ārāma bir maḳāma (22) nüzūl idüp **[İ-71b]** nā-gāh Toḫtamış **[T-104b]** aḥvālinden āgāh olduḳda dūd-i kīne-cūy[5465] revzen-i (23) şimāḫdan kāḫ-ı dimāġa yol bulup nihān-ḫāne-i żamīrinde niçe zamān ġunūde olan (24) kīne-i dīrīne çeşm-i baḫt-ı nādān gibi ḫ ̆ābdan bīdār olup lāsiyyemā ol cemʿ-i[5466] (25) perīşānıñ esbān-ı ṣaḥrā-neverdleri[5467] ṭaraf-ı çerāgāha ser-dāde ve süvārān-ı meydān-ı **[H-144b]** (1) neberdleri[5468] meyān-ı naṭʿ-ı maʿrekede piyāde olduġı ḫod silsile-cünbān-ı cesāret-i kīne[5469] (2) -ḫ ̆āhī olıcaḳ.

mıṣrāʿ:

بیا ای بخت کاری کن که ما را کار پیدا شد

[5450] taʿbiyehā: taʿbiyehāy: H, T.
[5451] tā: nā: İ.
[5452] dil: dilī: S.
[5453] Tabiyeleri gör ki devran onları yükseltir / Öyle ki gönülden gönülsüzce zarar-ziyan vukua gelir.
[5454] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5455] ḫanīdendür: ḫandendür: İ.
[5456] ʿamel-i: ʿamāl-i: İ.
[5457] ü: -H.
[5458] olup: -B.
[5459] esīr-i bend... meded-kārī: -İ.
[5460] ḳılup: ḳalup: İ.
[5461] dest-yārī-i: dest-yāri-yi: T.
[5462] sāz ile: sāzile: T.
[5463] türk-tāz: türk ü tāz: B, T.
[5464] gibi: nevbahārān gibi: İ.
[5465] cūy: cūyi: B, İ, S.
[5466] cemʿ-i: -İ.
[5467] neverdleri: neverdi: İ.
[5468] neberdleri: p-r-d-l-l-r-y?: İ.
[5469] kīne: kīne-i: H.

Biyā ey baḫt kārī[5470] kun ki mā-rā kār peydā şud[5471]

neşr[5472]: diyüp ol ṭā'ife-i[5473] (3) fitne-engīz menzilgāhlarından[5474] gird-i bād-āsā sebük-ḫīz olup evvel meşġūl-ı çerā olan (4) esbān-ı tāzī-i[5475] berḳ-tāzī[5476] ḍarb-ı tāziyāne ile **[S-60a]** aṣḥābından ibʿād içün ādamlar taʿyīn (5) idüp kemīn-i kīnden mānend-i bebr ve miṣāl-ı ebr zırh-pūş u seyl-ḫurūş

beyt:

بکین خواهی میانرا تنگ بسته

ولی چون سنگرا در جنگ بسته

Be-kīn (6) ḫāhī meyān-rā teng beste

Velī[5477] çūn seng-rā der[5478]-ceng[5479] beste[5480]

neşr[5481]: Gürūh-ı düşmen-i (7) kīne-ḫᵛāh seḥāb-ı ʿaẕāb-āsā pīrāmen-i dāmen-i[5482] meydānı ḳarārgāh eyleyüp belā-yı nāgehānī[5483] (8) gibi ẓāhir olduḳda ḫan-zādeniñ niçe zamān ḫᵛān-ı iḥsānından nevāle-bend ve[5484] niʿmet-i[5485] (9) bī-pāyānından behremend olup sofra-i seferī gibi ḥalḳa-be-gūş-i ḫidmeti ve perverde-i[5486] niʿmeti (10) olanlar[5487] ki **[İ-72a]**

mıṣrāʿ[5488]:

لمثلها كنت احسيك الحسا

[5470] kārī: yārī: T.

[5471] [Beytin aslından ilk mısrası ile birlikte: Şeb-i hicran ulaştı ve ortaya epeyce bir mihnet çıktı /] Gel ey baht, bir iş işle ki bize iş çıktı. (Hilâlî Çağatayî)

[5472] neşr: -İ, -T, -B.

[5473] ṭā'ife-i: ṭāyife-i: S.

[5474] menzilgāhlarından: menzilgāhlarında: İ, B; menzil-i menzilgāhlarından: H.

[5475] tāzī-i: tāzi-yi: T, H, İ .

[5476] tāzī: tāzi-yi: B.

[5477] velī: dilī: T, İ, S.

[5478] der: ber: İ.

[5479] der-ceng: çeng?: B.

[5480] Kin beslemek/öç istemekte meydanı daraltır / Ama savaşa geldi mi taş misali bağlıdır.

[5481] neşr: -İ, -T, -B, -S.

[5482] dāmen-i: -B.

[5483] nāgehānī: nāgehān: İ.

[5484] ve: -H.

[5485] niʿmet-i: niʿmet-i: H, B..

[5486] perverde-i: perverde: H, T,

[5487] olanlar: -T; olanlara: İ.

[5488] mıṣrāʿ: -T, -İ.

Li-miṣlihā[5489] kuntu uḥassīke/uḥassiki[5490] el-ḥusā/el-ḥasā[5491/5492]

neṣr[5493]: ḫiṭābına sezāvār idiler[5494] ve ṣubḥ-i ṣānī (11) gibi ṣadāḳatdan dem urup ḳuṭb-ı āsumānī gibi merkez-i vefāda[5495] ṣebāt-i ḳadem[5496] daʿ vāsın (12) idenler[5497] perīşān-kerde-i bād-ı vezān olan evrāḳ-ı ḫazān-āsā perīşān oldılar.

mışrāʿ[5498]**:**

أكلتم تمري وعصيتم أمري

Ekeltum (13) temrī ve ʿaṣeytum emrī[5499/5500]

[B-108a] Her çend ki[5501] Toḫtamış Giray ümīd-i meded-kārī-i[5502] niʿmet-i perverdegān-ı (14) devlet-ḫ͟ʷāh ile eṭrāf-ı ḥarbgāha[5503] nigāh idüp[5504]

mışrāʿ:

کس به میدان درنمی آید سواران را چه شد

Kes be-meydān der-ne-mī-āyed sevārān-rā (15) çı şud[5505]

neṣr[5506]: maẓmūnı ile zemzeme-sāz olup gülgūn-ı naẓīr-i[5507] berḳ-i tāzi meyān-ı meydānda (16) muṭlaḳu'l-ʿinān ḳaldı. **[T-105a]** Ol ḳavm-i bī-vefā-yı ġaddārı berg-i ḫazān[5508]-dīde-i eşcār gibi tār u (17) mār görüb deryā-yı gīr ü dārdan ḫas u ḫāşāk-ṣıfat herbiri kenār özleyüp (18)

[5489] li-miṣlihā: li-miṣlike: B.
[5490] uḥassīke: uceşşike?: İ, S, B, S.
[5491] ḥusā: huşā?: H, S; cuşā?: B, İ.
[5492] Böyle *günler* için içiriyordum o çorbayı sana.
[5493] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[5494] idiler: eylediler: İ; oldılar: S.
[5495] vefāda: veġāda?: B.
[5496] ṣebāt-i ḳadem: ṣābit-ḳadem: H, İ.
[5497] idenler: idiler: İ.
[5498] mışrāʿ: -T, -İ.
[5499] Ekeltum....emrī: -S.
[5500] Hurmamı yediniz, emrime isyan ettiniz.
[5501] ki: -İ.
[5502] meded-kārī-i: meded-kāri-yi: H, İ.
[5503] ḥarbgāha: ḫarbgāha: T.
[5504] idüp: itse: B.
[5505] Kimse meydana inmiyor, süvarilere ne oldu! (Hâfız)
[5506] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[5507] naẓīr-i: naẓar-ı: S, T, İ, B.
[5508] ḫazān: ḥazān: B.

mıṣrāʿ[5509]**:**

ما أهون الحرب على النظارة

Mā ehvene'l-ḥarbi ʿale'n-neẕẓāreti[5510/5511]

neşr[5512]: mefhūmı üzre[5513] ʿamel eyleyüp mülāḥaẓa-i dest-bürd-i[5514] (19) peykār u ceng beydā-yı nā-peydā[5515]-kerān-ı meydānı[5516] ḥalḳa-i zırh-āsā dīdelerine teng idüp **[S-60b]** ol (20) varṭa-i hevlnāk ve maʿrıż-ı helākda terkeş-i zer-keşinden ġayrı yanan begler[5517] bulunmayup meyān-ı (21) meydān-ı kār-zārda ḫūrşīd-i yeke-süvār gibi tek ü tenhā ve yār u yāverden cüdā ḳalduġı (22) muḳarrer [**İ-72b**] olıcaḳ.

beyt:

فریاد رسی نیست در این وقعه ما را

آیا فلک از پرده چه بیرون آرد

Feryād-resī nīst der-īn vāḳıʿa mā-rā

Āyā felek ez-perde (23) çı bīrūn āred[5518/5519]

neşr[5520]**:** diyüp tīr-i pertāb-kerde gibi yerinden[5521] atılup pīl-i demān-sermest (24) gibi[5522] kūhı kāhe ve tīġ-i zehr-āb-dādeyi berg ü[5523] giyāhe ṣaymayup cüst[5524] ü çālāk (25) bī-vehm ü bī[5525]-bāk semend-i sebük-ʿinān-ı berḳ-şitābı girān-rikāb eyleyüp ol ceng-cū-yı[5526] **[H-145a]** (1) rezm-ḫˇāh-ı ḫāne-i zīni cilvegāh eyledi.

beyt[5527]:

[5509] mıṣrāʿ: -İ, -S.
[5510] en-neẕẓāreti: en-nüẕẓāri: T, B, S.
[5511] Savaş, izleyen(ler) için ne kolaydır!
[5512] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5513] üzre: ile: B, İ, S.
[5514] bürd-i: bürd ü: S.
[5515] peydā: beydā: H.
[5516] meydānı: -H.
[5517] begler: ~~bekleyüp~~/begler: T.
[5518] āred: ne-yāred: S.
[5519] Bu vakıada feryadımıza yetişecek kimse yok / Acep felek perde arkasından ne çıkarır (bilinmez).
[5520] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5521] yerinden: yerden: İ.
[5522] gibi: sān: İ.
[5523] ü: -S, -B, -İ.
[5524] cüst: çüst?: İ.
[5525] bī: -H, -İ.
[5526] cū-yı: cūy u: B, S.
[5527] beyt: naẓm: B.

سالها لعب نماید فلك چوگانی

تا چنین شاهسواری سوی میدان آرد

Sālhā laʿb numāyed felek çevgānī[5528] (2)

Tā çunīn şāhsuvārī sūy-i meydān āred[5529]

neşr[5530]: Dıraḫt-ı bīḫ-saḫt gibi pāy ber-cāy ve mānend-i (3) ʿalem maḳāmında ṣābit-ḳadem olıcaḳ cemʿ-i perīşān-ı aʿdā eṭrāfını[5531] mınṭıḳatu'l-burūc-āsā (4) ḳuşadup ḫan-zāde meyān-ı hālede māh-ı çār-deh-i şebe[5532] gibi ḳarār eyleyüp güya ki ṣayyād-ı (5) merg-i ḫūn-āşām ol şehbāz-ı kebk-i ḫırām[5533] ṣaydı[5534] içün ḫalḳa-i[5535] dīde-i aʿdādan tertīb-i (6) dām idüp gürūh-ı ḫaşm[5536]-ı cān-sitān ḫār-best-i[5537] pīrāmen-i gülistān gibi eṭrāfın alup her cānibden (7) mürġān-ı ḫadeng āġāz-ı pervāz idicek[5538] Toḫtamış Giray fenn-i ḳabżada pehlevān-ı ʿālem ve kemāndārān-ı (8) zūr-āver ḳatında ser-āmed ü müsellem olmaġın Rüstem-i dāsitān gibi[5539] kār-fermā-yı tīr u kemān olup (9) ḫām-ebrū-yı cān-sitān-ı kemāndan **[T-105b] [İ-73a]** çeşm-dāşt-ı küşād-kār-ı girih-beste-i[5540] ceng eylemegin ḫayl-i (10) düşmen-i nā-bekārıñ **[S-61a]** pīş-āhengleriñ[5541] āmācgāh-ı tīr-i ḫadeng eyledi.

beyt:

خدنگ تو در سینه زان سان نشست

که سوفار بر جای پیکان نشست

Ḫadeng-i tū der-sīne (11) zān sān nişest

Ki sūfār ber cāy-i peykān nişest[5542]

neşr[5543]: Bu ceng ü peykār ve bu (12) kār-zār eṣnāsında

[5528] çevgānī: cevelānī?: S.
[5529] Yıllar oyun gösterir, felek çevganlık / İşte böyle çıkar meydana şahsüvarlık.
[5530] neşr: -İ, -T, -B, -S.
[5531] eṭrāfını: eṭrāfı: İ.
[5532] çār-deh-i şebe: şeb-i çār-deh-i: İ.
[5533] ḫırām: ḫırāmı: S.
[5534] ṣaydı: ṣayd: S.
[5535] ḫalḳa-i: ḫalḳa-i: İ.
[5536] ḫaşm: -S.
[5537] best-i: püşt-i: H; y-s-t?: İ.
[5538] her cānibden… pervāz idicek: -İ.
[5539] gibi: ṣıfat: S.
[5540] girih-beste-i: girih-beste: B, H.
[5541] āhengleriñ: āhenglerin: İ, H, S.
[5542] Okun senin sine üzre öyle bir oturdu ki / Ok gezi peykanın yerine oturdu.
[5543] neşr: -İ, -T, -B, -S.

mıṣrāʿ[5544]**:**

و سهم الرزايا بالنفائس مولع

Ve sehmu'r-rezāyā[5545] bi'n-nefāisi mūliʿ u[5546]

neṣr[5547]**:** mefhūmı üzre berīd[5548]-i baḫt-ı (13) nā-civān-merd-i[5549] herze-kār elinden[5550] bir tīr-kārı irişüp ol bālā-yı dil-ārāda meyān-ı cānda (14) elif gibi ḳarār **[B-108b]** idüp peykān-ı zehr-āb-dāde-i zırh-güẕārı āteş-endāz-ı ḫırmen-i ḥayāt (15) olup bī-iḫtiyār semend-i ṣabā-reftār ile[5551] āverdgāha[5552] ḳarīb olan cūy-bāra cān atup[5553] (16) zaḫm-ı ḫūniñ ve nefes-i vāpesīn ile ol cūy-bārdan güẕār eyleyüp semend-i germ-ʿ inān-ı ḥayātdan (17) üftāde ve sāye-i serv-ṣıfat ḫāk-ı siyāha rū-nihāde olup leb-i cūyda teşne (18) -cān u tefsīde-zebān[5554] çeşmesār-ı ḥayātdan el yudı ve sāye-i[5555] serv-āsā (19) ḫāke düşüp berg-i gül-i ḫazān-dīde gibi yüz yere ḳodı.

şiʿ r[5556]**:**

نؤمل آمالا ونرجو سلامة

فتدركنا آجالنا فنموت

Nū'milu āmālen ve nercū[5557] selāmeten (20)

Fe[5558]-tudrikunā ācāluna fe[5559]-nemūtu[5560]

[5544] mıṣrāʿ: -S.
[5545] rezāyā: rezā: İ.
[5546] Felaket okları gözde olanlara tutkundur.
[5547] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[5548] berīd: berīd?: S, T, İ.
[5549] nā-civān-merd-i: nā-ḫ-v-a-n-m-r-d?: H.
[5550] elinden: elden: T.
[5551] reftār ile: reftārile: T.
[5552] āverdgāha: āverdigāha: T; neberdgāha: B; nāvergāha: S.
[5553] atup: alup: T.
[5554] tefsīde-zebān: tefsīde-zebān taġīd-lebān?: H, tefsīde-lebān: T.
[5555] teşne-cān... ve sāye-i: -S.
[5556] şiʿ r: -S; ʿ Arabī: T.
[5557] nercū: nerḫū?: İ.
[5558] fe: ve: İ, S, B.
[5559] fe: ve: İ.
[5560] Birtakım emeller besler, selamet dileriz; ecelimiz yetişir de ölür gideriz.

neṣr[5561]: ʿArṣagāh-ı dünyāda bāzār-ı kārzār ṭuraldan bu resme (21) zebūn-küşligi zırh-ı hezār[5562]-dīde **[İ-73b]** görmemişdür[5563] ve bu gūne ḫūn-ı nā-ḥaḳ ḫaberi gūş-zed-i siper (22) olmamışdur. Ol nihāl-ı tāze-res-i bāġ-ı şebāb zaḫm-ı ḫūn-pāş-ı cān-ḫırāşından revān (23) olan[5564] ḫūn-ābdan boyunca ḳana boyanup ḥalḳa-i zırh[5565]-ı ḫūn-alūd[5566] ile naḫl-ı bahār-kerde-i erġuvāna dönüb (24) ḥayf u[5567] ṣad ḥayf ki ol ʿiẓār[5568] rengīn-sāde mānend[5569]-i gül-berg-i[5570] gül-āb-dāde-i pejmürde[5571] ve ol (25) rūḥ-ı muṣavver olan cism-i pāk tünd-bād-ı ecel ile **[S-61b]** şemʿ-i seḥerī gibi mürde olup erġuvān **[H-145b]** (1) -zār-ı ruḫsārı ṣarṣar-ı berg-rīz[5572]-i merg ile ḫazān[5573]-resīde vü nergis-i şehlā-yı bīdārı[5574] çeşm-i (2) zaḫm-ı zamāneden ḫˇāb-ı ecel-dīde olup[5575]

beyt: [T-106a]

تنی زان سان که می بودش زگل تنگ
میان خار و خارا کشت گل رنگ

Tenī zān sān ki mī-būdeş zı-gul teng[5576]
Meyān-ı ḫār u (3) ḫārā geşt gul-reng[5577]

neṣr[5578]**:** küşte[5579]-i tīr-i helāk ve āġuşte-i ḫūn u[5580] ḫāk oldı.

rubāʿī[5581]: (4)

[5561] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[5562] hezār: ṣad hezār: B, S.
[5563] görmemişdür: görmemişdi: H, İ.
[5564] olan: -H.
[5565] zırh: zidih?: T.
[5566] ḫūn-alūd: ḫūn-alū?: T; ḫūn ḫūn-alūd: B.
[5567] u: -B.
[5568] ʿiẓār: ġidār?: H, T, B.
[5569] mānend: mānende: T.
[5570] gül-berg-i: gül-berg gül-berg-i: T.
[5571] pejmürde: pezmürde?: T.
[5572] rīz: zīz?: H.
[5573] ḫazān: ḥazān: H.
[5574] bīdārı: bī-dādı: B, H.
[5575] dīde olup: dīde: H, T, İ, B.
[5576] teng: neng?: İ, S.
[5577] Gülden daha narin olan bir can / Diken(ler)le taş(lar) arasında gül rengine/al kanlara boyandı.
[5578] neṣr: -İ, -T, -B.
[5579] küşte: ser-küşte: S.
[5580] u: -H.
[5581] rubāʿī: beyt: B.

چشمم ز رگ ابر فزون می‌گرید
بگشا چشمی ببین که چون می‌گرید
بر خاك مذلت به چه خواری خفتی
بر بی کسی تو سنگ خون می‌گرید

Çeşmem zı-reg-i[5582] ebr füzūn mī-giryed
Bı-guşā çeşmī[5583] bı-bīn ki çun mī-giryed
Ber ḫāk-ı meẕellet[5584] be çı ḫ̆ārī (5) ḫuftī
Ber bī-kesi-yi tū seng ḫūn[5585] mī-giryed[5586]

neşr[5587]: Ṣad hezār ʿizz ü nāz ve gül gibi (6) berg ü[5588] sāz ile çār-bāliş-nişīn-i evreng-i cāh u celāl ve ziynet-efzā-yı destgāh[5589]-ı (7) devlet ü[5590] iḳbāl olup küleh-kūşe-i **[İ-74a]** ʿizz u cāhı hilāl-ı āsumāne[5591] sāye-küster ve tāc-ı iftiḫār (8) u ibtihācı iklīl[5592]-i semāya[5593] hem-ser olan nāz-perver-i ḫāndān-ı Cengīz Ḫaniyye ki gird[5594]-i bāliş-i zer[5595]-kār[5596]-ı ḫūrşīd (9) ü māh-ı kemteri tekyegāh idi dest-i teṭāvūl-i eyyām cāme-ḫ̆āb-ı zer-baft ve bāliş-i āgende-per (10) yerine ḫār u ḫāreden[5597] tertīb-i[5598] bālīn ü pister eyleyüp seng ü ḫāk ve ḫas u[5599] ḫāşākdan (11) tehiyye-i[5600] ḫ̆ābgāh eyledi.

mıṣrāʿ:

تفو باد بر چرخ گردون تفو

[5582] reg-i: deg-i?: T.
[5583] bı-guşā çeşmī: çeşmī bı-guşāy: [şiirin aslında]
[5584] meẕellet: ġarībī: [şiirin aslında]
[5585] ḫūn: çūn: B.
[5586] Gözlerim bulut sağanağından füzun ağlar / Aç gözlerini de bak gör nice ağlar / (Mezellet ile) gurbet toprağında ne horlukla uyudun? / Kimsesizliğine senin, taş (bile) kan ağlar. (Sadık Ordubadî)
[5587] neşr: -İ, -T, -B.
[5588] ü: -H, -B.
[5589] destgāh: dūstgāh: T.
[5590] devlet ü: -S.
[5591] hilāl-i āsumāne: hilāl-i āsumān: H; hilāl-āsā: B.
[5592] iklīl-i: e-k-l?: S.
[5593] semāya: sehāya: S.
[5594] gird: girde: B.
[5595] zer: zū?: T.
[5596] kār: nigār: İ.
[5597] ḫāreden: ḫārādan: İ.
[5598] tertīb-i: tertību: T.
[5599] u: -B.
[5600] tehiyye-i: tehniye-i? T.

Tufū bād ber-çerḫ[5601]-i gerdūn[5602] tufū[5603]

neṣr[5604]: Ruḫsār-ı tāb-dār-ı āteşīni henūz[5605] (12) dūd-ḫīz-i ḫaṭṭ-ı ʿanberī olmayup ve pīrāmen-i gülistān-ı[5606] ʿiẕārı[5607] benefşe-zār ile ārāyiş[5608] (13) bulmayup hadāṣet-i sinn ü sāl ve müsāʿade-i devlet ü iḳbāl īḳtiżāsıyla **[B-109a]** firībgāh-ı (14) dünyānıñ reng ü āline ve şuʿbede-bāz-ı rūzigārıñ dürlü dürlü ḫāline[5609] aldanup (15) ārzū[5610]-ḫāne-i ḳalbī niçe[5611] emānī **[S-62a]** vü āmāl ile māl-ā-māl[5612] olup ne[5613] devriñ renc-i[5614] ḫumārından bīmār (16) ve ne cām-ı sürūrıñ inkisārından ḫaberdār[5615] ne dest-i ġam dāmen-i ṣoḥbetine irmiş[5616] ve ne dīde-i (17) elem pīramen-i ʿişretin[5617] görmüş[5618].

beyt:

نه از زمانه جفا و نه از سپهر ملال

امید حاصل و جام مراد مالامال

Ne ez-zemāne cefā vu ne ez-sipihr melāl

Umīd ḥāṣıl (18) u cam-ı murād māl-ā-māl[5619]

neṣr[5620]: mefhūmı ḥaseb-i ḥāl[5621] iken **[İ-74b]** kişţzār ricāsı sūḫte-i semūm-ı[5622] ḫuşk-sāl-ı (19) ḫırmān olup ḥāṣılı ḫār-ı ḫasār[5623] ve naḫl-ı ümīdi bīḫ-kende-i ṣarṣār-ı idbār oldı.

[5601] çerḫ: devr: İ; rūy: S.
[5602] gerdūn: gerden: S.
[5603] Tüh olsun devranın çarkına tüh olsun!
[5604] neṣr: -İ, -T, -B.
[5605] henūz: henū?: T.
[5606] gülistān-ı: -S.
[5607] ʿiẕārı: ġidārı?: T, S.
[5608] ārāyiş: a-r-a-t-ş?: H.
[5609] ḫāline: ḫayāline: T, B, İ, S.
[5610] ārzū: ārzū vü: T.
[5611] niçe: niçe?: İ.
[5612] māl-ā-māl: pāy-māl: İ.
[5613] ne: te?: H.
[5614] renc-i: renc ü: H.
[5615] ḫaberdār: ḫaberār?: T.
[5616] irmiş: irişmiş: İ.
[5617] ʿişretin: ʿişretini: İ, S.
[5618] görmüş: görmüş muḥaṣṣal-ı kelām: S.
[5619] Ne zamaneden cefa (var artık) ve ne de bahttan melâl / Ümid hasıl (olmuş bir hâlde) ve murât kadehi malamal.
[5620] neṣr: -İ, -T, -B, -S.
[5621] ḫāl: ḫālī: T.
[5622] sūḫte-i semūm-ı: semūm-zede-i: İ.
[5623] ḫār-ı ḫasār: ḫār ḫār: İ.

şiʿr:

إن الفجيعة بالـرياض ذوابـلا

لأجل مـنـهـا بـالـرياض نـواضـرا

İnne'l (20) -fecīʿate bi'r-riyāżi ẕevābilā[5624]

Le-ecellu minhā bi'r-riyāḍi nevāḍirā [5625/5626]

beyt[5627]: **[T-106b]**

دريغ ساغر عمرش كه در زمان شباب

شكست يافت به ناگه ز سنگ بد گهران

Dirigˌ sāġar-i (21) ʿumreş ki der-zemān-ı şebāb[5628]

Şikest yāft be nāgeh[5629] zı-seng-i bed-guherān[5630]

neşr[5631]: Birāderi (22) ʿİnāyet Giray sefer-i āḫirinde[5632] daḫı hem-rāh olup câme-i cismi ḳabā-yı gül gibi çāk çāk (23) ve kāḫ-ı vücūdı zīr ü zeber-kerde-i[5633] tīşe-i[5634] merg olmaġla tūde-i ḫāk[5635] oldı. Misāfir-ḫāne-i ʿālemde (24) müddet-i müsāferetleri tamām ve meclis-i pür-berg ü sāz-ı ḥayātda neyşeker-i[5636] ʿömrden şehd-kām (25) olmadın ḳadem-ber-ḳadem rū-be-rāh-ı beyābān-ı ʿadem ḳılup[5637] nā-kām u nā-murād ʿālem-i fāniye **[H-146a]** (1) ḫayr-bād[5638] itdiler.

beyt:

فردوس برين مقامشان باد

كوثر رشحى ز جامشان باد

[5624] ẕevābilā: nevāḍirā: [şiirin aslında]

[5625] nevāḍirā: ẕevābilā:[şiirin aslında]

[5626] Facianın bahçedeki solmuş/solmaya yüz tutmuş hali / Onun bahçedeki revnak halinden daha değerlidir. [Şiirin aslına göre anlam: Facianın bahçedeki revnak hali / Onun bahçedeki solgun halinden daha değerlidir.] (Ebû Temmâm)

[5627] beyt: -S.

[5628] şebāb: şitāb: B.

[5629] be nāgeh: ne bāki: B.

[5630] Ne acıdır ki ömrünün kadehi, gençlik deminde / Mayası bozukların taşıyla ansızın kırılıverdi.

[5631] neşr: -İ, -T, -B, -S.

[5632] āḫirinde: āḫiretde: T, B.

[5633] zīr ü zeber-kerde-i: zeber-kerde-i: T; zīr-i z-y-r? kerde-i: H.

[5634] tīşe-i: -H.

[5635] ḫāk: ḥāk: T; ḫāk-ı helāk: İ.

[5636] neyşeker-i: t-y-ş-k-r?: T.

[5637] ḳılup: olup: T.

[5638] bād: yād: İ.

Firdevs-i[5639] berīn muḳām(e)şān bād

Kevṣer raşḥī[5640] zı-cām(e)şān bād[5641/5642] (2)

[***]

3.2.60. [60. Mektup] Mevlānā-yı müşārün ileyh Ḥaleb ḳāḍısı iken Ḥaleb'den İstanbul'a baʿżı aḥbābına[5643/5644] (3)

سلام يحاكي عرفه ونسيمه

نسيم الصبا جاءت بريا القرنفل

Selāmun yuḥakī ʿarfuhu ve nesīmuhu

Nesīme'ṣ-ṣabā cāet bi-reyya'l-ḳaranfuli[5645]

neṣr[5646]: Dest-āvīz-i meclis-i[5647] (4) feżā'il-perverleri ḳılınduḳdan soñra inhā-i muḫlisi budur ki eger ḥāl-i zārdan istiʿlām (5) buyururlarsa henūz sermāye-i ḥayāt muʿāmele-i perhīz-i nā-girīz ile nemā-peẕīr olmaḳdadur. Ümmīddür ki (6) ʿan-ḳarīb iktisāb-ı nişāb-ı re'sü'l-māl-ı ṣıḥḥat u ʿāfiyet naṣīb ola. Ġıbbe-zā pādişāh-ı (7) ʿālem-penāh *eyyedehullāhu*[5648] *ve ḳavvāhu*[5649]

mıṣrāʿ:

بطالعی كه تولا كند بدو تقويم

Be-ṭāliʿī ki tevellā kuned bedū taḳvīm[5650]

neṣr[5651]: Ufḳ-ı serīr-i ʿālem maṣīr-ı (8) salṭanatından pertev-endāz-ı zemīn ü zamān ve nūr-baḫş-ı ʿālem ü[5652] ālemiyān olduḳdan ṣoñra (9) cilveger-i meclā-yı ẓuhūr olan umūr

---

[5639] Firdevs-i: Firdevsī: H.
[5640] raşḥī: raḫşī: T.
[5641] bād: bā?: T.
[5642] Yüce Firdevs makamları olsun / Kevser reşhası kadehlerinden olsun. (Molla Câmî)
[5643] Mevlānā-yı... aḥbābına: -H.
[5644] B, İ ve S nüshalarında bu mektup yoktur.
[5645] Öyle bir selamla selam olsun ki hikâye eder onun güzel kokusu ve hafif esintisi / Karanfil kokusuyla gelen bad-ı sabâyı…
[5646] neṣr: -T.
[5647] meclis-i: -T.
[5648] eyyedehullāhu: eyyedellāhu: H.
[5649] Allah ona yardım etsin ve kendisini güçlendirsin.
[5650] Bir talihi ki dostluk takvim ede/düzelte onu. (/ Bir talih ki zaman ona yâr u yaver ola.)
[5651] neṣr: -T.
[5652] ü: -H.

henüz tāfte-i[5653] pişgāh-ı şuʿūr olup inşā’allāhu teʿālā (10) aḥvāl-ı rūzigār minaṣṣa-i vücūdı vefḳ-i dil-ḫᵕāh üzre cilvegāh itmek muḳarrerdür. (11) ʿUcāletu'l-vaḳt devlet-mendān-ı furū-māye ṭabʿ-ı zamān-ı sābıḳıñ ḫizlānı neşāṭ-engīz-i dil-i (12) ehl-i idrāk olmışdur. Mürāyi Mürāyī Dilkec[5654] Efendi Ḥażretleri'niñ emāni-yi kāẕibesī[5655] mānend-i (13) serāb ḫiç-der-hīç olup ol ẕāt-ı gendīde-şıfāta sermāye-i intisābla sūd sevdāsında (14) **[T-107a]** olan gürisne-çeşmān-ı Eşʿab-ṭabīʿatıñ vāyesi ḫırmān olduġı re’sü'l-māl-ı şādmāni-yi (15) erbāb-ı istiʿdād oldı.

beyt:

تا به کی می پری به بال کسان
ناز خوش نیست با جمال کسان

Tā[5656]-be-key mī-perī be-bāl-i kesān
Nāz ḫūş nīst (16) bā-cemāl-i kesān[5657]

neşr[5658]: Mestūre-i ḥarem-serā-yı ʿişmet-i ḥażret-i diyāset[5659]-penāhıñ hengāme-i (17) revācı berhem-zede-i dest-i bed-mest-i eyyām olduġı ḫande-fermā-yı temāşāyiyāndur[5660]. (18) Ẓāhir ol gendīde-i keş-pūsīde[5661] yād-ı ṣoḥbet-i pīşīne itdükce dehān-ı tiryāki-yi afyon (19) -ferāmūş-kerde-i rūzedār gibi ḫamyāze[5662]-rīz olur.

beyt:

گر شراب آنست کاندر کاسهٔ ما می رود
پر خماری در پی این باده پیماییم هست

[5653] tāfte-i: [T nüshasında bu kelimenin üzerine mürekkep dağılmıştır.]
[5654] Mürāyi Mürāyī Dilkec: Mürāi-yi Mürābī Dilkec: T.
[5655] kāẕibesī: kādibesī?: T.
[5656] tā: nā?: -T.
[5657] Daha ne zamana kadar birilerinin kanadıyla uçacaksın / Birilerinin güzelliğiyle naz hoş bir şey değil. (Hilâlî Çağatayî)
[5658] neşr: -T.
[5659] diyāset: diyāşet: H.
[5660] temāşāyiyāndur: temāşāiyāndur: T.
[5661] gendīde-i keş-pūsīde: gende-i küs-pusīde: T.
[5662] ḫamyāze: ḫamyāz?: H.

Ger[5663] şerāb ānest[5664] (20) ki'ender kāse-i mā[5665] mī-reved

Pur-ḫumārī[5666] der-pey-i īn bāde peymāyīm hest[5667]

rubāʿī: (21)

دیروز چنان وصال جان افروزی

امروز چنان فراق عالم سوزی

افسوس که در دفتر عمر ایام

این را روزی نویسد آن را روزی

Dīrūz çunān viṣāl cān-efrūzī

İmrūz çunān firāḳ ʿālem-sūzī (22)

Efsūs ki der-defter[5668]-i ʿumr eyyām

Īn-rā rūzī nevīsed ān-rā rūzī[5669]

neşr[5670]: Ḥurūf-ı (23) bī-günāh ḫuṣūṣan *rāāt ve lāmāt*[5671] şikence-i tefḫīm-i bī-cādan bir miḳdār ḫalāṣ oldılar ola. (24)

şiʿr:

و ما قوله إلا كفارغ حمص

خلى من المعنى ولكن يفرقع

Ve mā ḳavluhu illā ke-fāriġi[5672] ḫummuṣin[5673]

Ḫaliyyun[5674] mine'l-maʿnā velākin yuferḳiʿu[5675]

[5663] ger: k'ez: T.

[5664] ānest: īnest: [şiirin aslında]

[5665] mā: men: [şiirin aslında]

[5666] ḫumārī: ḥumārī: T.

[5667] Eğer şarap buysa ki kadehim içre akar / Bu bade sonrası tam mahmurluk (yine bizim) peymanemizdedir. (Vahşî)

[5668] defter: d-f-r?: H.

[5669] (Öyle ya) dün visal gibi cana can kattın / Bugünse ayrılık gibi yakarsın âlemi. / Ne acıdır ki ömür defterinde günler / Buna bir öğün yazmıştır, ötekine bir öğün…

[5670] neşr: -T.

[5671] [T nüshasının derkenarında: yaʿni peltek olan kimesneler ḥurūf-ı rā u ḥarf-i lāmı müşābih söylediklerinden güyā mezbūreniñ peltek olduġunı işʿārāndur.]

[5672] ke-fāriġi: ke-ḳāriʿi: T.

[5673] ḫummuṣin: ḳ-m-ṣ-n?: H.

[5674] ḫaliyyun: ḥaliyyun?: H.

[5675] [T nüshasının derkanarında ḥāşılı maʿnā: Anıñ tekkellümi noḫud döken kimseniñ ḫalı gibidür ki noḫudı dökdükçe barmaḳ çatlar gibi ṣadā gelür ve manası yok.] [Savaş davulu gibi, sesi çok içi boştur deyişine benzer bir şekilde:] Sözü ancak leblebi döken kimse gibidir, anlamdan yoksundur ama çıtırdar durur.

neṯr[5676]**:** Dest be-dāmen-i (25) pīrāhen-i pür-ġurūş ile[5677] āġāz-ı raḳṣ-ı nā-mevzūn ve[5678] nā-sāz iden yād-kāre ḳażā'-i Mekke-i Mükerreme-i **[H-146b]** (1) müşerrefe *zādehallāhu şerefen ve ḳadren* taḥṣīli içün dāmen-der-meyān olmaḳ ne belāydı. Farż (2) idelim ki meded-kārī-i rūzigār-ı ehl-i düşmen ü nādān-perver ile ol mültemise dest-rese (3) imkān olup

mıṣrāʿ:

فلک بسیار زین سان لطفهای بی محل دارد

Felek bisyār zīn[5679] sān luṭfhā-yı bī-maḥāl dāred[5680]

neṯr[5681]**:** mefhūmı üzre (4) teşrīf-yāfte-i ṭırāz-ı iʿzāz ola

mıṣrāʿ:

گیرم که فلک جامه دهد کو اندام

Gīrem ki felek cāme dihed kū endām[5682]

neṯr[5683]: maʿnāsı (5) ḫod der-kārdur.

şiʿr:

ولو لبس الحمار ثیاب خز

لقال الناس یا لك من حمار

Velev lebise'l-ḥimāru ṣiyābe [ḫ]azzin[5684]

Le-ḳāle'n-nāsu yā leke min ḥimārin[5685]

neṯr[5686]: (6) Ādem-sāḫten be-zūr ne zamānda cilve-perdāz-ı maʿrıż-ı ẓuhūr olmışdur.

beyt:

بهر نوعی که باشد جامهٔ دوش

که من آن جلوهٔ قد می شناسم

[5676] neṯr: -T.
[5677] ile: -H.
[5678] ve: -H.
[5679] zīn: [şiirin orijinalinden]; e-z-n?: H; ez-ān: T.
[5680] Feleğin bu gibi nice nā-becā lütufları vardır.
[5681] neṯr: -T.
[5682] Tutalım ki felek elbise vermiş olsun. Hani endam/hani boy bos?
[5683] neṯr: -T.
[5684] [ḫ]azzin: ḥarrin?: H; ḥazzin?: T.
[5685] Eşek ipekten esvap giyse [yine de] insanlar "Hey gidinin eşeği!" derler.
[5686] neṯr: -T.

Beher nevʿī (7) ki bāşed cāme-i dūş

Ki men ān cilve-i ḳad mī **[T-107b]** -şināsem[5687/5688]

neşr[5689]: Maḫdūm-ı ʿālī-ḳadr-ı ʿişmet (8) -penāhlarınıñ Kāsım Āġā-yı Keçel[5690] sofrasından nevāle-piç[5691] olup germ-sāz-ı hengāme-i (9) zelle-bendī olduġı maḥsūs iken ḥālā murabbaʿ-nişīn-i çār-bāliş-i devletmendī ve mesned (10) -ārā-yı destgāh-ı ser-bülendī olmaḳ iʿtibārı ile iẓhār-ı ʿizz ü nāz u ʿaẓamet āyā ne belāydı[5692]. (11) Henūz rīze-ḫ̆ʷān[5693] ve pes-mande-i īn u ānla dest-māl-ı çirkīn[5694] māl-ā-māl[5695] ferāmūş olınmadın (12) perveriş-yāfte-i ḫan-zāde-i devlet ü iḳbāl olan maḫādīm-i nāz-perver gibi ġurrelenmek (13) ġarāyibdendür.

mıṣrāʿ:

مرا شاید که جایی دیده باشی چشم با من کن

Me-rā şāyed ki cāyī dīde bāşī çeşm bā[5696] men kun[5697]

mıṣrāʿ:

کز الیدین حدیث العهد بالنعم

Kezzu'l-yedeyni (14) ḥadīşu'l-ʿahdi bi'n-niʿami[5698]

neşr[5699]: Müṣādefe-i eşnā-yı[5700] ṭarīḳde teġāful-i bülend der-kār olup (15) işāret-i kūşe-i ebrūyla[5701] iktifā-yı selām girih-küşā-yı ḫande-i mātem-zededür. Maḳberci[5702] Efendi (16) teşrīf-i nikbet-ḫāne-i gūristānī idüp bir zamān daḫı[5703] ḥayyāt-ı zinde-be-gūr ile evḳāt-ı

[5687] şināsem: şitāsem?: T.
[5688] Sırtındaki aba ne cinsten olursa olsun / Ben o endamın cilvesini bilirim.
[5689] neşr: -T.
[5690] Keçel: Keçek?: T.
[5691] pīç: penç: H.
[5692] belāydı: belā idi: T.
[5693] rīze-ḫ̆ʷān: rīze-i ḫ̆ʷān: T.
[5694] çirkīn: çirkin?: H.
[5695] māl-ā-māl: māl-ā-māl eyledügi: T.
[5696] bā: ber: [şiirin aslında]
[5697] Belki beni bir yerde görmüşsündür, şöyle bir bak bana. (Vahşî)
[5698] Eli sıkı, bir de varlığa yeni ulaşmış/sonradan görme!
[5699] neşr: -T.
[5700] eşnā-yı: eşnā'-i: T.
[5701] ebrūyla: ebrū ile: T.
[5702] Maḳberci: Maḳbereci: T.
[5703] daḫı: -T.

(17) ʿaliyyeleri güẕār itmek teselli-baḫş-ı āzürdegān[5704] olur. Çeşme-i Ẕāl[5705] Paşa biraz müddetdür ki (18) müştāḳ-ı isfanāḫ[5706]-şūyīdür. Muḫāddere-i perde-i[5707] ʿiffet ḫırḳa-pūş-ı Ṣanʿān gibi meftūn (19) u ālüfte[5708] olup ber-ṭaraf-sāz-ı īhām-ı iltifāt olsun diyü sā'ir nisā'-i sādāt (20) daḫı ḥişşedār-ı zekāt-ı iltifāt olduġı bāliġ-i niṣāb-ı istiġrābdur.

mıṣrāʿ:

Ḥaẕer it (21) ṣūret-i ḥaḳdan görinen bāṭıldan

neşr[5709]: Naʿl-ı bāz-gūne ile pey-bürde-i menzilgāh-ı dil-ḫᵛāh (22) olmaḳ ümīd iderdi. Dā'imā bāṭılı ṣūret-i ḥaḳdan ibrāz itdügi ḥaḳḳā ki hergiz (23) ḳābil-i cevāb degüldür. Benim efendim ḫaylī müddetdür ki nevk-i sinān-ı ḳaleme zehr-āb virilüp[5710] (24) bāzū-yı pür-zūr-ı āzār meşġūl-i meşḳ[5711]-i nīze-bāzi-yi ḫāme-i zaḫm-resān-ı cān-sitāndur. (25) Eger girībān-ı cān dest-i nā-gāh-gīr-i mergden bir zamān ḫalāṣ olmaḳ muḳadder **[T-108a]** ise

mıṣrāʿ: [H-147a]

أكليب خذها من يدي جساس

(1) e-Kuleybu ḫuẕhā min yedey Cessāsin[5712]

neşr[5713]: maʿnāsı üzre ḫaşm-ı nā-be-kāra bir zaḫm-kārı (2) yetişdürmek olur ki reşk-fermā-yı taʿne-i[5714] cessās olmaḳ muḳarrerdür.

mıṣrāʿ:

ببين كه صرفه تو بردى از اين عمل يا من

Bı-bīn ki ṣarfe (3) tū burdī ez-īn ʿamel yā men[5715]

[5704] āzürdegān: ārzūgān?: H.
[5705] Ẕāl: r-a-l?: H.
[5706] isfanāḫ: isfanāḫ: H.
[5707] muḫāddere-i perde-i: muḫāddede-i?: T.
[5708] ālüfte: ālüfne?: T.
[5709] neşr: -T.
[5710] virilüp: dirilüp?: T.
[5711] meşḳ: müştaḳ: T.
[5712] Küleyb mi, onu Cessas'ın ellerinden al!
[5713] neşr: -T.
[5714] taʿne-i: taʿne: H.
[5715] Bak bakalım bu işten sen mi kârlı çıktın yoksa ben mi? (/Bak bakalım bu işin kârını sen mi götürdün) yoksa ben mi?

neşr[5716]: Ey vāy ol ṣāḥib-i devlete ki ser-rişte-i menḳabeti (4) engüşt-pīç[5717]-i ḫāme-i sevdāyī-mizāc ola. Ebede'd-dehr ṣafrāvi-yi[5718] engebīn-ḫūrde gibi telḫ-kām (5) olup dā'imā benān-ı nedāmeti[5719] nevāle-i dehān-ı peşīmānī olur. İnşā'allāhu teʿālā menāḳıb-ı (6) devletlerin ser-levḥa-i dīvān-ı leyl ü nehār ve kitābe-i eyvān-ı rūzigār ideyin.

mıṣrāʿ: (7)

Görsün felekde söz nice olur ḫaṣm-ı nā-be-kār[5720]

neşr[5721]: Mār-ı zehr-rīz-i saḫt-āvīz-i ḳalem ki vaṣf-ı (8) nāḳışı *luʿābu'l-efāʿī'l-ḳātilāti luʿābuhu*[5722] mefhūmidür düm[5723]-zede-i āzār olduḳda ne (9) mertebe zehr-efşānlıġa āġāz itse gerekdür.

beyt:

میی در کاسه دارم مایهٔ صد گونه بد مستی
هنوز او مستی خون جگر خوردن نمی‌داند

Meyī[5724] der-kāse dārem māye-i ṣad-gūne (10) bed-mestī
Henūz ū mesti-i ḫūn-i ciger ḫūrden ne-mī-dāned[5725/5726]

neşr[5727]: ve ol cānibde[5728] ḥüsn-i sülūkumuz (11) istimāʿın iʿlām buyurmuşsañız[5729] ẓāhir(-i) icrā-yı şerʿde fürū-güẕāşte rıżā verilmez. Bir (12) kimesne tenfīẕ-i aḥkāmda sāʿī ve edeb-i ḳażāda ādābı murāʿī[5730] olıcaḳ bi-ġaraż (13) Müselmānlar ḥaseb-i ḥāl iʿlāmından[5731] niçün ḳaçarlar.

şiʿr:

[5716] neşr: -T.
[5717] pīç: penç: H.
[5718] ṣafrāvi-yi: ṣafrā-yı?: H.
[5719] nedāmeti: nedāmını?: T.
[5720] (Bâkî)
[5721] neşr: -T.
[5722] (Kalemin) tükürüğü, öldürücü yılanların tükürüğüdür. (Ebû Temmâm)
[5723] düm: r-m?: H.
[5724] meyī: hemīn: H.
[5725] dāned: dāned r?: T.
[5726] Kadehte öyle bir şarabım var ki yüz türlü bedmestliğin mayası/anasıdır / O henüz ciğer kanını *içmenin*/elem çekmenin mestliği nedir bilmez. (Vahşî)
[5727] neşr: -T..
[5728] cānibde: ḫāside: T.
[5729] buyurmuşsañız: buyurmuşsız: T.
[5730] sāʿī ve edeb-i ḳażāda ādābı murāʿī: sāʿī olup ḳażāda edā-yı murāʿī: H.
[5731] ḥaseb-i ḥāl iʿlāmından: ḥaseb-i ḥāli iʿlāmdan: T.

الناس أكيس من أن يمدحوا رجلا

ما لم يرو عنده اثار إحسان

en-nāsu ekyesu min en yemdeḥū (14) reculen

Mā-lem[5732] yerev ʿindehu āṣāre iḥsānin[5733/5734]

neṣr[5735]: Cümle ʿālem (15) erāẕil-i ṭarīḳ degildür her zamān ebāṭīl u ekāẕīb[5736] iḫtiyār[5737] idüp germ-sāz-ı bāzār-ı (16) bühtān olmaġla iftirāya ictirāya taṣaddī ideler. Bizim beyyine-i taʿdilimiziñ[5738] şühūdı *sırren* (17) *ve ʿalenen merreten baʿde uḫrā*[5739] tezkiye daḫı olınsa maḳbūlü'ş-şehāde[5740] olmaḳ iḫtimāli ber-ṭaraf (18) idügi meczūm u maḥsūmdur.

mışrāʿ:

الميسور لا يسقط بالمعسور

el-meysūr lā-yesḳuṭu bi'l-maʿsūr[5741]

neṣr[5742]**:** mefhūmı üzre (19) mertebe-i vüsʿda olan hüsn-i ḥāl pūşānīde-i perend-i pesend ve teşrīf-yāfte-i (20) perniyān-ı [**T-108b]** istiḥsān olmaḳ içün degüldür. Belki muḳteżā-yı himmet-i celiyye-i cibiliyyedür. (21) Zer-dūst u maḥṣūl-ı ṭaleb olmaduġumuz[5743] maʿlūm-ı saʿādetleridür. Ġınā-yı ḳalb (22) mevḳūf-ı cemʿīyyet-i dirhem ü dīnār olmayup vābeste-i himmet-i bülend-i istiġnā (23) -pesenddür.

beyt:

گرچه گرد آلود فقرم شرم باد از همتم

گر به آب چشمه خورشید دامن تر کنم

[5732] mā-lem: ḥattā: [şiirin aslında]

[5733] Mā-lem yerev ʿindehu āṣāre iḥsānin: Mā-lem yerev fīhi min āṣārin iḥsāni iḥsān?: H

[5734] İnsanlar, kendisinde iyilik eserleri görmedikleri bir adamı *övmeyecek derecede* akıllıdır. (Ebû Bekir el-Hârizmî)

[5735] neṣr: -T, H [H nüshasında "neṣr" kelimesi sehven "āṣārin iḥsāni iḥsān?" ifadesinden önce kullanılmıştır.]

[5736] ekāẕīb: ekādīb?: H.

[5737] iḫtiyār: iḫtirāʿ: T.

[5738] taʿdilimiziñ: taʿdilimiz: T.

[5739] Gizlice ve açıkça tekrar be tekrar…

[5740] maḳbūlü'ş-şehāde: maḳbūl-i şehāde: T.

[5741] Kolay olan, zor olan dolayısıyla (hükümden) düşmez (/terk edilmez).

[5742] neṣr: -T.

[5743] olmaduġumuz: olduġumuz: T.

Gerçi[5744] gerd-ālūd-i faḳrem şerm bād ez-himmetem

Ger be-āb-ı çeşme-i ḫūrşīd (24) dāmen ter kunem[5745]

şiʿr:

الغنا ليس باللجين ولا التبر

ولكن بعزة في النفوس

el-ġinā leyse bi'l-luceyni vela't[5746]-tibri

Velākin bi-ʿizzetin fi'n-nufūsi[5747]

mıṣrāʿ: (25)

گر دست ما تهیست ولی چشم ما پرست

Ger dest-i mā tehīst velī çeşm-i mā purest[5748]

neṣr[5749]: Bu diyār aḥvālinden istiḫbār[5750] **[H-147b]** (1) buyururlar ise[5751] muḳaddemā Ḳaraḳaş Paşa nāmzed-i eyālet-i vilāyet-i[5752] Ḥaleb olup muḥafaża-i (2) ḳalʿa-i Van'a revāne olduġı iʿlām olmışidi[5753]. İḫtiyāc-ı nigehdārī-i ser-ḥad ber-ṭaraf (3) olmaġın Ḥaleb-i şehbāya rucūʿ idüp baʿdehu me'mūr-ı teveccüh-i āsitāne olmaġla ḫükūmet (4) kec-dār u merīz idüp bi-ḥasebi'ẓ-ẓāhir cānībdār-ı şerʿ-i ḳavīm olmaġın ẓulmı maʿraż-ı ʿadlde ibrāz-ı (5) irāde eyledügi ḳarār-dāde-i kār-āgehān olmaġın

mıṣrāʿ:

دشمن به بلای بد گرفتار شود

Düşmen be-belā-yı bed giriftār şeved[5754]

[5744] gerçi: [şiirin aslında]; çehre: H, T.

[5745] Her ne kadar fakr tozuna bulanmış olsam da yazıklar olsun himmetime, güneş çeşmesinin suyundan eteğimi ıslatırsam eğer! (Hâfız)

[5746] velā: [şiirin aslında]; ve: H, T.

[5747] Zenginlik altın ve gümüşle değildir, bilakis izzet-i nefisledir.

[5748] Her ne kadar elimiz boş ise de gözümüz toktur.

[5749] neṣr: -T.

[5750] istiḫbār: istifsār: T.

[5751] buyururlar ise: buyururlarsa: T.

[5752] eyālet-i vilāyet-i: vilāyet-i: T.

[5753] olmışidi: olınmışdur: T.

[5754] Düşman kötü bir belaya giriftar olsun.

neṯr[5755]: (6) maʿnāsı zemzeme-i sitem-dīdegān olmış iken[5756] Çerkes Muṣṭafa Paşa'ya ki[5757] sābıḳan aġā-yı fırḳa'-i (7) silāḥdārān idi eyālet-i Ḥaleb tevcīh olunduġı güş-güẕār olduḳda āyā ne maḳūle (8) ẓālim-i māye-zūr[5758] ile ser ü kār-üftāde[5759] olur diyü engüşt-i ḥayret mülāḳāt-ı dendān idüp (9) tetebbuʿ-ı[5760] aḥvāl içün çeşm ü güş der-kār iken ḳalʿa-i Ḳarṣ muḥāfaẓasına me'mūr olup (10) mütesellimi gelmişdür[5761]. Bi-faḍlihi teʿālā mütesellimin[5762] tāb-āver-i zūr-ı bāzū-yı himmet olmaġa ḳudretleri (11) yoḳdur. Bu cānibde fi'l-cümle istirāḥat-i reʿāyā mevḳūf-ı ḥükūmet mütesellimdür. Beglerbegi (12) vücūdı ile bi'l-külliye āsūdegī maʿdūm idügi meczūmdır. Telvīṯ-i destgāh-ı (13) ḳażā'-i Şām iden ḥayvān ġarāyib-i eyyāmdan imiş.

mıṣrāʿ:

شود معلوم حال هرکسی چون وقت کار آید

Şeved maʿlūm ḥāl-i herkesī **[T-109a]** (14) çūn vaḳt-i kār āyed[5763]

neṯr[5764]: Umūr-ı ʿörfiyyede ḫod bedāhet-i[5765] belāheti muḳarrer idi[5766]. Ol bī-tāb (15) üştür-i leng ü lūk vādī-i ḳażāya[5767] ʿaceb yoldan sülūk itmiş.

şiʿr:

اذا آل القضاء الی ابن آوی

فتزکیة الشهود الی القرود

İẕā āle'l-ḳażāu (16) ilā ibni āvā[5768]

Fe-tezkiyetu'ş-şuhūdi ila'l-ḳurūdi[5769/5770]

[5755] neṯr: -T.
[5756] olmış iken: olmışken: T.
[5757] ki: -T.
[5758] māye-zūr: māye rūz?: T.
[5759] ser ü kār-üftāde: ser-i kār-üftāde: T.
[5760] tetebbuʿ-ı: teblīġ-i: T.
[5761] gelmişdür: gelmedin: H.
[5762] mütesellimin: mütesemillerin?: T.
[5763] İş zamanı geldiğinde herkesin hali/işi malûm olur.
[5764] neṯr: -T.
[5765] bedāhet-i: bedehet?: H.
[5766] muḳarrer idi: muḳarrerdür: T.
[5767] vādī-i ḳażāya: vādi-yi ḳażāya: T.
[5768] ibni āvā: āli urā?: T.
[5769] ḳurūdi: furūdi?: T.
[5770] Hüküm çakalın eline geçerse şahitleri tezkiye de maymunlara kalır.

neşr[5771]: El-ḥāṣıl ḫabṭ-ı ʿaşvā ile dā'imā şāriʿ-i şerʿden (17) ḫurūcı muḳarrerdür.

rubāʿī:

حقا که فقیه ما فقیه خوبست

دو چیز ز علمها بوی منسوبست

از نحو همین که مسح زانو فرضست

وز فقه همین که مبتدا منصوبست

Ḥaḳḳā ki faḳīh-i mā faḳīh-i ḫūbest

Dū çīz zı-ʿilmhā be-vey mensūbest (18)

Ez-naḥv hemīn ki mesḥ-i zānū farżest

V'ez-fıḳh hemīn ki mübtedā menṣūbest[5772]

neşr[5773]: (19) Perde-nişīn-i ʿişmet-serā-yı mestūrī ise dā'imā geşt ü güẕār ve seyr-i ṣaḥrā vü kūhsār ile (20) muḳayyeddür. Ḥattā yevm-i ḫurūc-ı maḥmil[5774]-i şerīfde ʿāhirāt-ı Şām'dan Dizdār-zāde nām bir yād-kār (21) ile ʿarāba süvār olup iki ṭarafdan duḥān-ı ʿanber u ʿūd ve lūle-i zer-endūd (22) ile muʿaṭṭar-sāz-ı dimāġ-ı temāşāyiyān[5775] ve dest-i rengīn-i ḥınā-kerde iẓhārı ile silsile (23) -cünbān-ı iştihā-yı ḫalḳ ve cilve-fermā-yı şāhid-bāzān olduḳları istimāʿ olınur. Ricāl-ı (24) nefsü'l-emrden baʿżı bu güne ḥareket-i iḫlāl ʿarż ider diyü efendi ḥażretlerine iʿlām (25) itdükde vefāt iden birāderleri sebeb-i dil-tengī olup bi'ż-żarūre ruḫṣat-yāfte-i **[H-148a]** (1) geşt-i deşt olmışlardur diyü buyurmışlar.

beyt:

Ṣaḥrāyı vü kūhı geşt ü güẕār itdügüm bu kim (2)

Dīvāne göñlüm egliyecek bir yer isterin[5776]

neşr[5777]: Bu güne ʿacāyib ü ġarāyīb bī-nihāye olmaġın güncāyiş (3) -peẕīr-i taḥrīr degüldür. El-ḥāṣıl ṣaḥrā-yı dūr-pehnā-yı ḳabāyiḥı çūpīne-pāy-ı ḳalem ile güẕār iḫtimāli olmaz.

[5771] neşr: -T.

[5772] Doğrusu bizim (şu) fakihimiz hoş bir fakihtir / (Nitekim) ilimde sade (şu) iki şey kendisine nisbet edilir. / Nahivde şu ki: Dizi meshetmek farzdır. / Fıkıhta şu ki: "Mübteda mensûb"dur.

[5773] neşr: -T.

[5774] maḥmil: maḥal: H.

[5775] temāşāyiyān: temāşāiyān: T.

[5776] (Bâkî)

[5777] neşr: -T.

mıṣrāᶜ: (4)

الأمر يظهر والأخبار تنتقل

el-emru yeẓheru ve'l-aḫbāru tentaḳilu[5778/5779]

neşr[5780]: Ve Sermīn ḫarābesi ḫuṣūṣında ṣadr-ı ᶜālī-ḳadr ḥażretleri bī (5) -ṭabīᶜaṭ olduḳları maᶜlūm oldı. Sāye-i hümā-pāyelerine ilticā isticāre-i ᶜAmriyye ḳabilinden (6) olmaġın bülend**[T-109b]**-himmetān-ı orduya[5781] mürācaᶜat olınduḳda

mıṣrāᶜ:

نبه لها عمرا فنم

Nebbih[5782] lehā ᶜUmeren fe-nem[5783]

neşr[5784]: mażmūnı ẓuhūr (7) idüp daġdaġa-i kem-iltifātī-i ḳāḍī-ᶜaskerī ber-ṭaraf olup āsūde-i ḫᵛāb-ı istirāḥat (8) olmışızdur.

mıṣrāᶜ:

ولله أوس وخزرج آخرون

Ve-lillāhi Evsun ve Ḫazrecun[5785] āḫerūn[5786]

neşr[5787]: Ḥācetmendī-i[5788]

تسمح بخلا امر صعب

Tesemmuḥu buḫalā emrun ṣaᶜbun[5789]

ve kār-ı (9) düşvārdur. Luṭf-ı āşināyān-ı aᶜyān-ı ᶜasker der-kār olmaġla kem-himmetān-ı ehl-i düşmen iḥsānından (10) bī-niyāz olduḳ fe-lillāhi'l-ḥamd. Ḥaḳḳā ki mülāḥaża-i duyūn ve ḳıllet-i maḥṣūl cemᶜ-sāzende-i esbāb-ı (11) perīşānī-i[5790] ḫāṭırdur. ᶜUrve-i vüṯḳā-yı kerem-i ilāhiye iᶜtiṣām olınmışdur. Bāḳī

[5778] tentaḳilu: yentaḳilu: H.
[5779] İş ortaya çıkar, haberler nakledilir.
[5780] neṯr: -T.
[5781] orduya: orduya?: T.
[5782] nebbih: b-n-n-h?: H.
[5783] [Beytin anlam bütünlüğünün sağlanması için aslının ilk dizesinin anlamı: Eğer düşmanların savaşı uyandırırsa seni /] O savaş için Ömer'i uyandır da sonra uyu! (Beşşâr bin Bürd)
[5784] neṯr: -T.
[5785] Ḫazrecun: Ḥazrecun?: T.
[5786] Allah'ın başka Evs ve Hazreci de vardır. (İbnü'r-Rûmî)
[5787] neṯr: -T.
[5788] ḫācetmendī-i: ḥācetmendi-yi: T.
[5789] Cimrilerin zoraki cömertliği çekilir şey değildir.
[5790] perīşānī-i: perīşāni-yi: T.

mıṣrāʿ[5791]**:**

Göñül ḫoşlıḳların (12) ḳılsun müyesser ḥażret-i Bārī[5792]

neṯr[5793]: ḳatı çoḳ nefes-dırāzlık olındı.

mıṣrāʿ:

گستاخی را امید عفو است

Güstāḫī-rā ümīd (13) ʿafv est[5794]

neṯr[5795]: Muṣāḥabet-i yek-şebe-der-müşāfeheye mecāl olmamaġın bi'ż-żarūre mükātebeye[5796] (14) rücūʿ olındı.

[***]

3.2.61. [61. Mektup] [B-97b] [S-45b] Merḥūm Aḥmed Paşa'ya gönderilmişdür[5797] (15)

بقيت ولا أبقى لك الدهر كاشحا

فإنك في هذا الزمان وحيد

علاك سوار والممالك معصم

وجودك طوق والبرية جيد

Baḳīte velā ebḳā[5798] leke'd-dehru kāşiḥan

Fe-inneke fī haṯe'z-zemāni vaḥīdu[5799]

ʿUlāke sivārun ve'l-memāliku (16) miʿṣamu

Vucūduke ṭavḳun ve'l-berriyetu cīdu[5800/5801]

[5791] mıṣrāʿ: -T.

[5792] ḥażret-i Bārī: Mevlā: T.

[5793] neṯr: -T.

[5794] Kabahatkârın ümidi aftır/affolunmaktır.

[5795] neṯr: -T.

[5796] mükātebeye: mütātebeye?: H.

[5797] Merḥūm … gönderilmişdür: Vezīr-i mükerrem merḥūm Aḥmed Paşa'ya irsāl itdügi mektūb-ı laṭīfdür: S. Bu mektup İ nüshasında yoktur.

[5798] ebḳā: [şiirin aslında]; yebḳā: H, T.

[5799] vaḥīdu: ferīdu: [şiirin aslında]

[5800] Baḳīte velā...cīdu: -B, -S.

[5801] Baki kalasın ve zaman sana karşı gizli bir düşman komasın / Çünkü sen bu zamanda biriciksin / Yüceliğin bir bileziktir ve memleketler bir(er) bilek / Senin varlığın bir gerdanlıktır, insanlık ise bir(er) gerdan. (el-Ercânî)

neṣr[5802]: Kuḥlu'l-cevāhir-i aʿyān-ı rūzigār olan ḥāk-i pāy-i tūtiyā (17) -miṣāl ile dīde-i miḥnet[5803]-dīde iktiḥāl olınduḳdan soñra ber-muḳteżā-yı bende-perverī ḥāl-i zārdan (18) istiḫbār buyurılur ise[5804] pāye-i devlet-i rūz-efzūnları teraḳḳī-i[5805] merātib-i aʿdād gibi izdiyād bulmaḳ içün (19) dā'imā dest-i duʿā-yı bī-riyā ber-dāşte-i dergāh-ı re'fet-penāh-ı kibriyādur.

beyt:

دعایی میکنم یا رب باین آلوده دامنی

مکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خود

Duʿayī[5806] mī-kunem (20) yā Rab be-īn ālūde dāmenī

Me-kun şermende pīş[5807]-i ḳudsiyānem **[B-98a]** ez-duʿā-yı ḫod[5808]

neṣr[5809]: ʿİzzetli[5810] sulṭānım (21)

mıṣrāʿ[5811]:

النمل یعذر فی القدر الذی حملا

en-nemlu yuʿẕeru fi'l-ḳadri'l-leẕī ḥamelā[5812]

neṣr[5813]: ʿÖẕr-ḫāh-ı günāh-ı bī-şermī olmaġın şāyeste-i ḳabūl-i baʿż-ı (22) ḫuddām-ı kirām[5814]-ı sidre[5815]-maḳām olmaḳ ümīdi ile[5816] küstāḫāne ḫāk-i pāylarına[5817] üç ṭonlıḳ aṭlas irsāl (23) olınmışdur. Elṭāf-ı celiyye-i cibilliyyelerinden **[T-110a]** ricā olınur ki şeref-yāfte-i ḳabūl olmaġla[5818] taḥmīl-i minen-i ʿaẓīme (24) buyurıla. ʿUbūdiyyet-i ḳadīme

---

[5802] neṣr: -T, -B, -S.
[5803] miḥnet: belā: B, S.
[5804] buyurılur ise: buyurılursa: B; olınursa: S.
[5805] teraḳḳī-i: teraḳḳi-yi: T.
[5806] duʿayī: -B.
[5807] pīş: bīş: T.
[5808] Ya Rabb! Bir dua ediyorum bu kirli eteğimle / Kendi duamdan utandırma beni meleklerimin önünde.
[5809] neṣr: -T, -B, -S.
[5810] ʿizzetlü: ʿizzetlü: H, S, T.
[5811] mıṣrāʿ: -S.
[5812] Karınca [kendi kadrince] taşıdığı ağırlık cihetiyle mazur görülür.
[5813] neṣr: -T, -B, -S.
[5814] kirām: -S.
[5815] sidre: südde-i sidre: T.
[5816] ümīdi ile: ümidiyle: T, S.
[5817] pāylarına: pāy-ı şerīfe: B, S.
[5818] olmaġla: olmaḳ ile: B.

maʿẕeret-cūy-ı cināyet-i cesāret olmaḳ ḥācet-revāyī-i kerem (25) lerinden baʿīd olmaz. Bāḳī tevfīḳ refīḳ[5819]

şiʿr:

بقيت مدى الدنيا وعزك راسخ

وظلك ممدود وبابك عامر

Baḳīyte meda'd-dunyā ve ʿizzuke[5820] rāsiḫu

Ve ẓilluke **[H-148b]** (1) memdūdun ve bābuke ʿāmiru[5821]

mışrāʿ[5822]:

اجرام رام و گردش ايام بر [وفق] مرام

Ecrām rām u gerdiş-i eyyām ber-[vefḳ-i] merām[5823/5824/5825]

[***]

3.2.62. [62. Mektup] [S-38a] Aḥmed Efendi'ye teẕkire-i laṭīfedür[5826] (2)

Merāsim-i ikrām u taʿẓīm *kemā huve'l-vācib* taḳdīm olınup inhā-i iḫlāṣ-perverī budur ki eger (3) ḥāl-i zārdan istiḫbār ḥavālī-i[5827] ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı siḥr-āṣāra güẕār iderse bi-faḍlillāhi teʿālā henūz āfitāb-ı (4) serīʿu'z-zevāl-ı ḥayātdan istifāże-i envār üzre olup ber-vefḳ-i dil-ḫᵕāh mülāḳāt müyesser eyleye. (5) Ġıbbe-zā mülaṭṭıfe-i laṭīfeleri ile[5828] cānib-i muḫliṣi teşrīf-i erzānī buyurılduġı bir mertebe meserret (6) -resān-ı ḫāṭır[5829] olmışdur ki imkān-ı taʿbīr ber-ṭarafdur. Lāsiyyemā eḥibbānıñ[5830] bu eṣnāda emr-i maʿhūd ile[5831] (7)

[5819] Bāḳī tevfīḳ refīḳ: Bāḳī tevfīḳ refīḳ saʿādet ziyādet: S.
[5820] ʿizzuke: mülkuke: İ, S.
[5821] Payidâr kalasın dünya döndükçe, izzetin köklü / Gölgen uzun ve eşiğin mamûr ola.
[5822] mışrāʿ: -T; Bāḳī mışrāʿ: B.
[5823] şiʿr: Baḳīte mede'd-dunyā... merām: -S.
[5824] ber-[vefḳ-i] merām: ber-merām: T, H; ber-devām: B.
[5825] Ecram (murâdına) râm ve günlerin deverânı merâm(ın)a muvafık (olsun.)
[5826] Aḥmed … laṭīfedür: Aḥmed Efendi'ye teẕkire-i laṭīfe-āmīzdür: T; Aḥmed Efendi'ye irsāl itdügi teẕkire-i laṭīfedür: S. Bu mektup B ve İ nüshalarında yoktur.
[5827] ḥavālī-i: ḥavāli-yi: H, T.
[5828] laṭīfeleri ile: laṭīfeleriyle: T; laṭīfleri ile: S.
[5829] ḫāṭır: ḫāṭır-ı ġam-perver: S, T.
[5830] eḥibbānıñ: aḥbābıñ: S, T.
[5831] maʿhūd ile: maʿhūdiyle: T.

taḳayyüdleri[5832] bāʿiṣ-i tecdīd-i ʿubūdiyyet ü iḫlāṣ olduġı muḥtāc-ı beyān degildür. Bāḳī tevfīḳ refīḳ[5833] (8)

[***]

3.2.63. [63. Mektup] Āhbāb-ı ẕü'l-meʿārifden birinedür taḥrīr[5834/5835]

كتبت وفي فؤادي نارهم
لها لهب وفي العين انسكاب
فلو لا النار بل الدمع حظي
ولو لا الدمع لاحترق الكتاب

(9) Ketebtu ve fī fuādī nāru hemmin[5836]
Lehā lehebun ve fi'l-ʿayni insikābu[5837]
Felev le'n-nāru beli'd-demʿu ḥażżī (10)
Velev la'd-demʿu le'ḥtereḳa'l-kitābu[5838/5839]

neşr[5840]: Baʿde-ez ʿarż-ı teḥiyyāt-ı ḥayāt[5841]-iḫtivā ve refʿ-i teslīmāt-ı selāmet (11) -iltivā inhā'-i bende-i perīşān-ḥāl ve dāʿī-i[5842] mütevezziʿu'l-bāl[5843] budur ki bu güm-geşte-i ṣaḥra-yı (12) miḥnet ve keştī[5844]-şikeste-i deryā-yı melāmet mübtelā-yı nevāyir[5845]-i işṭiyāḳ ve āzürde-i[5846] levāʿic-i (13) iftirāḳ olmışiken[5847]

beyt:

[5832] taḳayyüdleri: taḳaddileri?: H.
[5833] refīḳ: refīḳ saʿādet ziyādet: T, S.
[5834] Bu mektup B, S ve İ nüshalarında yoktur.
[5835] Āhbāb-ı … taḥrīr: -H.
[5836] hemmin: şevḳin: [şiirin aslında]
[5837] fi'l-ʿayni insikābu: fī cefnī seḥābu: [şiirin aslında]
[5838] el-kitābu: el-ḫıṭābu: [şiirin aslında]
[5839] Yazdım, yüreğimde alevli bir hemm/özlem ateşi / Gözlerimde ise [buluttan inen yağmur misali] bir akış / Eğer ateş yerine gözyaşı olmasaydı nasibim / [Evet!] Eğer gözyaşı olmasaydı, mektup mutlak yanar giderdi.
[5840] neşr: -T.
[5841] ḥayāt: -T.
[5842] dāʿī-i: dāʿi-yi: S.
[5843] mütevezziʿu'l-bāl: müteverriʿu'l-bāl?: H.
[5844] keştī: keşnī?: H.
[5845] nevāyir: nevā'ir: T.
[5846] āzürde-i: āzürde: H.
[5847] olmışiken: olmışken: T.

تا کی زمانه داغ غمم بر جگر نهد
یک داغ نیک ناشده داغ دگر نهد

Tā key zemāne dāġ-ı ġamem ber-ciger nihed
Yek-dāġ nīk nā[5848]-şude (14) daġ-ı diger nihed[5849]

neşr[5850]: Feḥvāsınca nā-gāh cenāb-ı feżāyil[5851]-penāh ve ḫidmet-i[5852] feżā'il[5853]-destgāh (15)

لا زال عز الساحة عن تصاريف الايام
وما برح برئ الساحة من عجايف الاعوام

Lā-zāle ʿizzu's-sāheti ʿan teṣārīfi'l-eyyām
Vemā beriḥe ber'u's-sāḥeti **[T-110b]** min ʿacāyifi'l[5854]-aʿvām[5855] (16)

Cānib-i şerīflerinden gūş-ı hūşa bir ḫaber-i münker vāṣıl belki ṭarab-serāy-ı cāna bir ṣāʿiḳa (17) nāẕil oldı ki hevl-i istimāʿından murġān-ı behiştī-çemen kendülerin unıtdılar ve sükkān-ı ʿālem-i (18) ʿulvī sipihr-i ẓulm-engīziñ pençe-i ḳahriyle dāmenin ṭutdılar. *ʿAlimallāhu teʿālā* nāyire[5856]-i ıżṭırābı ol (19) dāyireden[5857] yaḳmış ve derūn-ı maḥzūna bir[5858] āteş-i ser-keş bıraḳmışdur ki zebāne[5859]-i kemīni ṣavlecān-ı (20) pençe-i ḳahr ve şerāre-i sitāre[5860]-girdārı gūy-i meydān-ı sipihr olmışdur. Ḥayfā ki ḫürrem-i nihāl-ı (21) bāġistān-ı fażīlet iẓhār-ı ṣemerāt-ı dil-peẕīr itmedin ṣarṣar-ı fenādan şikest bulmış. Dirīġā (22) ṣabīḥatu'l-ʿīd[5861]-i cihān-ı saʿādet derece-i kemāle irüp revnaḳ-efrūz-ı ʿālem olmadın perde-i (23) şām-ı ecelde muḫtefī olmış.

[5848] nā: pā: H.
[5849] Daha ne zamana dek zamane gam yaramı ciğerime işleyecek / Bir yara henüz iyileşmeden başka bir yarayı işleyecek! (Molla Câmî)
[5850] neşr: -T.
[5851] feżāyil: feżā'il: T.
[5852] ḫidmet-i: ḥiẕmet-i: T.
[5853] feżā'il: fevāżil: T.
[5854] ʿacāyif: aḥāyif?: T.
[5855] İzzet sahası hâlâ daha zamanın cilvelerinde(n)dir / Beraet-i zimmet hala daha yılların örgülerinde(n)dir.
[5856] nāyire: nā'ire: T.
[5857] dāyireden: dā'ireden: T.
[5858] bir: bir?: H.
[5859] zebāne: zenāne: H.
[5860] sitāre: sitār: H.
[5861] ṣabīḥatu'l-ʿīd: ṣubayḥatu'l-ʿīd: T.

rubāʿī[5862]**:**

Mihr-i cemālin ol gül-i bāġ-ı faẕīletiñ

Setr-i seḥāb-ı merg (24) nihān itmiş ey dirīġ

Nev-ġonçe-i ḥadāyiḳ-i iḳbāl-ı rūzigār

Pā-māl-ı inḳılāb-ı ḫazān[5863] itmiş (25) ey dirīġ

neşr[5864]**:** Hemān Ḥażret-i Cevvād-ı Ḥaḳ ve Feyyāż-ı Muṭlaḳdan mercūdur ki ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātların **[H-149a]** (1) erāik-i[5865] ṣıḥḥat u ʿizzetde ber-ḳarār ve sā'ir[5866] meḫādīm-i kirāmī sāye[5867]-i kenef[5868]-i ḥimāyetinde pāydār idüb (2) min-baʿd būsitān-ı cennet-ḫilḳat ve bāġistān-ı dāru'n-naʿīm-i ṭıynetlerine seḥāb-ı feyż-i ilāhīden (3) ṭarāvet-i tāze ve nesāyim-i faẕl-ı nā-mütenāhīden neżāret-i bī-endāze virüp hezārān tāze (4) nihāl-ı bedīʿu'l-cemāl peydā ve her biriniñ berg ü[5869] bārından gülistān-ı dehri pür-berg ü nevā eyleye ve'd-duʿa (5) ilā yevmi'l-meʿād[5870] (6)

[***]

3.2.64. [64. Mektup] ʿAbdü'l-ḥalīm Efendi Edirne ḳaḍı[sı] iken vezīr-i aʿẓama gönderdügi mektūb-ı şikve-üslūbdur[5871] (7)

Saʿādetli ve semāḥatlı sulṭānum ḥażretleriniñ ḥarem-i muḥterem-i pür-kerem-i irem-naẓ[ī]r-ı saʿadet-maṣīr-i (8) ʿaẓamet-semīrleri ki zülāl-i birr ü nevāl-ı ilāhī ve ḳaṭarāt-ı emṭār-ı nā-mütenāhī[5872]-te'ṣīr ile sīrdür ve mehebb-i (9) nesīm-i luṭf-ı ʿamīm-i Ḫudā-yı kerīm ve maṣabb-ı feyż-i ʿamīm-i Īzid-i ḳadīm olmaġla ḫak-i pāk-ı ʿıṭr-nāk (10) müşk-i ʿabīr olmaḳda ḫāric-i dā'ire-i taʿbīrdür. Maʿrıż-ı faḳīr-i ednā mine'n-naḳīr budur ki el-ḥamdu li'llāhi'l-meliki'l (11) -ḳadīr ṣıḥḥat u ʿāfiyet saʿādetine nā'il lākin ʿivā[rı]ż-ı

[5862] rubāʿī: -T.
[5863] ḫazān: ḥazān: H.
[5864] neṣr: -T.
[5865] erāik-i: erāik-i?: T.
[5866] sā'ir: sāyir: H.
[5867] sāye: nihād: H.
[5868] kenef: ketif: H.
[5869] ü: -H.
[5870] ve'd-duʿa ilā yevmi'l-meʿād: Bāḳī ide Ḥaḳ cümle murādātıñı ihsān. Temmet...: T.
[5871] Bu mektup İ, B, T ve S nüshalarında yoktur. Mektup, Abdülhalim Efendi'nin mektubudur. Bu mektubun çeviri yazımında İ2 nüshasından yararlanılmıştır.
[5872] nā-mütenāhī: İ2; nā-metāhī?: H.

nefsāniyye vü ālām-ı ruḥāniyye ile ʿaḳlım zā'il-i (12) teklīfden ḫāric ve esinne-i elsine-i ẓaleme ile [aḳsā-yı][5873] ġāyāt-ı miḥnete ʿāric belki ʿālem-i berzaḫa[5874] dāric (13) ezmine-i teferruḳ ve perīşānī bī[5875]-mütemādī ve hücūm-ı eʿādī ḥicāb-ı rūy-ı meserret ü şādī (14) olduġından ḫāṭır-ı fātır ġāyetde müte'eṣṣir ve mir'āt-ı ḳalb-i ḥazīnim ġubār-ı ġumum ile nihāyetde (15) mütekeddir derūn-ı pür-ḫūnım endūh-ı enbūh ile pür-dūd u rūy-ı cihān dīde-i ġam-dīde-i kebūd (16) olup nā'ire-i infiʿāl-ı yāl ile sīne-i bī-kīne pür-āteş ü şerār inkisār-ı dil-i zār ile fuād-ı (17) ṣadāḳāt-muʿtādım müşevveş-ḳalb ve dīnār u dirhem ile der-hemm u teḳāẕī-i düyūn zaḫm-ı (18) bī-merhem şemşīr-i şemātet-i aʿdā cerāḥatı ile bī-rāḥat hücūm-ı humūm-ı fāḳa ile bī-ṭaḳat seng-i (19) ḥavādiṯ-i dehr-i bī-direng ile pāy-ı istiṭāʿatım leng ve tevātür u tevārüd-i aḥkām-ı tekālīf-i (20) şāḳḳa ile ḥayrān u deng miḥleb-i āzār-ı rūzigār u nāḫun-ı ṣavārif-i dehr-i nā-hemvār ile rūy (21) bā-[aḫlāb][5876]-hırāş u tecerruʿ-ı sümūm-ı erāḳım-ı ālām ile ṣāḥib-i firāş olup bir gün olmaz ki müzn-i (22) ḥüzn u seḥāb-ı iżṭırābdan [nāzil][5877] olan eşk-i āl-i deryā-miṯāl ile pā-der-gil u telāṭum-ı emvāc-ı (23) deryā-yı fiten u tezāḥüm-i[5878] efvāc-ı ʿasākir-i miḥen ile lā-yaʿḳıl olmayım. Gelen ulaḳlara yüz virirseñ (24) başıña bizler irḫā-yı ʿinān iderseñ Müslümānlarıñ yoluna izler kürkci ḫuṣūṣında ne ʿaẕāb (25) çekdügüm[5879] ve tereke umūrında mezāriʿ-i ḥāl ve kişt-zār-ı āmālıma ne maḳūle toḫm-ı miḥnet ekdügüm **[H-149b] (1)** vaṣf olınmaz. Şaʿīr tevzīʿi içün gelen seʿīr-i serraclarıñ sirāc-ı īmānları münṭefi ve eṯer-i teraḥḥum derūn-ı (2) ẓulmet-maḳrūnlarında[5880] müntefi kīse-i ḳalbleri cevāhir-i İslāmdan tehī ẓulm u[5881] ʿudvānları aḳṣā-yı (3) ġāyāta[5882] müntehī inṣāfla ittiṣāfdan dūr u çeşm-i iʿtidālleri kūr ehl-i şerʿiñ kelāmını almazlar. Yüz (4) ʿaded müşk irsāl olına diyü serdār-ı ẓafer-şiʿār ḥażretlerinden bir emr-i celīlü'l-ḳadr vārid (5) oldı. Getüren nā-dān-ı

[5873] [aḳsā-yı] : iḳżā-yı: H.
[5874] berzaḫa: İ2; b-r-z- c-h?: H.
[5875] bī-: İ2; pey ü: H.
[5876] [aḫlāb]: iḫtilām?: H.
[5877] [nāzil]: nāzik: H.
[5878] tezāḥüm-i: İ2; tezāḫüm-i: H.
[5879] çekdügüm: İ2; çekdüm: H.
[5880] maḳrūnlarında: İ2; m-ḳ-r-d-l-r-n-d-h?: H.
[5881] u: -H, İ2.
[5882] ġāyāta: İ2; ʿāyāta?: H.

bī-izʿān mūcib-i fermān-ı bī-dermān ile hemān bu ān ʿamel olunsun diyü (6) teḳāżā iderler. Behey Müslümān yüz ʿaded müşk ḳaçan taḥṣīl olınur bu daḫı çoḳ su götürür. (7) Bir miḳdār ṣabr eyle diyü güçle teskīn olındı. Ḥadīḳa-i enīḳa-i sulṭāniyye içün altı yüz (8) ḳanṭār niḥal-ı verd irsāl olına diyü vürūd iden emr-i ʿālī-şān ḫuṣūsı ḫod ẓāhir-i muḥāṭa-i (9) ʿālem-āralarıdur. Gül diken fuḳarā daʿvet olınup gel gül getür didikde aġladı. Cebr olınduḳda (10) fidānlarıñ başı içün bizi incitme ṣavb-ı ṣavābı ḳoyup semt-i semene gitme. Biz bir alāy medyūnız. Bizi (11) incitme ki ḳuḍāt-ı sālife daḫı bizden cebr ile gül aldı. Mīrīde niçe yıllıḳ aḳçemiz ḳaldı. Biz bu (12) kelek şerbetin ḳat ḳat içüp dururuz diyü bülbül gibi hezār enīn ü zār iderler. Muḳaṭaʿalardan ise (13) ḳaṭʿan nesne ḥāṣıl olmaz. Ḫalḳ ise bizim müżāyaḳamız bilmezler. Beytü'l-māldan ölsek (14) daḫı bir ḥabbe göstermezler. ʿAmme-i beytü'l-māl mültezimi ise yāve-gūy melʿūn şemʿ-ḫāne emīni nesne ḥāṣıl olmaz diyü yanar[5883]. Ḳapān-ı mīve maḥṣūlını mültezimi yemiş. Ḍarb-ḫāneden aḳçe kesildi (15) gitdi bir ḥabbe ḥāṣıl olmaz oldı. Muḥaṣṣal-ı kelām benim saʿādetli sulṭānım enfās-ı nefīseñiz (16) ile ẓāhiren ve bāṭınen imdādıñıza iḥtiyācımız ve bāb-ı saʿādet-meābıñıza iḥtisābla iftiḫār (17) u ibtihācım ʿilm-i şerīfiñize mestūr degüldür. Aḳṭār-ı emṭār-ı kerem ü cūd ve efvāc-ı ʿināyāt-ı (18) bī-ġāyāt-ı ʿazīzü'l-vücūdlarından tażarruʿ olınur ki ḫāṭır-ı ʿāṭırlarından dūr buyurmayup (19) kūşe-i çeşm-i luṭfla melḥūẓ ve nişāb-ı bī-ḥesāb-ı kerem ü ʿāṭıfetlerinden maḥẓūz buyurıla. Bāḳī hemīşe der-merāḳī-i saʿādet rāḳī bād bi-rabbi'l-ʿibād.

el-Faḳīrü'l-ḥaḳīr Abdü'l-ḥalīm

el-ḳāḍī bi-Edirne

[5883] yanar: İ2; niyāz: H.

SONUÇ

Abdülkerîm Çelebi'nin Münşeâtı'nda kullanılan dil, süslü nesrin önemli bir örneğini oluşturmaktadır. Dilinin ağır olması metni anlamayı zorlaştırmaktadır. Mektuplarda kullanılan uzun Farsça terkipler, Arapça ve Farsça sözcükler metnin anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bunun yanında söyleyiş güzelliği metne bakınca hemen kendisini göstermektedir. Sanatlı dil kullanımını, metni bire bir anlamlandırmadan ziyade metinde söylenenleri hissetme duygusunu ön plana çıkarmıştır.

Abdülkerîm Çelebi'nin Türkçe, Farsça ve Arapçaya hâkim olması metinde kelimelerin dizilişinde de kendisini göstermektedir. Arapça ve Farsça ifadelerin Türkçe bir eserde metin içi kullanımı hususunda başarılı olması da onun her üç dile hâkimiyetinin bir başka kanıtıdır.

"Mevlânâ-yı Müşârün İleyh Haleb Kadısı İken Haleb'den İstanbul'a Bazı Ahbâbına" başlıklı 60. mektup gerek üslûp gerekse de içerik olarak diğer mektuplardan ayrılmaktadır. Bu mektup, istihza üslûbuyla yazılmış olup müellifin edebî birikimini yansıtması yönüyle de dikkat çekmektedir.

Münşeâtta kelimelerin ses değerinden (aliterasyon ve asonans) yararlanılmıştır. Seci sanatının inceliklerine metinde yer verilmiştir.

Mektuplar, üçüncü bir kişi tarafından bir araya getirilerek yazılmıştır. Mukaddime bölümünde Abdülkerîm Çelebi'nin kendisi ve üslûbu ile ilgili değerlendirmede bulunulması, mektup başlıklarında mektupların gönderildiği kişilerle ilgili merhum ifadesinin kullanılması mektupların üçüncü bir kişi tarafından derlendiğini ispatlamaktadır.

Çelebi, şekil olarak dönemin mektup yazma geleneğine sıkı sıkıya bağlıdır. Ancak müellif nüshası bulunmadığından özellikle imza bölümü ile ilgili bir tespit yapmak mümkün değildir. Bölümlerle ilgili örneklere mektupların çoğunda rastlanmaktadır.

Abdülkerîm Çelebi, mensur bölümler arasında düşüncesini desteklemek için İslam hukukuna ait kuralları içeren Arapça manzumeleri ustaca kullanmıştır. Müellifin görev alanı ile ilgili detayları metin içinde kullanması önemli hususlardan biridir. Ayrıca

mektupların azımsanmayacak bir bölümünün şeyhülislâmlara gönderilmesi yine bu durumla irtibatlandırılabilir.

Çelebi, mektupların çoğunda yüksek mevkilerdeki kişilerden birileri için makam talebinde bulunmaktadır. Makam/mansıp talebinde bulunurken Çivizâde ailesi ve Mevlevilik ile ilgili olumsuz yargı içeren cümleleri dikkat çekmektedir. Bu durum dönemin bürokrasisindeki çekişmeler ile ilgili küçük de olsa ipuçları vermektedir.

Yine mektuplarda dikkat çeken hususlardan biri görev yaptığı şehirlerde genel durumla ilgili olumsuzlukları yansıtan şikâyet örnekleridir. Özellikle kurallara riayet etmemeyi, bu olumsuzlukların nedeni olarak belirtmektedir. Bu durum Çelebi'nin sosyal konularda çevre ile merkez arasındaki iletişimi sağladığını düşündürmektedir.

Münşeâtta Arapça 312 mısra/beyit/dörtlük/bent olması müellifin edebî birikimiyle açıklanabilir. Arapça şiirlerin yanında yine Farsça şiirlerden 365 mısra/beyit/dörtlük/bent olması Fars şiirini de yakından bildiğini göstermektedir. Türkçe şiirlerden ise 25 mısra/beyit/dörtlük/bent yer almaktadır. Bu şiir örnekleri, münşeâtta geçişlerde konunun içeriğine uygun ustaca kullanılmıştır. Müellifin alıntıladığı şiir örneklerine bakıldığında her üç edebiyatı da yakından bildiğini göstermektedir. Eserde bazen birinci dizenin orijinalinden tamamen farklılaştığı bazen de beyitlerin orijinalinden uzaklaştığı da görülmektedir. Bu durum doğrudan onun şâirâne yapısıyla ilgilidir.

Münşeâtta, Arapça ve Farsça alıntılanan şiirlerden dörtlük/beyit/mısraların yer yer tekrar edildiği görülmektedir. Aynı husus metnin nesir bölümü için de söylenebilir. Bu durum, mektup sayısının fazla olmasının yanında mektup yazmanın katı kurallarına bağlı olunduğu şeklinde de açıklanabilir.

İncelenen nüshaların sayısına bakıldığında bu kadar çok nüshanın bulunması, mektuplarının beğenildiğini ve mektuplara önem atfedildiğini göstermektedir. Ayrıca müellifin mektup yazdığı kişilerin dönemin önemli şahsiyetlerinden olması da mektupları ayrıca değerli kılmaktadır.

42. mektup dışında diğer mektupların gönderildiği kişilerin yaşadığı döneme bakıldığında yazarla aynı dönemde yaşamışlardır. Bu durum mektupların

güvenirliğini/gerçekliğini ispatlayan ve dış tenkit açısından metnin geçerliliğini sağlayan önemli hususlardan biridir.

Yazma eserlerin olduğu kütüphanelerde Abdülkerîm Çelebi'ye ait nüshalarla ilgili katalog bilgileri veren kayıtlarda yer yer maddi hataların olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmacılar için sorun olabilmektedir. Bu konu ile ilgili kapsamlı bir çalışmanın yapılması elzemdir. Bunun yanında ilgili makamların yazma eserlerle ilgili çok önemli çalışmalar yaptığı, eserlere ulaşma noktasında dijital çağın getirdiği imkânlardan azami ölçüde yararlanıldığı da gözlemlenmiştir.

KAYNAKÇA

Ahmet Cevdet Paşa (1881), Belâgat-ı Osmâniyye, İstanbul.

Ateş, Ahmet (2010), "Metin Tenkidi Hakkında", *Türkiyat Mecmuası*, C.7, s. 253-257.

Ayverdi, İlhan (2011), Kubbealtı Lûgatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-II-III, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.

Bilge, Kilisli Rifat (1980), Bostan ve Gülistan, [Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Bir Mukaddimesi Vardır], Tercüme Eden: Kilisli Rifat Bilge, 12. Baskı, Zafer Matbaası, İstanbul.

Bursalı Mehmed Tahir (1972), Osmanlı Müellifler, haz. A. Fikri Yavuz; İsmail Özen, C.1, Meral Yayınevi, İstanbul.

Bursalı Mehmed Tahir (1994), Aydın Vilâyetine Mensûb Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Müverrihîn ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli, haz. M. Akif Erdoğru, Akademi Kitabevi, İzmir.

Cemşîd Sâlihpûr (1370/1991), Ferheng-i Câmi-i Fârisî be Türkî-i İstanbulî, Neşr-i Lâle, 2 C.,Tebriz.

Çaldak, Süleyman (2006), "Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı)". Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, s. 74-90

Daş, Abdurrahman (2003), Osmanlılarda Münşe'ât Geleneği, Hoca Sadeddin Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Münşe'âtı, A.Ü.S.B.E. Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Derdiyok, İbrahim Çetin (1994), "Eski Türk Edebiyatı'nda Mektup Yazma Kuralları Hakkında Bilgi Veren En Eski Eser Ahmed Dâî'nin Teressül'ü", *Toplumsal Tarih*, C. 1, Sayı: 6, İstanbul, s. 56-59.

Derdiyok, İbrahim Çetin (1994), XV. Yüzyıl Şairlerinden Mesihi'nin Gül-i Sad-berg'i, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Adana.

Derdiyok, İbrahim Çetin (1997), "Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplarda Biçim", *Türk Kültürü*, C. 35, Sayı: 415, Ankara, s. 665-671.

Derdiyok, İbrahim Çetin (1999), "Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği", *Osmanlı*, C. 9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, s. 731-740.

Develi, Hayati (2013), Osmanlı Türkçesi Grameri II, 1. Baskı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Devellioğlu, Ferit (2004), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara.

Donuk, Suat (2015), Nev'î-zâde Atâyî, Hadâiku'l-hakâik fî Tekmileti'ş-şakâik (İnceleme-Metin), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Manisa.

Duman, Musa (1987), "Arapça ve Farsça Tamlamaların Türkçe Cümleye Katılma Şekilleri", İst.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi, Cilt: XXIX, İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul. s. 35-66.

Durmuş, İsmail (2000), "İnşâ (Arap Edebiyatı)" *TDV İslam Ansiklopedisi* C. 22, TDV Yayınları, İstanbul, s. 334-337.

Durmuş, İsmail (2004), "Mektup (Arap Edebiyatı)", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 29, TDV Yayınları, İstanbul, s. 14-16.

Ece, Selami (2015), Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemi I-II, Eser Basım Yayın Matbaacılık, Erzurum.

Ekinci, Ramazan (2014), Uşşâkîzâde Hasîb'in Zeyl-i Şakâ'iki, (İnceleme-Metin-Dizin), Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Manisa.

Esir, Hasan Ali (2016), Bursalı Lamiî Çelebi'nin Klasik Türk Edebiyatındaki Yeri ve Münşeât'ındaki Farsça Şiirler, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 2, Özel Sayı: 1, s. 25-42.

Flügel, Gustav (1865), Die Arabischen, Persisichen und Türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien, I Voll, Wien.

Gökyay, Orhan Şaik (1974), "Tanzimat Dönemine Değin Mektup", *Türk Dili Mektup Özel Sayısı*, C. 30, Sayı: 274, Ankara, s. 17-23.

Gölpınarlı, Abdülbaki (1992), Hâfız Divanı, çev. Abdülbaki Gölpınarlı, MEB Yayınları, Ankara.

Gönül, Behcet (1945), "İstanbul Kütüphânelerinde Al-Şakâik Al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri", *Türkiyat Mecmuası*, C.8, İstanbul, s. 136-168.

Gültekin, Hasan (2015), Türk Edebiyatında İnşâ, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.

Hacı Halife Mustafa b. Abdullah Kâtip Çelebi (ts.), Keşfü'z-Zünûn an Esâmi'l-kütüb ve'l-Fünûn, C: 2, Daru İhyâi Turasi'l-Arabi, Beyrut.

Haksever, H. İbrahim (1995), Eski Türk Edebiyatında Münşe'âtlar ve Nergisî'nin Münşe'âtı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya.

Haksever, H. İbrahim (1998), "Münşe'ât Mecmuaları ve Edebiyat Tarihimiz İçin Önemi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, s. 65-76.

Haksever, H. İbrahim (2006), "Eski Türk Edebiyatında Mektup", *Hece Dergisi Mektup Özel Sayısı,* 114-115-116, Hece Yayınları, Ankara, s. 37-47.

Haksever, Halil İbrahim (2019), "Halil Eski Şair Mektuplarında Dua Geleneği", *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature,* C. 5, Sayı: 1, s. 32-55.

Hüseyin Selim (1316/1898), Amelî ve Nazarî Hadika-i Münşeât-ı Umûmiye Yahut Define-i Müsveddat-ı Resmiye ve Deâviye, Asır Matbaası, İstanbul.

İnalcık, Halil (1954), Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I, Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

İpekten, Haluk (2001), "İsmeti", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 23, TDV Yayınları, İstanbul, s. 140-141.

Kanar, Mehmet; Kurtuluş, Rıza (2000), "İnşâ", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 32, TDV Yayınları, İstanbul, s.337-338.

Kâtip Çelebi (1287/1871), Fezleke, Cerîde-yi Havâdis Matbaası, İstanbul.

Kâtip Çelebi (1991), Kâtip Çelebi'den Seçmeler III, haz. Orhan Şaik Gökyay, MEB Yayınları, İstanbul.

Kılıç, Adem (2015), "Unutulmuş Bir Münşî, Akhisarî Abdülkerîm Çelebi, Münşe'âtı Ve Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye Bayram Tebriği Vesilesiyle Gönderdiği Mektubu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* C. 8, Sayı: 40, s. 102-111.

Kur'ân-ı Kerîm Meâli (2017), (Hazırlayanlar: Hayrettin Karaman-Mustafâ Çağrıcı-İbrahim Kâfi Dönmez-Sadrettin Gümüş) Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Baskı, Ankara.

Kütükoğlu, Mübahat S. (1998), Osmanlı Belgelerinin Dili, Kubbealtı Neşriyat, İstanbul.

Kütükoğlu, Mübahat S. (2004), "Mektup (Osmanlı Bürokrasisinde Mektup)", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 29, TDV Yayınları, İstanbul, s. 18-21.

Levend, Agâh Sırrı (2014), Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Mehmed Süreyyâ (1996), Sicill-i Osmanî Ünlüleri, Yayına Hazırlayan: Nuri Akbayır, Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Karaman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Nev'î-zâde Atâyî (1268/1852), Zeyl-i Şakâyık, Matba'a-yı Âmire, İstanbul.

Özcan, Abdülkadir (2006), "Münşeâtü's-Selâtin", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 32, TDV Yayınları, İstanbul, s. 20–22.

Öztürk, Mustafa (2018), "Münşeât-ı Nâbî'nin Dil ve Üslûp Özellikleri", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, s. 132-153.

Pakalın, M. Zeki (2004), Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II, MEB Yayınları, İstanbul.

Pehlivan, Necmettin (2014), "Âdâbu'l-Bahs Ve'l-Münâzara Üzerinden Tehafütleri Okumaya Bir Giriş", *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası 13. Yüzyılda Felsefe Sempozyumu Bildirileri*, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, s. 92-105

Rıeu, Charles (1888), Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum, London.

Selçuk, Bahir (2009), Meşâkku'l-Uşşâk (İnceleme-Metin), Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum.

Uzun, Mustafa (2003), "Mecmua", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, TDV Yayınları, İstanbul, s. 265-268.

Uzun, Mustafa (2006), "Münşeât", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 32, TDV Yayınları, İstanbul, s. 18-20.

Ünver, İsmail (1993), "Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Türkoloji Dergisi*, Cilt 11/1, s. 51-89.

Yıldırım, Ali (2007), "Metin Tenkidi ile İlgili Hususlar ve Kâmî Divanı Örneği", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, 10-12 Nisan 2006, Kayseri, s. 799-811.

Metin Tenkidinde Kullanılan Nüshalar

Abd el-Kerîm Çelebi b. Sinân Akhisâr, Mecmûa-i Münşeât, TBMM Kütüphanesi TBMM Koleksiyonu, 06 TBMM LD 497/2.

Abd el-Kerîm Efendi, Münşeât, Biritish Museum, Or. 1139.

Abdülkerîm Çelebi, Münşeât, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY01834.

Abdülkerîm Çelebi, Münşeât, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, 985/4.

Abdülkerîm Çelebi, Münşeât, Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hamidiye 1205.

İnternet Kaynakları

Abdülkerîm b. Sinan Akhisarî, Terâğim-i Kibâri'l-'Ulemâ' vel-Vüzerâ HO. 129. Österreichische Nationallbibliothek, Wien, www.onb.ac.at/ (ET. 14.01.2021)

https://www.almaany.com/

http://ganjoor.net/

https://books.google.com.tr/

http://www.kubbealtilugati.com/

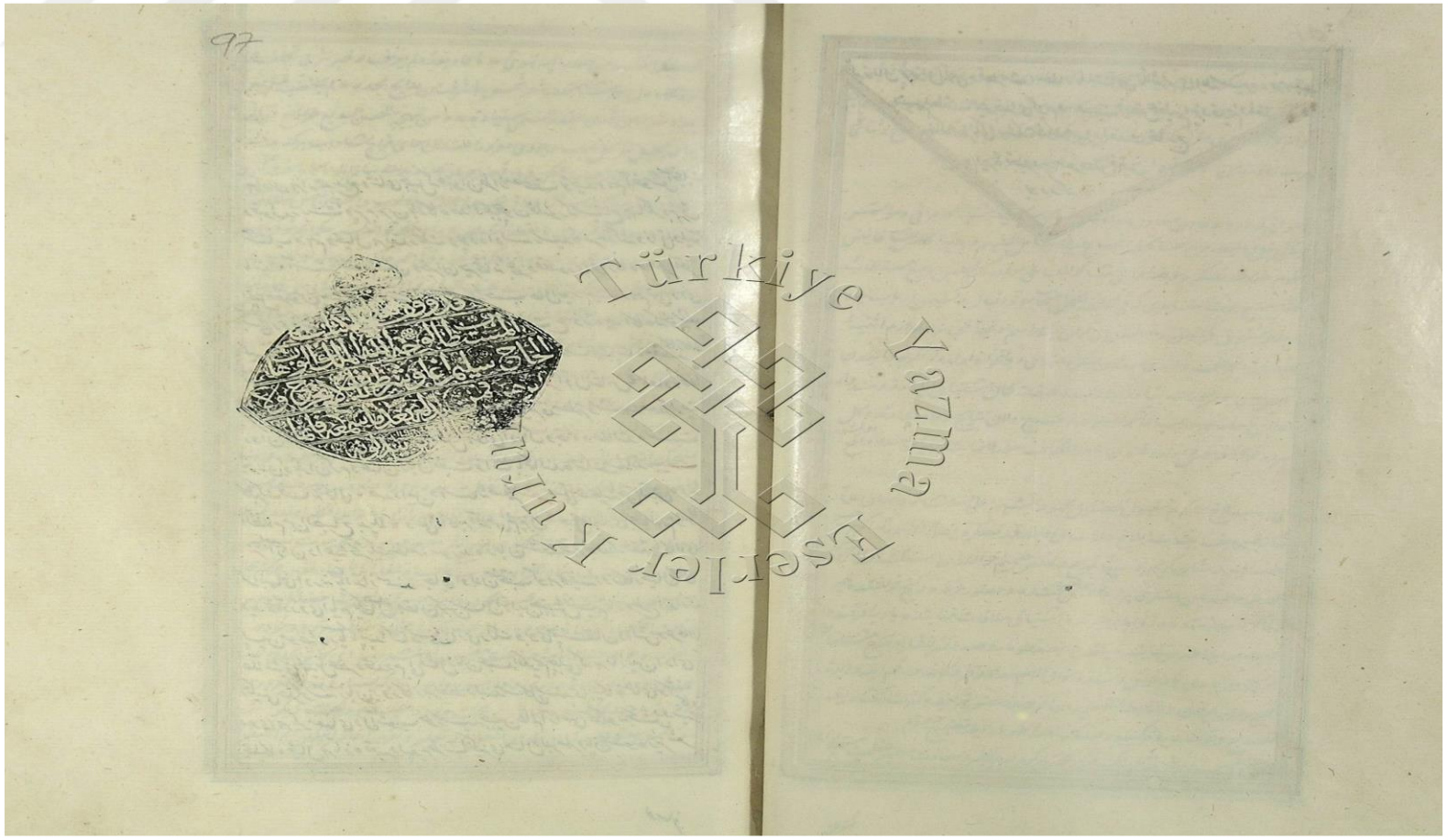
http://www.nosokhan.com/library

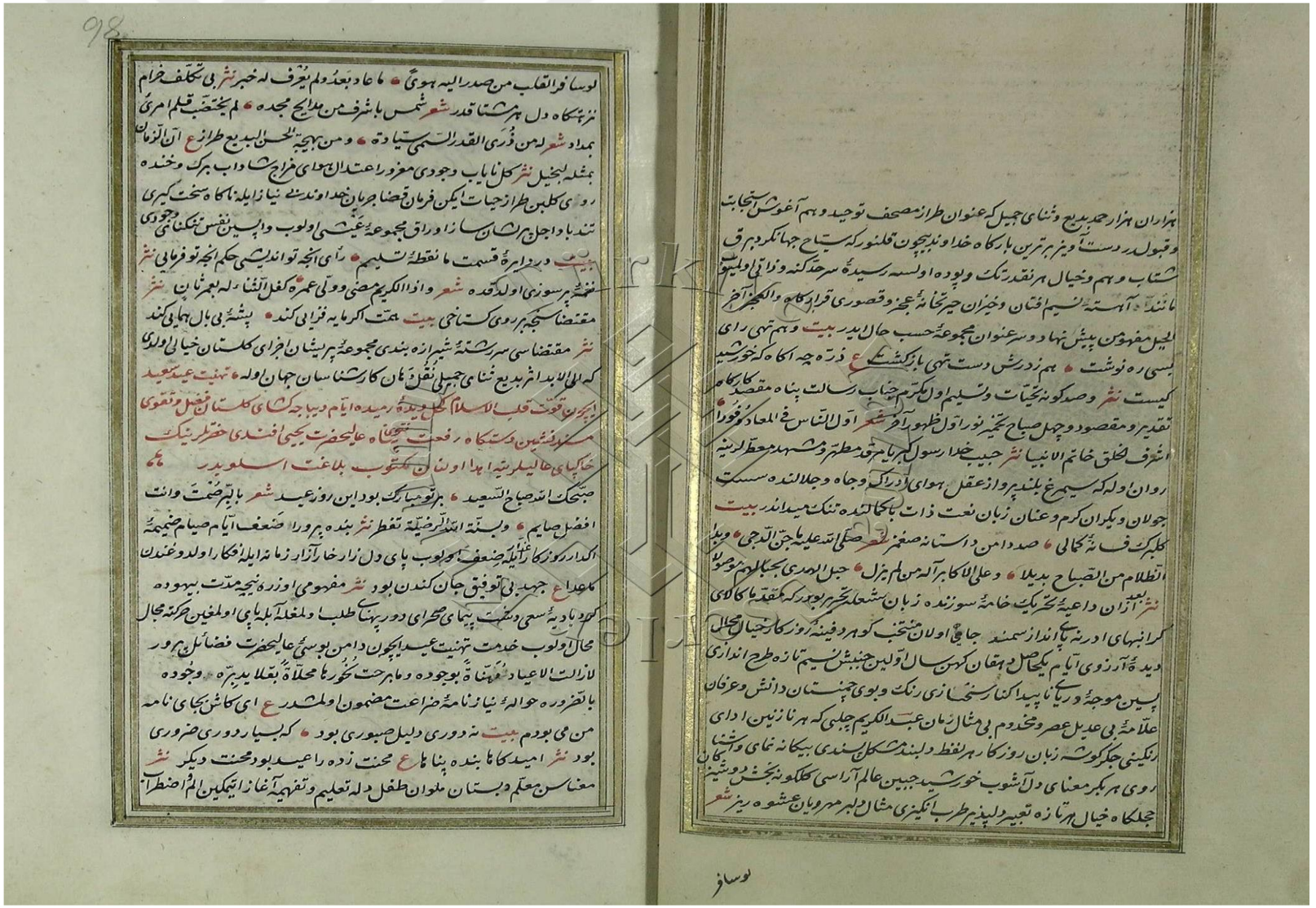
http://www.vajehyab.com/

http://www.yazmalar.gov.tr/

EKLER

Ek 1. H Nüshasının Tıpkıbasımı

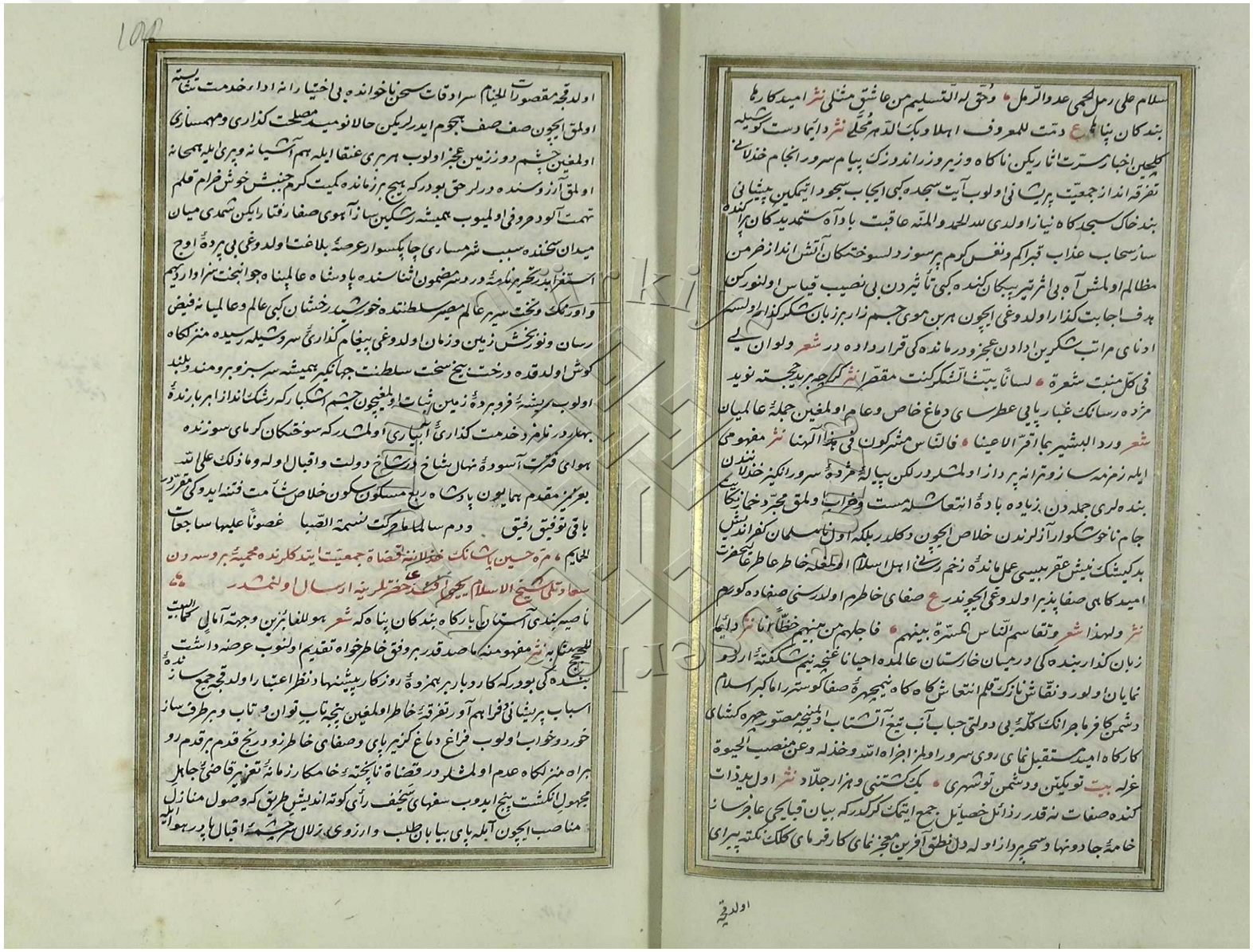

فوق الحد بیت من اگر گریه کنم معذورم ٭ طفل نادانم اول سبقست نثر لکن نه چاره ع هو الدهر و علاجه التصبر ع گرفتار را چاره صبرست و بس شعر ان کان عندک یا زمان بقیة ٭ مما شیئ بها الکرام فهاتها بیت دل عرفی نه یکی قطرهٔ خون فولادست ٭ ارستم سیر مشو گر دکر ازاری هست نثر بنده نوازا شعر کن کیف شیت فمن دانی محافظة ٭ علی الزمام و عهد لیس ینتقض ٭ و همة لم تضق ذرعا لحادثة ٭ ان الکریم علی العلات ینتهض ٭ الحر حر و ضع الله منتظر ٭ و الذکر یبقی و عمر المرء ینقرض ٭ بیت دل موج خیز دردو جبین صافی ازگره ٭ دریای اضطرابم و کوه و تحملم شعر فان تولنی منک الجمیل فاهله ٭ و الا فانی عاذر و شکور نثر باقی مدت دولت توباد چنانکه هر در شک ماضیش برحال شعر و انعم بعید الفطر عیدا آتة ٭ یوم اعز من الزمان و ازهر ٭ محمیهٔ بروسه دن سجاده پیرای شریعت ایکن وزیر وزراندن زمره حسین پاشا یه مهیا سازئ اموال مقاطعاته تقصیر ایتدی دیو اجترا و افترا یه مباشرت غول ایتدکده رافت پناه سعادتلی شیخ الاسلام یحیی افندی حضرتلرینک خاکپای عالیلرینه ابدا اولنمشدر امیدکا بندکان بنا ما ع الله یدیمک لنا سالما نثر بر دراک تعظیم و تبجیل پیشیکاه طاق بلند رواق فضل و احسانه عرضه داشت بندکانه بود رکه جرم نکرده و کناه نبوده ایله تهمت آلوده اولمق عجب در دردی دوا و دوای خصمان ایمش هرچند تحقیق نفس الامری ایچون فریاد فلک کذار در کار اولدقجه دیوار کون ع لقد اسمعت لو ناديت حيا نثر طنین انداز طاس سرنکون افلاک اولور غرض تهمانه جویی نکایت اولیجق کیفیت حال زار سربسته و معمای ناکشوده اولدوغی موافق مدعا در الحال جرم نابوده مرقرار داده اولدقده عفریت مردم خور آتش افکن و کراز دندان دراز ادم ترسان طرفندن پی در پی هجوم و حمله نابکی دفع کردهٔ سپر حمایت عالیحضرت بنده نواز اولور بعد الیوم سپر انداز اولمیوب شست کمان سخت ستدن کشاد بولان تیر بیداد تا پر نشسته نشانه سینه اولمغه مساعده بیورلمق رضا دادهٔ بندکی و درنک همان ردّ صدمات متعاقبه ایچون متصل سپر اندازئ پیاپی سبب رنجه سازی دست و بازو لری اولمشدر

طریقهٔ

99

طریقهٔ برد باری و کبن میازاری سلوک نامرادان دردمندان اولمغین مشعر مشهور قاضی نور زعفرمه ریزک تنهایی اولمشدر بیت بکورستان کبرانم کذارید از پس مردن ٭ مسلمی مباد از پهلوی من در عذاب افتد نثر خصوصا ولی النعم بنده پرور که همواره اسدال جمیل و ایصال معروفیله کشتهٔ از خشک سال امیده باران بهنکام کبی نفع رسان اولوب و کل شئ عند نا من عنده معناسی متعرف یکن حاشاکه بزم رهکذار عزدن آیینهٔ خاطر عاطرلری غبار آلوده اولمق روا دا شتهٔ بندهٔ اخلاص کیش اولمه بنده نوازانامهٔ نامئ عاطفت مضمونلری ورود بولوب جهت بندکی دن حرف نادرست کم و بیش پیرامن کذار کوش هوش خلایکان مکارم اندیش اولدوغی بی پردهٔ شعور اولدقده هر بن مویدن فواره عرق جوشان اولمغین غرق سیلاب حجاب اولدم نه چاره مزوار بزم قادر اولدوغمز وجههٔ اعتراض اولاجی امورا رتکابندن حسب الحمد و راجتنابدر بفضله سبحانه اول معنی قرین حصول مرام آمانه فائده که اوفی توجیلری روبراه طریق تحقیق مدعی اولمزکه ربهردهٔ مترلکاه یقین اولمه زارزخمای دروغ آفرین بیهوده کویی منعه قدرت فوق الوسع طاقتدر افکل افترا ایله ترویج کار ممکن اولدقجه نفوس شریره تقصیر اتیمز لرا موال مقاطعا مهیا سازئ لوازم میری ایچون تعیین اولنوب مشتهیات هوای نفسه صرف اولندقده اتمام مهمات ایچون اولجا بندن استحدام و تقاضی اولدقجه نامساعدئ قاضی ایله مهیا سازی ممکن دکلدر دیمک جواب باصواب اولیجق مصلحت آسان اولور همان فریاد مزتحریر محضر و تحقیق نفس الامر اولنمدوغندن در ضراعت نامه رسان بندکی مامور اولدوغی تحصیل و ظایفدن تقصیر اتیمیه رکن غار نکران سیاه کردن تهمادهٔ احکام اولمغین مصلحت پردازی موقوف آستانهٔ سعادت اولمشدر ٭ باقی توفیق رفیق سعادت زیادت بیت تا فلک کردیده باشد ذات تو پاینده باد آفتاب دولتت هر بندکان تابنده باد ٭ محمیهٔ بروسه ده مسند آرای حکومت ایکن وزیر دیوسا نظم شعار مرحسین پاشانک خبر اثر خذلانی رسیدهٔ سر حد کوش انتظار لری اولدقده سعادتلو ولی النعم شیخ الاسلام یحیی افندی حضرتلرینک خاکپای عالیلرینه ابدا اولنان مکتوب مرغوب بلاغت اسلوبدر ٭

اولمغیله رأی صوابنمای درست شیخ الاسلامی علامی ایله که خطاِ استوا کبی
راستدر استقامت پذیر اولمز ع بربط کج ونغمه راست نایدنثر ثانیاً تخفیف
کوشمال هنکامهٔ گرمسازان هرزه کارده فرمان بری مکارم اخلاق اوزره
فروگذاشته رضا کوستریوب ع ولا تکلف نفس فوق طاقتها نثر مقتضا
حسب المقدور مساعی شفقانهٔ دستگیرانه جلوه پرداز منصهٔ ظهور اولوب
بی شبهه سزاوار تقصیر روا داشتهٔ عنایت شاملهٔ عالیحضرت اولدوغنی
پی برده یقین کارشناسان عالم اولمغین خداوند فطرت بلند رأفت پسند
جانبندن احتمال مسامحه حوالی گردز وایای اوهام دکلدر نثر ورب امری قدر
ساء فعلاً لم یزل ◦ خلایقه طرّاعلیه نوایبا نثر مضمونی اوزره اصحاب التجسس
شریره که بینصیبان حسن عمل دراخلاق سیئهٔ محسنک آفرین اقتضاسیله
همیشه پیشه لری کسب نکایت آیام اولوب مبتلا اولدقلری نوایب
نتایج مقدمات سوء اعمال اولمغیله ع فنفسک لمها الیوم ان کنت لائما
نثر معنا سیله سزاوار خطاب ایکن اول ژاژخوایان عذرپیشهٔ بی انصاف
کارفرمای زبان تهمت گذار اولمغین آیینهٔ سیمای مجلای خوبان کبی پاک
وسیم خالص مذاب آسا صاف اولان مشرب پاکیزهٔ خدایکانی بیهودهٔ
خس وخاشاک تقصیر ایله تهمت آلوده اولدوغندن چشمهٔ نوش ضمیر
خداوندی کدر پذیر اولمق یوقدر بناءً علی ذلک اوربکمذاردون دل زار بلای
افکار خارخارستان وزخم خوردهٔ نیشتر زار هیجکسان اولمشدر بیت
شک نیست که در قصهٔ پیراهن یوسف ◦ خونبار تر از دیدهٔ یعقوب نبا شد نثر بنده هرورا فک وافترا ذاءِ قدیم معلوم ومرض معهود بیکنهان
ایدوکی قرارداده کارآگهان جهاندر رباعی تهمت بیکنهان رسم قدیمست
ای دل ◦ رخت خودرا که ازین ورطه مسلم برداشت ◦ ستم تهمت جهال
نه برما وتورفت ◦ یوسف این را متحمل شد ومریم برداشت نثر بگله
پردازیٔ زخم تیر پرکش ترکش تهی سازان افترا کیش حوالهٔ دیوان محشر و
عرصه گاه خیر وشر اولوب سرکشای آنبان حکایت موقوف فردای قیا

اولق

اولق اولی در بیت متاع شکوهٔ من تنگ تنگست و بهمان بهتر که ◦ کجز
در روز بازار قیامت باز نکشایم نثر وعند الله تجمع الخصوم امید کاما
عذرخواهیٔ حرف صداع انگیز خامهٔ نفس دراز قصه پرداز نپذیرد عفو
خطابخش پوزش پذیر عالیحضرت مکارم پناهی ومفاخر دستگاهی اولمشدر
آلام کوناکون ایام کلک سنجیده کویی وعظ پردازان زمانه کبی پرا کنده
گفتار ایدوب کشمکش پنجهٔ پرزور آزار روزکار پاره ساز تار وپود
تعط ومعنی اولمغین قلم بردست تخلبند پریشم مداوا ایدلکی حرف آشنایی
بهره پیوند ایتمکه قادر اولیوب الفاظ نامهٔ دردسه مضمون سنجهٔ صداقه
گسسته سلک آسا پریشاندر الی حاصل آشفتکی خاطر وپراکنده کی دل طرخ ناپسند
پرند صداعنامه دن معلوم درنقشبندان پرنیان سخن وحریرپافان کارگاه
نطق اولوب بیت این زمزمها جمله نه آرزوی شعورست ◦ کفتم سخنی
چند زگفتن خبرم نیست نثر باقی توفیق رفیق سعادت زیادت باد بیت
جزدعای دولتش چون نیست مارا مدّعا ◦ مدّعای خود بآخر میرسانم ◦
تحیهٔ بروسه دن پیر فقیر کرفتار عیال تاج الدین افندیک تسویهٔ امور چون
سعادتلی شیخ الاسلام ومفتی الانام یحیی افندی حضرتلرینه
ارسال کیدوکی شفاعت نامه در

لم یبق غیرک انسان یلاذ به ◦ فلا برحت لعین الدهر انسانا نثر خدمت رفیع
رُوب بارگاه قوی پناه اداکردهٔ جاروب مژکان اولدقدن صکره عرضه
داشت بنده کی بودرکه بنده کان پناه تاج الدین داعیلری مغلوب اولادو
عیال بر پیر فقیر پریشان حال درمرحمت واشفاق خاصهٔ لازمه ذات باران
برکات شیخ الاسلامی رأفت پناهی لازال محفوفا بالعون الالهی اولوب همیشه
دستگیری جلاب اضطرار افتادکان مکارم جلیهٔ جبلیه لریندن لازم بین بالمعنی
الاخص اولمغین دریوزه ءِ زکات خرمن التفات ایلداوقاتی گذار ایلیه راتبهٔ معینه
بدل ما یتحلل اولیوب بالضروره تشبث اذیال استقراض ایتمکین تقاضای کرم وام
خواهانیله دائما زار وزبون ومرکز دایره دیون اولمشدر مساعدهٔ وقف سلطان

مراد ثانی و اسداد معروفه اهتمام عالیحضرت خدایگانی سلسله جنبان رجاء واثق
اولوب بر مقدار رجاء ایچون حسب المدعی عرضهٔ بنده کی احسانه بهانه اولمق
امیدی ایله اصدار اولندی مکارم دستگاه اغرض عالیجناب فطرت بلند
فواضل پسند ایچون استجلاب مزید ادعیهٔ خیر و تیر دعای پیر مقوس قامت
اخلاص کیش بر تاب کرده شست درست نیاز اولدقده راست رو نشانهٔ
اجابت اولمق ان شاء الله تعالی محققدر بیت وکر مراد بکر و حصول میکردد
و عا بکعبهٔ حسن قبول میکردد نثر عبد خالص الوالالری دخی دستیاری دلالت
خیر ایله حصه دار نصاب ثواب اولمق لطفه بهانه جویی کزدکار دادار دن استکاله
اولنمز امید پرور انا مساعدیٔ روزکار همیشه درکار اولمغله اول ملتمسه دست رس
امکان صور تنمای مرآت وجود اولمزسه نخل نخا بتمندلری عقد الرقص چلپی بنده
لریته سایهبان لالا یاخود اکه مدانی بر مدرسه احسانی تسلی بخش پیر فقیر اولمه
باقی توفیق رفیق سعادت زیادت شعر یعیت بقاء الفرقدین بنعمة و عیش
صفق الظل اخضر میاس و لازالت العلیا عندک وقدنا و تروح بانواع
وتغدو باجناس و تحیهٔ بروسه دن حسب المقدور تصدع عباد الله ایله
تقبید و لپذیر عالم پسند لرین مشعر سعادتلی شیخ الاسلام یحیی
افندی حضرتلرینک خاکپای دلرینه ابدا اولنمدر
یا اکثر الناس احسانا و اعرضهم سیبا و اطولهم فی المکرمات بدا مانال احد
الان تدوم لک النعماء فینا وان تبقی لنا ابدا نثر خاکبوسی کرستانهٔ بلند
پایهٔ همایه ع که نظر فرق ایده جک مرتبه دن علادر نثر پرداختهٔ لب ادب
اولندقده نصکره مسامع خدام کرام علیین مقامه عرضه داشت بنده کی اولدکر
اکر حال زار دن استخبار کوشه کذار خاطر عاطر الهام پناهی اولورسه بیت
همنشینم بخیالی تو و آسوده دلم کین وصالیست که در پی غم هجرانش نیست
نثر غبت ذلک جمله اسیم اکزندن جدا اورسته لرسم و رکم و موی زنکی صفت
درهم اولدوغی اجمالا محاط علم عالم اراد ر لکن حسب الامکان همت کماشتهٔ تسویه
امور و نظم احوال اولمغله بفضله سبحانه وطوله مجموعهٔ پریشان اجزاء شهر فی الجمله

بسته شیرازهٔ انتظام اولمشدر عزیمت تحصیل منفعت ایله جمله اسباب معیشت
دست بازیده کرسنه چشمان عسکر اولوب اول کرده شدیدة الشکیمه صعب
القیاد توسن خام کبی رام لکام احکام اولمزکین بهمه حال مرغ نیم بسمل صفت
رکة المذبوح درکار اولورع المیسور لایسقط بالمعسور نثر لحاصل عنان کشیٔ
سر کشیدکان احکامده کار فرمای اهتمام اولمق همیشه مصلحت دیدرای رایض
همتمدر و ریوزه کی یه توجه عاطر عاطر فیض پناه اولدوغمز قلب الهام دستکاه
صدور رسانه نهان اولمزع یک توجه از تو در کارست و صد عالم مراد نثر باقی
توفیق رفیق سعادت زیادت شعر ولازال للایام طول علی الوری وما الطول
الا ان یطیل لک العمر سعادتلی یه النعم یحیی افندی پیرایهٔ بخش
صدر دیوان روم اولدقده حلب شهبادن ابدا ایتدوکی تهنیه
نامهٔ محتالصت نمودر
عزتلی و سعادتلی سلطانم حضرتلرینک صف نعال پیشکاه فضائل پناه
فواضل دستکاه که ملتثم خفقاه ارباب فاضل و افضال و مزدحم جباه اصحاب
مجد و اقبال درصد هزار عجز و عبودیتله روی نیاز فرسوده قلند قدنصکره عرضه
داشت بنده کی بودرکه بر مقتضای بنده پروری بو عبد خالص الوالالری طرفدن
استخبار لایهٔ خاطر عاطر سنح آثار اولورسه بفضله سبحانه هنوز نخل حیات سیراب
جویبار ربیع الجریان عافیت اوزره اولوب پایهٔ قدر و اقبالری کی فی الحقیقه
سرمایهٔ استراحت عالمیان در همواره مرتبهٔ فضل و افضالری کبی ازدیاد بولمق
دعیمنه استقبال دیبا جه پیرای دیوان اعمال اولوب دائما دست تضرع و نیاز
برداشتهٔ درکاه چاره ساز ایدی بجده تعالی دعای بی ریای فقرای مستحقین
قبول رب الارباب قرین اولوب ذات شریف کرامی صفاتلری پیرایهٔ بخش صدر
دیوان برجیس احتشام اولدقلری پیام دلفریب مسرت رسان سرور انجامیله
ریاض عالمه رونق تازه و نضرت بی اندازه حاصل اولوب بشارت شعر بشری
لقد انجز الاقبال وعدا وکوکب المجد فی افق العلی صعدا نثر مفهومی اوزره
لسان عالم زمزمه ساز و مژدهٔ بیت شکر خدا که پایهٔ دولت ز آسمان

بگذشت و سر کشیده بایوان لامکان نثر مضمونی ایله زبان دهر ترانه پرداز اولوب
بر وجهله مسرت بخش قلوب عالم و عالمیان اولمشدر که تعبیری خارج خیطهٔ
قلم شکسته زباندر همیشه حسن تدبیرا جابت پذیرلری سبب انتظام احوال
پریشان عالم اولمغیله مدورث بیکسان و دستگیر افتادگان اولمقدن خالی
اولمیوب خدمت آستانهٔ سماسیالرین سرمایهٔ دولت و کامرانی و رأس المال
سعادت دو جهانی بیلوب اول سعادتدن یابندهٔ ثنا خوانلری و خی سایهٔ
دولتدرنده آسوده حال اولوب دایما دست بیداد اصحاب بیداد و دستمدن
امین اولالر باقی توفیق رفیق سعادت زیاوت ۰ نثر فیض دستگاه
حکومت پناهیشهر ایکن استجلاب دعای اجابت قرین شیخ الاسلام ایچون وقوع
الحراف مزاجی متضمن مرحوم یحیی افندی حضرتلرینه کوندرمشدر ۰

افواه اجفانیله آستان پوسیئ درگاه فضائلپناه تقدیم اولوب چهرهٔ تضرع
وابتهال خدمت رویمال بساط عزت انبساط مجلس فضل و افضال اداسکدن
صکره عرضه داشت بنده کی بودرکه بیت کر بکلدرم بخاطر پاکت غریب نیست
خاشاکه نیز بردل دریا کذر کند نثر مفهومی اوزره حال زاردن استخبار حواکی
خاطر عاطر سحر آثاره کذاریله بلند پرواز اوج اعزاز اولورسه بیت تا آمدم بوادیٔ
هجران کداختم ۰ این منزل خراب هوا کرم واشعشت نثر سبوی کج دار مریز
حیات همنوز شکست خوردهٔ دست بدمست مرکاولیوب حالا نه جرعه جام چیز
پیمانهٔ عافیت راتبهٔ نیم مست بزمکاه صحت و شمع کم ضیای عمر پرفراغ نیم جان کبی
بیداد که نهان اولور دست غریم متقاضی اجل سخت کیر پیرامن دامن امل اولمغیله
یکران کرم عنان حیات فراز منزلکاه عمری کذارایلیوب تند سیر جانب نشیب
اولمشدر هرچند که صید مرغ رم خوردهٔ عافیت ایچون ترتیب دام و دانه تقدیم
اولندقجه بیت هرواین دام برمرغ دکرنه ۰ که عنقارا بلندست آشیانه نثر معنای
در دیوار دن کوش کذار اولور الحاصل ضعف قوت و صحت علتدن صورت
برتام هرآینه جلوه نمای مرایای اوتام اولمیوب نغمهٔ ارغنون مزاج کونی نادیده
استادنازک قلم عافیت اولمغین دایما پرده بیرون بی آهنک اولمغیله کوهرپاش

اصداف

اصداف اذان پرده شناسان بزمکاه صحت اولمزبهمه حال درکاه رأفت پناه
آلهیدن درخواستدرکه شربتخانهٔ دارالشفای غیبدن آبیاری شراب لبریز عافیتله
نخل سموم زدهٔ خشک سال سرسبز و خرم و اول شربت خوشکوار سازکارک
دردی که حمیر مایهٔ آسایش در رنجم ناصور عارضیه مرهم اوله باقی توفیق رفیق
سعادت زیاوت بیت کمر خدمت تو بندد چرخ ۰ تا بر افلاک کهکشان ماند نثر
شایستهٔ قبول بعض خدام اولمق امیدیله هر طونلق پاریز خوقه و هر طونلق اطلس
ارسال اولندقدر ع التمل یعذر فی القدر آلدی حملا ۰ جلبدن سعاد تلی ویلی
النعم شیخ الاسلام حضرتلرینه ارسال اولنان مکتوب بلاغت اسلوبدر ۰
رویمال بارکاه آستان بلند کهکشان مانند علیا هوالواجب تقدیم اولنوب
برداشتهٔ پیش طاق بلند رواق فضل و افضال اولدرکه آفتاب التفات عالیحضرت
بنده نواز پرتو انداز اولمغیله بودرهٔ ناچیز حضیض خاکدن رهبردهٔ اوج افلاک
اولورسه بیت شکسته دلتر ازان کاسهٔ بلوریم ۰ که درمیانه بخار اکثی زدست
نثر مقدما دستیاریٔ بازوی سخت سست ایله کمند انداز کنکرهٔ بام شامخ اولمق
اراده اولندقده افترا کیشان خدانا ترس طریق کارفرمای کیش و قربان بهتان
اولوب هربری حسب المقدور تهی ساز ترکش اولمغله بندهٔ بیکناه بیهوده سهام
اکاذیبه آماجکاه اولمقده کینکاه امداد روزکاردن طلایهٔ عنایت فریادرس
اولمغین بالضروره کبر انداز اولوب ع طبل برکشتن بزن بام دمیدن نسنیم نثر
مفهومی دستور العمل اولمشدیی هر مقتضا مدعای زمانه اهتمال حصول قضایه شام
مرکز حوالی کذار زوایای اوتام اولمغیله آصفجاهی صدارت پناهی طرفنه الله یعلم
ویشهد بطریق التصریح والتلویح مراجعت هرآینه صورتنمای مرآت ضمیر اولیوب
مدد کاریٔ عنایت باری ایله دستکاه سلوکمز طرز تازهٔ خامه مزکی
پسند کردهٔ خاص و عام و زیور کردن و کوشش اتیام اولوب حسن حال و کمال
اعتدال السنهٔ واردو صادر دن بی و برلی کوشش کذار سپهدار رعیت نکهدار اولمق
جزای سزای اعمال سندیده قصد یله تلخیص قضایه شام بیور مشلر الحاصل تصدی
مکافات حسن عمل بیوروب اهنک نفع رسانی قلد قلدرنده حرفة الادب حریف ازار

دائما مدد کار طالع ناسازگار اولملغین ارادهٔ عنایت و رعایت مستلزم
اهانت و نکایت اولملغین ترتیب اولنان مقدمات احسان منتج نقیض مدعی
اولملغه مستوجب اهانت اولدوغی خمیرمایهٔ غرابت اولمشدر شعر رام نفعا فضر
من غیر قصد • ومن البر مایکون عقوقا بیت خیر نخستست اینکه می درساغرم
خون جگر کردد • چه او فاتست ما حسرت نصیبا نراکه درکردر بیت طرفه
خالیست که کردد اثر زهر ستم • جرعهٔ لطف که درجام ترحم ریزد نثر معاملهٔ
بنده پرورانه ای خداوند همت بلند بیچاره نوازیله منظومهٔ التفات مستزاد
اولوب ثبت لوح دل ننه غل اولان رقم بنده کی ترقی مراتب اعدا دکلی از دیاد
بولمشدر ع دولت زیاده پادشهم عمر هرمزید نثر محصل کارفرمای دارالشفای
لطفلری دریای احسان عافیت رسانیله برطرف سازکردند قهر روزکار اولدوغی
پرتو انداز پیشکاه شعور اولدقده چشم اشکبار که ریشک فرمای ابر وبهار در
سیراب ساز سجدکاه نیاز اولوب درخت بیخ سخت اجابتلری دائما سرسبز و خرم
وسایه کستر سوختکان تاب کرمای ستم اولمق دعالرینه استعفال سر لوحهٔ
دیباجهٔ دیوان اعمال اولدی بیت اجابت براجابت صف زدای دل •
مکر بازت دعایی هر زبانست نثر باقی توفیق رفیق سعادت زیادت شعر
وبقیت للراجین یامولای ما • رقص القضیب وغنت الورقاء • عزیمت
قضاء یکیشهر بنکامهٔ ستایه مصادفه ایتمکله بعد الوصول متاعب راهی
تحریر مرحوم جنت مکان محمد افندی حضرتلرینه ارسال اولنان مکتوبه
وحی بنعلکم نراه یداس • منی بافواه الجفون یباس نثر مراسم بسبا طبوع
دستکاه فضائلپناه لازال محفوفا بعون الاله عم آلاه لباب ادب ایله موشی
قلنوب اول مقام عالیده روی نیاز مالیده قلندر مخدوم فکره مسامع خدام کرام
سدره مقامه عرضه داشت بنده کی بودرکه بیت کهی خسته دلان یاد
میتوان کردن • بدین بهانه ولی شاد میتوان کردن نثر مفهومی اوزره
حال زار دون استخبار خاطر عاطر مجمع آثاره جلوه کاه الهامات پرور دکار در
کذار ایدرسه بیت شکسته دلرازان کاسهٔ بلوریم • که درمیانهٔ خارا کنی زدست

رما نثر ایام شتا وهنکام سرما ده علاوهٔ ضعف مزاجیه سفر صورتنمای عذاب اکبر
اولوب پی درپی باریدن برف وباران وطغیان انهار وغدران منازل ومراحلده
سدمخارج ومداخل ایلیوب اصحاب خیرات سالفه تکنا بنای سبیله عبور ایچون بنا
ایلدوکی جسورات مانند قوای پیر فرلوت بلکه اوهن من بیت العنکبوت اولمغله حملهٔ اول
برزور سیلابه تاب کتوریوب قلیب مظلوم ستمدیده کبی ویران وخراب اولوب تا دف
امطار ایله هرجوی خشک مانند رود نیل وزدران ره زن آسا قطع طریق وسبیل
ایلیوب جلهٔ دشت وصحرا طغیان انهار یله دریا اولمغین بالضروره اثنای طریقده اقامت
باعث اتلاف مال وسبب خرامت اولدوغندن ماعدا اسیر بند وزندان کبی حرکتهٔ امکان
اولمیوب موئنت خدام وباره کی وستور وتقاضی بیجای مکاری ومزدور ایله عکس انداز
مرآت ظهور اولان شداید وآلام دستیاری اقلام ایدنلر اعلام اولمق خیال خام وثمرهٔ
اوهام اولمغین ادهم قلم مطلق العنانهٔ اول وادیلرده میدان ویرلدی بیت قلم آن
نریان نبود که نشکرح در ما کوید • وطای حد تحریر بست محنتها که من دیدم نثر فی الحقیقه
بوقدر متاعب واکدار اثار رنجت ناسازکار در ع ای باد صبا این همه آوردهٔ تست نثر
حتاکه طالع زبون کمال ضعفله جرحیم قوی وستدر که سر پنجه شکنجه سندن احتمال خلاص
هرآینه مرآت خیاله صورت بغلیوب زخم ولخراش خنجر خونباشی سازکاری مرهم
دارالشفا یدلا وکلمز بیت الماس ریزه شد نمک سودهٔ حکیم • ورزخم بستهٔ جکر لخت
لخت ما نثر بارقهٔ عنایتیله مشعل راه هدایت اولوب حضرت خضر علیه السلام رهبر طریق
همت علیه لری رفیق اولمله اوحال ومیاه میانده احوالمز تباه وبیابان جانستان
علایم جانبنده روبراه اولمق محقق ایدی بیت بردل چهار سید وکرد راچها رسید •
کرنه عنایت تو بفریاد ما رسد نثر کرچه خلال طریقده تحمل اولنان عسرت اشکال کلی
غیر متناهی الافراد مثال اولورکن ع عیب می جمله بکفتی هنرش نیز بکوی نثر مفهومی
وستور العمل اولمق صورتیله دیدهٔ ریاض عقل اولمغین منافع سفر سمتنه دخی عطف عنان یکران
قلم مناسب کورلدی سافروا تصحوا وتغنموا مفهومی اوزره مسافرت وحرکت بغضله
سبحانه روزبروز باعث نمای رأس المال صحت اولورع وربما صحت الاجسام بالعلل
نثر مقتضا سنجه اثنای سفرده رونمای اولان ریاضت ومجاهده سرکار طبیعت

صفحات

شامده مرحوم شیخ الاسلام اسعد افندی حضرتلرینه اهدا اولنمشدر
قد کنت عن عدد الایام فی شغل ۰ فالیوم شهری لوعد منک معدود ۰ الایام اعدو
کمون بمزرعة ۰ ان فاتة المار اغنته المواعید شعر یا اکثر الناس احساناً
واعرضهم ۰ سیباً واطولهم فی المکرمات بدا ۰ ما نال احد الاان تدوم لک
النعما ۰ فینا وان تبقی لنا ابدا نثر افواه اجفانیله آستانبوسی فضائلپناه
لازالت الفتوی تیقیاً وظلال ذراه تقدیم اولنوب معروض بنده کی بود رکه
امید کا بابندکان پنا ناکشت زار رجا آبیاری کمیسان احسان فیض رسانیله
شاداب اولمزسه سوخته نف وتاب خشک سال حرمان املق مقرر در ۰ شعر
اذا انزرع الامانی لیست تسقی ۰ بغیث البر اسرع فی الجفاف نثر برمدت
دخی سحاب پراب لطفکری سیراب سازمزرع امیدا اولمزسه مقرر در که هموم
زوة کرمای سوزنده هوای یاس اولدقدن صکره مدد کارئ ابر عاطفتیله سوومند
وقطرهای غمام افعامیله سرسبز وبرومند اولمزلح ومنفعة الغیث قبل العطب ع
کیاه خشکسار اسیر ابی ۰ باران نمی سازد نثر بنده نوازاملاذ ابیت تاجهان
بوده اینچنین بوده ۰ این شتر کربه دائما باشد نثر مفهومی اوزره شتر کربه
روزکار قدیم اولوب خیط عشوانی بخشی کردان همیشه بر همزن هنکامه ۰
ارباب استعداد اولور بیت فلک بمردم نادان دهد زمام مراد ۰ تو اهل
فضل ودانش همین کناهت بس نثر اکثر مناصب نافعه مرعای نفوس
ضایعه اولوب چراکاه حیوانات اولدوغی کنا رعلی علم محسوس خلق عالم در ع
تابوده است رسم شتر کربه بوده است ع جعد از زمانه کنج کهمای آستخوان
کوفت شعر ومن نکد الایام ان یبلغ المنی ۰ اخو اللوم فیها والکریم یخیب نثر
حقاکه اثبات دعوایه قضاء مصر وشام کبی بینه ۰ عادله اولمزاول کونه ریاض
جنت آسوده دراز کوشان کم بهاسر داده اولوب قصب السبق ربای مضمار
علم وعرفان اولان چیادسبکپای کران قیمت پابسته ۰ مربط حرمان املق
مقتضای رأی رایض روزکار در شعر حمار یثیب فی روضة ۰ وطرف
بلا علف مرتبط نثر لکن احیانا علی غم الایام همت بلند ودولتمندان فاضل پرور

کرمساز

108

کرمساز موکهٔ ارباب استحقاق اولوب شعر اعتنی علی دهر رمانی بصرفه ۰ ورد
عنانی وهو فی الغلواء نثر چاه عمرکاه محنتدن خلاص ماه کنعان وابستهٔ رسن مدد
رسان سعادتمند کاروانه در بیت غم مخور کز بچه انداخته شد یوسف دل ۰
شادباش اهل مدد میکذرد وبرچاهت بیت شاه ترکان چو پسندید وبچاهم
انداخت ع دستکیر از نشود لطف تهمتن چکنم ع وانما ادرکتنی حرفة الادب
بیت بیدادی از طبیعت موزون بمارسید ۰ کز بیم باد قامت موزون
نمیکنم شعر جسن القطر بارضی واری الجو یغام ۰ انما اللوم لحظی علی الغیث
ملام نثر وانما خوان یغمای ایام ضایع ساخته ۰ هجوم عوام اولمغین تلخ کلد
کیر حرمان نوالهٔ دهان قباحت فهمان اولور بیت کام دل کرجهان جهانست ۰
ما را چه برای دیکرانست شعر اری عشارا تساق حافلة ۰ لاناقة فیه لی ولاجمل ۰
نثر بنده کان پنا ناعجالة الوقت وغدغهٔ جانخراش معاشدن خلاص اولمق
ایچون عنایت علیه لری درکار اولوب سفرهٔ مبذول النعم کرملرندن نوالهٔ حرب
ارزو لدقت رسان کام ودهان اولنجه مدد کاری خوان لاراحسانیله لااقل
نابسارهٔ خشک بدل ما یتحلل اولمق متوقعدر شعر فکل ما سد جوعاً فهو محمود ۰
کل الحدی یحتدی الحادی الوقع ۰ تجلی الضرورات فی الامور الی سکون لا یلیق بالادب
مفهومی معذرت جوی تصدیع اولمق امیدیله خامهٔ کله پردازکرم سازیازشکایت
اولمقدر شعر وان یحکم بالشکوی هتکت مروتی ۰ وان لم ابح بالفرحفت
مانی نثر باقی ع بخت پاینده خلاد یر سعادت باقی شعر فاسلم لنا ولسود
اصبحت فیه نسیج وحدک ۰ مرحوم شیخ الاسلام ومفتی الانام اسعد افندی
حضرتلرینه حسنا وبدنها دون شکایتی متضمن اهدا اولنان مکتوبدر ۰
هوالدین والدنیا هوالحفظ والمعنی ۰ هوالذروة العلیا هوالغایة القصوی
نثر خاک پاک آستان فضل وافضاللره دیدهٔ محنت دیده اکتحال اولنوب
معروض پیشکاه فضل وافضال بودرکه بنده نوازاملاذا آماخبر خیر خیز ظهوری
نه زمانده جلوه کاه ایدر دیو خلقهٔ دورلولهٔ چشمه کبی چشم وکوش براه اولوب
امید نوید مسرت رسان امانی کاخ صماخی رشکین بهارستان مانی قلمشدر بیت

بازاین چه نوید التفاتست ۰ آهسته که آسمان نداند نثر دستیاری همت علیه
لری در کار اولملغه منصب معهود جلوه گر منصهٔ وجود اولوب اول وسیله
ایله کشاکش مشاغل لاطائل دنیادون صورت خلاص روزنهٔ ظهور دن یوز
کوستروب دست رس سرمایهٔ فراغ دماغ وحضور قلب که راس المال تجارت
علم وعبادتدر ومسار حصول اولق حقاکه دیباجهٔ دیوان آمال در بیت یارب
این آرزوی من چه خوشست ۰ تو بدین آرزو مرا برسان نثر امید کاناپناه
اعوام عمردن کذارایدن سنین مشارفهٔ تحمین ایدوب آثار ضعف روز بروز
ظهور وهر روز اوزره اولملغین لباس حیات تعاقب جدیر ایلیوب خلاق کنبکرت
اولوب تار وپود پرنیان زندکانی پاره کردهٔ دست ایام اولمق اقرب من جبل
الورید در فارس کرم عنان عزادهم لیل اشهب نهار کره سوار اولوب دو اسبه
ترکتاز مسافت حیات ایدیجک زود رس منزل کان فنا اولمق محققدر بیت
شو مجلس ایکیره کم دائم طقوز پیمانه دور ایلر ۰ نه دکلو اولای باقی زمانه عیش
دورانک نثر سیتما بنده لری نیچه مدت مبتلای حمای ربع اولمق ایله جسم
زار وناتوان هرزمان میدان سوابق عوارض اولوب ضعف قوت وتحسر
علت نیجه تاب توان تاب اولمقدر بیت ضعف قوت یافت قوت ضعف
در ترکیب ما ۰ دوری جان از بدن نزدیک شد دور از شما نثر خصوصا جازه
درماندهٔ طبیعت علاوهٔ ازار روزکار یله کرانبار اولدوغندن همیشه پای انکار خار
خارستان اولمغین سر منزل عافیته وصولدن نا امید در بعد الیوم هست مالیدلذائذ
وحظوظ عالمدن محظوظ اولمق امید صحت تامه کبی هر طرفدر شعر وان لکرتشوا
النفوس ۰ تما الشتی غیران الشتهی نثر فضائل دستکاناطریقهٔ بنده پروری
مسلوک قدم کرم اولوب نوعروس طرز تازهٔ قلم شکسته رقم جامهٔ خامه تحسینده
پوشانیدهٔ پرهنداولملغین پرده نشینان حجلهٔ بلاغت معرض ظهوره آورنک
عرض حال ایتمشدر بیت بدستکیری لطفش عزیز مصر سخن ۰ زقعر چاه برآمد بر
اوج ماه رسید نثر قیمت شناس روزبازار زمانه کالای کرانبهای فضل وافضال
وعرفانه اغار طرفدار ایتمکله جنس پر قیمت علم ومعرفت قرین رواج ورواجی اولمغین

مناقب

109

مناقب دولت علیای عالم آرای استاذ وملاذ عالیحضرت فتوی دستکاه لازالت
الفتوی بتنعیا ظلال ذراه کتابهٔ ایوان روزکار وسرغزل دیوان لیل ونهار اولمق
جزم خامهٔ اعجاز پرداز در قطعه وهدیتی نظم بدیع سبکه ۰ ومدیحه یبقی علی الایام
واذا قبلت هدیهٔ من مثلنا ۰ نهدی الیک نتایج الافهام نثر الحاصل طوطی کلک شکر
افشان عندلیب هزار دستان کلستان ثنالری اولمق ایچون نوای آهنک ایله زمزمه
ساز اولملغله غازا ایتمشدر بیت عرفی نوای مرغ تو در هیچ باغ نیست ۰ این نغمه
خاصهٔ چمن اختراع تست نثر خدایکاناطلسم نثر ونظم سخنوران بهتر پروران کیهان
آسمان نکونامان اولدوغی قرار داده کار اکهان جهاندر رباعی مدحت ومحدث انوری
وفردوسی ۰ کز نکردی چون زما جای دراقواه عجم ۰ نام محمود ونمی بود وچو چتر سنجر ۰ در همه شهر
مثل در همهٔ تعلیم علم شعر خیر المناقب ماکان البیان له ۰ سلکا وفضلا بالامثال
والحکم نثر بنده پرور اکشایش غنچهٔ رنک بستهٔ دل ایچون جهت افضالدن تشبیم
لطف وزان اولدقجه دامن زن آتش ریانه کش حسنا دیه نهاد اولور ولاجرم النار
تاکل نفسها ان لم تجد ما تأکله بیت لطف ایدوب بنده کی حیا ایتدک ۰ اولدیلر
کندیلرنا حسنا د نثر اول قوم بدانندیش حسد کیش کونه کونه افترا یه اجترا ایله آغاز تیدکلری
کوشکذار اولوب داوخوا بلغ کزاشتهٔ فردای محشر وعرصه کاه خیر وشر اولمشدر
قال عز من قائل وسیعلم الذین کفروا ای منقلب ینقلبون ۰ بیت عالمده ذره
وکلی یوغیکن وجود یمز ۰ مشکل بودرکه ذره دن رتق جسود یمز بیت سمند طبعمه
رشک وحسد لر مندر ۰ بنی کچر سه بر ایکی خار لایفهم رباعی عقل عقلا منکر حس کبی
کرود ۰ زنهار حذر حسود دمسن کبی کرود ۰ نامرد سکست ومرد دریای محیط
در یابدمان سک نجس کی کرود قطعه یا عین مثل فداک روبه معشر ۰ عار علی بنا هم
والذین ۰ نجس العیون فان راتهم تقلتی ۰ طرتها ونزحت مارجفون نثر باقی توفیق
رفیق شعر ولازال للایام طول علی الوری ۰ وما انطول الا ان یطیل لک العمر ۰
مرحوم شیخ الاسلام اسعد افندی حضرتلرینه محبت واستطافی
مشعر بدا اولنان مکتوب بلاغت اسلوبدر ۰ ۰ ۰
وحمی ینعلکم شراه یداس ۰ متی ما فواه الجفون یباس نثر خدمت رفت ورو

بارگاه فتوی پناه خف بعون الاله عم آلاه حوالهٔ جاروب مرکان قلنوب
اول مقام بلند رتبهٔ رفیع القدر عالیده صد هزار تضرع و نیاز یله یوزیره روی
نیاز مالیده قلنه قدر نصکره مسامع علیه خدام کرام سدره مقامه عرضه
داشت بنده کی بودرکه امید کا تا پنا تا بیت دمی عرض حالی زمن کوش
کن ٭ کرت خوش نیاید فراموش کن نثر عبد خالص الولالری نیچه ماه وسال
دو دماغ خوردهٔ اشتغال اولوب دایما خوشه چین پیرامن خرمن افاضلی
سرمایهٔ کار و پیرایهٔ روزکار ایلیوب اول خرمندن دریوزهٔ زکا تیله او قات
گذارا اولوب بفضله سبحانه و تعالی منصاب تمیز سوا دو بیاض مرتبهٔ
فرق جواهر و اعراض معرض ظهور ده نمایان اولمشدر اما نه فایدهٔ جنس
علم و معرفت حقهٔ دکان خوبان کبی تنکیاب ایکن کروبازاره زمانه ده کیمسه اولمغین
قماش کهنه طرح متروک آسا دیرنشین کنج دکان و کوشهٔ کزین طاق نسیان
اولوب نیچه زمان ایدی که زبان همزوران عالم بیت همنر نمیخرد ایام و غیر از نیم
نیست ٭ کجا روم بتجارت بدین متاع کساد نثر معنا سیله زمزمه ساز
اولمشیدی حقا که وزیر وزراندوزسا بعکس لحظه نده حرف والماس و دیبا
وکرباس بر بردن تمیز اولمیوب متصل خبط عشوا ایله طریق علمی خراب ایدیوب
برهمزن هنکامهٔ اصحاب استحقاق اولمقده لمدد کار فلک غدار اولوب بر
همیشه نوالهٔ احسانی حوالهٔ سمک طبعان نعمه ربا اولمغین اوحی صفتانی قباحت
فهم اول یغادن مدد رسان کام و دهان و لمیوب بیت بادهٔ کهن کیمسه
پیش از ساغر اغیار نیست ٭ بشکنیم از جای دیگر ما خمار خویش نثر مفروض من
دستور العمل اتمیشلر ایدی جزای سزای اعمال ناصواب ن مرآت مکافاته مشاهده
اتدکدن صکره مرحوم فتوی دستگاه سقت سحب المغفرة ثراه تلافی مافات
و اول تقصیراتی مکافات ایچون نیروی بازوی همتیله شد نطاق اتمیشکن
ناگاه غریم متقاضی اجل سخت گیر دامن اهل و لمغین اول جمع پریشان روزگار ک
مجموعهٔ آشفته اوراق احوالی بستهٔ شیرازه انتظام اولمغه امکان اولمدی
حالا بعنایته سبحانه خریدار کالای کرانبهای فضل و عرفان اولن بضاعتی اضاعتی

علا رغم

علی رغم الایام رواکور میوب و مساز و رواج ایتمکه آغاز ایتمشدر ع کز فتی در دل خود
نیت خیری خدایا رب نثر تقدیر طبع بلند عالم پسند بی صاحب عیار و دار اتضرب روزگار
اولمغین بعد الیوم نقد بازار ارباب استعداد و قرین نا روایی و کساد اولمق هر آینه
صورتنمای مرایای اوتام اولمز شعر و بضاعة الفضلاء ان تعقتها ٭ نفقت وان
کسدت تهالم تنفق نثر تمام عیاران زمانه بیت هزار نقد بیازار کائنات آرند ٭ یکی
بسکهٔ صاحب عیار ما مرسد نثر مفهومی ایله ترانه پردازایکن خاشاک قلب روی
اندوه و روزگالمص بر بردن ممتاز اولمیوب عبا و پرنیان جامه صفاده همرنگ لعل
بدران بلده بهاده همسنگ اولمغین بیت متاع معرفت کلدی رواجن بولدوغی دملر ٭
زرافشان ایلیسون نرکسزار اوراق پریشانی نثر باقی توفیق رفیق سعادت زیاد
بیت و هنیئا لی ما ائتک سعودک ٭ کما تتوالی فی العقود الجواهر ٭
بروجه اربه لق مدایه قضاسنده رجاسنه شیخ الاسلام مرحوم اسعد
افندی حضرتلرینه اهدا اولمشدر ٭

ان المعارف اخلاق عرفت بها ٭ والمکرمات حدیث عنک مأثور نثر بسا
کبوسی پیشگاه فتوی پناه پرداخته لباد اولمغه قصکره عرضه داشت
بنده کی بودرکه کم عنایتی میر شکار روزکار ایله صید کاه مناصبدن نخجیر خورده
کمند انداخته مرغ نصیب غیر اولمغین خیبت و حرمان ارایش فتراک اولدی شعر
و بعض الصید فی الاقناص منه محظ ٭ و یحرم خیره الرامی المصیب نثر رهنمای بدرقهٔ
التفات اولمکله و همراه شکار کاه امانی اولدقده شعر تفرقت انظاری علی خلانی
فایدهٔ خدا نمایه صید نثر معنا سیله زمزمه ساز اولمکین عاقبة الامر نتیجهٔ العمل فتراک
تهی دست خالی اولدوغی حیرت افزای کار آگهان جهان اولمشدر ع نتیجهٔ عجبی داد
امیدواری من شعر و ما کنت فی التفراث یمین ٭ باول من غرة الحاجب نثر
شرینکاری طالع نا سازکار درکه هر لحظه بر صورت غریب اظهاری ایله بیر همرنگ هنکامهٔ
امید اولوب تلخ مذاق دشمن کام ایتمکی التزام ایتمشدر شعر سوء خطی انا لفی منک
بذا ٭ فعلی الخط لا علیک الملام نثر حقا که بخت زبونغز کال ضعفیله بر خصم قوی درکه
دایما دست بیداد یله کلوفه راه ملغین عرصهٔ دور پهنای دنیا ی چشمزه تنک و

تا رایند ر ربیت کو صبح کن زمانه و کو یار شو فلک • با اهل دل عداوت بخت
زبون لبست رباعی کلاه زرخ نیست ار بختست • کمر اجنت بر سر اندازد
یوسف از کرک چون کند ناله • که بجایش برادر اندازد نثر فضائل ناما قضای
متاع معیوب آسا ر دکروهٔ اشخاص لکن وسیلهٔ وصول طلب او ملق امید له
شایستهٔ قبول او لوب لکن اول منصبک حلی وحی وابستهٔ رضای صواب
اقتضای صدر عالیقدر وزارت پناه او ملغین بوز مانلر کوه تا خیری لازم کلمشدر
ع الی ان یجئ الترباق قدمات الملسوع ع نوشدارو کو که پس از مرگ سهراب
دهد شعر واعلم بان القطر لیس بنافع • لبئاس مالم یهم فی ما مضع شغل الکلی
ابهدان بعدا نثر مفهومی اوزره حق حیات بهر و مساز جواز او ملق بعید در
علی تقدیر التجویز بعد الیوم طلایهٔ جند حشا اغاز ترک و تاز ایدوب عرصهٔ دنیا
خیمه کاه سپاه بهمن ماه او لوب هر شوشهٔ خم بر خمخانه آبدار و هر جو بیار میکلون
برتیغ خونبار او لدقده معنای ابرو یقتل محسوس او کل او لور ضعف مزاج و شعور
علاج ایله حرکت و سفر مصلحت دیدهٔ رای صواب بین رزین او لمز بیت بوزدی
نکردی و کسی رانگشتهٔ • ای ساده دل چرا بهستان سفر کنی نثر بنده پرور
حالا بر وسه تا ضبسی علی افتدینک همت علیه لری درکار او لوب او ل محروسه ده
قضایه رضایه طبع بلند عالیلری ما عدا و لیسو ع وقد تتلی الملیحة با تطلاق
نثر مفهومی اوزره اول عروس زیبا یه طلاق و هروب بو جانبه جزم و عزم ایدوکی
تحقیق او لندی مدانیه قضاسی ملحقات قدیمه دن و لیسو بر زوبازو لی پرنیر و سیکله
جلهٔ مضاف اندن او لمقیله قابل افراز او لمغین کتاخانه نیاز او لسور که لاجرم
مزبوره بی علی حسب العاده بنده لرینه احسان ایله دغدغهٔ جانکاه معیشتدن
تخلیص عنایت علیه لری مبذول بیوریله بیت میکداز دجلتم هر کاه میجویم
مراد • در نهاد بیدلان عرض تمنا آتشست ع انی لاسئلک القلیل واتقی
من سؤ ردک نثر خدایکا فائکی معاشیله کار جانه و کار داستخوانه یتیشمدیکی
بیان کیفیت مضایقه و احتیاج فوق الوسع خامهٔ نفس در از قصه پرداز در ع
از هر چه قلم شرح دهد افزونست نثر اکر طرف شارعدن رخصت یافتهٔ تمنی اولسق

دعای جان

دعای جان فرسای مرک دیباجهٔ دیوان اعمال او ملق محقق ایدی بیت من
بجان مشتاق مرک نا نمی آید اجل • بخت بد بین کر اجل هم نا زمیاید کشید شعر
اقول اذ غدوت لصنک عیش الا موتا یباع فاشتریه شکوت وما
الشکوی لمثلی عادة • ولکن تفیض الکاس عنده امتلائها نثر بنده پرور ا شعر
اذا ما کانت للأساء رأسا • فلا تنکر اذا جعل الصداع نثر عذر خواه کناه کله
پروازی او لمق مدیی سبب جسارت شکایت او لمدیغ ع کستاخی ا ایمید
عفو است نثر باقی بیت جهانت بکام و فلک یار باد • جهان آفرینت نکهدار باد
طلب کاری عرض شام دار السلام ایکون اسعد افندی حضرتلرینه ایدا و لنمدیکی
ملکت قلبی مسترقا له • قد کان قدما غیر مستعید • سکنت فیه فرد افیه حتی
لقد خفتک تشکوا وحشة المفرد • فلو تنازعنا الی حاکم • تقضی لک استحقاقه
بالید نثر و یمال صف نعال مجلس فضل و افضال کهٔ فی الحقیقه پیشکاه اهل کمال دتقدیم
او لندقده نصکره انهار بنده کی بودرکه امید کا نا زهر قهر روز کار یله صفر او می ایکین
خورده کبی تلخ مذاق او لان بندهٔ دلخسته شکسته مجلس پر هرک و ساز لطافه
نمشکر احسان لذت رسا نیله شهد کام او لمغیجون عنایت علیه لری درکار
او لوب بر نطق جان بخش و روح پرور ایله آغاز اعجاز مسیحی بیور ملق مکارم
جلیله لرندن بعید او لمز بیت تو جان بخشی ایله مرده را حیا انتوان • نیچه او لور
معجزهٔ حضرت عیسی کوره سون نثر بنده پرور ا الی الآن شربت خوکوار جاه
ایکون تسمم اسباب و تحصیل عزت دنیا ایکون کرم طلب او لمسو شعر احلام
لهم او کظل زائل ع ان اللبیب مثلها لا یخدع نثر معنا سهن دل درویش نهاد ایتمکلی
قطع منازل مناصبده همند سعی عنان کشیده او لوب چاشنی تا زیانه دن آکاه
او لمدوغی معلوم عالم و رحالا کرفتار دام و ام او لمغیله تقاضای فرصتجوانا نیله زار و زبون
و مرکز دایرهٔ دیون او لوب فرط مضایقه و احتیاجدن دل پر اضطراب سطح مستوی او زره
مهرهٔ سیماب او لمغین کستاخانه بی دریغ تصدیع ایله او قات شریفه لری تضییع او لنمق
ع عذر تقصیرات ما چند انکه تقصیر مانثر حقا که کمال اضطرار مسکون الاختیار
ایتمکین ع عالم بی اختیار بهماست واقع میشود نثر مفهومی اوزره عذر خواه

ایدکلری امتعهٔ عطا یالرندن مطایای همت کرانبار اولمیجق زود درس منزلگاه
دلخواه عدالت اولمق محققدر ع کروست ماتهیست ولی چشم باپرست شعر
الغنا لیس بالطیلسان ولا الطبر • ولکن بعزة فی التفوس ع باقی همیشه بخت
بکام و فلک غلام بیت ذات تو همیشه در جهان باد • زانمز اکه ضروری
جهانست • تحصیل قضای سام ایچون مفتی اسعد افندی حضرتلرینه •
خاکپاک آستان فضل و افضال که توتیای کرانبهای اعیان روزکار در کحل
جلای دیدهٔ محنت دیده قلندرمن حکمه مرفوع پیشگاه فضائیلپناه اولدیغی
بنده نواز املاذ اسماط رزنشان کهکشان آسا شرق و غرب عالمی احاطه
اولان خوان نعمای صدارت دستگاه پیدن مددکاری نوشمال
التفاتله سفرهٔ مناصبده نوالهٔ جرب و شیرین تخییر ذوایقه یدیوب لذت رسان
مذاق تلخ یأس اولمق امیدیله دهان ارزوعنجهٔ نیم شگفتهٔ باران رسیده
کبی پرآب در بیت در نظر نعمت احسان و بحسرت نگران • دستها بسته
ومهمان عقده بر خوان کسی نثر سمند سبکپای فلک پیمای همت چاشنی
تازیانه دن اکاه اولورسه بازپس ماندکان کاربان ناکام اودان رودرس منزلگاهه
اولور بیت از قافله ما عدیم و بمقصود نرسیدیم • ای حضرت توباری
مددی بازپسمزا نثر بنده پناه امیدکاه بر اطراف زی خار تلخ کامان
حرمان مخصوص نشوهٔ تهٔ جرعهٔ سرور انجام عنایت عالیحضرت درحقکه مخمور
نوازیه بزم پرهرک وسازانقطاعمدورت خارکشان نا امیدی اولمز نسیم خیانهٔ پیکلی
پاره سازدمان مخمورن خرابات ناکامی اولمق محققدر بیک هم تواکر بیاله
بخشی ازان می کهن • ورنه شراب دیکری نشکند این خمار را نثر لطف بنده
نوازچاره ساز عالیحضرت استاذ ملاذ شعر سنج علی ذره من سجب
العنایة وابل ورذاذ نثر دن کستاخانه نیاز اولنورکه بیت جام عشرت
نوش ایدین دوکمز زیره هر قطره سن • ایمل ول هر جرعه دکمز عجب دوران اولور
نثر مفهومی ترانهٔ مختتمانه نامرادی اولمق مصلحت دیدرأی رزین صواب
کزین اولیوب تدارک لقمهٔ کرم دهن سوزکلوکیر حرمان حوالهٔ رشحهٔ پیمانهٔ

عنایت

عنایت اوله شعر اذا سقیت من فضل کأسک لیشتفی • بها من له بین الضلوع
لهیب نثر الحاصل حرمت اخلاص قدیم سلسلهٔ جنبان الطاف اولمغله
بندی زندان یأس مرتع نشین چاربالش امید اولمق مددکاری اخلاق حمیدهٔ
پسندیده لرندن بعید اولمز شعر وجلوة الرجاء اکثر تأ • یشرع فیها بالحمد والاخلاص
بیت خونابه حسرت چکدم ازمژه هرکاه • بینم که خداوندکسی بنده نوازست
نثر سرداده پرا کاه شام اولان حیوانک خبط وعشوا سی خود تا فتهٔ پیشکاه
شعور کارا کهان جهان اولمدرحی بودرکه اول شترنی تاب لنک ولوک منزل
قضایه عجب یولدن سلوک ایتمشدر بیت نکیه هرجای نهرکان نتوان کرد بکذاف
مکر اسباب بزرکی همه آماده کنی نثر جمازهٔ حمل ثقیل جهل و نادانیله کرانبار
ایکن هرشکستهٔ علاوهٔ طمع خام ایلیجق مجال وصول منزلکاه دلخواه اولورمی
ع نشود معلوم حال هرکسی چون وقت کار آید نثر صحرای دورپهنای قیاسکی
جولیه پای اقلام ایله کذار اولنمق خیال خام وبهم رسانندهٔ اوتام اولغین سمند
تندخامهٔ تیزکام اول وادیلرده کشیده لجام قلندی ع ازهرچه قلم شرح دهد
افزونست نثر وبالجمله تفصیل احوالنی ع ویا تیک بالاجمال من لم تزود نثر مغناسی
متعهد اولغین کلک نفس دراز قصه پرداز اسکات اولنمق اولی کورلدی ع
الامر فوق ظنی والاجنا تنتقل شعر وبقیت للراجین یا مولای ما • رقصل القضیب و
نثر فیاب منصب شام اولیعجون اسعد افندیه یازلمشدر •
لایبتغی نظر منه الی الرتب • الا ولاح له من فوقها رتب نثر روی آل آستان بلند پایه
همسایه که نظر فرق کیده جک مرتبه دن اعلا دکلا هو الواجب تقدیم اولندقدن صکره
انهای بنده کی بودرکه امید کاه بندکان پناه ناخیم دلخراش خونپاش دیرینه مز
شفاخانهٔ لطفلرندن دریوزهٔ مرهم کرم ایدرکن خاریدهٔ ناخن ستم اولوب
داغ جکرسوز جفای زمانه پنبه ساز کارا حسانه امیدوارایکن مهره کندهٔ دست جور
اولق حاشاکه مصلحت دیدطبیب احسان مدد رسان اوله ع تو واخلاق مروت
خدانکه دارد نثر بنده پرور اع جامهٔ مانه باندازهٔ مادوخته اند نثر مفهومی
اوزره منصب جلیب بالای استحقاقمزه خلعت کوتاه وتنک اولدوغی بکک

استغال اولور بیت بادهٔ این میشهٔ پیش از خیال غراغیار نیست ٭ بشکنیم
ازجای دیگر ما خار خویش را نثر صلای خوان یغمای نعمای استیفا دستگاه همیشه
کاخ جاه عالمیان جلوه گاه ایدرکن الی الآن کوش زد فقیر اولمیوب سماط زرنشان
کهکشان آسا شرق و غرب عالمه ممدود اولان سفرهٔ همدوال انعم کرملزدن
که جمله جهانیان سیر خور نواله بندو بزم حصه مزنگاه حسرت آلود اولمشدر بیت
در نظر نعمت احسان تو حسرت نگران ٭ دست ها بسته و مهمان همه بر خوان کسی
شعر هوالبدر الآن عندی محاقه ٭ هوالفخر الآن عندی خمار نثر الحاصل دایما
نوالهٔ جرب دولتلری حواله کرسنه چشمان و نصیبا عدا اولوب همزناص صیام
الله هرکز ملری لقمهٔ بیخ خوان احسان بیخ و بیخ اولمغله قناعت ایدوب نعمت
کواری لطفلری کذا شتهٔ مبتلایان جوع البقر اولمق مقتضای رأی نمای در
مرغ دست آموز غیر اولان طایر احسانلری که طریقا دلمکاه حیتاوان حرص اولوده
رشته بر پا اولمغله رخصت یافتهٔ پرواز اولمشدر اگر بر طرف قیله اول مرغ بالسته
بند گسسته اولوب کارفرمای پروبال و ملجا و ماکاه کوشهٔ بام و اسوخنکان
جاه و نیا یی آرامکاه اتسه فی الحال رمداوه سنگ فلاخن استغنا اولمق
محققدر بیت اگرچه کرد الود و قعم شرم باد از همتم ٭ کرباب چشمه خورشید دامن
تر کنم ع قناعت توانگر کند مرد را نثر مضمون ایله بلبل ترانه پرداز شیراز بکی
زمزمه ساز اولیحی شیوهٔ ناموقع نازیبای دولتمندان زمانه پیشکو یازدهٔ
دل استغنا پسند اولور ربا عی ماکل بخار و لعل بخار اکذا شتم ٭ کوهر بتاج و یی
دریا کذا شتیم ٭ آتش زدیم در تر و خشک امید و بیم ٭ خرمن بباد و خانه بسیغا
کذا شتیم نثر باقی توفیق بخیت پاینده خدایار و سعادت یار باقی ٭
اول طاق کتابه فضیلتی حلال مشکلات انام اولان شیخ الاسلام اسعد
افندی حضرتلرینه برادرلری عبد العزیز افندی متوفی اولدقده ٭
نعرتیه ایکون مصرون اجلا اولنمشدر ٭
هردم کهخوانندهٔ قرار کردون شعبهٔ حلال افزای جفا ده پرده بیرون و سار صفا
بخش مجلس عالم کسسته تار و غزل مرایان نزهتکده سرور عل مانده و بسته کار و

زیر و بم

زیر و بم را مکر زمان مخالف دلخواه پست و بلند نوالش ایام هم آهنک این
واه اولمشدی بر پیام دلسوز و جان کداز در یچهٔ کوشدن خانهٔ جانه آتش انداز
اولوب اول حسنات مکارم اخلاقیله تلافیکر سیئات کردون اولان برادر
عزیز یوسفی الشئون لرینک مستقر سریر مدیری خطرهٔ نور و خاکروب دار القرار ی
کیسوان حوراولمش تلیح ایلدی مثنوی زاندوه ان ماتم جان کسل ٭ روان کشت
ازدیدها خون دل ٭ پلاسی زدار بلا ساختند ٭ جها نرا بکردن در انداختند نثر حقا
کیوانشاده ظلهم رایدن بدهٔ قیامت نهیب رکن اقبال مسامع دور و نزدیکی
مالامال ایدلدن بر و ریدهٔ بختم میح دوز خواب زمین سیراب اعلم ملعه خیز سراب
و کلبن امیدم بی رنک و بوی و زنک کدورت ایام مرآت ضمیره پرزدهٔ روی
املقدن خالی دکلدر رباعی ان رفت که در جوی طرب آبی بود ٭ یا در سر زلف
از مکو تابی بود ٭ در داکر زمان عیش و دوران نشاط ٭ بکذشت چنانکه کویا
جابی بود نثر کیف لاکه سر نجبهٔ اعلم هوای سر و سیر نا مرادیدن فراهم اولدقجه
آتش غم سوز عنا یلرینه التجا و ملجا خورشید مکر متلرینه بسط کف رجا اوزره
تولیدی مهب نسایم اقبالمده بوکونده مایهٔ رکود و سر مدی درکار اولمدین ورق
بر هلال وجودم شکسته و تخته پاره سیمین سلسل عده پیوسته و شهر رود حیاتم
سر سراب و معمورهٔ وجودم بالکلیه خراب اولیدی بیت ان جمله که در خرمن
صبرم زده آتش ٭ ای کاشکه در جان ملاحت کرم افتد نثر بو زمین وجودین
تخم عبود تیله یلاکنده فلان مخلص دل پر اکنده شعار و دثار صفاسی لوث ریا یله
داغدار اولمدوغنه بنا ٭ اول بر تو رایی رشک مهر جهانتاب و الماس فکر تی حسد
دوزور نایات اولان جناب والادن استدعا اتدوکی اولدرکه کرچه اول کر
جانه دست انداز اولان داهیهٔ دهیانک عهدهٔ ماتمندن خروج جایهٔ
چانی چکوب چاک ایتمدن ماعدایله متصور دکلدر شعر مصاب عظیم فیه
یستحسن الاسی ٭ وزر جلیل فیه یستقبح البطر نثر لکن بو راه پرخطره هرخطوهٔ
قدم مساحت زمین فنا یه مدار بلکه سر چاه عدم ایکون کشوده اولمش بر کار
ایدوکی کاه و بیکاه ملاحظه بیور یلوب خار تفحص پای دلدن دور و امدشد

خاطری مسلک رضایه مقصور ایلیه لر تاکه بدگریمه لری مشغول مسیح کریمتین
اولمغیله انتظام امور دینیه یه خلل پذیر اولمیه قطعه ازسا غرزمانه که نوشید
شربتی • کان نوش جان کرانترازسم نیامدست • درجامهٔ کبود فلک بین
وپس بدان • کین خانه جز سراچهٔ ماتم نیامدست نثر چونکه هر شاخ درخت املم
برنخل غرا اولسه دخی استیفای حق مقامله مکان اولدوغی جای کلام دکلدر
تمدیدن صکره انامل خامه کیر سبحهٔ دعای کردان انسی مناسب کورلدی تاکه روح
وریحان فوز وفلاح اولوب اول مخدوم سعادتمند کل کلزار رحمتدن دسته دسته
اولمه مرجو درکه کرمکارلری مربع نشین صدارت پناه اقبال واجابکاه هرنخل نخایت
نهادلری میانهٔ چارباغ جاه وجلاله اولمقدن خالی اولمیه علمای کبار دون هرنیه
بساطبوس مجلس عالی که آرایش دیده وپیرایهٔ فضل ومعالیدیر هرداخته الب
اولندقدن صکره عرضه داشت بنده کی بودرکه فضائل دستکاه بندکان بناه نا
شهر ربیع الاول وعده کاه ارباح وام خواهان اولمغین بی اختیارانه سخت اکهیز
پیرامن دامن لطف اولوب ایفای وعد کریم ایچون فی الحقیقه دین واجب الادا در
دیدهٔ انتظار دیدهٔ عجز ونیازکرم بناه فتح الباب اعجاز اولمکدر بنده نوازان اقتضا
سه ماخوردهٔ زمستان انتظار سبکبکم وتاب افتاب نوروز التقاتی اولمزسیه وداع حیات
مقرر در بیت کا محو مایه زانا کامی کشیدن چاره نیست • هزمستان صبر باید
طالب نوروز را نثر مفهومی تسلی بخش خاطر خزین وول غمکین اولور بیکدیکر زرین
رنک خورشید رهبر ومنزلکاه حمل اولدقده امیددر کهسبل طویل الذیل انتظار
روبراه جانب کوتاهی وبیدار شب زنده دار وعد عالیحضرت غنودهٔ صبحکاهی
اولمه ع خواب سحرست آفرینداری شبها شعر وما تعبی الا التحصیل راحتی •
وما سهری الا لطول رقادی نثر بنده پرور اوجوب ادا ودینی اسقاط موقوف
لطف بنده نواز چاره ساز اولوب اول سلسلهٔ دست رسه امکان وابستهٔ
تحریک سلسلهٔ الطاف استعطافیله جلوه پرداز معرض وجود اولمق محقق
اولمغین بطریق الاقتضا بن بالضروره موجب نیازپاش قلم شکسته رقم اولمشدر
رجای واثق بودرکه مالایتم الواجب الا به فهو واجب معناسی عذرخواه

تصدیع

تصدیع اوله • مدرسهٔ رفیعهٔ خاصکیهٔ تهنیتی ایچون علاته بی مانند وذکاروعنوان
طراز صحایف فضل وعرفان رضایای علی چلپی مرحومه ایدا اولنان مکتوبدر •
سلام کانفاس الزبا جین سحرة • سرت بشذا ما العنبری صبا نجد نثر کلبرک دعای
نیازپروی دستاویز یک نسیم سحری قلمغیله رسانندهٔ دستکاه فضیلت پناه
دانشوری اولدقده نصکره عرضه داشت مستمندانه اولدرکه مدرسهٔ رفیعهٔ
خاصکیهٔ شرفیاب انتساب جناب فطرت بلند مکارم پسند اولدوغی زمزمهٔ بریده
خجسته نویدصبا وپیغام گذاری سرو سیلهٔ پرتواندازپیشکاه کوشش اولدقده دعای
ارتقای مدارج دولت واقبال سرسخن کارنامهٔ اعمال اولمقدر بیت دلم ازهرکه
برداشت کف خواهش را • که دعادست دراغوش اجابت وارد نثر حقاکه
مراتب ومناصب اهل زمان کرامی صفاته سرمایهٔ انتمایه تهنیه اولی بدوکی قرار دادهٔ
کارفرمان جهاندر شعر ما زهنیک بطوس • بل نهی یک طوس ساز نثر قدردان جوهر
معالی پسندان وقیمت شناس کوهر طبیعت بلندان اولوب جانبداریٔ امتحانات
اسعدا دهمیشه پیشنهاد همت اجابت نواز ایدوکی جلوه پرداز مجلای خاطر
اولدقجه هروفق دلخواه کامروای هرمکاه عزوجاه اولمق ایچون بی اختیار دست
دعای بی ریا برداشتهٔ درکاه رأفت پناه کبریا اولور بیت دعا میبری تا
آسمان هردست واین پایه دارد ع کهازدست دعاکویان دوتخواه می آید • نثر
باقی شعر وبیت آیا مارا تنگ سعودنا • کما تتوالی فی العقود الجواهر • مرحوم وزیر
اعظم نصوح پاشا حضرتلرینه •
کحل الجواهر غبار نعل یکران کرم عنا نیله که توتیای کرانهای اعیان روزکار دردیدهٔ
محنت دیده اکتحال ولنوب لبا دبیله بساطبوسیٔ دستکاه صدارت پناه خجسته
بعون الاله عم الآله شعر ما ضحکت ثغور الزهور من بکاء الغمایم • وترنمت علی منابر
الاغصان خطباء الحمایم نثر تقدم اولندقده نصکره اول رکار عالیده روی نیاز
مالیده قلنوب سیم سمند هلال رکاب شهنشاه عنانه عرضه داشت مستمندانه
اولدرکه جهان پناها امیدکاه بوپاردهٔ دروازهٔ بیدادوتان مرغ خدنک آسا
بازوارزاق رعایاکه ع کفضلة صبر فی فواد میتم نثر ودرایام کرسنه چشمان

بفضل الله سبحانه وطوله دعای بی ریای نیاز مندانه مستجاب وقرین قبول رب الارباب
اولمغیله ذات کرامی صفاتلری مطلع صدارت کبرا دن خورشید رخشان کبی عالم عالمیانه
فیض رسان وحسن تدبیر اصابت پذیرلری سبب صلح وصلاح آدمیان اولمغین
رأس الکمال صحت دور و نزدیک وترک وتاجیک اولوب باعث آسایش خلق جهان
اولمشدر بنده پرورا بیت بکیر دست کدایی که این همان دستست • که دعای
تو لیل ونهار بکشاید نثر مفهومی اوزره طاق ابروی مردالرندن امید چشم شکسته
دلان نیاز دایما ارباب استعداد منظور کوشهٔ چشم التفات وپیرامن خرمن احسانلرنده
حصه دار زکات اولوب لطف بنده نواز چاره سازایله دستگیر گمکار وکان وجود
رسان بیکسان اولمقدر بیت تو دستگیر شوای بیک حضرتی مجسته که من
پیاده میروم وهمرهان سوارانند نثر بنده پرور اخرجهٔ سوده پرسرور همایونلری
بروجهله صفابخش خلق عالم ومسرت رسان اجناس امم اولمشدر که نرسین فکنده
شبنم نارسیده دن غیریده کور ملیوب اول خرمهٔ تازه بلند آوازهٔ کوش کذار
اولدقده نوای نوآهنک چنک ناهید ملحق صریر نار وطنین ذباب اولمشدر درگاه
اجابت پناه الهیدن درخواست نیاز مندان اولدرکه دایما کردش ایام
بردوام واجرام رام اولوب عرایس امال منصهٔ ظهوره جلوه ساز وارغنون
خوش آهنک امانی تیز پرده وبلند آوازه اولمله بالبقی توفیق رفیق سعادت وزیادت
ع هزار رسان همانی عزت وسعادت • اجلهٔ اجباب صداقت نشانیمن برنیه
کحل جلای خاکپای عالیحضرت صدارت دستگاه دیدهٔ بیحرای دیده بی مروقی
دلخواه جلوه کاه ایتدکدن صکره عرضه داشت بارکاه فضائلپناه اولدرکه
اکر آفتاب التفات صدر بلند قدر بنده نواز پرتو انداز اولوب بوذرهٔ ناچیز حضیض
خاکدن رهبر دهٔ اوج اعزاز اولورسه بیت درعرم ماجوی کم نیست از اسباب
عیش • غصه دامن دامن دراندوه خرمن خرمنست نثر مدد کاری توفیق یاری
ایله دستگاه قضاده سلوکمز پرتو انداز پیشکاه شعور آصفجاهی صدارت پناهی
خف بالعون الهی اولدقده خوان لاکرملری سماط مناصبده رخصت تغییر
ذایقه ایله لذت رسان کام ودهان اولمق قصد ایلدکده نوالهٔ لطفلری دریغ واشتهٔ

فلک

فلک کرسنه چشم اولدوغندن ماعدا آهنک لقمهٔ ربابی ایلدوکی بالبغ نصاب استغرابه
رایما طالع ناساز کارمدوکار سپهر غدار اولمغین ارادهٔ عنایت اصحاب سعادت
مستلزم نکایت اولوب مقدمات احسان منتج نقیض مدعا اولمغله مستوجب سیات
اولدوغی خمیر مایهٔ غرابتدر بیت ازقضا سرکنجبین صفرا فزود • سکر بادام تلخی می نمود
شعر وهوالزمان علی تقلبه • یولی العقوق بنیة البر بیت طرفه حالیست که دارد
اثر زهر ستم • جرعهٔ لطف که درجام ترحم ریزد نثر بندکان پناه امید کاه شعر
واذا الکریم تبتل بم ایامه • لم یستعن الا بعون کریم نثر مفهومی اوزره طبیب چاره
ساز احسانلری درياق ساز کارلطفیله برطرف سازکرنده زهر قهر روزکارا ولدوغی
پیغام کذاری سروش رسیده کوش اولدقده اهرچشم اشکبار که رشک فرمای سحاب
بارندهٔ بهاردر درکاراولمغیله سیراب سازخاکپای سجدهٔ نیازاولوب درخت سنج
سخن ابکالکری بیشه سرسبز اولمرومند وخرم وسایه کستر سوختکان تاب کرمای
ستم اولمق دعالریه استغال مطلع دیوان اعمال اولمشدر بیت اجابت براجا
صف زکدای دل • مکر بازت دعایی برزبانست نثر باقی توفیق رفیق سعادت
زیکبوت بیت کمر خدمت تو بندد چرخ • تا بر افلاک کهکشان باشد •
مرحوم فضائلپناه صدرالدین زاده محمد امین افندیه استیفای نامه در •
دعای تکلف آشنای عادت پرستان زمانه پیکانهٔ صدق واخلاص اولمغین
طرقهٔ عبارت پردازی منشیانه مسلوک قدم قلم اولمیوب مثنوی نه دعایی که شاعرانه
بود • اره صدقی برکرانه بود • بل دعایی قرین صدق وصفا • مشتمل بر مصالح
دولهرانه بر بدیجسته نوید صبا بیله دستگاه فضائلپناه جانبنه روبراه قلوب
مسامع خدام کرامه عرضه داشت بنده کی بوردرکه امید کاه وحدتسرای ارواحده
عکس انداز مرآت وجود اولان صورت اتحاد تفرقهٔ خانهٔ اشباحده استلزام
حب ووداید وب اقتضای تعارف ازلی ایله مشق شطرنج غائبانهٔ محبتلری نتیجه اندوزکار
سرمایهٔ کاروپیرایهٔ روزکاراولمشدر لاسیما فضائل روزافزون عالیحضرت مخدومی
ترقی مراتب اعدادکبی ازدیاد بولوب دستیاری استعداد خداداد ایله کتساب
اولان فضائل مثال کلی غیرمتناهی الافراد اولمغه صالح اولدوغی السنهٔ وارد وصادرده

مقتضاسی اوزره ظاهر اخبار پریشانی تافتهٔ پیشگاه شعور شیخ الاسلامی
اولق محقق اولغین خامهٔ راست گفتار ترکیه بیتنه بی حرخ ایتمدر نه انکه
ابتداءً اول ذات کندیده صفات احوالی توجیه کردهٔ قلم اولع الوقت اعز
من ذلک بیت مارنجه کینم دست وباز ولیکن ٭ آزردهٔ زخم ولی کاش
بود نثر مازپس ماندهٔ قافلهٔ همت علیه حضرتلرینک مدد کار اولورسه فوق
الحد منتدار اولق مقرر در اگر دستگیری افتادگان کاربان مصلحت دیدی
رأی صوابنمای اولمیوب پشت پا زدهٔ کم التفاتی اولورسه نه پیرامن خاطره
ازار گذار ایتمز شعر فان تولنی منک الجمیل فاهله ٭ والا فانی عاذر وشکور
تمنت سلیمی ان اموت صیابة ٭ واهون شیء عندنا ما تمنت نثر امید گاهنا
پناهنا قلب شام وحلب سلسلهٔ دیوانه لری تقاضا همکاری مانع حصول
مقصود اولمز مدت معهود انقضاسی زمانده حصه دار اولورلر لطف
بنده نوازلردن گستاخانه نیازاولنور که شعر ان سلیمی والله یکلؤنا ٭
ضننت بشیخ ماکان یزرؤنا نثر مفهومی نزهه جوی سازگاران جهان اولیه
شعر فجذلی مخسب الوعدان هی امطرت ٭ الی الشکر فی آثارنا بریاض نثر بادی
توفیق رفیق سعادت زیادت ع سایهٔ تو انعم مالکم مبادشعر ودم سالما
ماحرکت نسمة الصبا ٭ غصونا علیها ساجعات الحمایم ٭

حلب شهبیا دن مرحوم عبد الغنی زاده افندی یه محبتی نامه در

سلام علی رسل لحی عدد رمل ٭ وحق له التسلیم من کل عاشق مشتاق نثر آستانهٔ
بلند پایهٔ همایه نظر فرق ایده جک مرتبه دن اعلا درعرصه دانش توسن کی
بود رکه اگر جال زاردن استخبار پیرامن گذار خاطر عاطر سحر آثار اولورسه
سبوی کج دار مریز حیات هنوز شکست خوردهٔ دست بدست مرگ ویلیوب
ع انا فی عافیة اتامن الاشوق البکا نثر مفهومی ترانهٔ نامرادانه دور افتاده
گاندر حقاکه صحبت دلکشالری ایله گذارایدن اوقات شاه بیت قصیدهٔ
عمر ونتیجهٔ مقدمات حیات اولوب مجلس پرهرک وسازالطافده نیشکر
التفاتیله شهد کام اولدوغمز ایام یاد اولندقجه صفراوی الکبین خورده کبی تلخ

مذاق اولق مقرر در بیت ذوق الطف توای کاش نمید النستم ٭ یاد مهر لطف تو
اکنون سبب صد المست نثر جام لطف لبریز ظریف نوازیله سرمست سرانداز ایکن
حالا خمیازهٔ تازه بتازه مخمورانه ایله هلال آسا دهن باز اولوب هرچند آرزوی
کیفیت صحبتلری ایله پای طلب آبله ریز حبت وجوی اولنجه تک وپوی اولندی بیت
کو هرجام جم ارکان جهان دکرست ٭ تو توقع رکل کوزه گران میداری نثر مفهومی
اوزره رنگ بوی شراب کسیمیان اختلاط لدن افکار وایه مزهمان اولوب
خمارشکنی دورم کشیدهٔ دوری موقوف بادهٔ پیاپی رادهٔ بزمگاه التفاتلری اولمشدر
بیت هم تو مگر پیالهٔ بخشی ازان می کهن ٭ ورنه شراب دیگری نشکند این خمار را
نثر مخلص نوازانهزار زحمت وتعب ایله وصول حلب دست داده اولدقده بنونه
پانهاده نشیمنگاه استراحتاولدین فرمان روای ولایت اولان ستمگر پروز یله
سرکار افتاده اولوب رعایای بخت دیان زنجیر بیکنه گیر بیداد ایچون کش مکش انشاسنده
لکن نیروی بازوی عدالت سپهسالار اعظم بند یاره ساز واه نفس استکان
سلسلهٔ ستمکشیدگان اولمقدر بیت گشایی بند بگشایند بر تو ٭ فروبندی فرو
بندند بر تو نثر باقی رباعی تادر گذر ودر لباس لیل ونهار ٭ بکو تهی ودرازی حیات
عشرت ونازه حیات خصم توچون وعدهٔ کریم کوتاه ٭ نشاط بزم توچون آرزوی حرص دراز

رئیس سعدی افندیه طعن آمیز مکتوبدر

شفاعتخواه ملک سورت رجالری لشکر جنگیزی کبی شکست پذیر اولق هر آینه
مرآت وجودی جلوه گاه ایتمک داخل دایرهٔ استحالت ایدوکی محققدر حقاکه اول
دم ابرامدن صورت خلاص عنقا ایله هم آشیانه اولغین هرزه درای خامهٔ یاوه
پرواز دن اعتزال نجیچه مدتدر که تکرار اولوب ع ورد سفر فون گندیبهوده کویهای
نثر بعض احبابه نامهٔ نامیلری سایه گستر اولوب خواشیسنده قاعدهٔ مخلص
پروری اجرا بیورلمش ع قدر ما معلوم شد مهرخای یاریم نثر مراسم اخلاص
رعایتنده قصور احتمالی خودبرطرف در بیت بی لطفی بحال تو دیدم که سوختم ٭
وحشی بکو که از تو چه تقصیر آمده است نثر ظاهر اموجب کم التفاتی شکایت کونهٔ
غیر در شعر لا استطیع اقول انت ظلمتنی ٭ والله یعلم انی لمظلوم نثر مذهب مروتمه

کفران نعمت خود نمقوله محرر ماتدنن دع چون نمک خوریم ما هرگز نمکدان نشکنیم
نثر دولتمندان زمانه اتباعنک اراجیفنه اعتماد ایدوب دستور العمل اینک جایز
اولمدوغی خود مقرر در بیت دروازهٔ شهر را توان بست ٭ نتوان مخالفان نشست نثر
رفته رفته حال معلوم اولور بیت ما چشم نداریم بلطف وکرم کس ٭ المنة لله تعالی
وتقدس نثر باقی ع جهانت بکام وسپهرت غلام ٭ کبا ردن هرینه ابدا

اولنان مکتوبدر

مراسم کرام پیشگاه فضل وافضال کاهوالواجب موّدی قلمند قدنصکره عرضه
داشت بنده کی بودرکه حال زاردن استخبار پیرامن خاطر عاطر سحر آثارده کذار یکلمللند
پرواز اوج اعزاز اولورسه سعد نخل حیات هر بار وهرک سموم زردهٔ خشک سال هرک
اولیوب سیراب جویبار سریع الجریان عمر اولمغیله مسالکده هرکب زور بیت شبهای
هجرا کذراندیم وزنده ایم ٭ ما را بسخت جانی خود این کمان نبود نثر اکرچه صرصر
هجر ایله هرک وبار شاخسار نشاط هر باد اولوب نهال بر ومند سرور بی هرک ونوا
قالمشدر آنا امیدرکه عن قریب مدد کاری معماری وصال ایله آب رفته
جوی صفا یازکرد مجرای سابق اولوب اول زلال لحکوارادن بیانهٔ آرزو مالامال
ولبریز وکنار جویبار امید سیراب وسبزه خیز اوله تا کاهبود داغ مهره کنده
فراق والبستهٔ سازکاری بینه وصال اولمغین طبیب حاذق چاره ساز دار الشفای
روزکاردن دریوزهٔ مرهم ملاقات کذارایتمکده در بیت یارب این آرزوی من
چه خوبست ٭ تو بدین آرزو مرا برسان نثر لله الحمد دستیاری توفیق یاری ایله
اقصار جابنده اولان اوراق شکیج رسیدهٔ احوال اصلاح کردهٔ مهره بهمتی
اولوب اجزای هر زدهٔ امور بستهٔ شیرازه انتظام اولمشدر بو بهانه ایله دنبالهٔ
دوان کاروان جاه طلبان اولمقدن خلاص میسر اولوب ضیافتخانهٔ زمانه ده
حل ونقل ماحضر درویشانه ایله قناعت ایدوب بیت کل کبه عشرة اولمز نسبه برک و
ساز ایله سنبل کبی کجنهک اولور بر پاز ایله نثر مفهومی اوزره نان وپنیر وبیاز
سیر ایله سیر اولمق ممکن ایکن مزاحمهٔ کرسنه چشمان لقمهٔ پنج نواله بند منافی اهمیت
بلند استغنا پسند اولمغین لقمهٔ چرب دنیا کذاشتهٔ مبتلایان جوع البقر اولمق

صواب

122

صواب دیدرای زرین قناعت کزین در بیت ماکل بخارا ولعل بخارا کذاشتیم ٭ کوهر سنخ
روئی در یاکذاشتیم نثر غیب ذاکیفیت زمستان کذشته مقدور پایمردی اقلام
اولمغیله یکیت خامه تیز کام اول وادیلده کشیده لجام قلندری ع ازهرچه قلم
شرح دهد افزونست نثر عرصهٔ دنیا چیمه کاه سیاه بهمن ماه اولدقده هرشوشهٔ یخ
هر کهسار آبدار وهر جویبار نیلکون برتیغ خونبار اولوب معنای البرد یقتل محسوس جزو
کل اولمشیدی غالبا بهمن تجدید آیین دین زردشتی ایلدی نیچه زمان آتش سوزان
قیلد کاه مردان وزنان اولوب شدت صرصر سرما دن اخکر سوزنده سنجاب خاکستر
اچره نهان ومردم دیده پوستین بوش صور مزکان اولدی والشمس کالمراة فی کف
الاشل معناسی اوزره هرودت هوادن لرزه ناکی آفتاب پرسوز وتاب آتش اندام
محسوس کارفرمای آیام اولدقده وقوع کزندسرما ایچون اطلس برخ پنبه زدهٔ حلاج
اولوب کراجیده بخیه کهلمان اولمشدر عقد زیبق که عاجز نشان کیمیاکران زرکداز
دکمهٔ مثقب قوع وانبیق وبی رحمت آتش وود وبهر لحظه بانهادنه ساحهٔ وجود اولوب
بلکه انفاس برآمدهٔ ناسی یخ بستهٔ زمهریرشتا وصور تنمای مرایای اوقام اولان
صور افسردهٔ صرصر سرما اولدوغی مقرر در اکثر منازلده اسبان سیابان نوردیمز
فرس البحر کبی مدد کاری شتاور سی ایله ره پیمای دشت وور ایلیوب آویختهٔ مال آب
اولان بخاره لرنمودار قطاس بحری اولوب مرغ آبی صفت سیاحتیله بحر بی پایان دشت
وبیابانی کذار ایدوب نیچه وقت ایدیکه اقتضای هوای هرف وبارانیله جبلهٔ کار وان
اشهب سوار بلکه اودهم پیل همرنک اشهب نهار اولدی کثرت برفدن لون یاسمن
هر کهسار دستیلای جوا براغراض ایلدیکه رنک سیاه پس برده عدمی قرار کاه ایدوب
هر جویبار سیلاب آور خاک آلود جوی شیر وهر سنک سیاه محک کوبیا تباشیر اولوب
ظن اولنور که خشو سیدبا طنک سودیدای دل مرغلی دخی مانند صبح ثانی روشن و
نورانی اوله جوانان تازه رس خط آورده پیران سال خورده کی بنفشهٔ سیاهی
یاسمن سفیده تبدیل ایدوب نیچه زمان ظلام شبدن نام ونشان اولمق علامت
ایام قیامت اولمشدر حالا محروسهٔ بروسه ده تسویهٔ امور محتلهٔ منخلهٔ وقف
معمور یلهٔ اضاعت بضاعت اولمغله در بیت یک دل واین همه چندین غم دل ٭

سا شکرتک ماناح المحام وما • حدی علی التصبح فی ثرا لدجی حاوی نثر شکر گذاری نعمت
التفاتیچون باز سر کرده آستانبوسی بارگاه فضیلت پناه واجبا ندن ایکن ضعف
مزاج صعب علاج اقتضا سیله اول آرزوون وایه مزحمان اولدی شعر لقد عاداتی
الدهر تبا خیری عن الحفرة • فما القی من العلة ما القی من الحسرة نثر ولهذا تقبیل انا ملکرعیه
لری حوالهٔ نیاز نامهٔ پریشان رقم کتاب نصاب اولوب بو بیتک معناسنه ایله وجههٔ خطاب
اولمشدر شعر قبل انا ملة فلسن انا ملا • لکنهن مفاتح الارزاق نثر باقی توفیق رفیق
شر الله یقیک لن سالما یرداک تعظیم وتبجیل •
کبار دن برنیه اهدا اولنان مکتوبدر
کذب المخیل للزمان وانت من • جودی انا ملة ومن اهدائه • امن الزمان وان اساء
ملامتی • والوم وهو انت من انبائه • حقق الله امالکم وجعل السید العلیا له ووفقه
لسایر مراضیه وجعل حال مستقبله خیراً من ماضیه توتیای کران بهای خاک پای
پای شریفلری ایله دیدهٔ محنت دیده اکتحال اولنوب عرضه داشت بنده کی بعد ورکه
امید کاما مناصب علادن ارادهٔ وزیریه تیر پیکان گندکبی نا ثیرون بی نصیب ایدوکی
قرار دادهٔ صفا رو کبار اولوب حل وعقد مناصب حسنهٔ رای صوابنمای اکستاذ
ملاذ اولغیله آلایش مداخلهٔ غیردن پاک اولدوغی معلوم عالمیان ومحسوس
خلق جهاندر ع یک توجه از تو در کارست وعالم لک امراو شعر اذا نظرت سعدی
الی بنظرة • فلا انعت نعم ولا اجلت جل نثر خدایکانا بنده نوازا بود فعله الحجاز وعد
ایتای عهد بیور یلوب بندهٔ بیکس وبیکناهی جلادخونریز سیاستکه کرفتار
پنجه سندن خلاص ایچون عنایت علیه لری درکار اولورسه رب عزت جل جلاله عظمته
وعزتک شاهد اولسونکه من بعد مولویت عنوانیله معنون منصب طلبی ایچون تصدیع و
اوقات عزیزه لری تضییع اولنمیه بوطریقکله لاشهٔ سکدکه راحت پناه
جان ناتوانه نا ثیر ایدوب مغز استخوانم آکاه اولمشدر جمیع پریشاندر کی اکثریله
حیاتده مشترک اولمقدن اجتناب اولنوب اختیار موت نفوس عزیزه انسانه
اسان کورینور بیت بوالعجب جمع پریشانکه عجب باشدا کر • جلد آهوی ختن
فرق کندار تتاج نثر جسم زار ناتوانه نوالهٔ دمان کورلیچه لقمه جرب مناصیل لذت

رسان کام اولمق التزام اولنیوب انجق نوبت خونسالار التفاتلری عرضه کاه •
خواهش اولور بنده پرور ایلم حمیت علمیه میدر غیرت جاهلیه میدر هر دردی
درمانه مبتلا اولدقجه اکر نوشدارو دی دار الشفای احسانلری مدد رسان چاره
سازاولمزسه ناکام نامراد عالم فانیه خیرباد ایتمک محتملدر شعر قضی کل ذی دین فوفی
غریمه • وعزة ممطول معنی غریمها نثر تعالی ولرسوله در حق مابستان لطف کیم
میفرمایی • سخت خوبست ولیکن قدری بهتر این بیت مدت دولت تو بادچنان
هر روز ملک ماضیش بر حال شعر ولازال للایام طول علی الوری • وما الطول الا
ان یطول لک العمر • اجادن برنیه تهنیت منصب ایچون ارسال اولنان مکتوبدر
دیمال درکاه فضائلپناه خفّ بعون الاله عم آلاه بروفق دلخواه تقدیم اولندقدن
صکره عرضه داشت پیش طاق بلند رواق بارکاه فواضل دستکاه اولدرکع زکات
سر بلند یهانکاهی زیر پا میکن نثر مفهومی درکار اولوب جال زاردن استخبار پریمن
کذار خاطر عاطر مکارم پرداز المغیله بلند پرواز اوج اعزاز اولور بیت همنشینم بخیال
تو آسوده دلم • کین وصالیلست که در وهمی غم هجر انش نیست نثر غبت ذار کاب
نرساندود ملال آسالری ماه نوکبی افق دلارا تطلعنه دن نمایان اولدوغی خبر مسرت اثر کبی
ایا نرمانده کوش کذار پیشکاه شعور اولکورد یو خلقهٔ در دولهٔ چشم صفت جوش کوش
براه ایکن سر پوش سروش مژده رسان غیبیله بروفق دلخواه انجمن آرای قرارکاه اقبال پناه
اولدقلری پیام سرور انجامی جلوه پرداز کاخ سماخ اولدقده سلامت ذات ملکی
الصفاتلری ایچون که عرفات صفات حمیده وطوائف کاه خصال پسندیده درسجدهٔ شکرانه
علاز میدانه کما یلوالواجب تقدیم اولنوب دایما لوح آرزولرین صور آمانی رشکین پرداز
نکارستان مانی قلمی ایچون دست دعای بی ریا برداشته درکاه راحت پناه
کبریا قلندی بیت دعایی میکنم یارب بدین آکوده دامانی • مکن شرمنده پیش قدسیانم
از دعای خود نثر بنده کان بناکا امید کاما معاملهٔ بنده فروش نه لرینه شاهد عدالت
جامه خانهٔ تحسین ده پوشانیده پریان استحسان وهر ندپسند اولوب ع من شهده له
فرتمه مخسب نثر مفهومی اوزره ثبوت حسن حالده شهادة علیه لری کافی و
پسند اولدوغی هر دیخجسته نوید صبایله رسانیدهٔ جلوه کاه کوش اولمشدر ع

دولت زیاده باد و شهم عمر هر مزید نثر بموارده طریقهٔ بنده پروری قدم کرمیله
مسلوک اولوب اصحاب حسن سلوک آسودهٔ سایهٔ حمایت عالیحضرت بنده نواز
چاره ساز اولمدن خیالی اولیه شعر وبقیت للآجلین یا مولای ما • رقص القضیب
وغفت الورقاء دعای خالص من پس رومز اولوبادنثر باقی توفیق رفیق دعوتی
زیاده • کبار دن هر بنه ابدا اولنمدر •
روی مال صف نعال مجلس بهشت آسای محذومی خف بالعون القیوم کرپیشگاه
دانشوران فضائلپناه درکاهوا لواجب تقدیم اولندقدن عسکره ساحهٔ فضل
وعرفان عرصه داشت نیازمندان اولدرکه اگرحال زاردن استخبار پیرامنی
کذار خاطر عاطر سحر آثار اولمغیله بلند پرواز اوج اعزاز اولورسه بیت سنبهای
هجر را کذراندیم وزنده ایم • مارا بسخت جانی خود این کمان نبود نثر غبت ذوا
السنهٔ وارد وصادر دن معاملهٔ بنده فروشانه نکری کوش کذار اولدقجه چشم
اشکبار کهرشک قرمای ابر بهار در سیر اب نداکه پاک سجد کاه نیاز اولوب
دعای دولت روز افزون نکری ویباجه پیرایی دیوان اعمال اولمشدر بیت
دعایی میکنم یارب بدین آکوده دامانی • مکن شرمنده پیش قدسیانم
از دعای خود نثر هرزمدت ایدیکه بهنزوران عالم پرورده یافتهٔ عنکابت نیسان
اولوب کالای کرانبهای استعداد چارسوی زمانه ده متاع کمخا اولمغین
پشت پازدهٔ نااهلان اولمغیله اول جنس کرانمایه نک نامی محروم کذار
زبان خریداران اولدقده ارباب علم وعرفان بالضروره برچیده دکان اولمغین
بیت جایی رومکه جنس فضیلت خرد کسی • نام متاع من نزبان آورد
کسی نثر مفهوم میله آهنک ترانهٔ نامرادانه ایدرکن ناکاه تغافل قیمت شناسان
دانا اول بضاعتی رواکورمدوکی پرتواندازپیشکاه شعورا ولیحق دل نومید
ارباب استعداد موج خیزدریای خون ایکن دمساز قرار وسکون اولدی شعر
وبضاعة الفضلا ان تفقها • تفقدت وان کسدتهالم تنفق نثر حقاکه خرف
والماس پله وبهاده بمسنک وپرنیان وکرباس جلهٔ ضادهٔ بهم نک اولدوغی
حیرت افزای کارآکهان جهان اولور بیت جای آنست که خون موج زند در
دل

لعل • زین تغافل کهفروش میکند بازارش نثر بفضل سجانه وطوله کشتی امیدارباب
ارباب دانش فرو بردهٔ کردباد اضطرابیکن مهب افضالدن باد شرطهٔ عنایت
وزان اولمغیله لنکر انداز ساحل مراد اولمشدر ایام دولت بدپیوندا بهم رور فضایل
دستکاه ابدالاتد وقواه پی بردهٔ منزلکاه خلود وظل ظلیل عالیحضرت فواضل پناه
نصرالله علی عداه سایهٔ افتاب قریب المطلع کبی ممدود اولمق دعالری امیدی که
رخصت واردهٔ پرده دار بارکاه قبول اولدوغی اذکک علی الله بعزیز بیت اجابت براجات
صف زدای دل • مکر بابزت دعایی برزبانست نثر باقی بیت مدت دولت تو
مارا چنانکه • بردرسک ماخیش برحال • کنجینه کشای فضل وافضال وزیور دکاه
سعادت واقبال مرحوم عزمی زاده افندی حضرتلرینه ابدا اولنمدر •
طریقهٔ عبارت پردازی منشیانه مسلوک قدم قلم اولمق شیوهٔ عادت پرستان
زمان اولمغین سجده نیز خامهٔ کرم غمانه اول وادیده چاشنیٔ تازیانه رواکورلیوب
ساحهٔ علم وفضل وعرفانه دعای خلوص آشنای ریا بیکانه برید حجسته نوید صبا رسانیده
کلنز قدن عسکره پیشکاه افضال واحتشاعرصه داشت نیازمندانه اولدرکه
حال زاردن استخبار کوشه کذار خاطر عاطر سحر اعجاز پرداز اولورسع خانه
زاد مختتم آسوده کی کم کرده ام نثر مجلس پرمرکت بنا صبده تنک حوصلکان بدمست
عربده کیش جام لبریز بی دریدن دایما شمع صفت سرکرم وسراندازمخمورانخشک
لب کهقصیده جکرآزوی تهجرعهٔ ناچیزیله دمبدم صبح کبی خمیازه ریزاولوب هلال
آسا دهن بازدر بیت بادهٔ این شیشه پیش ازسا غرافیار نیست • شکنیم ازجای
دیکر ما خمار خویش را نثر لقمهٔ حرب وشیرین سماط مناصب همیشه دست بازندهٔ سیر
خوردان زله بندنواله سنج ناشیان تهی معده کرم اشتها دایما مهمان خوان هیچ
دریچ اولمق مقتضای خونلار روزکار اولیحق اول خوان یغماکذاشتهٔ کرسنه چشمان
اولوب تماشای لقمهٔ ریایی مبتلایان جوع البقرنثر طالیکه دل همت بلند استغنا پسند
اولدوغی اولی ودرشعر اذاوقع الذباب علی طعام رفعت یدی ولغتی شهیه • ویجتنب
الاسود ولوغ ما • اذاکان الکلاب یلعن فیه نثر فرصا تو شمال ایام برخلاف عاده اکر
ناپارهٔ خشک ایله ناکاه بادآور روزه داران ریاضت کیش اولمشک صفتان

اولوب بوقدر نمک وپوی وتای وتهوی واشوب رستخیز وجنگ وستیز عاقبت
چشمی افندی زینت افزای دستگاه قضا اولمغیچون اولدی ع کوه را
فرا دکند ولعل را پرویز یافت بیت حیف که گردید بصد مکر ودیو
محکمه شرع نبی جای دیو نثر پریانی خاطر مهد نامه دن معلومدر نقش
پروازان پرنیان سخندر امیددرکه قصوری معذور بیوریله باقی توفیق ابدی
رفیق سعادت زیادت بیت نخل تو از باد خزان خم مباد سایهٔ تو از سرما کم مباد

مؤرد العصر وحید الدهر سعید احمد افندی حضرتلرینه

جریدهٔ خجسته نوید صبا ایله نجبات تحیات تقدیم اولنوب برداشتهٔ اخلاص
پروری اولدرکه اگر حال زاردن استخبار بیوریلورسه هنوز حمازهٔ کرم سیر
سبکپای عمر پی بردهٔ منزلگاه فنا اولمامشدر غبت ذاحضرت وزارت
دستگاه ایله برقاج منزل همعنان وهمراه اولدوغمز مقدما نهنا اولنمشدیسه
محمیهٔ قونیه یه وصولمزده آستانیان اعیان عسکر مراقبت عالیحضرت سپهسالار
اعظم اقتضاء اسداء معارف ایلدقضا حد بالای استعداد کزه جامهٔ کوتاه
وتنگ اولوب محتاج خصم اولمغین قضاء سرمین الحاقیله فی الجمله قابل پوشش
اولمغله طن اولنور دیو تحریک سلسلهٔ انطاق سپهدار بلند همت ایتدکلرنده پایمردی
احبابایله سامد روزنهٔ ظهوردن یوزکوسترمشدر واقع حال بودرکه بیمانچهٔ
نیاز دهوزبان رجا آلایش خواهشدن پاک اولوب مدد کاریئ احباب ایله
نعمت الهیه جلوه پرداز مجلای ظهور اولمشدر مقدما مرحوم وحی زاده قضاء
مغهودی الحاق فی ظاهر وجه طرف زرکاکت ابتداع اولورالدرون دهی پای کم ایتمک
خودا اولمز امیددرکه ظهور لطف وزیر چاره ساز بنده نواز محمول فرض آید
اولمیه هرکز همت سعی همیدان طلبده اکاه چاکنئ تازیانه اولدین معونت
همت یاران ایله احسن فیض رسان آلهی رسیدهٔ سرمنزل وجود اولدقده
معنای لارد ولاکن پیش نهاد دل درویش نهاد اولمق محققدر فضائل دستگاه
فواضل پناه صدر بلند قدر وفقه الله لما یرضیه وجعل حال مستقبله خیرا من
ماضیه حضرتلرینک خاک پای سگ بغدرینه بوخصوصکت اعلامی مرجو درجاء

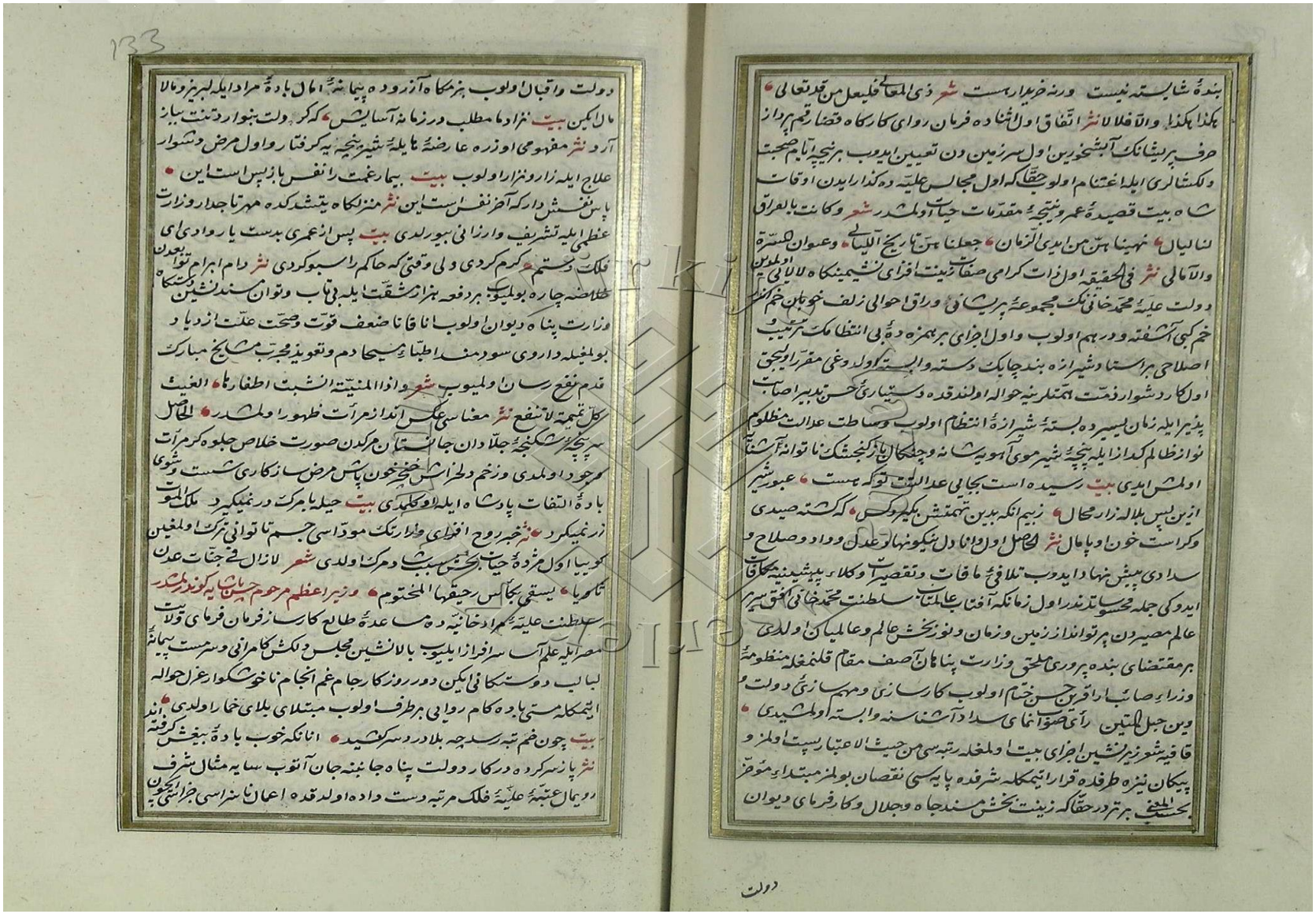
اولوب

اتمکدر فی الواقع کوشهٔ بی توشهٔ آمحصار ده نان وپنیر وپیاز وسیر هزی مدة العمر
سیر ایدوب شعر وماهی الاجوعة وسدوتها فکل طعام بین جبنی واحد نثر مفهومی
پیش نهاد دل درویش نهاد اولوب ع پندار که سرکه انگبین است نثر مقتضاسنجه
ضیافتخانهٔ زمانده حل وبقل ماحضر ایله که بدل ما یتحلل اولمغه صالح درقناعت قرین
توطین اولدقده دولت ناپایدار دنیا پشت پازدهٔ دل استغنا کزین اولمزی ربما
درکار ما مضایقهٔ داشت ناخدا کشتی بموج ورخت بطوفان گذاشتیم درخود
نیافتیم مدارا با هرمن پوشیدنی مهر سلیمان گذاشتیم نثر باقی توفیق ابدی رفیق
سعادت زیادت فسانه سازی ونقش پردازی حدون افزون اولوب مقتضای
حمای ربع عذرخواهی گناهدن پریانی کوبی اولمق امید بله بومرتبه تصدیعه جسارت
اولندی ع گستاخی را امید عفوست ع عذر تصدیعکی چندانکه تصدیعات مانع
ثبت قلم سودایی اولان الفاظ ناقص مختل کثمرهٔ اجوف مقبول درجه اعتنا واعتداده
صالح اولدوغی مقرر در واقع اولان قصوری مجره آسیا پیرامن اعاصیله مستور اولمق
ایهم مطالب در قضاة جمعیت اتدکلرنده برادرسدن عبد الغنی زاده افندی ایدامالله تعالی
بساطبوسنئ مجالس عالی فضائل مرور تقدیمندن حکمه پیشگاه طاق بلند رواق فضل
وافضاله عرضه داشت بنده کی اولنورکه شورش روز رستخیز وآشوب حشرگاه و
غوغای فردای قیامت پیدا اولدن ضایع سازسرمایهٔ منشاء وکم کردهٔ نقد حواس
اولمغله مهرهٔ سیمای اضطراب دل دستخوش عذاب اولمشدر شعر وجرم چره سفکاه قوم
فحل بغیر جانند العذاب نثر اطفاء نایرهٔ شروشور مدد کارئ تدبیر ایله یاکیم ایکن
دامن زن آتش فتنه وفساد اولدقدری رهبرهٔ نقطهٔ اوج استقلال بدرسر سلطنت
تعزیری که موضوع خسیس درانگشت بیچ ایدوب بیهوده جمعیتلر اولندقده وزارت
پناهی ترتیب مقدمات عذرخواهی بلیوب نادانسته خطایه اعتراف ایدیجک ع
دیة الذنب عندنا الاعتذار نثر مغناسیله عمل واجب اولمزی مدعای عزل وجزالی
آیا کیمدن امید ایدرلر دی قیاس مع الفارق دائما لغزشگاه پای تجخردان کوته بین
اولمغله افتادهٔ چاه اولورلر شعر قد یعد الشئ من شئ یقاربه ان التماسا نظیر جاه
فی الترزق نثر کرم سازئ همکامه یی مناصب تحصیلنه وسیله ایدنلرک وایه سی حرمان

زود رس منزلگاه دلخواه عدالت اولد کبیت کرچه کرد آلود فقرم شرم بادا زهمتم
کر آب چشمهٔ خور شید دامن تر کنم شعر الغنا لیس بالتجین ولا التبر ولکن بعزة
من القنوس ع کر دست ما تهیست ولی چشم ما پرست نثر باقی توفیق رفیق
بودخی مسارالیهه در
مراسم اخلاص پروری تقدیمندن صکره انهاء مخلصی بودر که اکر استجار حال
زار ارزانی بیورلیورسه کونه کونه اکدار روزکار جمع سزاسباب پریشانی در
بیت درهزم مازشعبده وآوازهٔ هلال هر نغمهٔ که داشت اوکرد روزکار نثر
مفارقت اهل احبا بنجه تاب وتوان وتاب دغدغهٔ کشاکش حکام خام کلمیچ
سیاست خارانداز پستر استراحت اولوب دایما مصارعهٔ زوراوران قوی
دست ایله زبون ایکن بیچاره محمود چلبی نک مجلس پرهرکه وسازشبابه صد
هزار زحمت واضطراب ایله تلخکام جام مرک اولدوغی کرمسازینکامهٔ ازار
دل زارلدر تهنیهٔ اسباب پرتشفی خاطرده دوحی اجتناب کافی ولیس ایکن
اول دردمند یوکیفیت ایله بیهوشن جرعهٔ تلخ مرک اولدقده اکدار وآلام ترقی
مراتبا عداد کبی ازدیاد بولمسدر شعر وکان النوی یکفی لتشتیت شملنا
فکیف اذا کان النوی والنوایب شعر فراق ووجد اشتیاق ولوعة تعدد
البلوی علی واحد فرد نثر اول بیچارهٔ ساده دل هر مقتطای حسن وسال فریبکار
دنیا نک تیرنک والنه وشعبده باز روزکارک درلو درلو خیالنه الدانوب
نهانخانهٔ قلبی صور امانی ایله مالامال اولوب رشک فرمای نکارستان کانی ایکن
دست کلوف زناکاه کیراجل ایله بستهٔ ریکذار نفس اولوب پنجه ایام مرات
زنک بستهٔ مرصدهٔ مشاهدهٔ صورت مرک ایدیوب قربانی مسلخ کبی هر نفس قرین مایکاه
قریب اولدقجه باد صبح زمستانی صفت آه سرد پی در پی چکدکده بربادسار
خرمن صبر وقرار اولمسدر جازهٔ طبیعت بوکونه علاوهٔ کدر ایله تکرر شکسته
اولمق حقا که پیرامن کردزوایای وهم اولمسدی ع وستبنی من اذاه مالم تکن
فی حسابی نثر مزار پرانوار حضرت مولانا ده قدس سره درون ولدن جان و
کوکلدن جمله ملاهی ومناهی یه استغفار ایدوب اویال توبهٔ صادقه یه شتابت

ایلمش امیددر که مدد کاری عفو الهی ایله رهبردهٔ منزلکاه غفران اولسون
وشوی ارقام نامهٔ سیاه کناه موقوف قطرهٔ باران رحمت در وما ذلک علی الله
بعزیز قبور صالحینده حضرت ابراهیم خلیله صلوات الله علیه وعلی نبینا وعلی سایر
الانبیا نسبت اولنان مقام شریف خطیره سنده صاحب البدایع امام کاشانی
حضرلرینک جنب تربهٔ شریفه لرنده مدفون اولدی صلوة جنازیه جامع کبیر
امویتده علما وصلحا وحجازیدن قتی چوق آدم جمع اولوب بر شهد عظیم اولمشدر
شعر علیه سحاب الغفران تتری برحمایت عواد رایجاب نثر باقی توفیق رفیق
وزیر اعظم لالا محمد پاشا یه اهدا اولنمشدر
مرمره نام قصبه عمالندن برمدة تنکنای عدمدن عزم صحرای وجود ایدوب
دستیاری ادراک ایله تمییز سواد وبیاض وفرق جواهر واعراض ایتدکده اول
پست اکسیان محقره ده اختیار قرار ایتمیوب بلند پرواز همت نسبت صعب
ودشوار اولمغین مرغ رزین جناح آفاقیکی پرومال آجوب شعر المرء لیس ببالغ فی
ارضه کالتغر لیس بصائد فی الکره نثر مفهومی دستور العمل قلوب شعر سافرا ذا
حاولت قدیرا سار الهلال فصار بدرا نثر مضمونی اویزهٔ کوش جان اتمکین
هلال آسا سیر منازل ایدرک مصر قاهره ده اشیان ساز اولوب فرمان فرمای کارکاه
قدر نامز خدمت کتابت دیوان ایدیوب اول حال ایله پنجه روزکار اوقاتی کذار ایدوب
دولت علیهٔ مرادخانیه طرفندن عمارت حرم بیت المعمور ایچون فرمان جهانمطاع
شرف صدور بولکله قدوه پیشه کار زمرهٔ کرام کاتبین اولمغله کتابت بنای حرم شریفه
تعیین اولنوب کما ینبغی مراعیٔ حق جوار وخدمت بیت آلهده پیر وعبد الدار
اولمغین حالنه مناسب رعایت ولنوازایله بین الاقران علم آسا سرفراز اولوب
وقتاکه لوای والای آسمان پیمای محمدخانی مغنیا جانبنه حرکت ایدوب همای
همایون بال کبی اول مرز وبومه سایهٔ دولت انداز اولمق محقق اولدی خدمت علم
سربلند آفتاب پیکر ایله بهره ور بیورلیوب کمال صداقتی وحسن کفایتی روزبروز
ظهور وبروز اوزره اولمغین مدد کاری استعداد خداداد ایله ترقی مراتب اعداد
ولی دولت روزافزونی ازدیاد بولوب جار بالش مربع نشین لالایی اولمسدی ع

بندهٔ شایسته نیست ورنه خریدار هست شعر ذی المعالی فلیعمل من قد تعالی
بکذا بکذا والا فلا لا نثر اتفاق اول شنا ده فرمان روای کارکاه قضا رقم پرداز
حرف پریشانک آبشخورین اول سرزمین ون تعیین ایدوب برنجیه تمام صحبت
ولکشالری ایله اغتنام اولوب حقاً که اول مجالس علیه ده کذارایدن اوقات
شاه بیت قصیدهٔ عمر ونتیجهٔ مقدمات حیات آولمشدر شعر وکانت بالعراق
لنا لیال نهنا هن من ابدی الزمان جعلنا هن تاریخ الیالی وعنوان صحیفهٔ
والآمالی نثر فی الحقیقه اول ذات کرامی صفات زینت افزای نشیمنکاه لایالی اولدین
دولت علیهٔ محمد خانی نک مجموعهٔ پریشانی وراق احوالی زلف خوبان خم اندر
خم کبی آشفته و درهم اولوب واول اجزای برهمزده بی انتظامک ترتیب و
اصلاحی هراستا دشیرازه بند چابک دسته وابسته کولدوغی مقرر ایدیجق
اول کار دشوار دهمت همتلرینه حواله اولندقده دستیاری حسن تدبیر اصابت
پذیر ایله زمان لیسیر ده بستهٔ شیرازهٔ انتظام اولوب وساطت عدالت مظلوم
نواز ظالم کداز ایله پنجهٔ شیر موی آهویشانه وچلکان باز کنجشک ناتوانه آشنا
اولمش ایدی بیت رسیده است بجایی عدالت توکه هست عبور شیر
ازین پس بلاله زار محال زبیم انکه بدین تهمتش بکیرد کس که کشته صیدی
وکراست خون او پامال نثر الحاصل اول دانا دل بیکو نهاد عدل ووداد وصلاح و
سداد ی پیش نهاد ایدوب تلافی مافات وتقصیرات وکلای پیشینه یه مکافات
ایدوکی جمله محسوس اولندر اول زمانکه آفتاب عالمتاب سلطنت محمد خانی افق سریر
عالم مصیرون پرتو انداز زمین وزمان ونوبخش عالم وعالمیان اولدی
برمقتضای بنده پروری ملحق وزارت پناهان آصف مقام قلمغه منظومهٔ
وزراء صاب اراقین حسن ختام اولوب کارسازی ومهم سازیئ دولت و
دین حبل المتین رأی صوابنمای سداد آشنا سنه وابسته اولمیدی
قافیه شوزیر نشین اجزای بیت اولمغله رتبه سی من حیث الاعتبار پست اولمز و
پیکان نیزه طرفده قرار ایتمکله شرفده پایه سی نقصان بولمز مبتدا موخر
بحسب اللفظ برتر در حقاکه زینت بخش مسند جاه وجلال وکارفرمای دیوان

دولت

133

دولت واقبال اولوب هزمکاه آزرده پیمانهٔ امال بادهٔ مراد ایله لبریز ومالا
مال اکین بیت نژاد ما مطلب ور زمانه آسایش که کرد دولت بنوازد تنت بیازارد
آرد نثر مفهومی اوزره عارضهٔ نایلهٔ شیر پنجه یه کرفتار واول مرض دشوار
علاج ایله زار ونزار اولوب بیت بیمار غمت را نفس باز پس است این
پاس نفسش دار که آخر نفس است این نثر منزلکاه یتشدکده مهر تاجدار وزارت
عظمی ایله تشریف وارزانی بیورلدی بیت پس از عمری بدست یار وادی ای
فلک دستم کرم کردی ولی وقتی که حاکم را سبوکردی نثر دام ابرام تواتر بعدن
خلاصه چاره بولمیوب بردفعه هزار مشقت ایله بی تاب وتوان مسندنشین دستکاه
وزارت پناه دیوان اولوب انا فانا ضعف قوت وصحت علت ازدیاد
بولمغله داروی سود مند اطبای مسیحا دم وتعویذ مجرب مشایخ مبارک
قدم نفع رسان ولیسوب شعر واذا المنیة انشبت اظفارها الفیت
کل تمیمة لاتنفع نثر مغناسی عکس اندازمرآت ظهور اولمصدر الحاصل
سرپنجهٔ شکنجهٔ جلادان جانستان مرکدن صورت خلاص جلوه کر مرآت
وجود اولمدی وزخم دلخراش خنجر خون پاش مرض سازکاری شست وشوی
بادهٔ التفات پادشاه ایله اولکلدی بیت حیله بامرک در نمیکیرد ملک الموت
زر نمیکیرد نثر خبر روح افزای وادارتک موداسی جسم تا توانی نرمت اولمغین
کویا اول مژدهٔ حیات بخش سبب دمرک اولدی شعر لازال فی جنات عدن
تاکویا یسقی بکاس رحیقها المختوم وزیر اعظم مرحوم حسین پاشا یه کوندرلمشدر
عطفت علیهٔ همراه خانیه ده معاودهٔ طالع کارساز فرمان فرمای ولایت
مصر ایله علم آسا سرافراز ایلیوب بالاشین مجلس دلکش کامرانی ودمسرمست پیمانهٔ
لبالب دوستکانی ایکن دور روزکار جام غم انجام ناخوشکوار عزل حواله
ایتمکله مستی بادهٔ کام روایی هرطرفاولوب مبتلای بلای خمار اولدی
بیت چون خم تبه رسد چه بلادر سر کشید انانکه خوب بادهٔ بیغش کرفتند
نثر پا زسر کرده ودرکار دولت پناه جانبنه جان آتوب سایه مثال شرف
رویمال عتبهٔ علیهٔ فلک مرتبه دست داده اولدقده اعمان نثراسی جزا الله خیرا

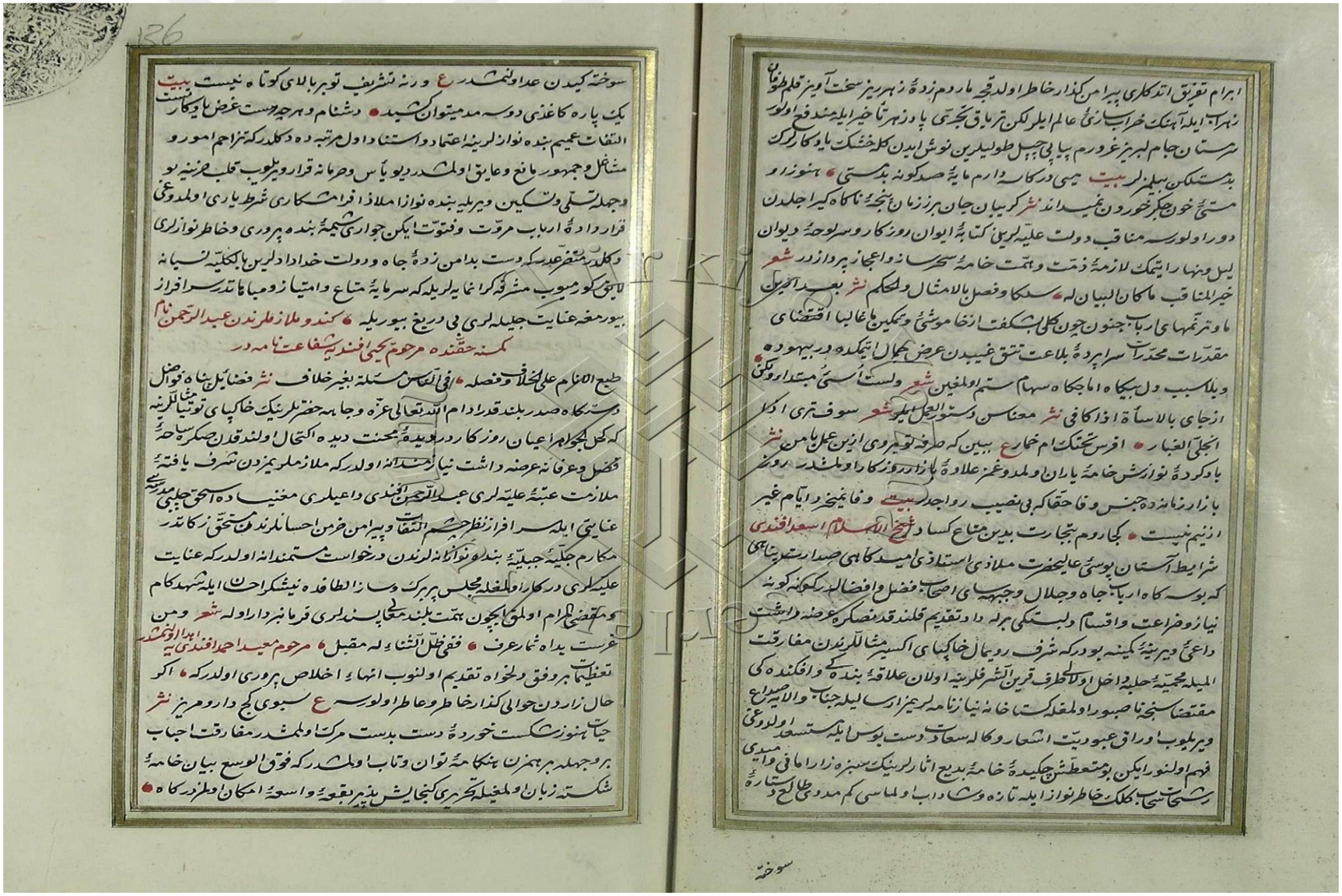

کوشمال حبس ایلة تأدیب بیورلدی بیت همه سالة بنا شد کاری ۰ کهی باشد
عزیزی کاه خواری نثر کارخانهٔ زمانه ده زهر و تریاق و قهر و اشفاق غم و سرور و
نور و دیجور مانند جوزا و ایما هرگز بدن جدا اولمغین ارقام نامهٔ سیاهی محو
زلال عفو اولوب کشش عزل و نصب ایدا و قاتی نیچه روزکار کذا ایدوب
دولت علیای عالم آرای محمد خانیده رهبروهٔ معراج وزارت عظمی اولمشیدی
و قایق احوال و اموری و قوف شعوری احاطه ایدوب لکن و انما اخذ
اموال خلقه صرف افکار و ملاحظهٔ و قایق ارتشایی همت کار ایدوب
نهایت حرص اشجی حسیله مثلا عدچهار دن امید پنج و مفلس و نوادکی
سودای کنج ایدر دی بیت انچنان کرم رود در پی هیچ ۰ که مکر کار ضروری
دارد نثر سرمست پیمانهٔ مالا مال عزم دولت و اقبال کاولغین صدور ایدن
افغان ناپسند مستانه اعتقاد نادرستی اوزره استقباح شیانه قرین
اولیوب شعر یقضی علی المرء فی ایام دولته ۰ حتی یراحسنا ما لیس بالحسن نثر
مفهومی نمایان اولدی فی الحقیقه لباس مستعار دولت و مال عاقبت بار کردن
چکنان ذوال اولوب مرد دانا دل عاقله لازمهٔ نصب نام نیکو تحصیلنه کر
سبب حیات فی الجمله در صرف همت در بیت سعد یا مرد نکو نام نمیرد هرکز ۰
مرده آنست نامش بنیکویی نبرد نثر الحاصل طغیان سیلاب طمع ایله
عالمی خراب ایدوب اوراق مجموعهٔ کسسته شیرازه عالم حرص و حرص کراز
ایله پریشان و برباد اولمق قرار دادهٔ رأی کارکذاران دولت اولدقده
بارکران عزل علاوهٔ حبس ایله مضاعف قلوب هر هفته دن صکره هجانق
سیآت اعالی لازمهٔ قمت همت پادشاهانه محمد خانی اولمغین نقطهٔ سهو
وجودی حک کردهٔ کزلک انتقام اولمق سبب تصحیح صحیفهٔ روزکار اولدی
ایچون فرمان عالی شرف اصدار بولوب مقدار طوق کریبان ریسمان پاره
کلوفار رکذار نفسی بند ایله مکافات فعل ناپسند ایتمشدر شعر شهی
الی الناس آنجاة من الردی ۰ ولا جید الا وهو فی فرحائق نثر اتباعندن بر
شخص نا قبول کول دایرهٔ ارباب خارجه دخول ایچون کمال رجای بجا ایله

سهام

سهام شفاعت نارواسی پا پی هر تاب ایدوب لکن هر شفاعت طبع مشفوع له
کبی کج و مج و فکر شفیع آسا معوج اولمغین هدف اجابته اصابتدن دایمی
حرمان اولوب مددکاری همت شفاعت ایدا ول ضرر روحی افتاده بی بی
سر منزل مقصوده احتمال ایصال صورتنمای مرآت خیال اولمغین ع لیس
للحر الواقع کحاجه نثر دیوب ع آن به کار خویش کنم خود درست و
راست نثر مفهومی ایله ترانه پرداز اولوب صواب دیدفکر خطا پیشه سی اوزره
کیسه های سر بمهر ضریه نشینه مراجعت اولی کور لمکین همیشه زر درست عیاری
اولمغین ایتمکله کهم آغوشی نوعروس مقصود جلوه کر منصهٔ وجود ۰
اولمشدر ۰ بجویز صرف درا هم دنانیر هرکز کذار پیرامن ضمیر اولمز ایکن امضای
مرام اقتضای بذل مال حرام ایدوب حرکت غیرت جا هلیه مدرسهٔ علمیه بناسن
ایجاب ایتدیکی برام غریب و پیرایهٔ ثواب و صواب دن بی نصیب در حقا که نتیجهٔ
امل و عمل ع انقضت مالی و حج الجمل نثر معنا سی اولمشدر سرخن کناسیتی
اولدرکه افتا پناه مرحوم خلد آشیان بتان زاده عامله الله من نیل الغفران
بالحسنی والزیاده عازم کلکتهٔ ریاض جنان و مهمان عزیز رضیا فتخانهٔ رضوان
اولدقده که محرری فتوایی هرکتوصالح العقده تزویج لازم کلمشیدی بیت
تفاوت تو با فراد مردم آن قدرست ۰ که در طریق حسنا از الوف براحاد
نثر مفهومی اوزره شعر المقدم علی جمیع الناس ۰ تقدم النص علی القیاس
نثر منتهی الریاسة الحنفیة معلم الدولة العلیة المراد به سعد الملة والدین والدنیا
سقیة سبحان الغیث ما دامت السما حضرتلرینه شعر ولم یجد الافاء غیر جنابه
الوحید ۰ العلا کفوفجاء له لیسعی نثر مقتضای سخیه معنای کفایت انحصار اوزره
اولدوغی قرار دادهٔ صعار و کبار ایکن ارادهٔ صرف ایتمکله رضای همایون ۰
شهریاری به مخالفت جزاء خبر عدت اوبار اولوب برک و بار شاخسار امیدی
مبدل خار و خار اولدی تجاوز الله عن سیئاته و اسبل ذیال عفوه علی فلاته
مصرون مسقط رأسلری اولان انحصاره کلدکده معید احمد افندی یه رسال اولمشدر
سلام علی ذوالمحبب ولیتنی ۰ حللت یوادیه مکان سلامی شعر بعد از تحلفات

ابرام تفریق اتد کلری پیرامن کذار خاطر اولدقجه مارد دم زدهٔ زهر ریز سخت آویز قلم طوطی
زهراب ایلدآهنک خراب سازئ عالم ایلر لکن تریاق تجربتی یاد زهر تاخیر ایله مندفع اولور
سرستان جام لبریز غرورم پیاپی چیل طولیلدین نوش ایدن کلخشک یاد کارکرک
بدستکن بیلمز لربیت بمی درکاسهٔ دارم مایهٔ صدکونه بدستی ◦ هنوزاو
مستیٔ خون حکر خوردن نمیداند نثر کریبان جان برزمان پنجهٔ ناکاه کیراجلدن
دورا ولورسه مناقب دولت علیه لرینی کتابهٔ ایوان روزکار وسرلوحهٔ دیوان
یل ومهار ایتمک لازمهٔ ذمت وهمت خامهٔ سحرسازو اعجاز پرداز در شعر
خیرالمناقب ماکان البیان له ◦ سلکا وفصل بالامثال والحکم نثر بعد احریرن
ماوترتمهای ارباب جنون چون کلی بشکفت از خاموشئ وتمکین ما غالبا اقتضای
مقدمات محدثات سراپردهٔ بلاغت تنق غیبدن عرض جمال اتمکده دربیهوده
وبلاسبب دل بیکاه اماجکاه سهام ستم اولمغین شعر ولست اسئ مبتدا ولکن
ازجای بالاساءة اذا کافی نثر معناسن دستورالعمل ایلر شعر سوف تری اذا
انجلی الغبار ◦ افسوس تخنک ام خادع بین که صرفهٔ توقیروی ازین عمل یامن نثر
باد کردهٔ نوازرش خامهٔ یاران اولمدوغمز علاوهٔ بازار روزکار اولمندن روشن
بازار زمانه ده جنس وفا حقاکه بی نصیب رواجدر بیت وفا بمیخرد ایام غیر
ازنیم نیست ◦ بکاروم تجارت بدین متاع کساد ع بحمد الله السلام اسعد افندی
شرایط آستان بوسئ عالیحضرت ملاذی استادئ امید کاهی صدارت پناهی
که بوسه کاه ارباب جاه وجلال وجبهه سای اصحاب فضل وافضال رکونه کونه
نیاز وضراعت واقسام دلبستکی برله داد تقدیم قلند قدمصکره عرضه داشت
داعئ دیرینهٔ کمینه بود رکه شرف رویمال خاکپای اکسیر مثال زیدن مفارقت
المیله محجبهٔ حلبهٔ داخل اولاطراف قرین آلشر فلرینه اولان علاقهٔ بنده کی وافکنده کی
مقتضاسنجه ناصبور اولمغله کتابخانه نیازنامه لریمزارسال ایلدیجناب والایه صداع
ویرملوب اوراق عبودیت اشعار وکالهٔ سعادت دست بوس ایله مستعد اولدوغی
فهم اولنور ایکن بومتعطش چکیدهٔ خامهٔ بدیع اثار لریکه سبزه زارامانی وامیدی
ریاحین سحاب کلک خاطرنوازایله تازه وشاداب ولماسی کم مدوحی طالع دستارهٔ

سوخته

سوخته کیدن عدا ولمقدر ع ورنه تشریف توبربالای کوتاه نیست بیت
یک پاره کاغذی دوسه مدمیتوان کشید ◦ دشنام وهرچه هست غرض یادکار نیست
التفات عمیم بنده نوازلرینه اعتماد واستناد اولمرتبه ده دکلدرکه تزاحم امور و
مشاغل وجمهور مانع وعایق اولمقدر دیو یاس وحرمانه قرار ویریلوب قلب حزینه نو
وجهله تسلی وتسکین ویریلمیه بنده نوازملاذ افراحکاری شرط یاری اولدوغی
قرارداده ارباب مروت وفتوت ایکن جواری بیمهٔ بنده پروری وخاطرنوازلری
دکلدرمتضرعدرکه دست بدامن زدهٔ جاه ودولت خدادادلرینی بالکلیه نسیانه
لایحی کورمیوب مشرفه کرامایه لریله که سرمایهٔ متاع وامتیازومباهاتدر سرافراز
بیورمغه عنایت جبلیه لری بی دریغ بیوریله ◦ کندو ملازملرندن عبدالرحمن نام
کمسنه حقنده مرحوم یحیی افندیه شفاعت نامه در
طبع الانام علی الخلاف وفصله ◦ افی الناس مسئلة بغیر خلاف نثر فضایل پناه فواضل
دستکاه صدر بلند قدر ادام الله تعالی عزه وجاهه حضرلرینک خاکپای تونیا لرینه
که کحل الجواهر اعیان روزکار دردیدهٔ محنت دیده اکتحال اولمقدن صکرسایحهٔ
فضل وعرفانه عرضه داشت نیازمندانه اولدرکه ملازملرینه شرف یافتهٔ
ملازمت عتبهٔ علیه لری عبدالرحمن افندی داعیلری مغنیاده احق جلبی مدیحه
عنایتی ایله سرافرازنظرحریم التفات وپیرامن حرمن احسانلرندن مستحق زکاندر
مکارم جلیهٔ جبلیهٔ بندهٔ نوازانه لرندن درخواست مستمندانه اولدرکه عنایت
علیه لری درکاراولمغله مجلس هرمرک وسازالطافده نیشکراحسان ایله شهد کام
ومقتضای مرام اولمق ایچون همت بلند معالی پسند لری فرمانبرداراولمه شعر ومن
غرست یداه ثمارعرف ◦ فقی ظل اکثناء له مقبل ◦ مرحوم سعید احمد افندی زید الله مجده
تعظیمات هروفق ولخواه تقدیم اولنوب انهاء اخلاص هروری اولدرکه ◦ اکو
حال زاردن حوالی کذار خاطر عاطراولوسع سبوی کج دارومریز نثر
حیات هنوزشکست خوردهٔ دست بدست مرکت اولمقدر مفارقت احباب
برو جهله هرهمزن هنکامهٔ توان وتاب اولمدرکه فوق الوسع بیان خامهٔ
شکسته زبان اولمغله تحریری کنجایش پذیرمقولهٔ واسعهٔ امکان اولمزدرکاه ◦

رأفت پناه و اداء مراد آوردن نیازمندانه درخواست کرد که علی اتم الوجوه و احسن
الاوقات شرفیاب صحت احباب اولق میسر و مقدر اولمش اوله • ان ذلک
علی الله یسیر • نعمت صحت طبیعی حالت اولمغین وجودی زمانده قدر بیلنمیوب
مفقود اولیجق معلوم اولدوغی کبی معاشرت و موانست اخوان و اخلان
دخی متواری پردهٔ عدم اولدقده رتبه سی پی برده یقین اولوریمش بیت یکدری
غربت جانه یاران صفادن مکسبوق نثر بر عجیب کردابه دوشدک آشنادن کسه
یوق خصوصا کشمکش حکام سیاست ایله پی در پی آزار زبون وزار اولیوب
قضا حلبتاع معیوب کسمکی روکردهٔ نازپروران طریق اولمغین بزمملکت اول
کوشهٔ بی توشه ده استراحت و آرام قرارداده مهم محال اندیش ایکن مهبت
روزکار کینه گذاردن متصل عواصف غوائل وزان اولمغله موج انگیز دریای
دور پهنای اضطراب اولمشدر کرچه خبط عشوای بختی فلک ایله وانتمار ارباب
استعداد پایمال اولدوغی بیت تاجهان بوده اینچنین بوده • این شتر کربه دانجا
باشد نثر لکن بزم وایه مزبازار پیش ازپیش اولمق خمیر مایهٔ غرابت اولور
بیت فلک با دردمندان دشمن دیرینه اساس اوما • نمیدانم چرا با من عداوت
بیشتر باشد بیت زپس که مانده شود آسمان درآزارم • هزارسال پس ازمن
جهان بیاساید نثر امید مدد کاری لطفلری ذخیرهٔ ایام بی نوایی عداولنوب
تیزکاری آزار روزکاره سپر احن مدورسائلری اعداد اولنان دولتمندلربر
وجهله کارفرمای تیر و کمان رستم اولوب تهی ساز ترکش اولمشدر که سرمایهٔ مرحمت
واعداولمش بیت رحم برمن میکند دشمن بتکلف برطرف • من حریف این
قدر بی اعتباری نیستم نثر مادامکه بخت برگشته وطالع ناهموار درکار در
جله عکس مدعی ظهور ایدوب خداوندان بنده نوازاغاز جفا ایلر بیت
مراست بخت زبونی که بیوفا طبعست • نمیشود که ترا تیزبی وفا کنند •
نثر همواره روزکار عجب زارلراندی غریب نقشلر کوردی وشعبده باز فلک
اوزکه صورتلر کوستروب طفل دلی خوفناک ایتمکدر قلزارلر اندوه دی زردهی
تمام عیار قیاس ایتمکده عجب خطا اولمش اخلاق مضمره کاوکا اولندقده

ظاهر

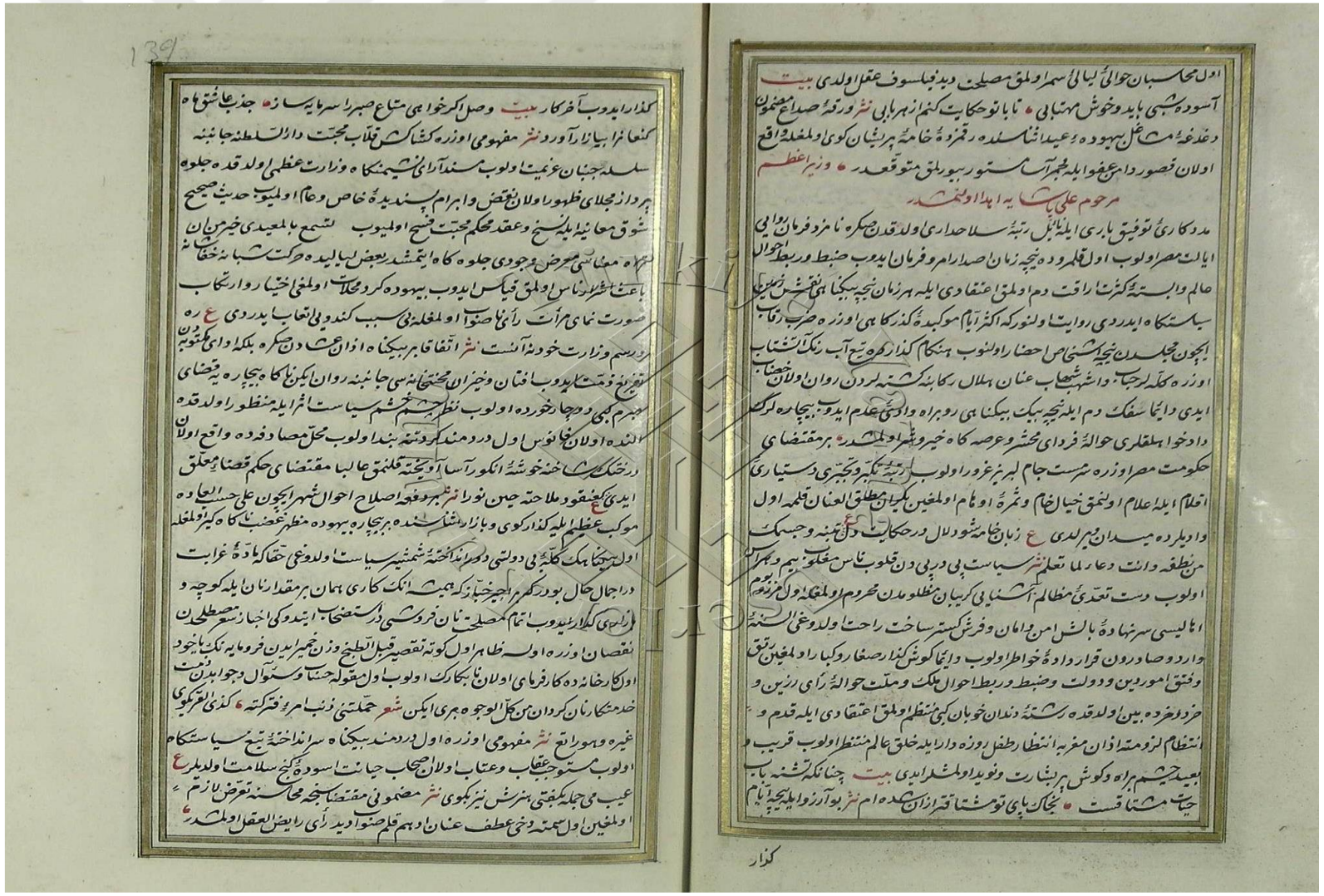
137

ظاهر اولور تکیه کاه کارفرمایی حقا که محک امتحاندر شعر و مهما یکن عبد امرء
من خلیقة • وان حالها یخفی علی الناس تعلم نثر صدر عالیقدر عبد الغنی
زاده افندیمز ک بنده پرورانه معامله یه نیتلری اعلام بیورلمش فی الحقیقه
بو نوبت دخی دولتلرنون حصه دار اولمق مذهب مرغوبده دکلدر مقدما مرغزار لطفلری که کوسالهلرده چراکاه اولوب سمند طبع
ارباب استعداد ک حصه سی پیرامن مرغزاردن سکلره حسرت آلود
ایدیی شعر و وضع الهندی فی موضع السیف بالعلا • مضر کوضع السیف
فی موضع الندی ع نقاش نقش آخر بهتر کشد زاقل نثر مفهومی اوزره
امیددر که بو دفعه دخی چمنزارکرملری پایمالهٔ حیوانات اولمیه •

شیخ الاسلام یحیی افندی یه بروسته تاخیص ایکن کوندرلمشدر

کحل جلای خاکپای عالیحضرت فضائل دستکاه دیدهٔ هجران دیده لی
بروحق رلخواه جلوه کاه ایدکدن صکره عرضه داشت بارکاه افضال پناه
اولدرکه بنده نوازاملاذا تفقدات وات خدامهم مکرمة لاینقض السئودا
مفهومنه درکار اولوب حال زاردن استجبار پیرامن کردخاطر عاطر مکارم
پرداز اولمغله بلند پرواز اوج اعزاز اولورسه بیت منم که بی تو نفس منیزم
زهی تجلت مکر تو عفو کنی ورنه چیست عذر کناه نثر مجلس پرمهر کستر
الطافده نیشکر التفاتات ایله شیرین مذاق اولدوغمز ایام حوالی کذار خاطر اولدقجه
صفر اوی انکبین خوارده کبی تلخکام اولورز بیت ذوق الطاف توای کاش
نمیدانستم • بادهم لطف تو اکنون سبب صد لمست نثر لطف اهل نوازش
عالیحضرت مکرمت پرداز طاوس جنت جلوه یه اغاز ایدوب کلهکوشهٔ
افتخار یمز هلال آسمانه برابر و تاج ابتهاجمز اکلیل سمایه یاکستر اولدوغی اوقات
یاد اولندقده چشم اسکبار که رشک فرمای ابر بهار در سیر آسمان سجده کاه
نیاز اولوب درخت بیخ سخت دولت علیه لری همیشه برومند و خرم و
سربلند اولوب سوختکان تاب افتاب تسلیم نشین نهال اقبال شاخ و برخ
اولمق دعالرینه اشتغال سرلوحهٔ دیباجهٔ دیوان اعمالدر شعر وظلک فینا

جمله دن بارکران تکلیف رعایا بی فی الجمله تخفیف اتیمکله باران بهنگام کبی نفع رسان خاص و
عام اولوب اول زمانده وضع اولنان کارخانه الی الآن دستور العمل اولمغله حمل ثقیل عسیر
بر مقدار خفت بولمشدر لیکن لایسقط بالمعسور پسالاری غزاة اسلام ایله مامور
اولدقده کمر خدمتی میانهٔ جانه محکم بندو سر رشتهٔ همت غیرتی حبل المتین عون الهی به
قوی پیوند ایدوب ع افزون زقطر در عدد ذره در شمار نثر لشکر تیغ ازمای نیزه گذار
ایله حرکت ایلیوب کردسپاه ظفر پناه توتیای دیدهٔ مهر و ماه و پیکان نیزه چاپکسوارلر
زرین کلاه مغفر فلک قهری آماجگاه ایدوب شعر رماح بایدیهم طوال کانها ارادوا
بها تعب الدراری الثواقب نثر مفهومی نمایان اولوب اذا حملوا سمر الرماح لمقتل
رایت اسود الغاب تحمل غابها وسائت بهم تلک البطاح کانما اسالوا علیها بالجدید
سرابها بهم عرفت رزق الاسنة زیها کما عرفت بیض السیوف حصاها نثر معناسی
ظاهر اولدقده مقدما حصون سلامیه دن ایکنه نام حصن حصین دشوار گیری که اعداء
دین بدکاری سوء تدبیر سرداران و دسیاری تقصیر سپهسالاران ایله تسخیر ایدوب سعی
معابد مسلمین بچکاه و سال اوتان صلیبانه قرار گاه اولمدی حظنه حرکت کتائب اسلام
سبب طنین اذان جبه اصنام اولدقده ملاحظهٔ دست برد و جنگ و پیکار هر طرفدن
آرام و قرار اولوب مرآت تدبیر صورت گیری ناگزیر گوسترمکین اول قلعه معدهٔ راهب
مراض صفت خالق قلوب کتمتدر ع بجایی که هرگز نرسید کیناه ع الی حیث القت
رجلها ام قشعم نثر حقا که بی درد سر نیزه و آمد شد و شمشیر بو کونه بر فتح بی رحمت که
حلوای بی دود در رونمای مجلای وجود اولدوغی اثر همت همایونی و ازیرانه بلکه
نتیجهٔ عزیمت شاهانهٔ جهانگیرانه در شعر تفر عدا کم قبل سل سیوفکم و بهر بهم من قبل
هربکم الرعب نثر کوباکه قوت طبیعت حصار عارضهٔ سودای سواد کفری بی مباشرت
علاج لینت ایله دفع ایلدی عسکر فراوان فتح و ظفر ایله عنان درعنان اولوب
نیت صادقهٔ جهاد ایله عزیمت مدینهٔ بلغراد ایدوب کیدر ایکن کمر جلادت مرک جانستان
کمر کینی درمیان ایدوب اول رهگذر ده انتظار ده اولوب ناگاه کمینگاهدن برحملهٔ
مرد افکن ایله از هم جدا ساز جان و تن اولمدر اول یارونیگاه و اول خیمه و رگاه هم
انده غیری اکسنی صه جلوه گاه اولمغله نظر اعتبار عبرت پرداز ده گویا چادر خیال باز

اولدی

اولدی مثنوی کیتی که نشیمن زوالست ۰ آسوده ولی دل اندرو مه خورشید
کش از فلک حصاریست ۰ از بیم زوال رعشه داریست شعر رب حقف بین فضاء
الاهل تحاوزا نفسه ۰ عما صدر عنه فیما سوی رضاه من العمل ۰ وزیر اعظم
مرحوم مراد پاشا یه کوندردیلمشدر ۰
دولت علیهٔ مراد خانیه ده سپاه ظفر پناه اعلاء کلمة الله ایچون نیچه سال و ماه
کاه رستانی پی در پی جلوه گاه ایتمکله جمله بلدان و امصار و لاة و سپهسالاری
اکثر غسا کرد اجنادیله مداومت تلاوت آیت جهاد اوزره اولوب اول حدود و حوالی
غزاة و مجاهدینه مجرای سوابق و مجرعوالی اولمغله بعض بلاد شرقیه دفع کرنداسکیایه
کفایت ایدر عسکردن کیسهٔ مفلسلری کبی تهی و مانند دیگ باخلط خالی قالوب اتفاقا
سر رشتهٔ کارزار اصحاب زناد طوما رطویل الذیل املی بر سال خورده کبی دراز و
دروازهٔ گیرودار کفار دیدهٔ سپهر دیدهٔ علل خشک دماغ آسیا بازاولوب خورشید
عالمگیر سلطان محمد خانی فلک سریر عالم مصیر کشورستانی دن طلوع ایتدکده اول
شاه شاهان عالم من به اباه فاظلم مفهومی اوزره سنت حسنهٔ شهریار جهان
آثاری احیا و علم عالم آرایی غزای اعلا ایچون نیروی بازوی همت ایله حد
نطاق عزیمت ایلیوب سیما اول کامگار دشواره مقدم شروع و اقدام و التزام اتمام
ایتمکلین رایت فتح آیات پادشاه اسلام پناه بلاد و کفرآباد تسخیری ایچون هرچند
مانند سرو سربلند اغاز خرام ایلدکده شمع جمع کشورکنایان عدو بند اولوب
استحصاب اصحاب قتال و استتباع انواع رجال ایلیوب غبار ستم همند سپاه
ظفر پناه دیدهٔ مهر و ماهه توتیا و شپیر ازهٔ نعل یکران سهلوندان زرین کلاه فلک
الافلاکه ثریا اولدقجه اقتضای رای سخافت نمای سرداران ایله ممالک محمیهٔ شرقیه
کوهستان اسقیایی بیداد کران ایچون تخفیف و اعداد اولنان عسکر کالاول قدر صلحدن
اقل و فی الحقیقه بدل ما یتحلل اولمغین مزاج عالم نیچه یوزدن مختل اولوب عفونت
هوادن جابجا ظهور و بایکی طایفهٔ متغلبه هرجا بندن جبابه آسا باش قالدروب
طرفدن مانند کرازدندان حرص و آزی دراز و صلای خوان نعمای اموال عبادیه
سر آغاز ایلدیلر بیت چو پیشه تهی کرد و از نره شیر ۰ شغال اندر آید بیشه و لشع

خلالک الجو فبیضی واصفری ۞ ونقری ماشیتان تنقری نثر جلد دن عبد الحلیم یازیجی
که پیشکاه قوم خارجی ورا باحت اموال وفروج ایله ع شرعدن خروج ایدوب
متابعت شریعت منسوخ مطاوعت طبیعت اولوب اطاعت وامر ونواهی
الهی راحت رعیت کبی هرطرف املغلا اقامت حدود واتدیس پرده نسیانی قرار
گاه ایلدوکی دلخواه اشرار ستمکار اولمغین شعر کان وجهک مقناطیس انفسنا ۞
فاینما ورث دارت تحرک صور نثر مفهومی اوزره جمع پریشان اطوار اشرار اولی
رهنمای طریق ضلالی قبله گاه ایدوب هرطرفدن اول سمته روبراه اولدیلر ع ان
الطیور علی اشکالها بهاتقع شعر تشقی رجال وتشقی آخرون بهم ویسعد الله اقواما بقوام
نثر عرصه گاه عالمده من غلب سلب مفهومی درکار املغلم روزبازار زمانه ده نهیب
وغضب بدل کار وکسب اولدی شعر الظلم من شیم النفوس فان تجد ۞ ذا عفة فلعلة
لایظلم بیت ازان گاه وعصار سم ورکهت ۞ که از خمخانه ریسمان کوته است نثر
رفته رفته جرّه بازقوتی اوج پرداز اولوب ع کبوتر با کبوتر باز با باز نثر مقتضاسنجه
اصحاب تغلب تجمع وتحزب ایدوب بایرلوای ظلم احواسنه جمع اولان اشقیا و
اشرار بر لشکر تیغ ازمای نیزه گذار اولدی که بیان کیفیتی فوق الوسع خامه فسانه
قصه پرداز ورع اد بر حیه قلم شرح وبدا فزونست نثر دست تطاولی شاخ
چنار آسا وراز ودروازهٔ غاری زخم ناسور آسا گشاده ودهن کبی مارایکلین
تحمل یارکران ستم بیداد کران داخل دایرهٔ امکان اولیوب رعایای ستمدیده یی
فرط اضطراب دریای سیما ایلیوب ع هرکه زخمی خورد البته فغانی دارد نثر مقتضاسنجه
اوزره نالهٔ آتش تأثیری فلک اثیره واه شراره فشان عالم سوزی کرهٔ زمهریر
ایرشدر ویلدر بیت آتش سردی که بگدازد درون سنگ را ۞ هرگذرا بود دست آه
سرد میداند که چیست نثر لکن کوش هوش وکلای دیرپروای دولت اکندهٔ
پنبهٔ غفلت املغین بیچاره لرگ فریاد وفغانی پیرامن سمع قبوله وصوله مجال
اولمغله نمودار صورت سائل وگوش مدخل املدر شعر موضع القوم منهم
موضع العذالی یوم النوی من العشاق بیت هرکراایسا غفلت رخت آسا
بگوش گ دلش راچشم بازازنعرهٔ یاحی نشود نثر الحاصل شوره زار دل کارفرمای

دولته آب چشم مظلومان نے گناه ایله گیاه مرحمت بتمدی وناوک آه ستمدیدگان
تیر پیکان کنده یی اول ماجگاهه تأثیر اتمدی شعر نوگز سوزم فی واقف دلته هرمن
فی سوزد ۞ مراچایی که جان سوزد ترا دامن نمیسوزد ع نان علی الامش مالاقی الدهر نثر
افغان بلند آهنگ رعیت هرطرف زخواب گران راحت سرداران پست غفلت
اولیوب بلکه اول نغمات پرده بیرون جانگاه باعث ازدیاد شکر خواب واول
خانه خراب گ عرصه داستنه نومة العروس جواب اولدی بیت کوی پرزدو
خانه پرآواباش ۞ پاسبانرا چیه خود بود خشخاش بیت خفته بر سنجاب راحت نازنینی را
چه غم ۞ گر زخار وخاره سازد بستر وبالین غریب ع من نام لم یشعر بی قد سهر نثر
آتشین گ فتنه دن ظاهر اولان شراره قرین فروزینه وفا واولدقده نیم قطرهٔ آب
تدبیر ایله اطفاء اسهل اکسیا ایکن علاج واقعه بیش ازوقوع باید کرد معهودی پس کردهٔ
کارگذاران اکولوب بیت مگذار کزوه کند بکمانزا ۞ دشمن که بتیر میتوان دوخت نثر
معناسی مطروح طاق نسیان اولمغین املدکاریٔ اهمال ایله آتش بالاگرفته وبغی وطغیان
شعله رسان سقف آسمان اولدی التدبیر قبل وقوع البئر تحرک الزیارة وهی ممکنة وانا کل
من مصر علی جبل مضمونی اوزره غایت سهولت ایله اتمام مصلحت تصور وجود بنهار
آسا اولوب والبته توجه ما ایکن مظهر کم التفاتی توجیه خاطر املغله حسنا
جذر اصم کبی صعوبت وانشکال حاصل اتدیگده شعر اتر کنی ودارک نخودار ی ۞ وتطلبنی
بعد علی حاری نثر مقتضاسنجه اول کره سخت بسته نک حلی حواله سرداران سخیف
رای املغین سهل انکشت تدبیر ناقص ایله اول عقدهٔ اشکال صعب انحلال کشاد
اولدی وماه کاسته کم ضیای همتلری دلیل منزلگاه فتوحات اولدی بیت ترسم
نرسی بکعبه ای اعرابی کین ره که تومیروی بترکستانست ع اعطا القوس باریها
نثر معناسی کیسوی خوبان کبی پس انداخته اولوب تقویم پارینه صفت منسوخ
العمل املغله نامزد سرداری اولانلره دایرهٔ کارگذاریدن صدم حمله دور املغین
نتیجهٔ کارلری گره باد ونقش بر آب روی موی نوعروس فتح چشمهٔ سنان و
کمند جانستان ایله قرین آب وتاب اولمدر شعر اورد ما سعد وسعد مستقل
ماهکذا تورد یا سعد الابل ع نکرده کار چون کاری کند رسوا کند خود را بیت

آستین کز بیخ خواهی بر ۵ از صدف مشک جوز اهو در نثر لاجل تدبیر مزاج
صعب علاج عالمده فصد ناقص تحریک مواد فاید وب علاج ناتمام
باعث از دیاد سقام اولمغین مستلزم ضعف قوت و مستوجب صحت علت
اولمغله طایفهٔ اشقیا اذیال تجمع تشبث جلاد جانستان قهرسلطانیدن
سبب نجات و باعث تجدید حیات اولمق ظنی ایله حروف شقا و خط ترسا
کبی سر بر هر نیه پیوسته و یکلخت اولد قلرینه دامن زن آتش زمانه کش فتنه و فساد
اولوب هر جا بندن بیم جا هله جمعیت سبب مزید یا یمالی رعیت اولمغین راجع
ماصدناشیاً والذین کانوا معنا اقلت بیت یقین که موضع تریاق وداده یاکسی
زهر بجای زهر بدانسته کروهی تریاق شعر ایا موقد النار لغیرک ضوءها ویا خاطبا
فی جهل غیرک تخطب نثر محصل نظام عالم موی تنکی صفت آشفته و درهم اولوب
طایفهٔ متغلبه بیچه زمان اتلاف فرع واصل و اهلاک و نسل ایدوب بیچه انواع کل
جله افرادی بالکلیه وفای ابنای زمانه کبی معدوم اولدوغی خلق عالمه معلوم در رع
لیس علیک نسمة فاسحب وجر رباعی در زمین فتنهٔ شدت کزان ۵ باز کویکر تا
زمان باشد نثر ممالک جلالی خیزده اولان کشتزار لری بیچه روزکار یانها ده دهقان
زراعت کار اولمغله قحط و غلا اول دیار ده بر مرتبه استیلا ایلدی که ارواح افراس
اشقیادن التقاط حیات شعیری جلاد خون آشام مرکدن سبب نجات و باعث امداد
اوقات حیات اتحاد ایدوب جودانهٔ نجاست آلود ناپاک او زرینه بیچه بر مانده کل
هلاک اولوب بیچه کرسنه ٔ جان بلب آورده ٔ آرزوی نان جوین ایکن فرصتی غنیمت بلمیوب
هر باد دونیچه یا در مهربان بهجوم جوعدن بیم جانله قصد خون ناحق اولدایلیوب هر قطره
خون مذبح قصاب لعل ناب مذاب آبدار و یاقوت رمانی خوشاب تمام عیار کبی
رعیت اولنوب بر قطره قان اوزره بیچه لر قربان اولدیلر لاجل قلت اقوات سبب اکل
اموات اولوب اول بلاد وحشت باد مسکن آدمی زاد اولمغله قرارکاه دار و دام و
مقام سوام و هوام اولمکیدی رباعی هر جای رطل جام امی کوران نهاد ستندی
هر جای چنک و نای و نی آواز زاغست و زغن ۵ از روی یار رخ کهی ایوان همی بینم تهی ۵
وز قدان سرو سهی خالی همی بینم چمن شعر کانت ربوعک للظباء اوطانا

بالها لتوافر الازام نثر اکثر بلاد شرقیه تنک رعایا سی کرفتار شباک هلاک و اشتهٔ
خون و خاک اولوب هر مکان عالمده اول جام لبریزینه جرعهٔ ناچیز قالوب اول ممالکده
سبب معاش و باعث انتعاش اولان زاد و زواده حقه و دکان کبی تنک یاب اولوب
بلکه اول مقوله اشیا هم اشیانه ٔ عنقا اولمغین بیم اولدرکه طایفهٔ اشقیا لیس
فی الدار غیرنا دیار ۵ مضمونی ایله زمزمه سنا اولوب ناچار من حیث الاضطرار خلیج
قسطنطنیه دن کذار ایدن بلاد غربیه دار السلطنه رعیتنک ارزاقنی دخی مرغ انداز اینمک
ایچون دکان اذی مرغ خدنک آسا باز ایدلر حاصل کلام مسئلهٔ تضمین کبی داخل دایرهٔ
قیاس اولمیوب جور لریته معارضه و نقض و حکم عام ظلملرندن تخصیص بعض مذکاری و هم
محال اندیش ایله واصل رتبهٔ تقدیر و فرض اولیوب کرفتار دام مرک انجام جلاد اولان بیچاره لر
هر طایفه هر طریق ایله کشاکش زحمت دنیا دن خلاص اولمکدور هر قوم بیکناه صراط
شمشیر تیز خون ریزدن کذار ایدوب بلجنة تحت ظلال السیوف مفهوم شریفی وزره
کتیبهٔ وجنی و طغیان اولمغله سایه سین اشجار پر برک و بار و جنان اولدیلر دیر طایفهٔ
درمانده کوی پنجهٔ نافذهٔ عدوی جلاد خونخوار جوع اولمغله بی تاب و توان اولوب هر کرته امکان
مهربانی دشمن نه رحم خونریز کبی هر طرف اولمغین دست ستیز لری شکنه و پای کریز لری
بسته اولمغله کشش مکش پنجهٔ شکنجهٔ جلاد جوعده هزار حسرت و درد و اشک آل و روی
زرد ایله عاقبت هلاک و جسم زار و نزار لری دندان کرک مردم خور دن چاک چاک
اولدی رباعی رخی که سایهٔ مهر کلشن بیازرده ۵ بلی که هم زخودش بوسه آزو بوده ۵
پنجهٔ کرک سر دروی این فراشیده ۵ دکان سک هزبان کام ان پیاله ده نثر و هر جمع
هزبان بی سر و سامان دخی شعر ولو رقیت شا هقا من العلم ۵ کیف یوفیک وقد جف
القلم نثر مفهومنه دن غافل اولمغله شواهق جبال صعبته امثالسه که کهکشان کهلرینه هر
راه باریک و آسمان سا بلرنده هر نفس زار و شمشیر سر تیز جلاد خونریز فلک اول جبال
راستانه تیغ کهسار در دعای مستجاب صعود آسمان نه قباب ایدرکبی اول فلک سپند
کوه لرده عروج و مدد کاری تنکی ٔ مخارج و مداخل ایله داخل فسحت صحرای سلامت اولوب
دایرهٔ بیداد اشقیادن خروج اعتقادی ایله بحسب الاضطرار قلعه نشین کهسار اولمغی
اختیار ایلیوب حوالیدن انتقال ایدن اشرار انتظار نده پنجه آیام کذار ایدوب بیچاره لر

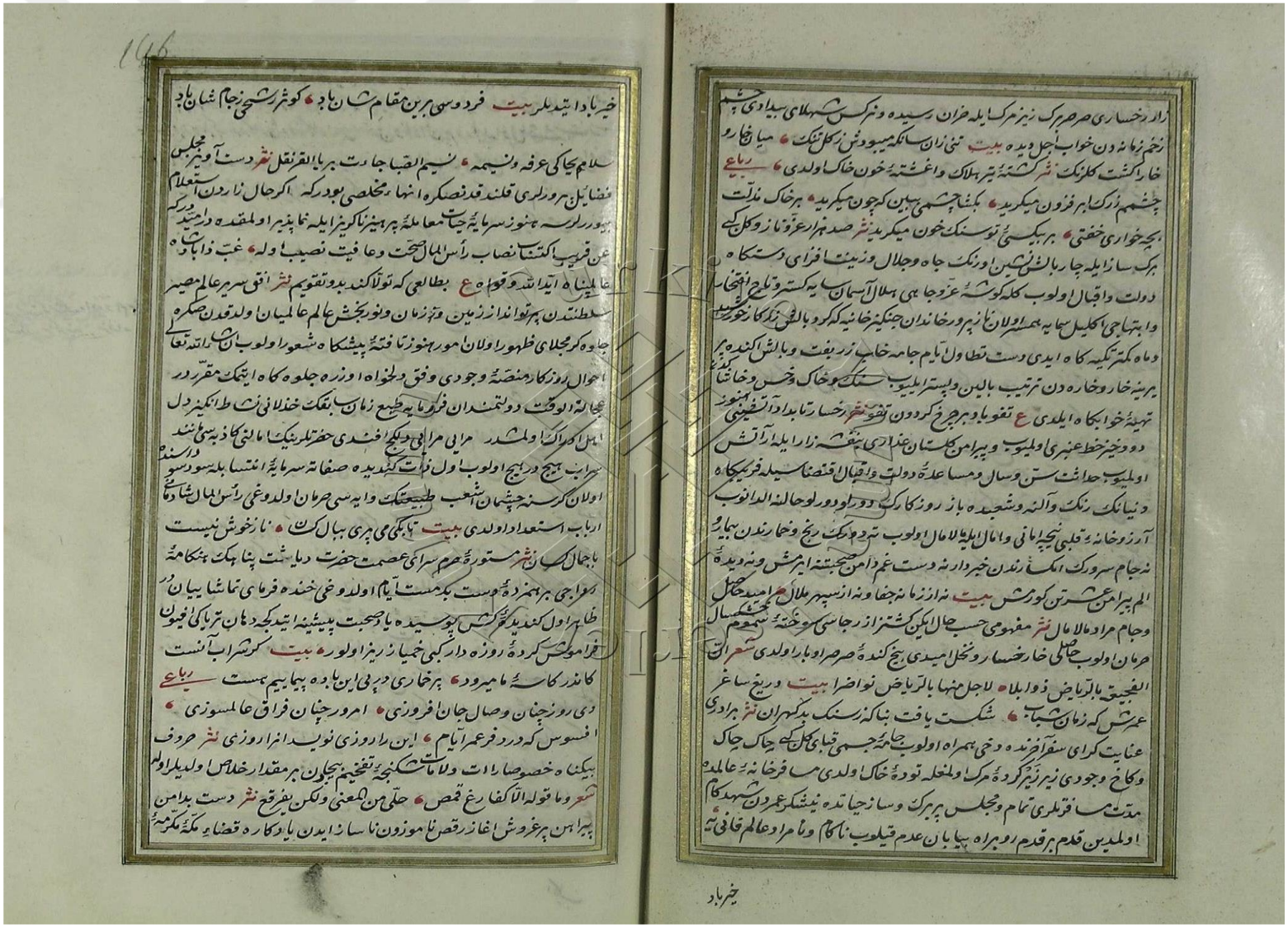
مرحوم توختمش کرای سلطانم نیابت شد

اکبر اولاد جنگیز نژاد غازی کرای خاندر عین رضای پدر مرآت مجلای مجلای حسنی
رشد و شهاد و صورت نمای عدل و داد کور یکین و ولی عهد خانیه ایدوب ترک
ششدر فانی و عزم بهشت جاودانی قلد قده خانزاده کهن تورهٔ
جنگیز خانیان اوزره دست نشان درگاه خلافت پناه اولمق امیدیله تنفوس
تضرعی برتاب و تبر رجایی طرف پدف نیازه برتاب ایلیوب مقسم ارزاق عالمیان
وخورشید رخشان کبی فیض رسان خلق جهان اولان آستان سلطنت آشیان
جانبنه که ملاذ سلاطین عالم و طواغکاه اعم امال و آمال اهم دولی دولی مهم گاه
و مصلحت پرداز قاصد لرارسال ایدوب لکن ثبت صحیفهٔ ظهور اولان تدبیر منسوخ
حکم فرمان روایی دیوان تقدیر اولمغین اول طقمدن بر دسته رسه امکان معوض حصوله
نمایان اولیوب بر مقتضای رسم قدیم سلاطین عدل آیین عثمانی غازی کرای خان برادری
سلامت کرای سلطان نامزد مسند آرای سریر خانی خلق حضلت دیدرای و کلای سلطانی
اولوب بو خبر حرمان اثر صورت نمای مرآت شعور توختمش کرای ولد قده اول یام
محنت انجام کام امید بخش و غرهٔ نومیدان سلخ ایدوب ویران ساز آسایش ناکتور
صبر و قرار اولمغله شعلهٔ آتش زبانه کش کبی بر پرده آرام ایتیوب اضرکار رأی
سفری مطلع دیوان اعمال ایدوب صواب دید تدبیر احباب بتدبر اوزره مساعد
بساط بوسی پیشگاه خلافت پناه سریر خلافت مهبط آولیای قرار دادهٔ خاطر
خانزاده اولوب سفر تو نحر سنجیدهٔ رأی راجح نمای اولد قده بهنگام حرکه دیکدکار
دریاده احتمال کدر و تباد رسلامت سفر بر بینده اولان نسبت مقتضای اوزره
کارفرمای حزم جانب خشکیده جزم عزم ایلدی شعر انوالم یکن عون من الله للفتی
فاول مایجنی علیه اجتهاده بیت چو تیره شود مرد را روزگار همه آن کند کس
نیاید بکار نثر مفهومی روزنهٔ ظهور دون یوزکوستر مشدر بیت کسی ارادهٔ
جولان عافیت نمود که زخم تیر بلا پای در رکاب نخورد نثر برادری عنایت
کرای سلطان ایله همراه و همعنان اولوب جلدو چابکسوار بر پنجه تاتار دخی
سایه صفت یانه دوشوب بیت کجا روم که بغیر از درت پناه ندارم

جز

جز آستانهٔ لطفت گریز گاه ندارم نثر مفهومی دستور العمل ایدوب مهر و ماه
صفت روز و شب قطع منازل و طی مراحل ایدوب صحرای دور پهنای ممالکی
بوبنوا و زاق یوللره دوشدیلر ع چون عشق حرم باشد سهلست بیابانها
شرحاب نوبهار و سیلاب کوهسار کبی شتاب ایله کلورکن اثنای طریقده تعب
ناپدن استراحت ایچون بر جویبار کنارینه باران رحمت آسا نزول ایدوب طایفهٔ
تاتار خیمهٔ قدیمه لری اوزره ستور و بارکیرلرین سرادهٔ جانب چراگاه ایلیوب
اول جمع پراکنده دل ایچنده پی پرکرده و سرمنزل احتیاط دلهبرده بر آدم بولنمز
که چشم حزم و انتباه ایله احوال اطراف و جوانبنه نگاه ایدوب آسوده و بیگانه
قرب و بعدندن آگاه اولیه بیت بر مهر چرخ و عشوهٔ او اعتماد نیست
ای وای هر کسی که شد ایمن زمکر او نثر غبار غفلت و غرور دیدهٔ تنگ دراکلرین
کورایکیوب هنوز حصور قلب ایله ساحت راحتده سر نهادهٔ بالش آسایش اولدیغین
عیان کاه زلکت بر صورت غریب ظهور ایتمکدر و نراد روزکار هر اوزکه نمار
اغمشدر که اول کونه نقش غریب هرگز جلای خیاله جلوه کر اولمز و اولمقوله
شکل عجیب هر آینه مرآت تو حیده صورت بولمز بیت تعبیه های بین که روزکار
بر آرد که تا زدل نبرد دلی دمار بر آرد نثر اجمال احوال بودر که محمد کرای که دود مان
جنگیز خانیدندر جزای سزای عمل اصوابی ایچون استانهٔ سعادتده نیچه زمان
اسیر بند زندان اولوب کاه قبت توفیق یاری مدد کاری قلوب دستیاری
عنایت شهریاری ایله اوراق پریشان جرایدی جرایمی بر باد داده نسایم عفو
شهنشاهی اولوب سلامت کرای خان جانبنه رخصت یافتهٔ عزیمت اولدقده
بر نیچه تاتار اشرار فتنه ساز ایله ترک تاز ایدوب بادوزان کبی کوه و بیابان کچوب
کیدرکن اتفاقا منزلکاه خانزاده حوالیسنده استراحت و آرامه بر مقامه
نزول ایدوب ناکاه توختمش احولندن آگاه اولدقده دودکینه جوی روزان
صماخدن کاخ دماغه یول بولوب تهاتخانهٔ ضمیر ندیچه زمان غنوده اولان
گینهٔ دیرینه چشم بخت نادان کبی خوابدن بیدار اولوب لاسیما اول جمع
پریشانک اسیان صحرا نوردلری طرف چراگاهه سرداده و سواران میدان

زار رخساری صرصر مرگ زیر مرگ ایله خزان رسیده و نرگس سهلای سیه‌ادی چشم
زخم زمانه دون خواب اجل دیده بیت تنی زان سان که میبودش زکل تنگ میان خارو
خار اکنشت کلرنگ نثر کشتهٔ تیر هلاک و اغشتهٔ خون خاک اولدی رباعی
چشمم ز رکت ابر فزون میگرید بگشا چشمی ببین که چون میگرید بر خاک مذلت
بچه خواری خفتی بر یکی نوسنگ خون میگرید نثر صد هزار عزّ و ناز و کل کبی
برگ سازایله چار بالش زمین اورنگ جاه وجلال وزینت افزای دستگاه
دولت و اقبال اولوب کله کوشهٔ عزّ و جاهی هلال آسمان سایه کستر و تاج افتخار
و ابتهاجی اکلیل سحایه همسر اولان ناز پرور خاندان جنکیزخانیه کره و بالش زرکار خورشید
وماه مکرّ تکیه کاه ایدی دست تطاول ایام جامه خاب زربفت و بالش اکنده پر
پرنیه خار و خاره دون ترتیب بالین و بستر ایلیوب سنک و خاک و خس و خاشاکی بدیع
تهیهٔ خوابکاه ایلدی ع تفو باد بر چرخ دون تفو نثر رخسار تابدار آتشفشی بهنوز
دو و خیز خط عنبری اولیوب و پیرامن کلستان عذاری بنفشه زار ایله آراتش
اولیوب حداثت سن و سال و مساعدهٔ دولت و اقبال اقتضا سیله فرمیکاه
و نیا نک رنک و آلنه و شعبده باز روزکار کک دور او دور لوحالنه الدانوب
آرزوخانهٔ قلبی نیچه امانی و امال ایله لامال اولوب تردد کک رنج و خمار ندن بیهوده
نه جام سرور کک انکسار ندن خبردار نه دست غم دامن صحبتنه ایرمش و نه دیده
الم پیرامن عشرتن کورمش بیت نه از زمانه جفا و نه از سپهر ملال ع امید حاصل
وجام مراد و امال نثر مفهومی حسب حال ایکن کشتز ار رجاسی سوخته خشکسال
حرمان اولوب حاصلی خار خسار و نخل امیدی بیخ کندهٔ صرصر او بار اولدی شعر ان
الفجیعة بالریاض ذوالبلاء لاجل منها بالریاض نواضر ابیت وریع ساغر
عمرش که زمان شباب شکست یافت بناکه زسنک بدکهران نثر برادری
عنایت کرای سفر آخرنده دخی همراه اولوب جامهٔ جسمی قبای کل کبی چاک چاک
و کاخ وجودی زیر زبر کردهٔ مرگ املغله تودهٔ خاک اولدی ما فرخانهٔ عالمده
مدت ما قرتلری تمام و مجلس بزمرگ و سازجیاندهٔ نیشکر عمر دن سهد کام
اولمدین قدم بر قدم روبراه بیابان عدم قیلوب ناکام و نامراد عالم فانیه

خیرباد

خیرباد ایتدیلر بیت فردوسی برین مقام شان باد کوثر رشحی زجام شان باد

سلام محاکی عرفه و نسیمه نسیم الصبا جادت برباالقرنفل نثر دست آویز مجلس
فضائل سرور لری قلندقد نصکره انها مخلصی بود رکه اکر حال نادن استعلام
پیور لرسه هنوز سرمایهٔ حیات معاملهٔ بر هیز ناکیز ایله نما پذیر اولمقده و امید درکه
عن قریب اکتسا نصاب رأس المال صحت و عافیت نصیب اوله غبت ذا باد شاه
عالمپناه ایدالله و قواه ع بطالعی که تولا کند بدو تقویم نثر افق سریر عالم مصیر
سلطنتدن بهره تواند از زمین و تو زمان و نور بخش عالم عالمیان اولدقدن صکره
جلوه کر مجلای ظهور اولان امور هنوز ناتفتهٔ پیشکاه شعور اولوب ان شاء الله تعالی
احوال روزکار منصّهٔ وجودی وفق دلخواه اوزره جلوه کاه ایتمک مقرّر در
بحالة الوقت دولتمندان فرومایه طبع زمان بکفت خذلانی نشاط انکیز دل
ایدل کراک اولمشدر مرایی مرایی دلکر افندی حضرتلرینک مالنی کاذبه یی مانند
سراب بیهج در بیج اولوب اول ذات کزیده صفاتک سرمایهٔ انتسابله سود و سرمه
اولان کرسنه چشمان اشعب طبیعتک دایه سی حرمان اولدوغی رأس المال شادمانی
ارباب استعداد اولدی بیت تا بکی می پری بهال کنی نا زخوش نیست
با جمال کسان نثر مستورهٔ حرم سرای عصمت حضرت دیانت پناهکک پنکامهٔ
رهواجی بر همزدهٔ دست بکدست آیام اولدوغی خنده فرمای تماشا بیان در
ظاهر اول کلدیکم کرکس پوسیده یا دصحبت پیشینه ایتدیکی دمان تریاکی افیون
فراموش کردهٔ روزه دار کبی خمیازه ریز اولور بیت کر سراب آنست
کاندر کاسهٔ ما میرود هر خماری دیکری این بادهٔ پیما پیم هست رباعی
دی روز جنان وصال جان افروزی امروز چنان فراق عالمسوزی
افسوس که درد فرعمر آیام این را روزی نویسد انرا روزی نثر حروف
بیکناه خصوصیارات و لامات کنجهٔ تفخیم بجلوان هر مقدار خلاص ولدیلر اولمه
شعر وما قوله الا کفارغ قمص حلّی من المعنی ولکن بفرقع نثر دست بدامن
پیراهن پرغروش اغاز رقص ناموزون ناسازایدن یادکاره قضاء مکّهٔ مکرّمهٔ

مشرفه زادها الله شرفا وقدرا تحصیل ایچون دامن درمیان املق نه بلایدی فرض
ایده لم که مدد کاریٔ روزکار اهل دشمن وناداندن پرو رایله اول ملتمسه دست رسه
امکان اولوب ع فلک بسیار ازنسان لطفهای بی محل دارد نثر مفهومی اوزره
تشریف یافتهٔ طراز اغواز اولدم ع کیرم که فلک جامه دهد کو اندام نثر معناسی
خود در کار ودر شعر ولو بس لحاریثاب حر لقال التاس بایلک من حمار نثر
ادم ساختن هزورنه زمانده جلوه پرداز معرض ظهور اولمشدر بیت بهر نوعی
که باشد جامهٔ دوخس کمن آنجلوهٔ قدی شناسم نثر مخدوم عالیقدر عصمت
پناه ملر تیک قاسم اغای کچل سفره سندن نوالهٔ پنج اولوب کرمسازه همکامهٔ
زله بندی اولدوغی محسوس ایکن حالا مرتع نصیبن چاربالش دولتمندی ومسند
آرای دستکاه سربلندی املق اعتباریله اظهار عزونازوعظمت آیا نه بلا یدی
بنوزریزه خوان وپس ماندهٔ این آیله دستمال چرکین مالامال فراموش اولنمدین
پرورش یافتهٔ خانزادهٔ دولت واقبال اولان مخادیم نازپرورکبی غرهٔ اینک
غرایبدندر ع مراشاید که جایی دیده باشی چشم بامن کن ع کزالیدین
حدیث العهد بالنعم نثر مصادفهٔ اثنای طریقده تفاقل بلندور کار اولوب
اشارت کوشهٔ ابرویله اکتفای سلام کره کای خندهٔ ماتمزده در مقبره حی
تشریف نکبتخانهٔ کورستانی ایدوب هرزمان دخی حیات تازه بکورایله اوقات
علیله لری کذارایتمک لسلی بخش ارزوکان اولور چشمهٔ زال پاشا هرزمان تکرر
مشتاق استفتاح شویدر محذرهٔ هردهٔ عفت خرقه پوش صنعان کبی مفتوح
وآلفته اولوب هرطرف ساز ایهام التفات اولسون دیوسایرلرنه ساده
دخی حصه دار زکات التفات اولدوغی بالغ نضاستغابدرع حذرایت
صورت حقدن کورینن باطلدن نثر نعل بازکونه ایله پی بردهٔ منزلکاه دلخواه
املق امیدایدردی دائما باطلی صورت حقدن ابرازایندوکی حقاکه هرکز
قابل جواب دکلدر حبنم فندم خیلی مدتدر که نوک سنان قلمنه هراب ویرلو
بازوی پرزور آزار مشغول مشق نیزه بازی خامهٔ زخم رسان جانستان در
اکر کریبان جان دست ناکاه کیه مرکدن هرزمان خلاص املق مقدرایسه ع

الکلب

اکلیب خدامن یدی جساس نثر معناسی اوزره خصم ناهکاره هرزخم کاری
یتشدرمک اولورکه رشک فرمای طعنه جساس املق مقرردرع ببین که صرفه
توبرویی ازین عمل یامن نثر ای وای اول صاحب دولته که سررشتهٔ منقبتی
انکشت پنج خامهٔ سودایی مزاج اولمه ابدالدهر صفرایی انکبین خورده کبی تلخکام
اولوب دائما بنان ندامتی نوالهٔ دهان پشیمانی اولوران الله تعالی مناقب
دولتدین سرلوحهٔ دیوان لیل ونهار دکتابهٔ ایوان روزکار ایده ین ع
کورسون فلکده سوزنجه اولور خصم ناهکار نثر مارزهریز سخت آویز قلکه وصف
ناقصی لعاب الافاعی القاتلات لعابجهد مفهوم مبدر زهردهٔ ازار اولدقده نه
مرتبه زهرلی اغاز اتسه کرکدر بیت همین درکاسه دارم مایهٔ صد کونه
بدمستی ع هنوزاو مستی خون جکرخوردن نمی داند نثر واو اجابنده حسن کفایت
استماع اعلام بیورمش سکز ظاهرا جرای شرعده فروکذاشته رضاویرلمز بر
کمسنه تنفیذاحکامده سعای اولوب قضاده ادایی مراعی اولیجق بی غرض
مسلمانلرحسب حال علامندن بنجون قاصرلرشعر الناس اکیس من ان یمدحوا
رجلا حالم یرفیه من آثارما یرواعنده نثر آثاراحسان احق جمله عالم
ارادلطرقی دکلدر هرزمان اباطیل واکاذیب اختیارایدوب کرمسازبازار
بهتان املغلهٔ اقرایه اجترایه تصدی ایده لرمزم بتینهٔ تعدیلمک شهودی سزا
وعلامرة بعدافری تزکیه وحی ولنسته مقبول الشهاده اولمق احتمالی برطرف
ایدوکی مخزوم ومحمودرع المیسورلایسقط بالمعسورنثر مفهومی اوزره
مرتبهٔ سعده اولان حسن حال پوشیدهٔ پرند پسند وتشریف یافتهٔ
برنیان استحسان املق ایچون دکلدر بلکه مقتضای همت جلیهٔ جبلیه در
زردوست ومحصول طلب املدوغمز معلوم سعادتلریدر غنای قلب
موقوف جمعیت درهم ودینار اولیوب وابستهٔ همت بلند استغنا
پسند دربیت چهره کردآلود فقرم شرم باد از همتم کر بآب چشمهٔ خورشید
دامن تر کنم شعر الغنا لیس بالکثیر والتبر ولکن بعزة فی النفوس ع
کردست ما تهیست ولی چشم ما پرست نثر بود یارا حوالندن استخبار

کچل چاوشلرینه کرشک راوزه دهم بهانی
جهتش تشکدر نیز کرنبد شرقاده

ابونک وصف قلده برچنک مراعی اولدیکه کی بودر
وآزادی انجی انتشارتهٔ ایدغواسل
حاصل منه قدوع ۱۱۸۱ کی دشمن ده سم ۱۱۸۱ ال نفع دوستنده
شهد اشهد منزله سنده در تعدیمجسر

